

Engedjük hozzá

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Gyülekezeti és Missziói Osztálya
Budapest, 2023

<https://gyulmisz.lutheran.hu/>

Felelős kiadó: Németh Zoltán

Olvasószerkesztő: Miklósné Székács Judit

Nyomdai előkészítés: Ecsedi Klára

Főszerkesztő: Németh Zoltán

Szerkesztette: Galambos Ádám

A kötetet Ecsedi Klára tervezte

A borító a római Priscilla-katakombában található *Jó Pásztor* freskó részletének felhasználásával készült.

© Gyülekezeti és Missziói Osztály, 2023

Szöveg © Szerzők, 2023

A kiadványhoz tartozó képek és háttéranyagok innen tölthetők le:

<https://bit.ly/engedjukhozza>

Nyomta és kötötte: Printpix Nyomda

Vezető: Szakáll Tamás

www.printpix.hu

ISSN 1789-2201

ISBN 978-615-01-8415-9

Tartalom

Németh Zoltán | Átláthatóan evangélikus ▶ 5
Orosz Gábor Viktor | Megerősödés jövőnk örömteli jelenében ▶ 7

BIBLIAÓRA

Szabó B. András | „Ahol a kincsetek van, ott lesz a ti szívetek is” |
Gazdaságetikai inspiráció hat lépésben ▶ 35
Gerlai Pál | Éneklő egyház ▶ 51
Farkas Ervin | Fókuszban a Kis káté ▶ 118
Czöndör István | Márk evangéliumának szemitizmusai, arám szavai
▶ 164
Czöndör István | Élő kapcsolat | Sorozat házaspáros kör számára
▶ 183
Gregersen-Labossa György | Úton a szolgáló élet felé ▶ 232
Galambos Ádám | Múlt és jelen szolgálói | Évfordulók 2024-ben
▶ 255

IFJÚSÁG

Hulej Enikő | Földi és mennyei perspektíva | Ifjúsági sorozat
▶ 293
Sztrókay Edit | Hívásod van! ▶ 337
Roman Williams – Slezák Bence | Kit látunk még magunk körül? |
A vallás- és felekezetközi párbeszéd lehetőségei fotóhangmódsze-
rek felhasználásával ▶ 423
Réz-Nagy Zoltán | Elköteleződés – az önelvesztés és önmegtalálás
átalakulásában | **Mesék az ifjúsági és bibliaórán** ▶ 451
Réz-Nagy Zoltán | Etikai kérdések (nem csak) filmvásznon | **Filmek
az ifjúsági órán** ▶ 485

Tartalom

ADVENTI ÉS BÖJTI SOROZAT

Bartha István | Adventi és böjti sorozat ▶ 515

CSALÁDI ISTENTISZTELETEK

Petriné Chikán Katalin | Egymásra hangolódva | Családi istentiszteletek ▶ 537

TÁBOROK

Böröczkyné Dózsa Livia, Káldi Andrea, Kiss Judit, Pablényi Edina, Rókáné Varga Mónika, Szücsné Gergely Judit | „Műveld és őrizd” | Teremtésvédelmi tábor ▶ 573

Barcsik Zoltán | Építsd fel a templomod! | Táborig tematika ▶ 594

Átláthatóan evangélikus

NÉMETH ZOLTÁN

*„Az áttetszővé váláshoz több erőre van szükség,
mint a magamutogatáshoz.”
(François Varillon)*

Kevés dolgról hallani többet egyházunkban, mint a megújulásról. Ugyanakkor éppen megújulási kísérleteink tükrözik, hogy számunkra a megújulás csak úgy képzelhető el – és igaz ez a helyi kis közösségek esetében éppen úgy, mint egyházunk egészére nézve –, hogy lényegét tekintve semmi ne változzon, minden maradjon a régiben. Nincsen ebben semmi különös. Ilyen az, amikor a változást azok próbálják előidézni, akiknek változniuk kellene.

A Szentírásban a megújulás – végső soron szabadulás – mindig ítélet azokon, akiknek újulni, szabadulni kell. Isten nem velük és általuk, hanem rajtuk, vagyis ellenükben, velük szemben cselekszik. Demonstrálja rajtuk szeretetének hatalmát: a „nép”, a tanítványok, Jézus kortársainak jelentős része élükön a papokkal, a vallási és politikai vezetőkkel mindig az ellenérdekeltek szerepében akadályozói a megújulásnak, a szabadulásnak. Mi vezérelhette Jézus tanítványait, amikor élő sorfalként odaálltak Jézus és a gyermekekkel érkező édesanyák közé, amikor tűzzel akarták felperzselni a samáriai falut, vagy amikor tiltakozásuknak adtak hangot a Jézusra váró szenvedés és halál hallatán? Úgy tűnik, hogy ezekben a – gyakran kimondottan fenyegető – akadályá válásaikban nagy szerepet játszott a hamis önértelmezésük. A saját szerepük totális félreértése. Azt gondolták magukról, hogy Isten országa velük és általuk valósul meg. Azt gondolták, hogy nekik küldetésük és felhatalmazásuk van erre. Tulaj-

donképpen úgy gondolkodtak, mint ahogy mi gondolkodunk több mint kétezer évvel őtánuk.

Egy alig észrevehető hangsúlyeltolódással pünkösd eredeti üzenete könnyen az ellenkezőjébe fordul. Az alkalmatlanok alkalmassá válásává torzul a tanítványoknak szóló biztatás, hogy ne féljenek, a Szentlélek alkalmatlanságuk ellenére velük lesz, és megsegíti őket. A három év tanítványi idő Jézus mellett nemcsak az üzenet megértéséhez kellett a tanítványoknak, hanem önnön alkalmatlanságuk megtapasztalásához is. Hogy „el ne higgyék magukat” – ahogy egy idős lelkész kollégától hallottam az önhippség megfogalmazását –, hanem gyengeségükben képessé váljanak a Lélekben bízni. És ennek nagyon fontos tartalma, velejárója a gyengeségeink fel- és beismerése. A bűneink is. Elsősorban a bűneinké. A bűnbánat nem kegyes gesztus, hanem felvállalása, láthatóvá tétele önmagunk és mások előtt mindannak, ami hiteltelenné és alkalmatlanná tesz minket Jézus szolgálatára. Ha ez nincs, akkor az evangélium hirdetését kiszorítja az a fáradozás, amellyel leplezni igyekezünk mindazt, amit nem szabad és nem lehet elrejtteni: gyengeségeinket és bűneinket.

Ha meg lenne bennünk az átláthatóságnak ez a bátorsága – ha ilyen értelemben vagyunk, leszünk láthatóan evangélikusok –, akkor minden a helyére kerülhetne. A bűnvallás nem kegyes külsőség lenne bűneink elrejtése érdekében, hanem olyan hiteles önfeltáró gesztus, amely az egyház falán látható repedésekre mutat, amelyeken így – és csakis így – átsugárzik a kegyelem. Pünkösd valóban pünkösd lenne, amiben visszatálnánk az alkalmassá válás kísértésétől szolgálatunk eredményességének alkalmatlanságunk ellenére való megtapasztalásához. És végre befejezhetnénk egyházunk, szolgálatunk értékének demonstrálását, és átadhatnánk a helyet annak, ahogy Isten demonstrálja rajtunk megújító, szabadító szeretetének hatalmát.

A 2023/24-es munkaév gyülekezeti alkalmi, istentiszteleti, hit-tanórái keretében legyen bátorságunk – hitünk, bizalmunk – ehhez a transzparenciához, amely a szolgálatunkban előttünk járó Jézust nem kitarolja, hanem láthatóvá teszi. Kívánom, hogy tapasztaljuk meg az átláthatóság felszabadító örömét. Köszönet mindazoknak a szolgálattevőknek, akik gyülekezeti termek, templomok, tantermek küszöbét átlépve a Názáreti Jézust láthatóvá teszik. Köszönet a kötet szerzőinek, akik ehhez az átláthatósághoz bátorító segítséget nyújtanak.

Megerősödés jövőnk örömteli jelenében

OROSZ GÁBOR VIKTOR

„A jövő fiatallá tesz”,¹ a benne rejlő lehetőségek és kihívások reménnyel, vágygal és a kreatív erők felébresztésével olyan vonzásban tartanak bennünket, amelyek kihívást jelentenek a megszokás, a bizonytalanság, a félelem és a kiúttalanság bűvöletéből. Életünk minden pillanatában a jövő küszöbén állunk, függetlenül attól, hogy fiatalok vagy idősök vagyunk. A múlt emlékei és a jövő lehetőségei bennünk eleven alkotóerőként mozdítanak tovább egy eddig feltáratlan jövő felé.² A holnaptól sokat várunk, a legtöbbet fiatalon, amikor még nem léteznek lezárt, megváltoztathatatlanak tűnő kötöttségek. Annak a gondolatnak a varázslatában élünk, hogy minden lehetséges, és elképzeléseinket a környezetünk is támogatni fogja. Ezt az ideálisnak tűnő képet aztán lassan beárnyékolják a csalódások és veszteségek, az igaz, a helyes, a tiszta, a nemes fogalmi értelmezésre szorulnak, mert már az életünk kisebb-nagyobb konfliktusaiban sem egyértelműek. A tanulmányaink és egyéb kulturális élményeink pedig éppen a gyermeki naivitásunkat teszik próbára, hogy azokat már magunk és mások tapasztalataival kiegészítve, mintegy „érett naivitássá”³ formálódhasson. *„Elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak. De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak, és nem lankadnak meg, járnak, és nem fáradnak el.”* (Ézs 40,30–31)

Érdekes, hogy a konfirmáció szónak, amely elsősre minden fiatalnak titokzatosnak tűnhet, mennyire idevágó jelentései vannak: megerősítés,

1 MOLTSMANN 2005, 54. o.

2 Vö. u.o. 41–55. o.

3 Vö. MOLTSMANN 2005, 54–56. o.

bizonyítás, biztosíték, megalapozás, bizonyosság, bátorítás. Éppen abban az életkorban van jelentősége, amikor fiatalon már szembesülünk korlátainkkal, és tudatosan bennünk másokra utaltságunk, a társak jelentősége, az elfogadottság erejében rejlő biztonságtudat iránti fokozódó igény. A konfirmáció szó színgazdagsága⁴ nem is szótárak, előadások, tudományos kutatómunka által bontakozik ki előttünk, hanem konkrét személyek megjelenése által, akiket modern és hétköznapi angyalokként állíthat mellénk az Isten hosszabb vagy rövidebb időre. Ők azok, akik a jövőt reményteliként, értelemgazdagon jeleníthetik meg, olyan atmoszférát sugározva szavaikkal és tetteikkel, amely életkedvet és élet-erőt ad, olyan játékos teret nyújthat, amelyben a Szentlélek szabadon munkálkodhat.

A konfirmáció szó színgazdagsága nem is szótárak, előadások, tudományos kutatómunka által bontakozik ki előttünk, hanem konkrét személyek megjelenése által, akiket modern és hétköznapi angyalokként állíthat mellénk az Isten hosszabb vagy rövidebb időre.

A hitben való megerősödésnek (konfirmációnak) nemcsak összetett teológiai és kulturális gyökerei vannak, hanem gyakorlati megvalósulása – ideértve az ünnep liturgiáját is – erősen kapcsolódik számos aktuális kihíváshoz: ezek egyrészt a felnövekvő fiatalok jelenlegi körülményeihez és önértelmezéséhez kötődnek, másrészt a vallás, a hit és az egyház helyzetéhez a mai társadalomban és kultúrában.⁵ Hagyományos oktatási rendszerünk már a gyermekekbe is beleneveli azokat a sztereotípiákat, amelyek szerint „az élet értelme a szolgálatban, a haszonban, a célokban lehet. »Tedd magad hasznossá, különben semmirekellő vagy« – mondják a haszonélvezők. Aki életének az értelmét csak a maga használatosságában és hasznosságában találja meg, annak végül is válságba jut az élete, ha betegségben és bajban számára minden és ő maga is úgy

4 Lásd PÁNGYÁNSZKY 2021, 324–326. o.

5 Lásd SCHLAG 2022, 275–288. o.

tűnik: haszontalan és használhatatlan.”⁶ Már az a kérdés is, hogy mi az emberi élet „fő célja”, félrevezető, mivel felcseréli az Istenben való örömet a létnek a céljával és célszerűségével. Jürgen Moltmann gondolatát idézve nem istent kell játszania az embernek, „ahogyan Ludwig Feuerbach, a humanista kívánta, aki »istent« az elkövetkező emberiség ideáljának tartotta”, hanem a Szentháromság irántunk megnyílt szeretetében lehet boldogságunk⁷ és örömünk Istenben és az általa ajándékozott saját létünkben.

Alaptételünk, hogy életünk elsődleges célja nem a haszonszerzés, a munka vagy az egyre feljebb jutás a társadalmi ranglétrán, hanem a Szentháromság közösségébe vont létünk örömeinek megélése és továbbadása.

Jelen tanulmányban néhány olyan szempontot szeretnék megszólaltatni, amely a teremtő Isten életet ajándékozó szeretetének, a Szentháromság irántunk megnyíló és közösséget ajándékozó boldogságának, az ebben való létörömmnek az átélését mozdíthatja elő. Alaptételünk, hogy életünk elsődleges célja nem a haszonszerzés, a munka vagy az egyre feljebb jutás a társadalmi ranglétrán, hanem a Szentháromság közösségébe vont létünk örömeinek megélése és továbbadása.

A megváltottság öröme és valóságunk helyes értelmezése

A fenti összefüggésben válhat mindenki számára világossá a teológia módszerének szotériológiai jellege.⁸ A teológia a valóság értelmezése, pontosabban a valóság teljességnek értelmezésére irányuló tevékenység, mégpedig az istenkapcsolat személyes perspektívájából. A valóság teológiai értelmezése alól nem tehetünk kivételt, mert nincs olyan területe

⁶ MOLTSMANN 1989, 348. o.

⁷ Lásd BALOGNÉ VINCZE 2023, 77–82. o.

⁸ „Szotériológia [...] a *szótér* = szabadító, megváltó, üdvözítő és a *logia* = beszéd összetételéből származik. A megváltásról szóló keresztyén tanítás neve a teológiában.” *Keresztény bibliai lexikon*, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikon-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/s-sz-CA54E/szoteriologia-CA6C3/>.

és kérdése az életnek, amellyel ne lenne kapcsolatban a teremtő Isten. Ezért a bizalom az ember világhoz fűződő viszonyának megfelelő módja, ami azt jelenti, hogy a teológiai véleményalkotás elsősorban a Teremtőnek a világról alkotott képétől függ, mégpedig úgy, ahogyan azt a Biblia ábrázolja. A „műértelmezés” kulcsa pedig az Atya világlátása, miként az Pálnál és a reformátoroknál megjelenik, a bűnös ember kegyelem általi

Ahhoz, hogy az Örökkévaló megérinthessen bennünket, neki magának is a léthez kell tartoznia, egyébként nem lehetnénk érintettek. A teológia szótériológiai meghatározottsága ugyanakkor kifejeződik abban is, hogy a Teremtőről és kinyilatkoztatásáról szóló beszéd nem másra irányul, mint arra, hogy az emberről, a világról, a történelemről és a valóságról megfelelően szólhassunk.

megigazulásán keresztül fejezhető ki. A teológia nem elvontan, hanem konkrétan beszél Isten és ember kapcsolatáról, ez a konkrétum pedig Jézus, a Krisztus. Ami azt jelenti, hogy az ember valósága megváltásra szorultságán keresztül értelmezhető. A teológia éppen ezáltal lehet a valóság szótériológiai értelmezése – a megváltásról szóló keresztény tanítás. Ez a szótériológiai kérdésfeltevés és válaszadás különbözteti meg a többi tudomány valóságértelmezésétől.⁹ Mindennek jelentőségét Paul Tillich a teológia és filozófia vonatkozásában határozta meg. Eszerint a filozófia a lét struktúrájával foglalkozik, a teológia pedig a lét számunkra való jelentőségével és értelmével. A szótériológiai jellegét pedig azáltal nyeri el, hogy a lét értelmére irányuló kérdésből az üdvösségre irányuló kérdés lesz. Tillich szerint nem létezik megváltó ontológia mint filozófiai rendszer, de az ontológia a megváltásra vonatkozó kérdéseket tartalmaz. Ahhoz, hogy az Örökkévaló megérinthessen bennünket, neki magának is a léthez kell tartoznia, egyébként nem lehetnénk érintettek. A teológia szótériológiai meghatározottsága ugyanakkor kifejeződik abban is, hogy a Teremtőről és kinyilatkoztatásáról szóló beszéd nem másra irányul, mint arra, hogy az emberről, a világról, a történelemről és

9 Vö. KÖRTNER 2006, 123. o.

a valóságról megfelelően szólhassunk. Ez a megfelelés abban fejeződik ki, hogy a Teremtő nemcsak igényt tart világunkra, hanem irányítja is azt, hogy eljusson arra a teljességre, amelyre hivatott.¹⁰ A megismeréshez nélkülözhetetlen kérdés teret ad Isten válaszának. Luther klasszikus kérdése éppen ennek példája: hol találok kegyelmes Istent?

A racionalizmus és ezzel együtt a korábban érintett kritizmus „de-mitologizálása” egyúttal azt is jelenti, hogy a szövegeket és értelmezőiket egyaránt a társadalom- és kultúrtörténet hatalmas intertextusába beágyazottnak és vele összefonódónak tekinti. Stanley Hauerwas számára a „jelentés” a használat összefüggésében értelmezhető, azaz akkor és úgy, ha a bibliai szövegeket az egyházi közösség épülése érdekében használják.¹¹ Stephen E. Fowl hasonlóan érvel amellett, hogy ami a Szentírás teológiai értelmezését meghatározza, az a cél, amelyért a közösség olvassa, nevezetesen a közösség megvalósulása Istennel és egymással.¹²

Az észlelés öröme és barátságos légköre

Hogyan lehet érzékelhető, megtapasztalható az említett kreatív tér és légkör, amelyben a Szentlélek szabadon alakíthatja emberi kapcsolatainkat, formálhatja és reménytelivé teheti jövőképünket, tartalmat és célt adhat életünknek, és értelemmel telivé teheti a fiatalok és idősek életét?

egyidejű tanítványság

A hétköznapiak természetes része környezetünk formáinak, illatainak, mozgásainak észlelése. Tulajdonképpen a mindennapi környezetünket először érzékeljük, és csak azután reflektálunk rá tudatosan. A mások reflexióival, véleményével való azonosulás azért jelent gyakran gondot, mert nem közös tapasztalatból és közösen végiggondolt véleményekből fakad, hanem valamely tekintély meggyőződéseként ránk erőltetik, vagy elhíttetik velünk. A tágas értelmezett konfirmációs felkészülés, az ifjúsági alkalmak vagy éppen a pietizmus óta a protestáns közösségek életében kulcsszerepet betöltő bibliaórák nem azt a szerepet töltik be, hogy

10 Uo. 124. o.

11 Lásd HAUERWAS 2015.

12 FOWL 1998, 161. o.

mások véleményével kényszeresen kelljen azonosulnia a résztvevőknek, hanem éppen ellenkezőleg: a Szentírás élményvilágából, alakjainak élet-történetéből, gesztusaiból, viselkedéséből merítve közös véleményt és jövőképet fogalmazzanak meg az egybegyűltek. Nem is helyes a szavak hagyományos értelmében oktatásról, tanításról, képzésről beszélni ezekkel az alkalmakkal kapcsolatban, mert könnyen az „iskolás” keretekre és feltételekre asszociálunk. Inkább az egyidejű tanítványság fejezheti ki az ilyen együttlétek lényegét.

Talán a példabeszédek lehetnek az evangéliumok legfontosabb esztétikai formái, amelyekben „Krisztus maga festi magát a szemünk elé, pontosabban portrét fest magáról, és inkarnálódik ezekben a miniatűr drámákban”.

A Bibliáé a kulcsszerep ezeken az alkalmakon, mert akárhogy is nézzük, a Szentírásnak tekintélye van: formális, történeti, irodalmi értelemben egyaránt. Ám amikor egy közösség veszi kézbe és olvassa, akkor belső tekintélye tűnik fel. Mert az olvasóhoz és hallgatóihoz szól. Nem egyszerűen megszólaltatják az olvasói a szöveget, hanem a szöveg is megszólítja a felolvasóját és a hallgatóságot, mégpedig azáltal, hogy Istenről beszél nekik, aki Teremtőként, a világ alkotójaként jelenik meg számukra – talán ellentmondásokkal, provokatívan, de megjelenik az olvasó és a hallgató képzetében, tudatában. Ekkor kezdődik el a teológiai gondolkodás, az Isten dolgairól való beszéd, az Isten meghallása alapján. Szóba kerül az Isten, aki szavával teremtett és teremt: feltárja azt a jövőt, amely fiatallá tesz. Ezért lehet első alaptételünk, hogy az Isten szava és az Isten tetteiről való beszéd tulajdonképpen bibliai esztétika, a bibliai elbeszélések észleléskultúrája. Ennek az állításnak az a jelentősége, hogy az ember *összituációja az észlelés és nem az ítéletalkotás*, tehát nem a jó és a rossz, vagy az igaz és hamis kijelentése. Élethelyzeteinkben elsősorban érzéki módon vagyunk érintettek, és ebből kiindulva ébred az értelmezés igénye. Valami megdobogtatja a szívünket, valami erőt vesz rajtunk, valaki vágyat ébreszt bennünk. A költők rendelkeznek azzal az érzékenységgel,

amellyel ezt az elementáris élményt irodalmi formákba tudják sűríteni, tehát úgy írják le, hogy a későbbi generációk számára is megmaradjon lényegi mondanivalójuk. Amit észlelünk, az tulajdonképpen egy légkör, *atmoszféra*. Közvetlenül nem az érzetek, az alakok vagy tárgyak konstelációja, hanem az *atmoszféra*, amely az eseményeket, történeteket körülveszi, vagy „a levegőben van”. Ha így tekintünk a felolvasás által elvonná váló bibliai szövegre, tehát az esztétikai megközelítés módján, akkor megállapíthatjuk, hogy a bibliai környezet és a saját helyzetünk¹³ egymással párbeszédben állnak, beszélgetőviszony van köztük. Az érzeteink olyan tapasztalatok, amelyek az érzelmi érintettségünknek otthont keresnek. A Biblia lapjain feltáruló istentapasztalatok így értelmezett megközelítése az emberek vagy dolgok jelenlétének „atmoszférikus hatását” vizsgálja. Ez a hatás és légkör a gyülekezetek életében a *krisztocentrikus látásmód* kialakulása szempontjából jelentős. Az olvasásesztétikában a szövegben megjelenő Krisztus *atmoszférikus prezenciája*, valóságos jelenléte érinti meg az olvasót és a hallgatót, és van hatással érzelmvilágukra. Az evangélisták és az apostolok „megindító képekben” közvetítették Jézus életét a fiatalok és az idősebbek számára. Ezt fejezi ki Pál apostol magával ragadó formában Gal 3,1-ben: a galaták „szeme elé írt” Megfeszítettről. A fiatalokkal való hétköznapi foglalkozások során talán mindannyiunk első kérdése az lehet, hogy miként lehetséges a bibliai szövegekbe foglalt és kétségtelenül bennünket már magával ragadó élményeket az „esztétikai inszenzáció által” a később születettek számára is megtapasztalhatóvá tenni. Jóllehet Martin Kähler az evangéliumok által közvetített „karakterképről” beszélt, Paul Tillich pedig a valódi tapasztalatban gyökerező „reálképről”, ezek mindig az első tanítványok által *közvetített képpé vált tapasztalatok* voltak. Talán a példabeszédek lehetnek az evangéliumok legfontosabb esztétikai formái, amelyekben „Krisztus maga festi magát a szemünk elé, pontosabban portrét fest magáról, és inkarnálódik ezekben a miniatűr drámákban”.¹⁴

13 HUIZING 2010, 18. o.

14 Uo. 20. o.

Az inkarnáció öröme

A Biblia az inkarnáció¹⁵ drámájának ábrázolása. „A dráma együttérzővé nevel” – fogalmaz Bethlenfalvy Ádám tanulmányában, majd így folytatja: „...lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók megértsék, milyen eltérő okai lehetnek annak, hogy valaki így vagy úgy viselkedik, és hogy ugyanaz a helyzet sok nézőpontból vehető szemügyre. A legjobb esetben a dráma arra is esélyt ad, hogy valaki másnak a helyébe lépjünk, ami a beleérző megértést nyújtja.”¹⁶ Sem a lutheri ortodoxiát meghatározó verbális inspiráció tana, sem a liberális teológia nem vette kellőképpen figyelembe a „szöveg affektív dimenzióját”,¹⁷ aminek következménye, hogy a szöveg nélküle elrontott torzó marad az olvasók és hallgatók számára. Azonban a Biblia üzenetét az esztétikai teológia megközelítése úgy teszi olvashatóvá, mint az „inkarnáció drámáját”,¹⁸ amelyben a példázatokon keresztül egy *életforma és annak eredői* tárulnak elénk. Ennek nem csupán

*Krisztus alakja mint „esztétikai evidencia” újjá-
születésünkhöz, azaz megújulásunkhoz és gondol-
kodás módunk megváltozásához vezet.*

a konfirmációs oktatás, de az azt követő gyülekezeti alkalmak számára is jelentős üzenete van. A későbbi generációk *életstílusa* számára az említett „portrékban *élővé vált* Krisztus” életalakító jelentőségű. Az ő személye által kiváltott érzelmek, indulatok, hangulatok nagyon is valódiak, személyesen motiválnak. Ezzel szemben a fiatalokban a kereszténység könnyen ellenszenvet vált ki, ha csupán „általános struktúrákat” mutat fel, vagy elvárt viselkedési formákra kényszerít. A bibliai szövegek ereje egy konkrét alak *impresszivitásában* rejlik, aki a konkrét személlyel találkozik, és megérinti őt.¹⁹ Ebből következik, hogy a tágan értelmezett kon-

15 Megtestesülés. Isten Fia belép a világunkba, hogy mi az ő világába léphessünk.

16 BETHLENFALVY 2021, 17. o.

17 Affektív: „Érzelmet, indulatot kifejező; érzelmi, indulati.” *A magyar nyelv értelmező szótára*, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/a-a-1BFAF/affektiv-1C377/>

18 Vö. HUIZING 2000, 22. o.

19 Uo.

firmációs alkalmak az így kiváltott érzetek tudatos észlelésének otthont adó alkalmai lehetnek. A transzcendens élményéhez eme észlelésen át lehet eljutni, csak később (ha egyáltalán) az „iskolás” gondolkodás segítségével.²⁰ Ez az esztétikai észlelés azonban szükségszerűen reakciókat vált ki, amelyeket tapasztalt vezető segítségével szabad saját életünkbe integrálni, kibontani és engedni, hogy hatással legyen ránk. Így a szemünk előtt megjelenő Krisztus alakja mint „esztétikai evidencia” újjászületésünkhöz, azaz megújulásunkhoz és gondolkodásmódunk megváltozásához vezet.

A Biblia üzenetének meghallása és az olvasás élménye ezért lehet az újjászületés forrása. Az inkarnáció drámája az újjászületésben válik valónkká.²¹ Ez a magával ragadó drámaiság Gal 4,19-ben a születés, a világrajövetel képiségében látható: „...gyermekeim, akiket újra fájdalmak között szülök meg, amíg kiformalódik bennetek Krisztus.” Itt kifejeződik Pál határozott bizalma, hogy azok, akik a levelét olvassák, új emberré válhatnak. Korábbi kétségeiket, félelmeiket, bizonytalanságukat, jövőnélküliségüket elűzheti Jézus Krisztus jelenlétének jó illata. A keresztség sajátossága az ige általi újjászületés.²² Az olvasás során és az ige hallgatásakor történő, érzelmekben gazdag újjászületés lehetőségét hangsúlyozza az esztétikai teológia.

Fokozott figyelmet kell fordítani egy olyan életstílus és életszemlélet kialakításának elősegítésére, amelyben nem az egyház vagy a szülők tekintélye, hanem az ismeretek kreatív elsajátításából következő életszemlélet válhat olyan belső tekintéllyé, amely elősegíti a sikeres, önálló és örömteli életfolytatást.

20 Uo. 23. o.

21 Uo.

22 Vö. uo. 24. o.

Új életforma születése

Kétségtelen, hogy egyre nagyobb eltérés tapasztalható „az egyházi struktúrák és a fiatalok életének valósága között”.²³ Nemcsak az eltérő időbeosztásra gondolhatunk, hanem a gyakran radikálisan eltérő nyelvi és képi kultúrákra – különösen is a digitális kultúra dinamikájára –, valamint a kortársaik és kortárscsoportjaik megválasztásában mutatkozó önálló preferenciákra, ami jelentős kihívások elé állítja az egyházi csoportalakítási és -megtartási folyamatokat. „Általánosságban tehát elmondható, hogy a konfirmációs időszakban a fiatalok mindennapi életének valósága és »megélt« – vagy kvázi »meg nem élt« – vallásossága olykor keményen ütközik az egyház és a lelkészek érdekeivel és elvárásaival a fiatalok pozitív azonosulását illetően, az egyházzal és az általa képviselt, »tanított vallással«.”²⁴

A konfirmációs oktatás, de a bibliaórák, ifjúsági és felnőtt közösségi alkalmaink lényege is talán éppen abban lehet, hogy érzékenyítenek a jézusi életstílus saját életünkben való inkarnációjára.

Éppen ezért fokozott figyelmet kell fordítani egy olyan életstílus és életszemlélet kialakításának elősegítésére, amelyben nem az egyház vagy a szülők tekintélye, hanem az ismeretek kreatív elsajátításából következő életszemlélet válhat olyan belső tekintéllyé, amely elősegíti a sikeres, önálló és örömteli életfolytatást.

A teológiai munka eredménye megmutatja, miként jelenik meg a szövegben Jézus, az esztétikai megközelítés pedig hozzásegít ahhoz, hogy jelenléte ne csak ismeret, hanem tapasztalat is legyen a közösségben, tehát *érzékeltetően is jelen való* legyen. A hagyományos írásértelmezés a testi jelenlét atmoszférájának megértéséhez segít. Az olvasó az olvasás során Krisztus portréján keresztül tájékozódik, hogy „az abban kiábrázolt életformát saját életfolytatásában integrálja, azaz produktív módon megjelenítse, beleélje saját világába. Hagyományos szavainkkal kifejezve ez

23 SCHLAG 2022, 204. o.

24 Uo.

a követés módján valósul meg, hiszen az olvasó szeme elé tárt jelenetek, a *prototipikus élet* kifejezőmódjaiként az olvasó saját életét alakítják. Az esztétikai teológia módszerét alkalmazó gyülekezeti közösség a Bibliában leírt gesztusoknak és képeknek a továbbélését és az igazságát vizsgálja.²⁵ Ennek a tanulási folyamatnak a célja, hogy a gesztusokat utánözva megtestesüljön, és az egyén, de a közösség életstílusában is kifejeződjön mindaz, amit a bibliaolvasás élménye megtestesített a közösség számára.²⁶ Ekkor érhető tetten, miként kapcsolja össze az életstílus fogalma a helyesen értelmezett bibliai esztétikát és az etikát. Krisztus alakjának és tetteinek esztétikai észlelése és az etika protestantizmusban fennmaradt radikális elválasztását egyrészt Kierkegaard, másrészt a dialektikus teológia örökségének tarthatjuk, ám abban is téves felfogásnak, hiszen Isten Igéje „az érzéki-esztétikai közvetítésre van ráutalva”.²⁷ A „követés esztétikája”²⁸ szerint a felidézett az egyéni szituációkba születik újra, áll saját életünk és közösségeink színpadára. A konfirmációs oktatás, de a bibliaórák, ifjúsági és felnőtt közösségi alkalmaink lényege is talán éppen abban lehet, hogy érzékenyítenek a jézusi életstílus saját életünkben való inkarnációjára. Tulajdonképpen ezt az intenciót fogalmazza meg Thomas Schlag írásában: „...a konfirmációs munka tehát döntően arról szól, hogy a lehető legélményközpontúbb kapcsolatokat nyissa meg az egyház szimbolikus gyakorlata és az egyéni teológiai műveltség között. Sikeres esetben világossá válhat, hogy a rítus e szimbolizáló aktusai által milyen konkrét tartalmi mondanivaló nyílik meg, illetve tárulhat fel.”²⁹

A hűség öröme

A modern társadalmakban kevés olyan fogalom van, amely a teológiai fogalmaink között és a hétköznapi életünkben is egyaránt olyan jelentőséggel bírna, mint a hűség. A legtöbb ember stabil kapcsolatokra vágyik, és kiegyensúlyozott, előre jól megtervezhető életet szeretne élni; különösen is élénk ez a vágy fiatalon. Kétségtelen, hogy ennek megvalósítása

25 Uo.

26 HUIZING 2002, 20. o.

27 BAYER 1992, 28. o.

28 BAYER–KNUDSEN–HAMANN 1983, 100–114. o.

29 SCHLAG 2022, 10. o.

során rá vagyunk utalva mások megbízhatóságára és hűségére. Miközben a hűség egymáshoz való viszonyulásunk egyik legegységibb megnyilvánulása, sajnos sokszor csalódásaink forrása is. Az ember hajlamos a hűtlenségre. Éppen ebben a kettősségben fogalmazódhat meg egy olyan személy utáni vágy hitvallásszerű kifejezése, akinek a „hűsége a magas fellegekig ér”, azaz végtelen, még pontosabban: minden körülmény között érzékel bennünket, ezért átérzi helyzetünket, és ezzel együtt kitart mellettünk. A Bibliában a szóban forgó személy Isten Fia, aki a szeretet. Hűségét számos ember tapasztalata igazolja. Mégsem önmagukban az ezekről szóló elbeszélések a lényegesek, hanem az elbeszélésekben számunkra is kirajzolódó Isten alakja, aki hozzánk is hűségesnek akar bizonyulni, sőt tevékenyen állandó részese szeretne lenni életünknek. Talán a szerelmesek ragaszkodása fejezi ki legjobban az ő hűségét. Hogy ezt felismerjük, mi sem maradhatunk tétlenek. Oda kell figyelniük rá. Nemcsak időt, de teret is kell hagynunk számára az életünkben, hogy az ígértetésen és a szentségeken keresztül is megtapasztalhassuk hűségét, hiszen jöhetnek olyan idők, amikor éppen ezekre a tapasztalatokra nem lesz lehetőségünk újból szert tenni, de belőlük kell majd merítenünk.

A hűség az egyik legfontosabb erény, azaz az emberre jellemző olyan magatartásforma, amelyet általában tisztelet és elismerés övez. Ebben az értelemben azonban az emberi lehetőségek határain belül mozog. Lehet, sőt kell hűségre törekedni a saját életünkben, de nem építhetjük fel egész életünket egy másik ember feltétlen hűségére, mert az éppen Isten feltétlen szeretetének elárulása lenne. Amikor azt mondjuk, hogy a hűség a Lélek gyümölcse, akkor kifejezzük azt is, hogy az emberi lelkületnek létezik egy olyan közös halmaza, ahonnan eredeztetjük értékeinket. A keresztyények hiszik és vallják, hogy értékeink közös halmazát Jézus mutatta fel a legtökéletesebben, mégpedig saját életén keresztül, és ebben az életben akar bennünket is részesíteni Lelke által, amikor a mi életünkbe is elhozza ezeket a gyümölcsöket, hogy ne csak lássuk, de ízleljük is az Úr jóságát, azaz érzéki tapasztalata lehessen életünknek.

A teológiai gondolkodásban a hűség alapja Isten irántunk való hűsége. Azonban először emberi kapcsolataink alapfeltételeként ismerjük meg a hűség jelentőségét, ha megismerjük egyáltalán ezen a módon. A hűség teljessége, mint azt korábban említettük, Jézus életében ismerhető fel, aki hú maradt az Atya akaratához és emberek iránti feltétlen szereteté-

hez. Akkor is biztos alap marad az ő hűsége, ha mi talajt veszünk: „*Ha hűtlenek vagyunk, ő hű marad...*” (2Tim 2,13)

Bölcsebb, aki áldott

Paul Tillich egyik korai írásában a metróhálózattal átszőtt és neonreklámmal kivilágított „technikai város” az átalakítás, a felosztás, az elidegenedés szimbóluma, amely az otthonosság érzetének hamis reményével kecsegtet. A városba nemcsak belekényszerül az ember, hanem belemenekül, a technika segítségével olyanná alakítja környezetét, hogy biztonságban érezhesse magát, szemben azzal, ami a városon kívül található. A bizalom viszonyulása helyett biztonságos viszonyokat nyújt. Tillich kérdése éppen az, hogy a technikai város mesterséges összetettsége eltakarja-e a bennünket megszólító valóságot.

Amikor a művész meg akar rajzolni egy alakzatot, alapvetően két lehetősége van. Vagy a forma kontúrjait veti a papírra művészi alapos-sággal, vagy a negatív teret körvonalazza, amely később megmutatja a megrajzolni kívánt alakzatot. Általában az alkotók mindkét módszert egyaránt használják. A negatív tér körülhatárolása ugyanolyan kihívás, mint egy alakzat pontos megrajzolása. Türelem és pontos vonalvezetés szükséges hozzá, különben torzó keletkezik. Ám mindkét esetben láthatóvá lesz a határos, ami meghatározza a kompozíciót, a képet, ott lesz a *Gestalt*, az az alakzat, amely uralja a kompozíciót, amely hatással van a negatív térre, mert jelentőséget ad a látványnak, a kép teljességét nyújtja.

Halmi Tamás *Jób* című versének utolsó sorai számomra éppen a nagykorú gyermek otthonra találását fejezik ki, a negatív tér felett mégis az Isten által fellelhető belső otthonosság győz.

„Így találta meg Jób, fényben és sárban,
a barátait, s így őt azok hárman.

»Fénye elég, hogy perlekedő kétség
és szilárd hit magukat összeértsék:
ha széthullok is, Ő megmarad bennem,
mert könnyű az én, de nehéz az Isten.«
Ezt mondta Jób, az időbe vetetten,
emberi sorsban, szentelt félelemben,

és azontúl családban és csodában
 élt a boldog, szívében és szavában
 hittel, s áldozott, s imával imádott.
 Áldott a bölcs. De bölcsebb, aki áldott.”

Ordass Lajos imádságra tanító könyvéből: „Én, az ember, olyan gyermek vagyok, akit rendeltetésem az otthonomból más országba, más földrészre vezet. Amikor hazulról elindulok, Atyámtól fölhatalmazást kapok arra, hogy otthonommal levelezés útján tarthatom fönt a kapcsolatomat. Írhatok is, választ is várhatok. Ezzel egyben annak a nézetemnek is kifejezést adtam, hogy imádkozni nem kell, hanem szabad.”³⁰

*Az Atya szeretetétől semmi el nem választhatja
 a másoknak kiszolgáltatót embert.*

Ezt a nagykorú otthonra találást erősíti meg Dietrich Bonhoeffer egyik börtönből írt levele, amely ráirányítja a tudatunkat az ember legbensőbb tapasztalatára: „Számomra igazán nem azon a gyermeteg kérdésen fordul meg a dolog, hogy otthon leszek-e karácsonykor, vagy sem [...]; mindezt (azt hiszem) könnyen fel tudnám áldozni, ha »hitben« tehetném, és tudnám, hogy így kell történnie. »Hitben« – remélem – mindent el tudok viselni: azt is, ha elítélnék, bármit, ami rossz még ezután jöhet (Zsolt 18,30), ám az aggodalmas előretekintés felőrli az embert. Kérlek, akkor se aggodalmaskodjatok miattam, ha balul üt ki a dolog. Más testvérek is végigcsinálták már ezt. Az igazi veszély a hitetlen tévovázásban, a cselekvés nélküli örökös töprengésben, a kockázattól való ódzkodásban áll. Bizonyosságban kell lennem afelől, hogy Isten kezében vagyok, nem pedig emberek kezében, s akkor minden könnyű lesz, bármit is kell elszenvednem.”³¹

Az ember életében ezek szerint nem lehet annál nagyobb öröm, hogy az Atya kezében van; tulajdonképpen ennek tudata a feltétlen bizalom által nyert biztonság, hogy az Atya szeretetétől semmi el nem választhatja a másoknak kiszolgáltatót embert.

30 ORDASS 1989, 17. o.

31 BONHOEFFER 1999, 89. o.

A teremtés „hangjai”

A bűneset következtében az emberi megismerés elhomályosult, ezért lehetetlen Isten helyes ismeretére önmagunktól eljutnunk. Mindig a Szentírásra mint hermeneutikai kulcsra szorulunk, hogy a természet alkotójának világát elzáró ajtót kitarhassa számunkra is. Egyedül így juthat el a Teremtőbe vetett hitre, aki a természetet létre hívta, és megajándékozta vele az emberiséget. Isten teremtett világa egyaránt elgondolható úgy, mint ami tárgya és médiuma a kinyilatkoztatásnak.³² Ezzel az állítással felszínre kerül a természetes istenismeret kérdése is. Ulrich Körtner megállapítja, hogy Isten közvetlen megismerése a természetből azért sem lehetséges, mert először Isten kinyilatkoztatása által ismerhető fel a természet teremtként. A természetet a Bibliában, Isten kinyilatkoztatásában, még szorosabban az evangéliumban ismerjük fel az eszkatológiai beteljesedés és megváltás perspektívájából. Isten az ő szavát testileg közvetíti; ez nemcsak az inkarnációra igaz, hanem Isten önkinyilatkoztatásának minden egyes módjára. „Az evangélium feltárja számunkra azt felismerést, hogy Isten nem csupán a teremtményeihez, hanem a teremtményei által is beszél.”³³ Másrészt pedig hangsúlyozza, „hogy Isten önközlése mindig érzékileg történik, ezért alapvetően minden, amit ő teremtett, médiuma lehet kinyilatkoztatásának”.³⁴ A bibliai szövegek is beszélnek arról, hogy Isten a teremtettség által szól, így például a 19. zsoltár: „Az egek hirdetik Isten dicsőségét, kezének munkájáról beszél a menny. Nappal a nappalnak adja át e szót, éjjel az éjjelnek adja tudtul. Nincs szó, és nincs beszéd, hangjuk sem hallatszik, mégis eljut hangjuk az egész földre, szavuk a világ végéig.”

A teremtés a teremtményét hirdeti. Nemcsak az emberi szó, hanem a teremtés is képes megszólítani az embert. Oswald Bayer mutat rá a természet általi megszólítottóság kerygmatisztikus értelmezésében rejlő lehetőségre.³⁵ Tény, hogy a zsoltárban nem az ember a közvetlen címzettje a megszólításnak, és a természet szavak nélkül szól. Mindenesetre kiderül, hogy Istenhez a természet által nem vezet közvetlen út; akinek

32 KÖRTNER 2018, 196. o.

33 Vö. uo. 197. o.

34 Uo.

35 BAYER 1990, 28. o.

van füle a hallásra, az meghallhatja üzenetét, de csak akkor, ha az Isten szava – jelen esetben a Tóra – iskolázottá teszi erre.³⁶

Napjainkban egy olyan próbálkozásnak is tanúi lehetünk, amely a teremthitét a természettudományos világlátással szemben a természet hétköznapi esztétikáján keresztül igyekszik megalapozni. Isten közvetlen kinyilatkoztatása a természetén keresztül egyebek mellett azért sem lehetséges, mert a természet élménye szociokulturális szűrőn át jut el az emberhez, az pedig a történelem során változik.³⁷ Tehát a természet megismerése kulturálisan átformált, a modern természettudományok és a technikai világszemlélet szűrőjén keresztül ér el bennünket. Másrészt a természetben benne rejlő élet és halál, szépség és csúfság létéről sem feledkezhetünk el – bár ezt ugyancsak saját kulturális olvasatunk szerint értelmezzük. Ennek alapján beszélünk hagyományosan a teodicea kérdéseiről.

Önmagában ezért a természet nem vezet feltétlenül a teremthithez. A teremthit, a természet embert megszólító gazdagsága a kereszténység számára a krisztológián keresztül tárul fel. Közelebbről pedig az Újszövetségben feltáruló valóságban, amelyben Krisztus mint a világ társteremtője jelenik meg. Mind Luther, mind Kálvin az embert megszólító médiumként tekintett a természetre, de ezzel egy időben hangsúlyozták a Róm 1,17–32-ben olvasható páli állítást, miszerint az ember a természet alapján félreismerte Istent. Ebből a reformátorok számára az a következtetés adódott, hogy bár a természet Isten létének felismeréséhez vezet (notitia), de nem vezet teljes, üdvösséget ajándékozó belátáshoz (cognitio).³⁸ Ennek érzékeltetésére Kálvin az olvasás metaforáját használja. Csak a Biblia szemüvegen keresztül ismerhető fel és olvasható a természet könyve úgy, mint ami szerzőjére, Istenre mutat.

A teremthit, a természet embert megszólító gazdagsága a kereszténység számára a krisztológián keresztül tárul fel.

36 KÖRTNER 2018, 198. o.

37 Vö. uo.

38 Vö. uo. 199. o.

Dorothee Sölle – talán mindennek ellentmondva – így fogalmaz a Teremtő és a teremtny kapcsolatát értelmezve: „Nem gondolom azt, hogy »a tisztetnek és a bizalomnak mindenekelőtt a teremtőre kellene irányulnia«, a teremtnynek a teremtőtől ezt a túlzott elválasztását elhibázzottnak tartom. A teremtőt a teremtésben ismerjük fel, hol máshol?”³⁹ Ezzel azt állítja, hogy a transzcendencia az immanenciában látható meg, és nem amiatt hiszünk Istenben, mert annyira elvont és elérhetetlen. Karl Barth híres „Isten egészen más” gondolatába belekapaszkodva Sölle hangsúlyozza, hogy éppen ellenkezően járunk el helyesen: ha megtanuljuk felfedezni őt például az évszakok, a reggel és az este váltakozásában. Ezért nem szabad kiirtanunk a „a gyermekkor panteizmustát”,⁴⁰ hanem éppen erősíteniünk kell.

A szabadságnak a választásban tetten érhető tulajdonsága minden embert jellemző magatartást hív elő: a választást.

Ehhez kapcsolódik a szabadság, amely jellemzi a teremtny egzisztenciáját, ahogyan az első emberpárét is. Ádámnak és Évának szabadságában állt, hogy egyenek a tudás fájának gyümölcséből, tettük nem sorsszerűen következett be, hanem választhattak. A szabadságnak a választásban tetten érhető tulajdonsága minden embert jellemző magatartást hív elő: a választást. Ebben ugyanakkor a rossz cselekvésének lehetősége is ott rejlik, ami „a Teremtőtől való függetlenség”, a szülői gyámkodás alóli felszabadulás. Isten teremtnye át van szöve a teremtny léte törvényszerűségeivel. Még csak rövid ideje él, de már a teremtés láncolatának rendjében van, amelyet meghatároznak az emberi létszükségletek: a táplálkozás, az alvás, a meleg stb.⁴¹ Mindez nem csupán rend vagy törvényszerűség, de az ember teremtnyiségét is kifejezi, hiszen részese a világban megfigyelt folyamatoknak, benne él és mozog alkotójának világában, érzékeli önmagán keresztül is a környezetét és az őt magát is meghatározó folyamatokat.

39 SÖLLE 1990, 63. o.

40 Uo.

41 Uo. 64. o.

Egy másik lényeges eleme a teremtéshitnek, hogy a teremtés „jó”. Ezért jelent rendkívüli problémát a teremtés tönkretétele, megújulásának megakadályozása a túlzott fogyasztás által. Sölle felteszi a kérdést: „Vajon a földi élet végérvényes megszűntével kell számolnunk?”⁴² Nem éppen ellenkezően kellene mindennek történnie? Hiszen az ember művelője és őrzője a környezetének, a természeti környezet is rá bízott (1Móz 2,15), és ezért felelősséggel tartozik iránta. Mert ami körülveszi, az tulajdonképpen Isten jó teremtése, amelyben örömét lelheti.

A teológiatörténetben nem csupán a világgép megváltozása okozott nehézséget⁴³ a kinyilatkoztatott igazság, a szentíráselv, az evolúcióelmélet és Isten szerepének értelmezése kapcsán, hanem az ember teremtményi szerepének értelmezése, aki szabad, és mégis a teremtett világ rendjéhez és törvényszerűségeihez kötött.⁴⁴ A 19. századi evangélikus teológia ezt a kettősséget a rendekről szóló tanítás segítségével aszimmetrikusan igyekezett feloldani, mivel a férfi és a nő, a szegény és a gazdag, a fiatal és az öreg viszonyát előre adottnak tekintette, aminek következménye egy „extrém konzervatív” álláspont lett.⁴⁵ Ezt sem a bibliai, sem a kortörténeti kutatások nem támasztják alá ilyen egyoldalúan. A teremtéshitet a teremtési renddel azonosítja a fundamentalizmus. Ebből következnek olyan hibás következtetések, amelyek például az asszony helyét a konyhában határozzák meg, vagy a férfi szerepét az asszonyról való gondoskodásra és szolgálatára korlátozzák. Ezt a gazdasági és társadalmi rendet mintha Isten határozta volna meg, sőt metodikailag a rab-szolgaság értelmezése is ilyen: mintha azért lennének feketék, hogy

42 Uo.

43 „Az a gondolkodás, amely még nem képes kifejezni a transzcendencia absztrakt eszméjét, a tér kategóriájának segítségével juttatja kifejezésre szándékát; a transzcendens Istent térbelileg távolinak képelték el, magasan a világ felett. Mert a világ felett van a csillagok világa, a fény világa, amely világossá és boldoggá teszi az ember életét. Amikor a mitológiai gondolkodás a pokol képzetét megalkotja, a gonosz eszméjének transzcendenciáját úgy fejezi ki, mint egy iszonyatos hatalmat, amely az emberre újból és újból lesújt. A pokol és a pokol által elnyelt emberek helye a föld alatt a sötétségben van, mert a sötétség iszonyú és félelmetes az ember számára. [...] A modern ember ezeket a mitológiai képzeteket a mennyről és pokolról már nem tudja elfogadni, mivel a tudományos gondolkodás számára már semmi értelme sincs az univerzumbeli »fent«-ről, »lent«-ről beszélni. Isten és a gonosz transzcendenciája azonban továbbra is jelentőséggel bír.” BULTMANN 1996, 20. o.

44 Vö. SÖLLE 1990, 65. o.

45 Uo.

a fehérek szolgálatában álljanak.⁴⁶ Ez a szemléletmód a rasszizmus egyik gyökerének is tekinthető. „Csoda ott történik, ahol a természet törvényszerűségei, de a sors és az esetlegesség tapasztalatai is a tapasztalatok üdvözítő láncolataivá válnak. Csoda ott történik, ahol a sorsot Isten vezetéseként, a világot pedig teremtésként ismerik fel.”⁴⁷

Korosodás, örök élet és az „anti-aging”

A jövő fiatallá tesz, a benne rejlő lehetőségek és kihívások reménnyel, vággyal és a kreatív erők felébresztésével olyan vonzásban tartanak bennünket, amelyek kihívást jelentenek a megszokás, a bizonytalanság, a félelem és a kiüttlanság bűvöletéből – állapítottuk meg korábban. Az emberiség modern kori történetében előnyben részesítették a „mémek”⁴⁸ elterjedését és átadását a gének átörökítésével szemben,⁴⁹ aminek jelentős szerepe van a generációk közötti szokások, viselkedésminták, erkölcsi és világnézeti meggyőződés áthagyományozásában. A korosodás tehát nem tekinthető egyszerűen biológiai folyamatnak, hanem olyan szociokulturális tényezője az emberi életnek, amely által az eljövendő generációk számára nélkülözhetetlen tapasztalatcsere is megvalósulhat. Ezért is szükséges megkülönböztetni a korosodás fogalmát az öregedéstől.

Milyennek kell lennie egy olyan társadalomnak, amelyben öregségében is ember maradhat az ember? – tette fel a ma már klasszikusnak számító kérdést 1970-ben megjelent, *Az öregség* című könyvében⁵⁰ Simone de Beauvoir. A válasz egyszerűen hangzik: továbbra is emberként kell kezelni. Ebben a rövid válaszban benne rejlik az idősekkel való bánásmód megváltozásának kortünete, amelynek okai az idősek testi, szellemi és szociális tulajdonságainak megváltozására vezethetők vissza. A fenti állítás kapcsán azonban Gunda Schneider-Flume szerint éppen ebben a kijelentésben keresendő az öregséggel szembeni látens

46 Uo. 66. o.

47 KÖRTNER 2018, 330. o.

48 A mimézis 'utánzás' szóból alkotott fogalom, amely a kulturális egységek átadását jelenti az utánzás vagy az elsajátítás által. Lásd DAWKINS 2011.

49 WHITEHOUSE et al. 2009, 221. o.

50 BEAUVOIR 1972.

hangulatfeltétel oka,⁵¹ hiszen az öregség deficitként artikulálódik a társadalomban. Ezzel szemben az öregedés „kegyelmi idő”, amit a „beteljesülés lehetőségeként” szabad értelmezni.

Az élethossz megnövelése az egészség megőrzése mellett (healthy aging) csodálatos lehetőségnek tűnik. Az élettartam növekedése ugyanakkor számos kérdést vet fel, amelyek elsősorban nem individuális szinten, hanem szociális hatásaik miatt lényegesek. Az egyik probléma, amely már évtizedek óta – és elsősorban nem az anti-aging programok miatt – sok országban nehézséget okoz, a túlnépesedés,⁵² amely világviszonylatban is jelentős kockázatokat hordoz. Ez a kockázat az élhető természeti környezet pusztulásával még fokozódik is. Vannak olyan országok, ahol statisztikailag a halálozások száma meghaladja a születések számát, ami nem csupán a társadalom elöregedését jelzi, de számos gazdasági problémához is vezet. Az úgynevezett „egészséges öregség” a fejlett országokban már most is sajátos kérdések elé állítja a társadalmat, hiszen ha ma valaki hatvan-hatvanöt éves korában lesz nyugdíjas, még nyolcvanéves koráig sem számít igazán öregnek a fejlett egészségügyi és szociális ellátással rendelkező országokban, amennyiben testi és lelki egészségét sikeresen megőrzi.

A határtalan individuális továbbélés nem része az embernek, amennyiben a test az öregedés folyamatával „leépülésre programozott”⁵³ – állapítja meg Peter Whitehouse. A radikális anti-aging azonban éppen az említett programot igyekszik „újraírni” a biomedicina eszköztárát felhasználva, és az öregedés feltartóztatását az emberi DNS módosítása révén tartja megvalósíthatónak. A *biológiai halhatatlanság* elérése egyrészt a telomerek (*telos* 'cél', 'vég'; *meros* 'rész') megrövidülésének megakadályozása, másrészt a degeneratív folyamatok kiiktatása által képzelhető el, amihez az immunrendszer „megjobbítását” is szükséges hozzákapcsolni.⁵⁴ Ugyanakkor még ha a kitűzött cél az említett módon meg is valósulna, az élet sorsszerűsége akkor sem zárható ki, hasonlóan a lassan öregedő állatok életében tapasztalt esetekhez.⁵⁵ Ha sikerül is

51 Lásd SCHNEIDER-FLUME 2008, 10. o.

52 WEGNER 2013, 141. o.

53 WHITEHOUSE et al. 2009, 221. o.

54 WATER 2011, 165. o.

55 Vö. FINCH-AUSTAD 2001, 593–597. o.

megvalósítani az említett célokat, akkor is számolni lehet halálos bal-
esetekkel.

Másrészt a társadalmi csoportok között is eredményezhet feszültsé-
get az, ha a gazdagabb rétegek a különböző anti-aging technikák igénybe-
vételével hosszabb életet tudnak élni a szegényebbeknél, akik anyagi
korlátaik miatt nem fizethetik meg a kezeléseket. Sebastian Knell az
így létrejött problémát az „egyenlőtlen élettartam igazságtalanságának”
nevezi, ami ma sem ismeretlen fogalom, ám az említett törekvések az
egyenlőtlenséget csak fokoznák. Szemben az egyenlőség ideáljával az
emberhez méltó életet nevezi meg az erkölcsi cselekvés céljának, tehát
azt, hogy minden embernek jusson elég annak megvalósításához. Ha ez
biztosított, akkor Knell álláspontja szerint joggal érvényesülhetnek az
általánost meghaladó életszínvonalbeli különbségek, amelyeket a tehet-
ség, az érdem vagy a szerencse nyújt az emberek számára.⁵⁶

*Nemcsak az élettartam, hanem az élet tartalma
is lényegi szempont, amikor az élet teljességéről esik
szó.*

Esztétikai értelemben az öregedés is lehet szép, amennyiben sikerül
a lehetőségekhez képest egészségesen megöregedni. Az Ószövetség is
tudja, mit jelent az étellel betelve búcsúzni a világtól: „*Elhunyt Ábrahám,
meghalt késő vénységében, öregén, betelve az étellel, és elődei mellé került.*”
(1Móz 25,8) Jürgen Moltmann pedig arra hívja fel a figyelmünket, hogy
az élethosszt nem szabad abszolutizálni, hiszen az élet mélysége, az
életút gazdagsága, és nem csupán a hossza számít.⁵⁷ Nemcsak az élet-
tartam, hanem az élet tartalma is lényegi szempont, amikor az élet teljes-
ségéről esik szó. Rainer Marten a végességet az élet szükséges részének
tartja, ami az életet áttekinthetővé, az időt értékesé teszi. „Az életnek
szüksége van a halálra, hogy termékeny és élvezhető legyen.”⁵⁸ A végesség
hagyományos meghatározása az ellentétén keresztül történik, amely
körülhatárolja. Ez a *via negationis*, amely a teológiában Isten tulajdon-

56 Vö. KNELL 2012, 23–24. o.

57 MOLTSMANN 2005.

58 MARTEN 2010, 65. o.

ságai meghatározásának egyik lehetősége – például az ember halandó, Isten halhatatlan. Stephan Schaede a végesség értelmezésének több lehetőségét vázolja fel.⁵⁹ A mérhető és megmérhetetlen után másodikként említi meg azt, aminek kezdete és vége van, ezt a végességet azonban a kereszténységben a feltámadás és az örök élet reménysége meghaladja. Az ember nem egyszerűen önmaga megjobbításának lehetőségét, hanem újjászületésének szükségességét látja meg Isten teremtményeként véges voltában.

A formára találás öröme

Összefoglalásként Pángyánszky Ágnes lelkészi munkaközösségek számára készült tanulmányát hívjuk segítségül, amelyben az eddig elmondottak számára releváns módon mutatja be a szerző azt a nevelési modellt, amely a fiatalok és felnőttek között végzett nevelőmunka számára egyaránt jelentős szempontokat mutat fel. Diane J. Chandler keresztény nevelési modelljére hivatkozva a szerző kiemeli, hogy az isteni szeretet által Isten képmására teremtettünk. A modellnek ez a belső, mindent meghatározó teológiai köre, amelyet a gologtai kereszt szimbolizál.

Az evangélikus oktatás elsődleges célja sem lehet más, mint a Szentháromság szeretetébe vont emberi létezés örömeiben és megváltott valóságunk meglátásában való gazdagodás, valamint e gazdagságból mérített értékeink megosztása minden rászorulóval.

„A következő kör az alábbi – akár a konfirmáció kontextusában is alkalmazható – hét dimenziót foglalja magában: 1. a Szentlélek által vezetett és formált hitünk útját; 2. az érzelmi formálódást; 3. a kapcsolati formálódást; 4. az intellektuális formálódást; 5. az elhívásunk formálódását; 6. fizikai egészségünk formálódását és 7. a teremtett világban a ránk bízott erőforrásokkal való felelősség formálódását (ökológiai, ökonómiai formálódás). A modell külső körében pedig az etikus élet célja áll,

⁵⁹ SCHADE 2010, 41–43. o.

amelyben integráltan valósulnak meg a különböző területeken zajló formálódások együttes, egymástól elválaszthatatlan hatásai.⁶⁰ A felsorolt dimenziókból is kitűnik, hogy teremtett létünk örömeinek tudatosításában és megélésében kulcsszerepet játszik az esztétikai érzékelés és annak formáinak hangsúlyozása: az érzelmi formálódás, kapcsolataink minősége, a környezetünkért vállalt felelősség, testi egészségünk megőrzése. Mindennek alapján megállapíthatjuk, hogy az evangélikus oktatás elsődleges célja sem lehet más, mint a Szentháromság szeretetében vont emberi létezés örömeiben és megváltott valóságunk meglátásában való gazdagodás, valamint e gazdagságból merített értékeink megosztása minden rászorulóval.

Felhasznált irodalom

- BALOGNÉ VINCZE Katalin: Egy újszövetségi vizsgálat üzenete a megajándékozottak boldogságáról. *Lelkipásztor*, 98. évf. 2023/3. sz. 82–87. o.
- BAYER, Oswald – KNUDSEN, Christian – HAMANN, Johann Georg: *Kreuz und Kritik. Johann Georg Hamanns letztes Blatt*. Mohr Siebeck, Tübingen, 1983.
- BAYER, Oswald: *Leibliches Wort. Reformation und Neuzeit im Konflikt*. Mohr Siebeck, Tübingen, 1992.
- BAYER, Oswald: *Schöpfung als Anrede. Zu einer Hermeneutik der Schöpfung*. Mohr Siebeck, Tübingen, 1990.
- BEAUVOIR, Simon de: *Az öregség*. Ford. Pődör László. Európa Kiadó, Budapest, 1972.
- BETHLENFALVY Ádám: Drámapedagógia. In: Cziboly Ádám (szerk.): *Diverse projekt. Tanári kézikönyv*. InSite Drama, Budapest. 15–42. o.
- BULTMANN, Rudolf: *Jézus Krisztus és a mitológia*. Ford. Takácsné Kovácsházi Zelma. Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest, 1996. (Teológiai gondolkodók 1.)
- BONHOEFFER, Dietrich: *Börtönlevelek*. Ford. Boros Attila. Harmat Kiadó, Budapest, 1999.
- DAWKINS, Richard: *Az önző gén*. Ford. Síklaki István. Kossuth Kiadó, Budapest, 2011.

60 PANGYÁNSZKY 2022, 314. o.

- FINCH, C. E. – AUSTAD, S. N.: History and prospects: symposium on organisms with slow aging. *Experimental Gerontology*, 36. évf. 2001/4–6. sz. 593–597. o.
- FOWL, Stephen E.: *Engaging Scripture. A Model for Theological Interpretation*. Blackwell, Oxford, 1998.
- HAUERWAS, Stanley: *Work of Theology*. Eerdmans, Grand Rapids, 2015.
- HUIZING, Klaas: *Ästhetische Theologie*. 1. köt. *Der erlesene Mensch*. Kreuz Verlag, Stuttgart, 2000.
- HUIZING, Klaas: *Ästhetische Theologie*. 2. köt. *Der inszenierte Mensch*. Kreuz Verlag, Stuttgart, 2002.
- KNELL, Sebastian: Anti-Aging, Leben-Retten und Gerechtigkeit. Reflexionen zur Moral der Lebensverlängerung. *Jahrbuch für Wissenschaft und Ethik*, 16. évf. 2012. 5–40. o.
- KÖRTNER, Ulrich H. J.: *Dogmatik*. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig, 2018. (Lehrwerk Evangelische Theologie 5.)
- KÖRTNER, Ulrich: *Einführung in die theologische Hermeneutik*. WBG, Darmstadt, 2006.
- MARTEN, Reiner: Endlichkeit, Unendlichkeit und die Frage nach dem menschlichen Mass des Leben. In: Markus Höfner et al. (szerk.): *Endliches Leben*. Mohr Siebeck, Tübingen, 2010.
- MOLTMANN, Jürgen: *A reménység fényei. Isten gyönyörűségéről szóló teológiai játék*. Ford. Szathmáry Sándor. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1989.
- MOLTMANN, Jürgen: *Minden végben kezdet rejtezik. Kis reménytan*. Ford. Gromon András. Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2005.
- ORDASS Lajos: *Az imádkozásról*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1989.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: A konfirmáció célja és gyakorlata. *Lelkipásztor*, 96. évf. 2021/8–9. sz. 324–326. o.
- PÁNGYÁNSZKY Ágnes: Élet a konfirmáció után. A konfirmáltak gyülekezetben maradásának esélyei. *Lelkipásztor*, 97. évf. 2022/8–9. sz. 313–316. o.
- SCHAEDE, Stephan: Gewissensbildung und menschliche Identität. In: Peter Böhlemann et al. (szerk.): *Der machbare Mensch? Moderne Hirnforschung, biomedizinisches Enhancement und christliches Menschenbild*. Lit Verlag, Berlin, 2010.

- SCHLAG, Thomas: Confirmation Ceremonies / Maturity / Processes of Faith and Life. In: Birgit Weyel et al. (szerk.): *International Handbook of Practical Theology*. De Gruyter, Berlin–Boston, 2022. 275–288. o.
- SCHNEIDER-FLUME, Gunda: *Alter – Schicksal oder Gnade. Theologische Überlegungen zum demographischen Wandel und zum Alter(n)*, Göttingen, 2008.
- SÖLLE, Dorothee: *Gott Denken. Einführung in die Theologie*. Kreuz Verlag, Stuttgart, 1990.
- WATERS, Brent: Whose Salvation? Which Eschatology? Transhumanism and Christianity as Contending Salvific Religions. In: Ronald Cole-Turner (szerk.): *Transhumanism and Transcendence. Christian Hope in an Age of Technological Enhancement*. Georgetown University Press, Washington, 2011. 163–175. o.
- WEGNER, Georg 2013. Die Entdeckung der Generativität des Alters. In: Traugott Jähnichen et al. (szerk.): *Alternde Gesellschaft*. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh. (Jahrbuch Sozialer Protestantismus 6.) 135–166. o.
- WHITEHOUSE, Peter J. – JUENGST, Eric – MEHLMAN, Maxwell – MURRAY, Thomas H.: Verbesserung der Kognition bei intellektuell normalen Menschen. In: Bettina Schöne-Seifer – Davinia Talbot (szerk.): *Enhancement. Die ethische Debatte*. Mentis, Paderborn, 2009. 213–234. o.

Bibliografía

„Ahol a kincsetek van, ott lesz a ti szívetek is”

Gazdaságetikai inspiráció hat lépésben

SZABÓ B. ANDRÁS

Mielőtt belekezdünk

A gazdasági témák egyszerre fontosak és elhanyagoltak az evangélikus hitéletben. Az anyagi kérdésekhez érve meg tud változni a presbiteri gyűlés hangulata; nem kevés hittestvérünk teljes egyházas vallásgyakorlata kimerül az egyházfenntartói járulék évenkénti befizetéséből; a másik oldalon szemérmesség, a teológiai és a kegyességi foglalkozás hiánya jellemzi a témát. Vannak keresztény közösségek, ahol kiemelkedő téma a gazdaság, sőt a gazdasági és lelki prosperitás kéz a kézben járnak, és van, ahol a szegénység ideálja uralkodik. Bibliaórai témává ezek mellett elsősorban az a bőséges bibliai anyag teszi, amely az Ószövetség kezdetétől az első keresztény gyülekezetek mindennapjaiig húzódik.

Miért pont most?

A kalmárkodás és az uzsora című Luther-írás születésének ötszázadik évfordulója adta az ötletet, hogy az idei munkaévben egy olyan bibliaórai sorozat kínálatát kapják kézbe a lelkészek, amely tartalmazza a gazdaság és az etika közelebbi vizsgálatát, és rátekint az egyén és a közösség lehetőségeire. Ugyanakkor a történelmi szöveg csak apropó, az akkori és a mostani viszonyok közötti különbségek csak áttételesen teszik érdekessé a bibliaóra keretében elővenni Luther gazdasági tanítását. Minden különbség ellenére annyit érdemes az elején leszögezni, hogy megköze-

„Ahol a kincsetek van, ott lesz a ti szívetek is”

lítésének lelkülete ma is jó kiindulási alap a ma kérdéseire fókuszáló beszélgetéshez és bibliatanulmányozási sorozathoz.

Egy másik fontos szempont: az európai és különösen a magyar kereszténység jellemzője, hogy az életvitel kérdésében a vallás szerepe megdöbbentően alacsony.¹ Ez a sorozat segíthet ebben egy kis változást elindítani. Bár nem a bibliaórai aktív magra jellemző ez a fajta passzivitás (náluk is gyakran különválhat a kegyes tartalom és a nagyon is profán motivációjú cselekedet), de igazán arra jó, hogy érveket adjon a szélesebb beszélgetéseikhez és továbbmutató cselekedetekhez.

Rizikó, ami félreemehet...

Egy bibliaóra a legtöbb gyülekezetben olyan tartalmi központ, ahol a legjámborabb emberek találkoznak hétről hétre. A Biblia útmutatását kereső, jellemzően idősebb hölgyek aligha a gazdaságtan tipikus döntéshozói. A téma iránti érdeklődést először meg kell teremteni. Az összeküvés-elméleteket, leegyszerűsítő magyarázatokat, politikai lözöngöket érdemes a pálya szélén hagyni és arra figyelni, amit itt, a Biblia fölött egy gyülekezeti teremben lehet megtenni. A gyülekezeti sajátosságokkal, az ott ülők kérdéseivel, társadalmi, anyagi helyzetével a lelkész tisztában van, és érdemes is figyelni erre, a beszélgetést ezen adottságok függvényében, empatikusan vezetni.

Lehetőségek, amelyeket kár lenne kihagyni

A legföldhözragadtabb anyagi témákat a legmagasabb összefüggésből vizsgálni különleges lehetőség. Bibliával a kézben, keresztény testvérek közösségében beszélgetni biztosan segít átforgatni azokat a nagyon is e világi gondolkodásmódokat, amelyek bőven jellemzik a pénzügyeinkről folytatott egyházi közbeszédünket. Ajánlatos ezt a sajátos hangulatot a kezdésnél külön kihangsúlyozni. Az indulásnál azt a kettős perspektívát is érdemes tudatosítani, hogy egyszerre lehet a világ makroösszefüggéseire, ugyanakkor saját közvetlen környezetünkre tekintenünk. A keresztény etika sajátossága ez a kétfókuszú szemlélet, hiszen egyszer-

1 FÁBRI György (2023) mutatja be az Ipsos nemzetközi kutatását, amelynek adatai magukért beszélnek.

re globális és lokális is. Világegyházként, Isten akaratát keresve a teremtettség világában teljes joggal szólal meg a globális perspektíva, ugyanakkor helyi közösségként, a felebarát közvetlen közelében legalább annyira létezik gyakorlati feladata és felelőssége.

Egy folyamatosan változó társadalmi környezetben kell keresni az „itt és most” megvalósítható, jó útját. Az infláció, recesszió, igazságos bér, vagyoni különbségek, növekedési határok megannyi téma, amellyel mindenki naponta találkozik. Ezért arra keressük a választ ebben a sorozatban:

Miként lehet a jót meghatározni és érvényesíteni a gazdaságban és összekapcsolni a Krisztus-hit megélésével itt és most?

Az első nagy lépés

AZ IGAZGYÖNGY PÉLDÁZATA, MT 13,44-46

Miroslav Volf, a világhírű, horvát származású, Amerikában élő teológus egy nemrég megjelent vitairatában a teológia megújításáról gondolkodva az igazgyöngy példázatát használja:

„Életünk legfőbb gondja egy igazán virágzó élet; ez az a gyöngy, amelyért megéri minden mást feladni, amink csak van: anyagi javakat, hírnevet vagy élvezetet (Mt 13,45–46). Azzal a gyönggyel sok mindent megajvítva visszakaphatunk, amit eladtunk azért, hogy megvegyük a gyöngyöt; a nélkül a gyöngy nélkül viszont mi magunk csökkenünk és veszünk el, és azon javaink közül, amelyeket nem voltunk hajlandóak eladni, hogy a gyöngyöt megvegyük, semelyik sem fog tudni kárpótolni a kárért. Sokan közülünk – hétköznapi emberek és értelmiségiek egyaránt, különösen a jómódú Nyugaton –, akár a disznó Jézus hegyi beszédében (Mt 7,6), lábbal tiporjuk a gyöngyöt, semmit sem látva benne, ami kielégítené a korlátokat nem ismerő éhségünket.”²

A keresztény hitben létezik egy nagy lépés, amelyről Jézus itt beszél. Ez a gazdaság világában egyáltalán nem ismeretlen: a vállalkozás. Ez a kockázatvállaló, egy dolog jövőjével a saját sorsát összekötő mentalitás a hitre nézve is igaz.

A megtérés szót – más fontos szavainkkal együtt – infláltuk. Ezért próbáljuk meg másképpen megközelíteni ezt a legalapvetőbb fordulatot.

2 VOLF–CROASMUN 2019, 19–20. o.

Átértékelésről van szó, ahol az eddigi értékek helyett valami más nagyságrend, lehetőség merül fel, amely többet érhet mindennél, amink van, illetve amiről azt gondoljuk, hogy valaha megszerezhetjük. Ha ezt a kalkulációt elvégeztük, döntünk, hogy felteszünk-e mindent egy lapra, vagy nem akarunk élni a lehetőséggel, és inkább a korábbi értékrendünk a fontos. Isten országának erőterébe kerülni Jézus tanítása szerint ilyen dolog. Vagy mindent átértékel az ember, vagy kicsúszik minden a kezünk közül. Sokszor hallott gondolat ez, mégis megdöbbentő újra és újra megtapasztalni a gyöngy radikális leértékelődését itt és most.

Mi segítheti az újraértékelést?

A frusztráció kifejezése aligha. Kezdsenek viszont lehetőségünk van a gyöngyre tekinteni. *Mi is ez a gyöngy nekünk? Mit ad a számunkra? Miben más, mint egyéb értékek?*

A gyöngy fényében látszik, mi az, ami hamis, bár csillog; mi az, ami sár, de eddig nem tudtuk megkülönböztetni. „*Minden rossz gyökere a pénz szerelme*” (1Tim 6,10a) – mondja a pásztorlevél, dogmatikai relevanciát adva az anyagiak utáni mélységes vágynak. A *φιλαργυρία* kifejezésének pontosabb megértésével nyílik meg az alternatíva lehetősége. Van, aki szinte immunis vele szemben, és különösebb erőfeszítés nélkül használja azt, amennyi van belőle. Viszont van, akinek ugyanolyan szenvedélye, mint más szenvedélybetegségek, és egész életét megszerzése és megtartása tölti ki. Sajátos funkciója adja, hogy ezt a devianciát inkább ünnepelni és irigyelni szokta a külvilág, és ritkán szembesíti személyiségromboló hatásával azt, akit érint.

A pénz két szempontja fontos itt számunkra. Az egyik, hogy a világ véges javaihoz való hozzáférést koordinálja. Minél kevesebb van valamiből, minél többen és jobban vágynak rá, annál többre értékeljük. Ez a jézusi példázat magja és a Volf által bemutatott, nyugati és modern probléma lényege. *Mire értékeli az ember Isten országát?* A másik szempont a pénz közösségi jellege: embereket összeköt (csak a csere lehetőségével, ha a másik elfogadja, van értéke) és szétválaszt (anyagi különbségek, egymástól elidegenítő hatás). Ez teszi igazán izgalmassá teológiai szempontból. Ez a közösségi jelleg az istenkapcsolatra is hatással lehet (Luther: ahol a kincsöd, ott lesz a szíved is).

EGY KÍSÉRLET (HA VAN KEDVÜNK HOZZÁ)

Adjunk össze valamennyi pénzt a sorozat kezdetén (lehet egy külön persely például), és a végén határozzunk meg egy célt, amelyre felhasználjuk. A lehetőségeknek csak a bibliaórás csoport kreativitása (és pénztárcája) szab határt, az irány lehet diakóniai, teremtésvédelmi, befektetési. A lényeg, hogy valami olyat találjunk ki, ami eddig nem volt, és valahogyan a keresztény hit kreativitását fejezi ki etikai céllal.

Második lépés: lefelé

SZEGÉNYEK A KÖZPONTBAN – 1KOR 11,21-22

Jézus gazdaszétikáját sokszor szívesen használják menedzserkurzusokon, vezetési elveket leszűrve belőle, gyakran hivatkoznak keresztény vagy direkt protestáns értékekre társadalmi döntéseknél politikusok, döntéshozók, Jézus tanításának bizonyos elemeit kiemelve. Ha olyan gazdasági, társadalmi szempontot keresünk, amely tényleg Jézus és a kereszténység központi üzenete, akkor a perifériára kell tekintenünk. Szűkebb környezetünkben Heinrich Bedford-Strohm püspök állította nyilvános teológiája középpontjába a felszabadításteológia „szegények melletti opció” programját.

Olyan program ez, amely a prófétai hagyományból indul, és Jézus egész működését végigkíséri, majd örökségként hagyja azt követőire (Mt 26,11). Ebből az ígehelyből az a realitás is látszik ugyanakkor, hogy a feladat befejezhetetlen. Az evangélikus egyházban a középosztály egyháza vagyunk, ennek a rétegnek a kultúrája, félelmei, lehetőségei határozzák meg az egyházi életet. Ezek már Luther írásaiból is kiolvashatók. Miközben a támogatásra szorulóok segítése a központban van, Luther ezt szigorúan a munkához köti: „...a lusta ember most még sokkal több, akik frissen, egészségesen és erősen dolgozhatnak, szolgálhatnak, és magukat eltarthatnák. De inkább arra hagyatkoznak, hogy a keresztények és a jámbor emberek szívesen adnak, ahol pedig nem elegendő, akkor lopással egészítik ki, vagy nyilvános koldulással, az udvaroknál, az utcákban, a házakban.”³

Hasonló tartalmú bibliai igék után sem kell sokáig keresgelnünk: *„Eredj a hangyához, te rest, figyeld, hogy mit tesz, és okulj! [...] Még egy*

3 Az uzsora ellen, LVM 4: 648. o.

kis alvás, egy kis szunnyadás, összetett kézzel fekvés: így tör rád a szegénység, mint útonálló, és a szűkölködés, mint egy fegyveres ember.” (Péld 6,6–11)

Az erős szavakat olvasva (Luther még jóval keményebbeket is használ) érezhetjük, mennyire éles a határ a rászoruló és segítségre érdemes, illetve a közösség jó szándékán élő (sködő) ember etikai megítélése között. Ez a határ persze messze nem ennyire tiszta. A szegénység idealizálása távol áll a protestáns gondolkodástól a szerzetesi ideállal való szembefordulás jegyében. Ugyanakkor a szociális piacgazdaság, a jóléti állam nem véletlenül protestáns országokban jött létre. Viszont ez a fajta gondoskodás is sebezhető, nemcsak a rendszerrel szembeni visszaélések lehetősége, hanem az ilyen rendszert nem fenntartó államok kemény versenye miatt is. Amerika a maga sokkal erősebben gyakorolt kereszténységével minimális jóléti szolgáltatást nyújt, míg Európa legkevésbé templomba járó népei a legnagyobbak. Hozzájárul-e a keresztény hit a szélsőségek csökkentéséhez? Az igei motiváció adott, a próféták unszolása számtalan helyen visszhangzik az Ószövetségből: *„Jaj azoknak, akik házat házhoz ragasztanak, és mezőt mező mellé szereznek, míg hely sem marad másnak, és csak ti laktok ebben az országban!”* (Ézs 5,8) – Mikeás és főleg Ámós kemény kritikájáról nem is szólva. A szegény kiszolgáltatott helyzetével visszaélő és azon gazdagodó hatalmas a próféták kritikájának elsődleges célpontja. Az út Lukács evangéliumán át Jakab levelének radikalitásáig vezet tovább.

Pál apostolnál érdemes a bibliaórán külön megállni. Korinthusban az úrvacsora szereztetését felidéző szavai és a „méltatlan vétel” sokat idézett sorai nem lelki konfliktust takarnak. Ahogy Cserhádi Sándor kommentárjában⁴ olvashatjuk (és sokunknak emlékezetes exegézisóráinak hangján felidézhetjük): az ütközés a szegény és gazdag gyülekezeti tagok között van, és mint ilyen, nagyon is földi konfliktus. Mindenki a magáét eszi a vacsorán: *„...mindenki a saját vacsoráját veszi elő, és az egyik éhezik, a másik pedig megrészegedik. Hát nincsen házatok, hogy ott egyetek és igyatok? Vagy megvetitek az Isten gyülekezetét, és megszegyénítitek a nincsteleneket?”* (1Kor 11,21–22)

Gazdagok és szegények élethelyzetének különbözősége a mai társadalom egyre élesebb különbsége. Egy-egy gyülekezeten belül nagyon

⁴ CSERHÁTI 2008, 496. kk.

különböző életkörülmények között élnek emberek. Ennek kezelése a gyülekezeti életben komoly feladat. A különbség – a társadalmi újraelosztás tudatos csökkentésével a gazdagok javára Magyarországon – öröklődik. Korosztályok között és a korosztályokon belül hatalmas különbségek vannak. A fiatalok életkezdesi lehetőségei, iskolázottsága, ingatlanhelyzete, öröksége és havi bevétele is hatalmas különbségeket mutat.⁵

Lakóhelytől és foglalkozástól függően él egy egyházban a nyugat-európai fogyasztással, jövedelemmel és életstílussal rendelkező fiatal, „menő”, hiányszakmában alkalmazott és a lecsúszó középosztály (gyakran a legmagasztosabb társadalmi feladatokat ellátó) közalkalmazottja. Ezek a munka világa felé vihetnek tovább bennünket.

TOVÁBBVIVŐ IRODALOM (KICSIT MÁS SZEMSZÖGBŐL)

A Máltai Tanulmányok 2019/3–4. tematikus száma: A szegénység arcai (<https://maltaitanulmanyok.hu/repertorium/#tab-id-4>).

Harmadik lépés: rutin

A MUNKA NORMALITÁSA ÉS HATÁRA – 2MÓZ 5

https://adozona.hu/altalanos/Megdobbento_kulonb-segek_vannak_a_fiatalok_j_QYIPJS

Megdöbentő különbségek vannak a fiatalok jövedelmei között

A protestánsok legkomolyabb társadalmi vívmánya a munka felértékelése. Luther hivatásértelmezésétől indul (Beruf – minden hivatás egyenlő értékét Isten elhívása adja), és továbbvezet olyan, az evangélikus teológia számára már idegen gondolatokig, mint a weberi munkaetika, amely szerint a munkába merülő e világi aszkézis az üdvösség/kiválasztottság kevés lehetséges jelének egyike. Lutheránusként elég, ha a munka legtermészetesebb értékét látjuk, ahol a teremtés részese az ember, és létfenntartását biztosítja. Luther a hitelezést ebben az esetben teljesen természetesnek tartja: „...egyik sem olyan lusta és szemtelen, hogy

⁵ SZABÓ 2023.

munka nélkül más javaira és munkájára bízna magát, és henyélés mellett akarna mások javain élösködni.”⁶ Egy ilyen társadalom bátran kölcsönözhetne, mondja a reformátor, mert a hitelező biztos lehetne benne, hogy vissza fogja kapni a pénzét. Azonban nem csak ilyen keresztényekből áll a világ, ezért szükség van a világi felsőbbésre, amely ezt a rendet erővel is ki tudja kényszeríteni.

A munka mai specializálódott és folyamatosan átalakuló világában ez a természetes rend nem olyan egyszerűen alkalmazható. A megváltozott foglalkozások, munkakörülmények, kilátások mellett számos kérdést tehetünk fel:

Van-e értelme a munkának, amelyet végzek? Hogyan hat a személyemre a munkám? Hol tapasztalható meg, egyáltalán megtapasztalható-e a munkámban Isten? Ajánlhatom-e a gyermekeimnek az olyan munkát, ahol a megélhetése bizonytalan, de a célok biztosan jók? Mennyiben befolyásolja a munkavégzésem az érte kapott elismerés, motiváció? Milyen presztízse van a munkámnak, és azon keresztül ítélnék-e meg engem, ítélek-e meg másokat?

Egyszerre tapasztalunk munkaerőhiányt – elég körülnézni, hány területen hiányzik valahonnan munkaerő a környezetünkben (vendéglátás, iparosok, iskola, gyülekezet) –, másrészt „felesleges embereket”, akik nem tudnak feladatot találni maguknak. Eközben a horizonton egyre jobban megjelenik a közeljövő legizgalmasabb kérdése: kinek a munkája alakul át, válik feleslegessé a digitális forradalom újabb hullámában?

<https://www.penzcentrum.hu/karrier/20210114/itt-a-legalismertebb-szakmak-rangsora-a-berek-kozel-sem-olyan-csabitoak-1109246>

Érdemes a 2023-as rangsort is megtekinteni:

<https://www.penzcentrum.hu/karrier/20230131/itt-a-leginkabb-tulfizetett-magyar-szakmak-rangsora-nem-ritka-a-millios-fizetes-1133550>

Itt a legalismertebb szakmák rangsora: a bérek közel sem olyan csábítóak

6 LVM 4: 199. o.

KONKRÉTAN A BIBLIÁBAN

A fáradó elutasítja a zsidók kérését (2Móz 5)

Kiindulás: egy kérés a fáraóhoz, hogy biztossítsa a rabszolga zsidó nép számára vallási ünnepük megtartását háromnapos járóföldre, a kényszermunka szüneteltetésével.

Isten folyamatosan a munka és a munkát megkövetelő világi hatalom fölé helyezi magát, a munka folyamatának megszakításával (ünnep).

Ma is el kell különülnie a két területnek: munka és ünnep. Keresztényként sem könnyű a különbséget érvényesíteni. A kettő közötti fontosságú különbség mégis csak így élhető meg valóságosan.

Konfliktus: a fáraó válasza egy vád: a héberek lusták. Reakciója a munkafeltételek rontásával ugyanannak az eredménynek az elvárása.

A felebarát és az Isten elleni bűn megjelenik: büszkeség, hamis vád, belső ellentét gerjesztése. Az egyre többet és többet követelő intenzifikáció az Istennel konkuráló hatalom reakciója.

A munkába menekülés, munkába hajszolás jöhet külső vagy belső kényszer hatására. Az a keménység, amely a fáraó legfőbb jellemzője, az istenkapcsolat bezáródását gerjeszti és a többiek iránt megnyilvánuló emberséget is lecsökkenti.

Következmény: első lépésben kudarc. Kudarc Mózesnek és Áronnak, kudarc a népnek, a felügyelőknek, mindenki mindenki ellen. Később a fáraó és népe viseli a sorozatos csapásokat, míg a szabadság el nem érkezik.

Nem maradnak el a következmények, még ha máshogy is történik végül minden, mint ahogy terveztük. Isten gondviselő munkájával nem állja teljesen útját a gonosz következményeinek, de a végső renddel szemben minden konkurens hatalom kénytelen végül meghajolni.

A konfliktusoknak lehetnek áldozatai, de a morális igazság mégsem vehető el. Hiába a mindent uralónak tűnő gazdasági vagy egyéb túlerő, bele fog ütközni saját határába. Erre vagy bűnbánattal reagál, és visszalép, vagy teljes bukásba hajszolja magát. Mikro- és makrokonfliktusok nyelvére is lefordíthatjuk ezt. Teljesen konkrétan vehetjük szemügyre a helyzeteket: a munkahelyi kiszigerelésből fakadó munkahelyváltástól indulva, a globális gazdasági rend válságainak számbavételéig.

GYAKORLAT

Időmérleg készítése: a jövő hétig feljegyezni, mivel mennyi időt töltöttem – de őszintén!

Negyedik lépés – stop

44

ELÉG! – 1KIR 17,8–16

Közgazdaságilag rendkívül veszélyes fogalom az „elég”. Legkésőbb a modern kor hajnala óta kultúránk centruma a folyamatos növekedés. Ez soha nem látott életszínvonalat hozott a 20. századra a nyugati világban, amelyhez a világ többi része is csatlakozni akar. A természet fokozott igénybevétele, a technológia fejlődése, a hatékonyság minden területen és az ennek megfelelő munkaszervezés teljesen átalakította világunkat és vágyainkat. Az emberiség történetében a túlzott fogyasztás sohasem az erények, hanem a bűnök listáján szerepelt. Modern korunk fogyasztói társadalma mintha megváltoztatta volna ezt. Mára azonban a következmények is kezdenek nyilvánvalóvá válni: nemcsak távoli veszély, hanem mindennapos tapasztalat lett a mértéktelenség következménye. Az ökológiai szempont mára már nem erkölcsi vagy esztétikai kategória, hanem az életformánk és kultúránk fenntartásának túlélési kérdése lett. Szükségünk van a mértékletességre, amely a lemondás képességét jelenti, amikor a végtelen exponenciális anyagi növekedés és gyorsulás helyett tudatosan ki tudjuk jelteni: nincs többre szükségem. A világ minden nagy vallása ismeri ezt az ideált.

A fogyasztás mindig kulturális kérdés is. A fogyasztás sokszor „terápia”, amellyel kompenzálja valaki a magányát, bizonytalanságát, jelentéktelenségét. Másoknak szórakozás, ahol új, korábban ismeretlen szükségletek születnek.⁷ Az amerikai példák nálunk sem ismeretlenek, miközben ma már nemcsak a plázák, hanem a webáruházak globális kínálatát is böngészhetjük. Az elmúlt években ugyanakkor újra megismerhettük az áruhiány elfelejtett élményét. A pandémia idején a szétszakított ellátási láncok, pánikvásárlások, leállások egészen új formában mutatták meg, mi és ki az, ami tényleg nélkülözhetetlen világunkban. Nagy gondolatok születtek az életmódunk újrendezéséről és korlátozásáról, ahol fájdalomosan hangzott a vágy: mikor térünk vissza a „normál” kerékvágásba?

7 NASH 2014.

Túl nagy, etikailag motivált hatás sajnos nem jött létre, újra kiderült, hogy határozott változást elsősorban gazdasági vagy jogi kényszerek képesek csak elérni. A kulturális változás sokkal lassabb és bonyolultabb folyamat. A mai fiatal generáció bizonyos megnyilatkozásai azonban, minden ellentétes érzéssel szemben, okot adnak az optimizmusra.

<https://www.profession.hu/hrfeed/z-generacios-palyakezdok>

A Z generáció a munka világában: mit kell tudni róluk?

45

KONKRÉTAN A BIBLIÁBAN

A sareptai özvegy – 1Kir 17,8–16

Kilátástalan gazdasági helyzet. Az özvegy egy szűk vacsorával áll jobban a prófétánál. Okok és következmények mindenkit összekapcsolnak.

Az eleget biztosítja Isten a történet szereplőinek. *„A lisztesfazék nem ürült ki, az olajkorsó sem fogyott ki”* – naponta megerősítő tapasztalat.

A közös szorult helyzet valószínűtlen találkozásokat és lehetőségeket szülhet. Covid-élmények és Móricz Zsigmond: *Hét krajcár*.

Summázható a tapasztalat egy igeverssel: *„Valóban nagy nyereség a kegyesség megelégedéssel.”* (1Tim 6,6)

Egy mértékét veszített világban az „elég” kimondása a szabadság és a félelemmentesség előszobája lehet.

A szükség lehet Isten erejének megtapasztalása. Ahogy elfogynak a saját erőbe vetett bízalom lehetőségei, úgy nyílnak meg a meglepő lehetőség tere.

Istenre hagyatkozni és a tervének részese lenni az első. Sokszor és sokan megtapasztalták, hogy a materiális feltételek később, sokszor hihetetlen módon, megadatnak. Mindez mégsem mértéktelenül (prosperity gospel tévitanítása), hanem szükség szerint és torzító túlzás nélkül.

GYAKORLAT

Keressünk egy tárgyat, amely saját kényelmünket szolgálja, és próbáljuk meg mással együtt, közösen hasznosítani!

„Ahol a kincsetek van, ott lesz a ti szívetek is”

Ötödik lépés: más irányba

(ÚJRA)ÉRTÉKELÉS

A gazdaság egyik fő funkciója az egyes termékek, áruk, szolgáltatások árának megállapítása. Nagyon izgalmas, hogy mit mennyire értékelünk. Értékelésünk változása a nagy üzleti sikerek (és kudarcok) egyik fő oka. Azonban vannak dolgok, amelyeket nem lehet pénzben kifejezve értékelni, vagy erkölcsi okokból (pl. emberi méltóság, élet), vagy megszámlálhatatlansága (pl. levegő), vagy az értéke miatt (élet, egészség, üdvösség). Erre épült a Mastercard reklámkampánya „Priceless” címmel, amely különböző helyzetekben mutatott árakat, végül a bemutatott megfizethetetlen élményt; „a többire pedig ott” az adott bankkártya.⁸

https://youtu.be/Q_6stXKGuHo

Megfizethetetlen baseball – Mastercard-reklám

Valóban vannak élethelyzetek, amelyek kifejezhetetlenül vagy még inkább megvásárolhatatlanul értékesek. Melyek ezek a mi életünkben? Érdemes egy ilyen alternatív értékelést végezni. Egy másik szempont, hogy ugyanazt a dolgot két ember aligha fogja ugyanannyira értékelni. Érdeklődésünk, ízlésünk, szükségleteink, anyagi lehetőségeink szubjektív értékeléseket hordoznak. Játszik-e ebben valamilyen szerepet a hit? Vannak-e dolgok, amelyeket éppen egy keresztény ember másképpen értékel? A Bibliában számos átértékelésre látunk példát (Lk 19,1–10; ApCsel 2,42–43); a megtérés része egy ilyen átértékelés. Az átértékelés elmaradása vagy látszata az első gyülekezetek legdrámaibb konfliktusait hozza, amelyekben az új keresztény közösségek etikai hitelessége a tét (ApCsel 5,1–11). Vannak olyan kísérletek is, amelyekben a hit legfontosabb tartalmi elemeinek próbál meg valaki pénzben kifejezett értéket adni. Ilyen az első keresztényektől (ApCsel 8,18) egészen a jelenig megtörténhet (kazuális szolgálatok, különösen a keresztelés „árazása”).

8 <https://www.encyclopedia.com/marketing/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/mastercard-international>.

Az árakat a piacok szabadon, a kereslet és kínálat alapján határozzák meg. Ennek nehézségét mindenki a saját pénztárcáján érezhette az elmúlt években. Az alapvető, létfenntartásra szolgáló termékek köre ezen belül különösen érzékeny terület. Luther a saját korában is megtapasztalta az árak vad emelkedését, egyrészt az Újvilágból beáramló nemesfémek okozta infláció, másrészt a kora kapitalista viszonyok megjelenésével a szabad árképzés révén. Ez ellen tiltakozik is: „Nem azt kellene mondani, olyan drágán adom az árumat, amennyire lehetséges, vagy ahogy akarom; hanem ezt: csak olyan drágán adom, amennyire szükséges vagy helyes és jogos. Hiszen a kereskedés nem lehet olyan cselekedet, amely minden törvény és mérték nélkül hatalmadban és önkényedben áll, mintha Isten lennél, akinek senki sem parancsol.”⁹

A jelen közgazdasági tankönyvek ennek ellentétéből indulnak ki. Illetve ha fel is merül a változtatás, újraértékelés elhatározása, a körülmények visszarendeződésével sokszor hamar el is tűnik. Ez történt a Covid kapcsán, ahol a lezárások magányában sorra születtek az etikus egyéni döntések és közösségi nekibuzdulások, ezekből azonban mára emlék sem igen maradt.

KONKRÉTAN A BIBLIÁBAN

Zákeus (Lk 19,1–10)

Adott egy korrupt vámszedő kíváncsisága, akit vagyona ellenére kirekeszt a közösség.

Nemcsak a szegények lehetnek a periférián, ha az egyéb közösségi értékekkel radikálisan szembemennek. Gondolhatunk a gazdagság deformálta egyénekre és családokra.

Valamilyen minimális nyitottságra általában szükség van az átértékelés elindulásához.

A találkozás, ahol Jézus nevén szólítja és a közösség közép-pontjává teszi Zákeust.

A személyes találkozás fontossága, amelyben újra a személye, nem pedig a vagyona jellemezhet valakit.

A szabadság visszanyerésének kapuja a „rólam van szó” felismerése. Személyes megtérés lehetséges csak.

9 LVM 4: 192. o.

Újraértékelés.

A találkozás hatása a korábbi bűnös gyakorlat megtagadása és a helyrehozás szándéka.

Értékeink átértékelése hozzátartozik a személyes változáshoz. Új viszonyítási alapon más lesz a fontos és az értékes.

A változás csak teljesen az igazi: gyógyító hatása alól semmi ne maradjon ki az életünkben. Közösségi kapcsolatok, etikai mértékek pozitív dominóhatásként épülhetnek fel.

6. lépés: Könnyű léptekkel tovább

AGGODALOM NÉLKÜL

Az utolsó lépést a Hegyi beszéd lelkülete hatja át. Egyfajta friss hegyi levegő fuvallata, ami helyére szeretné tenni a dolgokat. Az aggodalom megannyi materiális összefüggésben töltheti ki életünket. A jelen anyagi hiánya, ami életminőségünket és családunk lehetőségeit korlátozza, jogosan tölthet el aggodalommal. Itt nagyon különböző az, hogy a hiány melyik fokánál esik kétségbe valaki. Anélkül, hogy a protestáns etika a szegénységnek önmagában értéket adna, a tágabb keresztény gyakorlat és korunk túlfogyasztása miatt el kell ismerje, hogy a „tisztos szegénység” nem szegénység, főképpen nem azé, aki benne van. Jézus tanítása inkább a jövőre vonatkozik, mivel a jelen reális szükségleteivel teljesen tisztában van (lásd az ötezer ember megvendéglését). A jövőtől való mindenféle aggodás lelkileg bénító hatású, de esetünkben elsősorban az anyagi értelemben vett aggodásra kell gondolnunk. Jézus ebben az összefüggésben beszél a lehető legaktuálisabban a jelenre koncentrálról („*megvan minden napnak a maga baja*”) és a sorskérdéseink Istenre bízásáról („*a ti mennyei Atyátok tudja*”), és még a természetben is mindenkinek megadja). Az utóbbi mutat rá minden keresztény gazdaságetika fő mondanivalójára: mindenünk, anyagi értelemben is, elsősorban Istentől kapott ajándék. Bármilyen jól, szorgalmasan dolgozunk, tervezünk és osztunk be, egész létezésünk akkor is, nem csak apróbb-nagyobb eredményünk, Istentől függ. Ránk bízott javakkal gazdálkodunk, az ezzel járó felelősséggel. Ez a felelősség ugyanakkor nem minden, életünk megannyi más megbízatásának (család, felebarát, szellemi, lelki képességek) egészében értelmezhető.

A bibliaóra általában az a közösség, akik számára a gyülekezet is nagyon fontos. A gyülekezet és az egyház jövője iránt érzett aggodalom is

bénító. A meglévő kincsünkbe vetett bizalom hiánya és ezzel vonzásának elvesztése a kockázat. Vegyük számba: milyen kincsei vannak gyülekezetünknek, amelyeket továbbadhat másoknak? Mivel rendelkezik az evangélikus egyház, ami a társadalom egésze számára jönne jól?

A sorozat legvégén vegyük számba, mihez fogunk kezdeni, mihez kezdünk a sorozat elején összegyűjtött „tőkével”. Ha valakinek kedve van a sikeres gyakorlatot bemutatni, örömmel várjuk!

KONKRÉTAN A BIBLIÁBAN

A hamis sáfár (Lk 16,1–12)

Egy sáfár karrierje véget fog érni (annyira értékes ez a megbízás, hogy szabad emberek sokszor szabadságukról mondtak le, hogy egy nagy vagyon sáfárai lehessenek).

Kilátástalan helyzet. Egy biztos, hogy az eddigi stabil egzisztencia meg fog szűnni. (A 2007-es válság idején az irodai személyes tárgyaikat dobozokban hazavivő menedzserek.)

A jövő negatív fordulatot vehet, amitől lehet félni, de a bekövetkezését nem lehet feltartóztatni.

Az ötlet: még meglévő pozíciójának felhasználása a jövő érdekében.

Számba venni a reális lehetőségeket, míg rendelkezem velük, és újraértékelni őket a jövő szempontjából.

Két világ határán az érkező új korra koncentrálni, a régít feláldozni érte. Isten országa az új erőter, amelynek összefüggésében érdemes a régít nézni.

A következmény: nem ítélik el, hanem ő az, aki jól olvassa az idők jeleit. Véges javakat használni a végső cél elérésére.

Az anyagiak e világhoz kötöttsége és embereket szétszakító ereje megszűnik. A gazdaság van az emberekért, és nem az emberek a gazdaságért. A tulajdon szentsége helyett az ember méltósága az első.

Viszonzás nélkül is jó adni, mert egy olyan helyreállító folyamat részese lesz az ember, amely Isten országának gyógyító kisugárzása a világ korrupció viszonyai közé. Ebben széles szabadság uralkodik, az általánosan elfogadott eljárások felülírása is elfogadható etikailag.

„Ahol a kincsetek van, ott lesz a ti szívetek is”

Felhasznált és ajánlott irodalom

- FÁBRI György: Általános vallástalanodás? Statisztikai visszajelzés, 2023. *Evangélikus.hu*, 2023. május 16. <https://www.evangelikus.hu/hireink/fokusz/altalanos-vallastalanodas>
- NASH, J. A.: Frugality: Antidote to Prodigality. *Journal of Lutheran Ethics*, 14. évf. 2014. 1. sz. <https://learn.elca.org/jle/frugality-antidote-to-prodigality/>.
- SZABÓ Gyula: Elképesztő különbségek láttak napvilágot a fiatalok jövedelméről. *Index.hu*, 2023. május 8. <https://index.hu/gazdasag/-2023/05/08/jovedelem-fiatalok-kereset-k-h/>.
- VOLF, Miroslav – CROASMUN, Matthew: *For the Life of the World. Theology That Makes a Difference*. Brazos Press, Grand Rapids, 2019.
- ZSUGYEL János: Közgazdasági gondolatok Luther Márton életművében. *Közgazdasági Szemle*, 64. évf. 2017. október. 1073–1088. o. Web: http://real.mtak.hu/65187/1/04_ZsugyelA_u.pdf.

Éneklő egyház

GERLAI PÁL

51

Az *Éneklő egyház* munkaprogram témakörei az egyházi év szakaszaihoz kapcsolódó, jól ismert énekeinkre és az énekszerzők személyes életrajzaira épülnek.

Énekeljük el az adott témához kapcsolódó éneket egy versszakkal a bibliaóra elején, majd a végén is énekeljük végig már úgy, hogy megismertük az ének létrejöttének hátterét. Amikor több ének is kapcsolódik egy témakörhöz, lehet az alkalom elején énekelni az egyik, a végén a másik éneket. Az énekekhez ajánlom az online *Evangélikus énekeskönyv* használatát,¹ valamint az ott található, a fóti Evangélikus Kántorképző Intézet tanfolyamai által készített lejátszható hangfelvételeket vagy a szövegben ajánlott, YouTube-on elérhető felvételeket. A témakörök elején olvasható bibliai idézetek mind az egyházi évhez, mind pedig a szerzőhöz kapcsolódnak valamilyen módon.

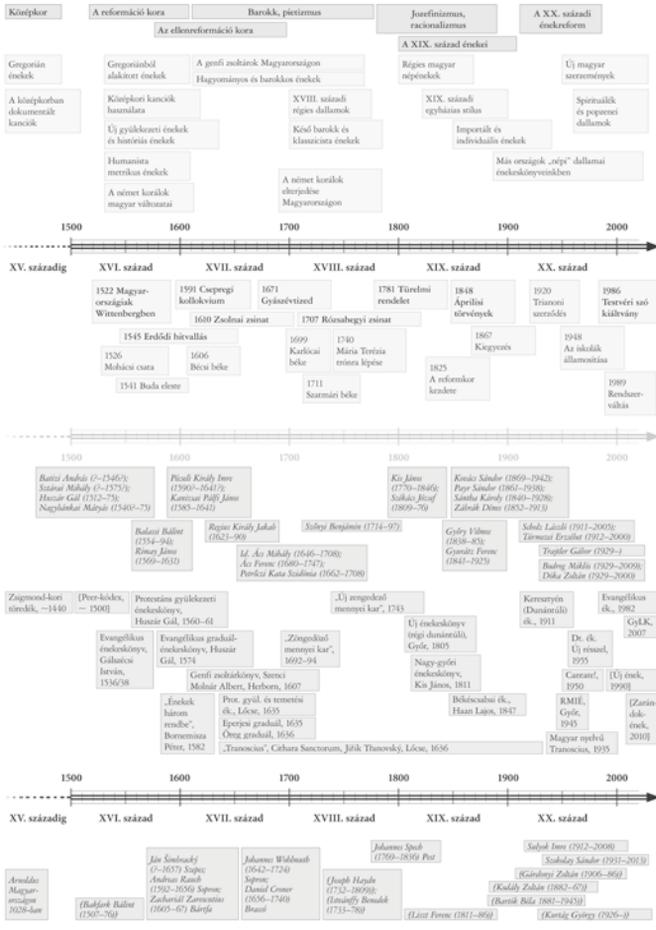
HONNAN MERÍT A MUNKAPROGRAM ÉNEKLŐ EGYHÁZ ANYAGA?

A Magyarországi Evangélikus Egyház gyülekezeteiben legszélesebb körben az 1982-es *Evangélikus énekeskönyvet* használjuk. Ez a korábbi evangélikus énekeskönyvek anyagait felhasználva, de rengeteg új fordítással, átdolgozott szövegekkel és dallamokkal kibővítve jelent meg, hatalmas merítéssel a világ keresztény énekeiből.

1 <https://enekeskonyv.lutheran.hu>.

A GYÜLEKEZETI ÉNEK TÖRTÉNETÉNEK FŐBB KORSZAKAI

Magyarországi gyülekezeti ének

© Evangélikus Kéziratpályázat és Egyházművelődési Intézet, 2007

A gyülekezeti éneklés története

<https://enekeskovv-megujitas.egyhazkozseg.hu/enekkincsunk/>

A következő évtized elejére, az ötvenedik évfordulóra jelenik meg várhatóan az *Evangélikus énekeskönyv* új kiadása, minden bizonnyal a kor kihívásainak megfelelően.

Egy témakör erejéig (7. Karácsony) az ifjúsági énekek is megjelennek az *Éneklő egyház* munkaprogramban. A beatzene 20. századi globális térhódításának köszönhetően a hetvenes évek óta – akár tetszik, akár nem – az ifjúsági énekek nagy népszerűsége tettek szert. Már az 1982-es énekeskönyvünkben is találunk spirituálékát és magyar énekszerzők beatritmusú keresztény dalait. Mégis a legnagyobb változás az 1990-ben megjelent „rég” *Új ének* füzetek első, második és harmadik kötete volt, amelyek később 1998-ban egybekötve jelentek meg. Az aktuálisan, legelterjedtebben használt, mobiltelefonos applikációként is elérhető ifjúsági énekeskönyv a *Zarándokének*,² az elmúlt években pedig az evangélikus fiatalok között egyértelműen a Közel zenekar dalai a legnépszerűbbek. Mindemellett az EKE-énekeskönyvet és más keresztény zenei kiadványokat is sokan használnak egyházunkban, például dicsőítő énekek gyűjteményeit. Az EKE-énekeskönyvnek nagy előnye, hogy akkordokkal látták el gyülekezeti énekeinket is, így gitárral is kísérhetővé váltak a régi korálok. A dicsőítő énekek között találunk hitmélyítő, szép keresztény dalokat, ezek prozódiai kidolgozottságában is látható a fejlődés.

Mégis az ifjúsági énekek vagy új énekek az elmúlt negyven esztendő meghatározó énekanyaga az evangélikus ifjúság számára, és ezek közül több látható és maradandó módon megállja a helyét. A magyar ifjúsági énekek között már akad olyan, amely több mint ötvenéves, a spirituálékról nem is beszélve, melyek már százévesek is elmúltak, és nemcsak hogy nem tűntek el, de közkedveltek. A gyengébb dalocskákkal együtt szövegilag is és tartalmilag is sok köztük az értékes, hitépítő, gyülekezetet megtartó darab. És mi más, ha nem ez annak a mérlege, hogy valaminek van-e helye istentiszteleteinken vagy sem?

A 2007-ben megjelent *Gyülekezeti liturgikus könyv* visszahozta egyházi énekkincsünk egy értékes szeletét: a gregorián dallamon alapuló graduálénekeket, antifónákat és zsoltártónusokat, amelyek közül néhány az 1982-es énekeskönyv elején is megtalálható. A liturgiai éneklés különösen az úrvacsorai liturgiánkban volt korábban szélesebb körben hasz-

2 https://play.google.com/store/apps/details?id=felruho.lutheran.zarandok_app&hl=hu&gl=US&pli=1.

nálatban, lásd például a szlovák énekelt úrvacsorai liturgiát, amely több gyülekezetben megmaradt magyar nyelven még a 20. században, sőt egyes helyeken napjainkig is. A *Gyülekezeti liturgikus könyv* szerkesztőbizottsága szívós munkájának köszönhetően ma újra használatban vannak ezek az énekek is, bár úgy tűnik, népszerűségük nem éri el az ifjúsági énekekét, a korálókérről nem is beszélve. Az ifjúsági énekek megjelenése és a liturgikus énekek egyházi felelevenítése hatalmas érték. Az egyházi éneklést a korálénekek talapzatáról horizontálisan ki szélesítette, az egyházi éneklés gazdagságát az evangélikus egyházban a többi keresztény felekezet felé nézve példaértékűen megerősítette.

Azt tudjuk, hogy maga Luther – de a többi reformátor énekíró is – egyszerre használta a gregorián énekkincset (például a 131. ének, a *Jöjj, népek Megváltója* Ambrosius 4. századi éneke) és ugyanígy a kor aktuális dalait (ilyen az *Erős vár a mi Istenünk* is, amely a 16. század elejének közkedvelt „populáris” dallama volt). Tehát az evangélikus egyház történetében mindig kiemelkedően fontos volt a zenei gazdagság, és nagyon üdvös, hogy ma is így van. Hogy a jövőben a megváltozó zenei ízlés milyen új zenei stílusokat és énekeket hoz az egyházi énekkincsünkben, és hogy egyáltalán hagyományos értelemben lesz-e élő egyházzenei énekkincs, az nem a zenei ízlés változásán múlik, hanem a keresztény hit megmaradásán. Azt viszont be kell látnunk, hogy ezt emberileg csak kevésbé tudjuk befolyásolni – bármilyen irányban. Az éneklés megtartása viszont kiemelt felelősség ma a keresztény ember számára. Ahogyan Luther is vallotta Augustinus nyomán: *Bis orat qui bene cantat* – aki jól (helyesen, derekasan) énekel, kétszeresen imádkozik. A derekas éneklés mellett pedig ne legyünk restek utána nézni, hogy kik azok, akik az énekek szövege mögött rejtőznek, mert sokat tanulhatunk életükből és hitük példájából.

Az, hogy a munkaprogramban jelen esetben pont ez a nagyjából egytucatnyi énekszerző került kiemelésre, teljesen szubjektív döntés volt. Magyar, német, sziléziai és finn énekszerzők szerepelnek benne. Kár lenne tagadni, hogy a finn egyházi éneklés nagy hatással volt a magyar evangélikus énekkincsre az elmúlt száz évben. A munkaprogramban kidolgozott énekszerzői témakörök csupán példakísérletek, hogy felfigyeljünk a sokat – és néha sajnos automatikusan – énekelt evangélikus énekeink mögött húzódo személyes hitmegélések, tragédiák, kegyelmi helyzetek vagy éppen történelmi széljárások súlyára. Megírásához az

indíttatást Koren Emil *Irgalmadat éneklem* című könyve adta, amelyet 1969-ben a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya adott ki, majd 2015-ben újra megjelent magánkiadásban. E könyv az igehirdetésekre való készüléskor nagyon hasznosnak bizonyult abban, hogy a gyülekezeti tagokhoz közelebb kerüljenek énekeink. Ehhez hasonlóan ajánlom a *Medit.lutheran.hu* oldalt, vagyis a Magyar Evangélikus Digitális Tár (Medit) oldalát, amelynek használata is segítségére lehet az evangélikus egyház története után érdeklődőknek. Végül köszönetemet szeretném kifejezni a finn evangélikus egyházban szolgáló lelkész kollégáimnak: Maikki Viljanen-Pihkalanak, Arja Pentikäinennek, valamint Pasi Hyytiäinennek, akik segítségemre voltak a finn énekszerzőkkel kapcsolatos információgyűjtésben.

1. Szentháromság utáni vasárnapok – Épülés a szolgálatban

TÜRMEZEI ERZSÉBET, AZ ÚR SZOLGÁLÓLEÁNYA

„Igen, Atyám, mert így kedves előtted” (EÉ 356)

„Márta így felelt: Igen, Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Isten Fia, akinek el kell jönnie a világra.”

(Jn 11,27)

Túrmezei Erzsébet (1912–2000)

Fotó: Magyarai Márton / Evangélikus.hu

Túrmezei Erzsébet versesköteteit az istenhívó, kegyes emberek előszere-tettel forgatják, sok esetben nem is tudják, hogy evangélikus versíróról van szó. Eredetileg valóban katolikus templomban keresztelkedett, azután a Fébé diakonisszaközösségben tért meg, és egész életét ennek a kö-zösségnek és Isten szolgálatának szentelte.

Tamási, Sopron, Budapest, Ózd, Tokaj, Balassagyarmat, Csömör, Buda-pest: ezek a települések, amelyeket életútja és szolgálata összeköt.³ Hogy az összes felsorolt helyen a mai napig élő lelkületű evangélikus gyü-lekezetek vannak, az részben neki is köszönhető, de ennél is nagyobb hatása volt szolgálatának.

Belák Erzsébet néven született Tamásiban, majd a család Sopronba költözött, ahol Erzsébet iskoláit kezdte. Édesanyja után katolikusnak keresztelkedett, de az evangélikus hatás nagyon erős volt a családban. Családjában a fiúk a teológiára indultak. Sándor bátyja lelkész lett, János Túróczy Zoltán mellett volt Ózdon hitoktató.

Bátyja, Sándor 1927-ben Tokajban lett lelkész, ahova elkísérte család-ja, szülei és Erzsébet is, akinek ebben az időben erősödött meg az evan-gélikus vallás iránti elköteleződése. Sándor hívására egy diakonissza szolgált Tokajban, aki nagy hatással volt a fiatal lányra. Tudni lehet, hogy már korábban meglehetősen kritikusan állt vallásához, és 1929-ben jutott a végső elhatározásra, hogy evangélikusként kell konfirmálnia.⁴ A középiskola befejezése után a Pázmány Péter Tudományegyetemen tanári diplomát szerzett, miközben a Fébé leányinternátusában lakott. Egy szeretetvendégségen kapott ígés lap erősítette meg benne az elhí-vást: „Tekövessem”. 1934-ben lépett be a Fébé Diakonisszaegyesület-be, 1935-ben lett jelölt. 1938-ban jelent meg *Őszből tavaszba* című verses-kötete, ennek megjelenése előtt vette fel a Túrmezei nevet. Nem sokkal később Reményik Sándorral is találkozott, aki már ismerte Erzsébetet. Saját kolozsvári lapjában már közölte Túrmezei verseit, és „Isten igaz poétájának” nevezte őt. Egész életében fontos volt számára a Reményik-vel ápolts lelki kapcsolata, a költő halála után is rendszeresen látogatta sírját.

1945-ben avatták nővérré. Sajnos csupán hat év telt el, mire az államo-sítás és a szerzetesrend betiltása miatt már fejthette is a szürke ruhát

3 KÖHÁTI 2012, 81. o.

4 Uo. 30–32. o.

emlékezetes verse szerint.⁵ A lelkeszi szolgálatból így is kivette a részét, és hatalmas munkát végzett, bár a visszaemlékezések szerint nemcsak a politikai rendszer, hanem néha még szolgatársai is megnehezítették azt. Sok száz levelet írt, keresztény körökben gépelt formában adták egymásnak tovább verseit. Rengeteget munkálkodott az evangélikusság lelki megmaradásáért: a csömöri, balassagyarmati gyülekezetek mellett azok a közösségek, ahol szolgált, illetve azok, akik leveleztek vele, mind tanúi ennek.

Énekei jelentek már meg az először 1941-ben kiadott, lila énekeskönyvként is emlegetett *Énekeim az Úr!* című füzetben is. A hetvenes években az evangélikus énekeskönyv szerkesztőbizottságának leglelkesebb tagja volt Trajtler Gábor szerint.⁶

A rendszerváltás utáni evangélikus egyház kilencvenes évekbeli felívelésének még aktív részese lehetett. 2000-ben a Fébé Diakonisszaegyesület főnökasszonyaként fejezte be életét. Mára széles körben ismeretek versei, felekezetre való tekintet nélkül szeretik és nagyon gyakran idézik, szavalják azokat. A munkaprogram kereteit szétfeszítené életút-

5 <https://www.evangelikus.hu/hireink/publicisztika/emlekezes-turmezei-erzsebetre-a-profetikus-kolt-n-re>.

6 KÓHÁTI 2012, 81. o.

jának, evangélikus egyházunkra és egyáltalán a magyarországi kereszténységre gyakorolt hatásának részletes leírása. A születésének századik évfordulójára megjelent *Ancilla Domini* című könyv méltó összefoglalása élete munkájának.⁷ Öröksége nagy kincse evangélikus egyházunknak.

Énekszerzői szolgálata

Az 1982-es *Evangélikus énekeskönyv* függelékét böngészve szinte mellbevágó látni, hogy legalább százöt⁸ – Trajtler Gábor visszaemlékezése szerint ennél is több, százharmincöt – énekszöveghez fűződik valamilyen munkája.⁹ Bizonyos esetekben szívhez szóló és gyülekezeteinkben közkedvelt fordításokról van szó. Vannak olyan énekek, mint a 291-es vagy a 461-es, amelyeket csak egy versszakkal énekelünk a szerző után (legyen az akár maga Luther Márton), a többi versszakot Túrmezei Erzsébet írta az első vers lutheri gondolatmenetét folytatva. Több olyan ének van, amely teljesen az ő szerzeménye, és elválaszthatatlan egyházi életünk-től, gondolhatunk itt a 148-as ének soraira – „Adventi csendben téged várunk, / Jöjj, Urunk Jézus, maradj nálunk” –, amelyek nélkül szinte elképzelhetetlen gyülekezeteinkben az adventi várakozás, vagy ugyanennek az éneknek karácsonyi változatára: *Itt a karácsony, itt a Megváltó!* (ÉÉ 171)

Ha van olyan ének, amely leginkább idézi személyiségét, akkor ez első-sorban a 356-as ének lehet. Első három versszakának kezdete – „Igen, Atyám” – Túrmezei Erzsébet egész szolgálata során jellemző szófordulata volt, gyakran kezdte így imádságait.¹⁰ Az 1941-es *Énekem az Úr!* énekfüzetben jelent meg először. Az „igen, Atyám” fordulatok és a záró versszak („Megyek, amerre utam kijelölted”) mind Isten szolgálóleányának életútjára vonatkoztatható, szívbemarkoló és a belső elhívásról tanúskodó jelek. Énekeskönyvünk a hat versszakból a harmadikat kihagyta, bár az énekversek ellentétpárja az elvesztegetett szolgálat szomorúságával és célhoz ért szolgálat beérett kalászáinak képével szépen illeszkedik az ének ívébe.

7 KÓHÁTI 2012.

8 <https://enekeskonyv.lutheran.hu/tart2.htm>.

9 KÓHÁTI 2012, 81. o.

10 Uo. 7. o.

„Igen, Atyám, kicsordul bár a könnyem,
Ha útra, kőre hull a tiszta mag,
Igen, Atyám, ha arató örömben
Aranykalászkok rendre hullanak.”

Az ének finn dallamra íródott, amely legalább három szöveggel szerepel énekeskönyvünkben (EÉ 356; 387; 481). A másik kettő szintén a költő fordítása, ami alapján feltételezhető, hogy kedves éneke volt ez a dallam. Trajtler Gábor visszaemlékezése szerint a C. J. P. Spitta-féle énekszöveget, a *Mily boldog házat* (EÉ 481) nem is felkérésre, hanem saját indíttatásból készítette el, és hozta az énekeskönyv szerkesztőbizottságának többi tagja elé.¹¹ Ezt az éneket sokféle egyházi ünnepen énekeljük esküvőtől a templomszentelési emlékűnnepig.

- Idézzünk fel kedves Túrmezei-verseket.
- Keressünk a 356-os ének mondanivalójával párhuzamokat verseiben.
- Idézzünk fel olyan élethelyzeteket, amikor segítettek vagy segítettek volna a versei.
- Mit üzennek énekei, versei, életútja a ma evangélikusságának?
- Hogyan tudunk ma szolgálni az Istennek? Miért könnyű, vagy miért nem könnyű ez a kérdés?

2. A teremtés ünnepe

HERBERT F. BROKERING

„Csodáin ámulva ujjong szívem...” (EÉ 68)

„Övezd hát föl derekadat férfiasan! Én kérdezlek, te meg
oktass engem! Hol voltál, amikor a földnek alapot vetettem?
Mondd el, ha tudsz valami okosat!” (Jób 38,3-4)

A 68. ÉNEKÜNK SZÖVEGÉNEK ÍRÓJA

Herbert F. Brokering evangélikus lelkész, gyermekpszichológus, író, költő, énekíró, zarándokvezető, sokakat inspiráló tanár és nagyszerű szónok volt. Egy nebraskai evangélikus parókián született. Apja német

¹¹ Uo. 81. o.

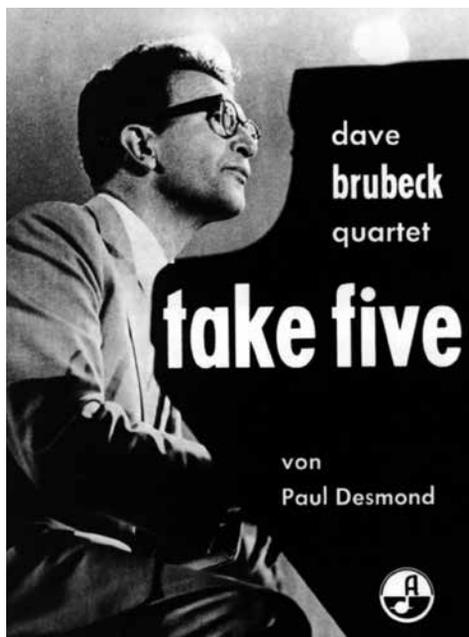
származású bevándorló lutheránus lelkész. Herbert gyermekpszichológiából szerzett mesterdiplomát az Iowai Egyetemen, majd 1950-ben teológus-lelkészi diplomát szerzett. 1960-ig három gyülekezet lelkésze is volt.¹² Ezután a gyermekpszichológiai ismereteit hasznosítva az Amerikai Evangélikus Egyház (ALC) konfirmációi igazgatója lett Minneapolisban. Mintegy negyven könyvet írt és sok vallásos éneket, amelyek közül több szerepel a világ számos énekeskönyvében. Ilyen a *Föld és nagy ég* (*Earth and All Stars*) vagy a *Tiéd az ámen* (*Thine the Amen*). Az évek során számos zenésszel dolgozott együtt, köztük Dave Brubeck dzsessz-zongoristával, akivel együtt szerezték a *Beloved Son* (Szeretett Fiú) című oratóriumot, amelyből a Londoni Szimfonikus Zenekar felvételt is készített 2003-ban.

Herbert F. Brokering (1926–2009)

12 <https://www.startribune.com/obituaries/detail/12282413/?fullname=rev-dr-herbert-brokering>.

Előadásokat és workshopokat tartott az egész amerikai kontinensen. Reneszánsz reformációs fesztiválokat szervezett Roland Bainton történésszel.¹³ Az 1980-as évek elejétől egészen a 2000-es évekig zárandoklatokat szervezett a Luther életéhez kapcsolódó keletnémet városokba és más kelet-európai országokba is. A hidegháború kellős közepén képes volt kikerülni a politikai akadályokat, hogy zárandokai találkozhassanak a vasfüggöny mögötti keresztényekkel, és velük közös istentiszteleteket tarthassanak. Évtizedeken keresztül tanította lelkészek generációit az Egyesült Államokban, köztük a haditengerészet és a légierő lelkészeit is. Több egyetemen a karok indulója a *Föld és nagy ég* kezdetű ének, amely énekeskönyvünkben is megtalálható 68-as számmal. Az oktatási intézmények tanárai és hallgatói a versszakokat egymásnak válaszolva, fennállva énekelik az intézményi ünnepeken.

Paul C. D. Arends-Verlaag · 83253 Rimstina/Chiemsee

Dave Brubeck dzsesszzongoristával is dolgozott együtt Brokering

¹³ https://www.goodreads.com/author/show/7051454.Roland_H_Bainton.

Életrajzából kiderül, hogy a gyermekek és fiatalok iránti érzékenysége erős volt. Egyik unokája halva született, ezután írta „Henrynek a mennyben” című könyvét. Mindig érzékenyen fordult a gyermekek és fiatalok felé, nevelésüknek szentelte életét, számos díjjal ismerték el munkásságát.¹⁴

A 68. ÉNEK ZENESZERZŐJÉRŐL

David N. Johnson (1922–1987) több amerikai egyetem orgonaoktatója, zenei tanszékvezetője volt. Eközben zeneszerzéssel foglalkozott: az 1975-től indult közismert *With Heart and Voice* (Szívvel és hanggal) heti egyházzenei rádióműsor főcímdala lett a *D-dúr trombitadallam* című orgonaműve.¹⁵ A darab akkori népszerűségére egy példa: Nixon elnök lánya is ezt választotta esküvői indulójának.

David N. Johnson több mint háromszáz művet komponált, melyek között vannak olyan közismert kórusművek, mint a *The Lone Wild Bird* (A magányos vadmadár).¹⁶ A szerző a negyvenes években egy indiai hajóúton az óceán közepén repülő magányos tengeri madarat látva írta a művet. Népzenei átiratokat is szerzett, amelyek olyan jól sikerültek, hogy sokan az átíratot hiszik az eredetinek.¹⁷

GONDOLATOK A 68. ÉNEKRŐL

A *Föld és nagy ég* dal nem véletlenül lett ennyire népszerű és világszerte ismert egyházi ének.¹⁸ Ünnepeles harmóniai és szövege nagyszerű összhangban állnak, versszakainak témái pedig átfogják a teremtett világ gazdagságát, az emberi élet és tudomány sokszínűségét. Jól érzékelteti, hogy a világ megismerésére és a fiatalok tanítására nyitott, elhivatott ember az Isten által teremtett gazdag világgal összhangban rengeteg lehetőséget talál arra, hogy csodás dolgokat hozzon létre. Ezeket a csodákat pedig keresztényként felelősséggel kell gondozni és ápolni. És mi másról szólna a teremtés hete?

14 <https://www.caringbridge.org/visit/herbbrokering/photos>.

15 <https://youtu.be/abOwqdtzRYc>.

16 <https://youtu.be/cjaSnN68YNM>.

17 https://en.wikipedia.org/wiki/David_N._Johnson.

18 <https://youtu.be/NpHMMNIOGNI>.

- Milyen régi szokások tartoznak az aratási hálaadó ünnephez?
- Elég-e csupán az aratási hálaadásról beszélni, vagy ideje a paradigmaváltásnak?
- Hogyan kapcsolódik össze a környezetvédelem és a kereszténység a kultúrparancs által?
- Hogyan lehet ezt nem álságosan gyakorolni? Milyen lépéseket tehetünk?
- Mit tehet az oktatás azért, hogy a látásmód megváltozzon?
- Mit tehet a kereszténység és az egyház az oktatás helyzetének javításáért?

3. Bibliavasárnap hete

RUNEBERG, A FINN NEMZETI HIMNUSZ SZERZŐJE

„Van örök kincsünk, becsesebb...” (EÉ 286)

„Mert ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.” (Mt 6,21)

1822-ben egyszerre iratkozott be három diák a turkui főiskolára: Elias Lönnrot, Johan Snellman és Johan Runeberg. Az egyik a Kalevala összegyűjtője, a másik a finn nemzeti függetlenség nagy politikusa, a harmadik pedig a legnagyobb finn romantikus költő lett.

Johan Ludvig Runeberg (1804–1877)

<https://www.keskipohjanmaa.fi/uutinen/561049>

A 19. század nem volt könnyű a finn nép számára. A század elejéig svéd fennhatóság alatt álltak, majd a svéd–orosz háború befejezése után a cári Oroszország fennhatósága alá kerültek. A 19. század a nemzeti ébredések időszaka volt Európa-szerte. A finnek is öntudatra ébredtek, és mind jobban igyekeztek kulturálisan és politikailag is önállósodni, magukra találni. A nemzeti öntudatra ébredés pedig sajátosan a hitbeli ébredéssel párhuzamosan, azzal szorosan összekapcsolódva valósult meg.

Runeberg nevezetes lírai és epikus költő volt; alkotói munkája kiemelt jelentőséget kapott abból a korszakból és környezetből, amelyben tevékenykedett. Lönnrot mellett Runeberg egyike volt azoknak a kiemelkedő alakoknak, akik segítették az újonnan létrejött Finn Nagyhercegséget kultúrnemzetté emelkedni nemcsak az ott élők, hanem a külföldiek szemében is. Ő volt az, aki 1840-es évekre eszményképet teremtett a finn népről és annak természetéről. Ebben legnagyobb szerepe a *Fänrik Ståls sägner* (Stol zászlós regéi) című versgyűjteményének volt. Ez a kötet önmagában erkölcsi identitást adott az országnak. Ennek a gyűjteménynek első verse a *Vårt land* (finnül: *Maamme*; Országunk), amely Finnország himnusza lett. Már életében, de különösen halála után nagyon fontos, kultikus személyiséggé vált hazájában mint a nemzeti érzélem megteremtője.¹⁹

Koren Emil kiemeli, hogy szerinte a világirodalomban nincs rá példa, hogy egy költő az elnyomó nemzet nyelvén írva nemzete egyik legnagyobb költőjévé váljék. A 19. században még a kultúra nyelve a svéd volt. Eszmeileg már kitört ebből Runeberg, de nyelvileg még nem.²⁰

Az 1850-es években meghívást kapott a svéd nyelvű egyházi énekeskönyv szerkesztőbizottságába. Nagy elköteleződéssel vágott bele a munkába, szinte egymaga állította össze az énekeskönyvet, és ő maga hatvan éneket írt ebbe az énekeskönyvbe. A finn kereszténység hétszáz éves jubileuma alkalmából ünnepi kiadásban jelent meg a könyve.²¹

A szekularizálódó mai fiatal finn nemzedékben árnyalódik Runeberg költészetének megítélése. Runeberg több művében hihetetlenül magasztos képet alkotott a finn népről és a természetről. Ezzel szemben

19 <https://kansallisbiografia.fi/english/person/2846> A finn nemzeti himnusz a *Maamme*, Runeberg verse: <https://youtu.be/PX7cPorwX5M>.

20 KOREN 2015, 106. o.

21 Uo.

leghíresebb versével, a *Paavo gazdával*²² egyenesen a finn pesszimizmus szívébe találunk:

„Megjött a tavasz, a hó elolvadt
s megmaradt: vetés és porhanyó föld;
jött a nyár, jégzáporok zuhogott
s a ringó vetés felét lezúzták;
ősz jött s elfagyott, mi megmaradt még.
[...]

»Megpróbál, de el nem hágy az Isten.
Kétszer annyi kérget tégy a lisztbe,
én meg duplaszéles árkot ások,
ám az Úrtól várom majd az áldást.«
(Ford. Képes Géza – részlet)²³

A vers hangvétele a korabeli műköltészethez képest nagyon is realiztikus: a mindennapok brutalitását írja le, amelyet a vers megjelenése idején az olvasók a nép csendes hősiességének megnyilvánulásaként értelmeztek. Ideális képet alkotott a finn értelmiségiek számára egy Istenben bízó, de keményen dolgozó nemzetről. A vers végén a felebaráti szeretet kerül előtérbe, amikor a sok szenvedést és rossz évet átélt Paavo gazda, miután jobbra fordul sorsa, és végre kétszer annyit arat, mint korábban, nem feledkezik meg szomszédjáról, és kérés nélkül átengedi neki termése felét.²⁴

„VAN ÖRÖK KINCSÜNK, BECSESEBB NINCS NÁLA FÖLDÖN, ÉGEN” (EÉ 286)
A mai finn énekeskönyv Runeberg húsz énekét tartalmazza, nekünk kettővel kell beérnünk, de mindkét ének (EÉ 286; 384) jól énekelhető és kedves énekünk, Túrmezei Erzsébet fordítása. A 286-os éneke, a *Van örök kincünk* értékes költeménye, és nemcsak 19. századi szemmel, hanem napjainkban is. Tartalma kortalan, szövege szép, és lelkesítő érzés énekelni ezt az éneket:

22 <https://kattima.hu/hu/app/pray/istenes-versek-johan-ludvig-runeberg-paavo-gazda-52906>.

23 Uo.

24 https://fi.wikipedia.org/wiki/Saarij%C3%A4rven_Paavo.

„3. Vált ezredévet ezredév, De soha el nem évül,
Nem élhet az új nemzedék E régi ige nélkül.
Hit, erő, béke, üdvösség Mert nem lesz soha másban,
Megrendül bár a föld és ég, Mint Isten szent szavában.

4. Szent ige, te semmibe vett, Megvetett és lenézett:
Hol az a földi ismeret, Mely teveled fölérhet?
És van-e még más menedék, Hogy lelkünk óvja, védje?
Egy van csak, de ez egy elég: A kegyelem igéje.”

A 286-os éneket dalolva a folyamatos isteni gondviselés érzése erősödik meg az énekesben. Az az érzés, hogy előttünk évszázadokkal és évezredekkel is az Istenbe vetett bizalom volt az, ami megtartotta a keresztény közösségeket, és a jövőben is csak ez tarthat meg minket. Ez összeköti téren és időn át az evangélikus közösségeket. Runeberg költeménye jól érzékelteti a Biblia és a keresztény gyülekezet örök kapcsolatát.

- Hallgassuk meg Runeberg Paavo gazda című versét Papp János előadásában.²⁵
- Milyen párhuzamokat találunk nemzeti Himnuszunkkal?
- Idézzünk fel gyermekkori vagy mai templomi élményeinket, amelyek a közös gyülekezeti énekléshez kapcsolódnak.
- Miért baj, hogy egyre kevesebbet olvassuk a Bibliát?
- Milyen módszereket és alkalmakat találhatunk, hogy a Bibliát többet olvassa minden generáció?

3. Reformáció

MI KÖZE JÓZSEF ATTILÁNAK LUTHERHEZ?
„Erős vasunk és vértünk” (EÉ 256)

*„Isten a mi oltalmunk és erősségünk,
mindig biztos segítség a nyomorúságban.” (Zsolt 46,2)*

25 J. L. Runeberg: Paavo gazda Papp János előadásában: <https://youtu.be/nRwp8d-HWh0Y>.

A reformáció ünnepével kapcsolatban is fennáll az ellaposodás veszélye. A konfirmációi kátéból ismerjük Luther stílusát és jellemző gondolatait, a hittanosoknak álmukból felébredve is kell(ene) tudniuk a kilencvenöt tétel kiadásának legalább az időpontját, az *Erős vár a mi Istenünk* kezdetű éneket pedig minden nagy ünnepen énekeljük. Néha annyira automatikusan énekeljük, hogy csak az foglalkoztat minket, az első versszak után ülünk-e vissza a helyünkre, vagy végig állva énekeljük. Ezért is érdemes ennek az éneknek a születésével foglalkoznunk.

*Luther családjával zenél Cranach és Melanchthon társaságában
(Ernst Hildebrand festménye, 1876)*

Payr Sándor evangélikus egyháztörténész, aki a 254. énekszám alatt található fordítást írta, elég biztos abban, hogy Luther Márton a kilencvenöt tétel közzétételének tizedik évfordulóján, vagyis az 1527. év végén írta ezt az éneket.²⁶

Abban az évben több próbatétel is érte Luthert: augusztus 16-án kedves tanítványát, Leonhard Kaisert máglyán végezték ki a felső-ausztriai Schärdingben. Az ítéletet kimondó bizottságnak Luther ellenfele, Johannes Eck is a tagja volt. Könnyen lehet, hogy bevallva-bevallatlanul Luther saját magát is vádolta Kaiser lelkész halála miatt, akit ugyan

²⁶ KÖREN 2015, 127. o.

csak rövid ideig tanított, de nagyon megkedvelt. Leveleztek, és könyvekkel, tanácsokkal is ellátta tanítványát.²⁷

Kaiser Lénárd kivégzése

Még ugyanebben a hónapban pestis tört ki Wittenbergben. Az egyetem hallgatói és tanárai Jénába menekültek, de Luther kitartott Wittenbergben.²⁸ A harmadik csapás a háborús félelem volt: majdnem vallásháború bontakozott ki a Német-római Birodalomban Otto von Pack ügyeskedő politikai tanácsadó miatt, aki a katolikus–evangélikus vallási megosztottságon kívánt nyereszkeskedni.²⁹ A negyedik próbatétel ezzel függött össze: Szászország katolikus hercege, Szakállas György betiltotta Luther Wartburgban írt Újszövetség-fordítását, a „szeptemberi Bibliát”, és még ebben az évben ellenfordítást adatott ki „Törvényes keresztény fordítás” néven.³⁰

27 https://de.wikipedia.org/wiki/Leonhard_Kaiser

28 KOREN 2015,127. o.

29 https://de.wikipedia.org/wiki/Otto_von_Pack

30 https://de.wikipedia.org/wiki/Georg_der_B%C3%A4rtige#Leben.

Valószínű, hogy ezek az események indították Luthert az *Erős vár a mi Istenünk* megírására, és ezeket az ármánykodásokat lehet „e világ minden ördöge” alatt értenünk. Időnként hallani azt a városi legendát, hogy az eredeti dallam kocsmanóta volt. Ez körülbelül annyira lehet érvényes állítás, mint ha az asztali beszélgetéseket csupán kocsmai vitáknak hívnánk. Az ének a 15–16. század közkedvelt dallama lehetett. Luther lejegyzésében inkább énekeljük ünnepélyes indulóként, mint minnesänger-melódiaként, bár valószínűleg a dal ez utóbbi volt.

Az ének később is sokszor vigasztalta a reformátort, gyakran énekeltek együtt Philipp Melanchthonnal, akit viszont Luther halála után vigasztalt ez az ének: mikor 1547-ben Luther ellenfeleinek kezére jutott Wittenberg, barátai – köztük Melanchthon és Justus Jonas – Weimarba menekültek. A városban bolyongva úgy találtak menedéket, hogy egy ház udvarán egy szolgálólány az *Erős vár a mi Istenünket* énekelte.

Ma úgy emlegetjük ezt a korált, mint az evangélikus egyház himnuszát. Valóban a reformáció híveinek menedéke volt évszázadokon keresztül. A magyar léleknek is kedves ez az ének. Mikszáth Kálmán *Fekete város* című regényében a felvidéki lutheránusok jellemzésekor említi: „A zsol-tárom, az »Erős vár nekünk az Isten«, ha én azt megzendítem, az én hangomon, nincs az az elvetemedett kacabetyár az országban, aki hoz-zánk merne nyúlni. Probatum est.”³¹

Jókai Mór egyenesen így fogalmaz: „»Erős várunk nekünk az Isten!« Benne van e dalban minden, ami az embert a föld sarából felemeli: a szabadságvágy, a hazaszeretet, a testvérvonzalom, az önfeláldozás, jellemerő, egész fel az istenimádásig! Kihívás a haragos bálványok ellen, akár e földön laknak, akár a túlvilágon.”³²

Az énekeskönyvünkben két fordítással szerepel ez az ének. A kevésbé énekelte fordítást (EÉ 256) József Attila készítette. Hogy miképpen is jött létre ez a szöveg, arról Koren Emil könyvében olvashatunk:

„1934-ben az Evangélikus Egyetemes Egyház pályázatot írt ki, fordítá-ná le valaki az éneket úgy, »mintha Luthernek e műve valamely magyar lélek költői alkotásvágyából született volna...« Addig is sok költői pró-bálkozást vetettek papírra. 28-30-at ismernek az akkor cikkező tollfor-gatók. [...]

31 MIKSZÁTH 1911.

32 JÓKAI 1884.

A pályázat sokakat megmozdított. 136 pályamunka futott be. [...] A pályázat mégis eredménytelen maradt.

A poros iratok között ott találok néhai jó Kovács Sándor tiszta írását és tiszta gondolatait. Kezével írt gyűlési tárgyrenekből s beszámoló jelentésekből olvasom, hogy »csak kevéssel jutottunk közelebb a célhoz«. [...] Szerinte a pályázókra és a pályamunkákra »rányomta bélyegét a kor« [...]. Az eredményt mentendő Geduly Henrik püspök innen-onnan vett jó sorokból összeállított három variánst. Kovács Sándor azonnal kész a bírálattal: »hiányzik belőle a tűzfolyam, amely az eredetét jellemzi« [...].

A pályamunkák között lapozgatva megütött egy helyen az utolsó sor: »miénk marad az Ország!« Utánanézek a könyveim között. Igen, jól emlékeztem: a József Attila fordítása, ő is a pályázók között volt.

Pontosan követte Payr Sándor szövegmagyarázatát. Pályamunkájában sorváltozatokat is közölt, s ezekhez magyarázatot, amelyek pontos, értelmes exegesisai az eredeti Luther-szövegnek. Egyaránt irodalomtörténeti és teológiai, sőt hymnológiai kincsünk is ez az irat.

Nem adták ki neki a díjat.

A bírálóbizottság még a sorrendileg értékelték közé sem emelte József Attila művét. (A pályázat titkos volt.)³³

József Attila (1905–1937) 1933 körül

33 KÖREN 2015, 129–130. o.

Nem hiszem, hogy az akkor élt lelkészjelölőkben kellett keresni a hibát. József Attila előremutató költészete hogyan is talált volna meghallgatásra pont egyházunkban, ha maga a kor sem értette meg?

Mással is volt ez így. Nagy Endre *Egy város regénye* című nagyváradi visszaemlékezéseiben a következőket jegyzi fel arról, mit vágott Rádl Ödön, a *Nagyvárad* napilap főszerkesztője a fiatal Ady Endre szemébe: „Ha az ifjú nemzedék soraiban szétekint, elborul a tekintete. Nemcsak a született lángész hivatottságát nem látja bennük, de a nagyratörő nemes szándékot sem, amely az irodalom klasszikus magaslatait ostromolja. [...] A nagyok [...] nyomában törpe epigonok következnek.”³⁴

Bár Ady Endre még életében megkapta az elismerést, a tragikusan fiatalon elhunyt József Attilával – mint tudjuk – ez nem volt így. Fordítása ennek ellenére velünk marad, és egy kissé meghökkenítő költői árnyalattal egészíti ki az énekeskönyvünkben a néhány évtizeddel régebbi, sokat énekelt, Payr Sándor és Stromp László készítette fordítást³⁵. Persze az sem ártana, ha közismertebb lenne a tény, hogy e két teológiai tanár készítette ezt a jól használható fordítást, a régi, Huszár Gál idejéből megmaradt magyar fordítás helyébe.³⁶

- Beszéljessünk az Erős vár a mi Istenünk kezdetű énekkel kapcsolatos személyes élményekről! Hallgassuk meg a 2017-es Deák téri felvételt.³⁷
- Milyen benyomásaink vannak József Attila 1934-es fordítását olvasva?
- Hallgassuk meg József Attila *Eszmélet* című versét ebből az évből Latinovits Zoltán,³⁸ illetve Jordán Tamás előadásában.³⁹
- Ha olyan csapattal dolgozunk, akinek erősebb a mentálhigiénés érzékenysége, esetleg ugyanebből az évből az *Iszonyat* című versét

34 Nagy Endre: *Egy város regénye. Nagyváradi történetek*. 10. rész. Rádiószínház – hangoskönyv. (6:26 köv.) <https://youtu.be/uhu5Hkb-ONE>.

35 ECSEDI 2017, 40. o.

36 Uo. 36. o.

37 <https://youtu.be/WQr4O6jF7w8>.

38 <https://youtu.be/AZkJ0aPDKZk>.

39 <https://youtu.be/ujzDrGP6NS8>.

is elolvashatjuk, vagy meghallgathatjuk szintén Jordán Tamás előadásában.⁴⁰

- Vajon van-e súlya a reformáció emlékünnepének a mai, szekularizálódott ember számára?

4. Az egyházi esztendő vége

AZ ACHRENIUSOK ÉS A FINN ÉBREDÉS

„Fel, mert az irgalom percei múlnak!” (EÉ 449)

„Jól vigyázzatok tehát, hogyan éltek; ne esztelenül, hanem bölcsen, kihasználva az alkalmas időt, mert az idők gonoszak.” (Ef 5,15–16)

*Lars Ulstadius Från E. Bergroth
A finn egyház története című kiadványában, 1893*

40 <https://youtu.be/FmqbCVBRm5w>.

1688. július 22-én történt egy figyelemre méltó esemény a turkui székes-egyházában. Egy Lars Ulstadius nevű, rongyokba öltözött torzonborz férfi félbeszakította a lelkész prédikációját, és azt követelte, hogy saját bizonyágtételét elmondhassa a gyülekezet nyilvánossága előtt. Amikor a lelkész ezt megtagadta, Ulstadius így kiáltott: „A lutheránus egyház tanítása helytelen, és a papokban nincsen Szentlélek!” Amikor a férfit ki-vezették, ruhái szétszakadtak, és meztelenül rohant végig a templom fő-hajóján.

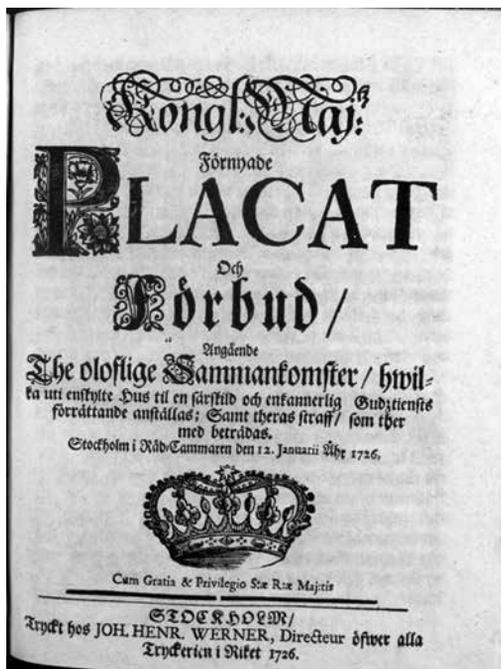
Ki volt ez a Lars Ulstadius? Hivataláról lemondott lelkész és tanító, akire nagy hatással volt a német radikális pietista irodalom. A radikális finn pietizmus abban az időben az uppsalai egyetem teológiai karán erősödött, az ott tanuló diákok és tanárok által pedig terjedt szerte a finnek lakta területen, és az akkori finn egyház legnagyobb templomában, a turkui gyülekezetben fent leírt megrázó eseménnyel mutatkozott be.

A radikális pietizmus tantételei között első helyen szerepel a „belső szó”, amely megelőzi a „külső ígét”, vagyis a radikálisok csökkenteni igyekeztek a Biblia írott ígérének a fontosságát. A legnagyobb súlyt a saját belső élményekre helyezték, az evangélikus hitrendszert „méregnek” tekintették a hívő ember számára. Az evangélikus egyház tanítása Luther óta mindig Isten ígérének központi szerepét hangsúlyozta, és azt, hogy Isten a kegyelmi eszközökön, tehát az igehirdetésen és a szentségeken keresztül kommunikál az ő népével. A radikális pietisták azt állították, hogy közvetlen közösségben vannak Istennel, de nem a kegyelmi eszközökön keresztül. Lars Ulstadius nem volt imádkozó ember. Az ő és más radikális pietisták elképzelései a felszínen maradtak, és ez bizonyos mértékig befolyásolta az imádkozók közösségét még a 18–19. században is.

A 18. századi egyházi ébredés, amelyet a Liisa Eerikintytäre nevű pásztorlány megtéréséhez kötnek, kapcsolatban áll az Ulstadius-féle radikális pietistákkal, bár abban a században már az angolszász pietizmus is hatást gyakorolt a finn ébredésre, hiszen Liisa, a pásztorlány Arthur Dent brit puritán pap *The Practice of True Conversion* című írásának hatására kezdett prédikálni.⁴¹ Az ébredés ekkor már az evangélikus egyházon belül a gyülekezetek mindennapi életében és az ünnepek megtartásában is éreztetni kezdte hatását.

41 <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/tuntematon-liisa-eerikintytar>

A világi és egyházi hatóságok a 18–19. században szigorúan felügyeltek a vallási békét, szükség esetén kemény kézzel avatkoztak közbe: gyülekezési tilalmat rendeltek el, házi istentiszteleteket sem lehetett tartani, ennek törvényi formulája az úgynevezett konventplakát⁴² volt. Az alkalmak csak istentiszteletek és a parókiákon tartott bibliaórák, áhítatok lehettek.

A konventplakát címlapja

(a teljes dokumentum: <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/28107>)

42 Konventplakát: 1726-ban Svédországban elfogadott törvény, amely tiltotta az ébredési mozgalmakat és az ezekkel kapcsolatos összejöveleteket, közösségeket, gyülekezéseket. Az ezeken a területeken működő lutheránus államegyház ennek segítségével igyekezett megakadályozni az ébredési mozgalmak terjedését. A finn területek kancellárja, Arvid Horn közreműködött a konventplakát megszületésében, amelyet I. Fredrik király szentesített. A konventplakát Svédországban 1858-ig, Finnországban 1870-ig, Norvégiában 1842-ig volt érvényben. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Konventikkeli-plakaatti>.

Abraham Achrenius lett az imádkozók⁴³ legjelentősebb lelkésze. Achrenius először Ähtävä település egyházközségének lelkésze lett. Lars Ulstadius radikális pietista mozgalmának hatása olyan erős volt ebben a gyülekezetben, hogy bár Achrenius ellenezte az igét és a szentségeket elkerülő mozgalmat, egy idő után mégis csatlakozott a radikális pietistákhoz, és évekre lemondott lelkészi hivataláról. Végül azután visszatért a lelkészséghez, mégis igyekezett az ébredést és a lelkészi szolgálatot összeegyeztetni. 1748 és 1753 között Turku várprédikátorának választották meg. Szolgálatának legfontosabb időszaka 1753-ban kezdődött, amikor Nousiainen parókusává választották.

Venny Soldan-Brofeldt: *Ébredés*. 1898

Az ébredési mozgalom leghíresebb ábrázolása Venny Soldan-Brofeldt (1863-1945) *Felébredve* című festménye. A mű nemcsak az ébredési mozgalom ábrázolása miatt fontos, hanem témája és a festő személye miatt is a finn női emancipáció emblematikus alkotása.

43 Ebben az időben kezdték az ébredési mozgalom követőit imádkozóknak vagy imádságos ébredteknek hívni. Elsősorban laikus mozgalom volt, amely azután nagy hatású prédikátorokat, lelkészeket adott az egyháznak, de vezetői jellemzően nem lelkészek voltak. <https://www.lsr.fi/tietoa/abraham-achrenius/>.

Abraham Achrenius (1706–1769) sírköve, Nousiainen, Finnország

A frissen megválasztott vikárius kezdettől fogva örömmel fogadta és minden erejével táplálta a gyülekezetben induló népi ébredést. A nousiaineni templom sekrestyéjében gyülekezeti *énekes összejöveteleket* kezdett szervezni vasárnap délutánonként. Ezek az összejöveteleken olvasták a Bibliát, és imádkoztak. Már ekkor kialakult az az énekesáhítatgyakorlat, amely ma is folytatódik azokon a területeken, ahol az imádkozó finn keresztények élnek. A konventplakát a vallási gyülekezések tiltásáról továbbra is érvényben volt, de az énekes összejöveteli forma Abraham szerint nem számított a tiltott vallási gyülekezések közé. Ennek ellenére bíróság elé idézték.

A per kedvező ítélettel zárulhatott – erről az is tanúskodik, hogy fia, Antti is az énekes összejövetel formátumot folytatta, miközben a konventplakát a finn területeken egészen 1870-ig érvényben maradt. Az imádkozók nagy közössége Abraham Achreniusra már nemcsak gyülekezeti vezetőként, hanem mint a mozgalom vezérére kezdett tekinteni. Távoli vidékekről is felkeresték őt lelki tanácsért. Habár a papság nagy része

nem nézte ezt jó szemmel, mégis akadtak közöttük olyanok, akik csatlakoztak az imádkozók táborához. Ennek az ébredő lelkesízi mozgalomnak hivatalosan is igazgató lelkesíze lett.

A Nyugat-finnországi Imaközösség visszaemlékezései és Koren Emil *Irgalmatat éneklek* című kiadványa egybehangzóan hangsúlyos helyre teszi az Achrenius család életében az 1755-ös lisszaboni földrengés következményeit. Ez mindössze két évvel Abraham Achrenius nousiaineni szolgálatának kezdete után történt, és az egész világ figyelmét Portugália felé fordította. A földrengés ugyan elég távol esett attól a vidéktől, de a többi európai néppel együtt a finneket is nagyon foglalkoztatta, így az imádkozó ébredteket is.

Nousiainen evangélikus temploma

A 2023 februárjában történt török–szír földrengéshez mérhető katasztrófa lehetett a lisszaboni földrengés. Akkor a húszezer főt meghaladta a halálos áldozatok száma, amely 1750-ben kiemelkedően magas volt, hiszen a Föld teljes lakossága a becslések szerint a mai egytizede volt, Európáé is csupán a mai lakosság egyhatoda.⁴⁴ Épületek hosszú

44 <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/-1988-2/nepesseg-nepmozgalom-FC1/a-vilag-es-az-egy-es-egy-foldreszek-nepessege-milliofo-FD5/>

sora dőlt romba, tűzvész ütött ki a nyomában, a tenger felől szökőár csapott le mélyen a szárazföld belsejéig. Az emberek az utolsó idők jeleit vélték felfedezni ebben az eseményben. Azonban az imádkozó ébredtek máshogyan fogták fel az eseményeket. Abraham Achrenius a nousisaineni szószéken Jézus Krisztusnak a Siloám tornya leomlásakor elhangzó szavait idézte prédikációjában:⁴⁵

„Vagy azt gondoljátok, hogy az a tizennyolc, akire rádőlt a torony Siloámnál, és megölte őket, vétkesebb volt minden más embernél, aki Jeruzsálemben lakik? Nem! Sőt azt mondom nektek, ha meg nem tértek, mindnyájan ugyanúgy elvesztek.” (Lk 13,4–5)

Johann Caspar Pflauntz: A lisszaboni földrengés (1755)

Véleménye szerint a lisszaboni földrengés csak ízelítő volt az eljövendő örök ítéletből.⁴⁶ Az emberek megfélemeztek Istenről, és előzetesen belekóstoltak Isten kemény ítéleteibe, de ezek még nem a végidők, csak figyelemfelhívás, hogy az emberek még az alkalmas időben térjenek meg.

45 KÖREN 2015, 101. o.

46 Abraham Achrenius életrajza a Nyugat-finnországi Imaszövetség honlapján: <https://www.lstry.fi/tietoa/abraham-achrenius/>.

A lisszaboni katasztrófa után nyolc verset írt és adott ki Abraham Achrenius. A finn evangélikus énekeskönyvben három énekszövegét találjuk,⁴⁷ a magyar evangélikus énekkincs Abraham fiának, Anttinak közkedvelt gyülekezeti énekét őrzi.

Fiát, Antti Achreniust (1745–1810)⁴⁸ apja szeretett gyülekezetében, Nousiainenben választották parókussá, később esperessé is kinevezték. Minden este családi áhítatot tartott otthonában, amelyre harangszóval hívta a híveket és barátokat. Az énekes összejövétel formátumot megtartotta, melyeknek liturgiájában ébredési énekek, igeolvasások és bizonyágtételek (seurat) követték egymást felváltva. Viszont Antti Achrenius lelkivilágán szomorúság ült, amelynek oka lehetett befelé forduló költői egyénisége, de betegeskedése is.⁴⁹

A 449-ES ÉNEK SZÜLETÉSE

Antti Achrenius 1790-ben énekeskönyvet adott ki „Vágyódó lelkek lelki énekei” címmel, amelyből több ének az egész finn egyházban ismertté vált. A magyar *Evangélikus énekeskönyv* 449-es éneke, a *Fel, mert az irgalom percei múltnak* sok gyülekezet által kívülről ismert szövegével és indulószerű dallamával jól foglalja össze a 18–19. század imádkozó ébredési mozgalmának lelkületét: a dal egyszerre figyelmeztet és buzdít, hogy éljünk a drága kegyelmi idővel. A finn énekeskönyv 409-es száma alatt találjuk ezt az éneket *Joutukaa, sielut, on aikamme kallis*⁵⁰ kezdettel, amely az énekes összejöveteleken ma is gyakran elhangzik.⁵¹ Magyarországi evangélikus gyülekezeteinknek is kedves éneke, amelyet leginkább az egyházi esztendő utolsó, végidőkkel foglalkozó vasárnapjain éneklünk.

- Teodíceakérdés: az emberi szenvedés a természeti csapások esetében a hanyag építők, a háborúk esetében a hatalmukkal visszaélő politikusok hibája? Vagy csak leckéztet minket Isten?

47 A finn evangélikus énekeskönyv internetes ismertetője Achreniusról: <https://virsi-kirja.fi/?s=Abraham+Achrenius>.

48 https://hymnary.org/person/Achrenius_Antti.

49 KÖREN 2015, 102. o.

50 <https://youtu.be/U8UrS6GgoYs>.

51 A finn evangélikus énekeskönyv internetes ismertetője az énekről: <https://virsi-kirja.fi/virsi-408-joutukaa-sielut-on-aikamme-kallis/>.

- Beszéljünk a Lk 13 elején elhangzottakról!
- Ébredés – szüklátókörség? Az ébredés egyik ágát finnül *körttiläinen*,⁵² azaz „körttiánus” kifejezéssel is illetik, amely a finn *körtti* kifejezésről, az öltönyhöz hasonló divatjamúlt kabátról kapta a nevét; ez az imádkozó ébredtek jellegzetes, divatot visszautasító ruhája volt. A szó pejoratív tartalmú lett, olyannyira, hogy a szótárak gyakran a „hülyeség” kifejezést adják erre a kifejezésre. Mi a véleményünk erről?

Az imádkozó ébredtek hagyományos öltözeke

5. Örök élet vasárnapja

WILHELMI MALMIVAARA SZOLGÁLATA ÉS SZENVEDÉSEI
„Uram, ó, add, ha vándorutam...” (EÉ 525)

*„Harmadszor is szólt hozzá:
Simon, Jóna fia, szeretsz-e engem?” (Jn 21,17)*

Az Achreniusok kapcsán az előző témakörben megismert énekes összefüggések egyik legszebb ma is énekelt dalának szerzője Wilhelmi Malmi-

⁵² <https://www.wordsense.eu/k%C3%B6rttil%C3%A4inen/>.

vaara, aki 1854-ben Lapuában született. A város az ébredés központja volt. Malmivaara a 19. század egyik legnagyobb hatású prédikátorának és vallási vezetőjének, Nils Gustaf Malmbergnek a fia volt. Malmberg megjárta Szentpétervárt, ahonnan ébredési nézetei miatt menekülnie kellett, így került Északnyugat-Finnországba. Malmberg személyes ismerőse volt az ébredés másik nagy alakjának, a parasztpredikátor Paavo Ruotsalainennek, aki szintén nagy hatással volt rá.

Wilhelmi Malmivaara (1854–1922)

Az énekes összejövetelek szokása a finn területeken az ébredtek között máig fennmaradt. Míg régen házaknál szervezték, az utóbbi időkben inkább gyülekezeti termekben és közösségi terekben kerül megrendezésre. A *seurat* általában körülbelül egy óra hosszú. A himnuszokat, amelyeknek szövege egyben imádság is, kíséret nélkül, meditatív ritmusban éneklik. Az éneklést rövid beszédek szakítják meg. Mivel az énekes összejövetelek nem egyházi szervezésűek voltak, nincs kiemelt vezető, ezért az összejöveteleken bárki elindíthat egy himnuszt és bárki tehet bizonyoságot. A résztvevők általában a helyükön ülve beszélnek, nem szószékről. Ha egy beszédet nem tartanak megfelelőnek, szokás szerint elfogadható a beszélő megszakítása egy himnusz elindításával. A himnu-

szok és beszédek gyakran spontán tematikusan kapcsolódnak egymáshoz, reflektálnak egymásra, így gondolatláncot alkotnak. Szokás, hogy az összefüggést kávézással kezdik és szabad beszélgetéssel fejezik be. Ez arra is lehetőséget ad, hogy a résztvevők egyéni lelki beszélgetésre vonuljanak el a lelkészekkel vagy laikus előadókkal.

Ilyen háttérből indult Wilhelmi Malmivaara pályája, aki azok közé a finn lelkészek közé tartozott, akik csupán egy év tanulmány után kezdhették meg a lelkészi szolgálatot – ezt a későbbiekben a szemére is vették. Édesanyja és az ébredtek voltak számára a hátország a lelkészi pályára lépés során. Ez a hátország mind gyengébb lett, hiszen az 1880-as években az ébredtek második nagy generációjának tagjai sorban elhunytak. Amikor a Kuopio közelében fekvő Nilsiai és Kiurusvesi település segédlelkésze volt, megalapította a szabadelvűség és az új vallási mozgalmak elleni küzdelem eszközeként szánt újságját, amely a mai napig működik *Henki*⁵³ címen, és amely valószínűleg Finnország legrégebben alapított, ma is rendszeresen megjelenő folyóirata. Malmivaara elve és célja az volt, hogy az ébredést erősen az egyházhoz kösse. Emellett az ébredés üzenetének terjesztésére megalapította a fent említett lapot kiadó Herättäjä vállalatot, hogy az ébredt keresztény irodalmat terjessze. Kiadói tevékenysége révén Malmivaara közismert, befolyásos lelkészé vált, tevékenységével az 1890-es években megélénkült az ébredés, és sok fiatal lelkész csatlakozott köréhez, ami megerősítette a mozgalmat az evangélikus egyházon belül. Malmivaara tovább erősítette pozícióját a mozgalom irányításában, miután 1900-ban Lapua parókus lelkésze lett, elfoglalva apja korábbi pozícióját. Az ébredés Wilhelmi Malmivaara személyes hazafias meggyőződése nyomán az 1890-es évektől egyre szorosabban kapcsolódott a finn nemzeti ébredéshez. Malmivaara idejében a laikusok által vezetett ébredés lelkészek által vezetett, erősen egyházi ébredési mozgalommá vált, melyben ő honosította meg például az abszolút alkoholmentesség szemléletét.

1897-ben parlamenti képviselőnek választották, ahol az absztinencia mellett azt is képviselte, hogy a nők tanári állásba kerülhessenek. Azzal érvelt, hogy a gyermekek érzékeny nevelése fontosabb, mint a magas lexikai tudás elérése. Ellenezte a finn fiatalok kötelező orosz katonai szolgálatát, viszont ugyanígy helytelenítette a sztrájkokat és azt is, hogy a lel-

53 <https://henkilehti.fi/>.

készek a sztrájkoló tömegek élére álljanak. 1906 környékén az erőteljes oroszítás hatására változtatta a vezetéknévét Malmbergről Malmivárára, és csatlakozott a Finn Párthoz, egyesítve az imádkozó és a nemzeti ébredést. 1917-ben, az októberi forradalom után a parlament megszavazta Finnország függetlenségét, amelyet Malmivaara is támogatott.

*A Pehr Evind Svinhufvud vezette finn kormány,
amely kikiáltotta Finnország függetlenségét 1917-ben*

A függetlenség megszavazása nem volt elsöprő erejű: száz képviselő szavazott igennel, nyolcvannyolc nemmel. A szavazás után pedig a szovjetpárti vörösök és a függetlenségpárti fehérek között véres polgárháború bontakozott ki, amely a becslések szerint közel harminchétezer halálos áldozattal járt⁵⁴. Malmivaara sok képviselőtársával együtt bujkálni kényszerült, mivel a szovjetpártiak ki akarták végezni. A függetlenségpártiak győzelme után 1918 decemberétől azután újra képviselő lett. Kissé kritikusan jegyzi meg róla az utókor: „Malmivaara a nép emberének tartotta magát, de a népről alkotott fogalma meglehetősen szűkös volt – számára

54 <https://mult-kor.hu/veres-polgarhaboru-kvette-a-finn-fuggetlenseg-kikialtasat-20201206>.

a nép hazafias, istenfélő embereket jelentett, olyanokat, akik között gyülekezetében élt.⁵⁵ Már nem sokáig szolgálhatta népét: 1920-ban egészségi állapotának romlására hivatkozva lemondott képviselőségéről, 1921-ben nyugdíjba vonult a lelkészi szolgálatból, 1922 januárjában megtért Teremtőjéhez – „futását elvégezte, a hitet megtartotta”.

AZ „URAM, Ó, ADD, HA VÁNDORUTAM...” KEZDETŰ ÉNEK SZÜLETÉSE – MALMIVAARA SZENVEDÉSEKEL TELI MAGÁNÉLETE

A lelkészi szolgálata és szenvedései is Lapuában teljesedtek ki. 1901-re tizenegy gyermeke közül már négyet eltemetett, de ebben az évben a tifusznak köszönhetően még három koporsót kellett a temetőbe kísérnie. Először a legkisebb, legkedvesebb lányával, Ailival végzett a betegség. Ezen a temetésen még vigasztalta feleségét, de nemsokára az asszony következett. Felesége temetésén hűséges kollégája és támogatója a Finn Pártban, Juho Malkamäki, a parasztpredikátor így hirdette az igét: „Amikor Isten beszél, nekünk, embereknek csendben kell maradnunk.”⁵⁶ Utoljára a legidősebb lánya halt meg, akinek koporsója mellett már teljesen összeroppant. Gyülekezetének tagjai ezzel az igével vigasztalták: „*Harmadszor is szólt hozzá: Simon, Jóna fia, szeretsz-e engem?*” (Jn 21,17)

A temetést követő éjszakán született meg 525-ös énekünk énekeszövege, amelyet a finn énekeskönyv 631-es száma alatt találunk két dallammal is.⁵⁷

Néhány évvel ezelőtt több alkalommal is járhattam Malmivaara egyik gyülekezetében, Kiuruvesiben. A gyülekezetben szolgáló lelkész házaspártól, Risto és Arja Pentikäinentől tudom, hogy abban a gyülekezet hűséges tagjainak temetése után rendszeresen ezt az éneket énekelik. Ez nagyon megérintett, mert abban a magyarországi gyülekezetben, Aszódon, ahol felnőttem, és ahonnan lelkészi szolgálatra indultam, ugyanez a szokás. Ráadásul ott is azzal a dallammal, a 631b dallamával énekelik ezt az éneket, amelyet a finn énekeskönyv tartalmaz ugyan, de a magyar nem. Talán több magyarországi gyülekezetben is ismert és énekelt ez a változata.

55 <https://arkisto.kokoomus.net/kokoomusbiografia/elamakerta-artikkelit/malmivaara-wilhelmi/>.

56 KOREN 2015, 111. o.

57 <https://virsikirja.fi/virsi-631b-oi-herra-jos-ma-matkamies-maan/>.

Az 525-ös ének „B” dallamvariánsának betétlapja
az aszódi evangélikus templom korálkönyvéből

https://www.youtube.com/results?search_query=Oi+Herra%2C+jos+m%C3%A4+matkamies+maan+631b

- Idézzünk fel bibliai igéket, amelyek segítettek életünk nehéz perceiben!
- Milyen hatásait ismerjük fel az ébredésnek a magyarországi evangélikus gyülekezetek életében?
- Beszéljünk magyar keresztény személyekről, akik sokat tettek hazájukért!
- Keressünk párhuzamokat a finn és a magyar nemzet sorsában a 19. és 20. században!
- Megtanulhatjuk az 525-ös éneket a finn énekeskönyv „b” dallamával.

6. Advent

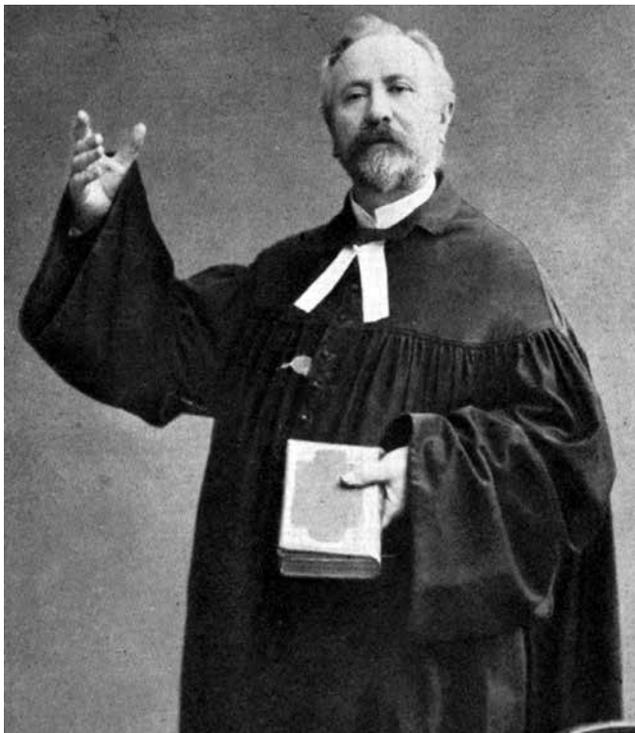
SÁNTHA KÁROLY SÁRSZENTLŐRINCI LEKÉSZ,
A MAGYAR PAUL GERHARDT

„Ezrek ajkán egy szívvel zendüljön az ének!” (EÉ 148)

*„Így szól az, aki ezekről bizonyítást tesz:
Bizony, hamar eljövök. Ámen. Jöjj, Uram Jézus!” (Jel 22,30)*

Hívó evangélikus családban született Kecskeméten. Őt és testvéreit esténként körbeültette édesanyjuk imádkozni, és Paul Gerhardt esti énekére

tanította őket: „Maradj velünk, mi Krisztusunk, / Mert már az éj felé vagyunk.” Lutheránus szülei és a kecskeméti református gimnázium tanítói mellett Czékus István lelkész, későbbi püspök is nagy hatással lehetett a felnövekvő gyermekekre, aki gyakori vendég volt a családnál. Talán a lelkész közbenjárása és bizonyára az édesanya imádságai nyomán a továbbtanuláskor a budapesti közös protestáns teológiára esett a választás, ahol nagynevű tanárok között Székács József püspök is tanította az ifjú teológust. 1866-ban rögtön Sárszentlőrincen kezdte lelkészi szolgálatát, majd a szomszédos gyülekezetekben és Várpalotán tett néhány évnyi kitérő után visszatért első szolgálati helyére, ahol aztán 1911-es nyugalmába vonulásáig egyhuzamban harmincnégy esztendőt töltött. Házastársa egy evangélikus lelkész lánya volt, Kirchner Ida. Négy gyermekük született, egyik fiukat egyéves korában elveszítették.

Sántha Károly (1840–1928)

Költeményeinek révén nemcsak az egyházmegyében, hanem az egész evangélikus egyházban ismert lett már aránylag fiatalon. A sárszentlőrinci evangélikus gimnázium jó nevű iskola volt, Petőfi is tanult itt két esztendeig. Azonban az intézmény 1870-ben Bonyhádra került, aminek az iskola elnéptelenedése lehetett az oka. A jó nevű iskola azonban hatását továbbra is éreztette abban, hogy az átlagosnál műveltebb volt a falu lakossága. Maga a gyülekezet kétezer lelket számlált, így ha az iskolát nem is tudta feltölteni, a parókiát és a lelkészt könnyedén eltartotta.

*A sárszentlőrinci evangélikus templom napjainkban
(Fotó: Magyar Márton / Evangélikus.hu)*

Sántha Károly szokásává vált, hogy esténként sétálni indult Sárszentlőrinc fő utcájának kettős akácfasora alatt. Mint annyi más faluban, itt is a napi munka végeztével a házak előtti padokra ültek ki az emberek beszélgetni. A lelkész esti sétája része, bevezetése volt a látogatásoknak, mindig máshova tért be. A falun kívül élő evangélikusok, egyházi tisztségviselők is gyakran látogatták Sántha Károlyt, aki jó beszélgetőpartner és szórakoztató társaság lehetett. Nyaranként pedig irodalmi találkozóhely volt a sárszentlőrinci parókia, ahova nemcsak az evangélikusok, hanem a verset, irodalmat kedvelő barátok is gyakran betértek.

A *Dunántúli énekeskönyv*ben százöt eredeti éneke és hatvankilenc átdolgozása volt található, így bátran állíthatjuk, hogy ő a 19. század legjelentősebb magyar evangélikus énekszerzője.

Ahogy Fábíán Imre, Sántha Károly sárszentlőrinci lelkészutódja írja róla: „Nyelve mindig egyszerű, sohasem cifrázkodó, sujtásos, éppen azért mindig világos, mindig könnyen érhető. Emelkedett, de sohasem dagályos. Szebbnél szebb képek egymást érik, de mindig világosak. Énekei formája szorososan simul énekei tartalmához. [...] A nyelv sohasem lesz öncéllá. Egyetlen éneke sincs Sánthanak, amelyben a vers, a forma, a nyelv fölébe emelkednék tárgyának.”⁵⁸

Az énekszerző lelkész költészetének értékét nem énekeinek számában, hanem bensőségességében találja meg. Ez volt az, ami a nagy előd példaképet, Paul Gerhardtot is oly közkedveltté tette a német ajkú kereszténység körében.

Sántha költeményei leginkább a *Koszorú* füzetekben, valamint a *Vasárnapi Újság*ban láttak napvilágot. A *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*, az *Evangélikus Egyház és Iskola* és minden egyházi lap közölte tőle költeményeket. Legszebb költeményeit Payr Sándor gyűjtötte össze a *Hárfa-hangok* című kötetben. Énekeinek java a *Dunántúli énekeskönyv*ben is megjelent.⁵⁹ Önálló kötetei: *Buzgóság könyve*, *Költevények*, *Jó gyermekek verseskönyve*, *Olajfalevelek*, *Az életből*.

Lelkészi szolgálata végén történt egy sajnálatos esemény. 1910-ben Zsilinszky Mihály munkáspárti evangélikus politikus látogatta meg Sántha Károlyt, talán azzal a szándékkal is, hogy falujában a választásokhoz szavazatokat szerezzen. A falu negyvennyolcas érzelmű lakossága záptojással dobálta meg a vendéget és vele együtt a lelkészt is.⁶⁰ Ennek is tulajdonítják, hogy egy évvel később, nyugalomba vonulásakor a falu szeretett lelkésze nem maradt Sárszentlőrincen, hanem Budapestre költözött, ahol aztán sohasem érezte magát igazán jól. Hogy mennyire szívébe zárta mégis a települést, az *Kis falum, százszor is megáldalak* című verséből derül ki leginkább:

58 FÁBIÁN 1931, 25. o.

59 Uo. 29. o.

60 Uo. 15. o.

„Az ablakomban nyílnak a virágok,
 Mi szép ez a virágos Budapest!
 Majd kigyúlnak a sok ezernyi lángok,
 Sűrű párával, ha leszáll az est.
 Jobb volt ott tépniem csak egy szál virágot.
 Néznem akácfaáknál a holdvilágot,
 Hallgatnom a dalt a bokrok alatt
 Kis falum, százszor is megáldalak!”⁶¹

1928-ban hunyt el Budapesten, szeretett feleségét öt esztendővel élte túl. Éppen halála napján jelent meg *Epilógus* című verse a *Harangszó* újságban, amelyet Kapi Béla püspöknek ajánlott.⁶²

„Szegényen jössz én Királyom,
 Jöttödöt én úgy kívánom.
 Nincs hely, hová lehajtsd fejed,
 Az ég a Te méltó helyed.”

Az egyházi esztendő minden alkalmára írt énekeket, bár a *Dunántúli énekeskönyvhöz* képest jelenlétének mára jóval kisebb a súlya: az 1982-es *Evangélikus énekeskönyv* huszonhárom énekszámához kapcsolja nevét. Adventben három énekét is énekeljük: a 143-as az ő fordítása németből, valamint a 145-ös és 146-os közkedvelt, jól énekelhető, ünnepélyes adventi énekek, amelyek a saját versei.

- Krisztus-váró ének – hogyan várjuk ma a Megváltót?
- Az adventi éneklés jellegzetes evangélikus szokás. Gyakoroljuk-e?
- Adunk-e alkalmat és időt adventben esténként családi körben az imádságnak, énekeknek?
- Mit tanulhatnak a mai szülők Sántha Károly édesanyjától?
- Van-e jellegzetessége az evangélikus adventi várakozásnak? Milyen értékei vannak, amit másoknak átadhatunk?

61 Uo. 33. o.

62 Uo. 26. o.

7. Karácsony

PEKKA SIMOJOKI

„Most keljetek fel még, ti csendesek mind!” (ZÉ 28)

*„Amikor pedig ezek elkezdődnek, egyenesedjete fel,
és emeljétek fel a fejeteke, mert közeledik a megváltásotok.”*

(Lk 21,28)

90

Népek karácsonyi dalait énekelve érdekes jelenségekre figyelhetünk föl. A karácsonyi várakozás nagyon beivódott a legtöbb nép lelkébe, népdalként élő karácsonyi dalokat találunk, akármelyik nemzet dalait is figyeljük Puerto Ricótól Franciaországon át Erdélyig. A huszadik század második felében a könnyűzene az istentiszteleti használatban is elterjedt (lásd a bevezető írás idetartozó részét). A keresztény beatzene meghatározó alakjai, együttese ma angol nyelvterületről érkeznek, mint pl. az ausztrál Hillsong United, és ezek a zenekarok érik el sikeresen a tizenéveseket, nagy hatást gyakorolva rájuk, ahogy az Ez az a nap! elnevezésű rendezvényen vagy a Szélrózsa evangélikus ifjúsági találkozón is megfigyelhetjük.

Pekka Simojoki (1958–)

Az evangélikus egyház ifjúsági énekei között az amerikai spirituálék mellett a finn keresztény könnyűzenének kiemelkedő jelentősége volt és van is. Az ifjúsági énekek első hullámából a „veterán” korba lépett, de ma is koncertező Pekka Simojoki képviselteti magát a legtöbb énekkel.

Pekka Simojoki Nyugat-Finnországban, a Simojoki folyó partján fekvő Kemi kisvárosban született. Négy gyermek közül Pekka volt az elsőszülött. Gyermekkorát és fiatal éveit Afrikában töltötte, mert nem sokkal születése után szülei úgy döntöttek, hogy a misszionáriusi szolgálatnak szentelik életüket, így Namíbiába költöztek. A szülők a szolgálat mellett is igyekeztek a legjobbat adni gyermekeiknek, és különösen is fontos volt számukra, hogy megismertessék őket a zenével. A kis Pekka zongorán kezdett tanulni, de ez egyáltalán nem vonzotta. Elkezdte az általános iskolát, amely az Atlanti-óceán partján volt, ezer kilométerre a missziós állomástól. A szülőktől való távolságot megérezte, de könnyen beilleszkedett, hamar a társaság lelke lett. A játék és szórakozás mellett Pekka megtalálta a zene iránti érdeklődést: maga készítette első gitárját, énekelni kezdett, és megírta első dalait.

Namíbiában 1966-tól fokozódtak a gerillaharcok, a Dél-Afrikától való függetlenség volt a tét. 1973-ban Simojoki családja visszatért Finnországba. Az ekkor tizenöt éves Pekkát sokkszerűen érte, hogy a finn istentiszteletek hangulata mennyivel ridegebb volt az Afrikában megszokottakétól. Meglepte az emberek elszigeteltsége is.

A konfirmációs táborok Finnországban kiemelten fontos közösségi programok, még a szekularizálódott családok nagy része is fontosnak tartja, hogy a gyerekek részt vegyenek ezeken. Pekka hazatérése után nem sokkal egy ilyen táborban találta magát, ahol Isten követésének fontosságáról tett bizonyosságot. Számára a zene addig csak hobbi volt, eszköz, amivel a lányokat lenyűgözhetette. Választás előtt állt: életét Isten szolgálatának szenteli, és hagyományos értelemben vett lelkész lesz, vagy alámerül a könnyűzene dicsőséget és sikert kínáló világába. Az életút megválasztásában édesapja segített, de maga Pekka is szorgalmasan kezdte tanulmányozni a Bibliát, és egyik utat sem választotta.

Az egyetemen találkozott Anna-Mari Kaskinen dalszövegíróval, akivel zenekart alapított Alabaster (Alabástrom) néven. Finnország-szerte és Oroszországban is ismertek lettek, sok fellépésre hívták őket, mindenütt énekeltek a dalukat. Az 1980-as években öt éneke bekerült a finn *Virsi-kirja* énekeskönyvbe (ma ennél is több éneke van benne), a nyugat-

oroszországi Ingriai Evangélikus Egyház⁶³ énekeskönyve pedig rengeteg éneküket tartalmazza. Ottani ismertségét mi sem példázza jobban, mint hogy a legjobb rövid életrajzi összefoglalását is a *Vk.com*-on, egy orosz közösségi oldalon találjuk meg.

Az Alabaster zenekarral a hetvenes években

Pekka Simojoki a nyolcvanas évek végén létrehozott egy zenekart Jakaranda néven (egy nagy örökzöld fáról kapta a nevét). Ez valójában egy húsz-huszonöt fős ifjúsági kórus volt, de nem a klasszikus értelemben. A kórust egy csapat zenész kísérte, ami addig teljesen szokatlan volt a templomokban. A repertoárban voltak az európai hallgatóság számára ismerős és teljesen új dalok is, amelyek Afrikába, Ázsiába, Latin-Amerikába kalauzolták a hallgatóságot, de ami még ennél is fontosabb volt, a daloknak az üzenete világos volt az egyszerű ember számára. Ez az együttes több mint háromezren alkalommal koncertezett. Számos hasonló zenekart is ihletett, valószínűleg a magyar Izópót is.

A kilencvenes évek elején létrehozott egy új zekekart EtCetera néven, amely a koncertek mellett lelki alkalmakat tartott, úgynevezett „Szív-bajos esteket”, ahol a koncert mellett imaközösségek és tanácsadások voltak. Több mint hatszáz dalt írt mindenféle stílusban és mindenféle korosztálynak. Harminc zenei albumot adott ki, több könyvet írt. A zene-

63 https://en.wikipedia.org/wiki/Evangelical_Lutheran_Church_of_Ingria.

karok alapításával párhuzamosan ifjúsági táborokat vezet, musicaleket írt gyerekeknek és serdülőknek, és igyekezett támogatni azokat, akik a zenén keresztül szeretnék hirdetni az evangéliumot.⁶⁴ 2018-ban az akkor hatvanéves Pekka Simojoki Bükön a 12. Szélrózsa evangélikus ifjúsági találkozón is fellépett Exit nevű zenekarával.

A Jakaranda együttes manapság is koncertezik

1986-os hangfelvételük az *Új ének* füzetekbe is bekerült, és széles körben ismert a magyarországi evangélikus gyülekezetekben *Most keljtek fel még, ti csendesek mind* címmel, Jansik Csaba fordításában.

Jakaranda: Nostakaa päänne 1986 <https://www.youtube.com/watch?v=rZFEz44y5D0>

- Idézzünk fel kedves karácsonyi énekeket! Miért fontosak számunkra?
- Összekapcsolódik-e az istenképünk a karácsonyi ünneppel? Ha nem, miért, ha igen, akkor hogyan?
- Mi hiányzik a mai karácsonyokból, miért?
- Mit tudunk átadni a fiatalabb generációnak a karácsony lényegéből?
- Miért nem adunk többet?

64 https://vk.com/wall-2743793_1103?lang=en.

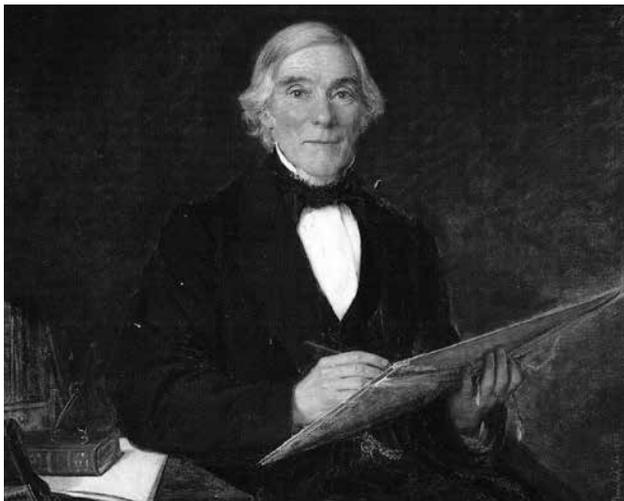
8. Vízkereszti időszak

„ÉGI CSILLAG TISZTA FÉNYE” (EÉ 185)

Elias Lönnrot, a Kalevala gyűjtőjének éneke

„Vándorlásom éveinek a száma százharminc esztendő.”

(1Móz 47,9)

Bernhard Reinhold: Elias Lönnrot portéja (1872)

Elias Lönnrot (1802–1884) filozófus, orvos, filológus, újságíró, népdalgyűjtő, a finn hősi eposz, a *Kalevala* összeállítója. Orvosi munkáját időnként megszakítva hosszú utakat tett Észak-Finnországba, Észtországba, ahol a népmeséket, mondákat, népdalokat kutatta. Akadt olyan eset, amikor egy-egy népdalgyűjtő útja végén az orosz területeken keresztül hetekig kellett gyalogolnia hazáig, mivel a téli fagyok miatt a hajóútvonalak járhatatlanok voltak.

Először több különálló eposzt szeretett volna írni, de a kutatás során szerzett tapasztalatai befolyásolták: a népköltemények töredékei közé különböző anyagokból épített egészen új verseket, a személyekkel, eseményekkel kapcsolatos vonásokat sok esetben megváltoztatta. Lönnrot úgy vélte, hogy a népköltemények történései valós történelmi esemé-

nyek, és tartalmuk az idők során változatlan maradt, habár a forma változott. A *Kalevala* 1840-es megjelenése után a finnek között felerősödött a nemzeti lelkesedés.

A. W. Linsen karikatúrája a meztláb népdalt gyűjtő Lönnrottról

A 185. ÉNEK SZÜLETÉSE

Elias Lönnrot Koren Emil szerint⁶⁵ mélyen istenhívó ember volt. A finn énekeskönyv 1867-es megújításakor írta a mi énekeskönyvünkben 185-ös szám alatt megtalálható *Égi csillag tiszta fénye* kezdetű ének-szövegét egy jól ismert protestáns énekre: a svájci reformáció nagy zeneszerzőjének, Loys Bourgeois-nak szerzeményére, illetve annak finn változatára. Lönnrot idős korára visszatért szülőfalujába Sammattiba, ahova

65 KOREN 2015, 103. o.

havonta egyszer járt ki – ahogy ott hívják – a „templomfalú” lelkésze. A többi vasárnapon ő végezte laikus prédikátorként a lelkészi szolgálatot. Koren Emil szerint a szórványgyülekezeti lét, de bizonyára a hosszú, magányos énekgyűjtő utak is ihlethették énekeskönyvünkben található énekét. Az ősi finn hangszer, a kantele korszerűsített, kromatikus, tehát a kor zenéjéhez igazított, modernizált változatát ő maga készítette el, énekét ezzel is kísérte.

A Lönnrot gyűjtötte népdalok így hangzanak egy 19. századi kantelén:
https://www.youtube.com/watch?v=ba_QRSIOF8Y

Lönnrot élete alatt rengeteget fejlődött az orvostudomány. A 18. század végi orvoslás még a kuruzslás szintjén állt, de Lönnrot született tudós volt, így a hiedelmeken és ókori hagyományokon (kőpölyözés, érvágás) alapuló gyógyászati eljárásokat eleve elvetette. Úgy gondolta, hogy a betegségek megelőzhetőek higiéniaival, védőoltással, helyes táplálkozással és az alkohol fogyasztásának mellőzésével.

Sajnos a csapások őt sem kerülték el magánéletében: öt gyermeke közül csak egy lánya élte meg a felnőttkort, feleségét is eltemette. Viszont családjában szokás lett, hogy rokonaik árván maradt gyermekeit is nevelték. Orvosként többször találkozott a tifusszal és a kolerával, ő maga is megbetegedett, de meggyógyult. Népdalgyűjteményeinek kiadása mellett újságírással is foglalkozott, felvilágosító újságcikkeket írt az egyszerű embereknek, nyelvújítással foglalkozott, gyakorlatilag ő teremtette meg a modern finn nyelvet. Több egyetemnek volt levelező tagja, a tudományok széles tárházában jártas volt a filozófiától a botanikáig. Bár szűk körű temetést szeretett volna, mégis nagyszabású búcsúztatása volt: a Helsinki Egyetem tanszékeinek képviselői vitték koporsóját, és a finn nemzeti ébredésre gyakorolt hatása miatt már életében rengeteg tisztelője lett. Születésnapja, április 9. – amely a finn irodalmi nyelvet megteremtő reformátor, Mikael Agricola halálának napjával esik egybe – finn nemzeti ünnep, amelyet zászlónapnak (Lippupäivä) neveznek. Lönnrot-hoz kötődik a finn kultúra napja, február 28., azaz a Kalevala-nap is: ezen a napon adta ki a népköltemény első változatát 1835-ben.⁶⁶

66 https://fi.wikipedia.org/wiki/Elias_L%C3%B6nnrot.

- Gyermeket elveszíteni a legnagyobb szenvedés – ma sokkal ritkábban találkozunk ezzel a tragédiával, mint száz évvel ezelőtt. Miért élhette meg ezeket a tragédiákat máshogyan Lönnrot, mint például Malmivaara?
- A gyermekkeresztség megjelenése a középkori gyermekhalandósággal függött össze. Ma milyen változásokra lenne szükség a keresztségben és az ifjúsági munkában?
- Milyen kihívásokat jelent egyházunk számára a szórványgyülekezeti helyzet?
- Hogyan lehet bevonni a gyülekezeti szolgálatba a más hivatásban elkötelezett keresztényeket?

9. Böjt

JOHANN HEERMANN, JÉZUS SEBEINEK ÁTÉLŐJE

JOHANN CRÜGER, A KEGYES ÉNEKLÉS GYAKORLÓJA

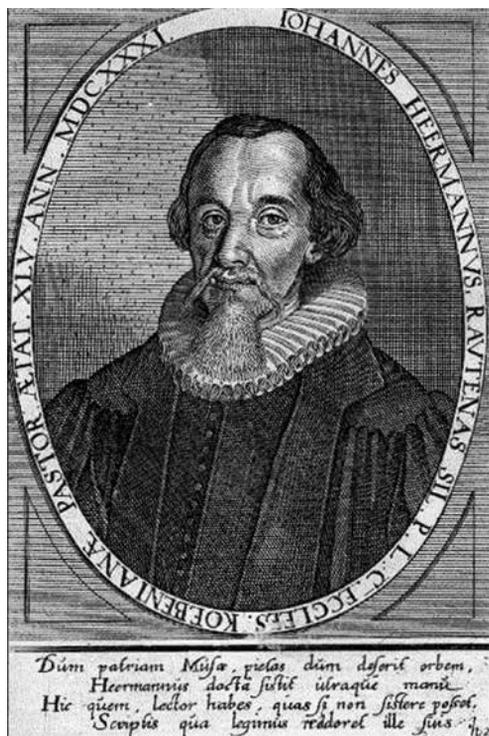
„Jézus, sebednek mélye” (EÉ 197); „Krisztus, Istennek Báránya” (EÉ 198)

„Bekötözöm sebedet, meggyógyítom zúzódásaidat – így szól az Úr. Mert eltaszítottnak hívnak téged, Sion, akivel senki sem törődik.” (Jer 30,17)

Johann Heermann (1585–1647) a sziléziai Raudtenben, a mai Lengyelország területén született. Gyerekkorában súlyos betegséggel küzdött. Édesanyja megfogadta, ha túléli a betegséget, papnak fogja taníttatni. A gyermek felépült, és szorgalmasan tanulni kezdett. Valóban eljutott a strasbourgi teológiai fakultásra, de szemfertőzése miatt egy év után tanulmányainak feladására kényszerült. A születési helyéhez közeli Kobenben kezdett diakónusként szolgálni. Öt év nyugalmas szolgálat után kezdődtek a próbatételek: 1616-ban tűz pusztított a városban, egy évvel később elhunyt felesége, 1618-ban pedig megkezdődött a harminc éves háború, amely élete végéig tartott. Kiterjedt harcok dúltak a Habsburg Birodalomhoz tartozó Sziléziában. Négyszer fosztották ki a várost a seregek, amelyek természetesen a parókiát sem kímélték. A harmincéves háborúra jellemző volt a római Catónak tulajdonított mondat, amely szerint „a háború saját magát táplálja”, azaz a hadsereget a háború dulta

területeknek kell ellátnia élelemmel. A háború kísérőtűneteként pedig ráadásaként kitört a pestis. Egyes területeken hatvan-hetven százalékos volt az elnéptelenedés mértéke.⁶⁷ Heermann-nak a szembetegség mellé súlyos torokproblémái lettek, amelyeknek következtében 1634-ben felhagyott a prédikálással, és élete utolsó kilenc évét visszavonultan élte. Közel négyszáz himnusza maradt fenn, amelyek személyes hitélményekről tanúskodnak. Heermann indította el azon a fejlődési úton a protestáns egyházi énekeket, amely Gerhardt Pál énekeiben teljesedett ki.⁶⁸

Johann Crüger énekeskönyvébe is bekerültek énekei, az ő dallamával énekeljük a 198. énekünket.

Johann Heermann (1585–1647)

67 https://hu.wikipedia.org/wiki/Harmincéves_háború.

68 <https://songsandhymns.org/people/detail/johann-heermann>.

Johann Crüger szorb (nyugati szláv) származású német zeneszerző, kántor és énekeskönyv szerkesztő. Születési neve Jan Krygar. 1598-ban született a Brandenburgi Fejedelemségben. Az olmutzi jezsuita főiskola és a regensburgi költőiskola elvégzése után körutat tett Ausztriában, majd 1615-ben Berlinben telepedett le. Ott, a wittenbergi egyetemen töltött rövid tartózkodást leszámítva magántanárként dolgozott. Zenei tudása révén 1622-ben a berlini Szent Miklós-templom előénekesi, orgonista- és kápolnamesteri posztját szerezte meg, és ezt 1662-ben bekövetkezett haláláig be is töltötte. Legismertebb éneke a *Nun danket alle Gott!* (*Jer, dicsérjük Istent!* EÉ 40), de bójtben és nagyhéten gyakran énekeljük

Johann Crüger (1598–1662) 1641-ben készült ábrázolása

198. énekünket: *Ó, drága Jézus, vajon mit vétettél*, amelynek szövegét Johann Heermann írta, dallamát pedig Crügernek tulajdonítjuk.

Koren Emil így rajzolja meg Crüger alakját: „Az 1650-es évek egyikének késő tavaszán sovány, fakó arcú, rendetlen külsejű férfi szállt le Mittenwalde parókiája előtt a postakocsiról. Felleghajtóját maga köré fogva, hóna alatt hegedűvel lépett be sietve Gerhard Pál parókiájának kapuján. Crüger János ő, a berlini híres kántor, a Praxis pietatis melica című énekeskönyv szerkesztője. Barátjához jött, Gerhard Pálhoz, akinek néhány éneke lelkes hívévé tette. Most azért jött, hogy számon kérje az újabb termést egy újabb, bővített kiadás számára. Gerhard Pál iratcsomót nyújtott át neki, amelyben Crüger megilletődve számolt meg 63 új éneket.”⁶⁹

Crüger nem csak Paul Gerhardtnál „házalt” az énekekért, hanem hatalmas gyűjtőmunkával fogta össze a német birodalom evangélikus énekszerzőinek költeményeit, így az imént említett Heermann énekeit is. Korának legismertebb énekdallamszerzője volt, legalább húsz dallama világszerte használatban van még ma is az evangélikus egyházak liturgiájában.⁷⁰

A 197. ÉS 198. ÉNEKEK – BÖJTI „FÁJDALMAS” ÉNEKEINK

Szinte még gyerekként a böjti időszakban kezdtem a gyülekezeti kántori szolgálatot. Segédkántorként vasárnap csak egy énekers erejéig ülhettem az orgonához, így hétközben, az esti bibliaórákon voltam a gyülekezet kántora, akkor ismerkedhettem egy öreg Vermona hangszere az énekkísérés kihívásaival. Egy maroknyi idős asszony járt a bibliaórákra. Leginkább fekete ruhás, fejkendő özvegyasszonyok, akik a gyülekezetben kintartottak abban az időszakban is, amikor a templomba járás ugyan nem volt tiltott, de semmiképpen sem jelentett előnyt. Ezek a kedves, csendes asszonyok a régi, népegyházi gyülekezet szemtanúi voltak. A bibliaóra előtt szinte alig beszélgettek, de az alkalmak lélekmelengetően teltek. Jó volt az igemagyarázatot hallgatni és közben a régi, veretes énekeket énekelni. A nagyheti énekeket gyakoroltuk szinte egész böjtből, hétről hétre. Valóban a lelki felkészülést segítették ezek az énekek, amelyek között szinte minden héten szerepelt Johann Heermann valamely-

69 KOREN 2015, 172. o.

70 <https://www.hymnologyarchive.com/johann-crger>.

lyik éneke: vagy a *Jézus, sebeidnek mélye*, vagy az *Ó, drága Jézus*, de gyakoriak voltak a Transcius-énekek is. Kezdő gyerekkántorként nem volt olyan könnyű ezeket a korálkíséreteket lejátszani. Jellemzően több mint egy órával a bibliaóra előtt érkeztem a gyülekezeti terembe, ahol a lelkész éppen akkor vette feljebb a fűtést, és a radiátorok barátságos pattogása közben gyakoroltam a régi „villanyorgonán” az énekeket. Nagypénteken passióolvasást tartott a gyülekezet, amikorra minden éneket tudnia kellett kántornak, hiszen a passiótörténet szakaszai közben ezek az énekek következtek egy-két versszakkal. Abban az időszakban tanultam meg, mit is jelent nagypéntekre és húsvétra készülni, és ezek az énekek azóta is egyet jelentenek számomra a böjti, nagyheti készülődéssel.

- Életmód vagy istenhit? Hol a böjt igazi értelme?
- Hogyan éljük meg a böjtöt evangélikusként?
- Van-e értelme ma böjtolni?
- Van-e értelme a fájdalomra hangsúlyt helyezni?
- Hol tévesztenek irányt a felekezetek, amikor böjtről van szó?

10. Transcius, a cseh-szlovák Luther, aki egy kicsit a miénk is

„E NAGY NAP FÁJDALMÁT, Ó, EMBER, GONDOLD MEG!” (ÉÉ 211)

*„Megvetett volt, és emberektől elhagyatott,
fájdalmak férfia, betegség ismerője. Eltakartuk arcunkat
előle, megvetett volt, nem törődtünk vele.” (Ézs 53,3)*

A sziléziai Cieszynben (Teschen/Tessény) született, amely a mai cseh-lengyel határon fekszik. Példaképe dédnagyapja volt, aki városi bíró címet ért el, a reformáció híve volt, és százhárom évig élt. Miatta is Wittenbergbe ment filozófiát és teológiát tanulni 1607-től. A forráshoz ment, hogy a wittenbergi reformáció második generációjától tanuljon.

1609-ben II. Rudolf német-római császár sziléziai területeket kívánt megszerezni. Ekkor a tescheni herceg, Adam Wenzel, hogy jó kapcsolatot alakítson ki a császárral, és politikai befolyását növelhesse, a római katolikus hitre tért át. A korábban kinevezett lutheránus lelkészeket elűzte, gyermekei tanítóit is katolikusokra cserélte. Tranovský így 1611-ben

kénytelen volt elhagyni szülőföldjét, és Prágában helyezkedett el a Szent Miklós-iskola tanítójaként, majd 1615-től egy kelet-csehországi város, Valašské Meziříčí (Oláhmezerics) parókiájára hívták meg. Itt Ismét a német-római császár tette lehetetlenné szolgálatát: 1624-ben II. Ferdinánd rendelete minden protestáns lelkészt száműzött.⁷¹

Georgius Tranoscius (Jiří Třanovský / Juraj Tranovský) 1592–1637

Ekkor letartóztatták, és néhány hónapig börtönben tartották. Szerencséjére támogatói akadtak báró Szunyogh János és felesége, Thurzo Anna személyében, akik az evangélikus hitet gyakorolták, talán miattuk is engedték szabadon. A báró Bielitzbe (ma Bielsko-Biala) hívta parókus-

⁷¹ https://de.wikipedia.org/wiki/Adam_Wenzel.

nak. Sajnos az agresszív ellenreformáció miatt rövidesen a nemesi családdal együtt kénytelen volt a Magyar Királyság területére menekülni: Árva várában (Arwaburg, ma Oravský hrad) és az alatta fekvő faluban szolgált.

Oláhmezeries, ahol Tranosciust bebörtönözték

https://www.dataplan.info/img_upload/a1032b64eccc80a628847d44281e3e2b/aktualizace_program-regenerace-mpz_2019-2024_final.pdf

Személyisége és irodalmi tevékenysége felkeltette a liptói Szent Miklós-templom patrónusainak figyelmét, és felajánlották neki a liptó-szentmiklósi evangélikus lelkészi hivatalt, ahol élete végéig szolgált. 1637. május 29-én, súlyos betegség után, mindössze negyvenhat évesen hunyt el. Egészségi állapotát már az ellenreformáció okozta számos megpróbáltatás, a bebörtönzés is erősen meggyengítette. Énekeskönyvét még halála előtt kiadta, ettől kezdve a szlovák nyelvű evangélikusság legfontosabb énekeskönyve volt a 20. századig. Tranovský felesége Anna Polany volt, Oláhmeszericsben kötöttek házasságot, és legalább három fiuk és két leányuk született.

Fiuk, Sámuel apjához hasonlóan Wittenbergben tanult teológiát, és kezdetben diakónus, majd lelkész lett a liptószentmiklósi evangélikus

parókián. Ott szentelték lelkésszé 1665. január 20-án. Lelkeszi munkássága egybeesett a magyarországi ellenreformáció csúcspontjával. Protestáns lelkészként az I. Lipót császár által felállított „különleges bíróság” elé került, amelynek elnöke Szelepcsényi György érsek volt. A bíróság vagyonának elvesztésére ítélte. Aláírta a pátenst, így nem hajtották el Nápolyba gályarabnak. Amikor az 1680-as évek elején a meggyőződéses evangélikus Thököly Imre és kurucai jelentős sikereket értek el a Habsburgok elleni harcban, Tranoscius Sámuel is visszakapta a lipótszentmiklósi parókiát. Élete második felében a gyülekezet rangidős lelkipásztorának választották meg.

Árva vára napjainkban

Fia, Jan Tranoský (1650 k. – 1678) áttért a katolicizmusra, feltehetően a jezsuiták hatására (a pontos okokat nem tudjuk), és katolikus pap lett. Protestáns kurucok gyilkolták meg Alsókubinban, ahol papként szolgált, holttestét pedig az Árva folyóba dobták.⁷²

Tranoscius Györgynek énekeskönyve előtt már 1629-ben jelent meg ódagyűjteménye, amely százötven latin nyelvű éneket tartalmaz. A kötet

⁷² https://de.wikipedia.org/wiki/Jiří_Tranovský.

végén felsorolta az ezekhez tartozó húszféle versmértéket és ugyan-csak húsz egyszerű, négyszólamú kórusművet. Utóbbiak közül mintegy a fele saját kompozíciója. A kötet különlegességei közé tartoznak azok a versek, amelyekben latin klasszikus költők verseit dolgozta át úgy, hogy miközben a vers formáját – ezzel együtt bizonyos szavakat, ragokat, alliterációkat – megtartott, tartalmát keresztyénné írta át, s ezzel mintegy „megkeresztelte” a művet. Könyve a 17. századi felvidéki német, szlovák és magyar műveltség nagy hatással volt.

1636-ban Lócsén adta ki szlovák (biblikus cseh) nyelvű énekeskönyvét, a *Chitara Sanctorum*ot. A négyszáztizenhárom énekből százötven saját költeménye, s a többi között is jelentős azon énekek száma, amelyeket korábbi latin vagy német nyelvű ének alapján ő fordított. A nevéről később Tranoscusnak nevezett gyűjtemény azóta több mint nyolcvan kiadást élt meg, és anyaga egyre bővült. A 19. században utoljára 1874-ben jelent meg ezeregyszáznegyvennyolc énekkel. Magyarra Vietórisz József fordította (Budapest, 1935). A Tranoscus-énekeskönyv több mint kétszáz éves története alatt mélyen beleivódott a szlovák evangélikusok ünnepi és mindennapi kegyességébe. Ezért szokás őt „szláv Luthernek” nevezni.⁷³

Böjti és nagyheti énekeink a Tranoscusból a 199-es és a 211-es. A 211-es ének jól ismert, dallamát és szövegét is Tranoscus Györgyhöz vezethetjük vissza. Gyönyörű, hittel és érzellemmel telt szlovák evangélikus énekünk, amely gyakran hangzik fel a nagypénteki passióban.

- Mit jelent kitartani a hitben?
- Idézzük fel Moldova György *Negyven prédikátor* című regényét!
- Az ifjabb Tranovský vajon elbukott, amikor aláírta a pátenst?
- Krisztus-követés a nagyheti szenvedés átélése?
- Hol és hogyan találjuk meg az egyensúlyt protestáns hitünk mérlegén?

73 https://hu.wikipedia.org/wiki/Jiří_Třanovský.

11. A húsvét ünnepe utáni időszak

PAUL GERHARDT

„Minden elhagy, elfeled, Isten vég nélkül szeret!” (EÉ 53)

„A világosság a sötétségben fénylik,
de a sötétség nem fogadta be.” (Jn 1,5)

106

„A szerelő, miközben a mozdonyt javítja, a cselédlány mosogatva, a szántóvető a mezőn, a szőlőműves a tőkék között, az anya a bölcsőben síró csecsemő mellett mind dalolja énekeit. Magas és alacsony, szegény és gazdag egyaránt vigasztalást és tanítást talál bennük; minden korban, fiatalon és idősen találunk példát arra, hogy a Gerhardt Pál-énekek a hívő lélek fejlődésének bizonyos időszakaiban örökre bevésődtek, és később a legkedvesebb visszaemlékezések középpontjai lettek. Sem előtte, sem utána egyetlen költő dalai sem váltottak ki ilyen nagy hatást, vagy váltak ismertté ilyen gyorsan és széles körben.”⁷⁴

„Gerhardt Pál élete nem jó elbeszéléstéma. Ez az élet olyan, mint az egyhúrú hárfa. Kicsiny gyermekkorától kezdve késő öregségéig az elhagyatottság, a szenvedés, a félreismerés és el nem ismerés szenvedéseinek fekete vonala vonul végig az életén, melyet csak néhol világít meg egy-egy derűsebb időszak napsugara, de csak azért, hogy annál sötétebb legyen utána az éjszaka. [...] Gerhardt Pál életútja maga egy élet-igehirdetés.”⁷⁵

Paul Gerhardttra mint népköltőre hivatkoznak. Luther mellett Németország legnépszerűbb énekírója, aki a nyomorúság iskolájában tanult. Zavaros időkben élve és Istent szolgálva nagyot kortyolt a keserűség poharából. Szent életének fénye a környező sötétség miatt még jobban ragyogott.⁷⁶ Gerhardt százharminchárom éneke annyira személyes, hogy hozzátvetőleg egynolcaduk egyenesen az *ich* (én) szócskával kez-

74 Karl Heinrich Wilhelm Wackernagel (1806–1869) német filológus, kultúr- és művészettörténész gondolatai Paul Gerhardttról: <https://www.hymnologyarchive.com/paul-gerhardt>.

75 TÜRÓCZY Zoltán könyvismertetője Kapi Béla *Isten hárfása* című, Paul Gerhardttról szóló művéről (1933–1934, 146. o.).

76 <https://www.hymnologyarchive.com/paul-gerhardt>.

dődik, míg például Luther himnuszai közül egy sem. Gerhardt vallásos énekei tehát sokkal inkább saját személyes élményeit hirdetik...⁷⁷

Paul Gerhardt (1607–1676)

Honnan jött ez a személyes megélése a szenvedésnek és a hitnek? Jómódú családból származott: édesapja egy Halle és Wittenberg között

77 <https://scriptoriumdaily.com/today-is-paul-gerhardts-birthday-1607/>.

fekvő kisváros polgármestere volt, édesanyja egy evangélikus lelkész leánya, akik mindennap reggeli és esti áhítatot tartottak a családban, ahol az igeolvasást az aznap tanult énekkel vezették be. Paul tehát beleszületett az egyházi éneklésbe és a mindennapi bibliaolvasásba.

Édesapját nagyon korán elveszítette. Ekkor még édesanyja a koporsó mellett az aznapra megtanulandó igével vigasztalta: „*Halál! hol a te fullánkod? Pokol! hol a te diadalmaid?*” (1Kor 15,55; Károli-ford.), de – ahogyan Kapi Béla írja róla szóló életrajzi regényében, az *Isten hárfásában* – a megtanult ígét nem sokkal később sírva mondta édesanyja koporsójánál. Tizenöt évesen szigorú iskolába került. Ez már a harmincéves háború időszakára esett, amikor a vidéket katolikus seregek dúlták a csalárd Wallenstein herceg vezetésével,⁷⁸ és a háborút követve pestis pusztított, de Gerhardt túlélte mindkét csapást. A szülői indíttatás Wittenbergbe vezette a teológiára, ahol lelkésznek tanult, de poétikát is hallgatott. 1643-tól nyolc évig tanárként dolgozott egy jómódú berlini ügyvéd házitánítójaként. A jogász feleségének betegágyánál énekelte első saját énekét. Első tizennyolc énekét itt írta, amelyek egyben igemagyarázatok is voltak. Ebben az időben szövődött a Bach előtti korszak egyik legnagyobb zeneszerzőjével és kántorával, Johann Crügerrel való barátsága és munkakapcsolata.

Crüger a *Praxis pietatis melica*, azaz a 17. század legszélesebb körben használt protestáns énekeskönyvének szerkesztője. Az énekeskönyv újabb és újabb kiadásaiban Paul Gerhardtnak egyre több éneke jelent meg. 1651-től Mittenwaldéban lett esperes.

„Mittenwaldéba akkor került a költő, amikor az egykor ezer lelkes falut a 30 éves háború dúlása, menekülő katonák fosztogatása, egy hatalmas tűzvész, és a kétszer söprő pestis 250 lelkesre fogyasztotta.

A hívek fásultak, keményszívűek, amikor Gerhardt Pál 1651-ben átveszi hivatalát és lankadatlan buzgalommal egyengeti Keresztelő Jánosként az utat Mestere előtt. Amikor híveiben itt-ott felcsillan az újraéledő hit, boldogan tanítja őket egy-egy új énekére.”⁷⁹

78 https://hu.wikipedia.org/wiki/Albrecht_von_Wallenstein.

79 KOREN 2015, 172. o.

*A mittelswaldei városháza épületének bejárata napjainkban.
1907-ben kórháznak épült,
az épületet tiszteletből Paul Gerhardtról nevezték el⁸⁰*

1657-től a berlini Miklós-templom lelkésze, ahol Crüger volt a kántor. Sajnos csupán öt év közös szolgálat adatott meg nekik Crüger haláláig. Nem sokkal később hitvallási harcok lángoltak fel a kálvinisták és a lutheránusok között. A reformátusok felé hajló választófejedelem reverzalist követelt az evangélikus lelkészeketől. A reverzálisban Gerhardt a hitvallási iratok, leginkább a közös evangélikus–református *Formula concordiae* megtagadását látta, így elutasította. Emiatt földönfutó lett, ráadásul feleségét és négy gyermekét is el kellett temetnie. Egy évig szószék nélkül maradt, majd élete utolsó hét évében Lübbenben szolgált, de nem énekelt többé. „Minden éneket elfelejttem. Én már csak hálát tudok adni.”⁸¹

A Hogyne dicsérném az Istent kezdetű ének (EÉ 53) az egyik első szerzeménye. Eredetileg tizenkét versszakkal jelent meg 1648-ban Crüger énekeskönyvében. Énekszövegét Johann Rist éneke ihlette, aki Johann Arndt imádsága alapján írt éneket. Paul Gerhardt éneke viszont halhatatlan énekké formálta ezeket az imádságos gondolatokat, és sok hívő

80 <https://tokaj.egyhazkozseg.hu/2020/12/05/paul-gerhard-adventi-enekei/#more-1020>.

81 KOREN 2015, 167. o.

lélekhez vezette el az azóta eltelt évszázadokban.⁸² Liturgiai énekünk ez a korál, tehát minden gyülekezet énekli és ismeri. Meredeken emelkedő és a csúcsponton záródó dallamát Johann Schop hamburgi hegedűművésznek és komponistának tulajdonítjuk, aki kortársa volt a szövegírónak.⁸³ Az első strófa szövegének csúcspontja a dallam legmagasabb, felfelé ívelő fináléja is egyben: „Minden elhagy, elfeled. / Isten vég nélkül szeret!”

A Praxis pietatis melica 39. kiadásának címlapja 1721-ből

82 Uo. 168. o.

83 https://hymnary.org/person/Schop_J.

Sokszor nehezen énekeljük ki ezeket a magas hangokat (főleg tavaszszal még a téli hideget őrző templomainkban), és néha az az érzésünk, mintha maga az orgona is megszenvedné, mire képes kipréselni magából ezeket a hangokat; de a dallam jól él együtt a jámbor költő-lelkész imádságos gondolataival, amelyek a földi szenvedések között is az Isten vég nélküli szeretete felé vezetik az énekest, az orgonát és az egész éneklő gyülekezetet.

Paul Gerhardt másik közismert és Bach által a *Máté-passió* középpontjába állított éneke a *Hagyd az örök Istenre minden te utadat* (EÉ 342). Ezt lelkészi szolgálátának kezdetén írta Mittelwaldében. Itt is a sorscsapások indították az ének megírására: háború, tűzvész, pestis és belső viszály sújtotta a gyülekezetet. Úgy kellett oltár elé lépnie, hogy tudta, ez előtt az oltár előtt mézárólták le az oltárterítőt testével védő esperes elődjét kóbor martalócok. Ráadásul első gyermeke is meghalt ebben az időben.⁸⁴ Az ének Isten gondviseléséről szól, és finom egyensúlyban egyszerre jelenik meg benne a sorscsapások kegyetlensége és az Istenben való hit derűt ígérő reménysége.

Énekeskönyvünkben az *Ó, Krisztus-fő, sok sebbel* (EÉ 200) dallamával szerepel, ahogyan Bach *Máté-passió*jában is. Az ének versszakainak első szavából áll össze⁸⁵ az Istent dicsérő zsoltárvers (Zsolt 37,5). Énekeskönyvünkben a kezdőszavak összeolvashatóságát az énekelhetőség oltárán valamelyest feláldozta az 1982-es énekeskönyv szerkesztőbizottsága. A *Református énekeskönyv*ben a német evangélikus énekeskönyvhöz⁸⁶ hasonlóan Bartholomeus Gesius eredeti dallamával szerepel, amely sajnos nincs benne a mi énekeskönyvünkben. Ráadásul ott az adventi témakörben idézett Sántha Károly evangélikus lelkész régi fordításával énekelhetjük az éneket, amelynek fordulatai bár veretesebbek, de akrosztichonformát követő sorkezdetei hűségesebbek az eredeti énekhez, a versszakok kezdőszavaiból jobban kiolvasható a zsoltárvers.⁸⁷

84 KÖREN 2015, 186–187. o.

85 https://www.evangeliums.net/lieder/lied_befiehl_du_deine_wege.html.

86 https://de.wikipedia.org/wiki/Befiehl_du_deine_Wege#/media/Datei:Befiehl_du_deine_wege_1901.jpg.

87 <https://enekeskonyv.reformatus.hu/digitalis-reformatus-enekeskonyv/enek/99/>.

1) BEFIEHL du deine Wege
und was dein Herze kränkt
der allertreusten Pflege
des, der den Himmel lenkt.
Der Wolken, Luft und Winden
gibt Wege, Lauf und Bahn
der wird auch Wege finden,
da dein Fuß gehen kann.

2) DEM HERREN musst du trauen,
wenn dir's soll wohlergehn;
auf sein Werk musst du schauen,
wenn dein Werk soll bestehn.
Mit Sorgen und mit Grämen
und mit selbsteigner Pein
lässt Gott sich gar nichts nehmen:
es muss erbeten sein.

3) DEIN ewge Treu und Gnade,
o Vater, weiß und sieht,
was gut sei oder schade
dem sterblichen Geblüt;
und was du dann erlesen,
das treibst du, starker Held,
und bringst zum Stand und Wesen,
was deinem Rat gefällt.

4) WEG hast du allerwegen,
an Mitteln fehlt dir's nicht;
dein Tun ist lauter Segen,
dein Gang ist lauter Licht.

1. HAGYJAD az Úr Istenre
te minden utadat,
Ha bánt szíved keserve,
Ő néked nyugtot ad.
Ki az eget hordozza,
oszlat felhőt, szelet,
Napját rád is felhozza,
Atyád ő, áld, szeret.

2. AZ ÚRRA bízzad dolgod:
könnyebbül a teher;
Ezer baj közt is boldog
aki nem csügged el.
Minek a gond, a bánat?
Mit gyötröd lelkedet?
Az Istent kérjed, várjad,
s megnyered ügyedet.

3. A TE irgalmasságod
van rajtam, Istenem,
te jól tudod, jól látod,
hogy mi használ nekem.
Sorsomat úgy intézed,
amint te akarod;
Bölcs a te végezésed,
ha áld, ha sújt karod.

4. UTAD van számtalan sok,
Uram, és eszközöd;
Reánk is szent áldásod
bősséggel öntözöd.

Paul Gerhardt szövege és Sántha Károly fordítása egymás mellett

- Kivel tudunk jól együtt dolgozni, és mi a „titka” ennek?
- Milyen a kapcsolat ma a különböző protestáns felekezetek között?
- Hogyan élhetjük meg jól a közösséget testvéregházainkkal?
- Tényleg elválaszt az úrvacsoratan? Nézzünk utána, hogy mi a különbség, és mi az, ami összeköt!
- Hogyan éljük meg húsvét ünnepét, hogyan vihetnek közelebb a felátadás titkához énekeink?

12. Pünkösöd

DANIEL IVERSON, AZ EVANGELIZÁTOR

„Isten élő Lelke, jöjj!” (EÉ 244)

*„Az Úr javamra dönti el ügyemet. Úram, örökké tart szereteted,
ne hagyd cserben most sem kezéd alkotásait!” (Zsolt 138,8)*

Daniel Iverson 1890–1977

Daniel Iverson presbiteriánus prédikátor hatvankét esztendei lelkesi szolgálata alatt becslések szerint kétszázötvenezer lélek kapott elhívást Krisztus követésére. A Miamiban található Shenandoah presbiteriánus gyülekezetben százötven férfi és nő végzett szolgálatokat, és az 1950-es évekig tizenhatan határoztak úgy a gyülekezetből, hogy a columbiai

teológiai szemináriumon lelkészi diplomát szereznek. Dan prédikátor az általa indított módszert evangélikációs robbanásnak nevezte, amely a személyes evangélikáción alapult.

A Shenandoah vasárnapi iskola nyolc év misszió után 1935-ben

Daniel Iverson szolgálatának kezdetén felkészített tíz presbitert, akik képesek voltak prédikálni és tanítani is. Felesége, Vivianne segítségével – aki százhárom évig élt – ezerkétszáz főre duzzasztották a vasárnapi iskolát. Iskolájukban negyedéves vizsgák voltak, a tananyag nem csupán a Szentírás volt, hanem egyéb „tantárgyak” is, mint misszió, evangélikáció, gyülekezetépítés. Ez egyedülálló volt az amerikai presbiterianus egyház történetében.

Daniel Iversont az egyháza misszionáriusként küldte ki. Hitt abban, hogy gyalogosan kell misszionálnia: háztól házig, ajtótól ajtóig járt és misszionált. Régimódi volt ez a módszer, de ahogy fia írta, „ezen a küldeményen a bélyeg valóban a Szentlélek volt”.

A *Spirit of the Living God (Isten élő Lelke, jöjj)* kezdetű éneket még az orlandói első presbiterianus gyülekezetben írta 1926-ban, egy négyezer főt befogadó templomsátor mellett. A visszaemlékezések szerint a prédi-

káció előtt mutatta be az éneket, és képtelen volt prédikálni, mivel a gyülekezet negyvenöt percen át folyamatosan énekelte ezt az új éneket.

Daniel Iverson Miamiban saját segélyszolgálatot hozott létre az Egyesült Államok délkeleti partvidékét gyakran sújtó hurrikánok miatt otthonalanná válók megsegítésére. Azután még nagyobb szükség lett a segítségre, hiszen szolgálatának első éveit egybeestek a nagy világgazdasági válsággal, és hirtelen nagyon sok éhezző és földönfutóvá váló családot kellett megsegítenie.

Az Iverson család látogatása a columbiai teológiai szemináriumon 1951-ben

Legkisebb fia, Willaim T. Iverson író visszaemlékezése szerint szülei mindenkinek menedéket adtak a családi otthonban: alkoholistáknak, csavargó fiataloknak, árváknak, betegeknek, haldoklóknak, prédikátoroknak. Amikor a második világháborúban a bátyja halálhírét kapták, az apja egy másik családnál töltötte a napot, hogy őket vigasztalja, mivel ott is meghalt az egyik fiú egy ütközetben. Úgy tette ezt, hogy egy szót sem szólt arról a családnak, hogy az ő fia is elesett.

Amikor Bill édesapját élete végén arról kérdezte, hogyan tudta mindent a szolgálatot elvégezni, az apa a következőket mondta: „Szinte mindenben elbuktam, amit valaha tettem. Ahogy visszagondolok hibáimra és kudarcaimra, de ugyanígy bűneimre is, látom, hogy ezek Isten kegyelme akaratának lépcsőfokai voltak. Ez az ő munkája, nem a miénk.”

A nyolcvanéves fiú így folytatta a visszaemlékezést: „Apám mondott nekem valamit, aminek megtanulása évekre telt, de még mindig emlékezni kell rá: »Minél hamarabb megtanuljuk azt mondani, hogy 'nem tudom', annál hamarabb halljuk, ahogy az Úr Jézus mondja: 'Soha nem mondtam, hogy képes vagy rá. Most állj félre az útból, és hagyd, hogy én csináljam.'«”⁸⁸

*„Az Úr javamra dönti el ügyemet. Uram, örökké tart szereteted, ne hagyd cserben most sem kezéd alkotásait!”
(Zsolt 138,8)*

- Tapasztaltunk-e már olyat, amikor semmi esély nem volt arra, hogy valami sikerüljön, mégis megvalósult?
- Éreztük-e már azt, hogy nem rajtunk múlt valami, hanem Isten cselekedett rajtunk keresztül?
- Éreztük-e már Isten jelenlétét olyan helyzetben, amikor látszólag semmi nem indokolta?
- Volt-e arra példa, hogy valamit szerettünk volna megtenni, de más ezt jobban el tudta végezni?
- Képesek vagyunk-e hagyni, hogy más jobban megcsináljon valamit, még akkor is, ha úgy érezzük, amit tesz, az a mi feladatunk?

88 David Iverson fiának, William T. Iverson írónak 2008-ban apjához írt nyílt levele alapján: <http://redhatrob.com/wp-content/uploads/2008/11/bill-iverson-tribute-to-his-father.pdf>.

Felhasznált irodalom

- ECSEDI Zsuzsa: Az énekszerző Luther Márton és az Erős vár a mi Istenünk. *Vallástudományi Szemle*, 13. évf. 2017/4. sz. Web: https://epa.oszk.hu/03100/03161/00013/pdf/EPA03161_vallastudomanyi_szemle_2017_4_027-040.pdf.
- FÁBIÁN Imre: *Sántha Károly – a költő pap*. Luther-társaság, Budapest, 1931. Web: https://library.hungaricana.hu/hu/view/Evangelikus-Monografiak_078/?pg=23&layout=s.
- JÓKAI Mór: *A lőcsei fehér asszony*. Révai, Budapest, 1884. Web: <https://mek.oszk.hu/00600/00696/html/>.
- KOREN Emil: *Irgalmadat éneklek*. Magánkiadás, Budapest, 2015.
- KÓHÁTI Dorottya (szerk.): *Ancilla Domini. Túrmezei Erzsébet-émlékkönyv*. Luther Kiadó – Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület, Budapest, 2012. Web: https://medit.lutheran.hu/files/kohati_dorottya_szerk_ancilla_domini_turmezei_erzsebet_emlekkonyv.pdf.
- MIKSZÁTH Kálmán: *A fekete város*. Franklin-társulat, Budapest, 1911. Web: <https://mek.oszk.hu/00900/00910/html/>.
- TÚRÓCZY Zoltán: Kapi Béla: Isten hárfása. Könyvismertetés. *Lelkipásztor*, X. évf. 1933–1934/3–4. sz. 145–147. o. Web: <https://medit.lutheran.hu/site/allomany/11304>.

Fókuszban a Kis káté

FARKAS ERVIN

118

1. Bevezetés

Az alábbiakban egy olyan tematika átadására teszek kísérletet, amely a *Kis káté* aktualizálását tűzi ki magának célként. Azonban fontos leszögezni, hogy feldolgozás alatt nem át- vagy újraírást, hanem a Luther Márton által a *Kis káté*ban tematizált témák, problémák 21. századi párhuzamainak vizsgálatát értem. Igyekszem az ismerős, már tudott teológiai konklúziókat vitaképes új kontextusokkal összevetni, s így rámutatni arra, hogy a *Kis káté* ma is iránytűje lehet az evangélikus hitnek, hívó gondolkodásnak.

Iratom azonban nem törekszik a teológiai teljességre és tökéletességre, vázlatot, ötletforrást, kiindulópontot kíván adni azoknak, akik egy bibliaórai sorozatban, gyülekezeti előadás-sorozatban, egy-egy alkalmon hozzá szeretnének nyúlni egy ma is olvasható, értelmezhető „lutheri klasszikushoz”.

Éppen ezért ez a szöveg nem kíván a katedra magasságba emelkedni, inkább összegző jelleggel, sorvezetőként használandó. Ki-ki aktualizálja a maga gyülekezeti közösségére, helyzetére, s ne felejtse ki belőle azokat a teológiai szempontokat, amelyeket én talán kihagyok, nem tudok, ismerlek, látok, de más teológusok birtokában vannak.

2. A Kis káté keletkezése

1526-ban Torgauban az evangélikus rendek szövetségbe tömörülnek, és megfogadják, hogy egymást az evangélium ügyében mindenben támogatják.¹ Az 1529-es speyeri birodalmi gyűlésen a katolikus és evangélikus rendek már nagyságrendileg egyenlő erőket tudnak felfogadni, így, bár VII. Kelemen igyekszik nyomást gyakorolni a német rendekre a lutheri tanok felszámolása okán, a birodalmi gyűlésen végül kompromisszumos megoldás születik: a wormszi ediktum kimondja, hogy minden birodalmi rend éljen, kormányozzon, intézkedjen olyformán, „ahogyan az Isten és császári felség előtt felelősséggel vállalhatja”.² Ez végül territoriálisan érvényesülő rendelet lett, kétélű fegyverként kell nézni. Az elv lehetőséget adott ugyanis a katolikus feleknek arra, hogy tetszésük szerint szorítsák ki a lutheri tanítást területeikről, akár tüzzel-vassal, és a reformációt pártoló rendeknek is lehetőséget biztosított arra, hogy minden erejükkel megvédjék, elősegítsék területükön a lutheri tanok terjedését. Nem hozott tehát nyugvópontot, megoldást.

Ellenben ez az történelmi fordulópont, amelyre ma azt mondanánk, hogy a lutheri reformáció szervezeti újragondoláson is keresztülment. Luther javaslatára Állhatatos János szász választófejedelem 1527-ben részleges, 1528-ban fejedelemségének teljes területén egyházlátogatásokat rendel el.³ A fejedelmi megbízottak a gyülekezet látogatások során megvizsgálják a lelkészeket, tanítókat, egyházi ismereteiket. Továbbá szuperintendenseket állítottak, anyagi kérdésekben rendelkeztek, gondoskodtak iskola és templom karbantartásokról, kórházakról, szociális kérdésekről. Az egyházlátogatások első hullámában Luther is részt vett, és tapasztalatai készítették a *Kis*, majd a *Nagy káté* megírására.⁴ A *Kis káté*val a célja az volt, hogy a nép tudatlanságát kiküszöbölve „levigye a reformációt a nép szintjére”. Olyan egyszerű, könnyen értelmezhető keresztény katekézis összeállítása volt a cél, amely a főbb tanításokat tartalmazza átadható formában, s magasan képzett papok, lelkipásztorok

1 LUTHER 1996, 11. o.

2 Uo.

3 Uo.

4 Uo. 12. o.

nélkül is alapokat nyújthat a hívő lélek számára. Vagyis Luther meghirdeti a nép tanításának, teológiai tanításának is általános programját!⁵

Célja, hogy a keresztény tanítás alapvető ismereteivel legyenek tisztában az emberek. Mint ahogy azt a *Kis káté* bevezetőjében írja: „Ennek a káténak vagy keresztény tanításnak ilyen rövid, világos és egyszerű alakban való megírására az a siralmas helyzet kényszerített és ösztönzött, amelyet nem régiben mint egyházlátogató tapasztaltam.”⁶

Meglátásaim szerint éppen ezért a *Kis kátét* alapvetően két csapásvonal mentén használhatjuk a gyülekezeti életben:

a) A hit alapvető summázataként, megkérdőjelezetlenül elfogadva tanítjuk minden szavát. Nem hinném, hogy ebben a formában „idejétmúlt” volna.

b) Aktualizáljuk is, s a felvetett témákhoz kortárs kontextusokat is rendelünk. Ez utóbbi hangsúlyosabb lesz ebben az anyagban.

Itt szeretném újra karakteresen leszögezni, hogy ez nem a *Kis káté* átírata, parafrázisa, feldolgozása lesz, csupán egy bibliaórai vagy gyülekezeti alkalom sorozatának vázlatot adó mankó, amely a *Kis kátéból* indul ki.

3. Pár szó előljáróban a lutheri „pedagógiáról”

Luther maga is ellátta instrukciókkal a *Kis kátét*, s előszava megfontolandó szempontokat rejtett magában. Nemcsak az a nagyon izgalmas, hogy „Az egyházlátogatás szomorú tapasztalata” alatt kifejtette a keresztény hittel kapcsolatos általános tudatlanság problematikáját – ami hihetetlen áthallásokat rejteget a 21. század keresztényeinek életére nézve is –, hanem az is végtelenül izgalmas, hogy a kátészöveghez „módszertant” rendel.

A megszólított igehirdetőket, lelkipásztorokat felkéri, hogy az „alapszövegeket” rögzített módon, egyféleképpen tanítsák meg szóról szóra a néppel. Azonos formában tudják a hitvallást, Miatyánkot stb. Luther olyannyira fontosnak tartja a *Kis kátéban* tematizált katekizmust, hogy azt állítja: „Akik pedig nem akarják megtanulni, azoknak meg kell mondaní, hogy megtagadják Krisztust, és nem is keresztények. Az ilyenek

5 Uo.

6 Uo. 77. o.

nem bocsájthatóak szentségekhez, nem lehetnek keresztszülők, nem élhetnek a keresztyény szabadság adta jogokkal, hanem egyszerűen vissza kell őket küldeni a pápához és szolgálóihoz, sőt magához az ördöghöz.”⁷

Az állítás nagyon erős, de elgondolkodtató (erre még később kitérünk). Ezt követően viszont Luther kifejti, hogy ha már tudják az ifjak és a népek a Miatyánk, a Hiszekegy stb. szövegét fejből, akkor jöhetnek a magyarázatok, majd ha a magyarázatokat is tudják és értik, akkor ki lehet térni a *Nagy káté* szerinti ismeretekre is. Vagyis itt koncentrikus tudásbővítés zajlik. Akárcsak az iskolapadban, ahol a tantárgyak által tematizált ismeretek újra és újra előkerülnek az alapoktól indulva, de egy picit mindig kibővítve, úgy a hitünk katekizmusánál is ezt az elvet hirdeti meg Luther.

Legyen egy alap, amelyen állunk. Az alaphoz rendeljünk ismereteket, s azokat folyamatosan bővítsük!

Nem hivatott mindenki a teológiai katedrára (én sem), az sem jelenthető ki, hogy a hit intellektuális kihívás és teljesítmény, az viszont kijelentendő, hogy a hit által az Isten az egész emberre igényt formál, így abban egész valójában kell fejlődnie, vagyis intellektuálisan is.

Alapok, magyarázatok, részletes ismeretek. Ezzel Luther valójában nemcsak kiváló teológiai alapot ad az egyházban szolgálatot vállalóknak, hanem a modern pedagógia elvei szerint jár el.

4. Az alkalmak tervei és hátterük

4.1. A „NULLADIK” ALKALOM TEMATIKUS JAVASLATA

4.1.1. „A hit hallásból van”, de mit kell róla tudni?

Mottó

„Mennyi nyomorúságot láttam: az egyszerű ember, különösen faluhelyen, semmit sem tud a keresztyény tanításból, és sajnos, sok lelkész is nagyon készületlen és alkalmatlan a tanításra. És ezeket hívják keresztyének, ezek vannak megkeresztelve, és élnek a szentségekkel, pedig sem a Miatyánkot, sem a Hiszekegyet, sem a Tízparancsolatot nem tudják, s úgy élik le életüket, mint a jámbor ökrök és oktalan állat.”⁸

7 Uo. 79. o.

8 Uo. 77. o.

A sorok személyesen Márton testvértől származnak, a *Kis káté*hoz írt előszavából idéztem. A keresztény hittel, hittételekkel kapcsolatos tudáshiány és tudászavar ma is létező jelenség. Egyszer egy lelkész testvérünk jegyezte meg egy közegyházi alkalom során, hogy hányszor megyünk fel a szószékre prédikálni, abban bízva, hogy akik hallgatnak bennünket, ugyanazt hiszik, mint mi, de a valóság az, hogy nem így van. A gyülekezetei tagjainak zöme vasárnap hall ige hirdetését, esetleg eljár bibliaórára. Arányaiban véve kevesen vannak (de amúgy, hála Istennek, sokan!), akik rendszeres bibliaolvasók, és teológiai kérdésekben is művelődnek. Egy átlagos magyar keresztény, ha csak a heti egy ige hirdetését hallja, akkor még az ezotériával is többet találkozik (időben mérve), mint Krisztussal. A horoszkópok ott vannak a tévéújságok hasábjain, a kereszt-rejtvények utolsó oldalán, a keresztény-konzervatív politikai tömbhöz sorolt online folyóirat cikkei alatt felugró reklámként. Minden nagyobb városban van legalább egy angyalkás, füstölős, ülő buddhás ezotéria-bolt. És mindenkinek van legalább egy ismerőse, aki keleti tanokat vall tudatlanul vagy tudatosan. Létezhet-e akkor az egyórás kereszténység?

Javasolnék egy „nulladik” alkalmat, amelynek nem kell feltétlenül különállónak lenni. Mérjük fel, hogy ki mit tud, gondol (hisz?) a keresztény hittel kapcsolatban. Hagyjuk, hogy megfogalmazhassanak kérdéseket. A lényeg, hogy az elhangzottakat rögzítsük.

4.1.2. Módszertani javaslat

Nagyon szeretem a hittanokon, ifiken, konfirmandusórákon a gondolatokat mint szófelhőket csomagolópapírra felíratni. Tudom: lassan rongyosra koptatott megoldás, de nagyon jó módszer, akkor is, ha az ingerküszöböt ma már nem mindig üti meg.

Ha minden témának szánunk egy-egy csomagolópapírt, akkor minden témával kapcsolatban lesznek kiinduló gondolataink vagy prekoncepcióink rögzítve. Ezekre lehet folyamatosan reagálni, az előadásba, beszélgetésbe bele lehet fűzni.

A nulladik alkalomnak, mint írtam, nem is biztos, hogy külön alkalomnak kell lennie. Vitaindítónak is jó, ha minden témát azzal kezdünk, hogy a saját gondolatainkat felírjuk, vázoljuk, kérdéseinket megfogalmazzuk.

4.2. A TÍZPARANCSOLAT

Mivel minden gyülekezet befogadóképessége más és más, érdemes lehet a Tízparancsolatra több alkalmat is szánni. Fontos téma. De nem javaslom azt, hogy minden parancsolat egy-egy alkalom legyen.

Javasolt felépítés

- Napi igék alapján rövid áhítat, ima
- Tízparancsolattal kapcsolatos ismeretek felmérése – akár kérdések, akár csomagolópapír segítségével
- Tízparancsolat felolvasása 2Móz 20,1–17 alapján
- Tízparancsolat tagolása Isten–ember, ember–ember kapcsolatok alapján
- A *Kis káté* magyarázatának megismertetése a tagoláshoz
- Aktualizálás

123

Ha tudjuk, hogy milyen felosztásban szeretnénk az adott alkalomra tagolni a Tízparancsolatot, akkor okvetlenül olvassuk fel a vonatkozó lutheri magyarázatot. Majd nézzük meg, hogy a lutheri sorok mennyire vannak átfedésben az előzetes ismeretekkel és véleményekkel. Ezt követően merjünk aktualizálni.

Az alábbiakban két egységben tárgyalom a parancsolatokat: az elsőtől a harmadikig és a negyediktől a tizedikig.

4.2.1. Az első három parancsolat

(Javasolt legalább egy, legfeljebb három alkalom)

Klasszikusan úgy szoktuk értelmezni, hogy ez az első három parancsolat, amely ember és Isten viszonyát meghatározza. S ez a Luther által megfogalmazott magyarázatban is visszaköszön:

Első parancsolat: „Mindennél jobban kell Istent félnünk, szeretnünk és benne bízunk.”⁹

Második parancsolat: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy nevével ne átkozódjunk, ne esküdjünk, ne igézzünk, ne hazudjunk, se ne csaljunk, hanem nevét minden bajban segítségül hívjuk, imádjuk és hálaadásal dicsőítsük.”¹⁰

9 Uo. 83. o.

10 Uo.

Harmadik parancsolat: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy igéjét és az igehirdetést meg ne vessük, hanem szentnek tartssuk, örömet hallgassuk és tanuljuk.”¹¹

Az ókor világa színes volt vallások, mitológiák, hiedelmek terén. Ne higgyük azt, hogy a ma világa nem az! Az ember alapvető vonása a transzcendencia felé való érzékenység, s ha ezt az érzékenységet nem Istennél találja kielégítetttni, akkor keres magának pótlékokat. „Tudományizmus”, babona, de az individualizmus és az ego eltúlzása, az egyén felértékelése, a magunkba vetett túlzott hit ugyanúgy spirituális folyamatokra mutatnak.

4.2.1.1. Az első parancsolat

Éppen ezért indíthat a Tízparancsolat a lényeggel: *„Én vagyok az Úr, a te Istened. Ne legyen más Istened!”*

Bizonyos értelemben minden az első parancsolatból bomlik ki.

Gerhard von Rad kiemeli, hogy ez a parancsolat nemcsak 2Móz 20-ban, hanem további két helyen (2Móz 34,14; 5Móz 6,14) is megjelenik Isten féltő szeretetével kapcsolatban.¹² Mert Isten féltőn szerető Isten! És Isten kizárólagossága, a bálványok tilalma is az ő féltő szeretetéből fakad.

Kis János, a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület egykori szuperintendense a következőket írja (egyébként szintén Luthert aktualizálva): „Ki követ el bálványozást vékony értelemben? A' ki az Istentől elfeledkezik, és valami eránt a' világon nagyobb bizodalommál, félelemmel és szeretettel viseltetik, mint az Isten eránt. (Zsolt 146,3–6)”¹³

Tehát „vékony értelemben” bálványimádó mindenki, aki valaha jobban bízott bárkiben és bármiben, mint Istenben. Sok témát ide lehetne hozni: a politikai megváltás gondolatát, gazdasági bálványimádást, ideológiai bálványimádást stb. Egy témát hoznék ide: az ÉN.

¹¹ Uo.

¹² Vö. RAD 2007, 1: 166. o.

¹³ *„Ne bízatos az előkelőkben, egy emberben sem, mert nem tud megtartani. Ha elszáll a lelke, visszatér a földbe, és azonnal semmivé válnak terve. Boldog az, akinek Jákób Istene a segítsége, és Istenében, az Úrban van a reménysége, aki az eget és a földet alkotta, meg a tengert, és ami csak bennük van; ő meg is tart hűségesen mindenkor.”* (Zsolt 146,3–6; RÜF) Lásd Kis 1860, 10. o.

Gondolatmenetem megtámogatásául hadd hívjam fel a figyelmet egy teológiai tengelyre az Ó- és Újszövetség kapcsolatából, amelyek elemeit mind jól ismerjük, de érdemes őket egy vonalba helyezni:

1. A bűneset történeténél Éva derekasan válaszol a kígyónak és nem csabul el, amíg el nem hangzik a következő: *„A kígyó erre így felelt az asszonynak: Dehogyan haltok meg! Hanem jól tudja Isten, hogy azon a napon, amelyen esztek belőle, megnyílik a szemetek, és olyanok lesztek, mint az Isten: tudni fogjátok, mi a jó és mi a rossz. Az asszony úgy látta, hogy jó volna enni arról a fáról, hogy csábítja a szemet, és kívánatos is az a fa, mert okossá tesz...”* (1Móz 3,4–6a)

Mi tehát az ősbűn? A gondolat, hogy lecseréljük Istent magunkra! Gerhard von Rad felhívja a figyelmet arra, hogy a jó és a rossz tudásának fájáról való szakítás nem egyszerűen intellektuális törekvés a jó és rossz ismeretére. A héber ערָא nem egyszerűen tudás, hanem minden megtapasztalása, minden dolog és titok birtoklása, vagyis itt a jó és a rossz nem pusztán morális, hanem a „minden” értelmében áll.¹⁴ Ebből a következők fakadnak: az ember bűne, hogy szakít az Istennel szemben való engedelmességgel és bizalommal tisztá állapotával, a teremtményi határok elhagyásával igyekszik magát isteni szintre emelni.¹⁵ Innen nézve tényleg logikus, hogy szakadék képződik Isten és ember között a bűn okán, hiszen az ember nem teremtettségéből és istenkapcsolatából, hanem hübriszből gondolkodik.

2. *„Én vagyok...”* János evangéliumában minden jézusi mondat, amely így kezdődik, nagy port kavart, s ennek oka pont a mózesi történet kinyilatkoztatásában és annak értelmezésében keresendő. *„Vagyok, aki vagyok”*; *„Én vagyok az Úr, a te Istened.”* Már nem tudnám megmondani, hogy hol tanultam, olvastam vagy hallottam a gondolatot, hogy egy hívő zsidó nem nyilatkozott magáról a létige E/1-es ragozásával. Mert Isten van, és minden, ami él, az Isten kegyelméből létezik. Isten joga a lét, az embernek nem joga a lét, az embernek ez ajándék! A törvényadás nemhiába kezdődik e jog kinyilatkoztatásával: *„Én vagyok az Úr, a te Istened.”* És Jézus mondatai pont emiatt kavarnak nagy port, hiszen ő pont ezt a jogot vonatkoztatja magára, ami emberileg nézve káromlás.

14 Vö. RAD 131. o.

15 Uo.

De nem követjük-e el mi igazából ezt a káromlást, amikor saját létezésünkre túldimenzionáltan kezdünk el nézni?

Valahol mindenki ismétli Éva bűnét, legalábbis ha Kis János „vékony értelemben” vett meghatározását vesszük alapul. Ha aktualizáljuk az első parancsolatot: az egocentrizmus, individualizmus vajon nem a 21. század káromlása? Ha magamban jobban bízom, mint Istenben, akkor megszegtem a parancsolatot. Ha bármiben jobban bízom, mint Istenben, megszegtem a parancsolatot.

„Mi által mégyen-véghez ezen bálványimádás?

Kevélység, fősvénység és bujaság által. A kevély magát és a maga becsületét, a fősvény az ő gazdaságát, a bujálkodó az ő gyönyörűségét jobban szereti, mint Istent, és az által bálványimádó lesz.

Vallyon azzal magát boldoggá teszi-e vagy boldogtalanná?

Boldogtalanná; mert ezen dolgok nem valóságos maradandó jók. 1Ján 2,15–17;¹⁶ Fil 3,19;¹⁷ Ef 5,5¹⁸

Míntha csak az ősbűn az a tény lenne, hogy az ember igyekszik önmagát nem isten- és emberkapcsolata alapján, hanem önmaga mentén definiálni. Persze akadnak más bálványaink is, azokról is kell beszélni, de a legtöbb túlbecsülés mégis csak az énben keresendő. Jelenleg uralkodó irány az individualizmus. A közösségek némileg háttérbe szorulnak, legalábbis az elmúlt évszázados tradíciókhoz képest újraértelmeződnek. S közben a digitális kor is beköszöntött, ezzel egy teljesen új kapcsolati kontextust létrehozva.

Amennyiben ember és Isten viszonyáról gondolkodunk, akkor látjuk: az nem változik, a maga természetes kontextusában marad, mert alapja a teremtés és a megváltás. És a bűn pont ezt a kapcsolatot szakítja el.

Az én

Senki öntudatát és énképét nem lerombolva érdekes, hogy miképpen fejlődik az ember. Piaget óta egész korrekt képünk van az emberi kog-

16 „Ne szeressétek a világot, se azt, ami a világban van. Ha valaki szereti a világot, abban nincs meg az Atya szeretete.” (1Jn 2,15–17; RÚF)

17 „...kárhözatra jutnak, a hasuk az istenük, és azzal dicsekszenek, ami a gyalázatuk, mert földi dolgokkal törődnek.” (Fil 3,18)

18 „Hiszen jól tudjátok, hogy egyetlen paráznának, tisztátalannak vagy nyereszkedőnek, azaz bálványimádónak sincs öröksége Krisztus és Isten országában.” Lásd Kis 1860, 16–17. o.

nitív fejlődés szakaszairól, s emiatt azt is tudjuk, hogy az újszülöttnek nincs éntudata. Azt hiszi, hogy ő és a környezete egy. Nem válik szét. A mozgás- és látószervi fejlődés okán tanulja meg, hogy az érintett tárgyak, személyek és ő nem egyek. Aztán azonosítja magát mint cselekvőt.¹⁹ Erikson azt is kimondja, hogy a kezdeti fejlődési szakasz fő konfliktusa a bizalom-bizalmatlanság tengelyén mozog. Bízhat-e a csecsemő a környezetében? Gondoskodnak róla, vagy magára hagyják? Ez befolyásolja a későbbi kötődési képességeit és kapcsolatait. Aztán amikor az én elválk a világtól, s ezt stabilan tudja érzékelni, akkor énközpontúvá válik a gyermeki világ. Rad azt állítja, hogy a bűn valójában az, amikor az ember szakít az Istenre hagyatkozás és az engedelmisség tiszta állapotával, és magát kívánja a helyére tenni. Félreértés ne essék: a kereszténységünk nem kérdőjelezheti meg az emberi öntudat értékét, hiszen az az istenképességünk lenyomata is. De nem sétálhatunk el Jézus azon mondata mellett, hogy *„[e]ngedjétek hozzám jönni a kisgyermeket és ne tiltsátok el őket tőlem, mert ilyeneké a mennyeknek országa”*.

A gyermeket az éntudata kialakítása előtt már meghatározza a bizalom. Bízunk az anyában, aki szereti, gondját viseli. Amikor mi lecserejlük Istent bármi másra, akkor nem bízunk benne. De igyekszünk pótolni őt a magunk szájíze szerint.

Kérdések

- Hol van az egészséges határ?
- Hol van a határ öntudat és önbálványozás között?
- Hol a határ a tettekészség és a bizalomvesztés között?

4.2.1.2. A második parancsolat

Továbbra is kijelentendő, hogy egy parancsolat megszegése minden parancsolat megszegése. És valójában minden az első parancsolatból bomlik ki. Mert az Úr nevének hiába vétele istenségének tagadása! És minden káromlással, minden fölösleges esküdözéssel hiába veszem, az életemben istenségét megtagadom. Luther a *Nagy káté*ban kezdi így a parancsolat magyarázatát: „Az első parancsolat a szívet oktatta és a hitet tanította, ez a parancsolat pedig kifelé vezet: szánkat és nyelvünket igazítja Isten-

19 Vö. ATKINSON 2005, 97–99. o.

hez.”²⁰ Luther úgy véli, hogy az Isten nevével bármiféle bűn fedezése Isten nevének hiába vétele. S ezt nekünk is állítanunk kell! Egy gondolatban perlekednék kicsit Márton testvérrel: ez a parancsolat nemcsak kifelé vezet bennünket, hanem önmagunkra is felhívja a figyelmet. Mert ha önmagam előtt próbálom titkolni, fedezni bűneimet, s ezt az állhatatosság vagy a kegyesség leple alá szorítom, akkor a hitem Istenhez kötését nem veszem komolyan. És az a bűn, amely napi szinten világosságra kerül az Ige által, de mégsem jut el a bűnbánásig, az súlyos nyomás az emberi hitéleten!

A káromlások tilalma egyértelmű. A fölösleges esküvés, hamis esküvés tilalma már kevésbé. Pedig érdemes beszélni róla. Isten nem tiltja az esküt. (Mi, lelkészek is felesküdtünk, a házastársak is esküt tesznek.) De tiltja a fölösleges esküvést ez a parancsolat. Az esküben ugyanis elköteleződés és felelősségvállalás történik, amelyhez megerősítésként Isten kegyelmét, irgalmát kérjük az ő neve által. A megszegett eskü, be nem tartott eskü a második parancsolat figyelmen kívül hagyása! Érdemes ezt a parancsolatot a Hegyi beszéd fényében megvizsgálni: *„Hallottátok azt is, hogy megmondatott a régieknek: »Ne szegd meg esküdet, hanem teljesítsd az Úrnak, amit esküvel fogadtál!« Én pedig azt mondom nektek, hogy egyáltalán ne esküdjetek: sem az égre, mert az Isten trónusa, sem a földre, mert az lábainak számolya, sem Jeruzsálemre, mert az a nagy Király városa; de ne esküdj saját fejedre sem, hiszen egyetlen hajszáladat sem teheted fehérré vagy feketévé. Ellenben ha igent mondotok, az legyen igen, ha pedig nemet, az legyen nem, minden további szó a gonosztól van.”* (Mt 5,33–37)

Jézus sem az esküt tiltja. Az esküdözést, mert ezzel Istentől akarunk hitelt nyerni olyan szavakhoz, amelyeknek mi vagy nem akarunk, vagy nem tudunk hitelt adni. Bizalmi válságban, önbizalmi válságban az Istentől várjuk a hitelt, és nem benne bízunk. Kis János úgy magyarázza Luthert, hogy minden, ami káromkodás, esküvés, bűvölés, bájolás, hazugság és csalárdság, az a második parancsolat megszegése. Itt érdemes a szavak szintjén, illetve a bennünk élő nyelv alapján is gondolkodni.

Vannak a teremtésben még olyan élőlények, amelyek képesek a kommunikációra. Olyanok is, amelyek egészen konkrét fogalmak megértésére és összefüggések kezelésére is képesek. De olyanok, akik az emberhez

20 LUTHER 1996, 135. o.

hasonlóan beszélnek, nincsenek! Az ember viszont nemcsak beszélő, de nyelvében létező lény. Wittgenstein²¹ szerint: „Nyelvem határai világom határai jelentik.” Tagadható a mondat, ha a valóságot csak objektív abszolútként értelmezzük, ez esetben az eltérő nyelveken beszélők is ugyanabban a valóságban élnek. A „hiba a mátrixban” ott van, hogy a valóság sosem lehet csak objektív, mert a valóságot saját szubjektumodon keresztül érzed és egyből értelmezed is.²² Ebben a szubjektíven érzékelt valóságban óriási szerepe van a nyelvnek, használatának és ismeretének. A szavainkban erő lakik.

Nem töltenék ebbe a kijelentésbe nagyobb spiritualitást annál, ami benne van, és kérek mindenkit, hogy ezotériát se lásson bele. Szavainkban erő van, és ez a benyomás egyidős az emberrel, olyannyira, hogy vannak szavak, kifejezések, amelyeknek különös erőt tulajdonítunk. A magyar néphagyomány különösen gazdag a kántálásokban, rigmusokban, s ezek igazoltan mind az archaikus kultúránk „mágiájának” hagyatékai. Nem hinném, hogy a néphagyományt, a mondókákat meg kellene tagadni, azt viszont látni kell, hogy a „varázslás, mágia, idézés” több kultúrának, így az ómagyar kultúrának is része volt. Ezekben az esetekben viszont az ember visszaél a szavak erejével, nem arra használja őket, amire kapta. S ha a konkrét varázslás nem is, de a babonák közöttünk élnek. S minden babonával bálványt faragunk, semmibe véve az első parancsolatot és megtagadva a másodikat.

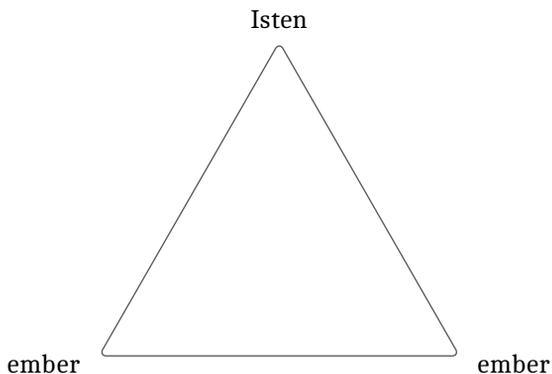
„Ellenben ha igent mondotok, az legyen igen...” (Mt 5,37a) Mi következik ebből? A szavakat kegyelemből, de nem pazarlásra kaptuk. Isten képére szólunk, szavainkban erő lakik. Élünk velük, de ne élünk velük vissza. Arra vannak, hogy megismerjük és leírjuk a valóságot, az Isten valóságát, és valósággá tegyük általa igazságát a saját életünkben. Arra vannak, hogy kapcsolódjunk. Kifejezzük hálánkat, fohászainkat, tartalommal töltjük meg a mondandónkat, s mögé teljes egzisztenciánkat tegyük. „Ellenben ha igent mondotok, az legyen igen.” Jézus nemcsak azért nem esküdözik, mert ő Isten fia, hanem mert benne az Isten lesz emberré. „Az Ige testté lett...” A teremtés Igéje, maga az Isten helyezi el

21 Részletesen róla, ha kedvet kapsz a nyelv- és logikafilozófiához: https://hu.wikipedia.org/wiki/Ludwig_Wittgenstein.

22 A szemünkben a retinán például fejjel lefelé képződik a kép, mi mégsem fejjel lefelé látunk. Miért? Mert az agyunk ösztönösen átfordít, értelmez, és értelmezési keretet ad a valósághoz.

önmagát a szavában, igéjében! A Jézusi példa és utasítás arról szól, hogy az istenképűségünk ajándékát ne pazaroljuk el fölöslegesen, éljünk a szavaink által, a szavainkban! Egy társadalomban, ahol narratívák ütköznek, s így a valóság kicsorbult értelmezései őrlik fel az embereket, véleményterror van, amely szavakba csomagolja az agressziót, és indulatokat kovácsol békesség helyett,²³ ott fontos, hogy a kereszténység hogyan beszél. A hogyan alatt nemcsak a fogalmazást, hanem a szavakban élő lelkületet és indulatot is értem. Merünk-e a szavainkba beleállni?

Az ember–ember és Isten–ember kapcsolat dinamikai tényezője

A háromszöget azért érdemes itt megfontolni, mert száraival távolságot kívánok érzékeltetni. Az ötlet nem az enyém, biztosan ismerik sokan. Lényege, ha a háromszög bármely szarán elindulunk felfelé, akkor az ember–Isten távolság csökken. Ez esetben a két szár között közrezárt távolság is csökken. Vagyis az emberek, akik az istenhitüket mélyen élik meg, más emberekhez is közelebb kerülnek. (Gyülekezeteiben él az egyház!)

Isten az Igéjébe magát teszi hitelként. Nem mond olyat, amit nem gondol komolyan, vagy amit ne tartana be. Jézusban arra szólít, hogy a beszédünk nekünk is legyen tiszta, hiteles, egyenes. Így kerülhető el Isten nevének hiába vétele.

²³ „*Boldogok, akik békét teremtenek...*”

Kérdések

„Nyelvében él a nemzet” – közvetíti Kölcsey a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István szavait. Igéjében él az egyház?

- Miért beszélünk?
- Miről beszélünk?
- Beszél a hallgatás?
- Hallgat a beszédünk?

4.2.1.3. A harmadik parancsolat

Alább álljon itt elsőként három Luther-idézet a parancsolattal kapcsolatban:

„Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy igéjét és az igehirdetést meg ne vessük, hanem szentnek tartjuk, örömezt hallgassuk és tanuljuk.”²⁴

„Ez a parancsolat tehát szó szerinti értelme szempontjából egyáltalában nem vonatkozik ránk, keresztényekre, mert ugyanolyan külső dolog az, mint az Ótestamentum más rendelkezései is, amelyek bizonyos szokásokhoz, személyekhez, időhöz és helyzethez vannak követve. Krisztus pedig mindezt már szabad tetszésünkre bízta. De magyarazzuk meg az egyszerű híveknek is azt, amit Isten ebben a parancsolatban követel tőlünk. Jegyezd meg, hogy ünnepnapokat nem az értelmes és tanult keresztények kedvéért tartunk, hiszen azoknak egyáltalában nincs rá szükségük, hanem először is olyan testi okok és szükségletek miatt, amelyeket a természet mutat és követel, vagyis azért, hogy az egyszerű népeknek, szolgáknak és szolgáló leányoknak, akik egész héten végzik munkájukat és szolgálatukat, legyen egy napjuk pihenésre és felüdülésre is. Azután pedig főként azért, hogy ezen a pihenőnapon – mert máskor nem volna rá lehetőségünk – alkalmat és időt keressünk az istentiszteleten való részvételre, vagyis arra, hogy egybegyülekezzünk, Isten igéjét hallgassuk, róla elmélkedjünk, azután Istent dicsérjük, neki énekeljünk és imádkozzunk.”²⁵

„A harmadik parancsolatból ugyanígy igazolható, hogy Mózeshez sem a keresztényeknek, sem a pogányoknak nincs közük. Pál és az Újszövetség ugyanis megszünteti a szombatnapot, amiből kiderül, hogy az csak a zsidóknak szólt mint szigorú parancsolat. A próféták ugyan-

24 *Kis káté*, LUTHER 1996, 83. o.

25 *Nagy káté*, uo. 142. o.

csak utaltak rá, hogy a szombat meg fog szünni. Ézsaisás azt mondja: »ha eljön az Üdvözítő, szombat jön majd szombatra, egyik újhold a másikkra« stb. (Ézs 66,23) Mintha ezt akarná mondani: »minden nap szombat lesz, olyan lesz a nép, hogy a napok nem különböznek majd egymástól; az új szövetségben ugyanis a szombat a külsőségeket tekintetében háttérbe szorul, mert minden nap ünnepnap lesz« stb.²⁶

A három Luther-idézet által lesz világos, hogy Luther az ünnepnapot, szabadnapot nem mint kultikusan fontos eseményt, hanem mint az Istennel való közösség megélésének kincsét látta. A parancsolat szó szerinti értelmezését a sabbatra vonatkoztatja, jogosan. A szombat a hetedik nap, a pihenés napja, magyarul a szombat. Nekünk viszont nem a szombat az ünnepnapunk. A harmadik idézettel kapcsolatban fontos adalék, hogy a könyv megjegyzi: „Karlstadt szigorúan követte az ószövetségi szombat-előírásokat, úgyhogy a keresztény vasárnapot egyszerűen a mózesi pihenőnap folytatásának tekintette, s a nyugalom ószövetségi parancsával kötötte össze tanítását az apátiáról, amiben az embernek a mennyei hangra kell várnia.”²⁷ Vagyis Karlstadt olyannyira archaizált a reformációi elképzelései során, hogy a legkorábbi keresztény szokás szerint már-már zsinagógai elveket hirdetett, ezzel meglátásom szerint Luthernél ott követve el sérelmet, hogy a szombati ünnep jelentőségével csökkentette a vasárnap, a feltámadás, vagyis Krisztus ünnepének súlyát.²⁸ A lutheri gondolkodás radikálisan (helyesen) Krisztus-központú.

Ebből a gondolkodásból felmerül, hogy szól-e ez a parancsolat nekünk vallási előírások síkján. „Szabad-e” mondjuk misenaplóztatni a gyerekeinket? A lutheri hangsúly a parancsolat értelmezésében nem a konkrét napra, hanem az igehirdetés hallgatására, tanulására, magára az igehirdetés aktusára és tényére esik. Mert az ünnep nem kötelező a Krisztusban, az ünnep lehetőség és megújítás.

Akár gondolhatnánk a parancsolatra úgy is, mint a gyülekezeti élet motivátorára. Mert a keresztény ünnepfelfogás nem külső kényszerrel megnyomott tradíció, hanem a Krisztussal való találkozás öröme. A hirdetett és testé lett Ige közössége, ha a lutheri istentisztelet két oszlopát nézzük.

26 A keresztények és Mózes, LVM 5: 338. o.

27 Uo.

28 Ezt igazolni nem tudom, de kettőjük vitájának értelmezéséből számomra ez csak így állhat össze.

A második parancsolatnál leírt gondolatoknál már megidéztem a Hegyi beszédet. Érdemes megnézni, hogy Jézus törvényt magyarázata hogyan „szigorít” az ószövetségi törvényeken. Például nem az ölés a bűn, hanem már a harag; a másik sértése már bűn; nem a paráznság elkövetésénél kezdődik a bűn, hanem a kívánsággal; stb. Mintha a külsőleg kényszerítő törvényt belső motivációvá keresztelné. A jézusi törvényértelmezés nem vallásos cselekvés, hanem hitből fakadó kutatása Isten akaratának és hitből fakadó alárendelődés Isten akaratának.

Karner Károly ezt írja a szakasz felvezetéseként: „Amit Jézus ezekben a szavakban követelésként felállít, rávilágít arra is, hogyan valósul meg a megtérés a mindennapi életben. Jézus az Isten királyságának törvényadója. Ez az új igazság nemcsak azt a bűnt tárja fel teljes meztelenségében, amit az Ótestamentom alapján a zsidó írástudomány is bűnnek nevezett, hanem a krisztusi ige világosságánál összeomlott, azaz bűnné lett az is, ami eladdig kegyesség volt. [...] Jézus megállapítja: nem azért jött, azaz isteni küldetése nem az, hogy az ótestamentomi kinyilatkoztatást érvényét eltörölje, hanem inkább az, hogy azt betöltse, vagyis, hogy a benne kinyilatkoztatott isteni akaratot teljesen, hiánytalanul érvényre juttassa.”²⁹

Ezek alapján vajon kijelenthető, hogy nem a vasárnapi istentiszteleti részvétel a lényeg? A válasz attól függ, hogy mit értünk istentisztelet alatt. Számomra a harmadik parancsolat lutheri értelmezése a legnagyobb egyházkritika. Ugyanis elutasítja nemcsak a vallási tradíciókat, de a tradícióvá merevedő elvárásokat is, és egy radikálisan igeközpontú közösség ünnepéről gondolkodik. Nem lényeg a vasárnapi istentiszteleti látogatás,

- ha az pusztán megszokás;
- ha kényszer vagy ítélkező elvárás (például „a jó presbiter mindig a templomban van” közegyházi elvárása);
- ha nem társul hozzá hívő elköteleződés.

De nagyon is lényeges és szinte mindennél fontosabb a vasárnapi istentiszteleti látogatás,

- ha az Isten és ember közösségének megerősítő alapja;
- ha elköteleződés van mögötte és benne;

29 KARNER 1935, 30. o.

- ha nem kényszer, hanem hitből fakadó hála ösztönözte közösségvállalás;
- ha nem silányul megszokássá.

Egyházunk életének újra és újra meg kell újulnia! De megújulás nem lehet pusztán szervezeti átalakulás, nem a zsinat törvényi harmonizációjában kezdődik, hanem abban a közösségben, amit az istentisztelet találkozásának minősége jelent!

Szenteld meg az ünnepnapot! → Találkozz, tölts minőségi időt a szent Istennel!

A rohanó világban ez óriási kihívás. „Azután pedig főként azért, hogy ezen a pihenőnapon – mert máskor nem volna rá lehetőségünk – alkalmat és időt keressünk az istentiszteleten való részvételre, vagyis arra, hogy egybegyülekezzünk, Isten igéjét hallgassuk, róla elmélkedjünk, azután Istent dicsérjük, neki énekeljünk és imádkozzunk.”³⁰ Mert mindenre van idő, csak Istenre nincs. Néha azt érzem, hogy helytálló a parafrízis: „Mindentre van időm a Krisztusban.” És az elfolyó és fogyó idő válságában kell a híveinket, a közösségeinket, a hozzánk még nem tartozókat, de potenciálisan megszólíthatókat abba az irányba elvezetni, hogy a lényeg abban keresendő: szánunk-e időt az Istenre.

Kik a legjobb barátaink? Akikkel közös időnk vannak, s ezen idők érzelmi kapcsolatokat alakítanak ki. Mikor élem meg az Isten szeretetét? Ha időt szánok erre a szeretetre.

Ennek az időnek nem feltétlenül kell vasárnap megtörténnie. Vagy szombaton. Ennek az időnek folyamatos találkozásokat kell magában foglalnia. Találkozást a másik emberrel, a testvérrel, a hittárssal, akivel egymást erősítve, együtt imádkozva gyakorolhatjuk a hitünket. Találkozást kell magában rejtenie az Istennel! Akár magányos imákban és közösségi imákban, énekekben egyaránt. A „szenteld meg az ünnepnapot” Krisztusban már nem kötelez: elhív!

Kérdések

- Mire van időnk?
- Van időnk az Istenre?
- Mitől ünnep az ünnep?

30 *Nagy káté*, LUTHER 1996, 142. o.

4.2.2. 4–10. parancsolatok

(Javasolt legalább három, legfeljebb hat alkalom)

Általánosságban szoktuk mondani, hogy ezek a parancsolatok hivatottak ember és ember viszonyát keretek közé foglalni. Ennek a kapcsolati hálónak az alapja a család. Térjünk is rá tehát a negyedik parancsolatra.

4.2.2.1. A negyedik parancsolat

Luther klasszikus magyarázata szerint: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy szüleinket és előljáróinkat meg ne vessük és meg ne haragítsuk, hanem tiszteljük, becsüljük és szeressük őket, szolgáljunk és engedelmeskedjünk nekik.”³¹

Már Luther értelmezésénél is látszik, hogy a „tiszteld atyádat és anyádat” nem csak az anyákra és apákra vonatkozik. Ő kiterjeszti a tiszteletet a családon túl az előljárókra is. Kovács Krisztián jegyzi meg *A házasság, a család és a szexualitás etikája*³² című tanulmányában, hogy a családi étellel kapcsolatos szentírási mérföldköveknek mindig „cizellált olvasata szükséges”, mivel a modern családkép és a szentírási kor családképe eltérő. Az ókori Izrael családmodellje a sok esetben tizenöt-húsz főt is számláló nagycsalád volt, amelyet nem pusztán emocionális kapcsolatok és a genetika kötött össze, hanem a törzsi struktúra alapjaként, élet- és termelőközösségként is funkcionált. Éppen ezért a negyedik parancsolatnak él egy olyan értelmezése, amelyben ez nem vagy nem kizárólagosan a gyermek felnőttek irányába mutatandó tiszteletéről szól, hanem a már felnőtt gyermekek szociális kötelezettségéről is az idős szülők iránt.³³ Ebben a logikai értelmezésben a tökesúly az egész életen átívelő családi kapcsolatok fenntartásán van, a másikkert való felelősségvállaláson és a megélt kapcsolatokon.

Ugyanakkor Jézus maga relativizálja a család fogalmát, egyesek szerint tágitja kereteit, és egyben szigorít is a család és parancsolatok értelmén. *„Még beszélt Jézus a sokasághoz, amikor íme, anyja és testvérei megálltak odakint, mert beszélni akartak vele. Valaki szólott neki: Íme, anyád és testvéreid odakint állnak, és beszélni akarnak veled. Ő azonban így felelt annak, aki szólott neki: Ki az én anyám, és kik az én testvéreim? Erre ki-*

31 Uo. 84. o.

32 Kovács 2017, 149–150. o.

33 Uo. 150. o.

nyújtotta kezét tanítványai felé, és így szólt: *Íme, az én anyám és az én testvéreim! Mert aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát, az az én testvérem és az én anyám.*” (Mt 12,46–50) Karner Károly úgy tekint e részletre, mint amelyben Jézus Istentől kapott küldetésében céltudatosan előrehaladva elszigetelődik népétől és családjától, s közben mégis az Istennel megélt kapcsolat az, ami „az emberek között valódi közösséget tud teremteni, Isten akaratának a teljesítése”.³⁴ Ezzel valójában az történik, hogy a vérségi kapcsolatok fölé helyeződik az istenkapcsolatban megélt közösség. Bizonyos értelemben ez valóban lehet relativizálás, hiszen ez szembemegy a megszokott családfelfogással akár Jézus idején, akár ma. Más szempontból viszont nem lehet ez része az új Izraelnek? Ha a régít nagycsaládok, törzsek alkották, akkor a Krisztusban elhívott, megváltott új népet nem alkotják a Krisztusban egyek? Ez már nem az atyafiság, hanem a testvériség, az Istenben megélt család fogalmára mutat, amelyet akár hívhatunk úgy is: gyülekezet.

A parancsolat értelmezésénél Luthert mankóként használva hasznos lehet, sőt identitásképző erő lakozhat abban, ha közösségeinket elkezdjük családként értelmezni. Családként a Szentlélek közösségében!

Bolyki János is úgy véli, hogy Jézus párhuzamosan radikalizálja és enyhíti a törvényt.³⁵ Ahogy arra Bolyki rámutat, a zsidó tradícióban a Tízparancsolat alapján számtalan egyéb törvény született,³⁶ ezeket Karner tilalomfaként emlegeti.³⁷ A tilalomfák azonban nem terjednek ki mindenre, illetve a jézusi kinyilatkoztatással össze sem egyeztethetők! A tilalomfák ugyanis a törvény precíz cselekvését célozták, a jézusi radikalizmus viszont az emberben dolgozó indulatot ültet el. Ezen indulat alapján a szeretet teljesen más formákat ölt. Nemcsak azokat kell szeretni, akik viszonszeretnek, hanem mindenkit. És a szeretetnek éppen ezért a tiszteletadásra is hatást kell gyakorolnia.

Talán úgy is fogalmazhatnánk, hogy a jézusi törvényértelmezés a törvény külső kényszerítő erejét belső motivációval váltja le. Nem tudom betartani a törvényt, amelynek betartása amúgy nem is üdvözít, de Krisztus megváltása üdvözít, s a megváltásom jele, ha „ösztönből”

34 KARNER 1935, 89. o.

35 Vö. BOLYKI 1998, 16–23. o.

36 Uo. 19. o.

37 KARNER 1935, 35. o.

vagy imádságos szeretetből, töredékes emberi módon, de cselekszem a törvényt.

Kérdések

- Mi a tisztelet és mi a szeretet?
- Miért fontos, hogy a szeretet mellett legyen tisztelet?
- Mi a közösségi élet alapja?

4.2.2.2. Az ötödik parancsolat

Nem gondolom, hogy az ölés tilalma elválasztható lenne az első négy parancsolattól, de álljon itt elsőként Luther *Kis káté*ban írott magyarázata: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk testét s életét meg ne sértsük, meg ne bántsuk, hanem segítsük meg őt minden testi bajban és életveszélyben.”³⁸

Érdemes lehet a parancsolat *Nagy káté*ban leírt summáját is meg nézni: „Ez tehát ennek a parancsolatnak a teljes summája, amellyel az egyszerű embernek világosan az emlékezetébe kell vésni, hogy mit jelent a »Ne ölj!«. Először: senkit se bántsunk elsősorban kezünkkel, cselekedetünkkel, de aztán nyelvünket se használjuk arra, hogy ilyesmit mondjunk vagy tanácsoljunk; ezenkívül semmiféle eszközt vagy módot ne használjunk és ne helyeseljünk, amellyel bántani lehet valakit; és végül: szívünk ne gyűlöljön senkit, ne is kívánjon senkinek rosszat haragból vagy gyűlöletből; ne vétkezzen az ellen, aki rosszat kíván vagy kárt okoz neked; mert ha azzal teszel rosszat, aki javadat kívánja, és jót tesz veled, akkor nem emberi, hanem ördögi módon cselekszel.”³⁹

Bolyki szerint a gyilkosság tilalma kapcsán Jézus mutat rá arra, hogy az ölés a másik iránt érzett haraggal, szidalmazással kezdődik.⁴⁰ Mégsem tekintjük gyilkosnak a háborúból hazatérő katonát, a szolgálatteljesítés közben fegyvert rántó rendőrt vagy a mesterlövészt, aki a „mieinket” fedezi.

„Háborúban gyilkossággal vádolni engem,
gyorshajtásért bírságotlani autóversenyen.

38 LUTHER 1996, 84. o.

39 Uo.162. o.

40 BOLYKI 1998, 21. o.

Ha tudod, mit szabad és mit nem, a langyosat kiköpi az Isten.
 Az semmire se jó, olyanból ezer van bárhol.
 Ami szélsőséges, kemény, bátor,
 tovább az megy, úgy hiszem.

Tudod, mit szabad és mit nem, a langyosat kiköpi az Isten.
 Az semmire se jó, olyanból ezer van bárhol.
 Ami szélsőséges, kemény, bátor,
 tovább az megy úgy hiszem.”⁴¹

A gyilkosság fogalma tehát nem feltétlenül annyira sarkos, mint első hallásra hinnénk. S sokan inthetünk e parancsolat hallatán, hogy ezt talán sikerül majd betartani, mert még senkit sem szúrtunk hátba, de ha a mélyére nézünk ennek a parancsolatnak, akkor kiderül, hogy a gyilkosság sokrétű fogalom. S bűnösök vagyunk mi is.

Középiskolás történelemórákról rémlik a történet, hogy az első világháborúra még kör alakú céltáblákkal képezték ki a katonákat, majd a fronton az volt a tapasztalat, hogy az ellenséget látva haboznak meghúzni a ravaszt. Kiderült, hogy a céltábla és a hús-vér ember eltérő valóság, s erkölcsileg nehezebb elvezetni magát az embernek arra a pontra, ahonnan már emberre is tud lőni, mint oda, ahonnan a tábla közepébe lő, ha parancsot kap rá. Állítólag a második világháborúra éppen ezért már ember alakú céltáblákat használtak, és a lövés hajlandóság nagyobb is volt. Miért? Mert az első pofon fejben csattan el, amikor az ember valamilyen indokra, ideológiára, filozófiára építve lealacsonyítja a másikat, és a maga számára legitimálja ezt a cselekedetet. Mentálisan kisebbiti, hogy az ellene elkövetett tett ne vagy csak elfogadható mértékben jelentsen számára lelkiismereti terhet. Például „ő az ellenség”, vagy „én az ártatlanokat védem”. Félreértés ne essék, a tényleges gyilkosság sem fekete vagy fehér, a robbantani készülő terroristát lelövő rendőr és a terrorista vagy a sorozatgyilkos nem említhető egy lapon.

A kezdet mégis a másik fejben történő lekicsinylése. Amikor ez megtörténik, akkor valójában az ember Istentől kapott méltóságát nem tiszteli. A másik pusztításával magát az Isten jó teremtését nem tiszteli

41 Kaukázus: *Katonadal*; <https://youtu.be/2Ylji8qrLhw>.

az ember. Vagyis az ötödik parancsolat margóján is ki kell mondani: aki egyet nem tart be, az tízet nem tart be a parancsolatokból.

Dietrich Bonhoeffer is úgy vélte, hogy bizonyos körülmények között, például háborúban a honvédő nem tekinthető gyilkosnak, de „minden olyan élet ártatlannak tekinthető, mely nem támad tudatosan egy másik élet ellen, és amelynek nem lehet felróni semmilyen halálra méltó gáztettet. [...] önkényes gyilkosság egy ártatlan élet bármilyen tudatos kioltása.”⁴²

Első körben maradjunk a fizikális gyilkosságoknál. Azt érezzük, hogy az előre megfontolt szándékkal vagy hirtelen felindulásból elkövetett emberölés, amelynek mozgatórugója harag, düh vagy téves ideológia (terrorizmus), az gyilkosság. De vannak érzékeny határterületek is.

Fizikális gyilkosság kapcsán három érzékeny határterületet járnék most körbe részletesebben, de nem a teljes részletesség igényével: eutanázia, öngyilkosság, abortusz. Bár e három téma önmagában is megérne egy-egy bibliaórai sorozatot.

Eutanázia

„Szabad-e kioltani fájdalommentesen az ártatlan életet, amely már nem nevezhető életnek?”⁴³ – teszi fel a kérdést Bonhoeffer. Itt a beteg jogait, többek között saját életéhez és méltóságához való jogát, valamint a méltó halál jogát szokás felelgetni, továbbá sok esetben kerül elő szempontként az az amúgy csöppet sem elhanyagolható kérdés, hogy min mennek keresztül a beteg környezetében élők. Azonban ugyancsak Bonhoeffer emeli ki, hogy „az emberi élet kioltásának a jogára vonatkozó döntés nem alapozható meg a különféle egybehangzó érvek felsorakoztatásával”.⁴⁴ Vagyis az emberi élet nem ideológiai, politikai vagy gazdasági kérdés! A keresztény ember tudja, hogy az élet teológiai kérdés, s ha az antropológia felől közelítjük meg, akkor is teológiai kérdés, mert az ember mint teremtmény nem lehet értelmezhető Teremtőjének akarata nélkül.

42 BONHOEFFER 2021, 127. o.

43 Uo.

44 Uo.

„Bármely életnek a megsemmisítése önkényes ölésnek, gyilkosságnak minősül, ha akár a legcsekélyebb felelős lehetőség is adott annak fenntartására. Döntéshelyzetben sohasem egyenértékű az ölés és az életben hagyás. Az élet megőrzése páratlan előjogot élvez a megsemmisítéssel szemben. [...] Aki ezt nem veszi figyelembe, az magával az élet teremtőjével és fenntartójával szegül szembe. Amikor tehát az eutanázia jogát több különféle érveléssel alapozzák meg, eleve jogtalanságot követnek el, hiszen ezzel közvetett módon elismerik, hogy nem létezik egyetlen, feltétlenül kényszerítő ok.”⁴⁵ Vagyis Isten akaratát és szándékát egyszerű logikai kényelemre cseréljük. Akkor is, ha ennek a logikai kényelemnek ideológiáját vagy érzelmi töltetet adunk. Ez pusztán a teremtettség kegyelmének negációja. Itt nem arról beszélünk, hogy halálos betegségek során, amikor a kezeléssel csak a haldoklás ideje nyújtható, akkor a beteg által megtagadott kezelés eutanázia. Hiszen ebben az esetben nem mulasztás vagy tettelegesség okozza a beteg halálát, hanem a betegség.⁴⁶

Ezen a ponton teszünk említést az öngyilkosságról, amely az eutanáziával olyanformán is összekapcsolható, hogy sokan betegségük állapota vagy lelki erő híján reménykednek abban, hogy valaki majd segít nekik az örök életbe jutni. Akkor tehát:

Öngyilkosság

Elsőként is kijelentendő, hogy aki öngyilkosságot követ el, az csak maga és Isten ellen vét.⁴⁷ Nem vét mások ellen. És az öngyilkosság etikai kérdése az én meglátásaim szerint amúgy azon repedés mentén körvonalazódik, hogy meddig tart az emberi méltóságból fakadó önrendelkezés, és hol kerül már szembe a Teremtő akaratával.

Bonhoeffer *Etikájában* az öngyilkosság problematizálását az önfeláldozás és az öngyilkosság tengelyén kezdi. Teszi ezt azért, mert úgy véli, hogy az ember az életet nem kényszerként éli meg, szabadságában áll arra igent vagy nemet mondani, továbbá a „halálra való készség szabadságával rendkívüli hatalom adatott az ember kezébe, mellyel könnyen vissza is lehet élni”.⁴⁸ E vonulatban jogos, hogy a másokért vállalt önkén-

45 Uo. 128. o.

46 Vö. OROSZ 2017, 208. o.

47 BONHOEFFER 2021, 131. o.

48 Uo. 131–132. o.

tes halál – tekintve, hogy célja nem a halál, hanem mások védelme – nem lehet öngyilkosság. Az öngyilkosság célja maga az öngyilkosság. És ez a bonhoefferi etikában is fontos, ha a parancsolatot az élet védelme felől nézzük, akkor nekünk is fontos különbségtétel.

Az öngyilkosság egy sokak számára érzelmileg, lélektanilag mélyre gázoló téma, így óvnék mindenkit a magas lovon ülő moralizálástól. Fontos rögzíteni, hogy egyetlen öngyilkos ellen nem szólunk emberileg, amikor a teológia mezsgyéjén az élet védelme mellett foglalunk állást. Miért?

1. Mert az embert nem minősítjük. Nincs hozzá jogunk, ezt majd megteszi az Isten.

2. Mert a keserűség, amely a tett mögött megfogalmazódik, nem vehető félvállról. Az öngyilkosság valójában egy végső, elkeseredett lépés, amikor annyira mélyen van már a lélek, hogy az életet becsülni, tisztelni már nem képes, csak elpusztítani tudja.⁴⁹

Mondhatnánk azt, hogy ha az embernek joga van az életéhez, akkor joga van az élete negációjához is, de ezzel az ősbűnt ismételnék meg.⁵⁰ „Azért kell elutasítani az öngyilkosságot mint a hitetlenség bűnét, mert létezik az élő Isten. A hitetlenség azonban nem erkölcsi vétség, hiszen egyaránt társulhatnak hozzá nemes vagy közönséges indítékok, illetve tettek. A hitetlenség nem számol viszont sem a jóban, sem a rosszban élő Istennel. Éppen ez a bűn. A hitetlenség az az alap, melyben állva az ember öngazolást és öngyilkosságban rejlő végső lehetőséget kívánja megragadni, mivel nem hisz az isteni megigazításban.”⁵¹ Isten az élet Istene. Az én életem Istene is! És mint ilyen, ezért az élet feletti joggal ő rendelkezik! De Isten az empátia Istene is. Amikor az élet védelme mentén elvetjük az öngyilkosság jogát, akkor nekünk is együttérzőnek kell lennünk a felé, aki ezzel a gondolattal küzd. Színén Bonhoeffer emeli ki, hogy a kétségbeesett ember számára nem hat a tiltás, a törvényi kényszer – én teszem hozzá: az érzelmi moralizálás sem –, „az életben kételkedő számára csak valami másnak a szabadítása nyújthat segítséget,

49 Uo. 132. o.

50 Lásd fent, 4.2.1.1.

51 BONHOEFFER 2021, 133. o.

valamely új élet ajánlata, melyet nem saját erőből, hanem Isten kegyelméből kell megélni”.⁵²

Összegezve: az élet határaival kapcsolatban ki kell állnunk amellett, hogy Isten az élet és a halál Ura. Mi saját életünk végpontjairól sem rendelkezhetünk, azzal ugyanis a tőle kapott életet és a benne megtalált irgalmat kérdőjelezzük meg. A szeretet nagy parancsolata viszont belsőleg kötelez bennünket, hogy ne stigmatizáljunk, billogozzunk, címkézzünk fel másokat, s a kétségek közepette élőknek ne benne, köztünk vagy magunkban keressünk igazolást, hanem lehetőség szerint irányítsuk figyelmét a rá is szeretettel tekintő Isten nézőpontjaira.

Abortusz

(Az orvosi szaknyelvben az abortusz a természetes módon történő magzatelvezetésre is vonatkozhat, így fontos kijelenteni, hogy itt a művi abortuszról, vagyis emberi döntés és cselekedet nyomán történő terhességmegszakításról fogunk beszélni.)

Újabb érzékeny téma, főleg, hogy manapság az abortuszhoz való jogról is hallani. Miért kell ezzel szemben mégis állást foglalni az ötödik parancsolat mentén? (Továbbra is a bűnt elítélve, nem magát az embert!)

A megszületett élet egzisztenciáját senki nem vitatja, a világra jött élet szándékos kioltása gyilkosság. De mi van a születés előtt? A vita akörül körvonalazódik, hogy hol kezdődik az élet, s ily módon honnan védendő. 2019 januárjában sokak kedélyét borzolta a New York Államban bevezetett reprodukzív egészségügyi törvény, amely lehetővé teszi – legalábbis jogilag – a terhesség utolsó pillanatáig a döntést, hogy az édesanyja megszüljön vagy elvetesse a gyermeket.⁵³

A biológia az egyedfejlődést a fogantatástól az egyed pusztulásáig terjedő minőségi és mennyiségi változások sorozataként értelmezi. Hogy mit ért minőségi és mennyiségi változás alatt, az természetesen fajonként eltér, de ez alapján azt kell mondani, hogy az emberi élet biológiai kezdete a fogantatás. (Ez nem jelent szükségszerűen várandósságot, a megtermékenyített petesejtek nagy százaléka természetes úton abor-

52 Uo. 134. o.

53 Lásd számtalan reakció mellett a *Magyar Kurír* reakcióját: <https://www.magyarkurir.hu/hirek/megdobbento-dontes-szulett-new-yorkban-szuletesig-legalis-lesz-az-abortusz>.

tálódik, várandósság nem alakul ki, sok esetben ez akár tünetmentes is lehet.) Ha viszont a biológiai élet kezdete a fogantatás, akkor a teológia ösvényein – amely az antropológiát sosem szemléli a Teremtővel való kapcsolattól függetlenül – azt is ki kell jelenteni, hogy a megtermékenyített petesejtnek, zigótának, majd az embrionális fejlődés⁵⁴ során a magzatnak kijárt a preegzisztenciajog.⁵⁵

Ez alapján az egyház nem támogathatja „az én testem, az én döntésem” jellegű vezérszavakat és ideológiákat. Isten a maga képmására teremtett minket. Teremtmény voltunk adja meg emberi méltóságunkat, amely nem alanyi jogon, hanem a teremtés kegyelme által jár számunkra. Az emberi méltóság tiszteletben tartása emberi feladat. Az anyaméhben fejlődő gyermek méltóságát az édesanya tarthatja leginkább tiszteletben. Bár a magzat anyja méhében fejlődik, nem anyja tulajdona. Teremtettségének alapja Isten, így életének alapja is az Isten teremtése. Az élethez való jogát korlátozni nem, keresztényként csak támogatni szabad.⁵⁶

A Magyarországi Evangélikus Egyház Püspöki Tanácsa az úgynevezett abortusztabletta bevezetése okán foglalt állásfoglalást a kérdésben 2012-ben.⁵⁷ Ebben az „orvosilag indokolatlan” abortálás ellen foglal állást a püspöki kar. A nyilatkozat nem vállalja fel annak felelősségét, hogy definiálja, mit tart orvosilag indokolatlan abortusznak. Ezt tényként szögezném le, nem vádként, a nyilatkozat egyik kulcsa ugyanis az ezt követő lezárás: „...mert hitünk szerint az élet a teremtő Isten ajándéka, amelynek megtartásáért mindannyian felelősséggel tartozunk. Egyházunk ugyanakkor a válsághelyzetbe került nők iránti felelősségét is komolyan veszi, ezért lelkipásztori odafigyeléssel mindenkor kész mellettük állni.”⁵⁸

54 A megtermékenyített petesejt osztódni kezd, ez a zigóta, amely gondviselt helyzetben megtapad a méhfalon, és beágyazódik. Ezt követi a kb. nyolc-tíz nap után kezdődő embrionális szakasz, amelyben kialakulnak és fejlődésnek indulnak a főbb szervek, mint az agy és a szív. Magzatról a harmadik hónaptól beszélünk, ekkor már mindene megvan a gyermeknek, amivel majd születni fog, megindul a mozgás.

55 Vö. Orosz 2017, 191. o.

56 Vö. uo. 204. o.

57 A teljes nyilatkozat szövege: <https://archiv.evangelikus.hu/aktualis/a-magyarorszag-i-evangelikus-egyhaz-puspoeki-tanacsanak-nyilatkozata-az-abortusztablettaval-kapcsolatban>.

58 Uo.

Én a kérdéshez nem a tilalom, hanem a támogatás oldala felől közelítenék. Az életvédelem a lényeg, nem az életet esetlegesen kioltók stigmatizálása. A bűnös bélyeget bárkire, bármiért, bármikor ráhúzhatjuk. Fontosnak tartom megállapítani azt, hogy amikor Jézus a „ne ölj!” parancsolat érvényét már a haragban látja, akkor a tilalomfák ellen állást foglalva inkább motivál az élet pártolása mellett, és nem buzdít az életet valamilyen módon elítélők elítélésére.

Az abortuszokért nem csak az anya felel. A megtermékenyített életnek apja is van, de a szüleit is körülveszi egy társadalom szociális hálával, annak hiányaival és lyukaival, egészségüggyel, abban dolgozókkal és döntéseikkel. A társadalmi normákat közösen szabjuk és határozzuk meg. Ha az abortusz egy társadalom moráljába „belefér”, az nemcsak az abortálók bűne, hanem kollektív bűn. A „ne ölj” keresztény értelmezésben éppen ezért nem pusztán az élet kioltásának bűne, hanem az élet támogatásának elmulasztása is.

Kérdések

- Hol tudom az életet a hétköznapiakban támogatni?
- Gyilkosság-e a másik ember lelki támadása?
- Gyilkos vagyok-e, ha a bűnösöket elítélem?

4.2.2.3. A hatodik parancsolat

Luther az alábbi magyarázatot fűzi hozzá: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy tisztán és szemérmesen beszéljünk és cselekedjünk, és hogy hitvestársát mindenki szeresse és megbecsülje.”⁵⁹

Izgalmas, hogy Luther a beszédet és a cselekvést is összeköti a paráznasággal, tehát ez olyan bűn, amelyet nemcsak tettben, hanem szavakban is el lehet követni. A köztudatban mégis a szexualitással forrt csak össze a parancsolat. Pedig a parancsolat eredeti értelmezési tartománya inkább a család és annak védelme. E tekintetben szó van a nemiségről, szexualitásról. E viszonyrendszerben értelmezi Jézus is a parancsolatot a Hegyi beszédben.⁶⁰

A paráznaság fogalmát a *Magyar katolikus lexikon* két síkon részletezi. Elsődleges értelemben véve paráznaság minden, amit szexuális bűn-

59 LUTHER 1996, 84. o.

60 Vö. KARNER 1935, 34–36. o.

ként tartanak számon (megcsalás, házasság előtti szexuális együttlét, homoszexualitás, vérfertőzés, prostitúció stb.),⁶¹ de átvitt értelemben minden olyan helyzet, amelyben az ember hűtlen az Isten irányába. A paráznság tehát hűtlenség. Hűtlenség ahhoz a tisztasághoz, amelyet megélni leginkább a család kötelékének „szentségében” lehet. Ebben az értelemben szerintem a negyedik parancsolat nélkül értelmezhetetlen a paráznság tilalma. Hiszen a negyedik parancsolat is a családot védi, ott kimondottan a felmenők védelme került elő, tiszteletük és a velük való törődés, itt pedig a család alapját nyújtó férfi–nő kapcsolat tisztasága. *„Minden féltve őrzött dolognál jobban óvd szívedet, mert onnan indul ki az élet!”* (Péld 4,23)

Ha a fentiek mellé vastagon aláhúzva teszem oda Jézus magyarázatát, miszerint a házasságtörés a vággyal kezdődik, akkor ez a parancsolat kezd sokkal többről szólni, mint a szexualitás kontextusában értelmezett tisztaságról. Az ember társas lény. Ez nem képezi vita tárgyát. A társas lény mivoltunk legszűkebb tere pedig a házasság, ami viszont nem a judeo-keresztény kultúrkör találmánya. Vagyis ösztönösen törekszünk, belénk írott, kódolt vagy inkább teremtett akarat alapján afelé, hogy férfi és nő egységében éljük meg az életet. *„...és lesznek ketten egy testté.”*

Az evangélikus teológia nem tekint a házasságra szentségként, nem Jézus rendeli el, nem tartozik hozzá az üdvösség ígérete, sőt Jézus egyes magyarázatai pont afelé mutatnak, hogy az üdvözültek seregében ez a szociális kapocs nem fog számítani. De mégis radikálisan védi a házasság értékét az a magyarázat, hogy már a vágy, amely kikacsint a kapcsolatból, megtöri a házasságot.

Mire kell, hogy ösztönözzön bennünket ez a parancsolat? Mert a cél nem az, hogy tilalomfák alapján felsoroljuk a cselekedeteket, amelyeket nem szabad vagy éppen meg kell tenni ahhoz, hogy ezt a parancsot megtartsuk. Ez a farizeusi hozzáállás volt, ami ellen Jézus felkelt. A feladat abban rejlik, hogy a megtalált párt nagyon, de nagyon meg kell becsülni. Törődni kell a házastársi kapcsolat minőségével egy életen át. Annak érzelmi oldalával, a benne testet öltött magatartással, magatartási min-tákkal.

61 Paráznság. In: *Magyar katolikus lexikon*, <http://lexikon.katolikus.hu/P/paraznsag.html>.

Nem kell a mérleghintán fel és le ugrálni. Jézus is beszél válásról és szolgálat okán a család elhagyásáról. Tehát véletlenül se lássunk bele olyan élt a parancsolatba, amely jogalapot képez számunkra mások elítéléséhez. Mert a parancsolat a mi családi életünk védelmét célozza, nem arra ösztönöz, hogy a magunk terhei helyett inkább másokéban tegyünk igazságot.

Összegezve: szerintem tévút a paráznságot a köztudatban megülő értelemben csak szexuális kontextusban értelmezni. A paráznság hűség kérdése. És mivel a házassági áldásban is elhangzik, hogy „amit Isten egybeszerkesztett, azt ember szét ne válassza”, ezért a házassági kötelék lazítása az istenkapcsolat lazítása. A házasság a legszűkebb gyülekezeti közösségünk, itt követjük el a legtöbb bűnt, de itt adhatjuk és kaphatjuk a legtöbb bűnbocsánatot is.

Kérdések

- Hol kezdődik a házasságtörés?
- Hogy fogalmaznánk meg a tisztaság fogalmát?
- Lehet-e erkölcsös egy házasság szilárd érzelmi kapcsok nélkül?

4.2.2.4. A hetedik parancsolat

Luther klasszikus magyarázata a *Kis kátéból*: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk pénzét és javait el ne vegyük, se hamis árral vagy ravaszkodással meg ne szerezzük, hanem segítsünk neki javait megőrizni és keresetét javítani.”⁶²

Eddig is szólhattunk volna róla, én most teszem: Luther minden parancsolatot az istenfélelem és a szeretet összefüggésében kezel. Az ember–ember és Isten–ember kapcsolatok dinamikája hasonló, azt is lehetne mondani, hogy analógiák képzésére alkalmas. Az istenkapcsolat megélése sérül, ha emberi mulasztások vagy bűnök éket vernek személyek közé; s ha Isten ezeken bennünket mégis túlel, akkor nemcsak az istenkapcsolat revitalizálódik, hanem az emberi kötelekeink is újraértelmeződnek. Az általa adott megbocsátás kihat, de éppen ezért a hozzátartozás köteleke is sérül, ha mások ellen vétünk.

Milyen érdekes, hogy a lutheri magyarázat nem áll meg a lopás részletezésénél, hanem motivál a segítségnyújtásra! Motivál a másik gyarapí-

62 LUTHER 1996, 84. o.

tására. Nemhogy a károkozás nem lehet cél, de a segítség megadása, nyújtása az igazi cél.

Ha aktualizálni szeretnénk a *Kis káté* tematikáját, akkor itt különösen érdemes megnézni, hogy Luther miképpen cizellálja a *Nagy káté*ban sorait. Ide csak a parancsolathoz írt magyarázatának alcímeit emelem be gondolatébresztő gyanánt.⁶³

- Mindennemű haszonszerzés mások kárára
- Hítlenség és hanyag munka
- Cégéres tolvajok a kereskedelemben
- Köztisztletben álló országablók
- Nem hagyhatjuk szó nélkül mások megkárosítását
- Isten haragja elől nincs menekülés
- Isten egyik tolvajjal bünteti a másikat
- A szegény nép panasza az égbe kiált
- Az igehirdető és a felsőbbség felelőssége
- (Summázás)
- Bőséges lehetőség jó cselekedetekre

Innentől kezdve e parancsolat megint nem csak anyagi jellegű. Kiterjed a másik érzelmi, lelki megcsonkítására, támogatásának elmulasztására. Kapcsolatban áll az Istentől kapott javak használatával. Mi a talentum elásásával a legnagyobb baj? Valójában a mulasztás, amely miatt nem sikerült azt érvényre juttatni a világban. Lopunk embertől és Istentől.

Kérdések

- A bizalom megcsalása lopás-e?
- Isten és az állami törvény mindig ugyanazt értik lopás alatt?

4.2.2.5. A nyolcadik parancsolat

„Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunkat hazugságba ne keverjük, el ne áruljuk, háta mögött meg ne szóljuk, se rossz hírét ne költjük, hanem inkább mentsük, jót mondjunk róla, és mindent javára magyarázzunk.”⁶⁴

63 Uo. 168–174. o.

64 Uo. 84. o.

Luther a *Nagy káté*ban jelöli meg a hamis tanúbizonyságot úgy, mint a nyelv cselekedetét.⁶⁵ Juhász Gyula *Szavak* című verse jut elsőként eszembe:

Szavak

Szavak, csodálatos szavak,
Békítének, lázítanak.

Eldöntenek egy életet.
Följárnak, mint kísértetek.

Szárnyalnak, mint a gondolat.
Görnyedve hordnak gondokat.

Világokat jelentenek.
Meghaltál, ha már nincsenek.

Dalolnak és dadognak ők.
Gügyögnek, mint a szeretők.

Ölnek és feltámasztanak.
Szavak, csodálatos szavak.

Isten megadta nekünk a szavak hatalmát. Mire használjuk?

Ha a parázsnaság a házasság tisztaságát töri meg, akkor a hamis tanúbizonyság a bizalmi légkört, kapcsolatokat az emberek között. Más becsületében nem tehetek kárt, ha a magam becsületét óvni szeretném.

Ez nem egyszerűen a bíróságokon előfordulható hamis tanúvallomás bűne. Ebben benne van a rossz hír keltése, a hazugság, sőt a jó hír megóvásának nem támogatása is. A Tízparancsolat ezen parancsai mind kapcsolati parancsok. Nemcsak tetteket tiltanak, a mulasztásra is felhívják a figyelmet.

Mi tehát ennek a parancsolatnak a summázata? Az emberi kapcsolatok gerincesen, egyenesen való megtartása, ápolása, gondozása. Minden, ami ez ellen vét tettel, szóval, mulasztással, az a parancsolat megszegése.

65 Uo. 177. o.

4.2.2.6. A kilencedik és tizedik parancsolat

E kettőt, ahogy Luther a *Nagy kátéban*, úgy én is egybeveszem.

Luther magyarázatai a *Kis kátéban* az alábbiak: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk házára vagy örökségére álnokul ne törekedjünk, sem a jogosság látszatával azokat meg ne szerezzük stb., hanem segítsük és támogassuk, hogy azokat megtarthassa.”⁶⁶ Valamint: „Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk feleségét, háza népét vagy barmát tőle el ne idegenítsük, erőszakkal el ne vonjuk, vagy hűtlenségre ne csábítsuk, hanem arra intjük őket, hogy megmaradjanak nála, és teljesítsék kötelességüket.”⁶⁷

A paráznaság és a hamis tanúbizonyosság kapcsán már egyértelmű lett, hogy nemcsak a tettek, de a bennünk megfogalmazódó szándék, indulat, ha úgy tetszik, vágy az, ami megszüli a kapcsolatainkat megrontó bűnöket. Az utolsó két parancsolat e tekintetben megy tovább, s a *Nagy kátéban* maga Luther is a kívánsággal köti össze a kettőt.⁶⁸ Az ókori zsidóságban szokásos válólevél kapcsán hozza fel azt a gondolatot, hogy ha valaki más asszonyát megkívánta, akkor a magáét el kellett bocsájtania, a másikat pedig férjétől elidegenítenie, hogy megszerezze azt. Luther etikai állásfoglalása szerint ha ez a törvény és az emberek szeme előtt szabályosan, „becsületesen” is folyt le, attól még a bűn az bűn marad. Mert akár nyíltan, akár suba alatt csenem el a másikat, az a másik megkárosítása. És itt nemcsak a patriarchális házasságokról, hanem mindenről szó van. A másik lejárata – s itt visszatérhetünk a hamis tanúbizonyossághoz –, ha abból előnyöm származik, a másik vagyonának megszerzése közvetlenül vagy közvetett módon. Ez felveti a manipuláció kérdését.

Bűn-e a manipuláció?

A környezetünkben szinte minden manipuláció, vagy köze van manipulációhoz. Manipuláció volt a 2008-as világgazdasági válság, amikor az érték nélkül túlteljesítő építőiparra épülő jelzálog- és biztosítási szektor bebukott. Rántotta magával a bankszektort, a bankszektor az ipart, a gazdaságot, a béreket, tartalékokat, munkahelyeket. Mire észbe kapott mindenki, addigra a baj nem Floridában vagy Kaliforniában volt, hanem mindenhol. Emberek milliói tüntettek a tényfeltáró riportok

66 Uo. 84. o.

67 Uo.

68 Vö. 182–183. o.

után azért, hogy változtassanak a tőzsde szabályain, a szektorok szabályozásain, s azok, akik akkor ezt a válságot elindították, kapjanak büntetést. Nem kaptak. Nem szegtek törvényt. Shortolták a saját részvényeiket, az ő tőkéjük megmaradt, sőt egyes esetekben még nőtt is, mindenki másé a játék végén bukott. És itt nem a nagy multik érdekei a legszomorúbbak, hanem az ebből fakadó élethelyzetek.⁶⁹ Változott a világ? Az általunk használt valuták mögött már csak részben áll, ha áll aranyfedezet. A valuták értéke, az infláció valójában spekuláció mértéke és eredménye. Senkit nem szeretnék a világrend ellen hangolni és kikiáltani valami keresztény forradalmat a globalizált kapitalizmus ellen. Sőt azt gondolom, hogy most mindennél fontosabb Jézus főpapi imádsága: „*Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem, hogy őrizd meg őket a gonosztól.*” (Jn 17,15) Nekünk is ez alapján kell a valóságunkat szemlélni. A tőzsdén az nyer, aki kockáztat, és akinek van gyomra mások kárából pénzt csinálni. A szomszédunkban zajló háborúnak sem Ukrajna vagy Oroszország lesz a győztese,⁷⁰ hanem az, aki majd az elértéktelenedő, szétrombolt, vérvesztéséget szenvedő országokból kilapátolja a hasznot terményben, földben, vagy a kényszerhelyzeteket kihasználva versenytárs és erkölcs nélkül értékesíthet infrastruktúrát, életbe vágóan fontos eszközöket. Manipuláció. Mások kárára. Kívánságból.

Ha Jézus a legtöbb parancsolat magyarázatánál a törvénnyel szembe menő belső érzelmeket jelölte meg bűnként, akkor mi sem csukhatjuk be a szemünket a világban zajló önös törtetés előtt. A „vedd meg/el, mert neked ez jár” ideológiával szemben meg kell hirdetni az elégedettség teológiáját!

Nemcsak a háború okán, nemcsak a minket körbevevő függelmi rendszerek okán, de a nyakunkon ülő klímaválság kapcsán is. A fogyasztói társadalom egyvalamit nem vett eddig tudomásul: amit ő megvásárolt, azt valahonnan elhozták. Elhozták nyersanyagban, emberi erőforrásban mérve, természeti értékek amortizációjával. És a fogyasztói kényelemnek ára van, amit nem lehet örökké meghitelezni.

Mi a summázata akkor ennek a két parancsnak? Az, hogy a gyarapodás, birtoklás utáni vágy nem biztos, hogy boldoggá tesz, sőt. Ez egy olyan parancsolatpár, amelynek tükrében át kell világítani az emberi

69 Ajánlom megnézésre a *Nagy dobás* című filmet a témában kapcsolatban.

70 S mire e sorok nyomtatásba kerülnek, remélem, már legalább az öldöklésnek vége lesz.

viszonyainkat személyes szinten: irigy vagyok-e bárkire, a kívánságaimmal ártok-e bárkinek; és érdemes ugyanezt globális szinten megtenni. Forradalmat nem hirdetnék, de kritika megfogalmazására buzdítok. Mert a vágyak folyamatos kiszolgálása előbb-utóbb olyan helyzeteket teremt, amelyekben elkerülhetetlen a károkozás. Akkor is, ha a kár a világ túlsó felén jelentkezik. Érdemes a fogyasztásunkat racionális mértékben csökkenteni, hogy azzal ne veszélyeztessük sem a környezetünk, sem a más térségekben élő emberek megélhetését. És ez nem klímahiszti. Ez nyers logika. Érdemes a társadalmi struktúránkat is átvilágítani és benne az embert meg az ember segítségét keresni, s ózdkodni az olyan helyzetektől, rendszerektől, amelyek bármiféle elnyomást eredményezhetnek. És nagyon fontos beszélni a másikért való felelősségről – személyes dimenzióban és kollektív, társadalmi szinten is.

4.2.2.7. A Tízparancsolat zárszava

„Isten büntetéssel fenyegeti mindazokat, akik megszegik ezeket a parancsolatokat. Félnünk kell tehát haragjától, és nem szabad vétkeznünk e parancsolatok ellen. Viszont kegyelmet és minden jót ígér mindazoknak, akik megtartják ezeket a parancsolatokat. Szeretnünk kell tehát őt, és bízunk benne, és szívesen kell cselekednünk parancsolatai szerint.”⁷¹

A parancsolatok teljesítése lehetetlen. A törvény igazából nem is arra való, hogy betartsuk, hanem hogy bűneinket világossá tegye. Azt gondolom, hogy a Hegyi beszédben és Krisztusban feltárt indulat nélkül nem tudunk a parancsolatok értelméhez és mélységéhez érdemileg közeledni, mert nemcsak szó szerint, de átvitt értelemben, sőt többértűen szólnak hozzánk. A zsidóság megpróbálta a tilalomfákat, de nem tud az ember olyan tilalomfát írni, amely kielégítené a parancsolatokat teljes egészében. Ezt a törvényt csak Krisztus tudja betölteni, mi pedig csak az ő megváltásából tudunk erőt meríteni.

Ez nem jelenti azt, hogy a parancsolatok ne lennének érvényesek ránk nézve. De a cél nem a törvénynek való megfelelés, hanem az isteni szeretetből merítés, ami bennünk is megcselekedheti az Isten igazát.

71 LUTHER 1996, 85–86. o.

4.3. A hitvallás

(Javasolt legalább egy, legfeljebb három alkalom)

Az Apostoli hitvallást Luther rövid és magvas summázattal látja el. Nehéz bármit is hozzátenni úgy, hogy az ne a tömör és értékes tartalom fölösleges felhígítása legyen. Ezek a magyarázatok egy-egy konfirmációs képzésen, bibliaórán, felnőtt hitoktatásban továbbra is megállják a helyüket, így inkább a hitágazatok summázata kapcsán, az aktuálisok felől közelítem meg. Kicsit kötetlenebbül csatolnék a hitágazathoz vitatémákat és általam fontosnak tartott megbeszélőnivalókat.

Előljáróban ajánlom a készüléshez vagy illusztráció gyanánt Kautzky Armand „előadásában” az Apostoli hitvallást.⁷² Érdekes szembesülni sokszor mondott imánkkal ebben a formában.

Elsőként fontos ismételni az alapokat: mi a hitvallás? Mert a hétköznapi nyelvben Hiszekegyként emlegetett imánk tartalmát és formáját tekintve hitvallás. S mint ilyen, sajátos funkciója van. Érdemes rögzíteni ezt a gyülekezetben, hogy a hitvallás során hitünk alapelveit, tanításunk summázatát mondjuk el magunknak és a minket hallgatóknak. A hitvallás missziói megszólítással bír befelé és kifelé. Megvallom magamnak a hitemet, és vallást teszek a hitemről mások előtt. A magamnak történő megvallás megerősít a hitben, a másoknak történő hitvallás a misszió egyik lépése. Ily módon elgondolkodtató, hogy létezik e tettekbe öntött hitvallás. Megvallhatom-e a hitemet a közösségeimben szavak nélkül?

Azt is érdemes tisztázni, hogy ez miért is „apostoli” hitvallás. Az ógyházban élt az a teória, hogy a hitvallás szövegét a tizenkettő írta, mind-egyikük egy-egy mondatot, tételt fűzött a sorokhoz. A legjobb tudomásom szerint ezt a nézetet már a 15. században is elutasították, lelkészként azonban sokszor futok bele abba, hogy a hitvallás elnevezése okán sokan az apostolokat vélik ihletőnek, szerzőnek. Az Apostoli hitvallás nem a szerzősége, hanem tartalma miatt apostoli! Sok-sok szövegvariáns előzte meg a ma ismert szöveget, mire az a korai katolicizmus idején, a 6–8. században rögzült. Hitvallásunk tartalmában apostoli, és ez fontos. Mert az apostoli tartalom a mi életünkben sem hiányozhat!

⁷² <https://youtu.be/OxcUuCXEi0Q>. A felvétel a „Teremts bennünk csendet” projekt keretén belül készült.

4.3.1. AZ ELSŐ HITÁGAZAT

Luther magyarázata: „Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtménnyel együtt. Ő adta testemet, lelkemet, szememet, fületem és minden tagomat, értelmemet és minden érzékemet, és ezeket most is fenntartja. Ezért ad nekem ruhát és lábbelit, ételt és italt, házat és gazdagságot, feleséget és gyermeket, szántóföldet, barmot és mindenféle jót. Testemet s életemet naponként mindennel bőven ellátja, táplálja. Megoltalmaz minden veszedelem ellen. Megvéd és megőriz minden gonosztól. És mindezt csupán atyai, isteni jóvoltából és irgalmasságából cselekszi, és én arra sem érdemes, sem méltó nem vagyok. Mindezt én neki hálaival és dicsérettel, szolgálattal és engedelmességgel tartozom. Ez így igaz!”⁷³

Luther soraihoz egyetlen gondolatot és annak kifejtését tudom csak hozzátenni: a teremtés keresztény gondolkodásunk sajátja, s nemcsak az életünk forrása, de valójában a Teremtővel való viszony is egyben.

A bibliai teremtéstörténetek sok szempontból fontosak mind a mai napig. Nem tudományos művek, nem is lehet őket a történeti precizitás vádjával illetni. Hitvallási szövegek, amelyek a legnagyobb kérdésre keresik, sőt adják meg a választ: miért vagyunk itt? – Mert Isten a mi és világunk Teremtője.

A bibliai szövegeket megelőző vagy velük egyidős mitológiák, filozófiai szövegek zöme vagy démiurgosz⁷⁴ jellegű teremtést ír le, vagy valamilyen emanációt.⁷⁵ A Bibliának viszont „szakszava” van a teremtésre: $b^a r^a$. És a $b^a r^a$ szigorú monoteista felfogással bír. Isten nem más csoport tagjaként, nem valamiből, hanem a semmiből hozza létre a világot. És szemben a demourgeóval, a hangsúly nem azon van, hogy az Úr alkot, hanem az elhatározáson. Isten már az elhatározásával teremteni tud. Ez társul aztán a teremtéstörténetben a beszéd aktusához: „legyen” és „lett”. Isten nem kézműves, gondolata, szeretete, kegyelme, elhatározása alkot.⁷⁶ Ezért mi nem is beszélünk pusztán környezetről, a *natura* értel-

73 LUTHER 1996, 87. o.

74 Demourgeo: alkotni, kézzel formálni.

75 Emanáció: kiáradás, kiáramlás, kiömlés, a filozófiában és a teológiában az az elv, amely a világot mint egy teremtő akarat emanálódását látja. Ha viszont a judeo-keresztény teológia elfogadná az emanációt, akkor az anyagi és szellemi szubsztanciák mindegyikét Isten kiáradásának kellene tekinteni. Nem fogadjuk el.

76 Vö. BOLYKI 1999, 18–24. o.

mében a természetről; a világ, amelyet a keresztény ember lát, még ha részekre is bontható, valójában egységes egész, s mivel a semmiből jött létre, ezért teremtetett. Mivel teremtetett, ezért kapcsolata van a Teremtővel. Mivel a teremtés viszony, ezért nem is hagyja magára a világot az Úr. Amikor Istent „elfogadjuk” Teremtőnknek, s erről vallást teszünk, akkor a vele való viszonyban köteleződünk el. Ennek nyilván vannak kifelé ható eredményei is, így például érdemes lehet beszélni istenképűségről, emberi méltóságról, teremtésvédelemről.

4.3.2. A második hitágazat

Luther magyarázata: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus – az Atyától öröktől fogva született valóságos Isten és a Szűz Máriától született valóságos ember – az én Uram, aki engem, elveszett és megítélt embert megváltott: minden bűntől, a haláltól és az ördög hatalmából megszabadított, és magáévá tett, nem arannyal, sem ezüsttel, hanem szent és drága vérével, ártatlan szenvedésével és halálával, hogy egészen az övé legyek, az ő országában őalatta éljek, és őt szolgáljam örök igazságban, ártatlanságban és boldogságban, mert ő feltámadt a halálból, él és uralkodik örökké. Ez így igaz!”⁷⁷

A második hitágazat krisztológiánk rövid summázata. A hitvallás szövegezése és Jézus nevének és krisztusi titulusanak levelekben történő gyakori együtt említése azt a hatást kelti, mintha a Jézus Krisztus tulajdonnév lenne. Pedig a hitvallás szövege a Krisztust az eredeti értelmében kívánja jelzőként, titulusként használni. A lutheri magyarázat is szépen simul ebbe bele: hiszem, hogy Jézus Krisztus – és itt tagmondathatárra értünk. Ez kijelentés. Kijelentés az apostoli hitvallásban, annak lutheri értelmezésében, és valójában hitvallás a hitvalláson belül: Jézus a Krisztus. A Felkent, a Messiás, a Megváltó. Ez kereszténységünk axiómája, a választó köztünk és a zsidóság között. Nekünk Jézus Krisztus.

Ezt azért érzem fontosnak tárgyalni, mert sok-sok gyülekezeti tagnál érzem, hogy ezt személynévként kezelik. Még komoly imádságos életem élő testvérek is sokan, és hogy őszinte legyek gyermek koromban, kis kamaszként én is így gondoltam erre. Biztos voltam benne, hogy a mi Urunknak ez a neve. Ezen kívül gyakorlatilag elmélyülhetünk a keresztény és evangélikus krisztológia bármely területén. Én most egy javaslat-

⁷⁷ LUTHER 1996, 87. o.

tal élek: foglaljuk össze a keresztheológiáját röviden⁷⁸. Miért beszélünk keresztheológiáról, mikor egy ízes evangélikus igehirdetés mindig a „was christum treibet” alapján íródik? A kérdés jogos. Csakhogy az igehirdetés és a bibliaóra mindig két külön sík, s a gyülekezet teológiai edukációjára éppen ezért máshogyan alkalmasak.⁷⁹ A bibliaóra lehetőséget ad olyan üzenetek átadására, amire retorikai okokból, istentiszteleti jelleg és az időkorlát miatt az igehirdetés alkalmatlan.

Ha a *theologia crucist* röviden, tömören össze akarjuk foglalni, akkor nem feledkezhetünk meg arról, hogy Luther számára a passió és a feltámadás egyetlen üdvesemény. Krisztus műve úgy történik értünk – *pro nobis* –, hogy bennünk – *in nobis* – történik. Krisztus értünk való szenvedése bennünk ható szentség. Luther értelmezésében a keresztt üdvöztetése nem antropológiai szempontok alapján fontos, teológiája szigorúan teocentrikus: *Isten haragját Krisztus áldozata Isten szeretetével győzi le értünk*. Mert az ember bűnös. Isten viszont a bűnre nem azzal felel, ami jogos, hanem kegyelmes áldozatával. Éppen ezért a feltámadás nem elvonható a kereszttől, s a keresztt nem értelmezhető a feltámadás nélkül. Meglátásaim szerint a keresztt teológiája akkor mutat irgalmas istenképet számunkra, ha a bűnbánattal a keresztt útján a bűnbocsánatig vezet. Húsvétnek értelme csak a keresztt felől nézve van, s a kereszttnek csak akkor van értelme, ha az üres sír reménységét hozzálátjuk.

4.3.3. A harmadik hitágazat

Luther magyarázata: „Hiszem, hogy saját eszemmel és erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem őhozzá eljutni, hanem a Szentlélek hívott el engem az evangélium által, ő világosított meg ajándékaival, ő szentelt meg és tartott meg az igaz hitben, ahogyan a földön élő egész egyházat is elhívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli

78 A sokunk által ismert és szeretett könyv, Gerhard O. FORDE *Ki a keresztt teológusa?* című munkája (2005) nagy segítség lehet ebben. Rövid és tömör.

79 Nálunk egyébként nemrégiben elindult egy új fajta alkalom sorozat, amelyet jobb név híján felnőtt hittanra keresztteltünk. Dogmatikai és etikai kérdéseket járunk körbe ezeken az alkalmon. Nem klasszikus bibliaóra, hanem gyülekezeti teológiai műhely, ahol az evangélikus tanítás szisztematikusan fogalmazódik meg, és ez alapján folyik róla a beszélgetés. Nem egyetemi szinten, hanem köznapian, érthetően. A gyülekezet közösségének azon tagjai, akik járnak az alkalomra, egyre építőbb kérdésekkel fordulnak a közösségünkhöz, s kezdik teológiai szűrőkön át, kritikusan nézni a világot.

és Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben. Ebben az egyházban nekem és minden hívőnek naponként minden bűnt bőséggel megbocsát, az ítélet napján engem és minden holtat feltámaszt, és nekem minden Krisztusban hívővel együtt örök életet ad. Ez így igaz!”⁸⁰

Fontos beszélni a „megtérésről” és arról, hogy mi a megtérés. Hitvallásunk harmadik hitágazata Luther veretes magyarázatával állítja, hogy a hit a Szentlélek műve. Szabad-e akkor a *metanoiát* átfordítva magyarra egyes szám első személyben ragozni: megtértem; vagy az Istenre találásról birtokos jelzővel beszélni: megtérésem?

A Szentlélek munkája nélkül nem ismerjük fel, hogy szükségünk van a keresztre. Kereszt nélkül nincs megváltás. Megváltás nélkül nincs örök élet. Örök élet nélkül csak azok a földi perspektívák maradnak, amelyek között az aggodalom lesz az úr.

De szabad-e a megtérésre teljesítményként gondolni? Ha a kereszt felől nézzük a megtérést, akkor nem: a megtérés az *in nobis* krisztusi mű eredménye. Értünk, bennünk. Krisztus valósága terjed ki ránk a Szentlélekben.

Kérdések

- Mit jelent számunkra a teremtés?
- Mit jelent, hogy teremtett teremtmény vagyok?
- Mi nekünk igazából a kereszt?
- Mire mutat a kereszt?
- Kik lennénk a Lélek nélkül?

4.4. A Miatyánk és A szent keresztség szentsége

Mindjárt kiderül, hogy a *Kis káté* ezen két részét miért kötöm egybe. (S alapvetően még a *Keresztelési könyvecskét* is ide sorolhatnánk.) A Miatyánk a legszentebb imánk, amely azonban nemcsak „kötött” ima, hanem minta- és példaima is, amelynek mására szabadon is meg lehet szólítani Istent. A bibliaórákhoz javaslom a *Gyerekek a Miatyánkról*⁸¹ című könyvet. A kötet végig az istenképről szól. Innen ragadnám meg a lényegét: istenképünk a Miatyánk istenképe.

80 LUTHER 1996, 87. o.

81 DIZSERI 2003.

Éppen ezért a lutheri magyarázatokhoz nem fűznék hozzá semmit. Azok szálkamentesek, simák, érthetőek. Az alábbiakban oda helyezném a hangsúlyt, hogy milyen istenkép alakul ki bennünk a Miatyánk alapján. Milyenné válik az istenképünk a Miatyánk által? Hogyan identifikáljuk kereszténységünket, Istenhez tartozásunkat a hétköznapiakban? Ezen a ponton hidalnám át a Miatyánk és a keresztség szentsége közti, ha nem is szakadékot, de gondolati távolságot. Mert a Keresztelő János által gyakorolt keresztelkedés bűnbánati rítus volt, egy rituális, megtisztulást célzó tevékenység. A krisztusi rendelés nyomán nekünk kiszolgáltatott és sokunk szolgálata által továbbra is kiszolgáltatott keresztség már bűnbocsánati szentség. Az üdvösség reménye tartozik hozzá. Mít jelent nekünk, hogy Isten gyermekei vagyunk? Mivel Atyaként szólítjuk meg őt, a gyermekség is fontos, a gyermekségen keresztül a testvériség, hiszen a mi Atyánk gyermekeiként egymásnak hittestvérei vagyunk.

Mi ezzel kapcsolatban az istenképünk? Az Ószövetség imádságai jóval távolságtartóbbak. A jézusi megszólítás már a korabeli istenképet is hivatott picit lágyítani. Karner Károly klasszikus Máté-kommentárjában írja: „Az Isten megszólítása »Atyánk, ki a mennyben vagy« (magyarosabban »mennyei Atyánk«), megtalálható zsidó imádságokban is. De a különbség szembeötlő. Az utóbbiak halmozzák az Isten-megjelöléseket; [...] Istennek atyaként való megszólítása az Ótestamentumból hiányzik: »Isten Izrael népének, vagy a messiási királynak atyja. Csak késői zsidó iratokban merik egyes inkább kiváltságos kegyesek atyának mondani Istent (pl. Sir 23,1.4) Zsidó imádságokban is éppen ezért csak későn terjed el ez a megszólítás. Egészen másként Jézusnál, aki az atya szóval fejezi ki Isten és tanítvány viszonyát. Egy régen meglévő fogalom így Jézusnál egészen új értelmet és tartalmat nyer. Az az Isten, aki Atya, kegyelmének és irgalmasságának a gazdagságával árasztja el a tanítványt, »gyermekét«, azért ez mindenkor a gyermeki hit bizodalmaival közeledhetik hozzá.”⁸² Mind a keresztségben, mint a Miatyánkban megerősített Isten és ember viszonya, sőt kapcsolata.

Fel tudjuk-e fedezni magunkban, magunknak, magunk között a keresztségben kapott gyermekség kincsét? Megtaláljuk-e a Miatyánkban az apját hívó gyermek hangját? Ha aktualizálni szeretnénk, akkor talán ezeket kellene körbejárni.

82 KARNER 1935, 43–44. o.

4.5. Így tanítsunk gyónni

(Egy alkalom)

Kis káténk újraolvasása talán itt vetheti fel a legtöbb kérdést. Hazánk evangélikusai – legalábbis tapasztalataim szerint – ritkán találkozhatnak azzal a gyónási formával, amelyet Luther leír. Itt ugyanis egyértelműen a magángyónás intézményével találkozunk, amely csak abban különbözik a fülbegyónás római katolikus felfogásától, hogy nem ragaszkodik mereven a gyóntatószéki körülményekhez.⁸³ Hogy aktualizáljunk akkor egy olyan szokást, amely formaiságában kikapott?⁸⁴

Vannak gondolatok arra vonatkozóan, hogy a gyónást, a fülbegyónást talán evangélikus körökben is fel kellene eleveníteni. És ennek a gondolatnak az ellenzői is megfogalmazták már véleményüket.

Ha van bűnvallás az evangélikus gyülekezetekben, közösségi gyónásban, istentiszteleten, úrvacsorai alkalmakhoz kötve, akkor miért kell a fülbegyónás? A kérdés már csak azért is lehet izgalmas, mert egy számkra „katolikus” szokásról ír Luther, és az általa vázolt rend nem különbözik minőségben a mai katolikus gyónási liturgiától. Luther nyilván nem beszél penitenciáról, csak bűnvallásról és feloldozásról, de azt írja: „A gyónásnak két része van: az egyik az, hogy megvalljuk bűneinket, a másik az, hogy a feloldozást vagy bűnbocsánatot úgy fogadjuk a gyóntatótól, mint Istentől magától, tehát semmiképpen ne kételkedjünk, sőt erősen higgyük, hogy bűneinket ez által Isten is megbocsátotta a mennyben.”⁸⁵

A hangsúlyt bűnbánat és bűnbocsánat tengelyére, sőt azok szoros kapcsolatára tenném. Ilyen értelemben érdemes lehet beszélni ennek személyes dimenziójáról. Miért fontos ez nekünk? A bűn életünk mély, de személyes vonatkozása, sem a bűnvallás, sem az arra adott isteni válasz nem személyteleníthető el.

83 A mondat nem félreértendő: a katolikus teológia nem tekinti érvénytelennek a nem gyóntatószékben elmondott gyónásokat, de a szentszéki dogmatika szerint alaphelyzetben a gyónás „rendes helye” a gyóntatószék. Vö. fülgyónás in: *Magyar katolikus lexikon*: <http://lexikon.katolikus.hu/F/fülgyónás.html>.

84 Tartalmában nyilván nem kopott ki teljesen, hiszen lelkigondozói beszélgetéseknek a bűnvallás továbbra is lehet eleme.

85 LUTHER 1996, 95. o.

4.6. Az oltáriszentség

(Egy alkalom)

Az előbbieken, a Miatyánk és a szent keresztség kapcsán felvetett identifikációs kérdések szép következő lépcsője lehet a közösség megélése az úrvacsorában. Ugyanakkor a bűnvallás okán a gyónáshoz is kapcsolódhatunk (a káté felépítése is valószínűleg okkal szerveződik így.)

Az oltáriszentség kapcsán amúgy is lehet önálló bibliaórai sorozatot is tartani. Ószövetségi gyökereit megvizsgálni, kitekinteni a páskabarányra, a széderestre, összehasonlítani a felekezeti tanításokat és különbözőségeket. Itt erre nem merek kísérletet tenni. A hangsúlyt a közösség megerősítő kegyelmére helyezném.

Bizonyára sokan ismerik Ingmar Bergman klasszikus filmjét, *Az úrvacsorát*.⁸⁶ A film egy úrvacsoravételi jelenettel kezdődik, de egy hitében megtört, emberi kapcsolataiban is hánykódó lelkipásztor tragédiája. Vagy talán újra megtérése? Ez utóbbi értelmezés számomra szimpatikusabb. Hiszen a film során megismerkedünk a főszereplő lelkipásztor minden nyűgjével, sikertelenségével, s ő maga is megfogalmazza, hogy már elhagyta őt a hite. Aztán amikor már minden összetörik, akkor van egy utolsó előtti jelenet. A hajlott hátú, nyomorék sekrestyés beszélgetni kezd a lelkésszel, s kifejti azon véleményét, hogy Krisztus szenvedését sokan félreértik. Szerinte nem a kínzás és fizikai szenvedés volt a legfájdalmasabb:

„Bocsánat, vakmerően hangzik talán, testileg, minden szerénytelen-ség nélkül mondhatom: szenvedtem legalább annyit, mint Krisztus. [...] Én úgy érzem, a testi szenvedése mögött sokkal nagyobb szenvedést fedeztem fel. Persze lehet, hogy tévedek, de gondoljon a Gecsemánékertre, tiszteletes úr! A tanítványok mind elaludtak. Nem értettek meg semmit. Az úrvacsorát sem, semmit a világon. És később, amikor jöttek a törvényszolgák, mind elfutott, aztán Péter megtagadta. Három évig beszélt Krisztus ezeknek a tanítványoknak, egyszerűen nem értették, hogy mire gondol. Elhagyták őt. Mindannyian. Egészen egyedül maradt. Ez lehetett az igazi szenvedés, tiszteletes úr, megérteni, hogy senki sem értette. [...] És a legrosszabb még nem ez volt. Amikor Krisztust a keresz-

86 A teljes film megtekinthető: <https://videa.hu/video/film-animacio/urvacSORA-bergman-Wy4XVRkOYiHKo35o>.

re feszítették, és ott függött kínjai között, felkiáltott: Istenem, Istenem, miért hagytál el engem? Akkorát kiáltott, amekkorát csak tudott. Azt hitte, hogy mennyei Atyja elhagyta. Azt hitte, hogy mindaz, amit prédikált, hazugság volt. Krisztust iszonyatos kétségek gyötörték néhány perccel a halála előtt. Hát nem ez volt a legborzalmasabb szenvedése, tiszteletes Úr? Az Isten csendje?”

A lelkész itt, ezen a ponton látszólag magába omlik, a film addigi eseményei, tragédiái látszólag összeforrnak egy végtelenül keserű pillanatban. Lehetne ez akár a hitetlenséggel való eltelítődés perce is, de aztán pár jelenettel később a ferde hátú sekrestyés arcán átsuhan egy kedves, alig látható (angyali? krisztusi?) mosoly, amikor a lelkész mégis elindul az istentiszteleti szolgálatra. És a zárójelenetben az oltár előtt egyetlen dolgot mond: „Szent, szent, szent a mindenható Isten. Az egész föld megtellett az ő dicsőségével.”

Az elsötétülő filmkockák már az Isten dicsőségével hunynak ki.

Bár Bergman filmje valójában nem az úrvacsora misztériumáról, csodájáról szól, de szól arról a megerősítésről, amelyet a keresztény ember az Istentől kaphat egyedül – és érdekes módon pont az úrvacsorában is.

Ha Luther sorait aktualizálni kívánjuk, akkor ennek lehetőségét az úrvacsora személyes dimenziójában kell keresni. Ott, ahol a megerősítést kapjuk. „A böjtölés és testi készülés szép külső rend, de igazán méltó és jól készült csak az, aki hisz ebben az ígében: »Értetek adatott«, és »Kiontatott bűnök bocsánatára«. Aki pedig nem hisz ezeknek az ígéseknek, vagy kételkedik bennük, az méltatlan és készületlen. Mert ez az ige: »értetek«, nem követel mást, csak hívő szívet.”⁸⁷ Ugyanakkor az úrvacsora pont a hívő szívet erősíti az emberben! Érdekes kapcsolat. Hitet „kér”, hogy hitet adjon? (!)

4.7. A reggeli és esti áldás, az asztali áldás és hálaadás

A *Kis káté* ezen részeihez az aktualizálás koncepciója mentén nehéz mit hozzáfűzni, hiszen ezek megírt, kötött imák, amelyek célja, hogy az egyszeri embert megőrizzék az imádságos életben. Így a *Kis káté* ezen részeihez most nem fűznék semmit.

87 LUTHER 1996, 97. o.

4.8. Szentírási igék házitáblái

Természetesen lehetne ezen igékről akár külön-külön alkalmat is tartani. Én egy picit „megúszós” ötletet javasolok. Egy-egy cetlire írjuk fel ezeket az igéket, és húzassunk a bibliaóránk résztvevőivel egyet-egyet. Aztán hallgassuk meg a véleményüket, beszélgessünk velük az igékről.

4.9. Esketési könyvecske

(Egy alkalom)

A házasság világi rend, de „Isten igéje tanúskodik mellette”. Bibliaóránk alapvonala legyen ez: Milyen az a házasság, amely mellett az Isten igéje tanúskodik? Milyen házasságot ad, áld, vár az Isten?

Az utóbbi években megélnékült egy picit a házasadási kedv, legalábbis a korábbi években mértekhez képest. Ugyanakkor azok a hangok is erősek maradtak, amelyek tépik a házasság „szentségét”. Megkérdőjelezzik azt, sőt olyan irányok is megjelentek, amelyek ezt a rendet nem férfi és nő kapcsolatában látják teljesnek. Az *Esketési könyvecske* újraolvasása a hatodik parancsolat magyarázata mellé állítva ismét arra ad lehetőséget, hogy átgondoljuk: Mit tartunk mi fontosnak a házasságban? Miért tartjuk fontosnak a házasságot?

Bonhoeffer Istentől kapott mandátumként tekint a házasságra. Véleménye szerint: „A házasságban az emberek egyé lesznek Isten előtt, ahogy Krisztus is ez az ő egyházával.”⁸⁸ Ahogy Luther „a kolostori rendeknél százszor lelkiibbnek” értékeli a házasságot, s a legszűkebb közösségben az istentisztelet megélhetését látja, úgy Bonhoeffer is a közösség felől közelít. Ez nem pusztán földi dimenzió közössége, mert ő a meglétét egyből áldásokkal köti össze: „Az ilyen egységre tölti ki Isten a termékenységi áldását, az új élet születését. Az emberi rész társa lesz a teremtő akaratnak.”⁸⁹

Ha a mai, értékválságokkal teli világban felfedezni és támogatni kívánjuk a házasságot a házasság intézményét tépő szelek ellenében is, akkor az értékeit kell kifényeznünk, hogy azok magukért beszéljenek. Ez nem lehet a szabadosság elvével szembeállított elköteleződés? Sze-

88 BONHOEFFER 2021, 50. o.

89 Uo.

rintem de. A házasságban nem csak a párom mellett köteleződöm el; attól kezdve, hogy esküt tettem és Isten áldását kértem, a házasság megélésével mellette is el kell köteleződnöm. Persze újra és újra. Ahogy azt a parázناسág kapcsán már írtam: a házasság a legszűkebb gyülekezet. Itt van lehetőség a legtöbb bűnbánatra és bűnbocsánatra. S minél közelebb vagyunk lélekben egymáshoz, annál könnyebben szólítható meg az Úr is.

Egy elgyökértelenedő világban gyökereink megtartása szép szolgálat. De gyökerek nélkül nincs jövőkép. Házasságaink a mindennapokban adnak huszonnegy órás lehetőséget a krisztusi életvitel gyakorlására. A házasságban megbocsájtani kell, hetvenszer hétszer! És a házasságban bünt vallani is kell. A házasságot az ember szerelemből köti – ma már, jobb esetben –, de nem épülhet az ember szerelmére, amely ingatag, hanem egyedül az agapéra, amely megtart. A házasságban férfi és nő állandóan közeledik és távolodik, azonos élethelyzeteket eltérően él meg vagy értékeli, éppen ezért kommunikáció nélkül szétesik a házasság. De a keresztény ember megkapta a szavak hatalmát. Szavaink kapukat nyithatnak a másik felé, és leírhatják azt a valóságot, amelyet mi látunk. Arról nem beszélve, hogy ha ezek a szavak imádságokká lesznek, akkor a teremtés igéjét birtokló Istenhez kiáltanak fel, aki küldheti a megerősítés Lelkét.

Összegezve

Továbbra is úgy vélem, hogy a *Kis káté* szó szerinti olvasása az alap. Egységes, egész teológiai értelmezést ad, amely bővíthető a *Nagy káté* és egyéb teológiai olvasmányok kontextusa által. De vannak olyan életkérdések, amelyekre Luther az általa ismert kor okán sem válaszolhatott volna meg. Ezek inkább az etika talaján mozognak. Az etika viszont nem nélkülözheti a biblikus, dogmatikai alapokat, vagyis a tanítást. Arra viszont ma nagy éhség van, hogy az egyház a mai életkérdésekre választ kínáljon. Én erre buzdítok mindenkit, csöppet sem saját jogomon.

Felhasznált irodalom

- ATKINSON, Richard C. – HILGARD, Ernest: *Pszichológia*. Ford. Boross Ottilia et al. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.
- BOLYKI János: *Teremtésvédelem*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1999.
- BOLYKI János: *Újszövetségi etika*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1998.
- BONHOEFFER, Dietrich: *Etika*. Ford. Fórisné Kalós Éva. Exit Kiadó, Kolozsvár, 2021.
- DIZSERI Eszter: *Gyerekek a Miatyánkról*. Harmat Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2003.
- FORDE, Gerhard O.: *Ki a kereszt teológusa?* Ford. ifj. Fabiny Tibor – Tóth Sára. Magyarországi Luther Szövetség, Budapest, 2005. (Magyar Luther Könyvek 10.)
- KARNER Károly: *Máté evangéliuma*. Keresztyén Igazság, Sopron, 1935.
- KIS János: *Doktor Luther Márton kis katekizmusának magyarázatja*. Néhai Superintendens Herder után. Pest, 1860. 10. o. Web: <http://mek.oszk.hu/04400/04472/04472.pdf>.
- KOVÁCS Krisztián: A házasság, a család és szexualitás etikája. In: Fazakas Sándor (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve*. Luther Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2017. 125–178. o.
- LUTHER Márton: *Négy hitvallása*. Ford. Pröhle Károly. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest, 1996.
- LUTHER, Martin: *Bibliafordítás, vigasztalás, imádság*. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2011. (Luther válogatott művei 5.)
- OROSZ Gábor Viktor: A születés és a halandóság etikája. In: Fazakas Sándor (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve*. Luther Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2017. 179–222. o.
- RAD, Gerhard von: *Az Ószövetség teológiája*. 1–2. köt. Osiris Kiadó, Budapest, 2007.

Márk evangéliumának szemitizmusai, arám szavai

CZÖNDÖR ISTVÁN

Márk evangéliumának jellemzője – írja Benyik György –, hogy az elbeszélő folyamatosan korrigálja önmagát. Ennek talán az lehet az oka, hogy szegényes szókincse miatt az evangélista úgy érzi, nem tudja jól visszaadni az átélt eseményeket. Majdnem minden perikópát „és”-sel (kai) köt össze, ami arám nyelvű elbeszélőre utal, hiszen ezen a nyelven gyakran kötik össze a mondatokat a waw 'és' szóval. Szereti úgy elmesélni az eseményeket, hogy Jézust tevékenység közben mutatja be. A történetek egyszerűek, a dialógusok dominálnak az elbeszélő részekkel szemben. Néha önkéntelenül is arám szavak keverednek a görög szavak közé. Ezeket a szavakat válogattam ki.

Boánergesz – A mennydörgés fiai

*„Azután felment a hegyre, és magához hívta, akiket akart; ők pedig odamentek hozzá. Tizenkettőt pedig, akiket apostoloknak is nevezett, kiválasztott arra, hogy vele legyenek, és azután elküldje őket, hogy hirdessék az ígét, és hogy a tőle kapott hatalommal kiűzzék az ördögöket. Kiválasztotta tehát a tizenkettőt: Simont, akinek a Péter nevet adta, Jakabot, **Zebedeus fiát és Jánost, Jakab testvérét, akiknek a Boanergesz nevet adta, ami azt jelenti, mennydörgés fiai**; továbbá Andrást és Fülöpöt, Bertalant és Mátét, Tamást és Jakabot, Alfeus fiát, Taddeust és Simont, a Kananeust és Júdás Iskáriótest, aki el is árulta őt.” (Mk 3,13–19)*

„Amikor Jézus tanítványainak elhívta őket, a »mennydörgés fiai« nevet adta nekik (g. *boanergesz*, h. *b^óné r^ógós*, azaz *b^óné rá'am*). Vitatott,

hogy Jézus miért adta nekik ezt a nevet. Amikor Jézus, a keresztet vállalva, Jeruzsálembé tartott, Samárián ment keresztül. Követei szállást kértek számára egy samaritánus faluban, de nem fogadták be, mivel Jeruzsálembé ment. Ekkor Jakab és János megkérdezte Jézust: akarja-e, hogy tüzet kérjenek a falura. Jézus elutasította kérésüket, sőt figyelmeztette őket: nem tudják, milyen lélek van bennük. Vannak, akik erre a történetre hivatkozva úgy vélik: Jézus azért adta Jakabnak és Jánosnak a »mennydörgés fiai« elnevezést, mert heves vérmérsékletű emberek voltak. Valószínű azonban, hogy az elnevezésnek ehhez a történethez s a két tanítvány esetleges heves vérmérsékletéhez semmi köze sincs. Az elnevezés értelme keresésénél inkább abból kell kiindulni, hogy elhívásukkor kapták ezt a nevet. Ahogyan Jézus Pétert Kéfásnak (Jn 1,42), úgy Jakabot és Jánost a mennydörgés fiainak nevezte. Ez az elnevezés az Istennel való kapcsolatukkal s az eljövendő szolgálatukkal lehetett összefüggésben. Az elnevezés nem a természeti jelenségre, hanem a mennydörgő Istenre utal.”¹

„Amikor Kr. u. 70-ben Márk megírta evangéliumát, Jézus első tanítványainak nagy része már nem volt jelen a keresztény közösség vezetésében. Ebben a részben, ahol a tizenkét apostol kiválasztása történik, Márk korának keresztényei számára a tanítványi mivolt két fontos elemét hangsúlyozza: »Jézussal lenni« és általa »nevet kapni«. [...] A keresztény tanítványi mivolt második tényezője a jézusi »néven szólításban« rejlik. A Teremtés könyvében az egek, a föld és minden teremtmény Isten tulajdonává válik, mert ő »nevezte el« őket (Ter 1,3–10). Amikor felhatalmazta Ádámot, hogy nevezze el az állatokat, Ádám részesült Isten fölöttük gyakorolt hatalmában (Ter 2,20). Jézus néven szólítása annyi, mint az ő tulajdonába kerülni, az ő irányítása alatt állni; ez azt is jelenti, hogy azok, akiket ő nevez el, hatalmának részesei lesznek (14–15. v., »...elküldi őket hirdetni az evangéliumot; hatalmat adott nekik az ördögök kiűzésére«).”²

„Csak Márknál olvassuk, hogy Jézus a Zebedeus-fiaknak a Βοανηργες = *Boanerges* nevet adta (itt is ἐπιτιθεῖναι = *epitithenai!*). A név eredetét

1 Mennydörgés fiai. In: *Keresztyén bibliai lexikon*, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/m-CA1F3/mennydorges-fiai-CA2B1/>.

2 LINDEN 1993.

nem lehet pontosan megállapítani. Talán egy héber kifejezés elgörögösödött formája (= lázadás fiai?). Márk »mennydörgés fiai«-nak fordítja. De mit értett ezen Jézus és mit Márk? Kideríthetetlen. Szokták Lk 9,54-gyel indokolni, de ennek semmi alapja nincs. Más magyarázat szerint Jakab és János egy messiási lázadó csoport tagjai voltak. Szokták Jn 12,29 alapján magyarázni, ahol Isten szavát mennydörgésnek vélik: tehát a Zebedeus-fiak különösen fogékonyak voltak a mennyei kijelentésekre. Vagy: ők voltak az ítélet apokaliptikus viharának hirdetői stb. Biztos válasz nincs. Lehet, hogy Jézus a végső idő »választottjaira« gondolt. Márk viszont talán az üldözések viharára (vö. 10,38-40).³ „A [...] *Boanerges* nevet talán ahhoz az elnevezéshez hasonlíthatjuk, amelyet testvérpárok alkalomadtán a görögben kaptak. Bizonytalan, hogy a »mennydörgés fiai« márkí értelmezés helyes-e, és éppígy nem tudjuk azt sem, mire utal. Minthogy Jézus tekintélyi alapon adja a nevet, ennek többnek kell lennie egyszerű ragadványnevnél.”⁴

Tálita kúmi – Leányka, kelj fel!

„Még beszélt Jézus, amikor emberek érkeztek a zsinagógai előjáró házá-
tól, és ezt mondták: *Leányod meghalt. Miért fárasztod még a Mestert?*
Jézus is meghallotta, amit mondtak, és így szólt a zsinagógai előjáróhoz:
*Ne félj, csak higgy! És senkinek sem engedte meg, hogy vele menjen, csak Péternek, Jakabnak és Jánosnak, Jakab testvérének. Amikor megérkeztek a zsinagógai előjáró házához, látva a zűrzavart, a hangosan sírókat és jajgatókat, bement, és így szólt hozzájuk: Miért csináltok ilyen zűrzavart, és miért sírtok? A gyermek nem halt meg, csak alszik. Erre kinevették; de ő mindenkit kiküldve maga mellé vette a gyermek apját, anyját és a vele lévőket, és bement oda, ahol a gyermek feküdt. Majd megfogva a gyermek kezét, ezt mondta neki: **Tálitha kúmi!, ami azt jelenti: Leányka, neked mondom, kelj fel!** A leányka pedig azonnal felkelt és járt, mert tizenkét éves volt már. Azok pedig azt sem tudták, hova legyenenek a nagy ámulattól. Jézus azonban szigorúan meghagyta nekik, hogy ezt senki meg ne tudja; azután szólt, hogy adjanak enni a leánykának.” (Mk 5,35–43)*

3 DÓKA 2005, 67. o.

4 GNILKA 2000.

„Itt egy zsinagóga-elöljáró kéri Jézustól a lánya meggyógyítását, ami nem történhetett volna meg, ha az előzőekben nem értesült volna Jézus nőket is gyógyító tevékenységéről. Itt azonban a gyógyító érintés nem nyilvánosan történik. Ő azonban mindenkit kiküldött [...] Megfogta a kislány kezét, s így szólott hozzá: »Talita kum«, ami annyit jelent: Kislány, parancsolom, kelj föl! Ennek a jelenetnek csak a szülők és Jézus kiválasztott tanítványai a szemtanúi. Bár a Jairus beszélő név (jelentése: ragyogjon fel az istenség), mégis fontosabb, hogy ezt a gyógyítást egy zsidó vallási tisztségviselő, Kafarnaum zsinagógájának vezetője kéri.”⁵

„A talita valójában nem kislányt jelent, hanem azt, hogy »báránycám«. Az evangélista kénytelen ugyan a talita szót közönségesen »kislány«-nak fordítani, mert a görögben nem szokás a gyerekeket »báránycám«-nak becézni. De ezzel a megoldással maga sem elégedett teljesen. Mert Ő nem úgy mondta, hogy »kislány«, azt mondta neki: »Talita!« – »Báránycám!« És ez felejthetetlen valami volt! Ezért tartja meg Márk Jézus eredeti szavát, mivel nemcsak isteni életadó hatalmának, de mélységes emberi kedvességének is emléket akar állítani valamiképpen. A görög (magyar) szövegbe iktatott héber, arám kifejezések mindig valami többletet adnak fordításukhoz képest, ezt lehetőség szerint a mai olvasónak is tudatosítania kell.”⁶

Az arámi nyelven közölt szöveg emlékeztet az antik varázslásra, ahol az idegen, érthetetlen szöveg a varázslás eszköze. Valószínű azonban, hogy az elbeszélés eredeti megfogalmazása arámi nyelven történt. De az itteni görög változat is azonnal lefordítja az érthetetlen szöveget, tudatosan elhárítva ezzel a varázsszöveg benyomását (vö. 7,11.34; 14,36; 15,22.34). Nem varázslás, hanem Isten Jézus által megszólaló hatalmas szava keltette életre a leánykát. E hatalom nagyságára utal, hogy a halott „azonnal felkelt”. A csoda valóságos voltát két vonás demonstrálja. Az egyik: a leányka „járkál”, tehát valóban él és egészséges. Már a betegágyra sincs szüksége. Életkorának említése azt indokolja, hogy nagy, járnivaló leányról van szó. A másik demonstráló vonás Jézus utasítása a 43. versben: „adjanak neki (ti. a leánykának) enni!” Tehát helyreállt normális, testi életműködése is, és nem valami varázslatos jelenségről van szó.

5 BENYIK 2011.

6 DÉR 1999, 97. o.

FELADAT

Írjunk akrosztichont közösen az osztállyal Jézus szavaira. A Talitha kúmi egyes betűivel kezdődjenek a mondatok, amelyek elmesélik a történetet. Például:

- Tanácstalanul ült lánya ágyánál Jairus.
- Aggódott, mert már halálán volt.
- Lányát már mindenki megpróbálta meggyógyítani, de egyre rosszabbul lett; stb.

Effata - Nyílj meg!

„Jézus ismét elhagyta Tírusz határát, és Szidónon át a Galileai-tengerhez ment a Tízváros vidékén keresztül. Ekkor egy süketnémát vittek hozzá, és kérték, hogy tegye rá a kezét. Jézus félrevonta őt a sokaságtól, ujját a süket fülébe dugta, majd ujjára köpve megérintette a nyelvét; **azután az égre tekintve fohászzkodott, és így szólt hozzá: Effata, azaz: Nyílj meg!** És megnyílt a füle, nyelvének bilincse is azonnal megoldódott, úgy-hogy rendesen tudott beszélni. Jézus megparancsolta nekik, hogy ezt senkinek se mondják el; de minél inkább tiltotta, annál inkább híresztelték, és szerfölött álmélkodtak, és ezt mondták: Milyen jó mindaz, amit tesz! Képes azt is megtenni, hogy a süketek halljanak, és a némák beszéljenek!” (Mk 7,31–37)

ÉNEK

EÉ 306; 150

Varázsigeként hat a görög nyelvű elbeszélésben az arámi szó is, Effata, amit azonban felold a fordítás: „Nyílj meg!” Az egész leírás úgy jellemzi Jézust, mint aki rendelkezik az ókori csodatevők minden fegyverével, és így küzd, harcol az ember gyógyulásáért. Ez a küzdő, indulatokkal telt Jézus-kép Márkra is jellemző. A betegség démonikus hátterét sejteti már a megszólítás is, „nyílj meg!”, ami nem a beteg testrészeknek, hanem magának a betegnek, tehát az egész embernek szól. Hasonlóképpen démonikus megkötözöttségre utal a gyógyulást demonstráló leírás is. Jézus az égre tekintve kiáltotta az „effata”-t, azaz az égnek, a mennynek szólt a felszólítás. (Az eredeti görög szövegben az itt található ige sóhaj-tást, gyötrődést jelent, ami az erőfeszítés előtti összpontosítás, megter-

heltség velejárója.) Ahhoz, hogy az ég kitérüljön, és akadálytalanul árrassza alá ajándékait, erőre van szükség. Nem emberi erőre, nem átlagosra, nem csupán hétköznapira.⁷

FELADAT

Rendeződjünk párokba. A pár egyik tagja kap egy kifejezést, mondatot vagy egy szót, s azt kell szavak nélkül elmondania a másiknak. Pár perc után cseréljenek. Figyeljék meg, hogy milyen hatással volt rájuk az, amikor nekik kellett magyarázni, s milyen volt az, amikor ők voltak a „hallgatók”. A végén osszuk meg a tapasztalatainkat.

KÉRDÉSEK

Mikor szoktam imádkozni? Miért? Mennyire tudok megnyílni? Ki előtt? Mennyire tudok titkot tartani?

IMÁDSÁG

Nyisd meg a fülemet, Uram, és gyógyítsd meg a számat, hogy halljak, és újra beszélni tudjak azokkal az embertársaimmal, akikkel szemben megsüketültem és megnémultam. Ez így sem nekik nem jó, sem nekem. Kérlek, gyógyítsd meg a számat, hogy újra gyógyító jó szóval, a te Igéddel tudjak szólni és bizonyosságot tenni, de ne csak szóval, hanem egész életemmel, hogy azok is felismerjenek téged, akik már régen nem hallanak, és némák.⁸

Géhinóm - Gyehenna

„Aki pedig egyet is megbotránkoztat e kicsinyek közül, akik hisznek bennem, jobb annak, ha malomkövet kötnek a nyakába, és a tengerbe vetik. Ha megbotránkoztat téged a kezed, vágd le azt, mert jobb, ha csonkán mégy be az életre, mint ha két kezeddal együtt jutsz a gyehennára, az olthatatlan tűzre, ahol férgük nem pusztul el, és a tűz nem alszik el. És ha a lábad megbotránkoztat téged, vágd le azt, mert jobb, ha sántán mégy be az életre, mint ha két lábaddal együtt vettetsz a gyehennára,

7 Felhő-karcoló, 32. sz. 2011. február 11. <https://www.parokia.hu/archivum/kozosseg/szam/31/cikk/574/>.

8 Forrás: bokorportal.hu.

ahol férgük nem pusztul el, és a tűz nem alszik el. És ha a szemed botránkoztat meg téged, vájd ki azt, mert jobb, ha fél szemmel mégy be az Isten országába, mint ha két szemeddal együtt vettetsz a gyehe-nára, ahol férgük nem pusztul el, és a tűz nem alszik el.” (Mk 9,42–48)

ÉNEK

EÉ 514; 357

„Gyhenna a Hinnóm-völgy görög nevének magyaros formája.

(A héber: *gé-hiinóm*, arám *géhinnám*, görög átírásban *geena*.) Ezt a völgyet a Biblia hol »Benn-Hinnóm völgye« (Józs 15,8; 2Kir 23,10; 2Krón 28,3; Jer 7,31), hol »Hinnóm völgye« (Józs 18,16; Neh 11,30), hol meg egyszerűen »a völgy« (Jer 2,23) néven említi. A Hinnóm-völgy a hegyen épült Jeruzsálemet Nyugatról és Délről karéjosan övező köves, patak nélküli völgy, arab nevéen vádi er-Rabábi. Valamikor ez volt a határ Júda és Benjámin törzsi birtoka között (Józs 15,8; 18,16).”⁹

„A völgy múltjának lényeges eleme, hogy Júda bálványimádó korszakában a Moloch nevű idegen istenségnek mutattak be gyermekáldozatokat ezen a helyen, pontosan a Tófet nevű tűzoltáron. Ennek során a Moloch nagy, üreges ércszobrát belülről felizzították, majd előrenyújtott, áttüzesedett karjaiba helyezték a gyermeket, akit mindenkor saját szülei áldoztak fel valamilyen céljuk elérése érdekében. Jósias király később szándékosan tette tisztátalanná a völgyet, ezzel megakadályozva Moloch papjai vallásgyakorlatát. Így a későbbiekben, Krisztus idejére már egy szeméttelpeknél üzemelt, ahol Jeruzsálem városának hulladékát égették el. Itt égették el a leggonoszabb bűnözők holttestét is.”¹⁰

9 Gyhenna. In: *Keresztván bibliai lexikon*, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztven-bibliai-lexikon-C97B2/g-gy-C9D14/gyhenna-C9D91/>.

10 <https://www.hitgyulekezete.hu/lexikon/gyhenna>.

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK

Milyen hír, esemény botránkoztatott meg bennünket az elmúlt héten? Osszuk meg egymással, és keressük meg a megbotránkoztató események közös nevezőjét! Mi a közös mindabban, ami megbotránkoztatott bennünket?

IMÁDSÁG

Tekints reánk, Urunk, és légy velünk, hogy mi is veled lehessünk. Jöjj fényeddel, mert bennünk sok a sötétség. Jöjj tanácsoddal, mert könnyen megtorpanunk. Jöjj szépségeddel, mert olyan csúnyák és taszítók vagyunk sokszor.

Jöjj erőddel, hogy felegyenesedjünk. Jöjj békéddel, hogy összhangra találjunk. Jöjj jóságoddal, hogy bűneinkből hozzád meneküljünk. Vedd el szívünk keménységét. Egyesíts bennünket az imádságban. Jézus nevében fordulunk hozzád, mert általa megnyitottad előttünk az eget, és bezártad mögöttünk a pokol kapuját.¹¹

171

Bartimeus

*„Azután Jerikóba értek, és amikor Jézus tanítványaival és nagy sokasággal kifelé ment Jerikóból, **egy vak koldus, Bartimeus, Timeus fia ült az út mellett.** Amikor meghallotta, hogy a názáreti Jézus az, így kiáltott fel: **Dávid Fia, Jézus, könyörülj rajtam!** Többen is rászóltak, hogy hallgasson, ő azonban annál inkább kiáltozott: **Dávid Fia, könyörülj rajtam!** Jézus megállt, és ezt mondta: **Hívjátok ide!** Odahívták a vakot, és ezt mondták neki: **Bizzál! Kelj fel! Hív téged!** Ő pedig ledobta felsőruháját, felugrott, és odament Jézushoz. Jézus megkérdezte tőle: **Mit akarsz, mit tegyek veled?** A vak ezt mondta: **Mester, hogy újra lássak.** Jézus pedig így szólt hozzá: **Menj el, a te hited megtartott téged. És azonnal visszanyerte látását, és követte őt az úton.**” (Mk 10,46–52)*

ÉNEK

EÉ 412; 423

11 EÉ 736. o.

A Bartimeus név jelentése: Timeus („nagyrabecsült”) fia. „Ez volt Jézus földi életének utolsó gyógyítása. Érdekes, hogy a legutolsó gyógyítása éppen egy olyan volt, ami a messiási mivoltára utalt. [...] Jézus egész életét csodák kísérték végig. A fogantatása is csoda volt, és a halála utáni feltámadása is. Jézus csodái a tanításának a megpecsételői, bizonyítékai voltak. Jelek, amelyek arra utaltak, hogy Jézus hatalma Istentől jövő erő. Jézus csodáiban az a lényeges, hogy Isten ereje mutatkozik meg bennük, általuk. A csodák célja mindig a hit ébresztése. Jézus gyógyítási és csoda-történeteiben látjuk, hogy ez gyakran be is következett: aki átélte a gyógyítást vagy a csodát, bizonyágot is tett a hitéről.”¹²

„Bartimeus őszinte hitből fakadó imádsága, mely rövid volt és velős, meghallgatást nyert. A kánaáni asszony is így szólította Jézust: »Uram, Dávid Fia! Könyörülj rajtam!« Ő is hitte, hogy Jézus a Messiás. [...] Bartimeus felismerte, hogy Isten ereje gyógyította meg, és dicsőítette Őt ezért. Jézus minden gyógyítása azért történt, hogy az Atyát dicsőítse.”¹³

FELADAT

Ha van látássérült ember az ismerősi körben, aki szívesen részt venne a bibliaórán, akkor szánjunk rá időt, és hívjuk be. A legjobb, ha olyan személy, akit szeretnek és ismernek – mivel ő tud pár mondatot mondani a saját életével kapcsolatban. Nem szükséges, hogy az egész bibliaóra a vendéggel való beszélgetésről szóljon, de legalább tíz-húsz percet szánjunk arra, hogy a csoporthoz szóljon. Ha rendhagyó bibliaórát tudunk tartani, akkor a látássérült vendég az egész órába kapcsolódjon be – a közös játékokba stb. Készítsük elő a termet, és ha szükséges, vigyünk magunkkal segítőköt is.

Ha erre nincs lehetőség, akkor a jelenlévők közül válasszuk ki azokat, akik segíthetnek a többieket „vezetni”. Vigyünk magunkkal ételt, italt (amit majd pohárba töltünk ki), és egy egyszerűbb akadálypályát készítsünk elő. A csoport azonban ne lássa az előkészületeket, és az elkészített termet sem. Egyenként hívjuk be az embereket, akiknek már be van kötve a szemük, és vezessük végig őket a termen. Engedjük, hogy megkóstolják az ételt, igyanak a pohárból, és végigmenjenek az „akadálypályán” segítséggel. Akár arra is kísérletet tehetnek, hogy egyszerűbb

¹² http://refpedi.hu/lapozo/Hittan2-TS_tn-zve-2017-08-16_CsF/index_180.html, 179. o.

¹³ <https://kateteka.hu/287-a-vak-bartimeus-meggyogyitasa/>.

tárgyakat tapintás útján megpróbálnak kitalálni. Majd hagyjunk arra lehetőséget, hogy a termet elhagyva megbeszéljék az élményeiket.

KÉRDÉSEK

Vajon mit gondolhattak azok, akik látták a gyógyítást? Hogyan lehet „jól”, a másikat nem megbántva segíteni? A gyülekezetben vannak-e olyanok, akiknek segíthetünk? Te kiben, miben bízol? Sorold fel! Miért tudsz bízni bennük?

IMÁDSÁG

Istenem! Te lehajolsz hozzám, hogy Istenem légy. Üdvösségemet munká-
lod, és gondomat viseled: mindent megadsz nekem Krisztusban. Méltán
követeled, hogy ne legyen más Istenem. Megvallom, hogy vétkeztem
ellened. Kétkeltem benned és igédben. Istenemmé tettem és bálványoz-
tam magamat, embereket, földi javakat. Bízam saját kegyességemben,
megtérésemben és jó cselekedeteimben. Emberektől jobban félttem, mint
tőled, embereket jobban szerettem, mint téged. Jobban bízam földi javak-
ban, mint benned, hitetlen, kishitű, babonás voltam. Szerencsésnek vagy
szerencsétlennek tartott napokhoz, jelekhez, jóslatokhoz igazodtam.
Szellemidézésben vettem részt, és onnan vártam útmutatást. Felesle-
gesen kerestem a veszélyt, és kísértettelek téged. Nem tettem le irgal-
madba terveimet, munkámat és nehézségeimet. Nem voltam vidám és
csendes tebenned, elcsüggedtem és kétségbe estem, mintha nem volnál
Istenem. Nem segítettem másokat a benned való hitre. Nem féltetek, nem
szerettelek, és nem bízam benned mindennél jobban. Uram, könyörülj
rajtam!¹⁴

Abba - Apa/Atya

*„Ekkor arra a helyre értek, amelynek neve Gecsemáné, és így szólt tanítvá-
nyaihoz: Üljetek itt, amíg imádkozom! Maga mellé vette Pétert, Jakobot
és Jánost, azután rettegni és gyötrődni kezdett, majd így szólt hozzájuk:
Szomorú az én lelkem mindhalálig: maradjatok itt, és virrasszatok! Egy
kissé távolabb ment, a földre borult és imádkozott, hogy ha lehetséges,
múljkék el tőle ez az óra. És így szólt: **Abbá, Atyám!** Minden lehetséges*

14 EÉ 695. o.

neked: vedd el tőlem ezt a poharat; mindazáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem amint te.” (Mk 14,32–36)

ÉNEK

EÉ 91; 351

„Arám szó, jelentése: »apa«. Az arám Jézus korában a zsidó nép köznyelve volt. Az Ószövetség népe mondta ugyan Istent atyjának (Ézs 63,16; Jer 3,4; 31,9; Zsolt 68,6), de az *abbá* szóval szigorúan csak a családon belül szólították a gyermekek a testi apát. Jézus ilyen egyszerű, bensőséges módon szólította Istent (Mk 14,36), és erre tanította – hatalmazta föl – tanítványait. Valószínűleg ez állt a Miatyánk eredeti arám szövegében. Jézus az Istenhez való különleges viszonyába vonja be övét. (Mt 11,27). Az első palesztinai, arámul beszélő keresztyén gyülekezettől lefordíthatatlanul adták tovább a másként beszélő gyülekezeteknek. Így került bele az Újszövetség görög szövegébe. A Szentlélek munkája, hogy ilyen közel kerülünk Istenhez.”¹⁵

„Idővel, az i. sz. első századokban ezt a kifejezést a zsidó rabbik tiszteletbeli címeként kezdték használni, és a Babilóniai Talmudban is megtalálható ilyenformán. A zsidó szanhedrin alelnöke ekkor már viselte az 'áv, vagyis a szanhedrin atyja címet. Később aztán a kopt, az etióp és a szír egyházak püspökeire is alkalmazták ezt a titulust, sőt, kifejezetten az alexandriai püspök címe lett, vagyis a keleti egyház ezen részének ő lett az »apukája«, azaz »pápája«. A magyar »apát« és »apátság« szó egyaránt az arámi *abbá* szóból ered. A latin *Vulgata* fordítója, Jeromos ellenezte, hogy az ő idejében a katolikus szerzetesek megszólítására használták az „apát” címet, és úgy érvelt, hogy ezzel megsértik Jézusnak a Máté 23,9-ben adott utasítását: »Ezenkívül senkit se hívjatok atyátoknak a földön, mert egy a ti Atyátok, az égi.«”¹⁶

FELADAT

Álljunk fel. A kezeinket lógassuk a törzsünk mellett. Csukjuk be a szemünket, és érezzük meg, hogy milyen így állni. Majd térdeljünk le. Éljük át,

15 Abbá. In: *Keresztyén bibliai lexikon*, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztien-bibliai-lexikon-C97B2/a-a-C97B4/abba-C97BA/>.

16 Abba. In: *Óratorny online könyvtár*, <https://woljw.org/hu/wol/d/r17/lp-h/120000011>.

hogy ez mit jelent, mit indít meg bennünk. Boruljunk le. Érezzük a talajt. Adjuk át magunkat az Isten előtti hódolatnak. Maradjunk ebben a helyzetben csendben. A végén osszuk meg tapasztalatainkat.

KÉRDÉSEK

Milyen imádságformákat ismerünk? Milyen imádságot mondunk rendszeresen? Melyik imádságot tanították a szüleink vagy a nagyszüleink?

IMÁDSÁG

Mennyei Atyám! Amikor leteperve, megsemmisülve, félreismerten, elhagyottan, csupán a szenvedésünkkel állunk a világban, a te szemed titkon akkor is lát bennünket, és tetszéssel nézi törekvésünket, fáradozásunkat, vágyainkat és reménységünket itt a világban. Ez a tudat nagyobb boldogsággal tölt el minket, mint amekkora a szenvedés. Ha pedig megaláz és szinte felőről bűneink tudata, bűnbánatunk akkor is megtalálja hozzád az utat, irgalmas Istenünk! Igen, Uram, hozzád visszük gondolatainkat, szívünket, gyenge önmagunkat, mert egyedül te vagy az, aki fölemelsz és megalázol és újra fölemelsz. Igen, Atyám! (Søren Kierkegaard)¹⁷

Gulgólet - Golgota

*„Miután kigúnyolták, levették róla a bíbor ruhát, és felöltöztették a saját ruhájába. Majd kivitték, hogy megfeszítsék őt. Kényszerítettek egy arra menő embert, a cirénei Simont, Alexandrosz és Rúfusz apját, aki a mezőről jött, hogy vigye Jézus keresztjét. **Elvitték őt a Golgota nevű helyre, ami ezt jelenti: Koponya-hely,** és mirhás bort adtak neki, de ő nem fogadta el. Keresztre feszítették, és megosztottak a ruháin, sorsot vetve, hogy ki mit kapjon. Kilenc óra volt, amikor megfeszítették. Felirat is volt a kereszten az ellene szóló vádról, amely így szólt: **A ZSIDÓK KIRÁLYA.**”* (Mk 15,20–25)

ÉNEK

EÉ 211; 215

17 EÉ 762. o.

„A név maga a zsidó-arám *gulgólet-gulgótá* szóra vezethető vissza, jelentése: koponya. Egy régi hagyomány szerint ezen a helyen temették el az első embert, Ádámot. Órigenész úgy vélte, hogy Ádám koponyájával áll összefüggésben az elnevezés, amelyre Jézus vére hullott, midőn halálakor a sziklák megrepedtek. Hieronymus viszont az ezen a helyen kivégzettek koponyáival hozza kapcsolatba. Minden valószínűség arra mutat, hogy a hegy koponyához hasonló formája áll az elnevezés hátterében.”¹⁸

„Aligha emberieségből nyújtották a hóhérok a kábító italt az elítélteknek, inkább azzal a szándékkal, hogy megkönnyítsék maguk számára munkát, mielőtt a keresztgerendához szögezik. – Miért utasította el Jézus a kábítást? Bizonyára nem azért, hogy a lehető legtöbbet szenvedjen. Hanem éber, világos tudatú akart maradni, mivel eretnekepere még nem ért véget. Ott álltak az inkvizíció küldöttei, hogy megfigyeljék, hogyan végzi: Ha Isten az utolsó pillanatban mégis csodát tesz, akkor valóban ő a Messiás; ha nem, akkor csaló, és Isten igazolta a nagytanács ítéletét. Ha visszavonja és megbánja tévtanítását, akkor legalább a lelke megmenekül; ha makacs marad, és megátkozza bíráit, akkor véglegesen elvettetett. Csak kimúlásának módjában jelenik meg az »istenítélet« arról, kinek az oldalán áll Isten. Ezt mindkét párt, Jézus is a legnagyobb feszültséggel várja. Ezért nem szabad a kábultságba menekülnie. A feladatához való hűségéből a végsőkig meg akarja őrizni saját felelősségét, és aktívan »ő maga« akar maradni.”¹⁹

FELADAT

Írásbeli beszámoló megfogalmazása Jézus elítéléséről egy „szemtanú” nevében. Munkácsy Mihály *Krisztus a keresztfán* című képeinek megfigyelése. Ehhez segítséget nyújt az „*Elvégeztetett*” – *Felekezeti tárlatvezetések Munkácsy Mihály Krisztus-trilógiája előtt* című kiadvány.²⁰

Kézműves feladat: botokból, lécdarabokból fakereszt készítése.

18 Golgota. In: *Keresztyén bibliai lexikon*, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/g-gy-C9D14/golgota-C9D73/>.

19 HERBST 1995, 199. o.

20 GALAMBOS 2013.

KÉRDÉSEK

Hol van az életünk Golgotája? Mi okoz szenvedést az életünkben?

IMÁDSÁG

Jóságos Jézusom, milyen szeretet készített arra, hogy engem szent véredben keresztelj meg? Milyen irgalom indított arra, hogy értem halált szenvedj? Lángba borítottad a világot szent szerelmeddel, s megsebezted bűnös szívemet izzó nyilaiddal. Ó, bár veled lennék a kereszten, bár meghalnék önmagamnak veled együtt! Jézus a kereszten függ, s én vagyok a bűnös, – Jézus a bitófán, pedig én vagyok a gonosztevő, – Jézus halott, hogy én élhessek... Ó, vér, ó, szögek, ó, édes teher, ó, érthetetlen szeretet! Jézusom, szenvedők Királya, hadd szenvedjek veled együtt, szögezz engem is, szegény bűnöst, a keresztre! Ámen. (15. századi magyar kódexből)²¹

21 Imádság a kereszten függő Jézushoz. In: *Liturgikus népektár*, https://nepenektar.hu/idoszak/szenvedes_ideje/liturgia/43/medit/518/imadsag-a-kereszten-fuggo-jezushoz.

Quadrans - Fillér

„Jézus pedig leült a templomi persellyel szemben, és nézte, hogyan dobja a pénzt a sokaság a perselybe. Sok gazdag sokat dobott bele, egy szegény özvegyasszony pedig odamenve **beledobott két fillért, azaz a legkisebb pénzt.** Jézus odahívta tanítványait, és ezt mondta nekik: Bizony mondom nektek, hogy ez a szegény özvegyasszony mindenkinél többet dobott a perselybe. Mert mindannyian a fölöslegükből dobtak, ő azonban szegénységéből mindent beledobott, amije csak volt, az egész vagyonát.” (Mk 12,41–44)

ÉNEK
EÉ 510

178

„A kontraszt Jézust jellemzi: a gazdagok tömegében ő az egy szegényre figyel, aki ráadásul férj nélküli, védtelen özvegy. Ez a pártosság Jézus társadalmi magatartásának legjellemzőbb vonása volt. – A *lepton* (= finom, vékony, kicsi) a legkisebb zsidó pénzérme, a *peruta* görög neve (Lk 12,59). Márk környezetében bizonyára nem volt használatos, azért adja meg az értékét római pénzben. A *kodrantés* a latin *quadrans* (= negyedpénz, ti. az *as* negyedrésze) görögös formája. Ha a *dénárt* pl. 200 Ft értékűnek vesszük, akkor a *lepton* 20 fillér. Persze a vásárlóértéket tekintve az akkori és mai pénzek már összehasonlíthatatlanok. A kodrantész említését bizonyítékkul szokták használni arra, hogy Márk evangéliuma Rómában keletkezett. Ez a pénzérme azonban nemcsak Itáliában volt használatos, hanem az egész Római Birodalomban.” (Szakács Tamás)²²

„Az elbeszélés történetiségét a kutatók zöme kétségbe vonja két okból is. Egyik ok a számos vallástörténeti párhuzam. A korabeli indiai, görög és rabbinista irodalomban is találunk hasonló elbeszéléseket, amelyek a szegény (özvegy) áldozatát dicsérik, és szembeállítják a gazdagokéval. Ezért a kutatók arra gondolnak, hogy egy ókori vándormotívumról van szó, amelyet Jézusra alkalmaztak, vagy maga Jézus formált belőle példázatelbeszélést, és ezt később, a hagyománytörténet folyamán valóságos történetté alakítottak. A másik ok az, hogy az elbeszélés több

22 <https://tinyurl.com/27yfx4nt>.

ponton nem realizálható. Pl.: hogyan látta a bizonyos távolságra »ülő« Jézus, hogy milyen pénzdarabokról van szó és mennyiről? Honnan tudta, hogy az özvegynek a két lepton volt az összes vagyona? Jeremias megfigyelése szerint a párhuzamos elbeszélésekben is mindig »természetfeletti tudás fedezi fel a szegény ajándékának értékét.«²³

FELADAT

Gondoljanak a csoporttagok olyan szituációkra, amikor valamilyen okból nem segítenek, pedig látszik, hogy kellene. Fejazzék be írásban a mondatot: „Segítenék, de...” (Pl. félek, nincs pénzem, én is bajba kerülhetek, nem vagyok benne biztos, hogy célba ér az adakozás.) A bibliaóráskok gondoldják a szituációt, amit be is mutathatnak. A kigondolt mondatnak el kell hangoznia.

Az „adakozókedd” az adományozás ünnepe, egy Amerikából indult és világszerte elterjedt mozgalom. Az adományozás népszerűsítésére jött létre, célja, hogy az év egy kiemelt napján (2023. november 28.) minél többen fordítsunk rendkívüli figyelmet egy szívünknek kedves nonprofit ügyre, és támogassuk azt.

Kérdések: Adni, adakozni a rászorulóknak számára. Kivel tehetsz jót? Hogyan és mit adhatunk lelki-szellemi javainkból, értékeinkből? Mutassák be a csoporttagok az egyházak, egyházi szervezetek karitatív munkáját hazánkban és a nagyvilágban.

IMÁDSÁG

Minden jó adomány és tökéletes ajándék onnan felülről, a világosság Atyjától száll alá, akiben nincs változás, sem fénynek és árnyéknak változása. Semmiért ne aggódjatok, hanem az imádság és könyörgés alkalmával mindenkor hálaadással vigyétek kéréseiteket az Isten elé. Az Isten békessége, amely minden értelmet meghalad, megőrzi szíveteket és gondolataitokat a Krisztus Jézusban. (Jak 1,17; Fil 4,6–8)²⁴

23 DÓKA 2005, 269. o.

24 EÉ 750. o.

Praetorium - Helytartóság

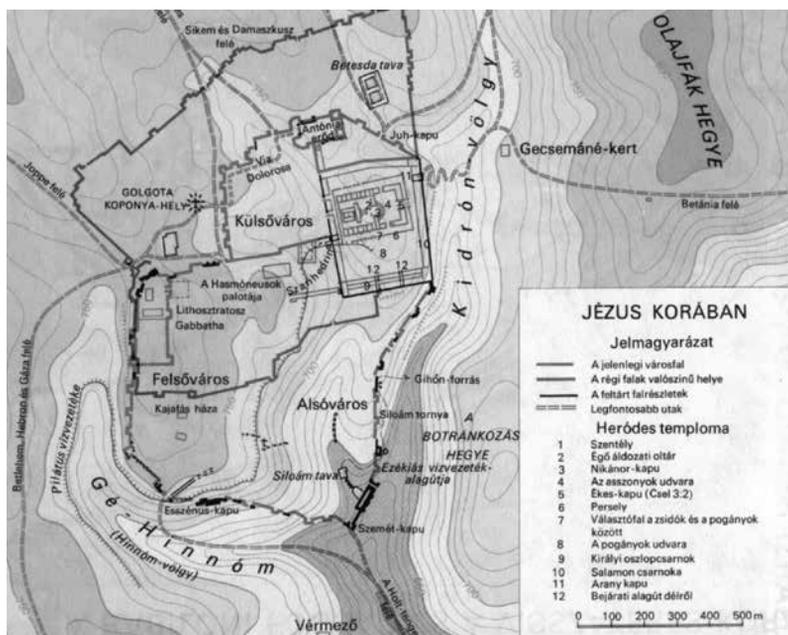
„A katonák **bevitték őt a palotába, azaz a helytartóságra**, és összehívták az egész őrséget. Bíborszínű köpenyt adtak rá, és tövisből font koronát tettek a fejére, és elkezdtek köszönteni: Üdvöz légy, zsidók királya! Nádszállal verték a fejét, leköpdösték, és térdhajtással hódoltak előtte.” (Mk 15,16–19)

ÉNEK

ÉÉ 460; 474

Praetoriumnak nevezték a helytartó hivatali székhelyét, ahol bíróság is működött, kaszárnya és börtön is volt. A Római Birodalom tartományai-ban a szenátus vagy a császár nevében a politikai hatalmat gyakorló közjogi méltóság hivatala. „A Szentírás így hívja azt a palotát, amelyben

180

szokás szerint Pilátus szállt meg jeruzsálemi tartózkodása alkalmával, Jézus Krisztust ebben a palotában ítélte halálra. A palota pontos helye

nem ismeretes; legtöbbször régi hagyomány szerint a Mória-hegy észak-keletén keresik, és Antonia várával azonosítják. E vár helyén épült palota udvarán van a keresztút első állomása. Mások szerint a praetorium Nagy Heródesnek a Sion-hegyen épült palotája volt, amely a júdeai helytartók lakóhelyeül szolgált jeruzsálemi tartózkodásukkor és ugyancsak praetorium nevet viselt. Pál apostol két évet töltött itt fogságban (58–60). A Filippi levél a római praetoriumot mint a császári testőrség, a pretoriánusok kaszárnyáját említi.”²⁵

FELADAT

Elevenítsük fel Jézus perét! Legyen egy ügyvéd, egy ügyész, és a vádlott maga Jézus. Sorakoztassunk fel pro és kontra érveket. Milyen ítélet született?

KÉRDÉSEK

Mik lehetnek a legnagyobb félelmeik? Hol élek meg erőszakot az életemben? Mit kezdek a hatalommal? Mit kezd velem, bennem a hatalom?

IMÁDSÁG

Uram, sok ember vesz körül. Most barátomra gondolok. Köszönöm azt, hogy oly sok kérdésben tudunk egyetérteni, és közös az érdeklődésünk. Úgy örülünk ennek. Tégy mégis józanná, hogy mindig számoljak azzal: más a barátom, és más vagyok én. Ne engedd, hogy önösségem korlátok közé szorítsa őt. Tégy figyelmessé, nehogy gáncsoljam, inkább előre segítsem az úton, amelyen vezetni akarod. Uram, oly gyakran megfeledekzem róla napi imádságomban, mert természetesnek tekintem ragaszkodását. Bocsásd meg hanyagságomat és lustaságomat. Vezess mindkettőnket kézen fogva, nehogy letérjünk a jó útról.”²⁶

Felhasznált irodalom

BARTHA Tibor (szerk.): *Keresztyén bibliai lexikon*. Budapest, 2000.

BENYIK György: *Az újszövetségi Szentírás keletkezés- és kutatástörténete*.

JATEPress, Szeged, 2011.

²⁵ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Praetorium>.

²⁶ EÉ 751. o.

- DÉR Katalin: Értelmezéstan elvek a Bibliában. *Iskolakultúra*, 1999/1. sz. 96–103. o. Web: <https://epa.oszk.hu/00000/00011/00023/pdf/9901.pdf>.
- GALAMBOS Ádám (szerk.): „Elvégeztetett”. *Felekezeti tárlatvezetések Munkácsy Mihály Krisztus-trilógiája előtt*. Luther Kiadó, Budapest, 2013. Web: https://medit.lutheran.hu/files/galambos_adam_szerk_elvegeztetett_munkacsy_tarlatvezetesek.pdf.
- HARRINGTON, Daniel J., SJ: *Evangélium Szent Máté szerint*. Ford. Hazai Péter. Korda Kiadó – Bencés Kiadó; Kecskemét–Pannonhalma, 1993. (Szegedi Bibliakommentár, Újszövetség 1.)
- HERBST, Karl: *A valódi Jézus. Egy teljesen más istenkép*. Elpidia Kiadó, 1995.
- DÓKA Zoltán: *Márk evangéliuma*. Hévizgyörk, 2005.
- GNILKA, Joachim: *Márk evangéliuma*. Ford. Turay Alfréd. Agapé, Szeged, 2000. Web: <https://mek.oszk.hu/21900/21986/html/index.html>.
- LINDEN, Philip A. van, CM: *Evangélium Szent Márk szerint*. Ford. Tóth Ildikó. Korda Kiadó – Bencés Kiadó; Kecskemét–Pannonhalma, 1993. (Szegedi Bibliakommentár, Újszövetség 2.) Web: <https://mek.oszk.hu/00100/00188/html/2mark.htm>.

Élő kapcsolat

Sorozat házaspáros kör számára

CZÖNDÖR ISTVÁN

1. Hogyan szólítalak?

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: labda, gyertya, papír, (filc) toll, képek, fényképek, énekeskönyv
A terem berendezése: körben helyezük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Pár mondatban, röviden köszöntsük a résztvevőket. Fejezzük ki az örömmünket afelett, hogy itt vannak, hogy nyitottak valami új felé, és a közös út reményében induljunk el önmagunk, egymás és Isten felé.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

A nap és a sorozat témájáról mondjunk pár mondatot. Témák: Társ vagy?; Az évfordulók; A bizalom; Megtartani; A megélhetés; Hálát adni; Eltörött; Tanulni egymástól; Megszólítani, mondani; Elfogadás; Étel-élet.

A mai, első találkozásunk címe *Hogyan szólítalak?* A neveink végigkísérnek bennünket egész életünkben. Az életkorunktól és helyzetünktől függően szólítanak bennünket különböző neveken, amelyek többé-kevésbé rajtunk ragadnak. Lehetnek ezek kedvesek, viccesek vagy megszégyenítőek is. A becenevek leginkább a párkapcsolat elején vannak jelen, de sokszor felszínesek is lehetnek. Gondoljunk vissza, idézzük fel, hogy milyen becenevvel szólítottuk/szólítjuk meg egymást: Apa? Anya? Nyuszó-

muszó? Drágám? Édesem? A kapcsolataink közelségét is jelzi az, hogy hívnak bennünket családjaink, barátaink és a házastársunk. A vezeték- és keresztnévünket viszont a szüleinktől kapjuk, ők döntöttek helyettünk. Nem elhanyagolható tény az, amikor a házasságkötés után a feleség felveszi a férje nevét (vagy fordítva), ezáltal új identitást kap. „A Jézus Krisztus névben két szó kötődik egybe új és páratlan méltóságjelzővé. Ez a méltóságjelző egyben olyan hitvallásos formulává is vált, amelyben az ősegyház hite megvallotta, hogy Jézus Krisztus az Izráelnek ígért Messiás, üdvösséget hozó király és egyben az egész emberiség vágyakozását és váradalmát betöltő egyetemes megváltó.”¹ Végeredményben az életem nem a nevemtől függ, hanem attól, hogy figyelek-e azokra, akik a nevemen szólítanak.

SZERZŐDÉSKÖTÉS (5 PERC)

A szerződés szóbeli megállapodás a vezető és a házaspárok között. Tartalmazza a kereteket (gyakoriság, ülések időtartama, titoktartás, a bizalom megteremtése) és a célt. Ez fontos része a szerződésnek. Gyűjtsük össze közösen, és írjuk fel filccel a csomagolópapírra, hogy mi az, ami biztonságot ad a jelenlévőknek. Például: ami itt elhangzik, az itt is marad; nem minősítjük a másik hozzászólását vagy véleményét; nem nevetjük ki egymást; figyelünk az időkeretekre; részt veszünk a csoportfolyamatban.

A TEREM BEJÁRÁSA (3-5 PERC)

Mindenki álljon fel. Járjuk körbe a termet. Ne beszélgessünk, próbáljunk magunkra figyelni. Érezzük meg, hogy itt vagyunk. Érezzük a fejünk búbját, a hajunkat, a homlokunk ráncosságát. Érezzük meg a vállainkat, melyeket meg is mozgathatunk. Figyeljünk rá, hogy mennyi mindent hordozunk. Lóbáljuk meg a karunkat, éljük át az erőnket, a bátorságunkat. Az ujjaink mozgatásával figyeljünk arra, hogy tudunk simogatni, mutogatni és imádkozni a kezünkkel. Lassan megérkezünk a térdeinkhez, majd a talpunkhoz.

1 <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/j-C9F46/jezus-krisztus-C9FA9/>.

HANGULATOLDÁS (2-3 PERC)

Egy labdát dobok mindenkinek ezzel a kérdéssel: „Mire van ma szükséged?” Miután ki-ki elmondta a szükségletét, visszadobja nekem a labdát. Miután befejeztük, a második körben ezt kérdezem: „Mi az, amitől tartasz?”

BEKÖSZÖNŐ KÖR: HOGY VAGY MA ITT? (15-20 PERC)

Válasszanak egy képet a földre kirakott képek közül, azon keresztül mutatkozzanak be, és mondják el, hogy hogy vannak ma itt. Mi foglalkoztatja őket? Milyen elvárásokkal érkeztek ide? stb. (Aki elkezd, tőle jobbra folytatjuk.)

Csoportkép: a képekből, amelyeket kiválasztottak, készítsenek egy montázst. Rakják egymás mellé. Beszéljünk róla, hogy mi született.

MI A NEVED? MILYEN VISZONYBAN VAGY A NEVEDDEL? MILYEN HATÁSSAL VAN RÁD? (15-20 PERC)

Mindenki mondja el, hogy mi a vezeték- és a keresztnéve és azt, ahogy szeretné, ha szólítanánk. S milyen érzések, élmények fűződnek a nevéhez? Pl. a keresztnévem sohasem tetszett; a családnememhez sok félreértés fűződik stb. (Itt megismerjük és memorizáljuk egymás nevét, és megtudhatunk a másikról mélyebb dolgokat is.)

HASONLÓSÁGOK (MOZGÁSOS JÁTÉK, 5 PERC)

1. Jelöljük ki az „igaz rám” és a „nem igaz rám” sarkokat a helyiségben.
2. Kérjük meg a csoporttagokat, hogy az elhangzó szempontok alapján álljanak a két hely közül valamelyikre.

Szempontok lehetnek például: szeretem a hagymát, félek a repüléstől, antialkoholista vagyok, dohányzom, szoktam motorozni, nincs jogosítványom, beszélek németül, van gyerekem, elmúltam harminc, szeretek olvasni, nem szeretem a telet, stb.

PÁR-BESZÉD (5 PERC)

A házaspárok beszéljessenek négy szemközt arról, hogy a házasságuk ideje alatt milyen néven, becenéven szólították egymást. Hogy változott meg ez a becenév, ha változott? Lett-e új, vagy az első maradt meg? Milyen érzéseket vált ki a társadból a beceneve, amelyen otthon hívod őt?

Nem kell megosztani ezt a többiekkel, de írjuk fel egy papírra a becenevünket, amelyiken a párunk szólít otthon.

SZEREPCSERE (10 PERC)

Kérlek, nézzetek fel, és keressetek valakit, akit nem ismertek igazán, vagy akit az adott pillanatban jobban megismernétek! Egy-egy perccetek lesz, hogy beszéljetek egymásnak egy-egy témáról, amelyet adok. Először az egyikőtök beszél, és a másik figyelmesen hallgat, majd cseréltek. Mindig szólni fogok, amikor csere van. Két perc után elbúcsúztok, és másik párt kerestek, akivel egy másik témát fogtok megosztani. Ezt ismétljük majd többször. Álljatok fel, és keressetek magatoknak párt!

Témák: 1. Egy szépség, amit látok magamban. Mi az, amit jónak vagy szépnek gondolok magamban? 2. Egy igazi öröm az életemben. 3. Egy nemrég átélt pillanat, ami most is velem van. 4. Valaki, akinek meg akarok köszönni valamit; stb.

HELYKERESÉS (1 PERC)

Üljenek le a házaspárok ismét egymás mellé, de keressenek maguknak egy új helyet, széket. Ne oda üljenek vissza, ahol az előzőekben ültek.

ELCSENDESEDÉS (5-10 PERC)

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük. Most lehetőség nyílik arra, hogy a papírokra felírt neveinket s velük együtt az életünk örömeit-nehézségeit letegyük Isten jelenlétébe. A gyertya köré egyenként odatesszük a papírjainkat, melyeken a „titkos” beceneveink vannak. Ne siessenek, szépen várják meg, amíg az előttük lévő helyet foglal. Felolvások egy történetet.² A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!*” (Ézs 43,1) Együtt, egymás kezét megfogva mondjuk el a Miatyánkot.

Ének: ÉÉ 120; 389; ZÉ 5

ZÁRÓKÖR (10 PERC)

A zárógyakorlatok célja a csoportmunka befejezésének, a lezárás élményének erősítése és az egymástól való elköszönés. A csoportvezető szem-

2 HÉZSER GÁBOR: *Mindennapi és nem egészen mindennapi történetek mindennapi és nem egészen mindennapi embereknek.* Kálvin Kiadó, Budapest, 2005. 25. o.

pontjából nagyon fontos, hiszen ilyenkor kap visszajelzést a csoporttól. Mindenki elmondja, hogy milyen élményekkel távozik. Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal?

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

Ismertessük a következő találkozás idejét.

A foglalkozás után, ha van rá lehetőség, igyunk egy teát, együnk egy kis sütit, beszélgessünk kötetlenül.

Közös film megnézése otthon: *Hogyan nevezzetek?* (francia–belga vígjáték, 2012)³

2. Társ vagy!

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: varázspálca, kavicsok, gyertya, papír, (filc) toll

Körben helyezük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Pár mondatban, röviden köszöntsük a megjelenteket a múlt hetihez hasonlóan. Foglaljuk össze röviden a múltkori alkalom témáját, a visszajelzéseket.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Mondjunk néhány mondatot a nap és a sorozat témájáról. A mai téma: Társ vagy? A továbbiak: Az évfordulók; A bizalom; Megtartani; A megélhetés; Hálát adni; Eltörött; Tanulni egymástól; Megszólítani, mondani; Elfogadás; Étel-élet.

SZERZŐDÉSKÖTÉS (5 PERC)

Tegyük ki az első alkalommal használt papírt, és egészítsük ki a szerződést további részletekkel, ha szeretnénk.

3 <https://videa.hu/videok/film-animacio/hogyan-nevezzetek-francia-vigiatek-vwg-HxMIRU1PjtGUZ>.

A TEREM BEJÁRÁSA (BEMELEGÍTÉS, 3-5 PERC)

Mindenki álljon fel. Járjuk körbe a termet. Ne beszélgessünk, próbáljunk magunkra figyelni. Érezzük meg, hogy itt vagyunk. Érezzük a fejünk búbját, a hajunkat, a homlokunk ráncosságát. Érezzük meg a vállainkat, melyeket meg is mozgathatunk. Figyeljünk rá, hogy mennyi mindent hordozunk. Lóbáljuk meg a karunkat, éljük át az erőnket, a bátorságunkat. Az ujjaink mozgatásával figyeljünk arra, hogy tudunk simogatni, mutogatni és imádkozni a kezünkkel. Lassan megérkezünk a térdeinkhez. Amikor meghalljuk a csengetést, akkor a hozzánk legközelebb álló mögé álljunk, úgy, hogy a hátunk összeérjen. Így álljunk pár másodpercig, amíg újból meg nem szólal a csengő. A csendben érezzük meg, hogy valaki tart, valakinek nekitámaszkodhatok. A következő gong után újra kezdjük bejárni a teret.

BEMELEGÍTŐ JÁTÉK: ATOMOKBÓL MOLEKULÁK

A játékosok a teremben össze-vissza járkálnak (mint a keringő atomok). A játékvezető egyszer csak bekiált egy számot (például hat), a játékosoknak pedig úgy kell összekapcsolódniuk egymással, hogy ennyi atomból felépülő molekulákat alkossanak.

HANGULATOLDÁS (2-3 PERC)

Egy varázspálcát adok kézbe mindenkinek ezzel a kérdéssel: „Ez a te titkos varázspálcád, mit/min változtatnál a segítségével?” Miután ki-ki elmondta a vágyát, visszaadja nekem a varázspálcát.

BEKÖSZÖNŐ KÖR: HOGY VAGY MA ITT? HOGY HÍVJUNK? (15-20 PERC)

A jelenlévők válasszanak egy-egy követ a földre kirakott kavicsok közül, és azon keresztül mutatkozzanak be, mondják el a nevüket, illetve hogy hogy szólítsuk ma meg őket. Mondják el, fogalmazzák meg, hogy hogy vannak ma itt. Mi foglalkoztatja őket? Milyen elvárásokkal érkeztek ide? stb. (Aki elkezdi, tőle jobbra folytatjuk.) Ismerkedjünk a kezünkben lévő kavicsal. Milyen a formája, milyen alakzatok vannak rajta? Miben hasonlít rá?

FOLYAMAT, ÖSSZEKAPCSOLÓDÁS (KÖZÖS CSOPORTMUNKA, 2 PERC)

A kavicsokon lévő vonalakat illesszék egymáshoz úgy, hogy folytonosságot fejessen ki. Kapcsolódjanak össze ezek a hálózatok. A hegeink

összekapcsolhatnak bennünket. Közös tapasztalat a sebzettség. Társra találhatok.

„VAKVEZETÉS” (10 PERC)

A vakgyakorlatokat mindig csukott szemmel játsszuk, miközben tapasztalhatjuk, hogy térérzékelésünk elég ingataggá válik. Nagyobb figyelem nyílik ki a többi érzékszerveinkre, a hallásra, tapintásra, szaglásra. Növekedik a bizalom érzése a partner iránt, és teljes mértékben ráhagyatkozunk. A pár egyik tagja behunytt szemmel jár, a másik mögötte haladva a „vak” vállára teszi a kezét, és úgy irányítja, vagy „vak” a vezető tenyerére teszi a saját tenyerét, és úgy vezetik.

PÁR-BESZÉD (5 PERC)

A házaspárok beszélgessenek négy szemközt arról, milyen érzéseket váltott ki belőlük a vezető és a vezetett szerep. Melyik élethelyzet állt hozzájuk közelebb? Melyikben érezték magukat komfortosan? Személyenként egy-két perc áll rendelkezésre, majd cseréljenek. Amíg az egyik beszél, addig a másik figyelmesen hallgassa, s ne kérdezzen bele.

MEGOSZTÁS (10 PERC)

Osszuk meg a nagy körben is a tapasztalatunkat, élményeinket. Milyen felismerésre jutottunk?

EGY KARNYÚJTÁSNYIRA (10 PERC)

Álljanak egymással szemben a párok, kb. négy-öt méter távolságra egymástól. Egyikük csukja be a szemét, nyújtsa ki a karját, és induljon el a társa felé. A cél, hogy minél közelebb menjünk hozzá, de ne érintsük meg. Amikor úgy érezzük, hogy elég közel vagyunk, akkor álljunk meg, egy kicsit maradjunk lehunytt szemmel, majd nyissuk ki a szemünket, és lássuk meg a közelséget-távolságot.

HELYKERESÉS (1 PERC)

Üljenek le a házaspárok ismét egymás mellé, de keressenek maguknak új helyet, széket. Ne oda üljenek vissza, ahol az előzőekben ültek. Beszéljük meg az érzéseket és a tapasztalatokat. Kinek milyen volt? Mit jelentett?

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA (5 PERC)

A kapcsolat erősítése. Egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Azt becsülöm benned, hogy...”

CSALÁDSZOBOR (15 PERC)

1. Kérjük meg a csoport tagjait, hogy egyesével készítsék el a családjuk szobrát, kifejezve ebben, hogy ki kit milyen közel érez magához.
2. Kérdezzük meg a protagonistát a család minden tagjának szerepében, hogy hogyan érzi magát abban a szerepben, és onnan hogy érzi, ki kivel szemben elutasító.
3. A csoport tagjai segédként vegyék fel az egyes családtagok szerepét, és a szobor készítője adjon a szobor minden alakjának egy-egy mondatot, amelyben kifejezi magát a család vagy az egyes családtagok felé.
4. Osszuk meg élményeinket.

HÁROM KÉRDÉS (ELCSENDESEDÉS, 2-5 PERC)

1. Kérjük meg a csoporttagokat, hogy helyezkedjenek el kényelmesen, akár a padlón ülve vagy fekve.
2. Kérjük meg őket, hogy válaszoljanak maguknak a következő három kérdésre:
 - Ki vagyok én? (Mi az, ami megkülönböztet mindenki másától, és mi az, amiben olyan vagyok, mint mindenki más?)
 - Hova tartozom? (Mi a közös bennem és azokban az emberekben, akikhez tartozom, és akiket különlegesnek és igazán lélettelinek látok?)
 - Mennyire működöm jól? (Azoknak a szerepeknek, feladatoknak az áttekintése, amelyeket az utóbbi napokban, hetekben, hónapokban végeztem; ezzel kapcsolatos személyes értékelés.)

ELCSENDESEDÉS (5-10 PERC)

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük. Most lehetőség nyílik arra, hogy a kavicsainkat újra megkeressük, kézbe vegyük, megnézzük, és letegyük Isten jelenlétébe. A gyertya köré egyenként odatesszük a kavicsokat. Ne siessenek, várják meg, amíg az előttük lévő helyet foglal. Felolvasok egy történetet.⁴ A felolvasás után hangozzék el

4 HÉZSER 2005, 80. o.

ez az ige is: „*Nem jó az embernek egyedül lenni, alkotok hozzáillő segítő-társat!*” (1Móz 2,18) Mondjuk el együtt a Miatyánkot.

Ének: EÉ 69; ZÉ 144

ZÁRÓKÖR (10 PERC)

A zárógyakorlatok célja a csoportmunka befejezésének, a lezárás élményének erősítése, és az egymástól való elköszönés. A csoportvezető szempontjából nagyon fontos, hiszen ilyenkor kap visszajelzést a csoporttól. Mindenki elmondja, hogy milyen élményekkel távozik. Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

Ismertessük a következő találkozás időpontját.

A foglalkozás után lehet közös teázás, kötetlen beszélgetés.

Házi feladat: a három kérdés megválaszolása egymás számára.

3. Ünnepek, évfordulók

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: ajándékdoboz, gyertya, papír, (filc)toll, tábla

Körben helyezük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Pár mondatban, röviden köszöntsük a megjelenteket a korábbiakhoz hasonlóan. Foglaljuk össze röviden a múltkori alkalom témáját, a visszajelzéseket.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Nagy jelentősége van a rituáléknak a házaspárok együttélésében. Az életciklusok szertartásai, mint például az esküvő, egy sikeresen letett vizsga megünneplése mellett ott vannak az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó rituálék, amelyeket a pár gyakran úgy hajt végre, ahogy azt mindketten saját családjuktól átvették. Aztán ott vannak a speciális rítusok, mint a születésnapok és évfordulók, a házasságkötés és a megismerkedés napjának megünneplése. Ám a hétköznapiaknak is lehetnek rituáléi. A rítusok segítenek kimondani, átélhetővé tenni, hogy eddig volt

valahogy, ezentúl viszont másként lesz, vagyis strukturálják az időt azáltal, hogy segítik az átmenetet az egyik szakaszból a másikba, mindemellett jelképesen megjelenítik az értékeinket vagy a választásainkat.

SZERZŐDÉSKÖTÉS

Tegyük ki az első alkalommal használt papírt, és egészítsük ki a szerződést további részletekkel, ha szeretnénk.

BEMELEGÍTŐ JÁTÉK: ATOMOKBÓL MOLEKULÁK

A játékosok a teremben össze-vissza járkálnak (mint a keringő atomok). A játékvezető egyszer csak bekiált egy számot (például hat), a játékosoknak pedig úgy kell összekapcsolódniuk egymással, hogy ennyi atomból felépülő molekulát alkossanak.

BEMELEGÍTÉS

Mindenki álljon fel. Járjuk körbe a termet. Ne beszélgessünk, próbáljunk magunkra figyelni. Érezzük meg, hogy itt vagyunk. Érezzük a fejünk búbját, a hajunkat, a homlokunk ráncosságát. Érezzük meg a vállainkat, melyeket meg is mozgathatunk. Figyeljünk rá, hogy mennyi mindent hordozunk. Lóbáljuk meg a karunkat, éljük át az erőnket, a bátorságunkat. Az ujjaink mozgatásával figyeljünk arra, hogy tudunk simogatni, mutogatni és imádkozni a kezünkkel. Lassan megérkezünk a térdeinkhez. Amikor meghalljuk a csengetést, akkor a hozzánk legközelebb állóhoz lépünk oda, és a következő csengőszóig nézzünk farkasszemet, csendben, beszéd nélkül. A következő gong után újra kezdjük bejárni a teret.

HANGULATOLDÁS

Adok és kapok (az ünnepek közeledtével ez hangsúlyosabb lehet). A párok egymással játsszák, egymás után, a többiek előtt.

- Egyikük legyen az adó, másikuk pedig az, aki elfogad. Jelenítsék meg, hogy egyikük ad, a másik pedig kap valamit. (Lehet ez pénz, egy tárgy, egy ajándék, jó tanács, virág, menedék, segítség, vagy bármi a fantáziájuktól függően.)
- Éljük meg az adó és az elfogadó kapcsolatát. Nézzék meg, hogy a kapcsolatot alapjában véve az adó vagy az elfogadó határozza-e meg.
- Osszuk meg élményeinket.

BEKÖSZÖNŐ KÖR: HOGY VAGY MA ITT?

Állj fel, és válassz egyet a teremben található tárgyak közül, amely kifejezi az érzéseidet. Hozd magaddal, és azon keresztül mondd el, mi az, ami foglalkoztat. Hogy érkezted ma ide? Mi minden ment benned tovább az elmúlt alkalom óta? Az kezdje el a bemutatkozást, akinek a születésnapja a legközelebb esik a foglalkozás dátumához, és az folytassa, aki a születésnapj sorrendben következik, vagy a megszólalótól balra ülő.

AJÁNDÉKDOBOZ

Tegyünk ki a helyiség közepére egy dobozt. Ebben a dobozban tárgyak vannak. Benne van többek között az is, amely számodra annyira fontos vagy fontos lenne. A csoporttagok sorban elmondják, mit tettek bele a dobozba, és miért éppen azt. Mondja el mindenki, hogy mit rejtene a doboz, ha a számára legfontosabbnak adná.

KÖZÖS FELADAT

Az ünnepek időpontokhoz kötődnek. Külön lapra írja fel a férj és a feleség a házasságkötésük (templomi vagy polgári) dátumát, helyszínét, kezdeti időpontját. Másodjára a házastársa születési dátumát. Harmadjára a gyermeke(i) születési dátumát. Majd mutassák meg egymásnak, és beszéljessünk róla, hogy kinek lett azonos. Ki melyikben volt bizonytalan? Kérdések a feldolgozáshoz: Fel tudjátok idézni, hogy milyen bibliai ige hangzott el az esküvőtökön? Az életed melyik évfordulóját szoktad megünnepelni és melyiket nem? Vajon miért? Elfelejtettél már évfordulót?

Osszuk meg érzéseinket. Milyen tapasztalataitok vannak? Hogy sikerült megoldani a feladatot?

KÖZÖS FELADAT

Készítjük elő a házassági évforduló (vagy a karácsony) megünnepelését, de úgy, hogy a férj és a feleség önálló feladatként kapja meg azt, hogy írja le a menetét, miként képzelel el ezt az ünnepet. A végén osszuk meg egymással ötleteinket és tapasztalatainkat. Mutassuk meg egymásnak a papírra leírt ötleteinket, terveinket és igényeinket.

SZERELMESLEVÉL

1. Kérjük meg a csoporttagokat, hogy helyezkedjenek el kényelmesen, és csukják be a szemüket. 2. Képzeljék el magukat, amint egy levelet

találnak a postaládájukban. 3. Mielőtt felbontják, nézegessék meg a borítékot, nézzék meg, ki a feladó. A feladó a párjuk, ő írta ezt a levelet az esküvőjük előtti héten, de a postán elkavarodott. 4. Gondolatban keresse-nek egy alkalmas helyet, ahol egyedül lehetnek, és senki sem zavarhatja meg őket. 5. Olvassák el a levelet, és figyeljék meg, milyen érzéseik támadnak eközben. 6. Megosztás.

KÉRLEK

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy helyezkedjenek el kényelmesen, s tartsanak folyamatos szemkontaktust. A pár egyik tagja egy-két percen keresztül az alábbi öt mondatot ismételve társának: Kérlek, figyelj rám! Kérlek, nézz rám! Kérlek, hallgass meg! Kérlek, érints meg! Kérlek, tartsd tiszteletben a határaitam!

Majd cseréljünk, végül megosztás következik.

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA

A kapcsolat erősítése. Egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Azt szeretem benned, hogy...”

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, és a kör közepére tesszük. Tegyük le oda azokat a tárgyakat is, amelyeket a foglalkozás elején kerestünk, s amelyeken keresztül bemutatkoztunk.

Felolvasok egy történetet.⁵ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: „Emlékezzetek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek...” (Jn 15,20a)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.⁶

ZÁRÓKÖR

A zárógyakorlatok célja a csoportmunka befejezésének, a lezárás élményének erősítése és az egymástól való elköszönés. A csoportvezető szempontjából nagyon fontos, hiszen ilyenkor kap visszajelzést a csoporttól. Mindenki elmondja, hogy milyen élményekkel távozik. Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

5 HÉZSER 2005, 107. o.

6 VARGA Gyöngyi: *Remény s ég*. Luther Kiadó, Budapest, 2011. 108. o.

4. Kézbe venni, megtartani

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: gyertya, papír, (filc)toll, tábla, A4-es papírok, gombolyag fonál, ami könnyen téphető, legó (duplo) vagy építőkocka; sál vagy kendő
Körben helyezzük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Ismételjük meg a bemutatkozást, ha vannak új párok.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Nem elég egymást szeretni, hanem szeretni kell a kapcsolatot is. A kapcsolat külön, élő valóság. És aki csak a társát szereti, de a kapcsolatukat nem, előbb-utóbb egészen el tud lehetetlenülni s egészen megoldhatatlan akadályokba tud ütközni. Tehát szeretni nemcsak a társamat kell, hanem a kapcsolatot is. A kapcsolat megtartó erejét két tényező befolyásolja, az egyik a felelősségvállalás, a másik pedig az elköteleződés. A szolgáltatói társadalom is rányomja bélyegét a párkapcsolatokra: ami elromlik, nem működik jól, azt lecserélik... A másik megtartásában átélhetem önmagam megmaradását is. Amikor a házastársamat tartom meg, amikor neki nehéz, akkor átélhetem az egész emberi létünk alapélményét, alapvágját: biztonságban lehetek.

SZERZŐDÉSKÖTÉS

Elevenítsük fel a szerződést. Ha már az új évben járunk, meg is újíthatjuk.

BEMELEGÍTÉS

Körben állunk. Elindítok egy mozdulatsort, mintha dobnék valakinek valamit, és ő dobja, rúgja, adja tovább. Rá van bízva, hogy mit lát benne, s miként kezeli. Olyan, mint egy virtuális, képzeletbeli csapatjáték.

Körbeadok két A4-es papírt. Mindegyik papírra írjanak fel magukról egy-egy pozitív tulajdonságot, majd gyűrjék össze a papírokat. Az összegyűrt galacsinokkal kezdjenek el „hógolyózni” (téli alkalom). Dobálják egymást, lazuljanak be, élvezzék a játék örömét. Majd a végén válasszon

mindenki két hógolyót, nyissa ki, és olvassa el a rajta lévő pozitív tulajdonságot. Ha például az van ráírva a papírra, hogy „bátorság”, akkor vigye oda valakihez, és mondja azt, hogy „szerintem te bátor vagy”. A papírt nem kell átadni. Több emberhez is odaviheted ugyanazt. A lényeg az, hogy gondolják végig, hogy az adott tulajdonság szerintük kire illik.

BEKÖSZÖNŐ KÖR: HOGY VAGY MA ITT?

Vigyünk magunkkal egy gombolyag téphető fonalat. A megtartottság, az összekapcsolódás érzését erősítheti. 1. A csoporttagok körben ülnek, s egymás után dobják a gombolyagot, miközben elmondják, hogy milyen érzésekkel érkeztek meg, hogy vannak. Amikor valaki továbbdobja a gombolyagot, akkor kimondja a saját nevét és annak a nevét, akinek dobja (pl. Angéla vagyok, Edinának adom). 2. Amikor mindenki sorra került, megkérjük a csoportot, hogy szakítsák el a kezükben lévő fonalat. Az elszakított fonalnak azt a részét engedjék el, amelyet adtak. A kapott fonalat pedig fel lehet gombolyítani, és emlékebe mindenki hazaviheti.

196

HÁZÉPÍTÉS

A játékhoz mindössze néhány tucat építőkocka vagy legó, egy asztal, két szék és két sötét színű kendő szükséges. A pár leül az asztalhoz úgy, hogy egymással szemben helyezkedjenek el, majd a kendőkkel bekötik a szemüket. A kockákat az asztal közepére helyezik, és már kezdődhet is a játék. A feladat, hogy közösen – mindkettőjük aktív részvételével! – felépítsenek a kockákból egy házat. A cél elérését természetesen nehezíti az, hogy sem egymást, sem a kockákat nem látják. Ez előre felkészít a házasságban felmerülő olyan problémákra, amikor ugyan nincs bekötve a szemünk, mégsem látjuk a másikat és nem vesszük észre a megfelelő „építőanyagot” sem. A játék fejleszti az együttműködés képességét és elősegíti a közös gondolkodás kialakulásának lehetőségét.

A játék végén osszuk meg tapasztalatainkat, érzéseinket.

HÁZ, FA, KUTYA

A csoportot párokra osztjuk (ha a létszám páratlan, akkor vagy kérjük fel az egyik csoporttagot megfigyelőnek, vagy a csoportvezető is szálljon be a játékba). Minden pár két tagja egymással szembefordulva foglal helyet, térdük összeér, rajta elhelyezve a papírlap az alátéttel, és a filc-

tollat mindketten megfognak. A csoportvezető arra kéri a résztvevőket, hogy mindenki hunyja be a szemét, és képzeljen el egy tetszés szerinti tájat, benne egy házzal, a ház mellett egy fával, mellette kutyaival. Engedjék szabadon képzeletüket. Két-három perc elteltével a csoportvezető arra kéri a párokat, hogy szavak nélkül, teljes csendben, a filctollat együtt fogva rajzoljanak egy képet, amelyen van egy ház, egy fa és egy kutya. Amikor minden pár elkészült a feladattal, a képeket közszemlére tesszük. A párok beszámolnak érzéseikről, tapasztalataikról, elemzik az alkotásukat, és közösen megbeszélik, milyen élményeket szereztek a nonverbális kommunikációval, az empátiával, egymás befolyásolásával kapcsolatban.

ENGEDD EL MAGAD!

Páronként játszunk. A pár egyik tagja kezeit oldalsó középtartásban tartva áll, csukott szemmel. Társa mögötte áll, támaszban. Jelzésre (pl. a társ megérinti a vállát) hanyatt dől, merev testtel. Társa a hóna alatt alkarjával felfogva elkapja, és visszaállítja függőleges helyzetbe. Az előzőnél is nagyobb fegyelmet, bizalmat kívánó feladat. Páron belüli szerepcserével folytatjuk, majd megosztás következik.

KEZEK

A csoporttagok kettesével, szavak nélkül vizsgálják egymás kezeit. Kérjük meg őket, hogy döntsék el, ki lesz először a vizsgálódó, aki megérinti, megtapogatja, megnézi a társa kezeit. Legalább három percet hagyjunk csere előtt.

Kérjük a csoportot, hogy mindenki ossza meg tapasztalatait arról, hogy mennyit volt képes így felfedezni partneréből.

HÁROM AJTÓ

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy mindenki helyezkedjen el kényelmesen, és hunyja be a szemét. Képzeltessük el, hogy meglátnak három ajtót egymás mellett, melyeken az alábbi feliratok láthatók: múlt, jelen, jövő. Ahogy állnak az ajtók előtt, próbálják megérezni, melyik ajtó hívja őket leginkább, melyikkel lenne legsürgetőbb dolguk. Lépjenek be a választott ajtón, és nézzék meg azt a helyzetet, amelyik meghívta őket. A feladatot megosztás követi.

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA

A kapcsolat erősítése. A párok tagjai egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Örülök a sikereidnek! Büszke vagyok rád! Tudom, hogy képes vagy rá!”

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük. Tegyük le oda a fonalainkat, úgy, hogy az egyik vége a gyertyánál, a másik nálunk legyen. Így összekapcsol a középponttal bennünket.

Felolvasok egy történetet.⁷ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: „*Ha elesik is, nem marad fekvve, mert az Úr kézen fogja.*” (Zsolt 37,24)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.⁸

ZÁRÓKÖR

Ki milyen élményekkel távozik? Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

5. „Kenyér” – Megélhetés

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: Dixit-kártya, gyertya, papír, (filc)toll, tábla

Körben helyezzük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Ismételjük meg a bemutatkozást, ha vannak új párok.

SZERZŐDÉSKÖTÉS

Elevenítsük fel a szerződést.

BEMELEGÍTÉS

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy járjanak körbe a helyiségben, s éljék meg a következő helyzetek érzelmi állapotait (mindegyikre hagyjunk

⁷ HÉZSER 2005, 35. o.

⁸ VARGA 2011, 110. o.

elegendő időt): fáradt vagy; rossz hírt kaptál; megsérültél; felkértek, hogy tarts előadást kétszáz embernek; a baráti körben gyermek született; szurkolsz egy sportmeccsen; álmos vagy; megtudtad, hogy partnered hűtlen volt; születési buliban vagy; nehéz köveket kell cipelned; vasalsz; eltévedtél az erdőben; kenyeret szeletsz; porszívózol; réten táncolsz; pillangót kergetsz; stb.

Kérlek, nézzetek fel, és keressetek valakit, akit nem ismertek igazán! Egy-egy percetek lesz, hogy beszéljete egymásnak egy-egy témáról, amelyet adok. Először az egyikőtök beszél, és a másik figyelmesen hallgat, majd cseréltek. Mindig szólni fogok, amikor csere van. Két perc után elbúcsúztok, és másik párt kerestek, akivel egy másik témát fogtok megosztani. Ezt ismételjük majd többször. A témák: egy párkapcsolati sikerem/kudarcom; egy kapcsolati krízisem; egy kritikus pont az életemben; egy krízis, amelyből sokat tanultam; egy jól elvégzett munka; egy sikeres projekt; a szerepem a munkahelyemen; stb.

HANGULATOLDÁS

A résztvevők párokat alkotnak, és mondatokat fogalmaznak meg kettőjükről. Erre a feladatra adjunk pár perc gondolkodási időt, hogy legyen idejük közösen befejezni a mondatokat. Például: „Mindkettőnknek van...”; „Mindketten szeretjük a...”; „Egyikünk se tud...”

BEKÖSZÖNŐ KÖR. HOGY VAGY MA ITT?

Szerepcserés bemutatkozás. Párokat alakítunk ki. A párok tagjai ezután öt-öt percet kapnak, hogy egymásnak bemutatkozzanak. Ezután körbe rendezzük a székeket, és egymás felé fordulunk mindannyian. A párok egyik tagja leül, a másik pedig mögé áll, a vállára teszi a kezét, és a társa nevében bemutatkozik, elmondja, hogy van ma. Azután cserélnek.

Megosztás: Milyen érzés volt hallgatni a másikat? Mennyire érezte, hogy te hogy vagy?

KÉPTÁR

A megélhetés, munkahely, hivatás témájára való ráhangolódás. Szükséges eszközök: Dixit-kártya (egy vagy két csomag). Időtartam: 15 perc.

Elmondjuk a résztvevőknek, hogy a mai alkalommal a megélhetés, munkahely témakörével foglalkozunk. A Dixit-kártyákat elhelyezzük a kör közepére. Arra kérjük a résztvevőket, hogy mindenki válasszon

egy olyan képet, amelyhez illik az a cím, hogy „munkahely” vagy „megélhetés”. A megosztókörben mindenki mutassa meg az általa kiválasztott képet, és indokolja meg, számára miért kapcsolódik a témához.

Ha az idő engedi, ezt a gyakorlatot közös meseszöveggel is folytathatjuk, vagy ezt egy másik alkalommal beiktathatjuk. Az egyik résztvevő lerakja a kártyáját és elkezdi a mesét (néhány mondat), aki úgy érzi, hogy a kártyájával kapcsolódni tud, lerakja a saját kártyáját, és folytatja a mesét.

LEGERŐSEBB SZEREP

1. Kérjük meg a csoporttagokat, hogy gondoljanak a legfejlettebb, legmarkánsabban megjelenő pozitív szerepükre vagy a munkahelyükön betöltött szerepükre. 2. Jelenítsenek meg egy helyzetet, amelyben ez a szerep megjelenik, és egy személyt, aki leginkább kapcsolódik ehhez a szerephez. 3. A csoporttagok egyesével jelenítsék meg a szerepeiket. 4. Majd mutassa be a párja, hogy milyen szerepben képzelet el a társát a munkahelyén. Vagy álljon be a társa abba a pozícióba, melyet a másik megjelenített, hogy kívülről tudjon önmagára nézni. 5. Végül osszuk meg a tapasztalatainkat.

MÁS SZEMSZÖGÉBŐL

1. Kérjük meg a csoport tagjait, hogy alkossanak párokat, és mutassák be magukat egy olyan személy révén, aki jól ismeri őket, például a főnökükön keresztül. Adjunk időt, hogy fizikailag, érzelmileg, szellemileg és intellektuálisan is ráérezzenek a megfelelő szerepre. 2. Kérjük meg őket, hogy beszéljenek magukról ebből a nézőpontból. Például: Kati úgy dönt, hogy az anyja szerepét veszi magára, és mint az anyja beszél a lányáról, Katiról és kettejük kapcsolatáról. Vagy Kati a főnöke szerepét veszi magára, és mint a főnöke beszél Katiról és a kapcsolatukról.

Osszuk meg az élményeinket, tapasztalatainkat.

ELINTÉZETLEN ÜGY

Gondolkozz azon, van-e valakivel bármilyen elintézetlen ügyed. Például valakinek meg kellett volna mondanod valamit, vagy valakinek tenned kellett volna valamit. A példák a csoportintimitás szintjétől függően lehetnek az alábbiak: valaki, aki nagyon közel áll hozzád; egy helyzet, amelybe idegenek is bekapcsolódnak; valaki, akivel együtt dolgozol; kommuniká-

ciós problémád van valakivel (vagy neki veled); valaki, aki már meghalt; valaki a gyerekkorodból; Isten; önmagad. Egy segéd-én kiválasztása, szerepbe helyezése után a protagonista kezdjen vele beszélgetést az elintézetlen ügyről. Ha szükséges, szerepcserével folytassák az interakció befejezéséig.

Élménymegosztás párban, kis csoportban vagy az egész csoport előtt.

KÉZTÜKRÖZÉS

A párok egymással szemben állnak, kezüket tenyérrel szembefordítják, de nem érintik össze. A pár egyik tagja elkezd mozgatni mindkét kezét (ő az irányító), a másik fél pedig követi a mozgását. Ezt két-három percig csinálják, utána cserélnek, majd megosztás következik.

ÉRZÉSEK MEGFOGALMAZÁSA

A csoporttagok egyénileg gondolkodjanak, majd beszéljenek arról, hogy mi okozza számukra a legnagyobb örömet, mi okozza számukra a legnagyobb fájdalmat, és milyen érzés van bennük leggyakrabban.

GYŰRŰK

Fordítsuk egymással szembe a székeinket. Nyújtsuk egymásnak a gyűrűs kezünket. Először a férjek, majd a feleségek fogják meg a párjuk gyűrűjét. Ha le tudják venni, akkor vegyék le, nézegessék. Tapintsák meg a gyűrű nyomát az ujjukon. Majd szép lassan, a másik szemébe folyamatosan nézve húzzák fel a gyűrűt. Ezt a feladatot is megosztás követi.

VIDEOFELVÉTEL

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy helyezkedjenek el kényelmesen, és csukják be a szemüket. Képzeld el, amint egy polc előtt állnak, amelyen sok videokazetta sorakozik, mindegyik gondosan feliratozva. „Ezek a videofelvételek eseményeket őriznek, amelyek veled történtek eddigi életed folyamán. Sok felvétel olyan, amely más szerint esetleg nem is olyan fontos, de a te életedben mégis nagy jelentősége van. Nézd végig a feliratokat, majd válassz ki egyet közülük, amelyet most megnéznél.” Hagyjunk elegendő időt a választásra. „Tedd be a kazettát a videóba, és indítsd el a lejátszást!” Hagyjunk elegendő időt a film megtekintésére, majd a megosztásra.

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA

A kapcsolat erősítése. A párok tagjai egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Köszönöm, hogy sokat fáradozol! Hálás vagyok neked, hogy sokat dolgozol, hogy a családod anyagi biztonságban élhessen.”

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.⁹ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: „*Ne aggódjatok tehát a holnapért, mert a holnap majd aggódik magáért: elég minden napnak a maga baja.*” (Mt 6,34)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.¹⁰

ZÁRÓKÖR

Ki milyen élményekkel távozik? Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

202

6. Félelmeim és vágyaim

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: gyertya, papír, toll, tábla

Körben helyezük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Ismételjük meg a bemutatkozást, ha vannak új párok.

SZERZŐDÉSKÖTÉS

Elevenítsük fel a szerződést.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Elfogadni a másikat, amikor sértettnek és megbántottnak érezzük magunkat, nagyon nehéz. Egészen egyszerűen azért, mert más nyelvet beszélünk ilyenkor. A támadás-védekezés szavai, reakciói szólnak belőlünk.

9 97. o.

10 VARGA 2011, 56. o.

Egy új nyelv elsajátítása pedig, mindnyájan tudjuk, erőfeszítést és sok gyakorlást igényel.

BEMELEGÍTÉS

A közösséggé formálódásához vezető fontos lépés a megnyílás egymás felé, a másik elfogadása félelmeivel és vágyaival együtt. Személyes munka: mindenki egy lapra lerajzolja bal kezének sziluettjét, majd beleír néhány szót vagy mondatot, amelyek olyan dolgokra vonatkoznak, amelyekről ő fél. Ezt követően a jobb kezének sziluettjét is elkészíti, amelybe beleírja vágyait, álmait. Közös munka: a résztvevők feltűzik egymás hátára a bal kéznek megfelelő lapot, a mellkasukra pedig a jobb kéznek megfelelőt. Ezt követően néhány percig csendben sétálnak a helyiségben, és olvassák el egymás leírt gondolatait. Megosztás: ki-ki elmondja, hogy milyen érzés volt számára, amikor olvasta a másik szavait, és hogy milyen érzés volt az, amikor hagyta, hogy az ő írását olvassák.

HANGULATOLDÁS

Mindenkinek három állítást kell mondania magáról. Ezekből legyen kettő igaz és egy hamis. Például: „Sosem törtem még el egy csontom se. Van öt testvérem. Miskolcon születtem.” A csoportnak ki kell találnia, melyik állítás a hazugság.

BEKÖSZÖNŐ KÖR

A csoport építsen egy fantáziakutat a színpad közepén a teremben lévő dolgok, tárgyak felhasználásával. Állapodjunk meg abban, hogy a kút bármit rejthet magában: kézzel fogható tárgyakat és nem megfogható dolgokat is. A csoporttagok egyenként húzzanak a kútból egy teli vödör „valamit”, amire nagy szükségük van most. Minden egyes tételnél mindenki pontosan határozza meg, hogyan és mire fogja használni a kihúzott dolgot. Mindenki mutassa is be, hogyan használja. Például, ha valaki a „melegséget” húzta, megmutathatja, miként fejeződhet ki ez a „melegség” egy csoporttag iránt, stb.

FEJEZD KI EGY MOZDULATTAL!

Arra kérjük a résztvevőket, hogy mindenki egy mozdulattal mutassa meg, hogyan érzi most magát, milyen érzésekkel érkezett ide.

UJJHEGY

Kérjük meg a résztvevőket, hogy álljanak fel párosával, egymás felé fordulva, tenyereiket vállmagasságban összefordítva úgy, hogy az ujjbegyek érjenek össze. Csukják be a szemüket, és – csak az ujjukat használva – fejezzék ki magukat a másik felé az alábbiak szerint: 1. „Talán az gondolom, hogy esetleg szeretnék veled megismerkedni, de nem vagyok benne biztos. Egyszer az gondolom, hogy igen, nagyon szeretnék, más-szor meg azt, hogy nem. Nagyon bizonytalan vagyok.” (szünet) 2. „Az-tán egyszer csak úgy döntök, hogy jobban megismerkedem veled, és ezt úgy teszem, hogy viccelődni kezdek veled. Talán egy szarkasztikus meg-jegyzést teszek, cukkollak, és már veled együtt nevetek, és a magam mód-ján játszom veled.” (szünet) 3. „A játék egyre keményebbé válik, amíg végül nem lehet tudni, hogy játszunk, vagy harcolunk. Olyan ez már, mint egy kegyetlen verseny, amelynek célja az, hogy kiderüljön: ki az erő-sebb vagy okosabb. Már senki sem nevet; ez egy komoly harc.” (szünet) 4. „Most ismét hozok egy döntést, és a harcnak vége, de úgy, hogy nem hagylak el, hanem veled maradok. Azt akarom kifejezni feléd, hogy fontos vagy nekem, és hagyom, hogy átjárjon egyfajta belső melegség, és szaba-don áradjon feléd.” (szünet) 5. „Egyszer csak megértem, hogy van ben-nem vágy az egyedüllétre, és szeretném elmondani, hogy most el kell mennem. Nem téged utasítalak el, csak éppen térre és időre van szüksé-gem a magam számára. Mert van, hogy veled szeretnék lenni, és van, hogy egyedül. Elmondom neked, hogy mikor mit szeretnék. Szeretném, ha te is megtennéd ezt.” (szünet) „Most egyedül szeretnék lenni.” 6. Megosztás párokban.

FÜLTANÚ

1. Hármás csoportokban (ne legyenek házaspárok párban) két ember be-szélget a harmadikról, mintha ő nem lenne ott, és csupa pozitív dolgot mondanak róla. 2. A harmadik személy nekik hátat fordítva ül. Elfordul a másik kettőtől, akik speciális szempontokat figyelembe véve beszélnek róla (öltözködés, képességek, tehetség, barátságosság stb.). Változat: Egy-egy csoporttag fordít hátat az egész csoportnak, és róla mondanak a többiek csupa pozitív dolgot.

SZINKRONIZÁLÁS

A párok egyik fele csupán nem verbálisan fejezheti ki magát: gesztusokkal, mimikával stb. A párok másik fele beszél helyette, szinkronizálja a másik mozdulatait. Később cserélnek. A játék fordítva is elképzelhető: ebben az esetben nem a beszélő követi a „képet”, hanem az ő – mozdulatlanul előadott – mondanivalóját illusztrálja, fejezi ki nem verbálisan a másik fél. A nonverbálisan kifejező kap egy érzést (írjuk fel előre egy papírra), amelyet el kell mutogatnia. Például: Szeretnék több időt tölteni veled; Félek, hogy elveszítelek; El szeretném mondani, hogy szeretlek; Szükségem van rád; Ne haragudj rám a múltkori miatt; stb.

CSAK RÁM FIGYELJ

A csoporttagok félkörívben ülnek, három személy lesz a játékos. A feladat egyszerű: ketten elmélyülten beszélgetnek, úgy, hogy csak egymásra figyelhetnek közben. A harmadik feladata, hogy bármilyen eszközzel, de anélkül, hogy a másik két játékoshoz érne, magára vonja valamelyik beszélgetőtárs figyelmét. Érdemes előre meghatározni az idői keretet mondjuk kettő-öt perc között. Utána más csoporttagok is kipróbálhatják magukat a „beszélgető” és a „megzavaró” szerepkörében is

205

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA

A kapcsolat erősítése. Egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Melletted biztonságban érzem magamat. Köszönöm neked!”

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.¹¹ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: *„Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt. Megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak. Megvan az ideje az ültetésnek, és megvan az ideje az ültetvény kitépésének. Megvan az ideje az ölésnek, és megvan az ideje a gyógyításnak. Megvan az ideje a rombolásnak, és megvan az ideje az építésnek. Megvan az ideje a sírásnak, és megvan az ideje a nevetésnek. Megvan az ideje a gyásznak, és megvan az ideje a táncnak. Megvan az ideje a kövek szétszórásának, és megvan az ideje a kövek összerakásának. Megvan az ideje az ölelésnek,*

11 HÉZSER 2005, 50. o.

és megvan az ideje az öleléstől való tartózkodásnak. Megvan az ideje a megkeresésnek, és megvan az ideje az elvesztésnek. Megvan az ideje a megőrzésnek, és megvan az ideje az eldobásnak. Megvan az ideje az el-tépésnek, és megvan az ideje a megvarrásnak. Megvan az ideje a hallgatásnak, és megvan az ideje a beszédnek. Megvan az ideje a szeretetnek, és megvan az ideje a gyűlöletnek.” (Préd 3,1–8)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.¹²

ZÁRÓKÖR

Ki milyen élménnyel távozik? Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

7. Eltörött

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: gyertya

Körben helyezük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Ismételjük meg a bemutatkozást, ha vannak új párok.

SZERZŐDÉSKÖTÉS

Elevenítsük fel a szerződést.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

A témához, illetve a múltkori alkalomhoz kapcsolódóan

BEMELEGÍTÉS

Életkorfelelés: Kérjük meg a csoporttagokat, hogy járjáklanak a helyiségben, miközben arra gondolnak, hogyan élik meg jelenlegi életkorukat. Majd gondolatban felezzék meg ezt a számot, s éljék meg önmagukat annyi idősen, viselkedjenek az akkori életkoruknak megfelelően. Az életkort egészen addig feleztetjük, amíg mindenki magzati pozícióban lesz.

12 VARGA 2011, 57. o.

Magzati pozícióból addig dupláztatjuk az életkort, amíg mindenki visszatér jelenlegi életkorához.

Egyszerre indulni: Párokat alkotunk. A párok egymás mellett állnak, de nem érhetnek egymáshoz. Kevés koncentráció után – mindenféle külső jelzés nélkül – egyszerre kell elindulniuk, meghatározott számú lépést szinkronban megtenniük, majd megállniuk. Az indulásra nem beszélhetnek meg előre stratégiát, csak érzéseikre, gesztusaikra hagyatkozhatnak. Ha párosával már jól megy, játszhatják hárman, négyen is.

HANGULATOLDÁS

Mindenkinek három állítást kell mondania magáról. Ezekből legyen kettő igaz és egy hamis. Például: „Sosem törtem még el egy csontom se. Van öt testvérem. Miskolcon születtem.” A csoportnak ki kell találnia, melyik állítás a hazugság.

BEKÖSZÖNŐ KÖR

Kulcsosomó: Kérjük meg a csoporttagokat, hogy vegyék elő kulcsosomóikat, s egyenként mutassák be önmagukat úgy, hogy a kulcsosomón lévő egyes kulcsok (és egyéb tárgyak, pl. mobil) nevében beszéljenek tulajdonosukról.

Ami kimaradt: Ez a gyakorlat az első csoportülésen kívül bármelyik találkozás kezdetén végezhető. A bemutatkozó kör után (Ki hogy érkezett ma ide?) kérjük meg a csoporttagokat, hogy válasszanak olyan párt, akit most legtávolabb éreznek maguktól (legkevésbé ismernek). A párok mondják el egymásnak, mi az, amit az előbbi körkérdésnél nem mondtak el, de fontos lehet. A párok az egész csoport előtt mondják el, mit hallottak társuktól, milyen benyomásuk lett róla.

AZONOSSÁG

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy párokban három perc alatt találjanak három közös dolgot az életükből. Minél mélyebb összefüggéseket keressenek, látható külső jegyeket nem lehet mondani (pl. mindketten szőkék). A párok a csoport előtt mondják el, mi a három azonosság.

CSAK RÁM FIGYELJ

A csoporttagok félkörívben ülnek, három személy lesz a játékos. A feladat egyszerű: ketten elmélyülten beszélgetnek, úgy, hogy csak egymásra

figyelhetnek közben. A harmadik feladata, hogy bármilyen eszközzel, de anélkül, hogy a másik két játékoshoz érne, magára vonja valamelyik beszélgetőtárs figyelmét. Érdemes előre meghatározni az idői keretet mondjuk kettő-öt perc között. Utána más csoporttagok is kipróbálhatják magukat a „beszélgető” és a „megzavaró” szerepkörében is. Témák: a gyerekünk holnapi születési bulijának megszervezése; üzletben: melyik inget vegye meg a feleség a férjének; hova menjünk nyáron nyaralni; milyen autót vegyünk, s miért; legyen-e veteményeskert az idén, s mit ültessünk bele; mi legyen a hamarosan születendő gyermekünk neve; hétvégén elmenne a férj meccsre a haverokkal, de aznapra bejelentkezett az anyós látogatóba; stb. Utána megosztás.

ÉRZÉSEK

A csoporttagok egyénileg gondolkodjanak, majd beszéljenek arról a párujkkal, hogy mi okozza számukra a legnagyobb örömet; mi okozza számukra a legnagyobb fájdalmat; és milyen érzés van bennük leggyakrabban? Utána megosztás.

TEHETETLENSÉG

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy helyezkedjenek el kényelmesen, és csukják be a szemüket. Idézzenek fel az életükből egy olyan helyzetet, amikor tehetetlenséget éreztek. Hagyjunk elegendő időt az emlékek felidézésére. A csoporttagok sorban elmondják emlékeiket. Más negatív érzelmi állapot felidézését is kérhetjük (ez mind újabb gyakorlat lehet), pl. féltékenység, bűntudat, aggodás, gyűlölet stb. Osszuk meg érzéseinket.

SZÉTTÖREDEZETT NÉGYZETEK

Mindenki egy borítékot kap, amelyben négyzeteket formázó kartonpapír-darabkák vannak. Mindenkinék öt egyforma nagyságú négyzetet kell kiraknia a borítékokban levő darabokból. A játék ideje alatt tilos bármilyen kommunikáció vagy jelbeszéd. Senki sem veheti el mások darabjait, csupán a sajátjait adhatja másnak, illetve elfogadhatja másokét, ha azokat felkínálják számára.

ÚTELÁGAZÁS

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy helyezkedjenek el kényelmesen, és csukják be a szemüket. Képzeljék el, amint haladnak egy úton, amely

egyszer csak kettéágazik. „Bármelyiket is választod, az biztos, hogy más-milyen lesz az életed, mintha a másikon mentél volna.” Álljanak meg, és próbálják megérezni, melyik út hová vezethet. Jelöljék meg valahogyan, valamivel mindkét utat. Utána megosztás.

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA

A kapcsolat erősítése. Egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Köszönöm, hogy számíthatok rád!”

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.¹³ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: *„A mi Urunk Jézus Krisztus nevére kérlek titeket, testvéreim, hogy mindnyájan egyféleképpen szóljatok, és ne legyenek közöttetek szakadások, hanem gondolkodásotokban és meggyőződésetekben jussatok egyetértésre!”* (1Kor 1,10)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.¹⁴

ZÁRÓKÖR

Ki milyen élményekkel távozik? Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

8. Nóé bárkája útra kél, majd megérkezik

CÉL

A bárka részeként megtapasztalni a csoport egységét és egymásrautaltságát

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: papír, ceruza/toll, bőrrönd/táska

Körben helyezzük el a székeket.

13 HÉZSER Gábor: *Kötőjeles történetek*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1999. 11. o.

14 VARGA 2011, 73. o.

ÚTRA KELÜNK

Járjuk be a termet. Nézzük meg, mintha most járnánk itt utoljára. Mi az a kedves részlet, amit magunkkal vinnénk, sarok, ahova lekuporodnánk? A séta folyamán gondold végig, hogy mi az, ami igazán fontos most az életedben, egy cél, egy terv stb.

ERRŐL JUT ESZEMBE

A játékosok körbe ülnek. Az első mond egy szót. A mellette ülőnek olyan szót kell mondania, ami kapcsolatos az előző szóval, tehát arról jutott az eszébe. Ha a kapcsolat nem nyilvánvaló, bárki rákérdezhet az összefüggésre. Ha a játékos nem tudja a kapcsolatot megmagyarázni, kiesik, vagy zálogot ad. Például: labda, rét, fa, cseresznye, víz (a cseresznyét meg kell mosni), hajó, kémény, füst stb. Kicsik, nagyok szívesen játsszák. A játék jól fejleszti az absztrakciós és asszociációs képességeket.

BEMELEGÍTŐ JÁTÉK

Üljenek ki egyesével a házaspárok a csoport közepére. A csoport tagjai a fantáziájukat segítségül hívva odamennek hozzájuk, és szóban és/vagy mozdulatban kifejezik, hogy mit gondolnak egyik vagy másik házaspárról. Például: én úgy gondolom a férj szeret biciklizni, én leszek a biciklijé, aki elviszi őt messze. Vagy: én úgy gondolom a feleség szeret olvasni, én leszek a könyve.

Megosztás: hogyan élték meg a párok a csoport fantáziáit?

BEMUTATKOZÓ JÁTÉK

A csoport egy nagy körben ül le. Mindenki játszik. A feladat az, hogy be kell fejezni ezt a mondatot: „Ebben a csoportban én vagyok az egyetlen, aki...” Olyan dolgot kell mondani, amit a többiek nem tudnak róla, amiben ő egyedülálló, különleges. Nem lehet evidenciát mondani, például ha csak egy szemüveges van, nem lehet ez az ő különlegessége. Ha olyat mondott, ami másra is jellemző a csoportban, akkor ő jelzi, hogy ő is, így újat kell mondani, amíg nem tud olyat, ami valóban csak rá jellemző.

NÓÉ TÖRTÉNETE (1MÓZ 6,9-18)

Olvassuk fel, mondjuk el nagy vonalakban a történetet.

Szerepválasztás: Képzeljék Nőé helyébe magukat (vagy akár több szereplőt is lehet választani: Nőé felesége, Nőé kortársai, Nőé gyermekei)

vagy az állatok). A csoport feladata, hogy gondolják végig, mit érezhetett Nőé, amikor Isten először szólt hozzá, és ezzel a különös feladattal bízta meg. Hogyan viselkedett a körülötte lévők értetlen viselkedését? Mi miatt tarthatott ki mégis? A feladat továbbvihető és hozzákapcsolható az önismereti intelligenciához, ha azt kérjük egyénileg mindenkitől, hogy gondolja végig, ő mit tett volna Nőé helyében.

AZ EMBERI GONOSZSÁG ELHATALMASODOTT A FÖLDÖN (1MÓZ 6,5)
Az alapjáték neve lehet igen-nem. Ha ő állít, te tagadd, ha ő felfelé mutat, te mutass lefelé, stb. Csináld az ellenkezőjét. Játshatják ketten vagy hárman, avagy két csoport, így a csoport tevékenységét kell ellentételezni a másik csoportnak. Tehát ha ők hancúroznak, akkor mi komolyan sétálunk, ha ők állnak, mi fekszünk, ha ők nevetnek, mi sírunk, ha ők a terem szélén vannak, mi bemegyünk a közepére.

„CSINÁLJ MAGADNAK BÁRKÁT!” (1MÓZ 6,14)

- Az életem látszólagosan vagy valóban felesleges dolgai. Mi az, ami elviszi az erőmet, a tehetségemet? Mi az, ami a világ szemében feleslegesnek tűnik, de nekem nagyon fontos? Építsék meg a bárkát! Lehetnek az emberek is az alkotóelemei, de akár székek is.
- *„Ablakot is csinálj a bárkára: egy könyökre hagyd azt felülről! A bárka ajtaját az oldalára helyezd! Készíts bele egy alsó, egy középső és egy felső emeletet!”* (1Móz 6,14) Hol vannak a menekülőútjaim? Hol kap fényt az életem?
- *„És vigyél be a bárkába minden élőlényből, mindenből kettőt-kettőt, hogy életben maradjanak veled együtt.”* (1Móz 6,19) Egy bőröndöt, táskát tegyünk középre. Elindulunk egy hosszú utazásra. Mit vinnél magaddal? A párok külön írják fel egy papírra (öt-tíz dolog), majd beszéljék meg. A csoportmegosztásnál mondják el a meglepő különbségeket.
- *„Amikor már negyven napja tartott az özönvíz a földön, annyira megnövekedett a víz, hogy nekifeszült a bárkának, és az fölemelkedett a földről. A víz egyre áradt és növekedett a földön, úgyhogy a bárka a víz színén úszott. A víz egyre erősebben áradt a földön, és elborította a legmagasabb hegyeket is mindenütt az ég alatt; sőt, még tizenöt könyöknyit áradt a víz azután is, hogy elborította a hegyeket.”* (1Móz 7,17–20)

- Feladat: a játékosoknak egy térképet kell készíteniük az életükről. A térképen szerepelni kell az eddigi útjuknak, a jelenlegi helyzetüknek és annak, hogy merre mennek tovább. Ábrázolni lehet a hegyeket, völgyeket, kellemetlen élményeket, akadályokat, zsákutcákat, veszélyes területeket és olyan „városokat”, ahol számukra fontos emberek laknak.
- *„Negyven nap múlva kinyitotta Nőé a bárka ablakát, amelyet csinált, és kiengedett egy hollót. Az újra meg újra kirepült és visszatért, amíg föl nem száradt a víz a földről. Kiengedett egy galambot is, hogy lássa: vajon lepadt-e a víz a föld színéről. De a galamb nem tudott leszállni, ezért visszatért hozzá a bárkába. Víz borította ugyanis az egész földet. Ő pedig kinyújtotta a kezét, megfogta, és bevette magához a bárkába. Várakozott még újabb hét napig, és ismét kiengedte a galambot a bárkából. Estére megjött hozzá a galamb, és íme, már egy leszakított olajág volt a csőrében. Ebből tudta meg Nőé, hogy lepadt a víz a földről. Várakozott még újabb hét napig, és kiengedte a galambot, de az már nem tért vissza hozzá.”* (1Móz 8,6–12)
 - Egy karnyújtásnyira: Álljanak egymással szemben a párok, kb. négy-öt méter távolságra egymástól. Csukják be a szemüket, nyújsák ki a kezüket, és induljanak el egymás felé. A cél, hogy minél közelebb menjenek, de ne érintsék meg egymást. Amikor úgy érezzük, hogy elég közel vagyunk, akkor álljunk meg, egy kicsit maradjunk lehunytt szemmel, majd nyissuk ki, és lássuk meg a közelséget-távolságot.
 - Elengedés: öleljük át a párunkat szorosan. Maradjunk ebben az ölelésben pár másodpercig, majd szép lassan engedjük el, oldjuk fel az ölelést.
- *„Bizony, számon kérem a benneteket éltető vért! Minden állattól számon kérem azt, és az embertől is számon kérem az ember életét: egyik embertől a másikat.”* (1Móz 9,5)
 - Felelősség egymás iránt. Összetartozunk, figyelünk egymásra. Kérdés vagy számonkérés? A kérdés nem több és nem kevesebb, mint érdeklődés egy hiányzó információ iránt. Nincsen benne több, mint információs igény. Például: Milyen napod volt? Többnyire azért van szükség a kérdésre, a tájékozódásra, hogy tervezni tudjunk. A számonkérés is kérdésnek hathat,

azonban a hangsúlya dühöt vagy iróniát tükröz, és a hatásában érzékelhető a büntudatkeltés, rosszallás, hibáztatás. Például: Miért nem kerestél? Miért nem hívtál?

„NEM VÁLIK A VÍZ TÖBBÉ ÖZÖNVÍZZÉ” (1MÓZ 9,15)

Megszelídített indulatok. Ami veszélyesnek tűnt benned, az lett az erősségünk. Félttem tőled, de megismertelek és megszerettelek.

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.¹⁵

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.¹⁶

9. Rebeka és Izsák (1Móz 24,50–67)

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: kendők, gyertya, ritmushangszerek

Körben helyezük el a székeket.

213

ADJ HOZZÁ EGY MOZDULATOT

Az első játékos mutat egy egyszerű mozdulatot. A második játékos elismétli, majd hozzátesz még egyet. A harmadik az első kettő ismétlése után a sajátját, és így tovább. A csoport vezetője legyen az utolsó ismétlő.

ISMERKEDÉS RITMUSHANGSZEREKKEL, JÁTÉK

A résztvevők körben ülnek. A játék előkészítéseként először a ritmushangszerekkel ismerkednek, majd az önmagukkal való ismerkedésre térnek át. Mindenki kézbe vesz egy kis ritmushangszert, próbálgathatják pár percig, majd megszólaltathatják kipróbálás céljából. Utána mindenki ad egy hangot a hangszerével, mintegy bemutatja azt, illetve áttételesen önmagát.

BEKÖSZÖNŐ KÖR: HOGY VAGY MA ITT?

¹⁵ HÉZSER 2005, 43. o.

¹⁶ VARGA 2016, 107. o.

ÖNARCKÉP TÜKÖRREL/MOBILLAL

A külső tulajdonságok megismerése és jellemzése, a társ alaposabb megfigyelése. Mindenki kap egy kis zsebtükröt, vagy a mobiltelefon kameráját használja, és megnézi magát. Milyen a külsöm? Meg kell figyelni a fejformát, szemeket stb., majd mindenki elmondja, milyennek látja magát. Hatás: érzékelés, orientált figyelem, verbalizálás.

A LÉNY

Az lesz a feladatuk a házaspároknak, hogy engedjék el a fantáziájukat, és hozzanak létre egy lényt. A lényeg, hogy ne ember legyen. Milyen lenne számukra egy tökéletes lény? A tökéletes lényt nemcsak külső tulajdonságaiban kell megjeleníteni, hanem belső tulajdonságokat is fel kell sorakoztatniuk mellé. (Rajzolni is lehet, vagy leírni.) Kérdések: Melyik volt könnyebb, a külső vagy a belső tulajdonságokat kialakítani? Melyek azok a tulajdonságok, amelyek minden kis csoport lényében megjelentek? Hogy sajátíthatunk el új tulajdonságot? Oszzuk meg élményeinket.

214

KI VÁLASZT KIT? „AZ ÚRTÓL INDULT EL EZ A DOLOG...” (1MÓZ 24,50)
Izsák és Rebeka házassága szülők által megszervezett volt. Az ókorban bevett gyakorlat szerint a rokonságon belül történt Rebeka kiválasztása Ábrahám, Izsák apja által. Rebeka és Izsák másod-unokatestvéri rokonságban álltak egymással. Honnan indultunk? Mi a hátterünk? Mit hozunk magunkkal?

Feladat: rajzold le a családfádat a nagyszülőkig bezárólag. Írj a nevek mellé egy-egy rájuk jellemző tulajdonságot. Mit hallottál róluk? Milyen történetet őrzött meg a családi legendárium.

Oszzuk meg az élményeket, tapasztalatokat. Mely tulajdonságukban ismertél magadra?

A HÁZASSÁG KEZDETE: REBEKA ELTAKARTA ARCÁT, DE IZSÁK MEGSZERETTE ŐT

Annak ellenére, hogy nem ők választották egymást, az ige szerint első találkozáskor, már a szülői választás után, az esküvőt követően megtetszettek egymásnak, és megszerették egymást. „*Izsák megszerette őt, és megvigasztalódott anyja halála után.*” (1Mózes 24,67b) Tehát a házasságuk elején is szeretetben, szerelemben éltek egymással.

KENDŐZETLENÜL

Kendővel takarjuk le az egyik pár szemét, és így tapogassa ki a párja arcát. Milyen őt így látni? Vagy ismerjék fel a párjukat a ruhájuk tapintásáról. Írd fel, hogy mit szerettél meg a másikban az első találkozásokkor, s utána súgd a társad fülébe. Elevenítsétek fel az első találkozásokotkat!

ARCAINK A TÜKÖRBEN

Üljünk le szemben a tükörképünkkel, és állítsunk össze egy arckifejezés-gyűjteményt (gyanakvó, szelíd, elbambuló stb.). A legtöbb arcot összegyűjtők bemutatják gyűjteményüket. Osszuk meg tapasztalatainkat.

HÁZASSÁGI KRÍZIS, KÖZÖS TEHERHORDOZÁS

A történet előrehaladtával már arról olvashatunk, hogy a pár életében a gyermekáldás elmaradt, mert Rebeka meddő volt. Izsák könyörgött, imádkozott a feleségéért Istenhez. *„És Izsák könyörgött az Úrnak feleségéért, mert meddő volt.”* (1Móz 25,21)

Feladat: mire van szüksége a párodnak? Miből él át hiányt? Írjátok fel egy papírra, hogy a másik miben szenvedhet hiányt. Mutasd meg a társadnak. Majd együtt tépjétek szét.

A GYERMEKÁLDÁS KÉSLEKEDÉSE, TRANZGENERÁCIÓS HATÁSOK

Az Úr végül engedett a kérésnek, és megnyitotta Rebeka méhét. Ez egy nagyon fontos párhuzam Izsák szülei, Ábrahám és Sára történetéhez: Sárának is Isten adott gyermeket nagyon hosszú idő után.

Feladat: hasonlóságok az apámmal/anyámmal, amelyeket nehéz elfogadnom vagy megélnem.

GYERMEKÁLDÁS (1MÓZ 25,23)

Rebeka végül megfogant, és ikreket szült, két fiút, Jákóbot és Ézsaut. Isten szólt Rebekához, amikor várandós volt: *„Két nép van méhedben, két nemzet válik ki belsődből...”* (1Móz 25,23) Végül a nagyobbik testvér fog szolgálni a kisebbnek. Később a két gyermek tusakodása a házaspár kapcsolatát még inkább megrontotta.

Feladat: rakjunk ki két széket. Az egyik Jákóbot, a másik Ézsaut. Mutassák be őket mint a gyermekeiket. Mutassátok be őket! Melyek azok a jellemzők, információk, amelyekkel bemutatjátok magatokat? Mi az

az öt legjellemzőbb adat, tény, információ, amit muszáj ahhoz tudni, hogy megismerjék őket?

ELTÁVOLODÁS EGYMÁSTÓL (1MÓZ 25,28)

Izsákot és Rebekát megosztották a gyermekek, mert Izsák a nagyobbik gyermeket, míg Rebeka a kisebbiket szerette jobban. Talán személyiségben is közelebb álltak egymáshoz a leírt párosításban.

A HAZUGSÁG, EGYMÁS FELVÁLLALÁSA (1MÓZ 25,6-11)

Mielőtt Rebekának és Izsáknak gyermeke született volna, történt a házaspár életében és kapcsolatában egy törés. Amikor éhínség támadt az országban, Izsák és Rebeka elmentek a filiszteusok királyához Gerárba, mert Isten erre kérte Izsákot. Amikor a helyiek Rebeka iránt érdeklődtek, Izsák azt hazudta, hogy az asszony a húga, és nem a felesége. A saját életét féltette, mert Rebeka szép asszony volt, Izsák pedig attól rettegett, hogy emiatt megölik őt. Ez a történet szintén megtörtént Ábrahám és Sára kapcsolatában. Izsák a már meglévő családi mintát követte, de ezzel a saját házasságában is mély törést okozott. Elárulta a feleségét, és kitette az ismeretlen veszélyeinek. Sőt ezzel a döntéssel csak még nagyobb bonyodalmat okozott a környező, idegen népek életében és a saját családjában is.

Feladat: a másik felvállalása. Ki vagy te nekem? A legnagyobb hazugság. Fantáziajáték: hazugságverseny. Ki tud folyamatosan, megállás nélkül a legtovább hazudni? A játéknak a fantázia elszabadítása a célja. Az a lényeg, hogy minél hihetlenebb, a valóságban elképzelhetetlen történeteket találjunk ki.

ELCSENDESEDÉS: MEGGAZDAGODÁS (1MÓZ 26,12-14)

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.¹⁷ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: *„Törekedjünk azokra, amik a békességet és egymás építését szolgálják.”* (Róm 14,19)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.¹⁸

17 HÉZSER 1999, 68. o.

18 VARGA 2016, 38–39. o.

ZÁRÓKÖR

Ki milyen élményekkel távozik? Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

10. József és Mária

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: csomagolópapír, filc, érzésvirágkártyák, papír, toll
Körben helyezük el a székeket.

BEMELEGÍTŐ JÁTÉK: ÉLETCIKLUS

Vigyük keresztül a csoportot a különböző életciklusokon. Fokozatosan váljanak magzattá, újszülötté, csecsemővé, egyévéssé, öt-, tíz-, tizenöt-, tizennyolc-, huszonegy-, harminc-, negyven-, ötvenöt-, hetvenöt-, kilencven-évéssé...

KARÁCSONYFADÍSZ

Kérjük meg a csoporttagokat, hogy helyezkedjenek el kényelmesen, és csukják be a szemüket. Képzeljének el (minél részletesebben) egy karácsonyfadísz. Gondolatban nézegessék, szagolják meg, tapintsák meg, és keressenek egy emléket az életükből, mellyel kapcsolatban állhat ez a karácsonyfadísz. Osszuk meg az élményeinket.

ÉRZÉSVIRÁGOK

Mindenki húz egy kártyát. Megkeresi magában, hogy az elmúlt hónapban mikor és hogyan élte meg azt az érzést. Hogyan hatott rá? A tapasztalatokat megosztjuk.

„ÍRJÁK ÖSSZE AZ EGÉSZ FÖLDET...”

Összeírás: adatok, tényszerű dolgok, évszámok. Írj össze egy perc alatt a másiktól minél több tényszerű adatot, s utána beszéljétek meg, ellenőrizzétek le. Mit mond és mi mindent nem mond el rólunk? Osszuk meg a tapasztalatainkat.

„ELMENT TEHÁT MINDENKI A MAGA VÁROSÁBA...”

Járjuk körbe a termet. Mit hagyok otthon? Mi az, amit feltétlenül magammal kell vinnem? Honnan, melyik községből vagy városból indult az életem? Hová kerültem, s ez hogy hatott rám? Hol van az otthon és az itthon?

Hátizsák: a csoporttagok egy képzeletbeli hátizsákkal a hátukon járkálnak a teremben, miközben egyre inkább érzik annak súlyát. Kérjük meg őket, hogy gondolatban pakolják bele minden egyes gondjukat, bajukat, amely mostanában jelen van az életükben. Biztassuk őket, és hagyjunk elég időt, hogy mindezt megcsinálják. Most kérjük meg őket, hogy válasszanak párt (házaspár), és „hátizsákjaikat” egymáshoz nyomva, dörzsölve szabaduljanak meg minden nyomasztó súlytól. Osszuk meg élményeinket.

„ELJÖTT SZÜLÉSÉNEK IDEJE...”

Kényelmesen helyezkedjünk el a széken vagy a földön. Magzatpózban üljünk, húzzuk fel a lábunkat, a karunkkal fogjuk át a lábainkat. Maradjunk pár percig ebben a helyzetben. Figyeljünk arra, hogy milyen érzések jönnek fel bennünk. Engedjük közel magunkhoz ezeket az érzéseket. „Magzati pozícióból lassan kifejlődsz. – Arc, szemek és a többi apró részlet. – Karok és lábak, egyenként. – A váll, a csípő stb. – Mindezek megvalósításához évmilliók kellettek. A megszületéshez ki kell törnünk a burok-ból. Át kell törnünk a magzatburkot. Milyen burkok veszik körül az életedet? Gondold végig, mi az, amit át kellene törnöd azért, hogy élj!” Osszuk meg az érzéseinket.

„BEPÓLYÁLTA ÉS A JÁSZOLBA FEKTETTE...”

A szegénység jele, hogy a gyermeket az állatok etetőjébe tették. Ez nem bölcső, nem baldachinos kiságy. De a jászol a szeretet és a biztonság jelképévé is vált. Hol vagyok biztonságban még akkor is, ha a szegénység szorongat? Mi ad biztonságot nekem?

Feladat: a kabátjával takarjam be a társamat, de ne adjam rá. Szorosan terítsem rá, és öleljem át. Maradjunk ebben a testhelyzetben pár másodpercig.

SZÜLŐK ÉS GYEREKEK

A csoportot párokra osztjuk. A pár egyik tagja a szülő lesz, a másik a csecsemő. A szülőt megkérjük, hogy ölelje, tartsa a gyereket, aki szülője karjaiban nyugszik. Kérjük arra a gyereket, hogy csukja be a szemeit, és figyeljen szülője légzésére. Szívverése lelassul, érzi szülője testmelegét, teljes kényelem és biztonság veszi körül. Aztán mondjuk azt a szülőnek, hogy kezdjen erősen koncentrálni valamire, ami aggodalommal, szorongással tölti el, és hagyja, hogy a teste is reagáljon erre az állapotra. Megkérjük a csecsemőt, hogy érezze a változást, nyissa ki a szemét, nézzen a szülője arcára és szemébe, s adjon ki olyan hangot, amely összhangban van azzal, amit érez. (Némely baba sírni kezd, ha szülője aggódik vagy feszültebbé válik.) Cseréljük meg a szerepeket, ha végigvittük a gyakorlatot. Minden szerepre adjunk legalább tíz percet. Miután mindenki kipróbálta mindkét szerepet, osszák meg élményeiket a csoporttal.

„...A SZÁLLÁSON NEM VOLT SZÁMUKRA HELY...”

Mellőzés, nélkülözés. Jó én – rossz én. A gyakorlatot párokban végezzék. A párok tagjai egymásnak háttal állva karjaikat összekulcsolják. A párok egyik felének mondjuk: „Te vagy a jó éned, hátadon a rossz éned. Szabadulj meg tőle!” A „rossz éneket” biztassuk: ne hagyják, hogy párjuk könnyen megszabaduljon tőlük. Pár perc után csere.

Melyik csoport/házaspár fér el kisebb helyen? Leteszünk két nagy csomagolópapírt a földre, a két csoport rááll, megpróbálja a legkisebb helyet elfoglalni. Egymás lábára is állhatnak, felvehetik egymást. Amikor készen vannak, körberajzoljuk a lábukat. Megnézzük, melyik csoport volt ügyesebb, megosztjuk az élményeinket.

„PÁSZTOROK TANYÁZTAK AZON A VIDÉKEN...”; „...BÖLCSEK ÉRKEZTEK NAPKELETRŐL”

Figyelmes szomszédokra van szükség, mint a pásztorok, akik megnézik, hogy van a gyermek. Nagyvonalú bölcsekre van szükség, akik gondoskodnak a gyermek anyagi biztonságáról.

Kincsek: osszuk a csoportot kétfelé: egyik fele „kincs” lesz, másik fele „kincskereső”. A kincsekkel képzeltesük el, hogy egy félhomályos padláson porosodnak, s várják, hogy végre megtalálják őket. Helyezkedjenek el ezen a padláson, találják meg helyüket a térben. A kincskeresők induljanak útnak, és találjanak maguknak egyet a kincsek közül. Szavak

nélkül szépen tisztogassák meg, és vigyék magukkal a helyükre. A kincskeresők sorban elmondják, pontosan milyen kincset is találtak. A megtalált kincsek reagálnak a bánásmódra és arra, vajon ugyanannak a tárgynak vélték-e magukat, mint aminek a megtaláló képzelte őket. Osszuk meg érzéseinket.

„ELMONDTÁK MINDAZT, AMIT ERRŐL A KISGYERMEKRŐL AZ ANGYALOK HIRDETTEK...”

Más szemszögéből: kérjük meg a csoport tagjait, hogy alkossanak párokat (házaspárok), és mutassák be magukat egy olyan személy révén, aki jól ismeri őket. Adjunk időt, hogy fizikailag, érzelmileg, szellemileg és intellektuálisan is belemelegedjenek a megfelelő szerepbe. Kérjük meg őket, hogy beszéljenek magukról ebből a nézőpontból. Például Kati úgy dönt, hogy az anyja szerepét veszi magára, és mint az anyja beszél a lányáról, Katiról és kettejük kapcsolatáról. Osszuk meg tapasztalatainkat. Változatok: 1. Kérjük meg a csoportot, hogy olyan személy szerepét vegyék magukra, aki nem szereti őket. 2. Kérjük meg, hogy vegyék magukra az alábbi szerepek valamelyikét: kedvenc tanár, diák, felügyelő, felügyelt, szülő, gyerek, barát, testvér, idegen, háziállat, közösség, nemzet, sztár stb.

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA

A kapcsolat erősítése. Egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Köszönöm, hogy mellettem maradtál az átélt nehézségek ellenére is! Szeretlek akkor is, ha nem mindig értelek.”

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.¹⁹ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is:

„*Ne féljetek, mert íme, nagy örömet hirdetek nektek...*” (Lk 2,10b)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.²⁰

19 HÉZSER 1999, 41. o.

20 VARGA 2016, 199. o.

ZÁRÓKÖR

Ki milyen élményekkel távozik? Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

11. Zakariás és Erzsébet

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: papír, toll, érzéskártyák

Körben helyezük el a székeket.

BEMELEGÍTŐ JÁTÉK: ANGYAL-ÖRDÖG-EMBER

1. Kérjük meg a csoporttagokat, hogy feküdjenek le a szőnyegre/üljenek le a székekre, és álmodjanak egy álmot: képzeljék el magukat mint angyalokat. Ezt az álmot valósítsák is meg: mozogjanak szabadon a helyiségben, és angyalokként lépjenek egymással interakciókba. Hagyjunk az eseményeknek legalább öt percet. 2. Az előző lépést megismételjük, csak most arra kérjük a csoporttagokat, hogy képzeljék magukat ördögnek, s viselkedjenek is ennek megfelelően. 3. Végül arra kérjük a csoporttagokat, hogy emberekként (akik egyesítik mind az angyali, mind az ördögi vonásokat) lépjenek egymással interakciókba.

PLAYBACK-SZÍNHÁZ

Valaki megkérdezi a jobbra mellette ülőt: Hogy vagy? Hogy érzed magad? Ő erre válaszol. Elmondja, hogy van. A válaszolóval szemben ülő két-három ember feláll, s mozdulatokkal, hangokkal bemutatja azt az érzést, amit a kérdezett kimondott. A két-három ember egymásra reflektál. Az első bemutatja a kimondott érzést, de a második már csak az elsőre reflektál, a harmadik pedig a másodikra. A kérdezett megnézi és beleéli magát a jelenetbe, és elmondja, hogy mit váltott ki belőle. Így megyünk körbe-körbe. Mindenki lesz kérdező, kérdezett és játékos. Amikor befejeződött a játék, akkor a kérdezett lesz a kérdező. A játékosok közül a második vagy harmadik leül, és egy újabb áll fel. Osszuk meg élményeinket.

ZAKARIÁS ÉS ERZSÉBET TÖRTÉNETÉNEK FELDOLGOZÁSA

- *„Igazak voltak mindketten Isten előtt, és feddhetetlenül éltek.” (Lk 1,6)* Képzeld el, hogy álarcok fekszenek előtted egy asztalon: Meglepetés, Harag, Igazság, Arrogancia, Tragédia, Komédia. Emeld fel Meglepetést, s nézz át rajta! Vedd fel Meglepetést úgy, hogy a kezdeddel közben takard el az arcod! Vedd el a kezded, hogy a maszk láthatóvá váljék! Feszítsd meg az arcod, hogy amikor a fejed jobbra és balra mozdítod, ne változzék az arckifejezésed! Vedd le Meglepetést – a kezded mögött az arcod újra közömbössé válik –, s menj vissza az asztalhoz! Válaszd ki Haragot, s vedd fel! Menj vissza, és próbáld ki Arroganciát, aztán felváltva Tragédiát és Komédiát! Vajon milyen gyorsan tudod kicserélni őket? Az egyik maszk tapadjon az arcodra! Az ujjaidat bedugva a maszk széle alá próbáld lefeszíteni az álarcot! A fejed és a kezded maradjon egy helyben, a válladat és a karodat előre, a mellkasod hátrafelé mozgasd, miközben erőlködsz! Ezt a gyakorlatot kisebb csoportokban, önállóan is végezhetjük. Nem szükséges hozzá más, mint egy valaki, aki vezetőként ismerteti az utasításokat. (A gyakorlat egyéni munkára is alkalmas.) Utána osszuk meg élményeinket.
- *„Nem volt gyermekük, mert Erzsébet meddő volt, és már mindketten idősek voltak.” (Lk 1,7)* A vezető olyan élethelyzeteket ismertet, amelyekben valamilyen különleges szituációban lévő ember szerepel. A csoportoknak a helyzet előnyeit és hátrányait kell összegyűjteni. Először a kívülálló szemszögéből, azután az adott személy helyzetébe képzelve magukat. Helyzetek: idős ember (nagy az élettapasztalata, átadják neki a helyet az utazáskor, nyugdíjat kap, gyakran beteg, keveset alszik); meddőség; gyermekekre várás. Osszuk meg érzéseinket.
- *„Papi szolgálatát végezte Isten előtt [...], az egész nép pedig kint imádkozott.” (Lk 1,8b.10a)* Állni egyedül, Istennel szemben. Végezni a jól begyakorolt mozdulatokat. Mindent egy lapra tettem fel. Az első és egyetlen lehetőség. A hátam mögött a sokaság, a család, a múlt...
- *„Ekkor megjelent neki az Úr angyala, és megállt az italáldozati oltár mellett jobb felől. Amikor Zakariás meglátta, megrettent, és félelem szállta meg.” (Lk 1,11–12)* Személyenként két-három papírcetlit húzunk, amelyeken különféle érzések, állapotok (pl. öröm, félelem, bosszúvágy, stb.) szerepelnek. A cetliket tetszés szerint el lehet cse-

rélni másokkal, de csak az egyet egyért csere megengedett. A cserék végeztével mindenki elmondhatja, hogy milyen „érzéseket” kapott eredetileg, mit mire cserélt vagy szeretett volna cserélni, és ezek mennyire jellemzőek rá.

- *„De íme, most megnémulsz, és nem tudsz megszólalni egészen addig, amíg ezek végbe nem mennek...”* (Lk 1, 20) A csoport egyik tagja kiált valamit, de hang nélkül. Igyekszik olyan benyomást kelteni, olyan gesztusokkal, arckifejezésekkel kísélni „néma kiáltását”, hogy a többiek rájöjjenek, mi volt a kiáltása: biztatás, segélykérés, felszólítás, üvöltés, stb. Ha a csoport nem tudja megfejtetni, akkor utána hangosan is kiabálhat a játékos. Ezután másik résztvevő következik. Osszuk meg élményeinket.
- *„Erzsébet öt hónapon át nem mutatkozott.”* (Lk 1,24) Távolságtartás. Biztonságban vagyok, ha eltávolodom tőled. Párokban játszunk. A párok egymással szemben állnak, egyikőjük lesz a kezdeményező (megállapodnak, melyikük). A másik feladata az, hogy a köztük eredetileg meglévő távolságot a játék folyamán végig megtartsa. (Például ha az egyik keze előrelendül, akkor a társáé hátra, stb.) Játshatjuk úgy is, hogy nem jelöljük ki, hogy ki irányítson, a pároknak kell egymáshoz alkalmazkodniuk. Változat: Párokat alkotunk, a pár egyik tagja lesz a hipnotizőr. A hipnotizőr tenyerét a másik arca elé rakva lassú mozdulatokba kezd. A társ feladata az, hogy a kéz és arc közötti távolság ne változzon. Az irányító használhatja mindkét kezét, így bonyolult mutatványok is megoldhatók (pl. az irányított átbújhat a hipnotizőr lába között). Két kezével akár egyszerre két embert is irányíthat.
- *„Amikor Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, megmozdult a magzat a méhében. Betelt Erzsébet Szentlélekkel...”* (Lk 1,41) Feladat: nincs könnyű dolga a mesélőnek. Egyikünk mesélni kezd egy történetet. A többiek a történet mesélése közben időnként szavakat mondanak be a mesélőnek (amelyek számára kapcsolódnak a történethez), és neki a kapott szót a következő mondatába be kell illesztenie, ügyelve arra, hogy a sztori úgy-ahogy összefüggő maradjon. A bemondások ne túl gyorsan kövessék egymást!

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.²¹

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.²²

ZÁRÓ GONDOLATOK

Mit viszel magaddal? Mit tanultál ma magadról és a társadról?

12. A samáriai asszony (Jn 4,1-42)

BEVEZETŐ

A holisztikus gyógyulásához az vezet, ha Istentől kapott, biztos fogódzót talál önmagában. Ha nem a másiktól várja el, hogy istenként működjön az életében, hanem Isten által talál önmagára. A Bibliában az a beszélgetés világít rá erre a kétségbeesett szorongásra leginkább, amelyet Jézus a Jákób kútjánál folytat egy asszonnyal (Jn 4). A beszélgetés odáig vezet, míg Jézus rávilágít arra, hogy az ember addig lesz hisztérikusan elkeseredett, ameddig a másik emberben keresi azt a fogódzót és menedéket, amelyet csak Istenben találhat meg. Ameddig másoktól lehetetlen vár el, addig nem talál senkit, aki megfelelné elvárásainak. Csak ha először Istenben megtalálja önmagát, ezáltal önmagában kapaszkodót talál, akkor tud másokkal úgy együtt élni, hogy nem támaszt számukra lehetetlen elvárásokat.

BEMELEGÍTŐ JÁTÉK

Körben állunk. A játék vezetője kezd egy egyszerű mozdulattal, például megérinti az orrát. A mellette álló játékos megismétli ezt a mozdulatot, majd hozzátesz egy másikat.

OSZLOPOM

Körben állunk. Egy valaki beáll a kör közepébe, és behunyja a szemét. Két-három fő jelentkezik, hogy ő lesz a másik oszlopa. A kör közepén álló kinyitja a szemét, és végignézi a játékosok tekintetét. Ki kell találnia, hogy kik az oszlopai. Az oszlopok nem jelezhetnek a tekintetükkel, mimi-kájukkal vagy kacsintással. Megérzés, ráérzés alapján kell kitalálnia, hogy kik az oszlopai. Nem lehet beszélni, hang- vagy egyéb jelzést adni.

21 HÉZSER 1999, 96. o.

22 VARGA 2016, 67. o.

ELHAGYNI-KONFRONTÁLÓDNI-MEGÉRKEZNI

„Elhagyta Júdeát, és elment ismét Galileába. Samárián kellett pedig átmennie, és így jutott el Samária egyik városához, amelynek Sikár volt a neve. Ez közel volt ahhoz a birtokhoz, amelyet Jákób adott fiának, Józsefnek.” (Jn 4,3–5) Elhagyni a biztonságot. Mi mindent hagyok hátra, mennyi marad belőlem ott? Átgázolok rajtad? Letiporlak? Játék: Járj úgy, mint egy idős ember! ...mintha hideg télen, jégen kelnél át! ...mintha lopakodó macska lennél! Stb.

JÁKÓB FORRÁSA

Askártól 1 km-re, 30 m mély, forrás és esővíz táplálja. A forrás mélyről tör fel, friss, hús vizet ad.

Feladat: rajzoljanak a házaspárok külön-külön egy kutat. Nézzük meg közösen a kutak képeit. Mi jut róla az eszünkbe? Mit mond el rólunk?

UTAK

(Samárián keresztül visz a jó út Jeruzsálembe. Ez csak három nap.) A csoport körben áll, a tagok megfogják egymás kezét, és átbújnak egymás keze alatt, úgy, hogy közben nem engedik el a kezüket, ezzel össze vannak csomózva. Ha minden kéz párra talált, megpróbálnak kibogozódni anélkül, hogy elengednék egymás kezét. egy pár kint marad, nekik kell kibogozniuk.

HÁTTAL VEZETÉS

Jézus elfárad, éhes és szomjas lesz. Mi is egymásnak támaszkodunk, amikor elfáradunk. Párokat alkotunk, amelyek tagjai egymásnak háttal állnak, egymásnak támaszkodnak, és így mennek előre-hátra. Nehezi-teni oldalra mozgással lehet. Ezt játsszuk pár percig, majd beszéljük át a következőket: milyen élmény volt vezetni, illetve vezetettnek lenni, közösen sikeresen mozogni?

TEDD A VÁLLÁRA A KEZED!

Az asszony a kúthoz jön, annak ellenére, hogy Sikárnak volt forrása (talán ez jobb ízű, csodás erőt tulajdonítottak neki, ennek a kútnak az ízét szokta meg, vagy kerülni akarta az embereket).

A vezető megkéri a játékosokat, hogy gondoljanak egy adott jelen lévő személyre a csoportban a játékező által szabott kritériumnak

megfelelően. Ha mindenki eldöntötte, hogy kire gondol, akkor a vezető kiadja az utasítást: mindenki menjen oda ahhoz a személyhez, akire gondolt, és tegye a vállára a kezét. Így egy hálózat alakul ki. Javasolható utasítások a személy kiválasztására:

Gondoljanak arra, akit a jelen pillanatban legközelebb állónak éreznek magukhoz (majd ezután: akit a legtávolabbinak éreznek); akire a legjobban felnéznek; akivel szeretnének jobban megismerkedni; akinek a megértése nehézséget okoz a számukra; akihez a leghasonlóbbnak tartják magukat; aki szerintük a legerősebb jellem; stb.

Nagyon fontos, hogy előre döntse el mindenki, hogy kit választ ki, és azon már ne változtasson. Így kevésbé érvényesül a csoportnyomás hatása. Az a legjobb, ha előre el sem áruljuk a játékosoknak, hogy majd az adott személy vállára kell tenniük a kezüket. A játék érzékeny területeket is érinthet, sőt a csoportdinamikai folyamatokat is befolyásolja – ha a játékot vezető személy érti a dolgát, akkor pozitív irányban.

ADJ INNOM!

Jézus kér valamit az asszonytól: Adj innom! Tudok valami fontosat adni neked. Meg tudom fogalmazni, hogy mi az, amit csak én tudok neked adni. A házaspárok tagjai szemben állnak. Az egyik mutat egy mozdulatot, és közben mond egy szót, a másik ismétli a mozdulatot és a szót. Mutatja a saját mozdulatát, a következő már az előző két mozdulatot.

MEG NEM ÉRTÉS

Az asszony nem érti Jézus szavait. Halandzsa: párokat formálunk, s ezek a párok kitalált nyelven beszélgetni kezdenek. A hangok dallamából, jellegéből és kézmozdulataikból kell megérteniük egymást. A teremben szabadon járkálva igyekezzünk minél több társunkkal kapcsolatot teremteni. Ne hagyjuk abba, ha zavar támad! Nagyobb beszélgető csoportok is kialakulhatnak. Meg kell oldani a felmerülő kommunikációs zavarokat. Ki tudja, hátha valami fontos dologról van szó!

Vagy:

A tagok körben ülnek. A csoportvezető megkéri őket, hogy tegyenek le mindent, tollat, papírt, és nézzenek rá. Mikor mindenki ránéz, kérje meg a résztvevőket, hogy az összezárt öklüket tegyék az arcukhoz. Közben, mintha demonstrálni akarná a feladatot, a csoportvezető az álla alá illeszti az öklét. Majd azt kéri, hogy senki se mozdítsa meg a kezét,

hanem nézzenek így körbe. Valószínűleg a csoport jó része az arca helyett az álla alá teszi az öklét. Ezt megbeszélés követheti, a verbális és a nem verbális kommunikációs csatorna szerepéről, és arról, hogy mitől függ az, hogy ellentmondó információk esetén melyiket vesszük figyelembe.

„NINCS MERÍTŐEDÉNYED, ÉS A KÚT IS MÉLY”

Körben ülünk, a játékvezető felmutat egy tárgyat, és mindenkinek azt kell róla mondania, ami eszébe jut. Például egy ásványvizes üvegről: „Ez egy mikrofon.” – „Nem, ez egy sodrófa”, és így tovább, amíg van ötlet.

Vagy:

Eszköztelen vagyok? Scherer logikai feladata kilenc pont háromszor hármas elrendezésben, amelyeket négy egyenes vonallal kell összekötni úgy, hogy a tollat nem szabad felemelni. Meg kell kérni a résztvevőket, hogy az idő lejárta előtt ne mondják el a megoldást.

ÉN VAGYOK, AKI VELED BESZÉLEK

A párok egyik tagja csukja be a szemét, a másik egyik gyermeke hangján, szavaival szólítsa meg a párját, majd csere.

227

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.²³ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is:

„Jézus az úttól elfáradva leült a forrásnál, az idő dél felé járt.” (Jn 4,6)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.²⁴

13. Záróalkalom

ELŐKÉSZÜLETEK

Eszközök: gyertya, A4-es papír, filc, toll, tacepao

Körben helyezzük el a székeket.

KÖSZÖNTÉS

Ismételjük meg a bemutatkozást, ha vannak új párok.

23 HÉZSER 2005, 48–49. o.

24 VARGA 2016, 126. o.

SZERZŐDÉSKÖTÉS

Elevenítsük fel a szerződést.

BEVEZETŐ GONDOLATOK

BEMELEGÍTÉS

Fogj kéket! A játék a figyelem-összpontosításon alapszik, azt fejleszti. Ha a játékvezető azt mondja: Fogj kéket!, mindenkinek gyorsan keresnie kell valamit, ami kék színű, és megérinteni. Az instrukciók lehetnek változatosak, nemcsak színek, hanem például: fogj meg valakit, aki szoknyát/szemüveget visel, aki szereti a palacsintát, aki májusban született stb. Változatos instrukciókkal elérhetjük, hogy még jobban megismerjék egymást, kommunikáljanak, az érintések során pedig még közelebb kerüljenek egymáshoz.

Életkorfelelés: Kérjük meg a csoporttagokat, hogy járjanak körbe a helyiségben, miközben arra gondolnak, hogyan élik meg jelenlegi életkorukat. Majd gondolatban felezzék meg ezt a számot, s éljék meg önmagukat annyi idősen, viselkedjenek az akkori életkoruknak megfelelően. Az életkort egészen addig feleztetjük, amíg mindenki magzati pozícióban lesz. Magzati pozícióból addig dupláztatjuk az életkort, amíg mindenki visszatér jelenlegi életkorához.

KÖSZÖNTÉS

Először a szemetekkel üdvözljétek egymást. Majd köszöntse mindenki a másikat úgy, ahogyan eddig még nem tette.

BEKÖSZÖNŐ KÖR

Válassz ki valakit a csoportból, de ne a párodát. Állj mögé, tedd a vállára a kezedet, és az ő nevében mondd el, hogy hogy van, hogy lehet jelen.

ÉLETÚTTÉRKÉP

Az a feladat, hogy rajzolják/alkossák meg saját életútjukat, milyen fontos események övezték eddigi életüket. Nem szükséges idővonal-szerűen, hagyjuk kibontakozni, és bízzuk az ő fantáziájukra a megjelenítést. Fontos kiemelni, hogy a saját érzéseik alapján alkossanak a játékosok, nincsenek megkötések. Olyan eseményeket írjanak, amilyeneket szeretnének. Ha ezzel elkészültek, akkor jöhet a második forduló: arra kérjük

GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAM

őket, hogy azt írják le, a jövőben hogyan képzelik el életüket. Mi fog velük történni? Mire vágnak? Mik az álmaik? Milyennek szeretnék látni magukat öt-tíz-húsz év múlva? Osszuk meg egymással gondolatainkat.

VISSZAJELZÉS

A csoport tagjai alkossanak három-négy fős kis csoportokat. Mindenki kapjon visszajelzést a kis csoport tagjaitól:

- Melyik a legjellemzőbb tulajdonsága?
- Mi hiányzik még ahhoz, hogy megvalósítsa a benne rejlő lehetőségeit?

Miután a csoporttag meghallgatta valaki visszajelzését, engedjük reagálni, mielőtt a következő csoporttag is visszajelezne neki. Osszuk meg élményeinket.

FÉRFIAK ÉS NŐK

A gyakorlat alkalmas a társadalmi nemi szerepekkel kapcsolatos érzések, beállítódások tisztázására, ezenkívül serkenti a kommunikációt a csoport különböző nemű tagjai között. Eszközigény: tábla vagy tacepao.

A csoport női és férfi tagjai két külön csoportot képeznek, és a terem két végében vagy két külön helyiségben foglalnak helyet. Mindkét csoportnak az a feladata, hogy írják össze, a másik fél mit utál, mit nem szeret bennük – a saját elképzelésük szerint. A férfiak tehát összegyűjtik azokat a negatívumokat a táblán vagy a tacepaoán, amelyekről azt tartják, hogy a nők gondolják, hiszik, mondják róluk vagy teszik velük kapcsolatban. A nők ugyanezt csinálják, de a férfiak szemszögéből. Ki lehet térni azokra az ellenszenvekre és elutasító beállítódásokra is, amelyek akadályozzák a két nem közötti kommunikációt. Amikor a két csoport elkészült, helyet cserélnek, és megismerkednek a másik csoport listájával, megvitatják azt. Ezek után a teljes csoport összeül, és megbeszéli a gyakorlat általánosítható tanulságait. (Akkor érdemes ezt a játékot játszani, ha a férfiak és nők közel azonos arányban vannak jelen a csoportban.)

AJÁNDÉK

A csoport befejezésekor a tagok visszajelzést adnak és kapnak a segítségével. Eszközigény: a csoport létszámának megfelelő számú A5-ös vagy A4-es méretű papírlap, valamint íróeszközök.

A csoportvezető közli, hogy mivel eljött az utolsó gyakorlat ideje, és a csoport feloszlik, szeretné, ha mindenki valamilyen szimbolikus ajándékot vinne haza. Ezért arra kér mindenkit, hogy valamennyi csoporttársának küldjön egy-egy papírlapon valami személyre szabott, csak neki szóló ajándékot, amiről azt feltételezi, hogy a megajándékozott örülni fog neki. Ezután a kiosztott papírlapokra mindenki felírja egy-egy csoporttársának szóló szimbolikus ajándékát, és aláírja, összehajtja a papírt, és a tetejére ráírja a címzett nevét. Vagy a székünkre rakunk egy papírt, a nevünket ráírjuk, és körbe-körbe járva mindenki írjon a másik lapjára valami bátorító üzenetet. Amikor mindenki készen van, mindenkinek a székére rakják a neki szóló ajándékokat. Megkérhetjük a csoporttagokat, hogy adjanak visszajelzést a kapott ajándékokról, számoljanak be érzéseikről, benyomásaikról, de mindenkinek személyes joga, hogy annyit tegyen közzé, amennyit akar.

BÁTORÍTÓ MOZDULAT

Álljunk körbe. Emeljük fel a jobb kezünket a tenyerünkkel felfelé. Ebbe tegye bele a mellettünk álló a bal kezét. Éljük meg, hogy megtartottak bennünket, és mi is megtartottuk a másikat a közös utazásunkkor. Vagy öleljük meg a másikat.

BÁTORÍTÓ MONDATOK KIMONDÁSA

A kapcsolat erősítése. Egymásnak mondják el ezt a mondatot: „Köszönöm, hogy velem és mellettem voltál ezen a közös utazáson. Sokat tanultam tőled.”

ELCSENDESEDÉS

Meggyújtunk egy gyertyát, s a kör közepére tesszük.

Felolvasok egy történetet.²⁵ A felolvasás után hangozzék el ez az ige is: *„Egyébként pedig, testvéreim, ami igaz, ami tisztességes, ami igazságos, ami tiszta, ami szeretetre méltó, ami jó hírű, ha valami nemes és dicséretes, azt vegyétek figyelembe!”* (Fil 4,8)

Mondjuk el együtt a Miatyánkot, majd áldás következik.²⁶

25 HÉZSER 1999, 17. o.

26 VARGA 2016, 73. o.

ZÁRÓKÖR

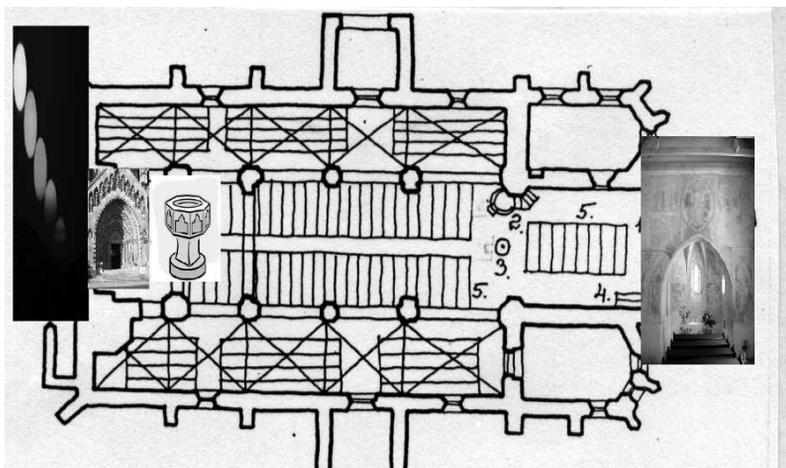
Ki milyen élményekkel távozik? Mit tanultam ma magamról? Hogy megyek el? Mit viszek magammal? (Írjuk fel a visszajelzéseket!)

LEZÁRÁS, INFORMÁCIÓK

Úton a szolgáló élet felé

GREGERSEN-LABOSSA GYÖRGY

Bevezetés

Középkori szakrális templomépítészet sémája

A konfirmáció éve van, amelyet megelőzött az úrvacsora és gyónás éve. A tematizált évek értelme, hogy hitünk titkaiban a gyülekezetek elmélyüljenek, új felismerésekre jussanak, és a közösségi élet formáiban is megújuljanak. Az úrvacsora az evangélikus istentisztelet része, de – a Covid-járvány nagyon ártalmas hatásait leszámítva – hány gyülekezetünk jutott el oda, hogy minden vasárnap legalább az anyagyülekezetben úrvacsorát tart, és megváltoztatja a havi és nagyünnepi úrvacsorázó gyakorlatot?

Hány helyen értették meg – újra felfedezve az evangélikus úrvacsora teológiai gazdagságát –, hogy minden beidegződött helyi hagyomány ellenére teljesen téves és valójában tarthatatlan gyakorlat, ha az úrvacsora nem szerves része, hanem toldaléka az istentiszteletnek? Vajon megszűnt-e már e téves gyakorlat? Esetleg próbajelleggel, például a családi istentiszteleten kipróbáltuk-e a gyermekkel együtt úrvacsorázás drága lehetőségét? A gyónás éve után megtárgyaltuk-e a presbitériumban vagy ifjúsági órán, hogy a magángyónás miért rendkívüli esély az egyéni kegyességi életünk gazdagításában és – *coram Deo* – a személyiségünk fejlődésében? A közösségi gyónásnak pedig teológiailag – túl azon, hogy a keresztyén felekezetek nagy többségében az idők kezdete óta ez a rend – miért van helye inkább az istentisztelet előkészületi részében, mint az úrvacsorai liturgiához kötve? Ilyen és hasonló égető kérdésekre keressük a válaszokat, de bár sokszor – még ha kognitív szinten is – jó felismerések is születnek, a gyakorlati gyülekezeti életben csekély változás történik érzelmi éretlenség vagy egyszerűen restség miatt.

Jelenlét a Szentháromság Isten közelében, jelenlét a gyülekezetben

Szerte a nyugati keresztyén világban visszatérő panaszként hangzik, hogy a konfirmáció vagy a bérmálkozás után a fiatalok többsége eltűnik a templomból. Felnőttek konfirmációja esetében talán kicsit jobb a helyzet, de ott is gyakran előfordul, hogy a kezdeti fellángolás után alábbhagy a lelkesedés. Szinte szlogenként halljuk, hogy a gyülekezetben feladatot kell adni az embereknek, mert különben feleslegesnek érzik magukat. Ez persze igaz, de ne feledjük, hogy a konfirmáció arra kötelez mindenkit, hogy a legfontosabb feladatunknak tegyünk mindenekelőtt eleget, ez pedig a *hűséges jelenlét*. A jelenlét minőségi időt, valós részesedést (nem online kapcsolódást), tehát megszentelődést jelent, valahogy úgy, ahogy ApCsel 2-ben olvassuk:

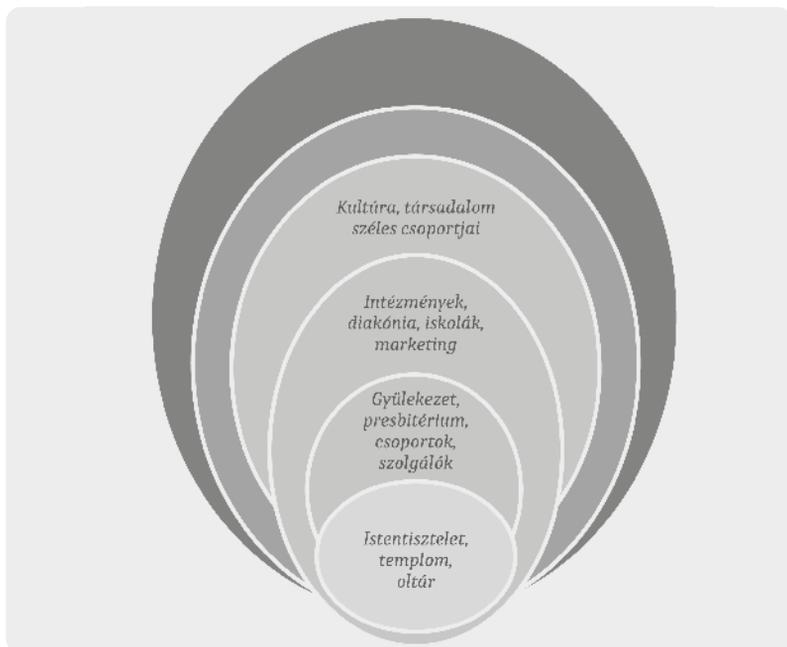
„Ők pedig kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban. Félelem támadt minden lélekben, és az apostolok által sok csoda és jel történt. Mindazok pedig, akik hittek, együtt voltak, és mindenük közös volt. Vagyonukat és javaikat eladták, szétosztották mindenkinek: ahogyan éppen szükség volt rá. Mindennap állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor há-

zanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben; dicsérték Istent, és kedvelte őket az egész nép. Az Úr pedig napról napra növelte a gyülekezetet az üdvözülőkkel.” (ApCsel 2,42–47)

Együtt voltak kitartóak. A kitartó együttlében adatik a karizma a szolgáló élethez. Téves az a gyülekezetépítő elképzelés, amely állandó akciók, munkacsoportok, feladatok vonzásában tart lelkes embereket a templom közelében, de csak a közelében, és az istentiszteleten alig látszik az aktivitás hatása. Minden lelkész példák özönét említhetné saját munkájából, amikor emberek bizonyos feladatokra hajlamosak (temető rendezése, takarítás, kirándulásszervezés, kórusban éneklés, akár segélyakcióban részvétel), de az istentiszteleten nem vagy alig vesznek részt.

A gyülekezet, a helyi egyház célja a misszió:

- Meghívás (tanúságtétel, liturgia): keresztség – (konfirmáció) – oltári-úrvacsorai közösség.
- Irányváltás: küldés, szolgálatba állítás. Szent pulzálásban élünk, vonzás és kiküldés kettősségében, amelynek dinamikáját a Szentlélek munkálja bennünk és a gyülekezetben.

A konfirmációban az evangélikus keresztyén a gyülekezeti közösség úrvacsorázó tagja lesz, és a zárándokút fontos állomásához érkezik a konfirmáló ember.

A teológiailag még átgondoltabb, ősi templomépítésben mindez a térben is megjelenik. A halált szimbolizáló nyugati (naplemente) oldalról (porta speciosa) belépünk a szentegyházba, ahol szinte belebotlunk a kezestség helyébe, ahonnan csak megkeresztelve indulhatunk tovább a szentély irányába, amely a felkelő nap felé eső részen van. A konfirmáció során a szentély elé érkezünk – az úton szüntelenül hangzik a megtérésre hívó szó, imádság, és társakra lelünk –, az oltárnál pedig az ostyá és a bor színe alatt valóságosan közösségre lép velünk, és önmagát adja az értünk meghalt, de feltámadt Úr, Jézus Krisztus. Letérdelünk, majd felgyenesedve, immáron mandátummal fordulunk meg, hogy induljunk vissza a mulandó világba, hogy hitünk alapján, Jézus Krisztust követve és hangjára figyelve termőre forduljon meddőségre kárhoztatott, mulandó életünk. Majd ismét kitértően visszatérünk, hogy megerősödjünk, amíg földi vándorlásunk célhoz nem ér, és új távlatba kerül a létünk. Mindeközben feladatot is kapunk a gyülekezetünk és a látható egyház építésében.

A diakónia mint a szolgáló élet formája

2023-ban a Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinata elfogadta a *Diakóniai stratégia 2023–2030* című dokumentumot. E stratégia fontos része a gyülekezeti önkéntes diakónia támogatása. Az elmúlt évtizedekben az intézményes diakónia fejlődése nagyobb hangsúlyt kapott, de mindenképpen elkerülendő egyházunkban az a gyakorlat, amely a 19. és 20. századi német evangélikus egyházakban többé-kevésbé felismerhető, miszerint diakóniai egyletekbe, intézményekbe, sőt vállalkozásokba delegálták a diakóniát, és a gyülekezetek mindennapi életében a diakóniai elköteleződés gondolata háttérbe szorult. Ma komoly erőfeszítések zajlanak nyugati testvéreinknél, hogy újra hidat építsenek a gyülekezetek és az intézményesült diakónia között.

E kis tanulmány abban óhajt segítséget nyújtani, hogy miképpen lehet a legkisebb magyarországi evangélikus gyülekezetben is diakóniát az istentiszteleti életbe és a gyülekezetépítés koncepciójába beépíteni.

1. A diakónia görög szó értelme, eredete

Ige: ApCsel 6,1-7

Ének: EÉ 455

Felhasználható irodalom: KEVEHÁZI 2010; *Diakóniai stratégia 2023–2030*, 3–10. o.

Illusztráció: johannita pecsét, *A hét diakónus* (rummelsbergi oltárkép)

Mottó: „A diakónia Krisztus egyházának lényegéből fakadó egyik sajátos tevékenysége...” (*Diakóniai stratégia*)

Az első alkalommal fontos, hogy tisztázzuk ennek a görög szónak az értelmét. Az utóbbi évtizedekben nagy hangsúly fektettünk arra, hogy a diakónia visszakerüljön az egyházi szóhasználatba. Leginkább szeretet-szolgáltatnak szokás fordítani, de ez nem fejezi ki a szó gazdag teológiai értelmét.

VISSZAÉLÉS A DIAKÓNIA TEOLÓGIAI TARTALMÁVAL

A bibliaórán érdemes kitérni arra is, hogy Magyarországon az úgynevezett Káldy-korszakban diakóniai teológiának nevezték azt a kizárólagos teológiai irányzatot, amely az egyház hasznosságát volt hivatott igazolni az ateista ideológiára épülő szocialista társadalomban.¹

A DIAKÓNIA KIFEJEZÉS „REHABILITÁLÁSA”

A rendszerváltás után némi zavar támadt emiatt: hosszú éveken keresztül mostoha módon bánt egyházunk e kifejezéssel, és sokan ellenezték a használatát, mondván, idegen szó, és nem értik meg az emberek. Ennek ellenére fontosnak tartottuk a bevezetését (például új intézmények nevében is megjelenik), egyrészt, hogy rehabilitáljuk a szót, másrészt ezzel a nemzetközi gyakorlathoz is csatlakoztunk.

A HÉT DIAKÓNUS (APCSEL 6,1-7)

Az Újszövetségben az első diakónusok megválasztása már az ősgyülekezet életében megtörtént. A hét diakónus történetét bizonyos magyarázók nem szokták a korai egyház diakónusi szolgálatával közvetlenül összekötni, mondván: egy speciális gyülekezeti helyzetben született

1 VAJTA 2006.

döntés eredménye volt az ő kiválasztásuk. Ezzel együtt nincs okunk azt feltételezni, hogy a későbbi egyházi struktúrában (presbiter-diakónus-püspök)² megjelenő diakónusi szolgálatnak ne lenne előképe a hét diakónus.

Fülöp-templom, Rummelsberg

AZ ASZTALOK MELLETTI SZOLGÁLAT SZIMBÓLUMA

Ugyanakkor világos, hogy a leterhelt apostolok szolgálatát könnyítendő új munkatársakra volt szükség, akik az asztalok mellett szolgáltak. Vagyis a gyülekezet kitarató együttlétének nemcsak lelki, hanem testi szükségleteire is figyelemmel voltak. Jézus – az öt- és négyezer ember megvendéglésével³ vagy a kánai menyegzőn – a csodáival is rámutatott, hogy Isten országa ugyan nem evés és ivás, de életünkben szükségünk van táplálékra és javakra. A gyülekezetben elfogadhatatlan, hogy a testvér szükségét szenvedjen, vagy az egyik jóllakjon, míg a másik éhezzen, majd úgy részesüljön az úrvacsorában. Az agapé (gyülekezeti lakoma) diakóniai aspektusáról ír Pál apostol a korinthusi gyülekezetnek

2 1Tim 3; 5.

3 Mk 6,34–44; Lk 9,10–17; Jn 6,1–15; Mk 8,1–9.

(1Kor 11),⁴ amikor a közös étkezéssel összefüggő visszaélésekre hívja fel a figyelmet.

A diakónus feladata volt, hogy az asztalok mellett szolgáljon, vagyis szervezze és biztosítsa, hogy senki ne maradjon éhen, szomjan és mezítelenül. Egyrészt összegyűjtötte az ételadományokat, elkülönítette a kenyeret és a bort az úrvacsorához, a többi ételt pedig szétosztotta a szegényeknek. Ugyanakkor világos, hogy a diakónus nem egyszerűen egy ételmezési vagy ruházattal foglalkozó asszisztens volt, hanem kézrátétellel, vagyis apostoli felhatalmazással és a Lélek erejével végezte

*István diakónus vértanú megkövezése. Jelenet a kölni dóm egyik ablakán.
(Fotó: Raimond Spekking).*

4 1Kor 11,17–34 magyarázatát lásd CSERHÁTI 2008, 495. kk.

a munkáját. Ezen a ponton érdemes István vértanú diakónus személyét kiemelni (ApCsel 7), vagy Fülöp diakónus szolgálatát az etióp kincstárnok térítése és keresztelése kapcsán (ApCsel 8,26kk). Ők valójában diakónusok és evangélisták is voltak, vagyis e két funkció nem választható el egymástól, legfeljebb a hangsúlyok. Ebből látszik, hogy a diakónus és a diakónia nem egyszerűen szeretetszolgálat, hanem hivatal – *ordo*, amelynek mindig van lelki dimenziója is.

ORA ET LABORA – VITA CONTEMPLATIVA ET VITA ACTIVA

Mindkét kifejezés már a korai középkor szerzetesi reguláira nyúlik vissza, amely azonban tükrözi az újszövetségi értelemben vett diakónusi szolgálat kettős karakterét is.

A *gyámolítás* szép régi magyar szavunk, amelyet ritkán használunk, pedig a diakónia valódi értelmét fejezi ki.

A johannita rend pecsétje

A fenti kép a johannita rend ősi pecsétjét ábrázolja, amelyen az első jeruzsálemi ispotály látható. A sematikus kép háttérében az ispotály (kórház), az előtérben egy beteg ember fekszik, akit gyógyító olajjal ápolnak gondos kezek; középen egy örökmécs függ, a beteg fejénél pedig a nyolchegyű – a Hegyi beszéd nyolc boldogmondására utaló – máltai

kereszt. E képen a diakónia lényege jelenik meg, amely megkülönbözteti az ateista vagy más világnézeten alapuló gondoskodástól és gyógyítástól. A gyámolítás Isten jelenlétében történik, és az ő segítségét kérve, de számolva azzal is, hogy az élet véget ér. A gyámolítás a halálra való felkészülés pasztorális szolgálatát is magában foglalja, hogy ne váratlanul érje az elmúlás azt, aki gondjainkra bízott. Nagyon sokatmondók azok a ma is álló középkori ispotálytemplomok, amelyek emeleti részében gondozták a fertőző betegeket, és apró nyílásokon keresztül a szeparált betegek hallgathatták a templomtérben folyó misét, és érezhették a felszálló tömjén testet-lelket gyógyító illatát.

Johannita ispotálytemplom, Nieder-Weisel

Megjegyzés: a Covid-járvány idején elterjedtek az online istentiszteletek, mert a templomba járás veszélyekkel járt. Az otthonukba vagy kórházba szorult testvérek esetében indokolt fenntartani az online istentiszteletek gyakorlatát, de tanítani kell nagy erővel, hogy ez nem opció a gyülekezet többi tagjának! Ne szoktassuk le az embereket a valós közösségi élmény-

ról! Az egyház és a gyülekezet azon kevés közösségek egyike maradhat a jövőben, ahol az emberek valós közösséget találnak a digitalizáció miatt egyre inkább személytelenné és rideggé váló világban. Az egyháznak őrizni kell a közelség és személyesség misztériumát vertikális és horizontális értelemben egyaránt!

Ma holisztikus orvoslásnak és ápolásnak nevezik, amikor a betegre nemcsak mint „kórgazdára” tekintenek, hanem mint komplex személyiségre. A diakónia lényegéből fakad, hogy szemben áll minden materialista megközelítéssel. A régiek az embert így írták le: köldök alatt testiség, köldök és torok között a szív és lelkiség, míg nyak felett, a fej szintjén pedig az értelem (psziché) jelenik meg. Mindez egy nagy egység, amelynek a középpontja a „szív”, mégpedig bibliai értelemben.

A diakónia abból indul ki, hogy minden ember Isten egyszeri és megismételhetetlen teremtménye (imago Dei), aki megváltásra szorul. A Megváltó szeretetének jele, Jézus jele (signum Jesu) a gyámolítás, amely Sztehlo Gábor találó elnevezésével a kezek evangéliuma, vagyis tanúságtévő szolgálat.

ÖSSZEFOGLALÁS

A bibliaórai sorozat első (vagy első két) alkalmán a diakónusok első újszövetségi megjelenésből indultunk ki, és a diakónia teológiai értelmére hívtuk fel a figyelmet.

2. Isten irgalma és igazságossága az Ószövetségben (Két alkalom is lehetséges)

Ének: EÉ 474

Irodalom: KEEBLE 1928⁵

Ige: Mik 6,8

Mottó: „...a vallástalanság vagy a hamis vallás szülte meg a szociális nyomorúságot.” (Keeble)

5 A kötet az EHE Könyvtárának digitalizált könyvei között elérhető.

A héber törvény és a próféták szociális tanítása

Az Ószövetségben a Tóra és a próféták könyveiben találunk leginkább olyan szövegeket, amelyek a zsidóság életében diakóniai karakterrel bírnak. Isten szövetséget kötött népével, tehát a Tóra rendelkezései a bűn ellenére egy igazságos társadalmi berendezkedés és méltó élet alapját adják. Isten irgalmának jele a szövetség, és ha a nép a törvény szerint él, akkor törekszik a szeretetre és igazságosságra egymás iránt. Ugyanakkor az Ószövetségből nagyon világosan megérthető: ha a nép elfordul a Mindenhatótól, annak komoly társadalmi következményei lesznek. Ezt Samuel Keeble így foglalja össze: „Minden szociális és egyébfajta bajnak az oka az istenismeret hiánya. [...] Szociális jólét csak a vallásból fakadhat, mint ahogyan a vallástalanság vagy a hamis vallás szülte meg a szociális nyomorúságot.”

A választott nép legnagyobb bűne volt, amikor elfordult Istentől, és bálványok felé fordult. A hamis vallás szülte a társadalmi igazságtalanságot.

A héberség nemzetté fejlődésének három szakaszát különíthetjük el. Az archaikus korban a család és a nemzetség erős megtartóerővel bírt. Szabad földhasználat volt jellemző, befogadás, egyfajta egyenlőség és függetlenség. A vezetőt közakaratból választották, pontosabban Isten kiválasztását elfogadták. A bírák karizmatikus vezetők voltak, akik Isten akaratát közvetítették. A következő szakaszban előtérbe kerül a tulajdon, de a gazdálkodás családi körben és családok között zajlott. A nagy társadalmi átalakulást a királyság felállítása hozta el (Kr. e. 8. század), mert a király ugyan Isten helyettese, de a királyi udvarral kezdenek kialakulni a társadalmi különbségek. A héber próféták hangja ekkor erősödik fel, ők szállnak szembe – mindig a mózesi törvényekből kiindulva – a társadalmi igazságtalanságokkal. A nemzeti bukás (két fogság) elkerülhetetlen volt, de a babiloni fogságból a visszatérés megteremtette a lehetőségét a szövetség alapján újjászerveződő vallási és társadalmi életnek (Ezsdrás és Nehémiás). „A szent földön a nép is szent legyen.” Nem így lett, sőt a babiloni hatások már az újjáépítés során érződnek, és a társadalmi igazságtalanságok és vagyoni különbségek egyre nőnek.

A HÉBER TÖRVÉNY SZOCIÁLIS TANÍTÁSA (2MÓZ 24,7-8)

2Móz 21–23,19: szociális jellegű rendelkezések: hetedik év, hetedik nap nyugalma, föld nyugalma (igazságosság, elnyomottak jogai).

5Móz 12–24: király, háború, adósság, idegenek, árvák, özvegyek, uzsora tiltása népen belül, gazdaság és kereskedelem tisztasága. Ebben már nem egy nomád nép normái fogalmazódnak meg, hanem egy kereskedő szellemű társadalmat akar megóvni szégyenfeltöltőtől, a kapzsiságtól.

A bibliaórán érdemes kitérni ilyen fogalmak értelmére: az elengedés (jóbel) éve, nagy jubileumi év,⁶uzsora tiltása, föld védelme.

AKTUALITÁS

E téma kapcsán érdemes elgondolkodni, napjainkban mit jelent(enek)

- a kamat, a kamatos kamat;
- az eladósítás világméretű tendenciái;
- a spekulációalapú gazdaság versus munka- és teljesítményalapú gazdaság;
- a globalizált magánvagyon koncentrációja;
- az „élni és élni hagyni” protestáns gazdasági etika kérdése;
- a szociális piacgazdaság eszméje és a mai európai valóság;
- az ökológiai válság, vagyis a teremtettség kifosztása és a profitmaximalizálás közötti összefüggések.

Az Ószövetség törvényei az irgalom és igazságosság fundamentumára állítják a társadalmi életet. Miként állunk ma e két értékkel?

A HÉBER PRÓFÉTASÁG MINT EGYEDÜLÁLLÓ JELENSÉG A VALLÁS-TÖRTÉNETBEN

„Folyjon az ítélet, mint a víz, és az igazság, mint a bővizű patak!”
(Ám 5,24)

A próféták hangoztatják, hogy a kiválasztottság szociális felelősséggel jár. A „szent nép” nem rang, hanem küldetés, ami azt jelenti, hogy példaként, jelként kell a közösségi életüket Isten irgalmából és igazságosságából merítve megélniük a világban.

6 Lásd még <https://archiv.katolikus.hu/jub/jub.html>.

Ugyanakkor a Kr. e. 7–8. századi civilizációs változások, az úgynevezett „telivér patriotizmus” társadalmi különbségeket okozott, a városiasodás elidegenedést és hamis vallásos felfogásokat eredményezett, s ennek következményeként virágzott az erkölcstelenség és a szociális igazságtalanság.

A próféták éles társadalomkritikája – „politikai demagógia” (Max Weber) – sajátos prófétai szerepet alakított ki (Ám 3,9–15).

NÉHÁNY PÉLDA

„Így szól a Seregek Ura, Izráel Istene valamennyi fogolyhoz, akiket fogságba vittem Jeruzsálemből Babilóniába: Építsetek házakat, és lakjatok bennük! Ültessetek kerteket, és egyétek azok gyümölcsét! Házasodjatok, szülessenek fiaitok és leányaitok! Házasítsátok meg fiaitokat, és adjátok férjhez leányaitokat! Szüljenek azok fiúkat és lányokat! Szaporodjatok azon a helyen, és ne fogyjatok! Fáradozzatok annak a városnak a jólétén, ahová fogságba vittelek titeket, és imádkozzatok érte az Úrhoz, mert annak a jólététől függ a ti jólétetek is!” (Jer 29,4–7)

A város jóléte modern meghatározással a közjó (common good). A közjó az erkölcsi és politikai filozófia fontos kérdése volt az ókor óta. Érdemes elgondolkodni, hogy ez a fogalom a mai világban miként jelenik meg.

További izgalmas kérdések:

- Ézsaiás: földkérdés (5,8–10), földuzsora
- Mikeás: vidékről jön a megújulás
- Zofóniás: gazdagok érzéketlensége, vallásos közönye
- Habakuk: Isten szenved-e az emberrel?

ÖSSZEFOGLALVA

Az egyháznak és diakóniának a mai korban is van prófétai szerepe. A diakóniai szolgálatra mint prófétai jelre tekinthetünk, amely a társadalom peremén élőket, a szenvedőket segíti, és így tetteivel a többségi társadalmat is szembeviseli a szociális szükségletekkel. Ugyanakkor nagyon fontos különbséget tenni a marxista gyökerű mozgalmak és az egyház szolgálata között, mert az ateista háttérű, adott esetben hangzatos filantróp ideológiára építő mozgalmak – történelmi tapasztalatok alapján – a szegénységet és a nyomort hatalmi célokra használják fel.

Ma is fontos a megkülönböztetés ajándéka, amely a bölcsesség lelke, a Szentlélek által adatik.

3. Az úrvacsora diakóniai dimenziója

Ének: EÉ 312

Ige: Jn 13,1–11; ApCsel 2,42

Mottó: „Alle Diakonie geht vom Altar aus” (Wilhelm Löhe) – A diakónia az oltártól indul ki...

Imádság: Kezek evangéliuma, in: SZABÓ 2022, 268–269. o.

Irodalom: GREGERSEN-LABOSSA 2010

„Az egyház »Krisztus-közösség«, vagyis Krisztusban való létezés. Az egyház Krisztus teste, amelynek minden megkeresztelt ember a tagja. Krisztus a fő, és mi a tagjai vagyunk. Az egyház szüntelen az Urának szolgál, és az embereknek végzett szolgálat, amely a diakóniában realizálódik, mindig az Úrnak végzett szolgálat. »Ettől a szolgálattól meghatározott, karakterizált és minősített.«⁷

Diakónia csak ott van, ahol Krisztus van. A diakónia *signum Jesu*, ami a szekularizmus hatása alatt élő nyugati keresztyénség számára azért aláhúzandó tétel, mert igaza van annak az ismeretlen 20. századi teológusnak, akinek volt bátorsága kimondani: »A szociális aspektusra szűkített keresztyénség teljesen felesleges, mert a 'szociális' gondolkodáshoz nem kell keresztyénnek lenni.« Tehát újra hangsúlyozni kell, hogy a diakóniát a szociális cselekvéstől alapvetően az különbözteti meg, hogy a diakónia csak a *martyriával*, a *leitourgiával* és a *koinoniával* szoros összefüggésben értelmezhető. Röviden: egyházi és gyülekezeti ügy.

Wilhelm Löhe német evangélikus teológus fedezte fel újra a 19. századi belmissziós mozgalmak lelkeségi kohójában azt az alapvető újszövetségi tételt, amely a 20. században a diakónia teológiai reflexióit is meghatározta. Jürgen Roloff német teológus kiváló tanulmányában az istentisztelet és az úrvacsora diakóniai dimenzióját és jelentőségét elemzi.⁸

A tanulmány kiemeli, hogy Jézus az utolsó vacsora alkalmával vendéglátója volt tanítványainak, és éppen ő szolgált nekik az asztalnál. Sőt

7 BOROSS 1995, 29. o.

8 ROLOFF 1998.

János evangéliumának tanúsága szerint nem egyszerűen az asztali szolgálatot végezte el, hanem a rabszolgák munkáját is, amikor legmósta a tanítványai lábát (Jn 13,1–11). Jézus kereszten való önfeláldozása pedig a legnagyobb szolgálat volt, amit tett. Ezt készíti elő az utolsó vacsorán asztali szolgálatával és az úrvacsora szerzésével. Éppen ezért a *Jézus értünk vállalt áldozata miatti örömben élő egyház csak szolgáló egyházként létezhet*. Az értünk szolgáló Krisztus bevonja tanítványait a szolgálatába, és az evangélium hirdetésének e sajátos dimenziójára is felhatalmaz minket. Ezt nevezzük diakóniának. Az oltártól elinduló, szolgálatban élő egyház odafordul a gyülekezet szenvedőihez, de a Krisztushívók a világról gondot viselő Isten munkatársaként az egyház keretein kívül is készek az önzetlen, a jelentkező szükségletre reagáló, karitatív tevékenységre.

Az oltár és az úrvacsorai közösség

- a hely, ahol Jézus egyszeri önfeláldozására emlékezünk (Golgota);
- a hely, ahol a Feltámadott vendégségbe hív és testével-vérével táplál;
- a hely, ahonnan küld minket, hogy a róla szóló örömhír mellett a szolgálatát is vigyük szerte a világba.

A szolgáló élet a másik ember számára Jézus jelenlétének a jele (signum Jesu). Az eucharisziából élő egyház csak szolgáló egyházként működhet.

Mi következik ebből? Szolgálatunk megújítását mindig a nekünk szolgáló Úrtól kell kérni. Az istentisztelet az oltár körül zajlik, onnan indul ki szolgálatunk, és oda kell visszatérni, amíg időnk van. *A diakóniailag orientált egyház az igehirdetés mellett az oltáriszentséget is komolyan veszi!*

A Szentlélek műve az egyház, a szentek közössége, *congregatio sanctorum*. Ez az új, Krisztus-központú közösség egyszerre van jelen az Isten nem látható és látható világában. Ennek az új közösségnek gyógyító felelőssége van azok felé, akiknek élete éppen ebben a közösségi, szociális dimenzióban sérült. Az irgalom gyengédségével befogadni a sérülteket – ez a közösségi, gyülekezeti szintű diakónia alapvető küldetése is.”⁹

A bevezetőben az úrvacsora évének hatásáról volt szó. Ezen az alkalmon az úrvacsora és a diakónia közötti összefüggés kerül elő a diakóniai stratégia idézett részlete alapján. Megfontolandó, hogy a mit jelent a közösségi életünkben az úrvacsorai közösség. Ne az egyén felől közelít-

⁹ MEE: *Diakóniai stratégia 2023–2030*, 4–5. o.

sünk, hanem az úrvacsorára mint kommunióra tekintsünk, amely erőforrás a gyülekezeti közösségi élethez és a szolgálatunkhoz.

ADOMÁNY, PERSELY, OFFERTÓRIUM¹⁰

A diakónia liturgikai aspektusa az offertórium. Az adományok gyűjtése diakóniai cselekedet, és ennek a megjelenítése az adományok összegyűjtése például az úrvacsorai ének alatt, majd az oltárra vitele. Lehetőség nyílik a fentiek alapján az adakozás és adománygyűjtés gyülekezeti kérdéséről őszintén beszélgetni és teológiai aspektusból megközelíteni az áldozatos adakozás kérdését. Vessük fel a perselyezés liturgikus jelentőségét, vagyis az adományokat az istentiszteleten, önkéntesek bevonásával gyűjtsük össze.

4. A diakónia története (egy vagy két alkalom)

Ének: EÉ 454

Ige: Zsid 13,7

Mottó: „A szentek tiszteletéről azt tanítják: a szentekről megemlékezhetünk azért, kövessük hitüket és jó cselekedeteiket, hivatásunk szerint...” (CA XXI)

Segédanyag: A diakónia vázlatos története PowerPoint-prezentáció (Online: https://docs.google.com/presentation/d/1oOKyNdsIfonVM251lcSB47ZtjGtqVWV6/edit?usp=drive_link&ouid=115242557388789140288&rtpof=true&sd=true)

Kép: QR_diakoniatortenete

Film: A gyermekmentő¹¹

(*Érdeklőség:* két másik híres film, a *Gaudiopolis* [1989] és a *Valahol Európában* [1948] is Sztehlo életéhez kötődik.)

Irodalom: KEVEHÁZI 2021; B. PAP 1912¹²

10 Ima az adományok összegyűjtése után: „Urunk, Istenünk! Fogadd kegyelmesen e heti adományainkat. Ez csak pénz, amelyhez annyi könny, annyi szenny, annyi veríték tapad. De nálad minden lehetséges, tisztítsd meg és változtasd a te országod áldott eszköz-zévé! – Csak pénz, de lásd meg mögötte a szíveket. Áraszd ki reájuk Szentlelkedet, hogy megtisztuljanak, és neked tetsző élet hordozóivá váljanak! Ámen.” In: *Együtt a fénynél* (1958), 413. o.

11 https://youtu.be/QjmMVgS_MwA.

12 Mindkét kötet elérhető az EHE Könyvtárának digitalizált könyvei között elérhető.

A világ keresztyénsége nagyobb felének kegyességében erősen benne él az előttünk járt keresztyénekről való emlékezés és példájuk komolyan vétele. A reformációban a Szentlélek tisztító ereje a téves gyakorlatokat (szentek közbenjárásáért való könyörgés) megszüntette, de milyen józanul is fogalmaz az *Ágostai hitvallás* fenti mottóban olvasható 21. cikke: „...a szentekről megemlékezhetünk azért, kövessük hitüket és jó cselekedeteiket, hivatásunk szerint.”

Ezen a bibliaórán a diakónia történetével és nagy alakjaival foglalkozhatunk. Nagyon nagy anyag, a legtömörebb összefoglalást Keveházi László *„Irgalmasságot akarok...”* – *A diakónia bibliai alapja és vázlatos története* című kiadványában találjuk. Érdeemes vázlatosan és nagy léptekkel haladni és a 19. századi belmisszióra és annak magyar hatására több időt szentelni.

Különösen fontos volna, hogy a gyülekezet történetéből emlékezzünk meg azokról, akik adományozással vagy diakóniai szolgálattal építették Isten országát: korábban szolgált diakonisszákról vagy önkéntes segítők-ről, akiket a gyülekezeti história megőrzött. Tehát a vázlatos diakónia-történet megismerése után koncentráljunk a saját gyülekezetünkre vagy környezetünkre!

FELOSZTÁS

- Intézményes diakónia az ősegyházban
- Az ősegyház diakóniája
- A birodalmi egyház diakóniája
- A középkor lemondott a diakóniáról?
- Ispotályos lovagrendek – johanniták
- Reformáció
- Belmisszió – A belmisszió hősei
- Magyarország: diakonisszák és Sztehlo

5. Bibliaóra presbitereknek és gyülekezeti önkénteseknek

Ének: ÚÉ 119

Irodalom: GREGERSEN-LABOSSA 2021; CSERHÁTI 2008

Ige: 1Kor 12,4–7.27

Pál apostol idézett soraiban a különféle szolgálatokról ír a korinthusi keresztyéneknek. A szolgálat kifejezésre itt a diakónia szót használja az apostol. A szolgálat, amelyet az Úrnak, az Úrral végzünk, amely hitünk gyümölcse. A megváltott ember tudatában van annak, hogy milyen áron váltatott meg, és hálával él. A hála a hűségben, adományozásban és az adakozás speciális formájában, a szolgálatban fejeződik ki. A diakónia e szolgálat tere, amelyet gyülekezeti keretek között önkéntes diakóniával végezhetünk a legegyszerűbb módon.

Ezen az alkalmon a gyülekezet vezetőségével együtt érdemes végiggondolni, hogy az önkéntességnek milyen hagyományai vannak a gyülekezet életében. Kezeljük külön a liturgikus önkéntesség kérdését és a gyülekezet háztartásához (kertrendezés, temetőtakarítás, építkezés, felújítás, tisztségviselés stb.) kapcsolódó szolgálatokat. Az evangélikus istentisztelet gazdagítása nemcsak a gazdagabb liturgia bevezetésével, hanem a liturgikus önkéntesek nagyobb számú bevonásával is elérhető.

- Templomtakarítás, oltárdíszítés, sekrestyéfeladatok
- Lektorok, akik a Szentírás olvasását végzik. Konfirmált gyülekezeti tagokból toborozunk, akiket e szolgálatra fel kell készíteni és az istentisztelet keretén belül szolgálatba állítani. Kívánatos volna liturgikus öltözetet is viselniük. Az evangéliumot a lelkész olvassa!
- Imádkozók az egyetemes könyörgésekhez
- Kórus, egyházzenei szolgálat önkéntesei
- Adománygyűjtők, akik az úrvacsorai ének alatt összegyűjtik az adományokat

A liturgiai önkéntesség azért fontos, mert minden egyéb gyülekezeti önkéntes munka mély teológiai értelmét proklamálja és az együtt szolgálás örömét ragyogtatja fel. A különböző gyülekezeti önkéntescsoportok (női kör, férfikör, ifjúsági csoport, cserkészek, presbiterek, diakóniai csoport, bibliaórai csoportok, olvasókör stb.) tagjai közül is kerüljenek ki a liturgikus önkéntességet végzők is.

Diakóniai önkéntesség

Egyházunk diakóniai stratégiájának célja, hogy a gyülekezeteinkben kiépüljön egy szervezett diakóniai diakonátus, amelybe önkéntes alapon, idősek és fiatalok csatlakozhatnak. Kétféle önkéntességet különböztünk meg. Az egyik az informális önkéntesség, amely spontán szervező-

dik, akár hagyományok alapján. A másik forma a *formális önkéntesség*, amelynek az a lényege, hogy az önkéntes tevékenységet gyülekezeti szinten is tervezés, támogatás és dokumentálás segíti. Fő elemei: *stratégia – toborzás – képzés – szerződés – kísérés, mentorálás*. Az önkéntes program kulcsfigurája a *koordinátor*, aki kézben tartja a helyi közösség önkéntesprogramját. Minderről bővebben olvashatunk egy korábbi tanulmányban.¹³

Az önkéntes diakóniai csoport alapításának két útja van.

- Hagyományos keretek között, de formalizálva megalakul a gyülekezetben.
- A gyülekezet felveszi a kapcsolatot egy országos evangélikus/ökumenikus diakóniai jellegű civil szervezettel (Fébé Evangélikus Diakóniai Egyesület, Johannita Segítő Szolgálat, Mevisz, MÖS stb.) és helyi csoportot hoz létre.

A diakóniai csoport önkénteseinek kidolgozott önkéntesprogrammal rendelkezik egyházunk. Ez a Háló program, amely bibliai alapokra épített önkéntesképzési program. Ennek a jövőben a Fébé Evangélikus Diakóniai Egyesület lesz a gazdája.

Ez a bibliaóra arra is alkalmat adhat – amit esetleg egy presbiteri ülésen tovább lehet tárgyalni –, hogy milyen alapítványa van a gyülekezetnek, és hogyan lehetne az alapítványt a diakónia szolgálatába állítani és fejleszteni. A fenti tanulmányban erről is olvashatunk.

Látható, hogy ez a bibliaóra az igei alapozás után akár műhelymunkává is alakulhat, ahol döntéshozási kényszer nélkül, az imádság lelkületével beszélgethetünk konkrét gyülekezeti kérdésekről a diakónia és az önkéntesség összefüggéseiben.

Lezárásként álljon itt egy gyönyörű középkori (13. századi) ima.

MI VAGYUNK KRISZTUS KEZEI

Krisztusnak

- ma nincs más keze, csak a miénk, amellyel művét folytatni akarja;
- nincs más lába, csak a miénk, hogy az embereket az ő útján vezesse;
- nincs másik ajka, csak a miénk, hogy az emberek előtt megnyilatkozzék;

13 GREGERSEN-LABOSSA 2021.

- nincs más segítsége, csak a miénk, hogy az embereket megnyerje magának;
- mi magunk vagyunk a Biblia, amit tömegek olvasnak;
- mi vagyunk Isten utolsó, szavakba és tettekbe foglalt örömhíre.

De jaj, mi lesz,

- ha az írás olvashatatlanná vagy hazuggá válik?
- ha kezünk mással lesz tele, s nem az ő dolgaival?
- ha lábunk oda visz, ahová a bűn kísérti lépteinket?
- ha ajkunk olyat hirdet, amit ő maga elutasítana?

Hogyan is tudnánk őt szolgálni, ha nem őt követjük?

6. Bibliaóra a női önkéntes szolgálat jelentőségéről az egyházban – diakonisszák és Túrmezei Erzsébet

Ének: EÉ 356

Illusztráció: Film: *Fény előttem, fény utánam – Túrmezei Erzsébet élete*¹⁴

Ige: Róm 16,1

Mottó: „Krisztus poétája” (Reményik Sándor Túrmezei Erzsébetéről)

Ezen a bibliaórán Fében, az első diakonissza személyéből kiindulva emléket állítunk a diakonisszáknak, és Túrmezei Erzsébet életéből merítünk erőt.

A bibliaóra menetébe illesszünk be Túrmezei-verseket (esetleg a résztvevők maguk is hozhatnak szövegeket), és az énekeskönyvünk Túrmezei-szövegeiből válogassunk. Túrmezei Erzsébetnek több mint száz énekszövege van az énekeskönyvünkben.

Mindenesetre a bibliaóra ne csak a múlttal foglalkozzon, hanem beszéljünk a nők szerepéről a gyülekezetben. Érdemes végiggondolni, hogy kik azok, akik rendszeresen szolgálnak, és kik azok, akiket megszólíthatunk. Megbecsüli a közösség az áldozatos segítőköt? Milyen területek vannak a gyülekezetben vagy a településen, ahol önkéntes diakóniai munkát lehetne végezni? Van-e arra lehetőség, hogy diakóniai csoport alakuljon, vagy a meglévő fejlődőképes-e?

¹⁴ <https://youtu.be/yTUV0k37SXw>.

7. Szeretetvendégség vendégekkel

A bibliaórai sorozatot szeretetvendégséggel zárhatjuk, amelyre a gyülekezetben belül érdemes célzottan meghívni azokat a személyeket, akikre a diakóniai csoportban számítunk. Tehát ez egy ünnep, de toborzó jellege legyen. Szószéki hirdetés mellett indokolt a személyes megkeresés is.

Fontos, hogy a javakat (sütemény stb.) a résztvevők hozzák, és közösen helyezték el az asztalon. Az alkalom hálaadó imával kezdődjék. Az Alpha kurzus közös étkezésre vonatkozó tematikáját is használhatjuk.

RÖVID ELŐADÁS

Az agapé óegyházi szerepéről és az úrvacsorához való kapcsolatáról rövid teológiai bevezetőt tarthatunk.

Agapé – római katakombakép

A szeretetvendégségen röviden foglaljuk össze, hogy milyen témákat érintett a bibliaórai sorozat. Érdemes az imádságokat újra elmondani, illetve a korábban kiválasztott énekeket énekelni.

VENDÉG

Ha az a cél, hogy a gyülekezetben lépés történjék abba az irányba, hogy önkéntes diakóniai csoport alakuljon vagy továbbfejlődjön, akkor ja-

vaslom a Fébé Evangélikus Diakóniai Egyesület vezetői közül valakit meghívni, aki a következő témákban adhat tájékoztatást:

- Az egyesület múltjának rövid bemutatása és mostani hármas küldetése;
- A Fébé gyülekezeti csoportok szervezése és a támogatás formái;
- A diakonátus mint az egyház nagy lehetősége.

A Fébé Evangélikus Diakóniai Egyesület korábbi pecsétje

A szeretetvendégség méltó lezárása lehet a bibliaórai sorozatnak, amely az asztalok melletti szolgálatról és Jézus Krisztus mint a legfőbb diakónus szolgálatában való részesedésről és a továbbadásról szól.

253

Koronás kereszt, a nemzetközi és a magyar diakónia szimbóluma

Felhasznált irodalom

- B. PÁP István: *A belmisszió hősei*. Magyar Protestáns Irodalmi Társaság, Budapest, 1912.
- BOROSS Géza: *Diakónika. A református keresztyén szeretetszolgálat tudományának vázolata*. KGRE GYT, Budapest, 1995.
- CSERHÁTI Sándor: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele*. Luther Kiadó, Budapest, 2008.
- Diakóniai stratégia 2023–2030. A Magyarországi Evangélikus Egyház diakóniai szolgálatának stratégiai céljai*. Web: <https://diakoweb.webnode.hu/diakoniai-strategia/>.
- GREGERSEN-LABOSSA György: *Diakónia – „A kezek evangéliuma”*. In: Szabó Lajos (szerk.): *A közösségépítő lelkész. Gyakorlati teológiai kézikönyv lelkészeknek és nem lelkészeknek*. Luther Kiadó, Budapest, 2010. 179–192. o.
- GREGERSEN-LABOSSA György: *Keresztyén kurázsi – gyülekezetépítés forrásteremtéssel*. In: Galambos Ádám (szerk.): *Épüljetek fel lelki házzá! Evangélikus gyülekezetfejlesztési program*. Magyarországi Evangélikus Egyház Gyülekezeti és Missziói Osztálya, Budapest, 2021. Web: https://medit.lutheran.hu/files/galambos_adam_epuljetek_fel_lelki_hazza_evangelikus_gyulekezetfejlesztési_program_2021.pdf. 331–362. o.
- KEEBLE, Samuel: *A Szentírás szociális tanításai*. Ford. Incze Gábor. Budapest, 1928.
- KEVEHÁZI László: *„Irgalmasságot akarok”. A diakónia bibliai alapjai és vázlatos története*. Luther Kiadó, Budapest, 2010.
- ROLOFF, Jürgen: *Zur diakonischen Dimension und Bedeutung von Gottesdienst und Herrenmahl*. In: G. K. Schäffer – Theodor Strohm (szerk.): *Diakonie. Biblische Grundlagen und Orientierungen*. HVA, Heidelberg, 1998. 186–201. o.
- SZABÓ Lajos (szerk.): *Imádkozz velünk!* Luther Kiadó, Budapest, 2022.
- VAJTA Vilmos: *A diakóniai teológia a magyar társadalmi rendszerben*. Luther Kiadó, Budapest, 2006.

Múlt és jelen szolgálói

Évfordulók 2024-ben

GALAMBOS ÁDÁM

Bevezető

Az egyháztörténeti évfordulókat feldolgozó, szöveggyűjtemény jellegű sorozatunkban arra törekedtünk, hogy a gyülekezeti csoport számára ne elsősorban történeti beszámolóvá vagy előadás-sorozattá váljanak ezek az alkalmak, hanem sokkal inkább aktuális kérdések közös megvitatásának lehetőségét nyújtsák. Így az egyes évfordulókat kiindulópontként kezeltük, és olyan, az eseményhez, személyhez kapcsolódó kérdéseket vázoltunk fel, amelyek a mai gyülekezeti életet is meghatározhatják. A sorozat célja a múltat és jelent összekötő, formáját tekintve beszélgetős gyülekezeti alkalom vázlatának közreadása. Több helyen is jeleztünk segédanyagokat, valamint a digitális háttértárban vetítésre alkalmas képeket, többféle választási lehetőséget is összegyűjtöttünk, hogy minél könnyebben lehessen a sorozatot az adott gyülekezeti csoporthoz „igazítani”. Amennyiben a közösség nyitott rá, ajánljuk, hogy az egyes fejezeteket ne csak a csoportvezető „prezentálja”, hanem próbáljunk meg minél többeket megkérni, hogy ők is készüljenek az alkalomra.

255

Kronológia

(Kiemelve azok az események, amelyekhez feldolgozási javaslatot közlünk.)

A szerző ezúton mond köszönetet Czenthe Milósnak, H. Hubert Gabriellának és Lackner Pálnak a kronológia összeállításában nyújtott segítségért.

- 324 – Constantinus a birodalom egésze felett megszerezte a hatalmat Licinius legyőzésével. Ugyanebben az évben, november 3-án lerakja Byzantium (Konstantinápoly), a Római Birodalom új fővárosának alapjait.
- **374. december 7 – Milánó püspökévé szentelték Ambrosiust (334?-397)**
- 524 – Elhunyt Boethius.
- 1024 – Elhunyt VIII. Benedek pápa (Róma, 980 körül – Róma, 1024. április 9.).
- 1224 – A nápolyi egyetem alapítása
- **1274 – Elhunyt Aquinói Tamás.**
- 1274 – Elhunyt Bonaventura.
- 1274 – A II. lyoni zsinat. A katolikus és az ortodox egyház ideiglenes egyesülése. A zsinat május 7-én nyílt meg Franciaországban. Ez rendelte el többek között a konklávét, a pápaválasztó bíborosok szigorú elzárását a külvilágtól. Erre a zsinatra készült Aquinói Tamás, amikor útközben a fossanuovai cisztercita kolostorban meghalt.
- 1524. október 24. – A nagy német parasztháború kezdete. Parasztfelkelés tör ki Németországban, a stüchlingeni parasztok Waldshutba vonulnak.
- 1524 – Megjelent Luther Márton *Keresztény iskolák felállításáról* című műve.
- 1524 – Megjelent Luther Márton *A kalmárkodás és az uzsora* című műve.¹
- 1524. március 9-én kelt Buda várában II. Lajosnak Nagyszében város tanácsához intézett pecsétes levele, amely háromszor is említi „az Apostoli Szentszék által már korábban kiátkozott Luther Mártont”, és követeli, hogy iratait házanként is kutassák fel és égessék el.
- **1524. szeptember 8-án nyílt meg Rákos mezején az az országgyűlés, amely első ízben mondta ki határozatban, amit azután**

1 Szabó B. András kötetünkben olvasható írása az évforduló kapcsán készült.

az 1525: 4. törvénycikk törvényerőre is emelt: „A lutheránusok [...] mind megégetendők.”

- 1524. szeptember 7. – Megszületett Thomas Erastus svájci német orvos, teológus († 1583).
- 1524 – Megjelent Rotterdami Erasmus *De libero arbitrio diatribe sive collatio* (Értekezés a szabad akaratról) című műve. Luther Márton *De servo arbitrio* (A szolgálai akaratról) című válasza Erasmus értekezésére 1525-ben jelent meg.
- 1524 – Bécsben lefejezték, majd megégették az ausztriai reformáció első vértanúját, Tauber Gáspár jómódú bécsi polgárt.
- 1524. december 10. – Máglyahalált halt a németalföldi reformáció egyik vértanúja, Moller (Zutpheni) Henrik Ágoston-rendi perjel, Antwerpen és Bréma környékének reformátora (*1488).
- 1574 – Megjelent Huszár Gál énekeskönyve.
- 1574 – Megszületett Szenczi Molnár Albert (Szenc, 1574. augusztus 30. – Kolozsvár, 1634. január 17.).
- 1574 – Elhunyt Heltai Gáspár (Nagydisznód?, 1510? – Kolozsvár, 1574?) reformátor, lelkész, szépíró, műfordító és nyomdász.
- 1574. május 12. – Megjelent Kulcsár György alsó-lindvai prédikátor posztilláskönyve. A magyar prédikációs könyvek között ez volt a 16. században a legkeresettebb. Ezért még kétszer kiadták, éspedig 1579-ben és 1597-ben, mindkét esetben Bártfán.
- 1624 – Megjelent Szenczi Molnár Albert munkája, *Az Keresztényi Religioza es igaz hitre valo tanitas*, Kálvin János főművének, az *Institutio*-nak fordítása (Hanau).
- 1624 – Pázmány Péter fordításában megjelent Kempis Tamás *Krisztus követéséről* (*De imitatione Christi*) című műve magyarul.
- 1624 – Megszületett Klesch Dániel (Igló, 1624. február 22. – Berlin, 1697). Lelkészi szolgálata: Kőszeg (német: 1659–), Szentgyörgy (német: 1662–), Váralja (1665–), Olaszi (1668–1674), Heldrungen (1683–1690). Esperesi szolgálata: Kőszeg vidéki német evangélikus esperes (1660–1662); szepesi huszonnégyvárosi evangélikus esperes (1667–1669); heldrungei evangélikus szuperintendens (1683–1690). 1649-ben Poeta Laureatus Caesareus; 1659-ben aláírta a *Formula Concordiaet*, 1662-ben pedig a Pozsony megyei kánonokat; megidéztek a pozsonyi delegált törvényszék elé (1674),

száműzetésbe ment; 1690-ben apokaliptikus nézetei miatt elmozdították hivatalából.

- 1624 – Megszületett Lang Mátyás (1624. február 1. – Sopron, 1682. december 12.). Soproni lelkész 1650–1682 között. Esperes: Sopron vidéki német evangélikus esperes (1644–1682); 1669-ben dunántúli evangélikus püspökjelölt; mint az Eggenberg-család udvari prédikátora a gyászévztizedben egyedüli evangélikus lelkészként szolgált Sopronban. Apósa Carolus Baumgartner VDM; veje Johannes Christophorus Lang. Könyveit a soproni egyházközség megvásárolta saját könyvtára számára. A szakirodalomban elterjedt – a soproni anyakönyv adatától eltérő – halálzási dátuma: 1682. november 28.
- 1624 – Elhunyt Jakob Böhme (november 17.) német filozófus, a miszticizmus és teozófia egyik leghíresebb képviselője (*1575).
- 1624. május 8. – Bécsi béke: Bethlen Gábor erdélyi fejedelem és II. Ferdinánd magyar király biztosai megkötik a bécsi békét.
- 1624 – Az ország legrégebbi fennmaradt evangélikus anyakönyve ebből az évből származik. Sopronban őrzik.
- 1674. március 5. – Megkezdődött Pozsonyban a protestáns prédikátorok hírhedt pere. Az I. Lipót uralma idején (1657–1705) erőszakosabbá váló ellenreformáció (visszatérítés a katolikus hitre) során a királyi Magyarországon perbe fogták a protestáns igehirdetőket, és halálbüntetés terhe mellett követelték tőlük tevékenységük abbahagyását. Az ellenszegülő hatvanegy prédikátort végül földközi-tengeri gályákra adták el, ahonnan a protestáns államok nyomására holland hajósok szabadították ki őket.
- 1674 – Az első kínai apostoli vikáriátus felállítása.
- 1674 – Elhunyt Hallgrímur Pétursson (*1614) evangélikus lelkész, az izlandi irodalom máig meghatározó alakja. Főművét, a *Passióénekeket* Ordass Lajos püspök fordította magyarra.
- 1724. május 12 – Letették a herrnhuti gyülekezet első imaházának alapkövét.
- 1724 – Johann Sebastian Bach *János-passiója* (BWV 245) 1724 nagypéntekére készült, és a lipcsei Szent Mihály-templomban mutatták be.

- 1724 – Betelepítés és gyülekezetalapítás Hartán és Mucsfán. Hartán a földesúr egy 1724. június 9-én kelt szerződésben megengedi az evangélikusoknak, hogy „imaházat építsenek és egy vallásuk szerinti prédikátort meghívjanak és felfogadjanak”. Ez meg is történt. Ugyanebben az évben lelkészt hív a közösség.
- 1724 április 22. – Megszületett Immanuel Kant német filozófus (†1804).
- 1724 – Elhunyt Wohlmuth János soproni orgonista, karmester (1643–1724).
- 1724. március 7. – Elhunyt XIII. Ince (eredeti nevén Michelangelo dei Conti) római pápa (*1655).
- **1749. április 13. – Megszületett Ráth Mátyás lelkész, a *Magyar Hírmondó*, az első magyar nyelvű hírlap szerkesztője (†1810).**
- **1749. augusztus 29. – Elhunyt Bél Mátyás lelkész, iskolaigazgató, korának egyik legnagyobb tudósa, a korai felvilágosodás képviselője (*1684).**
- 1774. április 20-án tartotta Pesten egyházunk az első egyetemes közgyűlést Zay Péter elnöklété alatt.
- 1773–74 – Mária Terézia, aki uralkodása első felében még fogadni sem volt hajlandó protestáns személyt, hozzájárul ahhoz, hogy a reformátusok és evangélikusok egy-egy udvari ágens útján adják elő panaszukat.
- 1774. augusztus 4. – Eperjesen beiktatták a tiszai kerületi püspöki tisztbe Fábry Gergely eperjesi lelkészt (1718–1791).
- 1824. június 29. – A békéscsabai Nagytemplom felszentelése
- 1824. június 20. – Megszületett báró Podmaniczky Frigyes magyar politikus, író (†1907).
- 1824 – Megjelenik Ján Kollár szlovák lelkész, költő *Slávy dcéra* (Szláva lánya vagy másképp A dicsőség lánya) című főműve. Ezt tartják a szlovák irodalom első nagy alkotásának.
- 1824 – Elhunyt Wallaszky Pál (*Bagyan, 1742. január 29. – Jolsva, 1824. szeptember 29.) lelkész, irodalomtörténész. A magyar irodalomtörténet rendszerezésre törekvő első áttekintést ő írta meg *Conspectus reipublicae litterariae in Hungaria...* című könyvében (1785).

- 1824. július 27. – Megszületett ifj. Alexandre Dumas francia író, drámaíró (†1895).
- 1824 – Az első magyarországi karácsonyfa felállítása. Brunszvik Teréz, az első magyarországi óvoda megalapítója állított először karácsonyfát Magyarországon.
- 1849 – A forradalom és szabadságharc leverése, az aradi vértanúk kivégzése
- 1849. június 18. Haynau hadbírósa kivégeztette a pozsonyi vár közelében Rázga Pál pozsonyi lelkészt a szabadságharc során tanúsított nemzetőri tevékenysége és buzgó hazafiassága miatt (*1798).
- 1849. szeptember 12-én szervezte meg Wilhelm Löhe német lelkész (1808–1872) Neuendettelsauban a „lutheri szellemű bel- és külmisziói társaságot”.
- 1849 – Elhunyt Petőfi Sándor költő.
- 1874. január 31. – Elhunyt Budapesten Lang Mihály, a pesti egyházközség esperese.
- 1874. március 18. – Elhunyt Ósagárdon Fabó András lelkész, egyháztörténész, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (*1810).
- 1924 – Megalakult a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület Pauer Irma vezetésével.
- 1924 november – Elindult a *Lelkipásztor* mint „magyarhoni evangélikus gyakorlati havi folyóirat” Vértesi Zoltán magyarbólyi lelkész szerkesztésében.
- 1924 – Megjelent az első belmissziói munkaprogram.
- 1924 – A piliscsabai Béthel Evangélikus Missziói Otthon alapítása
- 1924 – Megjelent Payr Sándor tollából *A Dunántúli Evangélikus Egyházkerület történetének* első kötete Sopronban.
- 1924 január 2–27. – Először került sor magyar egyházi delegáció finnországi látogatására. A tudós Gummerus püspök meghívására Raffay Sándor bányakerületi püspök és Podmaniczky Pál teológiai tanár voltak egyházunk első hivatalos küldöttei.
- 1924 – Megszületett Fabiny Tibor (Budapest, 1924. szeptember 22. – Budapest, 2007. december 4.) lelkész, egyháztörténész, az Evangélikus Országos Múzeum alapítója.
- 1924 – Megszületett Bohus Imre (Dunaszerdahely, 1924. október 24. – Fót, 2016. február 22.)

- 1924. október 5. – Raffay Sándor püspök lelkésszé avatta Ordass Lajost
- 1924. november 29. – Elhunyt Giacomo Puccini olasz zeneszerző (*1858)
- 1924. június 3. – Elhunyt Franz Kafka csehországi német író (*1883)
- 1924. október 12. – Elhunyt Anatole France Nobel-díjas francia író (*1844)
- 1924. január 21. – Elhunyt Vlagyimir Iljics Lenin (*1870)
- 1924. június 2. – Az Egyesült Államok teljes körű polgárjogot adományoz az őslakos indiánoknak.
- 1949. szeptember 5. – A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa törvényerejű rendelettel eltörli a kötelező és bevezeti a fakultatív hitoktatást.
- 1949. október 3. – Sopronban elhunyt Podmaniczky Pál, a vallástörténet, vallásbölcselet és keresztyén neveléstudomány egyetemi tanára, több népszerű könyv és ének írója és fordítója (*1885).
- 1974 – Elhunyt Sztzehlo Gábor (Budapest, 1909. szeptember 25. – Interlaken, Svájc, 1974. május 28.).
- 1974 – Elhunyt Keken András (Bokor, 1909. december 10. – Budapest, 1974. május 9.).
- 1974. szeptember 25. – Az Evangélikus Teológiai Akadémia és teológusotthon új épületének felavatása Zuglóban
- 1974 – Elindult a Lepramisszió magyarországi szolgálata
- 1974 – Megjelent Hans Küng *Christ sein* (Keresztyénnek lenni) című könyve.
- **1999. október 31. – Az evangélikus-katolikus Közös nyilatkozat a megigazulás tanításáról aláírása Augsburg városában**

Ambrosius

ÉLETE²

Ambrus 339-ben Trierben született keresztyén szülőktől. Apja Gallia prefektusa volt. Ambrus apja nyomdokaiba lépett, és itáliai tartományi kormányzó lett. 374-ben azonban viszály alakult ki a milánói püspöki

2 LANE 2001, 40–41. o.

szék betöltése körül, és őt mint kívülállót választották meg, noha akkor még csak készülődött a keresztségre.

Ambrosius nagy odaszánással látott munkához. Keményen és sikeresen harcolt a niceánus ortodoxia elfogadtatásáért. A korábbi húsz év során a császárok dogmatikailag engedékenyebbek voltak, elfogadtak bizonyos ariánus eszméket. Ambrus élére állt a küzdelemnek, hogy az egyház szigorúan Jézus Krisztus istenségének igazságán alapuljon. Népszerű prédikátor volt.

Kelettől átvette az allegória módszerét. Ambrosius ugyancsak átvette azt a keleti gondolatot, hogy a kenyér és a bor meg- vagy átváltozik az úrvacsorai istentiszteleten. Ez vezetett el azután a transzszubsztanciáció tanához, amelyet az 1215-ös negyedik lateráni zsinat fogadott el.

Jacques I Laudin: Ambrosius

Hozzájárult a keresztyénség fejlődéséhez a császári udvarhoz való viszony formálásában. Lefektette az egyház függetlenségének alapelvét és a keresztyén uralkodó feladatait, amelyeket azután a középkorban dolgoztak ki a maguk teljességében. Ezeket az elveket az udvarral szem-

ben kialakult három konfliktus példázza. Először a római szenátus épületéből kirakták Victoria pogány oltárát és szobrát. Két évvel később, 384-ben egy vezető újplatonista szónok petíciót intézett az újonnan megválasztott Valentinianus császárhoz, kérve a pogányság iránti türelmet és a szobor visszaállítását. A császár hajlott volna az engedékenységre, de Ambrosius levelet írt neki, és a leghatározottabban leszögezte, hogy keresztyén ember nem támogathatja a pogányságot. Valentinianus meghajolt érvei előtt. De az anyja, Justina, az „ariánus” (azaz nem niceánus) párt támogatója bosszút akart állni Ambrosiuson. 385-ben és 386-ban a császári udvar el szándékozott venni egy templomot Ambrustól, hogy a nem niceánusoknak adja. Ambrus nem engedelmeskedett. Ami az Istené, azt az Istennek kell adni, nem a császárnak, és ezek közé tartoznak a templomok is. Ambrus vakmerőn szembeszállt a császárnéval, a vitatott templomot gyülekezetével elfoglalta, és kinyilvánította, hogy akár a mártíromságot is vállalja. Hogy a templomot elfoglaló híveiben tartsa a lelket, himnuszokat énekeltetett velük, ezzel vezetve be Nyugaton a közös gyülekezeti éneklés szokását. A császárnő engedni kényszerült.

Végül 390-ben Theodosius császár, aki a konstantinápolyi zsinatot hívta egybe 381-ben, egy lázadás után elrendelte több ezer tesszalónikai polgár kegyetlen lemészárlását. Theodosius Ambrus gyülekezetéhez tartozott, és ezért a dolgot Ambrus saját pásztori feladatának tekintette. Diszkrét levélben értesítette a császárt, hogy vagy penitenciát gyakorol, vagy kiközösítés vár rá. Theodosius, aki a rendeletet megpróbálta visszavonni, és végül megbánta tettét, engedelmeskedett, és bűnbánóként jelent meg a templomban. Elfogadta Ambrus korholását, és ezután kapcsolatuk szívélyes lett. Ambrus 397-ben halt meg.

Augustinus így ír a *Vallomásokban* Ambrosiusról: „Istennek ez az embere a katolikus igazságnak szokatlanul kemény védelmezője volt a tév tanítókkal szemben. Nem törődött az életveszéllyel, bátran küzdött Krisztusért, hűségesen tanított az egyházban. Úgy tiszteltem őt, mint atyámat, hiszen engem is – a keresztség által – ő hozott a világra Krisztusban. Én magam is együtt éltem vele a katolikus hit iránti szeretetét, erősségét, a szenvedéseket és a fenyegetéseket, amelyekben tettei s prédikációi miatt része volt.”

Béres Tamás Evangélikus etikai építőkockák című tanulmányában megállapítja: „Ambrosius, a keresztyén hitoktatás kiemelkedő alakja egyben kísérletező pedagógiájáról is ismert volt. Székhelyén, Milánóban,

szakítva az addigi nyugati gyakorlattal, amely a keresztségre készülőkét először részesítette a kognitív ismeretanyag átadásában, és azután került sor magára a keresztségre, az általa vezetett katekumenátusban új módszerrel igyekezett mélyebb ismeretekre juttatni az iskola tagjait. Nála az oktatás a kereszteléssel kezdődött. 4. századi szokás szerint a keresztelés alámerüléssel történt. A katekumének minden ruhájukat levetve víz alá merültek, majd kijöve fehér ruhát kaptak, amelyet a keresztelésüket követő napokban viseltek. Ambrosius ezután a keresztelési élmény átélésének erejével vezethette be őket a keresztény tanítás kognitív ismeretanyagába. A jelenlévők ezzel folyamatosan bővülő, rétegződő tanulási élményként élték át, ahogy a belső világukból származó élmények és a külső ismeretek szerves egésszé érnek bennük (szívükben és elméjükben). A külső és belső világ találkozásánál ezzel olyan új világot ismertek meg, amelyben ismereteik dinamikusan bővílhettek, ennek ellenére egy percre sem kellett magukat idegennek érezniük benne.”³

*Anthonis van Dyck Ambrus püspök megtiltja
I. Theodosius császárnak a szentmisén való részvételt*

3 BÉRES 2016, 13–14. o.

IDÉZETEK

- „A zsolttár Isten dicsőítése, az egyház szava, zengő hitvallás, méltósággal teljes ájtatosság, a szabadság örvendezése, a béke és egyetértés záloga, hasonló a citerához, mely sok és különböző hangjaival mégis egy dallamot zeng. A zsolttárban az igazság ölelkezik a kegyelemmel: énekeljük, hogy gyönyörködünk és megtanuljuk, hogy tudjunk.”
- „Cselekedeteid ezután fényeskedjenek, és Isten képét viseljék magukon, kinek képére te is teremtettél. Semmiféle üldözés ne kevesbítse szeretetedet.”
- „Jézusom, engedd meg nekem, hogy megmossam szent lábadat, hiszen beszennyeződött, mióta a lelkemben jársz. Engedd, hogy a szennyet, amellyel lépteidet bemocskoltam, lemossam a lábadról. De honnan vegyem a forrásvizet hozzá? Nincs más lehetőségem, csak a könnyeim. S ha a te lábadat már megáztattam a könnyeimel, talán magam is megtisztulok.”
- „Az Úr halálát hirdetjük, valahányszor magunkhoz vesszük a sákramentumi elemeket, melyek a szent imádság titokzatos hathatósága folytán átalakulnak a testté és a vérré.”
- Az Úr „alkotta az eget, és nem olvasom, hogy megnyugodott volna; alkotta a földet, és nem olvasom, hogy megnyugodott volna; alkotta a napot, holdat és csillagokat, és ott sem olvasom, hogy megnyugodott volna; de olvasom, hogy alkotta az embert, és akkor – megnyugodott, mert már volt kinek megbocsájtani.”
- „Mit mondjak a telhetetlen pénzvágyról, arról a pénz okozta kéjről, mely minél többet harácsol össze, annál szegényebbnek gondolja magát? Mindenkire irigykedik, magamagának mindig kevés, gazdagság bőségében is ínséges, és kevésnek tartja s lekicsinyli még a sokat is. Harcra kel az elemek ellen, átszeli a tengert, felássza a földet, szűnös-szüntelenül ostromolja kéréseivel az eget, sem derús, sem borús idő nincsen ínyére; elégedetlen az évi természettel, és az anyaföldet átkozza: az ily lélek – beteg lélek. Ha már kincsre vágol, keresd a láthatatlanokat, melyek az égben és nem a földben rejlenek. Légy lélekben szegény, és gazdag leszel bármely anyagi helyzetben, mert nem a gazdagság bőségében van az igaz élet, hanem hitben és erényben. Akkor vagy igazán gazdag, ha Istenben vagy gazdag.”

- „Sokakat láttam beszéddel véteni, hallgatással alig valakit; tehát hallgatni tudni nehezebb, mint beszélni. Az a bölcs, aki tud hallgatni.”
- „Jó a vendégszeretet, megkapja jutalmát úgy az embernek elismerésében, mint Istennek visszafizetésében. Óvakodjunk, nehogy a vendégek fogadásában tanúsított érdességünk vagy hanyagságunk miatt nekünk is megtagadtassék az élet után a szentek társasága az égben. De talán szegénységedre hivatkozol. A vendég nem kincset keres nálad, hanem szívességet, nem menyegzői ruhát, hanem közönséges ételt. Aztán ki tudja, nem Istent fogadod-e vendégül, mikor csak embert fogadsz? Ábrahám is utasoknak ajánlotta fel vendégszeretetét, és íme, Istent látta vendégül az ő angyalaival.”
- „Ne csupán testi szemednek higgy, mert a kegyelem ugyan nem látható, és mégis nagyobb érték, mint amit látsz, mert ez ideiglenes, amaz ellenben örök.”
- „Ami embernek lehetetlen – úgymond –, azt megteheti Isten. Amit mi könnyöggel el nem érhetünk, azt Isten elengedheti nekünk. Mert az is lehetetlennek látszott, hogy a víz lemossa a bűnt, amint Naaman sem hitte, hogy a víz le tudja mosni róla a bélpoklosságot. De ami lehetetlen nekünk, azt Isten lehetségessé tette, aki ily kegyelmet ajándékozott nekünk. Az is lehetetlennek látszott, hogy a bűnbánat által a bűnök eltöröltesse; de Krisztus megadta e hatalmat apostolainak, akikről az átszármazott a papokra. Tehát lehetségessé vált, ami lehetetlennek látszott.”
- „Lásd be, hogy a víz nem tisztít meg a Szentlélek nélkül.”
- „Ő csecsemővé lett, hogy te férfivá lehess; ő pólyába takartatta magát, hogy te a halál kötelékeiből felszabadulhass; s a jászolban nyugszik, hogy te az oltáron megnyugodhassál; ő a földre jött, hogy te az égbe mehess. Az ő szegénysége az én gazdagságom, az ő gyengesége az én erősségem. Nélkülözni akart, hogy mi bővelkedhessünk. Valóban nagyobb hálára köteleztél le, Jézusom, azáltal, hogy megváltottál, mint azáltal, hogy teremtettél, mert nem használna születnünk, ha nem váltattunk volna meg.”
- „Te, legkeresztényibb császár, hittel és buzgósággal, törődéssel és odaszánással tartozol Istennek a hitért. Akkor hogyan remélhetik némelyek, hogy te kötelességednek tartod majd megparancsolni a pogány istenek oltárainak visszaállítását és a profán áldozatok megfizetését? [...] Ha [kívánságainkkal ellentétes] végzés születik,

mi, püspökök azt nem szenvedhetjük türelmesen és szóttlanul. Eljöhetsz templomba, de vagy nem találsz ott papot, vagy olyat találsz, aki ellenáll neked.” (Valentinianushoz)

- „Az egyház Isten tulajdonát képezi, tehát nem tulajdonítható a császárnak. Isten temploma jog szerint nem lehet a császáré. Senki nem tagadhatja, hogy ezt a császár iránti tisztelettel mondom. Mert mi lehet annál nagyobb tiszteletadás, mint a császárt az egyház fiának mondani? [...] Mert a császár az egyházon belül van, nem pedig fölötte.” (Auxentius elleni prédikáció)
- Ambrosius alapozta meg a bűnbeesés és az eredendő bűn ágostoni tanítását: „Ádámban én estem bűnbe, Ádámban én üzettem ki a paradicsomból, és Ádámban én haltam meg... bármily bűnös voltam is Ádámban, Krisztusban megigazultam.” (Satyrus halála)
- „Ahol az ember szíve van, ott van a kincse is; az Úr pedig nem szokta megtagadni jó adományát azoktól, akik azt kérik. Tehát mivel az Úr jó, és leginkább azokhoz jó, akik hűségesen kitartanak mellette, ragaszkodjunk hozzá, legyünk vele egész lelkünkkel, egész szívünkkel, minden erőnkkel, hogy fényében legyünk, lássuk dicsőségét, és élvezzük a mennyei gyönyörűség kegyelmét. Arra a jóra irányítsuk figyelmünket, abban legyünk, abban éljünk, és ahhoz ragaszkodjunk, amely meghalad minden értelmet és minden megfontolást, megörök békét és nyugalmat ad; ez a béke pedig minden értelem és elgondolás felett áll. Ez az a jó, amely mindent betölt, s mi mindnyájan benne élünk, és tőle függünk, nála nagyobb nincsen, hiszen isteni. Senki sem jó, csak egyedül Isten, tehát ami jó, az isteni, és ami isteni, az jó, ezért mondja a Szentírás: »Ha megnyitod kezedet, mindenek jóval telnek el« (Zsolt 104,28; Káldi-Neovulgáta).”
- „A császár az egyházban van, nem az egyház felett. A jó császár az egyház előmozdításán fáradozik, és nem az egyház ellen harcol.”
- „Ha ugyanis oly hatalma volt Illés szavának, hogy tüzet hozott le az égből [1Kir 18], ne volna oly ereje Krisztus szavának, hogy az elemek mivoltát változtassa át? [...] Maga az Úr hirdeti: Ez az én testem. Az égi szavakkal történő szentelés előtt más dolognak nevezik [kenyérnek]; az átváltoztató szentelés után testnek jelentik [...] Te pedig azt mondd, Amen, ami annyit jelent, hogy: úgy van. Amit a száj mond, vallja azt a szív, amit a hang szól, érezze azt a lélek.” (A misztériumokról)

- „Szép ugyan, ha jó szándékodat és kötelességtudatodat az emberiség szolgálatába állítod, de legfőképp az a dicső dolog, ha legértékesebb részedet, azaz lelkedet, melynél kiválóbballal nem rendelkezel, Istennek ajánlod föl.” (A kötelességekről)
- „Ha tehát azt követed, ami Krisztusé, ne azon gazdagság után kíváncsoz, ami nem a tiéd, hanem a sajátodat gyarapítsd. Érezze a szegény, hogy gazdag vagy hozzá! Vezesd házadba a nincstelen, törd meg kenyered az éhezőnek, takard be a mezítelen, hogy olyan kincset tegyenek letétbe számodra a mennyben, amely veled együtt átjut oda. »Krisztus szegény lett, holott gazdag volt, hogy nincstelensége által gazdaggá tegyen minket« (2Kor 8,9). Ne akarj hát fölöslegesen nyugtalankodni a gazdagság miatt, felriadni álmodból, töprengeni, mi módon őrizd pénzed és gyarapítsd vagyionod, éjjel fölkelni, a bíró házánál virrasztani, hogy megszerezd a másét, pert indíts a szegény ellen, a végrehajtó miatt aggódni. Főlöszleges az efféle nyugtalanosság.”
- „Meddig növelitek, ó, gazdagok, esztelen vágyaitokat? Hát egyedül ti fogjátok lakni a földet? Miért veted el azt, akit a természet társaddá tett, és miért akarod birtokolni a természetet? A föld közös vagyona mindenkinek, a gazdagnak éppúgy, mint a szegénynek. Miért sajátítjátok ki magatoknak a termőföld tulajdonjogát, gazdagok? A természet nem ismer gazdagokat, hiszen mindenkit szegénynek alkot meg. Nem ruhában születünk, nem arannyal, ezüsttel érkezünk. Mezítelen emberek jönnek napvilágra, akiknek ételre, italra, ruházatra van szükségük, és mezítelenül fogadja vissza magába szülőtteit a föld, amely a felhalmozott vagyionokat nem tudja a sírba zárni.”
- „A bőkezűség ugyanis kétféle: az egyik az adakozás, a másik a féktelen pazarlás.”
- „Atyaisten dicsfénye te,
Fényből lett fény tündöklete,
Fény fénye, nappal napja vagy,
Forrás, melyből világ fakad.

Krisztus legyen ma ételünk,
Legyen ital a hit nekünk,
Szürcsöljük szent öröm borát,
A lélek józan mámorát.”

(Hajnali himnusza)

Aquinói Tamás

ÉLETE⁴

Tamás longobárd eredetű nemesi család gyermekeként született a Nápoly közelében fekvő Rossasecca várában, s 1330-tól Montecassino bencés apátságában nevelkedett. 1239-ben el kellett hagynia az apátságot, s ezt követően az 1224-ben alapított nápolyi egyetemen folytatott tanulmányokat, ahol megismerkedett Arisztotelész filozófiájával is. 1243-ban Nápolyban – a család minden tiltakozása ellenére – belépett a Domonkos-rendbe. 1245-től Párizsban vagy Kölnben tanult, 1248 és 1252 között pedig bizonyosan Kölnben végzett tanulmányokat Nagy Albert tanítványaként. Albert javaslatára 1252-től a párizsi egyetemen tanulhatott, s miután 1253-ig a Bibliáról, 1255-ig pedig Petrus Lombardus szentenciáiról adott elő, 1256-ban magiszteri fokozatot szerzett, s rendes tanárként Bonaventura oldalán részt vett a kolduló rendek kiterjedt egyetemi jelenlétét ért vádak nyomán kibontakozó vitában. 1260-tól Itáliában tartózkodott, 1261 és 1265 között az orvietói pápai kúriánál tanított, majd a római Sancta Sabina-konvent körében, 1266 és 1267 között pedig a viterbói pápai udvarnál oktatott. 1268-tól ismét Párizsban taníthatott (ez a megtiszteltetés a renden belül később csak Eckhartnak jutott osztályrészül), ahol újfent védelmébe vette a kolduló rendeket (ekkor született a *De perfectione vitae spiritualis* [*A spirituális élet tökéletessége*]), *Az értelem egységében* pedig (*De unitate intellectus*) megcáfolta a keresztény averroizmusnak az egyéni értelem létét tagadó felfogását. 1272-ben a rend visszahívta Tamást Párizsból, és rendi főiskola megalapításával bízta meg, ezért Nápolyba utazott, ahonnan 1274 februárjában a lyoni zsinatra utazott, de útközben, március 7-én meghalt.

Aquinói Tamásnak a szellemtörténetben elfoglalt sajátos helye nagyrészt ahhoz kötődik, hogy az arisztotelészi filozófia – kritikus – átvétele révén képes volt a korábbiaknál világosabb módon megkülönböztetni és egymáshoz rendelni a teológiát és a filozófiát s a hitet és a tudást.

4 GÖRFÖL–KRÁNITZ 2002, 364–366. o.

Tamás kidolgozza az ember test és lélek alkotta egységének mibenlétét: az emberi lélek a test szubsztanciális formája, képességei közül kiemelkedik az intellektus, amely a születéskor semmiféle tartalommal nem rendelkezik (vagyis nincsenek velünk született eszmék), megismerésének forrása pedig mindenkor az érzéki tapasztalat. A metafizika eleven természetes teológia, azaz része az Istenről szóló filozófiai tanítás: Isten az önmagában és önmaga által létező lét (ipsum esse per se subsistens), aki az egyes létezőkben megsokszorozódva határolttá váló világi lét (esse commune) adományozója, s aki az érzéki tapasztalaton keresztül a gondolkodás számára (a híres öt úton keresztül) megközelíthető. Teológiai gondolkodásának a későbbiekben legnagyobb hatást gyakorló kifejeződése *A teológia foglalta (Summa theologiae)*, amelynek szerkesztetét a Dionüsziosz Areopagitész közvetítette újplatonikus színezetű keresztény gondolkodás (Isten kifelé ható cselekvése – a teremtés visszatérése Istenhez) határozza meg.

Szűcs Ferenc az evangélium és törvény viszonyával kapcsolatban megállapítja: „Aquinoi Tamás szerint az új törvény a Lélek, aki nemcsak az erkölcsi törvény betöltésére tesz képessé, hanem új törvényeket is írhat elő.”⁵

Szintén Szűcs fejti ki: „A skolasztika másik – szintén Aristotelésre épülő – alapelve a természetnek és kegyelemnek összefüggése. Az erre a kettősségre épülő morálteológiának legnagyobb kifejtője Aquinoi Tamás (1225–1274) volt. Tamás még a természeti törvényre épülő erkölcsön belül is megkülönböztette az intellektuális és morális erényeket. Az egyik az értelem, a másik az akarat síkján valósul meg. A morális erények a következők: bölcsesség, igazság, mértékletesség, bátorság. Ezekre minden ember eljuthat. Ezeknek viszont felette állnak a tulajdonképeni morálteológiai erények, amelyek már nem a természetes észből, hanem a kijelentésből és az egyház tanításából erednek. Ezek a hit, remény és szeretet. Látható itt, hogy a hit még a megigazulás rendjében is valójában erény, és nem pusztán Isten kegyelmének elfogadója. Az ordo naturalis is arra épül, hogy az erkölcsi törvény örök (lex aeterna), és ez az emberi lélekbe be van írva.”⁶

5 Szűcs 1993, 36. o.

6 Uo. 97. o.

ÖT ÚT

Aquinói öt útról szóló elmélete kiváló beszélgetési témát adhat. Ennek rövid ismertetőjét Alister E. McGrath összefoglalója alapján idézzük.⁷

„Aquinói úgy gondolta, hogy teljesen helyénvaló, ha az Isten létre utaló dolgokat a világról alkotott általános emberi tapasztalat alapján határozzuk meg. Milyen pontokat fogalmazott meg Aquinói? Gondolatmenete szerint a világ visszatükrözi Istent mint teremtőjét. Ezt a gondolatot sokkal határozottabb formában fejt ki a »lét analógiájáról« alkotott tanításában [...]. Ahogyan egy művész aláírja festményét, jelezve, hogy az saját munkája, éppúgy tette rá Isten az isteni »szignót« a teremtésre. A világban megfigyelhető dolgok, például a rendezettség jelei, Istennek mint Teremtőnek a létevel magyarázhatók. Isten az okuk és a formálójuk. Ő hozta létre a világot, melyet egyúttal az isteni képmás és hasonlóság szerint formált.”

Az első „út” abból a megfigyelésből indul ki, hogy a világban a dolgok mozgásban vannak vagy változnak. A világ nem statikus, hanem dinamikus. Erre könnyű példát hozni. Az eső esik az égből. A kővek legurulnak a völgybe. A Föld kering a Nap körül (ezt a tényt Aquinói még nem tudta). De hogyan kezdett el a természet mozogni? Miért nem mozdulatlan?

Aquinói szerint mindazt, ami mozog, valami más mozgatja. Minden mozgásnak van valami oka. A dolgok nem maguktól mozognak, valami mozgatja őket. Tehát minden mozgás okának is kell hogy legyen oka. És annak az oknak is kell hogy legyen oka. Ezzel Aquinói azt mondja, hogy az általunk ismert világ mögött egy egész sor mozgatóknak kell lennie.

A végtelen számú okok helyett azonban lennie kell egy első oknak is a sor elején. Ebből az eredeti mozgatókból lehet végül is az összes többi mozgást levezetni. Ez az eredete az okság hosszú láncolatának, amelynek hatását abban látjuk, ahogyan a világ „él”. Abból a tényből, hogy a világ mozgásban van, Aquinói az összes mozgás egyetlen eredeti okának létét magyarázza – és levonja a következtetést is, hogy ez az ok nem más, mint Isten.

A második „út” az okság elve. Más szóval, Aquinói megjegyzi az okok és okozatok létét a világban. Egy esemény (az okozat) egy másik esemény (ok) hatásával magyarázható. A mozgás elve, mint már láttuk, jó példa erre az ok-okozati sorra. A fentihez hasonló gondolatmenetet használva

7 McGrath 1995, 133–144. o.

Aquinói azt mondja, hogy minden okozat visszavezethető egyetlen eredeti okra – ami Isten.

A harmadik „út” az esetleges létezőkkel kapcsolatos. A világon vannak olyan létezők (mint az ember), amelyek nem szükségszerűen léteznek. Aquinói ezt a létezőt szembeállítja a szükségszerű létezővel. Mivel Isten szükségszerűen létezik, Aquinói azt állítja, hogy az ember esetleges létező. Az a tény, hogy vagyunk, magyarázatra szorul. Miért vagyunk? Minek következtében jöttünk létre?

Aquinói szerint egy létező úgy jön létre, hogy valami, ami már létezik, létrehozza. Tehát a mi létezésünket egy másik létező okozta. Mi az okozatai vagyunk egy oksági sornak. Ezt a sort visszavezetve Aquinói leszögezi, hogy ez az eredeti létező csak olyasvalaki lehet, akinek létezése szükségszerű – azaz Isten.

A negyedik „út” az emberi értékekkel foglalkozik: az igazsággal, jóssággal és erényességgel. Honnan származnak ezek az értékek? Mi okozta őket? Aquinói úgy magyarázza, hogy kell lennie valaminek, ami önmagában véve igaz, jó és erényes. Szerinte ezeknek az eszméknek az eredete Isten, aki ezek eredeti oka.

Az ötödik, s egyben utolsó „út” maga a „teleológiai bizonyítás”. Aquinói megállapítja, hogy a világ értelmes tervezés nyilvánvaló nyomait mutatja. A természeti folyamatok és tárgyak, úgy tűnik, megfelelnek bizonyos meghatározott, észszerű céloknak. Úgy látszik, van céljuk. Tervezettnek tűnnek. De a dolgok nem tervezik saját magukat: azokat valaki, valami más okozta és tervezte. E megfigyelés alapján Aquinói arra a következtetésre jut, hogy e természetes rend forrásaként Istent kell megnevezni.

A fentiekből látható, hogy Aquinói érvei meglehetősen egyszerűek. Mindegyik az egyetlen eredetre visszavezethető oksági sortól függ, és azt Istennel azonosítja. Az „öt útról” számos kritika hangzott el Aquinói középkori bírálói, Duns Scotus és William Ockham részéről.

IDÉZETEK⁸

- *Imádság keresztény erényekért*

Engedd, irgalmas Isten, hogy mindazt, ami neked tetszik, hön óhajtsam, okosan keressem, igazán megismerjem, tökéletesen megtegyem Neved dicséretére és dicsőségére.

⁸ További idézetekhez lásd: *Aquinói Szent Tamás szemelvényekben* 1943.

Rendezd, óh, Istenem, állapotomat, és add tudnom, amit tőlem kívánsz, hogy megcselekedjem, és add, hogy véghez is vihessem úgy, amint kell, és lelkemnek hasznára váljék.

Add, Uram, hogy jó- vagy balsorsban egyaránt megállhassam helyemet, hogy abban el ne bizakodjam, ebben el ne csüggedjek.

Semmin se örüljek vagy sajnálkozzam, csak azon, ami hozzád vezet, vagy tőled elszakít. Senkinek se kívánjak tetszeni, se ne féljek nem tetszeni, csak neked.

Legyen előttem, Uram, silány minden, ami mulandó, legyen kedves nekem, ami örökké tartó. Legyen unalmas az öröm, mely kívüled vár, semmit ne kívánjak, ami nélküled van. Teljék örömöm a munkában, mely érted van, legyen unalmas minden pihenés, mely nélküled van. Add, Uram, hogy szívemet hozzád irányítsam, és ha lankadnék és botlanék, a javulás szent föltételével állandóan tápláljam.

Tégy engem, Uram, engedelmessé minden ellenmondás nélkül; tedd, hogy szegény legyek minden levertség nélkül; tiszta legyek sérelem nélkül, türelmes zúgolódás nélkül; alázatos színlelés nélkül, vidám pajkosság nélkül, megfontolt nehézség nélkül; féljek tőled kétségbeesés nélkül; igazmondó legyek kétszínűség nélkül; jót cselekvő elbizakodás nélkül; felebarátomat megintsem büszkeség nélkül; épülésére szolgáljak szóval és példával, képmutatás nélkül.

Adj, Uram, igen éber szívet, hogy annak figyelmét semmi kíváncsi gondolat tőled el ne terelje; adj nemes szívet, hogy azt semmi hitvány érzelem földre ne teperje; adj egyenes szívet, hogy azt semmiféle mellékszándék el ne görbítse, maga felé ne hajlítsa; adj erős szívet, hogy azt semmi viszontagság meg ne törje; adj szabad szívet, hogy azt semmiféle erőszakos érzelem magához ne fűzhesse.

Adj, Uram, Istenem, téged megismerő értelmet, téged kereső buzgalmat, téged megtaláló bölcsességet; add, hogy életem előtted kedves legyen, állhatatosságom téged bizvást várjon; és adj bizodalmat, mely téged végtére átkarolhasson.

Add, hogy büntetéseidet itt a bűnbánat szellemében fogadjam, jó-téteményeidet földi zarándoklásomban kegyelmeddel jól felhasználjam, és örömeidet élvezhessem az örök hazában. Ámen.

- Aki belép egy házba, és melegséget érez, s egyre beljebb haladva a hő fokozódását érzékeli, abban kialakul a meggyőződés, hogy legbelül tűz lobog, még ha nem látja is. [...] Ugyanígy a világot szemlélő

ember is azt találja, hogy a dolgok a szépség és a nemesség különböző fokai szerint rendeződnek, és minél közelebb vannak Istenhez, annál inkább, látja a szemlélő, növekszik szépségük és jóságuk.

1524 – Országgyűlés a Rákos mezején

1524. szeptember 8-án nyílt meg Rákos mezején az az országgyűlés, amely első ízben mondta ki határozatban, amit azután az 1525: 4. törvény-cikk törvényerőre is emelt: „A lutheránusok [...] mind megégetendők.” Bár feljegyzések arról tanúskodnak, hogy több incidens is történt, a királyi rendeletnek nem volt általános fogamatja. Javasoljuk, hogy a téma feldolgozásánál ne csak az ötszáz éves évforduló felelevenítésével foglalkozzunk.

Jánosi Valéria 11. osztályos egyháztörténeti tankönyvében így foglalja össze a reformáció kezdeti szakaszát hazánkban:⁹

„Valószínű, hogy német kereskedők már 1518-ban hoztak magukkal Luther-iratokat hazánkba, de a reformátor művei igazán csak 1521 után terjedtek el itthon. Első olvasói német nyelvű polgárok, valamint katolikus papok és szerzetesek voltak. Pontos adataink vannak arról, hogy Sopron környékén ekkoriban már laikusok vásárolták ezeket a könyveket, esténként összejtek a kocsmában, és hangosan felolvastak belőlük részleteket. Papok ajánlották és küldték el egymásnak Luther iratait.

1524-ben a király nyilvános rendeletben tiltotta be a lutheri könyveket. Ebben az évben Sopronban már nyomozást tartottak, felkutatták és elégették az eretnek iratokat. A reformáció terjedésének következő lépcsőfoka az volt, hogy a papok, majd a világiak is Luther szellemében kezdtek el prédikálni. Megindult a tanulni vágyó fiatalok áramlása Wittenbergbe. Az új tanok gyors terjedésének egyik legszembeszökőbb bizonyítéka, hogy néhány éven belül megjelentek az első lutheránusellenes intézkedések, törvények. Az 1523-as budai országgyűlésen a katolikus nemesség egységesen foglalt állást a reformáció ellen.

Az 1525-ös rákosi országgyűlés újabb határozatot hozott a lutheránusok ellen: »A lutheránusok [...] mind megégettessenek [...], és javaik a királyi kincstár és földesurak által [...] lefoglaltassanak.« A törvény azonban sosem lépett életbe, mert a király nem szentesítette a határo-

9 JÁNOSI 2006, 143–144. o.

zatot, egy év múlva pedig vissza is vonta. Fölvetődik azonban a kérdés, hogy az 1523–1526 közötti időszakban, amikor a török még nem akadályozta azt, hogy komolyabb figyelmet szenteljenek az eretnekek üldözésének, miért nem tették. Valószínűleg azért, mert az udvari párt, amely ezeket az intézkedéseket végrehajthatta volna, már nagyrészt pártolta Luther követőit (például Török Bálint). Nagyon fontos tényező az is, hogy Mária királyné nyíltan támogatta a lutheránusokat, Mária udvari papja, Henckel János pedig lutheri szellemben prédikált.

1526 előtt tehát a magyarországi reformáció fő bázisa a német nyelvű polgárság és Mária királyné német környezete volt, de egyre több magyar nemes is csatlakozott az irányzathoz.

A mohácsi vereség mérföldkő volt a magyar történelemben – ezzel mindenki egyetért. Eltérő azonban Mohács következményeinek az értékelése. A katolikus gondolkodók, teológusok azt hangoztatták, hogy a török uralom Isten büntetése a magyarságon a reformáció miatt, történetíróik pedig azt állították, hogy az ország szétagoltsága kedvezett a reformáció terjedésének. A protestáns prédikátorok viszont azt mondták, hogy a török a katolikus egyház és a világi urak túlkapásai miatt kapott büntetés.”

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Az ötszáz éves évforduló kapcsán beszéljünk arról, hogy mit jelenthetett a reformáció tanainak megjelenése az akkori Magyarországon. A 2023. év egyházunkban a konfirmáció és elköteleződés éve. Ennek fényében is vizsgáljuk meg, hogy mit jelenthetett akkor és mit jelent ma a hit melletti elköteleződés.
- Luther asztali beszélgetéseiben utal Magyarországra.¹⁰ Ez a szöveg alkalmas lehet az alkalom bevezetőjéül.
- Foglalkozunk saját gyülekezetünk történetével. Idézzük fel az egyházközösség létrejöttének hátterét, fontosabb mérföldköveit. Ha vannak a temetőben lelkészeknek, felügyelőknek sírjai, akkor ebben az évben különösen is figyeljünk arra, hogy azokat közösségi szinten ápoljuk, valamint az elődök munkásságát szélesebb körben is ismertessük.

10 A törökökről, LVM 8: 168–170. o.

- A hitbéli meggyőződés miatti üldöztetés nem csak a reformáció korára volt jellemző. Ez a fajta torzulás végigkíséri az egyháztörténetet. Kérjük meg a csoport tagjait, hogy válasszanak ki olyan személyeket az egyház történetéből, akiket hitük miatt üldöztek. Kérjük fel őket előadások tartására. Az előadások fókuszába ne az üldöztetés, sokkal inkább az életút kerüljön. Minden előadás végén legyen közösen keresett tanulság, hogy mit tanulhatunk az életútból.¹¹
- Az üldöztetés, a másik vallásának tiszteletben nem tartása kihívás a 21. században is. Beszéljünk korunk vallási üldöztetésének kérdéséről, és ismertessük a vallásközi párbeszéd lehetőségeit.

Ráth Mátyás

ÉLETE

Világi Dávid, a győri Ráth Mátyás Gyűjtemény levéltárosa kiváló ismertetőt közölt az intézmény névadójáról Az első magyar hírlapíró címmel.¹² Az alábbiakban ezt közöljük:

A győri evangélikus gyűjtemény névadója, Rát (Ráth) Mátyás, bár Ráth néven anyakönyvezték, s felmenői is ezt a családnevet használták, ő maga élete vége felé elhagyta nevéből a „h”-t, mivel nem tartotta elég magyarosnak. Ma a legtöbb könyv, lexikon „h” nélküli alakban használja a nevet.

Néhány héttel az evangélikusok szabad vallásgyakorlatát megtiltó rendelkezés kiadását követően, 1749. április 13-án született Ráth János mészárosmester és Raits Zsuzsanna első gyermekeként. A rendelet következtében a keresztség szentségében a római katolikus templomban részesült. Iskoláit Modoron, Sopronban és Pozsonyban végezte. Pozsonyi tanulmányai idején különösen nagy hatással volt rá Benczur József iskolaigazgató, aki beléoltotta a magyar nyelv szeretetét.

Lelkészi oklevelének megszerzését követően hosszabb utazást tett Magyarországon, illetve Erdélyben. Barangolásai során elsősorban a népnyelvét, életkörülményeit, szokásait tanulmányozta. Tudását elmélyítő 1773-ban Németországba utazott, ahol a híres göttingeni egyetemen bővítette ismereteit.

11 Az előadásokhoz segédanyag lehet: LACKNER 2021.

12 Forrás: https://reformacio.mnl.gov.hu/az_elso_magyar_hirlapiro.

1779-ben tért vissza hazájába. Pozsonyban telepedett le, ahol felmerült benne a gondolat, hogy ki lehetne adni egy magyar nyelvű újságot. 1779 nyarán felmérte a potenciális előfizetőket, majd novemberben nyilvánosságra hozta az újság programját. A Helytartótanács engedélyének megszerzését követően, 1780. január 1-jén láthatott napvilágot a *Magyar Hírmondó* első száma. A hetente két alkalommal megjelenő lapot három éven át ő maga szerkesztette, megelégtelve azonban az újságírói munkával járó küzdelmeket, 1783-ban engedett a győri gyülekezet hívásának, s elvállalta a magyar lelkészi állást. Így ő – akit 1749-ben már nem keresztelhetek meg Győrött, evangélikus templomban – lehetett az újjászerveződő gyülekezet első prédikátora. Új hivatalára 1783. április 21-én szentelte fel Perlaky Gábor szuperintendens Felpécen. Az újrainduló gyülekezet elsőként Ráth prédikációját hallgathatta meg május 4-én az ideiglenesnek szánt fatemplomban.

Háromévi szolgálatot követően azonban lemondott lelkészi állásáról. Döntésében szerepet játszott a gyülekezettel folytatott harca is, hiszen ebben az időszakban az egyházközség életének fontosabb kérdéseit a világi hívek soraiból választott testület döntötte el, amelynek a meghívott lelkész nem volt tagja. Nagy csalódást jelentett emellett számára az is, hogy az 1886-os püspökválasztáson alulmaradt Hrabovszky Sámuellel szemben.

Lelkészi teendőit átmenetileg letéve teljes erejével a tudományos munkára koncentrálhatott. Tervbe vette egy háromnyelvű (német–magyar–latin) nagyszótár összeállítását, ez azonban végül érdeklődés hiányában nem készült el.

Mivel ez az elképzelése is kútba esett, örömmel fogadta 1789-ben a győri gyülekezet megkeresését, akik Freytag Mihály megürült helyére lelkészi szolgálatra hívták. Egy évvel később a pozsonyi gyülekezet őt kérte fel német nyelvű beszéd tartására a II. Lipót megkoronázásához kapcsolódó hálaünnepségen. 1796-ban meghívást kapott Pozsonyba az ottani gimnázium igazgatói tisztére, valamint teológiaoktatásra. Végül azonban e lehetőség is meghiúsult. Győri lelkészi feladatait viszont élete végéig ellátta, igen lelkiismeretesen.

Több mint 20 éves szolgálatot követően, 1810. február 5-én hunyt el. Kis János püspök Kazinczy Ferenchez írt levelében így méltatta: „Ráth, ez a sok jóval számtalan csudálatosságot párosított, tudós férfiu is elhagyta ezt a holdalatti világot.”

Bár személyében tisztelhetjük az első magyar nyelvű újság szerkesztőjét, ám ennél több is volt: korának elismert nyelvésze, költő, író, nemzetnevelő, prédikátor. Maga Kazinczy is nagyra értékelte munkásságát, úgy tartotta, hogy Pázmány Péter és Szenczi Molnár Albert kora óta ő tette a legtöbbet a magyar nyelv és kultúra gyarapításáért. Győrben intézményünkön túl tér is viseli nevét, valamint egy Adler Manó készítette emlékmű is megemlékezik róla, amelyet 1937-ben avatott fel D. Kapi Béla püspök.

Maga a *Magyar Hírmondó* nem bizonyult hosszú életűnek, utolsó száma 1788. október 8-án jelent meg, azonban kijelölt egy olyan ösvényt, mely az idő előrehaladtával egyre terebélyesedett, s mára megteremtette a magyar nyelvű sajtó sokszínű világát. Ilyen értelemben nem csupán a *Hírmondó* első számára, hanem magára a lapra is igaz Rát(h) saját megállapítása:

„Mindennek kezdete
Lassú, s eredete
Jár nehézség fontjával.”

(Az evangélikus egyház szakgyűjteményei közül a győri – könyvtári és levéltári anyagot őrző – intézmény 2011-ben vette fel Ráth Mátyás nevét. Ráth Mátyás nevét nemcsak az említett intézmény, hanem a Protestáns Újságírók Szövetségének szakmai díja is viseli.)

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Beszéljessünk Ráth Mátyás szerteágazó életpályája kapcsán a tudomány és a hit kérdéséről, valamint arról, hogy mit jelent számunkra, evangélikusok számára a kultúra.
- Ráth újságalapításán keresztül kerüljön a figyelem fókuszába a gyülekezet „belső” és „külső” megjelenése. Milyen fórumokat biztosít a gyülekezet tagjainak, és milyeneket az érdeklődőknek vagy a környező lakosságnak? Tudunk-e kifelé, mások felé szólni? Ha van az egyházközségnek gyülekezeti újságja, honlapja, közösségi médiában jelenléte, YouTube-csatornája, akkor nézzük át ezeket, és beszéljünk arról, hogy ki milyen változtatást, bővítést javasolna, és ahhoz milyen erőforrás szükséges.

Bél Mátyás (1684–1749)

ÉLETE

Az 1999. évi *Evangélikus Naptár*ban jelent meg az akkor kétszázötven éve elhunyt Bél Mátyásról egy kiváló összefoglaló Keveházi László tollából. A Magyarország nagy ékessége¹³ című életrajzi ismertetőt teljes egészében idézzük:

Evangélikus lelkész, tudós. Nevét és alakját mára a feledés homálya borítja. Sírját sem látogathatjuk, eltűnt a temetővel együtt Pozsony városában. Pedig nem sokkal halála után ezt a szép címet kapta: *magnum decus Hungariae* vagyis Magyarország nagy díszé, kis túlzással még koronának is fordíthatjuk az emlékező szót.

Hozzátehetjük: III. Károly császár háromszor is fogadta, sőt nemeséggel is megtisztelte őt. XII. Kelemen pápa pedig 1736-ban megajándékozta őt egy aranyéremmel, amelyen a megajándékozott képe volt. De mindennél többet mondanak azok az elismerések, amelyek tudományát értékelik: „Bél Mátyás nemcsak a legnagyobb tudományú ember, akit Magyarország a XVIII. századból felmutathat, hanem egyszersmind korának egyik legkiválóbb embere” – írja egy német történész. S talán még ennél is többet mond egy 20. század eleji magyar tudós: „Bél Mátyás nemcsak a 18. századi magyar tudományosság leguniverzálisabb szelleme, hanem általában a Németországban kialakult polihisztor iskolának is egyik legkimagaslóbb képviselője. Leibnizet kivéve, az egykori német tudományosság egy alakja sem mérkőzhetik vele tudomány és tehetség dolgában” – vagyis nemcsak Magyarország, hanem Európa ékessége is volt ő. S ha tudományának tartalmát és mélységét keressük, akkor a történettudós Kosáry Domokost kell segítségül hívunk, aki felsorolja, hogy földrajz, helytörténet, agrártörténet, néprajz, egyháztörténet, irodalomtörténet, nyelvtudomány, tudományszervezés, de nevelés, oktatás, pedagógia, sajtótörténet és államismeret mind-mind beletartozik kutatása kereteibe s ezek egyikét sem lehet művelni nevének és eredményeinek említése nélkül. Mindehhez már „csak” azt kell hozzátenni: evangélikus lelkész és tanár volt, aki egyforma könnyedséggel és szépséggel fejtette ki tudományát latin, német, szlovák és magyar nyelven is. Egy rövid megemlékezésben teljes képet nyújtani lehetetlen, az évfordu-

13 *Evangélikus Naptár* 1999, 39–42. o.

lón mégis kíséreljük meg alakjának és szolgálatának néhány vonását felidézni.

Kalandosnak is mondható élete a Zólyom megyei Ocsova községben indult 1684. március 24-én. Szülei egyszerű emberek voltak, édesapja a község mézárosa volt. De mindketten istenfélelemben nevelték gyermekeiket. Nem sokkal Mátyás születése előtt úzték el a falu evangélikus prédikátorát, és a kb. másfél mérföldnyire fekvő osztrolukai evangélikus templomot jelölték ki „artikulárisként”, amit a környék evangélikusai látogathattak. Bél Mátyás családja rendszeresen vállalkozott erre az útra, ha nem sikerült, otthon tartott az édesapa áhítatot, és énekelt a család a Tranoscius-énekeskönyvből. Mindez nyomot hagyott a fiú életében. Iskoláit több helyen is látogatta ezek közül kiemelkednek: Besztercebánya, Pozsony, Veszprém és Pápa. Utóbbi helyen már nevelő volt. A kiemelkedő tehetségű fiú segítséggel külföldre indult, Halle városát kereste fel. Az itteni egyetem és város egyszerre volt akkor a pietizmus és a modern tudományok centruma. Bél Mátyás itt már nemcsak tanult, hanem tanárként is dolgozott, itt lett tudóssá valójában. Külföldi állása is volt, de mikor „városa”, Besztercebánya hívta, hazajött. Lelkész és tanár volt egyszerre, s az iskolát fel is virágoztatta. Itt történt: egy császári tiszt ki akarta végeztetni, de megmenekült, ez 1709-ben volt, a napot ettől „második születésnapjaként” ünnepelte. 1714-től a pozsonyi gimnázium tanára, igazgatója, majd pozsonyi lelkészként és esperesként dolgozott haláláig.

Ekkor lett Pozsony igazán a magyar tudományos élet egyik fellegvára, a tanulók száma megkétszereződött, és szokás lett a tehetségesek között, hogy itt fejezték be tanulmányaikat. Ezen az életúton lett az ocsovai hentes fiából Magyarország ékessége.

A szívbeli hit embere volt Bél Mátyás. Akkoriban így nevezték őket: „pietisták”. Ez az irány az „ortodoxizmussal” – „dogmaticizmussal” szemben az élő hitet és az igaz keresztyén életet hangsúlyozta. A keresztyénség lényege nem a tanítás, vagy éppen a hadakozás a „tévtanítókkal” szemben, hanem a szívbeli hit megélése, vallották. Valószínűleg ebből már hazulról is vitt magával valamit batyujában. De igazán Halléban találkozott ezzel az iránnyal, sőt annak vezetőjével, August Hermann Franckével. Baráti kapcsolatról beszél ez a mondat: „Én nagyobb szerencsémnek tartom, hogy Francke uramat hallgathatom, mint ha az egész ország-világ kincsei az enyémeek volnának...” A kegyességben és

tudományban annyira előrehaladt, hogy Francke saját fiát is rábízta erre a magyar fiatalemberre. S amikor indulóban volt hazafelé, a hír előtte járt, egy egyházi vezető írta levelében: „Burius uram Conrectomak Bél Mátyást, ocsovai fiat commendálta, fészke leszen Besztercebánya a pietizmusnak.” Állomáshelyein fáradhatatlanul hirdette az igét, írta tanítványainak és gyülekezeteinek a kátét, sok szép és híres építő könyvet lefordított magyarra, sőt Krmann Dániellel, a pietizmus ellenfelével együtt cseh nyelvre fordította a Bibliát is. S ő, aki igazán mestere volt tudományának, tanítványait és a tanárokat így biztatta: „...végül és buzgón fohászkodjanak, hogy a végtelen irgalmasságú Isten fáradozásait, melyeket az ő nevének dicsőségére, az egyház hasznára és az ifjúság jólétére megkezdettek, nem mulétkony, de az örök élet jutalmával buzdítsa kitarásra, és így hivatásukba Isten segedelmével nyugodt lélekkel járjanak el.”

Vannak, akik szerint Bél Mátyás a pietizmus és felvilágosodás „mezsgyéjén” élt, mások szerint nem is volt igazán pietista, legalábbis annak nem a szűkkeblű szárnyához tartozott. Szabad legyen azonban így fogalmazni: Bél Mátyás egyszerre volt az igaz hit és a tudomány embere.

Bél Mátyás 1684–1749

Hazájának elkötelezett tudósa volt – ez a másik vonása. „Hungarus-értelmiség”, nevezte valaki találóan őt és társait. Tulajdonképpen minden tudományát hazája javára fordította, minden ereje hazája ismertetése volt.

Ezért foglalkozott a magyar nyelv tanításával (magyar nyelvtant írt német nyelven is) és nyelvünk alakulásával, történetével eredetével is. Ma már meghaladott az álláspontja: minden nyelv őse a héber. Így került sor tanulmányára a „szkíták-hunok rovásírásáról”. De hazánkban először ő figyelt fel a finn–magyar rokonságra is, ezt levelezéséből tudjuk. Még nagyobb ügye élete főműve lett, a *Notitia Hungariae novae* – óriásira tervezett mű.

Eredetileg ebben szó lett volna a „régí magyarokról” (őseinkről) és az „új Magyarországról” (a királyok történetéről). Ami végül is négy hatalmas kötetben megjelent, az kilenc vármegye részletes leírása, történetükkel, földrajzukkal, leírásukkal. A befejezetlen mű kézírata Esztergomban van. Ezért lehet Bél Mátyást az „államismeret” fejlesztőjének és a hazai földrajz elindítójának is mondani. Miközben dolgozott, egyre több forrás, dokumentum, kódex került kezébe, ezeket összegyűjtve, egy részüket ki is adta az *Adparatus...* című írásában. Így lett a modem történetírás atyja, a források gyűjtőjévé, feldolgozójává. *Historicus patrius* – írta róla valaki, ma talán így mondhatnánk: „hontörténész”. S akkor még nem beszéltünk pedagógiai műveiről, tankönyveiről. Volt olyan tankönyve, amelyet száz évig használtak még.

Szakított a magyarázat nélküli „memorizálás” rendszerével, bevezette a hetenkénti tanári értekezleteket s a tanárok „jegyzőkönyvét”, haladási naplójukat. S csak megemlíjtük szintén a hazáját szolgáló, de tanítványainak is segítő újságját, a *Nova Posoniensiat*.

Az emlékezésen túl mit tanulhatunk Bél Mátyástól? Évtizedekig arról hallottunk, hogy a hit és tudás két külön, egymással szemben álló ügy. Bél Mátyás élete az ellenkezőjét bizonyítja: nála a hit és tudás nem zárták ki egymást, sőt így lett élete teljessé – a kettő egységében. A hit és tudás egységében lehet életünk teljessé, s ha „hazánk díszei” nem is, de annak szolgálói mi is lehetünk így a magunk helyén és ma is.

KÉRDÉSEK, FELDOLGOZÁSI JAVASLATOK

- Bél Mátyás polihisztóri világlátása alkalmas arra, hogy ne csak az életműről, hanem abból kiindulva a teológia és a tudományok viszo-

nyárról beszéljünk. Érdemes először a teológia szépségére helyezni a fókuszot. A teológia és tudomány kérdésében ne hallgassuk el, hogy volt idő, amikor a teológia a tudományos ismereteket nemcsak megkérdőjelezte, hanem az is előfordult, hogy gátolta. Keressük a kölcsönhatásokat. Beszéljünk továbbá korunk kihívásairól.

- *Ki volt Bél Mátyás, a legnagyobb magyar valóságkutató?* Kozsdi Tamás előadása, 2020¹⁴

Az evangélikus – katolikus Közös nyilatkozat a megigazulás tanításáról aláírása

A KÖZÖS NYILATKOZATRÓL

„A közvéleményre – a szekulárisra éppúgy, mint az egyházra, a protestánsra éppúgy, mint a római katolikusra – a meglepetés erejével hatott, hogy a Vatikán és a Lutheránus Világszövetség képviselői 1999. október 31-én Augsburgban aláírtak egy közös dokumentumot a megigazulás tanításáról” – állapítja meg 2000-ben megjelent tanulmányában Reuss András.

Reuss András Tanulmányozzuk a római katolikus – evangélikus közös nyilatkozatot a megigazulásról!¹⁵ és Hafenscher Károly Quo vadis ecclesia? Quo vadis ökumené?¹⁶ című tanulmányai kiváló alapjai lehetnek a közös nyilatkozat megismerésének. Elmélyíthetik a résztvevők „felnőtt hitét”, valamint lehetőséget teremthetnek arra, hogy gyülekezeti közösségekben is érdemi diskurzus alakuljon ki olyan kérdésekről, mint megigazulás, ökumené, felekezetek közötti dialógus.

Amennyiben a bibliaórai csoport önmaga identitását „külső tükörből” is hajlandó megvizsgálni, akkor ezek az alkalmak lehetőséget kínálhatnak arra, hogy „katolikus olvasatból” vizsgáljuk önmagunkat. Igazán építő beszélgetések jöhetnek így létre! Ehhez ajánljuk Lukács László Az evangélikus-katolikus Közös Nyilatkozat¹⁷ című írását is a *Vigilia* 2001/2-es lapszámából, valamint szintén Lukács Lászlótól A katolikus

14 <https://youtu.be/SgaSwtgKtN8>.

15 REUSS 2000.

16 HAFENSCHER 2001.

17 LUKÁCS 2001.

Luther-kép változása napjainkban¹⁸ című írást. Érdeemes a tanulmányokat előzetesen kiosztani, hogy a vállalkozó testvérek készülhessenek előadással. Ezt követi a beszélgetés.

Örömteli, hogy az 1999-ben aláírt dokumentumot nemcsak számos testvéri gesztus, hanem az Evangélikus – Római Katolikus Egyház-bizottság 2006-ban megjelent, *Az egyház apostolisága* című tanulmánya, 2013-ban *A szembenállástól a közösségig* követte. A dokumentumok az *Úton az egység felé* című kötetben egybeszerkesztve olvashatók.¹⁹

AZ ÖKUMENÉRŐL

A dialógus folytatásaként Kránitz Mihály római katolikus teológustól idézetek az ökumenéről:

„1910-től, az edinburghi missziós konferenciától, vagyis az ökumenikus mozgalom megindulásától kezdve a keresztény egység teljes megvalósítása érdekében egyre több szempont, vitás és vitatott kérdés került előtérbe, melyek megoldásra vártak. Krisztus új parancsa a szeretetre szólítja fel követőit, mely a Szentlélek minden hívőt egyesítő ajándéka”²⁰ – állapítja meg Kránitz Mihály *Emlékezés és egységkeresés a reformáció 500. évfordulóján* című kötetében. Később – az Ökumenikus tapasztalat az ősegyházban című alfejezetben – hozzáteszi: „A keresztény egység kérdése voltaképpen már az egyház alapításától kezdve felmerül, mivel Jézus az utolsó vacsorán ezt hangsúlyozottan kérte mennyei Atyjától: »Legyenek mindnyájan egy!«”

A római katolikus teológus 2020-ban a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa szervezésében tartott előadást az ökumenéről.²¹ Ebben többek között hangsúlyozta:

„A 20. századra sokakban megérett a remény, és ezzel együtt megszületett a bátorság is, hogy valamennyien az egységért küzdjenek. A megosztottság ugyanis hiteltelenné teszi az evangéliumot. Az egyes egyházak gyakran nem Krisztust, hanem magukat akarták elvinni távoli földrészekre. Ám ezzel együtt megmaradt a különbözőség és a szakadás továbbadása is. [...] Az emberi »oldal«, az érzelmi hullámvész, a másik-

18 LUKÁCS 2017.

19 GÖRFÖL–REUSS 2021.

20 KRÁNITZ 2016, 38. o.

21 Az előadás szerkesztett változata: http://meot.hu/dokumentumok/2020kereszttyen/kranitz_mihaly_eloadasa_meot.pdf.

kal szembeni előítélet, az irigység, a harag és sokszor a gyűlölet, úgy tűnik, már megszilárdította az elválasztó határokat az egyes egyházak között. Egy új pünkösd azonban a korábban szemben álló feleket közel hozta egymáshoz. Először protestáns, majd ortodox, végül katolikus részről »egyre inkább vágyakoztak Isten egyetlen és látható egyháza után« (UR 1). A XX. században korábban soha nem látott közeledés indult meg a különböző egyházak részéről.

A protestáns egyházak egységvágya nemcsak egyszerű fellángolás volt, hanem komoly szándék, mely először profetikusan egyénekben, majd egyes szervezetekben, végül pedig az Egyházak Világtanácsának megalapításában (Amszterdam, 1948) öltött testet. A katolikusok sem lehettek tétlenek. Az egységkeresés szelleme őket is megérintette. Az egyház él – mint Krisztus misztikus teste –, így nem szabad be- és elzárkóznia, hanem bölcsen és megfontoltan válaszolnia kell az idők jeleire.

A II. Vatikáni Zsinat a római katolikus egyháznak a kereszténység jövőjét döntően meghatározó nagy eseménye volt. A belső megújulás és a világgal folytatott párbeszéd mellett a keresztény egység megvalósítása volt a célja. Szentéletű pápák (XXIII. János, VI. Pál és II. János Pál) sora nyílt meg a Szentlélek sugallata előtt, és tette alkalmassá a katolikus egyházat az egység szellemében való gondolkodásra. Nem maradtak a »zárt« falak között a létszámbeli fölény látszólagos biztonságával, hanem addig az ideig szinte szokatlan módon számos nem katolikus egyházfővel találkoztak, folytattak kétoldalú megbeszéléseket, és adtak ki jelentős dokumentumokat. [...]

A krisztusi egység szemlélet elsajátításához rendkívül szükséges az a lelki nevelés, amely a gondolkodásban és a szívben hoz megújulást és változást. A keresztény egységért mondott ima pedig »az ökumenizmus szíve« (UR 8). Találékonyan kell lennünk, ráhagyatkozva a Szentlélekre, kutatva, hogy személyesen, közösségben vagy intézményi szinten mit adhatunk hozzá a keresztény egység fejlődéséhez. A lelki ökumenizmus páratlan lehetőségeket kínál az egyházak közötti együttműködés különféle területein.

Nem magunkat, hanem Krisztust kell megmutatni a világnak, de éppen a »mi«, vagyis valamennyi keresztény egységével.”

Az ökumenikus törekvés lelkületéről Kránitz megállapítja: „A kereszténység és az egyházak nemcsak egymás, hanem a világ felé is fordulnak, mivel Jézus a világba küldi a ma apostolait is: »Legyetek tanúim!«

(ApCsel 1,8) »Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!« (Mk 16,15) Ez a krisztusi felszólítás és parancs az alapja az igazi egységtörekvésnek, mely nem emberi vállalkozás, hanem isteni kívánság, hogy a keresztények közös és együttes élete minta és példa legyen a világ egésze számára arra, hogy miként lehet Isten elgondolása szerint itt a földön – mely a mi otthonunk – abban a szeretetben élni, mely Istennek is a sajátja, mert ő maga a szeretet. (Vö. 1Jn 4,8)²²

ÚTON...

A szembenállástól a közösségig című dokumentum zárópontjai nemcsak testvéri utat jelölnek ki a két felekezet viszonyában, hanem gyülekezeti szinten is alkalmasak arra, hogy átbeszéljük az egyes felszólítások mélyebb rétegeit.

- Az első felszólítás: A katolikusok és az evangélikusok mindig az egység, nem pedig a megosztás szempontjából indulnak ki, megerősítve azt, ami összeköt – noha a különbségek könnyebben láthatók és átélhetők.
- A második felszólítás: Az evangélikusok és a katolikusok engednek a folyamatos transzformáció erejének az egymással való találkozás és a hitről való kölcsönös tanúságtétel által.
- A harmadik felszólítás: A katolikusok és az evangélikusok újra elkötelezik magukat a látható egység keresése mellett, konkrét cselekedetekkel közösen munkálva azt, állandóan törekedve e cél elérésére.
- A negyedik felszólítás: Az evangélikusok és a katolikusok közösen fedezik fel újra Jézus Krisztus evangéliumának erejét a mai korban.
- Az ötödik felszólítás: A katolikusok és az evangélikusok közösen tesznek tanúságot Isten kegyelméről az ige hirdetése és a világban végzett szolgálat által.²³

22 KRÁNITZ 2016, 43. o.

23 GÖRFÖL–REUSS 2021, 662–663. o.

Felhasznált irodalom

- Aquinói Szent Tamás szemelvényekben magyarul és latinul. Kiválogatta, bevezette, fordította és magyarázta Schütz Antal. Szent István Társulat, Budapest, 1943. Web: http://ppek.hu/szit-pdf/Schutz_Antal_Aquinoi_Szent_Tamas_szemelvényekben_facsimile.pdf.
- BABURA László: *Szent Ambrus élete*. Szent István Társulat, Budapest, 1925. Online: http://www.ppek.hu/konyvek/Babura_Laszlo_Szent_Ambrus_elete_1.pdf.
- BALTHASAR, Hans Urs von: *A dicsőség felfénylése. Teológiai esztétika. III/1. köt. A metafizika terében. Ókor*. Ford. Görföl Tibor. Sík Sándor Kiadó, Budapest, 2007.
- BÉRES Tamás: *Evangélikus etikai építőkövek*. In: Kodácsy-Simon Eszter (szerk.): *Értelmes szívvel. Etikai témák az evangélikus oktatásban*. Luther Kiadó, Budapest, 2016. 13–39. o.
- CHADWICK, Owen: *A reformáció*. Ford. Szabó István. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
- GÖRFÖL Tibor – KRÁNITZ Mihály: *Teológusok lexikona*. Osiris Kiadó, Budapest, 2002.
- GÖRFÖL Tibor – REUSS András (szerk.): *Úton az egység felé. A római katolikus – evangélikus párbeszéd dokumentumai. 1972–2013*. Luther Kiadó – Vigilia Kiadó, Budapest, 2021.
- HAFENSCHER Károly: *Quo vadis ecclesia? Quo vadis ökumené? Vigilia*, 66. évf. 2001/2. sz. 89–95. o. Web: https://vigilia.hu/pdfs/Vigilia_2001_02_facsimile.pdf#page=11.
- HEUSSI, Karl: *Az egyháztörténet kézikönyve*. Ford. Magyar István. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
- JÁNOSI Valéria: *Egyháztörténet. Evangélikus hittankönyv 11. évfolyamos diákok számára*. Luther Kiadó, Budapest, 2006.
- KODÁCSY-SIMON Eszter (szerk.): *Értelmes szívvel. Etikai témák az evangélikus oktatásban*. Luther Kiadó, Budapest, 2016. Web: https://medit.lutheran.hu/files/kodacsy_simon_eszter_ertelmes_szivvel.pdf.
- KRÁNITZ Mihály: *Emlékezés és egységkeresés a reformáció 500. évfordulóján*. Szent István Társulat, Budapest, 2016.
- KRÁNITZ Mihály: *Mit ért el az ökumenikus mozgalom az egységben?* Előadás. 2020. http://meot.hu/dokumentumok/2020keresztyen/kranitz_mihaly_eloadasa_meot.pdf.

- LACKNER Pál: *A budakeszi evangélikus templom és a 20–21. századi keresztyén mártírok*. Budakeszi Evangélikus Templomért Alapítvány, Budakeszi, 2021.
- LANE, Tony: *A keresztyén gondolkodás rövid története*. Ford. Pásztor Péter. Harmat Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2001.
- LUKÁCS László: A katolikus Luther-kép változása napjainkban. *Vigilia*, 82. évf. 2017/2. sz. 802–811. o. Web: https://vigilia.hu/pdfs/Vigilia_2017_11_facsimile.pdf#page=4.
- LUKÁCS László: Az evangélikus-katolikus Közös Nyilatkozat. *Vigilia*, 66. évf. 2001/2. sz. 152–153. o. Web: https://vigilia.hu/pdfs/Vigilia_2001_02_facsimile.pdf#page=74.
- LUTHER, Martin: *Asztali beszélgetések*. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2014. (Luther válogatott művei 8.)
- McGRATH, Alister:
- PERENDY László (szerk.): *Patres. Olvasmányok az I. évezred keresztyén irodalmából*. Szent István Társulat, Budapest, 2011.
- PINCKAERS, Servais: *A keresztyén erkölcsteológia forrásai*. Ford. Turgoyni Zoltán. Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest, 2001.
- Reformáció MNL*, <https://reformacio.mnl.gov.hu>.
- REUSS András: Tanulmányozzuk a római katolikus – evangélikus közös nyilatkozatot a megigazulásról! *Lelkipásztor*, 75. évf. 2000/3. sz. 96–101. o. Web: https://medit.lutheran.hu/files/2000_reuss_andras_tanulmanyozzuk_kozos_nyilatkozat.pdf.
- SÓLYOM Jenő: *Hazai egyháztörténelem*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1990. Web: https://medit.lutheran.hu/files/solyom_jeno_hazai_egyhaztortenelem.pdf.
- SÓLYOM Jenő: *Hazai egyháztörténelem. Evangélikus vallásnevelési tankönyv*. 3. kiad. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1990. Online: <https://medit.lutheran.hu/site/konyv/2959>
- SZENT Ambrus: *A kötelességekről. A bűnbánatról*. Ford. Meggyes Ede – Tóth Vencel – Hrotkó Géza. Jel Kiadó, Budapest, 2005. (Ókeresztyén örökségünk 9.)
- SZÜCS Ferenc: *Teológiai etika*. Református Zsinati Iroda, Budapest, 1993.
- TÓTH-SZÖLLŐS Mihály (szerk.): *Evangélikus naptár az 1999. évre*. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1998. Web: https://medit.lutheran.hu/files/evangelikus_naptar_1999.pdf.

VANYÓ László: *Ókeresztény írók lexikona*. Szent István Társulat, Budapest, 2004.

Vigilia, 2001/2. sz. Web: https://vigilia.hu/archivum/index.php?route=product/category&path=17_808_810; 2017/11. sz. Web: https://vigilia.hu/archivum/index.php?route=product/category&path=17_1017_1028.

VILÁGI Dávid: Az első magyar hírlapíró. *Reformáció MNL*, 2016. szeptember 10. https://reformacio.mnl.gov.hu/az_első_magyar_hirlapíró.

Ifjúság

Földi és mennyei perspektíva

Ifjúsági sorozat

HULEJ ENIKŐ

Előljáróban a sorozatról

Két szempont alapján építettem fel a sorozatot. Egyrészt olyan bibliai történeteket választottam, amelyekben gyermekek, fiatalok szerepelnek, másrészt pedig arra törekedtem, hogy az egyes alkalmak erősíthessék a fiatalokban az Úr iránti elkötelezettséget. Remélem, jó beszélgetések alakulnak majd ki az ifikörökben, szívesen dolgoznak együtt a fiatalok a feladatokon, és eközben mind a földi, mind a mennyei perspektíva jobban feltárul előttük. Legyen áldás a vezetőkön és a résztvevőkön egyaránt!

Ki vagyok én?

Bevezető alkalom az ószövetségi részhez

Alapige: Zsolt 127

Vésd a szívedbe: Ezt mondja az Úr: „*Drágának tartalak és becsesnek.*” (Ézs 43,4)

A 127. zsoltár a zarándokénekek közé tartozik (Zsolt 120–134). Két részre osztható: szó van benne a tágabb és szűkebb közösségről, az 1–2. versben a város, a 3–5. versben a család jólétéről, biztonságáról szól és arról, hogy mindkét területen szükséges az Isten áldása.

A *bánáh* szó jelentése: épít, házat épít, családot alapít. Összecseng ez a szó a *bén* (fiú) szóval. A zsoltár első részében a ház építésével, a város

őrzésével és a kemény munkával kapcsolatban állapítja meg a zsoldáros, hogy mindez hiábavaló abban az esetben, ha nincs rajta Isten áldása.

„*De akit az Úr szeret, annak álmában is ad eleget.*” – Ez nem azt jelenti, hogy dőlünk hátra és henyéjlünk, hanem azt, hogy az Úr megáldja az övét akkor is, amikor pihennek. Jézus is erről beszél a magától növekedő vetés példázatában, hogy a magvető elveti a magot, majd alszik, a mag pedig közben sarjad és nő (Mk 4,26–29).

Tegyük meg azt, ami tőlünk telik, de legyünk tudatában annak, hogy szükségünk van Isten áldására! Hiszen bármilyen jól van felépítve a ház, jöhet olyan természeti csapás, amelyben csak Isten tud megőrizni; bármilyen éberrel figyel az őr, jöhet olyan erős ellenség, amellyel szemben a város tehetetlen, ha csak a saját erejére hagyatkozik; s lehet éjfélíg dolgozni, mégsem lesz jó íze a kenyérnek, hacsak nem hálaadással veszi az ember.

A második részben a gyermekek mint ajándékok szerepelnek (a héber szó jelentése: örökség), és azt a szemléletet tükrözik e versek, hogy a gyermekáldás jutalom, áldás. Az ifjakat a nyílhoz hasonlítja a zsoldáros, és azt emeli ki, hogy vitás helyzetekben védelmet jelent a család. Talán azért is, mert a „héber a nyilakat gyakran »a tegez fiai« elnevezéssel illeti”.¹

A nyíl fából vagy nádból készített, többnyire bronzból vagy állati csontból készült hegygel ellátott vessző, amelyet a megfeszített íjból lőttek ki. Elsősorban támadófegyver volt (2Kir 9,24), de használták jeladásra is (1Sám 20,20kk). Szimbolikus jelentése is van: használatos a támadó szándék (Zsolt 7,14; 11,2; 57,5; 64,4; Ef 6,16), illetve a hamis beszéd kifejezésére (Zsolt 64,4; Péld 25,18; Jer 9,7), valamint jelképe a hatalomnak és az erőnek (5Móz 32,23; Zsolt 45,6; Ézs 5,28), illetve Isten ítéletének (Jób 6,4; 34,6; Zsolt 38,3; Ézs 5,28; 7,24; JSir 3,12), de szabadításának is (4Móz 24,8; 2Kir 13,16; 19,32; Zsolt 91,5). Isten hegyes nyíllá tette a prófétát (Ézs 49,2).²

A zsoldáros itt az ifjakat hasonlítja nyilakhoz, ami – mivel az egész zsoldár pozitív hangvételű, és az áldásról szól – nyilván nem a támadófegyver-jelleget, hanem a messzi hatótávolságot akarja hangsúlyozni.

1 *Biblia – Magyarázó jegyzetekkel.* Kálvin Kiadó, Budapest, 1996. 702. o.

2 <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyn-bibliai-lexikon-C97B2/n-ny-CA32B/nyil-CA3AD/>.

A nyilat messzire ki lehet löni, ott van tehát ebben a képben az a távlat, hogy a fiatalok a jövő reménységének hordozói. S a szülő, illetve a felnőttek felelősségének kérdését is felveti, hiszen nem mindegy, hogy a kéz, amely kilövi a nyilat, milyen szándékkal és hová céloz. Meghatározó az a családi háttér, amely fiataljaink mögött van.

Ám míg a nyílvesző engedelmesen suhan oda, ahová céloznak vele, az ifjak korántsem ilyen engedelmesek, illetve az ifjaknak korántsem kell ilyen engedelmesnek lenniük.

Azért javaslom a teljes zsoltárt elolvasni az ifjalkalmon, nem csak a második részt, hogy elgondolkodhassunk együtt azon, mit jelent a tágabb és szűkebb közösségben való létünk, és hogy mennyire fontos Isten áldása is.

RÁHANGOLÓDÁS

Gyűjtsük össze, mit szoktak mondani a szülők, illetve általában a felnőttek a gyerekekre és a fiatalokra! Számíthatunk pozitív és negatív mondásokra is.

Például: Ők a jövő reménységei. / Istencsapása ez a gyerek!

Nagy ajándék számunkra, hogy megszületettél! / Ha nem jöttél volna, továbbtanulhattam volna!

Boldog vagyok, ha csak rád gondolok. / Sírba viszel azzal, amit művelsz!

FELDOLGOZÁS

Olvassuk el: Zsolt 127

Minek nevezi a zsoltáros a gyermekeket és ifjakat?

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Az újfordítású Bibliában ajándékként fordítják azt a héber szót, amelynek elsődleges jelentése: örökség (a Károli-fordításban örökség szerepel). – Milyen példákat tudsz mondani arra a fajta örökségre, amelyet értékesnek tarthat az utókor, és arra, amely teher az örökösnek? Mitől függ az, hogy valakinek az élete milyen örökség lesz mások számára?
- Van-e köztetek, aki szokott ijázkodni? Ha igen, ossza meg a tapasztalatát! Mire kell figyelni egy nyíl kilövésekor, illetve mire jó ez a tevékenység? – Milyen üzenete lehet annak, hogy az ige nyilakhoz hasonlítja a serdülő ifjakat?

- A családi háttér sok szempontból meghatározza, hogy hová jut az ember (ahogy meghatározó a kéz, amely kilövi a nyilakat). – Milyen a te családod?
- A nyíl, ha kilövik, a cél felé suhan. – A te életed milyen cél felé tart? Fogalmazd meg a céljaidat – a földi és mennyei perspektívában egyaránt!
- A zsoltáros beszél a konfliktushelyzetekről, amelyekben sokat számít, ha valaki nincs egyedül. – Te hogy tapasztalod: milyen helyzetben jelentett védelmet számodra a családod, illetve milyen helyzetekben szeretnéd, hogy melléd álljanak?

ÉNEK

Eljött az óra – ZÉ 13

ÚTRAVALÓ

Isten ajándéka vagy. Van mögötted egy háttér: a családod és a gyülekezed, és előtted egy cél, amely felé tartasz. Isten segítségével megtalálhatod azt az utat, amelyen érdemes végighaladnod, és az ő kegyelmével a mennyei örökség is a tiéd lehet. Csak haladj bátran előre!

Hallom!

Sámuel elhívása

Alapige: 1Sám 3,1–21

Vésd a szívedbe: *„Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád!”* (1Sám 3,9)

296

Anna meddő asszony volt, aki Istenhez fordult bánatával, és megígérte: ha fia születik, az Úr szolgálatára ajánlja fel. Amikor e gyermek megszületett, Sámuelnek (jelentése: Isten meghallgatott) nevezte el, hiszen imameghallgatás volt ő az Istentől. Mikor Sámuel nagyobbacská lett, akkor pedig ígéretéhez híven elvitte őt Éli főpaphoz Silóba (1Sám 1).

Hálával volt tele a szíve, mert tapasztalta az Úr hatalmát és szeretetét, és hálaénekében nagy igazságokat mondott ki Istenről: erős köszikla, felemeli a megalázottakat, felhoz a sírból (1Sám 2).

S bár látszólag „lemondott” gyermekéről azzal, hogy az Úr szolgálatába adta, valójában szívének teljes szeretetével fordult ezután is az Úr és

Sámuel felé. Évente látogatta gyermekét, és maga készítette a ruhácskáit, amelyeket a látogatások alkalmával adott át neki (1Sám 2,18–21).

Isten népe nehéz időszakot élt át. A nehézség látszólag a filiszteusok támadásaiból adódott, ám az igazi probléma ez volt: „...*abban az időben ritkaság volt az Úr igéje.*” (1Sám 3,1) Egy közösség, amelynek *elvileg* volt Istene, *gyakorlatilag* nem volt élő kapcsolatban Istennel! Voltak papok és szertartások, de az Úr nem szólt. Isten ezen a helyzeten akart változtatni, és a kis Sámuel használta fel ebben.

Sámuel és Éli fekvőhelye a szent sátorban volt, a szövetségláda közelében. Éli látása már megromlott – ténylegesen és szimbolikusan is. Szemet hunyt fiai bűnei felett.

Amikor egyik éjjel valaki nevén szólította, Sámuel Élihez futott, hiszen még nem ismerte az Urat, és Élinek is csak a harmadik hívás után jutott eszébe, hogy ha nem ő, akkor Isten szólítja Sámuel.

Annak ellenére, hogy Éli papi hivatásában kudarcot vallott, a kis Sámuelnek a sorsdöntő éjszakán mégis ő adott tanácsot, hogy mit mondjon, hogyan válaszoljon. Isten kegyelmes ma is: nem lelkészeinek helytállásától függ, hogy valaki találkozik-e Istennel.

Amikor Isten beszélt Sámuellel, ez egyben nagy fordulatot jelentett Izrael életében is: Isten újra szólt általa az ő népéhez. Volt mondanivalója a számukra, és talált egy embert, akin keresztül kijelentette akaratát. Megítélte Élit a háza népével együtt, és ettől kezdve Sámuel prófétán keresztül adott útmutatást.

RÁHANGOLÓDÁS

Bizonyára ismerős a fiataloknak Sámuel elhívásának története, ezért idézzék fel együtt a történet főbb elemeit.

FELDOLGOZÁS

Olvassuk el: 1Sám 3,1–21

Feltűnt-e olyan részlet, amely eddig nem?

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez

- Mi lehet az oka annak, ha nem szól az Úr az egyházban, egyházi iskolában, istentiszteleten, pedig minden fontos elem megvan? Tényleg nem szól az Úr, vagy csak te nem hallod?

- Sok kritika éri az egyházi embereket, és sajnós időnként ez jogos is. Éli nem volt jó főpap. Az, hogy történik-e fordulat egy fiatal életében, mégsem függ a lelkésztől, hittanántól?
- Ismersz-e olyan embereket – a tanulmányaidból vagy személyesen –, akik arról tettek bizonyosságot, hogy hallották Isten szavát, és az Úrtól kaptak útmutatást, feladatot?
- Ha egyházi iskolába jársz, akkor kinek a döntése volt ez? Szüleid akarták, vagy te? Azért írtattak be oda, hogy közelebb kerülj Istenhez, vagy azért, mert jó iskolának számít?
- Hogyan, milyen módon szól ma Isten? Téged megszólított-e már?
- Kinek van közületek olyan élménye, hogy egy bizonyos igén vagy élethelyzetben keresztül úgy érezte: Isten ad neki útmutatást valamivel kapcsolatban?

ÉNEK

Szavad törjön utakat – ZÉ 73

ZENE

Pintér Béla: *Ha szól szavad*³

Mikor nincs bennem tűz, Lelked újra felfűt
 Ahogy ismét látom kezed nagy tetteit;
 Mikor nincs előttem út, Lelked újra lángra gyújt
 Ahogy ismét látom kezed nagy tetteit;
 Ahogy ismét látom kezed nagy tetteit;
 Ha szól szavad, tenger hasad, s népek jönnek rajta át;
 Hit, remény ébred fel, dicsőséged árad ránk.
 Szenvedések útján irgalmad segít át,
 Ahogy ismét látom kezed nagy tetteit;
 Ének ébred bennem, mely felrázza lelkem
 Ahogy ismét látom kezed nagy tetteit;
 Ahogy ismét látom kezed nagy tetteit.

³ <https://youtu.be/f1fLHeVo6vM>.

ÚTRAVALÓ

Istennek ma is van mondanivalója az emberek számára. Nagy ajándék, hogy átélhetjük: megszólít minket, és a mi életünkre vonatkozóan mond valamit. Akinek ez nem személyes élménye még, ne csüggedjen! Imádkozhat ezért, hogy átélje, meghallja.

Kérjük meg a fiatalokat, hogy a következő alkalomra készüljenek azzal, hogy elolvassák otthon 1Sám 16. és 17. fejezetét.

Szívből!

Az ifjú Dávid története

Alapige: 1Sám 16–17

Vésd a szívedbe: *„Az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szívben van.”* (1Sám 16,7)

Dávid az egyik legismertebb alak, központi szereplő a Bibliában. A teljes történet: 1Sám 16–1Kir 2.

Fiatal srácként bukkant fel először, amikor Sámuel próféta felkente őt Izrael királyának, ám Saul király hatalomhoz való ragaszkodása miatt évekig nem ülhetett fel Izrael trónjára. Ebben az időszakban jelleme formálódott és az Úrral való kapcsolata erősödött.

Királyságának negyven éve alatt Izrael megszilárdult. Jeruzsálemet tette fővárossá és kultuszi központtá. Templomot nem építhetett, de oda vitette a szövetségládát. Kitűnő hadvezér volt, sok háborút vívott, eleinte főleg a filiszteusokkal, később a környező népekkel is. Nagy birodalmat épített ki.

A Betsabéval való viszonya nagy bukás és szégyen volt, hiszen istenfélő ember léteére követte el, mégis kulcsfontosságú történet. Amikor az Úr szembesítette vétkeivel, összetört azok súlya alatt, böjtölt és imádkozott, s megtapasztalta az isteni kegyelmet. Így vált példává és biztatássá azok számára, akiket ma buktat el a bűn. Hiszen Isten ma is kegyelmes azokhoz, akik őszinte bűnbánattal kiáltanak hozzá.

Dávid a Messiás előképe is, Jézus Dávid házából származik.

Most a fiatalokkal a fiatal Dávidra figyelünk (1Sám 16–17).

Adott egy srác, a betlehem-i Isai legkisebb gyermeke, aki kint volt a nyájjal a mezőn, miközben otthon fontos vendéget fogadtak. A hiánya csak akkor tűnt fel családjának, amikor Sámuel az ott lévő fiúk láttán

csak csóválta a fejét, hiszen egyikben sem ismerte fel Izrael leendő királyát.

Megtörtént Dávid királlyá kenése, tehát Isten szemében ettől kezdve ő volt a király, ám a trónra még hosszú évekig nem ülhetett fel.

Két beszámolót olvasunk arról, hogyan került kapcsolatba Saullal, illetve a királyi udvarral. Egyrészt azt, hogy a kedélybeteg Saulnak zene-terápiát javasoltak a szolgálói, és valakinek eszébe jutott Isai fia, aki jól pengette a lantot. Másrészt pedig, hogy Góliát legyőzésekor hívta fel magára a figyelmet.

RÁHANGOLÓDÁS

Osszuk párokba a fiatalokat! Mi jut eszükbe Dávidról? Írják fel egy kis cetlire. Lehet ez egy történet címe, egy epizód Dávid életéből, egy rá jellemző tulajdonság, egy hozzá kötődő személy neve... Amikor össze-síjtjuk az eredményt, a cetliket tegyük az asztalra/tűzzük egy táblára.

Érdekes lehet kicsit elidőzni e rész végén és megnézni, mi az, ami sokaknak eszébe jutott. Mai alkalmunk szempontjából fontos kapcsolópontok: legkisebb gyerek, pásztorfiú, Góliát legyőzője.

FELDOLGOZÁS

Kicsoda Dávid? 1Sám 16 alapján gyűjtsük össze a jellemzőket!

- A 8. (legkisebb) gyerek a családban, ami nem kivételezettséget jelentett, hanem inkább mellőzöttséget.
- Feladata a juhok őrzése volt, emiatt sok időt töltött kint a természetben, keveset volt otthon, sokat volt egyedül, volt ideje gondolkodni, imádkozni, lantot pengetni.
- Helyes, életrevaló srác: pirosposzsgás, szép szemű, jó megjelenésű.

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Milyen a te családod? Hány testvéred van? Milyen a helyzete nálatok a legkisebbnek?
- Mennyire érzed, hogy te fontos vagy a családod számára? Előfordult-e, hogy elfelejtettek neked szólni valami fontos dologról? Ha igen, hogy reagáltál?
- Kaptál-e olyan feladatot az iskolában, gyülekezetben, amelyre a családod szerint nem vagy alkalmas? Ha igen, hogyan kezdted hozzá? Sikerült-e helyállni? Volt-e olyan, hogy csak bizonyos idő elteltével tudtál nekikezdeni a kapott feladatnak?

- Ha szolgálatot bíztak rád a gyülekezetben, ki volt az, aki kiválasztott, és mit szóltak hozzá a gyülekezet tagjai?

Kicsoda Dávid? 1Sám 17 alapján gyűjtsük össze a jellemzőket!

- Apja utasításának engedelmeskedve meglátogatta a testvéreit, így került a csatamezőre.
- Véletlenül fültanúja lett annak, hogy Góliát gyalázza Istent, és azt érezte, hogy ezt nem szabad szó nélkül hagyni.
- Bátor fiú, aki szembenézett már életveszélyes helyzetekkel, amikor a nyáját vadállatok támadták meg. Tudta, hogy Góliát veszélyes, de azt is, hogy Isten vele van, mert valójában azt a csatát Góliáttal az Isten vívja meg.
- Testvérei kigúnyolták, a király megpróbálta lebeszélni.
- Saul fegyverzete túl nagy volt rá, saját eszközeivel, parittyával és öt kővel indult a harcba.
- Hangsúlyozta többször is: Isten dicsősége a tét!

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Milyen jó ügy érdekében álltál már ki bátran? Milyen támadásokat szenvedtél el emiatt?
- Volt-e, hogy nem álltál ki a jó ügy érdekében, hanem gyáván meghunyászkodtál? Milyen indokaid voltak?
- Ki az, aki a te füled hallatára szidta Istent, az egyházat, a hívőket? Hogyan reagáltál akkor?
- Milyen bátorítást kaptál most Dávid történetéből?

ÉNEK

*Dávid egykor, mint pásztorfiú*⁴

Dávid egykor, mint pásztorfiú indult a harcba.
Fegyverzete nem volt egyéb, mint bot és parittyá.
Tarisznyájában öt sima kő, mégsem félt szíve,
Páncélruhás Góliátot nyomban legyőzte.

Jó barátom, van-e hited győzni minden bűn felett?
Ellenállni, ha a világ csalogatja szívedet?

⁴ *Dicsérem neved* 2. énekfüzet, 34. ének. Kotta: <http://www.keresztenydalok.hu/enekek/megtekintes/3588>.

Van erő! Van! Tudod-e, hol? Csakis Jézus Krisztusban.
Aki ránéz, sose veszít, mindig győztes a harcban.

Kis dolgok néha nagyra nőnek, mint az óriás.
Jónak látszó tett is lehet bálványimádás.
Mindennap újabb ellenség jön, készülj a harcra.
Isten minden fegyverzetét öltsd fel magadra!

ÚTRAVALÓ

Isten szemében értékes vagy! Feladatot bíz rád, hogy épüljön az ő országába. Ne hagyd, hogy bárki gyalázza az Úr nevét vagy az egyházat. Légy bátor, és engedd, hogy Isten használjon téged ott, ahol élsz, azok között, akikkel nap mint nap találkozol.

Mégis!

Mefibóset története

Alapige: 2Sám 4,4; 9,1–13

Vésd a szívedbe: „*Ó, Uram, micsoda az ember, hogy törődsz vele, az emberfia, hogy gondolsz rá?*” (Zsolt 144,3)

Mefibóset Saul király unokája, fogyatékkal élő ember. Amikor Saul és három fia elesett a gilboai csatában, Jónátánnak volt egy ötéves kisfia. A dajka – attól tartva, hogy a bosszú eléri a királyi család tagjait – menekítette a gyermeket, ám baleset érte őket, s ennek következtében Mefibóset mindkét lábára sánta lett (2Sám 4,4). A lakhelye Lódebár (jelentése: ige nélkül, legelő nélkül, értéktelen, semmi, senkiföldje).⁵

Amikor évekkel később Dávid átvette az uralmat az egész ország felett, megkérdezte a szolgálait, hogy maradt-e valaki életben Saul házából. Mikor kiderült, hogy igen, és ez Mefibóset, akkor a palotába hozatta őt, és attól kezdve ennek az ifjúnak a király asztalánál volt a helye.

A történelemben bevett szokás, hogy az új uralkodó kiirtja elődje családját, nehogy valaki közülük trónkövetelőként lépjen fel. Dávid jó-

5 <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-bibliai-nevek-es-fogalmak-lexikona-C7907/1-C8353/lo-debar-C83A7/>. Érdemes elolvasni: <https://honlap.parokia.hu/lap/lampas/ujsg/cikk/5382/?i=923>.

indulattal volt Mefibóset iránt, de nem azért, mert uralkodásra alkalmatlannak látta, hanem azért, mert erre ígéretet tett.

Saulnak akkor ígérte meg, amikor lehetősége lett volna megölni, mégsem bántotta, mert azt vallotta, hogy az Úr felkentjére senki nem emelhet kezet (még egy másik felkent sem!). Amikor Saul szembesült Dávid nagyvonalúságával, beismerte, hogy az utódával áll szemben, és kérte, hogy esküvel ígérje meg, hogy nem irtja ki az utódait. Dávid megígérte (1Sám 24,21–23).

Jónátán és Dávid legjobb barátok és szövetségesesek voltak. Utolsó találkozásukkor Jónátán, aki épp megmentette Dávid életét, ezt kérte tőle: *„Ha életben maradok, bánj velem az Úr szeretetével, de ha meghalok, ne vond meg soha szeretetedet az én házam népétől, akkor sem, amikor az Úr kiirtja Dávid valamennyi ellenségét a föld színéről.”* (1Sám 20,14–15)

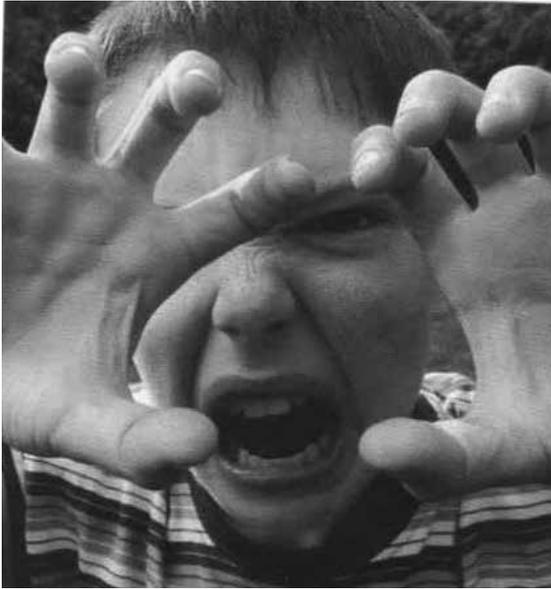
Amikor teljhatalmú uralkodó lett, Dávid ígéretéhez híven cselekedett. Jónátán fiát maga mellé vette, és megbecsült helyzetbe hozta. Királyi gyermekként bánt vele. Visszaadta neki a vagyonát, és Mefibóset a király asztalánál étkeztetett. A senkiből valaki lett.

RÁHANGOLÓDÁS

Mutassuk meg a fiataloknak a mellékletben található képeket!

Kérdés: Milyen életük van ezeknek az embereknek? Milyen jövő áll előttük? Megbecsült emberként tekintenek-e rájuk mások?

Mutassunk meg a fiataloknak néhány fogyatékkal élő hírességet ábrázoló képet, pl.:

- Boronkay Péter – bal alkar nélkül született⁶
- Suba Róbert – tizenkilenc évesen baleset következtében deréktól lefelé lebénult⁷
- Nick Vujicic – végtagok nélkül született⁸
- Stephen Hawking – huszonegy évesen degeneratív idegrendszeri elváltozást állapítottak meg nála⁹
- Beethoven – fokozatos hallásvesztés, teljes sükettség¹⁰

Kérdés: Tudjátok-e, kik ők és mit értek el?

6 <https://www.evangelikus.hu/hireink/interju/minden-kudarc-ujabb-lehetoseg>

7 <https://kiskoros.hu/suba-robert-paralimpiai-ezustermes-vilag-es-europa-bajnok-sportolo-munkassaga>

8 https://hu.wikipedia.org/wiki/Nick_Vujicic

9 https://hu.wikipedia.org/wiki/Stephen_Hawking

10 https://www.filharmonia.com/Htm/Ludwig_van_Beethoven.html

FELDOLGOZÁS

Ismerkedjünk meg Mefibósettel!

Olvassuk el: 2Sám 4,4

Kérdések:

- Milyen tevékenységekben korlátozta Mefibósetet a fogyatékosága?
- Szerinted gondolkodott-e azon felnőttkorában, hogy mi lett volna, ha nem sérül meg ötévesen, és ha nem marad árván, hanem épen és egészségesen, királyfiként nő fel a palotában? Te az ő helyében keseregte-e a történetek miatt, vagy törekedtél volna arra, hogy az adott helyzetből kihozd a legjobbat?
- Milyen jövőképe lehetett Mefibósetnek?
- Amikor Dávidból, akit Mefibóset nagyapja többször meg akart ölni, király lett, hívatta őt. Szerinted miért? Mit akart csinálni vele? Mire számított Mefibóset, mit tesznek ott vele, mit mondanak ott neki?

Olvassuk el: 2Sám 9,1–13

Kérdés: Meglepő-e ez a fordulat? Ha igen, miért?

Olvassuk el: 1Sám 24,21–23; 1Sám 20,14–15

Kérdés: Miért részesült ilyen bánásmódban Mefibóset?

Néhány kérdés, szempont a további beszélgetéshez:

- Ha őszinte bizalmi légkör van a csoportban, akkor rákérdezhetünk, hogy a fiataloknak van-e olyan az életükben, amit fogyatékoságnak, hiánynak élnék meg, és amiről úgy érzik, akadályozza őket abban, hogy teljes életet élhessenek. Történt-e velük olyan esemény, amely miatt más irányt vett az életük, mint ami felé addig tartott? Ha megosztanak ilyen tapasztalatot, akkor kérdezzünk rá: most milyen biztatást kaptak ezzel kapcsolatban?
- Ha zárkózott fiatalokból áll az ifi, vagy nem ismerik még egymást, akkor azt kérdezzük meg tőlük, hogy milyen biztatást tudnának megfogalmazni Mefibóset története alapján az olyan fiatalok számára, akik valami miatt úgy érzik, nem lehet teljes az életük.
- Mefibóset példa arra, milyen megtapasztalni a meg nem érdemelt irgalmat. Milyen bibliai párhuzamot tudsz erre mondani?

ÉNEK

*Királyi gyermek vagyok én*¹¹

Királyi gyermek vagyok én,
Van hófehér ruhám.
Megváltóm kegyelme enyém,
Nem hágy el soha már.
Jézussal járom utamat,
Mefogva a kezét,
Királyi gyermek vagyok én,
És ez nekem elég.
E földön vándor vagyok én,
Vár égi, szép hazám.
Jézussal uralkodom majd,
Van fényes koronám.
Jézussal járom utamat,
Mefogva a kezét,
Királyi gyermek vagyok én,
És ez nekem elég.

Itt felejtettek – ZÉ 103

Áldom szent neved – ZÉ 129

Hála hű kegyelmedért – ZÉ 130

ZENE

Sófár: *Írd át álmaim*¹²

Megkopott, elhamvadt álmaim itt hozom
Sarumat – szétfoszló vágyaim – leoldom.
Elázott, elhagyott, meghasadt kereszted
Lábánál otthagynom, meghajtom térdemet.
Írd át álmaim, amire akarsz,
Cseréld ki vágyaim, amire akarsz,
Töltsd be életem amivel akarsz,

11 EKE-énekeskönyv 212. <https://ekealapitvany.hu/enekeskonyv/index.html>.

12 <https://youtu.be/bA0cDORQlk8>.

Ölelje jövőmet egészen át karod.
Írj gyönyörű verssorokat életem lapjaira!
Zengi szárnyaló dallamokat életem ritmusába!

ÚTRAVALÓ

Vannak olyan sérüléseink, amelyekről nem tehetünk, mégis hatással vannak az életünkre, de sok törést mi okozunk magunknak a bűneinkkel. Ez nem jelenti azt, hogy értéktelenek vagyunk, és nincs jövőnk. Isten kegyelmes hozzánk, felemel, és királyi gyermekké tesz.

Nincs kifogás!

Jeremiás elhívása

Alapige: Jer 1,1–19; 20,7–9

Vésd a szívedbe: *„Ne mondd, hogy fiatal vagy, hanem menj, ahova csak küldelek! – így szól az Úr.”* (Jer 1,7)

Jeremiás a négy nagypróféta egyike, aki a babiloni fogságba vitel előtt profétált. Az északi országrész már elveszett, a déli ekkor még megvolt.

Jeremiást Isten Kr. e. 627-ben a reformer Jósiás király uralkodása idején hívta el, amikor úgy tűnt, hogy a megtéréssel és az Úr útjára való visszatéréssel meg lehet akadályozni Júda pusztulását. Jeremiás könyve ezzel az elhívástörténettel kezdődik. Az Úr az elején világossá tette: az ítélet beteljesedik Júda házán is, és ennek hirdetése Jeremiás feladata.

Nehéz küldetés jutott neki – nemcsak a rábízott üzenet tartalma, hanem a fogadtatása miatt is. Kr. e. 597-ben Nabukodonozor elfoglalta Jeruzsálemet, és fogságba vitt egy csoportot (Jer 25). Ezután állandósultak a támadások ellene a papok, próféták részéről, kalodába zárták, börtönbe vetették, ciszternába dobták. Az elkerülhetetlen ítélet mellett azonban a szabadulás ígérését is hirdette, és tanácsot is adott a fogságban lévőknek (Jer 29,4–14; 31,1–14; 31,31–34; 32,26–44; 33,1–25).

Az elhívásakor Isten így határozta meg a prófétai üzenet tartalmát: *„...gyomlálj és irts, pusztíts és rombolj, építs és plántálj!”* (Jer 1,10) 4:2 arányban van ebben benne az ítélethirdetés és a szabadulás ígérete. Jót mondani, biztatni sokkal egyszerűbb lett volna, de a hamis megnyugtatóság végül senkinek nem vált volna javára. Isten kénytelen volt beteljesíteni

ítéletét népe konoksága miatt, hogy aztán újat kezdhessen egy maroknyi csapattal.

Ifiseinkre ugyan valószínűleg nem vár prófétai feladat, de Jeremiás történetén keresztül foglalkozhatnak a kérdéssel: hogyan álljunk helyt, ha nehéz feladatot kaptunk? Ha nem most kerültek kapcsolatba a gyülekezettel, hanem van már némi bibliaismeretük, esetleg hívő fiatal is van köztük, akkor mindenképpen érdemes azt a témát is érinteni, hogy a szent Isten, aki szeret minket, ítélni is kénytelen!

RÁHANGOLÓDÁS

Párban dolgozzanak:

- Gyűjtsetek össze olyan szituációkat, amikor feladatot kaptatok, nem akartátok vállalni, de muszáj volt.
- Mi volt a feladat, ki kérte, hogy csináld meg, és mi volt a kifogásod, amelyre hivatkoztál?
- Utólag hogyan tekintesz vissza arra a feladatra? Jó vagy érzéssel gondolsz rá? Miért?

FELDOLGOZÁS

Olvassuk el: Jer 1,1–10

Kérdések:

- Jeremiást milyen feladattal bízta meg Isten? Miért nem akarta vállalni? Emlékszel-e olyan bibliai személyre, aki az elhívásakor szintén sorolta a kifogásait (lásd 2Móz 3–4)?
- Miért jó az Istennek, hogy olyan embert is megbíz a szolgálattal, aki ebben nem akar részt venni? Miért nem önként jelentkezőket toboroz (van ilyen is, pl. Ézs 6,8)?
- Akinek az ifisek közül van valamilyen szolgálata a gyülekezetben, az pontosan mit csinál? Ki kérte fel erre? Jelent-e nehézséget annak a feladatnak az elvégzése?
- Milyen szavakat találsz a mai igeszakaszban annak a kifejezésére, ami Jeremiás igehirdetéseinek tartalma? Mit kell pontosan csinálnia Jeremiásnak? Kertben gyomlálni és gazt irtani? Építkezésen a bontásban segédkezni? Ha ezek szimbolikus képek, mire vonatkoznak?
- Mit gondolsz azokról az igékről, amelyekben Isten ítéletéről van szó? Ha Isten szereti az övéit, miért bánik velük ilyen keményen?

- Gyűjtsetek olyan példákat, amikor valakinek az életét csak valamilyen drasztikus beavatkozás árán lehet megmenteni!

ÉNEK

Oly messzire mennék – ZÉ 52

Jézus hív: Jertek énutánam – EÉ 438

ZENE

Új forrás: *Átmegyek*¹³

Nem tudom, honnan jön, de hallom
Hallom, zúg, újra zúg a szél
Nem tudom, hová megy, de mégis
Mégis visz, újra visz feléd
Húséged, Uram, az édig
Irgalmad a felhőkig ér
Ha gyenge volnék, akkor erősít
Kegyelmed mindenre elég
Apám és anyám előtt régen
Benned már megszülettem én
Kezdetől, a világ kezdetétől
Ott voltam szíved rejtekén
Ott voltam, mikor földre jöttél
És megfeszítve veled a Golgotán
Én meghaltam és mégis élek
Mert a sírból feltámadtál
Átmegyek folyókon, de tőled
Nem borít mégsem el az ár
Nem perzsel, amikor tűzben járok
Bennem ég forróbban a láng
Mintha látnám a láthatatlant
A végtelen messzeségen át
Hallom már, mintha tenger zúgna
A trón előtt a győztesek dalát
Húséged, Uram, az édig

¹³ https://youtu.be/5EGypWq_qhg.

Irgalmad a felhőig ér
Ha gyenge volnék, akkor erősít
Kegyelmed mindenre elég
Kegyelmed mindenre elég
Átmegyek folyókon, de tőled
Nem borít mégsem el az ár
Nem perzsel, amikor tűzben járok
Bennem ég forróbban a láng
Halleluja, az üdvösség a mi Istenünké
És a Báráné mindörökké!

ÚTRAVALÓ

Életünknek van értelme és célja. Nemcsak az, hogy megragadjuk az üdvösséget (bár kétségtelenül ez a legfontosabb!), hanem az is, hogy itt, e földi életben megtaláljuk a helyünket, és azt tegyük, ami a mi dolgunk, és áldássá legyünk mások számára. S lehet-e nagyobb kiváltság, mint ha Isten országa építésében vehetünk részt? Ha emiatt nehézségeket kell elviselni, akkor is megéri!

Akkor is!

Sadrák, Mésák, Abédnegó története

Alapige: Dán 3,1–33

Vésd a szívedbe: *„Van nekünk Istenünk, akit mi tisztelünk: ő [...] ki tud szabadítani a te kezedből is, ó, király! De ha nem tenné is [...], mi a te isteneidet nem tiszteljük!”* (Dán 3,17–18)

Dániel könyve a babiloni fogságba kalauzol el bennünket. Az elnyomó hatalom a kitelepítés eszközét használta, hogy a leigázott népeket kontroll alatt tartsa. A fogságba vittek között jelentős számban voltak a vezető réteg tagjai, akiknek fiaira – ha nem történik meg ez a politikai változás – fényes jövő várhatott volna hazájukban. Nebukadneccar a zsidó fiatalok közül is választott olyanokat, akiknek lehetőséget kínált a felemelkedésre, a karrierre, az udvarban való szolgálatra.

Négy ifjút ismerünk meg a könyv elején (Dán 1): Dánielt, Hananját, Misáélt és Azarját, akik felvételt nyertek a három évig tartó felkészítésre, amely magában foglalta a tudományos képzést, a nyelvtanulást és a leg-

jobb ellátást. Három év elteltével dőlt el, hogy elnyerték-e a király tetszését. Ha igen, akkor fényes jövő állt előttük, ha nem, akkor is megérte – gondolhatták egyesek –, hiszen volt három jó évük, finom ételekkel, jó iskolával...

Ez a lehetőség azonban nem adatott ingyen. Új nevet adtak nekik a régi helyett: így lett belőlük Baltazár, Sadrák, Mésák és Abédnegó. A név nagyon fontos: az identitásunkat fejezi ki. A héber ifjak ezután babiloni néven kellett, hogy éljenek, miközben tanulták a babiloni nyelvet és azokat az ismereteket, amelyek a babiloni birodalom számára fontosak. Feladni önmagukat a boldogulás kedvéért – nem túl nagy ár ez?

Ezek a fiatalok éltek a lehetőséggel, nem is tehettek mást ebben a megváltozott helyzetben, de nem adták el magukat pár jó falatért. Tudták, kik ők. Az, hogy a király ételének és italának fogyasztása helyett zöldségféléket és vizet kértek, hitvallás volt a részükről, hiszen a hús a bálványoknak áldozott állatokból való, a bor pedig a tivornyák fontos kelléke volt. Az az önmegtartóztatás, amelynek az elején tanúbizonyságát adták, az alapja annak, hogy később emelt fővel tudtak állni akkor is, ha az életük volt a tét.

Mert eljött az idő, amikor Nebukadneccar király nemcsak tiszteletet várt, hanem imádatot. Felállított egy aranszobrot a maga képmására, és parancsba adta, hogy mindenkinek le kell borulnia előtte. Hivatalos szoboravató ünnepséget szerveztek, amelyen ott volt minden főméltóság, és a megadott jelre mindenki – közel s távol – köteles volt leborulni. Egy pogánynak ez nem okozott különösebb problémát, hiszen eggyel több vagy kevesebb istenség előtt hajtott térdet, az nem számított, de a zsidó fiatalemberek, akik tudták, hogy egy Isten van, felismerték: ez hitvalló helyzet, és a szobor előtt való leborulás valójában a hitük (és végső soron önmaguk) megtagadását jelenti. Tisztában voltak azzal is, hogy a nem kimondásával az életük kerül veszélybe.

A történet happy enddel zárul, de erre az elején nincs garancia. Az ifjak abban biztosak voltak, hogy Isten mindenható, és van hatalma arra, hogy megmentse őket, de nem tudhatták, hogy ez-e a szándéka. Hitük és elkötelezettségük mértékét mutatja, hogy nem a következmények függvénye volt az Istenhez való ragaszkodás. Az Istenhez való ragaszkodásuk megingathatatlan volt, és ennek következményeként meg is tapasztalták, hogy tényleg milyen hatalma van Istennek.

RÁHANGOLÓDÁS

Egyéni feladat: Húzd alá azt a mondatot, amellyel egyetértesz!

- Ha az igazságot sárba tiporják, az embernek fel kell szólalnia akkor is, ha kinevetik vagy kigúnyolják érte. / Ha az igazságot sárba tiporják, az embernek mérlegelnie kell, hogy mit veszíthet, ha felszólal.
- Ha az előléptetésnek az a feltétele, hogy valaki figyelni a kollégáit, és jelentést tesz róluk a vezetőségnek, akkor inkább maradnia kell alacsonyabb beosztásban, mert a tiszta lelkiismeret fontosabb, mint a karrier és a pénz. / Ha az előléptetésnek az a feltétele, hogy valaki figyelni a kollégáit, és jelentést tesz róluk a vezetőségnek, akkor is meg kell tenni, amit elvárnak, ha ezt nem szívesen teszi, mert a jó pozíciót talán máskor nem ajánlják fel.
- Aki kereszténynek vallja magát, az akkor is kitart az Úr Jézusba vetett hite mellett, ha hátrány éri, vagy az élete kerül veszélybe. / Aki kereszténynek vallja magát, fontos, hogy a népszámláláskor beírja a felekezeti hovatartozását, de a munkatársai előtt nem feltétlenül kell erről beszélnie, hiszen a hit magánügy.
- Amikor a háborús bűnösök azt mondták, hogy parancsra cselekedtek, akkor ez a kényszerhelyzet mentesítette őket a felelősség alól. / Ha olyan parancsot kap az ember, ami miatt nyugtalanná válik a lelkiismerete, akkor ellent kell állnia, bármi legyen is a következménye.

Beszélgessünk a fiatalokkal arról, mit húztak alá, és miért azt választották. Könnyű volt dönteni egyik vagy másik eshetőség mellett? Ha fejtörést okozott a döntés, akkor mi okozta a dilemmát?

Kerültek-e már esetleg a fentiekhez hasonló döntéshelyzetbe?

FELDOLGOZÁS

Osszuk a jelenlévőket csoportokba. Mindegyik csoport kapjon egy-egy ígerészletet. Olvassák el az adott részt, és válaszoljanak a kérdésekre.

Az igeszakaszok: Dán 3,1–7; 3,8–12; 3,13–18; 3,19–23; 3,24–27; 3,28–33. (Ha kevesen vannak, akkor elég három csoport/három fiatal: Dán 3,1–12; 3,13–23; 3,24–33.)

Kérdések mindegyik részletnél: Mi a helyzet? Kik a szereplők? Hogyan reagálnak? Mi a lehetséges folytatás? (Több lehetőséget is vázoljanak fel.)

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Családod életéből ismersz-e olyan példát, amikor valaki helyesen cselekedett, és ezért utána meghurcolták?
- Volt-e olyan helyzet a te életedben, amikor kiálltál az elveid mellett, pedig nagy volt a tét?
- A keresztényüldözés azt jelenti, hogy valakit a hite miatt ér támadás. Ez jelenthet halált is, de azt is, hogy ellehetetlenítik az életét. Milyen példákat ismersz a történelemből? Ma is üldözik-e a keresztényeket?
- Isten mindenható. Hatalma van arra, hogy bármit megtegyen. Van, amikor megment egy nehéz helyzetből, és van, amikor megengedi, hogy támadjanak, de vigyáz ránk közben. S az is előfordul, hogy darabokra törik egy hívő ember élete. Mit gondolsz erről?
- A végén Nebukadneccar parancsba adja, hogy mindenkinek Sadrak, Mésák és Abédnegó Istenét kell imádnia. Akkor most az egész birodalom hívő lesz?

KREATÍV

„A hit példaképei” érdemrenddel tüntetik ki a három héber ifjút. Írjatok laudációt (méltatást) róluk!

ÉNEK

Te vagy a szívem Királya – ZÉ 143

ZENE

Glory dicsőítő zenekar: *Légy tűz* (Misty Edwards)¹⁴

Nem akarsz félszívű követőt, lényem tiéd
Jöjj, légy karomra tett örök pecsét, pecsét a szívemen
Mint a halál, szerelmed oly erős
Szenvedélyed mély, akár a sír
Kerek tenger nem olthatja el
(Vizek nem olthatják el)

¹⁴ <https://youtu.be/5pZaozw8w6Y>.

Légy tűz, mely lelkem mélyén ég
Légy bennem folyton izzó láng
Légy tűz, mely lelkem mélyén ég
Amíg egybeolvadnánk
Nem akarom azt az érzést, mintha távol lennél
Mikor terád nézek
Mikor dicsőítlek
Nincs több, mire vágyhatnék
Nincs több, mire vágyhatnék
Nincs több, mire vágyhatnék
Csak rád, Jézus

Ugyanez más fordításban/más feldolgozásban:
*Amíg tiéd nem lesz mindenem, harcolsz értem*¹⁵

FILM

Isten kezében (2001. március 31.) – Ordass Lajos¹⁶

Számos kortárs tanú és mai kutató, illetve családtag emlékszik vissza a mártírsorsú püspökre: Szebik Imre evangélikus püspök, Terray László evangélikus lelkész (Norvégia), Pósfay György evangélikus lelkész (Svájc), Boleratzky Lóránd nyugalmazott egyetemi magántanár, ifj. Fabiny Tibor irodalomtörténész, Tókéczki László történész, Per Lönning nyugalmazott püspök (Norvégia), a Nemzetközi Ordass Alapítvány elnöke, özv. Keken Andrásné, Herényi István nyugalmazott ügyvéd, Eric W. Gritsch egyház-történész (USA), Hafenschner Károly nyugalmazott evangélikus lelkész, Ishmael Noko főtitkár (Lutheránus Világszövetség), Kenessey Erzsébet (Ordass Lajos unokája) és Ittész János evangélikus püspök. Hang- és film-felvételeken (pl. egy 1948-as interjúban és a Lutheránus Világszövetség 1957-es minneapolis-i gyűlésén) maga a püspök is hallható. Néhány dokumentumot első ízben ismerhet meg a nyilvánosság. Ordass Lajos műveiből Bács Ferenc színművész olvas fel részleteket.

Szerkesztő: Fabiny Tamás, operatőr: Horváth Tamás, rendező: Hevér Zoltán

15 <https://youtu.be/9eZUZAMqLaM>.

16 https://youtu.be/_X-y8BC_csU.

ÚTRAVALÓ

A kompromisszumkésztség elengedhetetlen az élethez. Időnként engednünk kell a saját elképzeléseinkből a közös jó érdekében. Vannak azonban olyan helyzetek, amikor ki kell állni az igazság, a hitünk, az elveink mellett, még akkor is, ha emiatt hátrány ér. Emelt fővel csak az az ember tud megállni bárhol bárki előtt, aki csak az élő Isten előtt borul le, csak őt imádja.

Engedjétek!

Bevezető alkalom az újszövetségi részhez

Alapige: Mk 10,13–16

Vésd a szívedbe: *„Engedjétek hozzám jönni a kisgyermekeket!”*
(Mk 10,14)

A gyermekek megáldásáról szóló történet a szinoptikus evangéliumokban olvasható. Máté és Márk evangéliumában előtte a válásról vitáznak Jézussal a farizeusok, Lukácsnál a farizeus és vámszedő példázata előzi meg. Tehát komoly téma után bukkannak fel a gyerekek. De vajon az a tény, hogy Jézus nehéz kérdésekről beszélget a körülötte lévő, Isten ígéjében járatos emberekkel, elegendő indok-e arra, hogy a gyerekeket távol tartsák tőle?

„A gyermekek megáldása gyakori és kedvelt szokás volt a zsidóságban. Nemcsak szülők, hanem írástudók, köztisztelőben álló rabbik is szívesen tették. A megáldás imádsággal történt, áldó gesztus kíséretében (vö. 1Móz 48,14kk; Mt 19,13). Márk itt csak az »érintést« említi, ami egyébként a gyógyítási csodák szakkifejezése, és Jézus isteni hatalmára utal. Akit ő »megérint«, az Isten megmentő hatalmába kerül. [...]

A zsidóságban ugyan fontosnak tartották a gyermekáldást, de hiányzott minden gyermekkultusz. Sőt a gyermekkor lenézett, jelentéktelen állapotnak számított, mert a gyermekek még nem ismerik és nem tartják meg a Törvényt. [...] Volt olyan vélemény is, hogy a rabbinak gyermekekkel foglalkozni időpazarlás. A tanítványok elutasító magatartása ezen a zsidó háttéren már jobban érthető.”¹⁷

17 DÓKA Zoltán: *Márk evangéliuma*. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1996. 213. o.

A tanítványoknak tehát engedniük kellett a gyermekeket Jézushoz, a szülőknek pedig hozni őket. Ebből a történetből most az a hangsúlyos, hogy az Úr Jézusnál mindenkinek helye van. A következő alkalmakon előkerülő történetek segíteni fognak a fiataloknak abban, hogy meglássák azokat az akadályokat, amelyek adódhatnak ezen a téren, illetve azokat a lehetőségeket, amelyek segíthetnek Jézushoz közel kerülni.

RÁHANGOLÓDÁS

Kis kérdőív, amelyet mindenki maga töltsön ki.

Húzd alá azt, ami igaz a ti gyülekezetetekre!

- A vasárnapi istentiszteleten vannak gyerekek és felnőttek. / Az istentiszteleten csak felnőttek vesznek részt, a gyerekek számára külön foglalkozás van. / Az istentisztelet elején még bent vannak a gyerekek, de a főének alatt átmennek egy másik terembe, ahol a korosztályuknak megfelelően foglalkoznak velük.
- Az időseket zavarja, ha a gyerekek nyüzsögnek a templomi alkalmakon, ezért időnként rájuk szólnak, hogy viselkedjenek rendesen. / Az idősek nagyon örülnek a gyerekeknek, és nem szólnak akkor sem, ha a kicsik egy kissé zajosak.
- A gyülekezet tagjai közül vannak, akik meg szokták szólítani a templomba érkező fiatalokat, és ha többször is látják őket, már ismerősként köszöntik. / Az istentiszteleten részt vevő fiatalok nem szoktak beszélgetni a felnőttekkel.
- Ha egy fiatal szakadt farmerben bukkan fel a templomban, rosszálló tekintettel vagy megjegyzéssel találkozik. / Senkit nem érdekel, ki milyen ruhában jön, csak az, hogy jöjjön.

FELDOLGOZÁS

Olvassuk el: Mk 10,13–16

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Jézust a házasságról és a válásról kérdezték a farizeusok, ezután érkeztek a gyerekek. – Te milyen helyzetben tapasztaltad azt, hogy szerettél volna valahova eljutni, de azt mondták, hogy még túl fiatal vagy hozzá? Erre a példára is igaz, hogy engedni kellett volna, vagy úgy látod, hogy igazuk volt a felnőtteknek, amikor tiltották?
- Mi lehetett az oka annak, hogy a tanítványok nem akarták odaengedni Jézushoz a gyerekeket? – Te kerültél-e olyan helyzetbe, hogy

nem akartak Jézus közelébe engedni? Például nem akarták, hogy járj hittanra, részt vegyél egy gyülekezeti táborban, ma gyere ifire, stb. Ha már élő hitben jársz, okozott-e a megtérésed konfliktust a családdoddal? Például mondták-e, hogy ne vedd ennyire komolyan ezt a dolgot? Ha igen, hogy reagáltál? Volt-e, aki kiállt melletted?

- Milyen akadályok adódhatnak ma akkor, ha valaki keresi az Urat?
- Milyen lehetőségek segítik az Úrral való találkozást?

ÉNEK

Téged kereslek, Uram – ZÉ 80

ÚTRAVALÓ

Az Úr Jézushoz bárki jöhet. Ő mindenkit hív, és mindenkit közel enged magához. Ha bárki ennek az ellenkezőjét állítja, ne hidd el! Csak gyere bátran!

Egyvalami hiányzik!

A gazdag ifjú

Alapige: Mk 10,17–27

Vésd a szívedbe: „Jöjj, és kövess engem!” (Mk 10,21)

A gazdag ifjúról szóló történet – a gyermekek megáldásáról szóló beszámolóhoz hasonlóan – mindegyik szinoptikus evangéliumban megtalálható, s ezek mindhárom esetben egymás után következnek. Úgy tűnik, a két történet összetartozik. Talán az ifjú tanúja is volt annak, ahogyan Jézus a gyermekeket magához ölelte, s hallotta is, ahogy az Isten országának elnyerését a gyermeki lelkülethez kötötte. Vajon ez indította őt arra, hogy kérdezzen?

Nem tudhatjuk, mindenesetre foglalkoztatta őt az üdvösség kérdése. „Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?” (Mk 10,17) E megfogalmazásból annyi bizonyos, hogy a korabeli farizeusi szemlélettel tekintett az Isten országára. Úgy látta, olyan ez, mint egy iskola, ahova azt veszik fel, akinek jól sikerült a felvételi vizsgája. Ő biztosra akart menni, ezért kérdezte a Mestert a felvételi követelményekről. Bár úgy vélte, nem érheti meglepetés, hiszen a parancsolatokat jól ismeri és buzgón be is tartja, de biztos, ami biztos...

A válasz először megerősítette az elképzelését. Ám mielőtt nyugodtan hátradőlhetett volna, jött a meglepő jézusi mondat: *„Egy hiányosságod van még: menj, add el, amid van, és oszd szét a szegények között, akkor kincsed lesz a mennyben; azután jöjj, és kövess engem!”* (Mk 10,21)

Sokan félreértették, félremagyarázták már ezt az igét az évszázadok során. Az egyik végletes magyarázat az anyagiak teljes elutasítása, tehát – ahogyan Assisi Szent Ferenc is tette egykor – a teljes vagyonunkról le kell mondani, mert a krisztusi szegénység a feltétele az üdvösségnek. A másik véglet viszont az, amikor a jóléti társadalom a mélyszegénységben élők mennyei kárpótlásáról beszél ahelyett, hogy szociális téren tenne valamit.

A gazdagság önmagában nem bűn, az anyagiak mégis eltávolíthatnak Istentől. Az első parancsolat – *„Ne legyen más istened!”* – arra vonatkozik, hogy a legfőbb bizalmunkat Istenbe kell vetnünk, nem másba. Aki gazdag, vagy legalábbis van valamije, az ezekben bíz, és nem az élő Istenben, s ha elveszíti a vagyonát, vagy csak lejjebb kell adni a korábbi életszínvonalból, akkor már úgy érzi, összeomlott az élete.

Jézus szabadságot kínál a bűnből és minden megkötözöttségéből. Ez a történet jó lehetőség arra, hogy a fiatalokkal beszéljünk e témáról. Ma mindenhol azt hallják, hogy a legfontosabb a pénz és az érvényesülés, és a továbbtanulás kapcsán is a legtöbben – még az ifibe járók közül is! – e szempontok szerint választanak iskolát. Nem kell, hogy rabjai legyenek ők is a pénznek, a körülményeknek vagy annak, hogy mit tudnak felmutatni – akár a tárgyak, akár a jó cselekedetek terén.

E kettő tipikusan olyan, amiben ma is bíznak az emberek: a vagyon és a „jóemberség”. „Jó ember volt, biztos mennybe jut” – ez a szemlélet is sajnós eléggé elterjedt. Jézus szava világos: ő a kulcsa az üdvösségnek, ezért hív az ő követésére.

Kijózanító ez a jézusi mondat azért is, mert egyértelművé teszi, hogy különbség van a földi és a mennyi világ mechanizmusa között. Itt valóban sok mindenért tenni kell, és bizonyos mércéket meg kell ugrani ahhoz, hogy az illető bekerüljön oda (abba az iskolába, arra a munkahelyre stb.), ahova szeretne. De az üdvösségnél nem az számít, hogy én mit teszek, hanem az, hogy az Úr Jézus mit tett értem!

Néhány kapcsolódó ige

- a gazdagság témájához: Péld 30,8–9; Fil 4,11–12;

- ahhoz, hogy hit által, nem cselekedetekből van üdvösségünk: Róm 3, 21–4,8; Gal 2,15–3,5.

RÁHANGOLÓDÁS

- Ki a gazdag? – Kérjük meg a fiatalokat, hogy fogalmazzák meg egy mondatban ennek a definícióját. Valószínűleg ilyesmit írnak majd: az az ember gazdag, akinek sok pénze, szép háza, jó autója van, a Kanári-szigetekre jár nyaralni, nem is kell már dolgoznia; és ők is erre vágynak.
- Ha meghallgattuk a definíciókat, akkor kérdezzük meg, hogy új definíciót írnának-e, ha eszükbe jutnak az afrikai gyerekek vagy a mélyszegénységben élő cigányok. Valószínűleg ilyesmire módosulnak a mondataik: az az ember gazdag, akinek megvan mindene, ami a mindennapi élethez szükséges; és hogy ők valójában gazdagok.

FELDOLGOZÁS

Ha itt állna most az Úr Jézus veled szemtől szemben, mit kérdeznél tőle?

Olvassuk el: Mk 10,17–27

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Ma mennyire foglalkoztatja az embereket/fiatalokat az üdvösség kérdése? Mit gondolsz/hogy tapasztalod: kik azok, akiket ez a kérdés ma foglalkoztat? Mi lehet ennek az oka?
- Ha a gazdagság bűn, akkor miért nem krisztusi szegénységben él ma az egyház? Vagy ha nem a gazdagság a bűn, akkor mi a baja Jézusnak azzal, ha valakinek jól megy a sora?
- Tudjuk a Tízparancsolatot, és sok szabályt megtanultunk, amit keresztényként be kell tartani – a viselkedésre, beszédre, gondolatokra, életmódra stb. vonatkozóan. Ha ez az ifjú ennyire komolyan veszi a parancsolatokat, és Jézus mégis azt mondja, hogy ez nem elég, akkor mi minek tartzuk be a szabályokat? – Osszuk két csoportra a jelenlévőket, és az egyik csoport gyűjtsön érveket arra, hogy miért fontosak a szabályok, a másik csoport pedig arra, hogy miért nem.
- Mi kell az üdvösséghez? Írjuk fel egy táblára/nagy lapra a válaszait, majd olvassuk el újra: Mk 10,26–27. Ezek után a felírtakból mit

húznának ki? Olvassuk el: Róm 4,1–8. Ezek után még mit húznának ki? Arra vezessük el őket végül, hogy kimondják: az Úr Jézusban való hit által van üdvösségünk!

FILM

*Napfivér, holdnővér*¹⁸ – r. Franco Zefirelli, 1972

TÖRTÉNET

*Hála és köszönet*¹⁹

Ha valamit kapunk, az általában hálára indít. Aki valamit kap, természetesen hálát érez. A következő történet elgondolkodtató: tényleg annyira természetes ez a természetesség?

18 <https://videa.hu/videoek/film-animacio/napfiver-holdnover-teljes-film.-OAnx7t-8nhtGINCKN>.

19 HÉZSER Gábor: *Mindennapi és nem egészen mindennapi történetek*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2005. 71. o.

A templom dűledezett. Teljes újjáépítésre szorult. A dúsgazdag üzletember egymillió dollárról szóló csekket nyújtott át a papnak. Amikor az átvette az adományt, így szólt:

– Nagyszerű. Elfogadom az adományát!

Az üzletember összeráncolta a homlokát. Milyen stílus ez, egy ilyen hatalmas összeg, és még egy szó köszönet sem jár érte? Felháborodottan szólt a lelkészre:

– Ez a csekk egymillió dollárt ér!

– Igen. Pontosan annyi áll a papíron...

– Ha gazdag is vagyok – folytatta felháborodását nem is palástolva az adományozó –, egymillió dollár azért nekem is hatalmas összeg!

– Szeretné, hogy köszönetet mondjak?

– Hát nem ez lenne a legkevesebb, amit egy ekkora adományért elvárhatok?!

– De miért én mondjak Önnek köszönetet? – nézett komolyan a lelkész az üzletemberre. – Az adományozónak kellene hálásnak lennie, hogy ilyen jó célra fordíthatta pénzét...

ÉNEK

Jézus szívedbe lát – ZÉ 113

Egyetlen kérés – ZÉ 89

*Új szövetséged elfogadom*²⁰

322

1. Új szövetséged elfogadom,
Magam egészen odaadom,
Nem tartok semmit, legyen tiéd,
Félelmeimtől irgalmad véd!

2. Áttört kezedbe kezem teszem,
Ne engedd kérlek, ha elveszem.
Láncolj magadhoz örökre már,
Nincsen itt részem, nincs, ami vár.

20 EKE-énekeskönyv 398. <https://ekealapitvany.hu/enekeskonyv/index.html>.

3. Hű lenni nékem, tudom, nehéz,
De szívem, lássad, hű lenni kész.
Járva az utat, ha botlanék,
Emelj magadhoz keresztédért.

ÚTRAVALÓ

Az Úr Jézus keresztthalála nyitotta meg számunkra az utat a mennybe, és ebben a hitben erősödünk meg, ha vágyunk az örök életre.

A tiéd elég!

Az ötezer ember megvendéglése

Alapige: Jn 6,1–15

Vésd a szívedbe: *„Az ajándékozó bővelkedik, és aki mást felüdít, maga is felüdül.”* (Péld 11,25)

Jézus legismertebb csodái közé tartozik ez a történet – az egyetlen csoda, amelyet mind a négy evangélista közöl.

Azért volt körülötte nagy sokaság, mert sokan akarták hallani a tanítását, látni a csodáit, és részesülni az áldásokból, amelyek tőle áradtak. Ő pedig – ahogy mindig – meglátta a szükségét, jelen esetben azt, hogy éhesek az emberek.

A tanítványok számára hitpróba volt az a felvetés, hogy adjanak enni a sokaságnak. A Mester olyan feladatot adott nekik, amely emberi számítás szerint megoldhatatlan volt. „Látták a jeleket”, amelyeket Jézus tett (Jn 6,2), sőt nemcsak néhánynak, hanem szinte mindegyiknek szemtanúi voltak, tehát felmerülhetett volna bennük rögtön: mi nem tudunk kenyeret adni ezeknek, de Úr Jézus, te biztos meg tudod oldani ezt a problémát is! Ám ők tanácstalanul toporogtak. Fülöp ugyan készített gyorsan egy kalkulációt, miszerint kétszáz dénár árú kenyér sem lenne elég, de hogy mi a megoldás, arra nem jutott el. András pedig azt vette észre, hogy az egyik gyereknél van öt árpakenyér (a szegények eledele) és két hal, de ő sem tudta, mit lehetne ilyen kevéssel kezdeni.

Jézus ezután vette a kenyereket és a halakat, megáldotta, majd szétosztotta őket, és miután mindenki jóllakott, összeszedette tanítványaival a maradékot. Ez több volt, mint az eredeti mennyiség.

Foglalkozunk most ezzel a történettel a gyermekekre fókuszálva. Neki volt mit ennie, de odaadta, amikor elkérték tőle.

Ekkora tömegben csak egyetlen gyermeknek volt valami a tarisznyájában? Nem valószínű! A többiek talán titkolták? Talán. Ezekről nem számol be egyik evangélista sem, mert a történet üzenete szempontjából nem ez a fontos, csak az, hogy meglássuk, Jézusnak milyen hatalma van.

E csodának az is a jelentősége, hogy nem sokkal később ennek kapcsán adott Jézus kijelentést önmagáról mint az élet kenyéréből (6,35), a kenyérről, amely a mennyből szállt le (6,50) és arról, hogy aki eszi az ő testét és issza az ő véré, annak örök élete van (6,54).

RÁHANGOLÓDÁS

Osszuk öt csoportra a fiatalokat. Mindegyik csoport kapjon egy-egy képet. Mindegyik képen van egy gyerek, akinek a kezében van valami.

Kérdés: Ki ez a gyerek? Mit tesz azzal, ami a kezében van? Találjatok ki egy történetet a kép alapján!

FELDOLGOZÁS

Idézzük fel közösen az ötezer ember megvendégelésének a történetét. A kezdőjáték alapján állapítsuk meg, hogy melyik szereplőre fókuszálunk most.

Olvassuk el: Jn 6,1–15

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- A gyermekről beszélnek ebben a történetben, de ő maga nem lép elő, nem szólal meg. Hiányzik a beszámolóból, hogy odamennek hozzá, és elkérik tőle a kenyereket és a halakat. Az ő helyében te szívesen odaadtad volna? – Amikor az osztálytársaid kérik, hogy adj a nálad

lévő chipsből, rágóból, vagy add kölcsön a telefonod stb., te hogy szoktál reagálni? Mitől függ a reakciód?

- Ami a gyermeknek van, az a maga számára bőséges, de arra a célra, hogy egy nagy tömeg ehessen, túl kevés. Milyen gondolatai, érzései lehettek, mikor kiderült, mire kell az elemózsiája? – Te voltál-e már olyan helyzetben, hogy azt érezted, amit tőled kérnek, az nevetségesen kevés arra a célra, amire kell? Ha volt ilyen, oszd meg a többiekkel!
- A legfontosabb eleme ennek a történetnek, hogy az, ami a gyereknél van, és aztán szétosztásra kerül, nem közvetlenül jut el a gyerektől a sokasághoz, hanem előbb az Úr Jézus kezébe kerül. A csoda neki köszönhető. – Mikor tapasztaltad meg azt az életedben, hogy Jézus segítségével elég volt az, amit te hoztál? Lehet ez kézzelfogható dolog, de valami egyéb is: az adottságod valamilyen területen, a készséged arra, hogy segíts, az odaszánásod, amikor időt, energiát nem kímélve adtad oda a közösségnek, amid volt.
- Volt-e olyan, hogy odaadtad a barátaidnak, osztálytársaidnak, ifis közösségnek, amid volt, és aztán megbántad ezt? Mitől függ, hogy követi-e áldás az ilyen odaadást?

TÖRTÉNET

*Megosztom veled...*²¹

Éppen örök barátságukra koccintottak.

– Ha öt televíziód volna, nekem adnád az egyiket, barátom?

– De mennyire, barátom!

– Ha öt autód lenne, nekem adnád az egyiket, barátom?

– De mennyire, barátom!

– Ha öt házad lenne, nekem adnád az egyiket, barátom?

– De mennyire, barátom!

– Ha öt inged lenne, nekem adnád az egyiket, barátom?

Megrázta a fejét.

– De hát miért nem, barátom?

– Mert öt ingem, az bizony van...

21 HÉZSER Gábor: *Kötőjeles történetek*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1998. 69. o.

ÉNEK

Élet jó kenyere – ÚÉ 205

ÚTRAVALÓ

Sokszor érezzük, kicsik vagyunk, és kevés az, amivel rendelkezünk. Különleges élmény az, amikor mégis tudunk adni, és ez meglegedésére lesz másoknak. Ne szórjuk szét felelőtlenül azt, amink van, de ha Jézus által gazdagíthatunk másokat, akkor bátran adjuk oda!

Idő kell!

János Márk története

Alapige: ApCsel 15,36–41

Vésd a szívedbe: „*Vassal formálják a vasat, és egyik ember formálja a másikat.*” (Péld 27,17)

Amikor Péter kiszabadult a börtönből, Mária házához ment, aki János Márk anyja (ApCsel 12,12). Ez a tanítvány volt a konfliktusforrás később Pál apostol és Barnabás között. Az első missziói útra ugyanis János Márkot is magukkal vitték, ám amikor Ciprusról továbbmentek, ő elvált tőlük, és visszatért Jeruzsálembe (ApCsel 13,5.13). Amikor a második missziói útra indultak, Barnabás ismét vinni akarta János Márkot, Pál azonban erre nem volt hajlandó, ezért a két misszionárius útja kettévált. Barnabás János Márkkal indult Ciprus felé, Pál pedig Szilásszal az ellenkező irányba.

János Márk Barnabás unokaöccse volt (Kol 4,10), de Barnabás a rokonkapcsolaton túl talán azért is támogatta, mert mentoralkat volt (Sault is ő hozta el Tarzusból, hogy beállhasson a szolgálatba; lásd ApCsel 11,25). Neki volt türelme kivárni, hogy János Márk formálódjon, és felnőjön a feladathoz, ellenben Pál Krisztus apostolaként a fél világot járva hirdette az evangéliumot; nem csoda, ha akadálynak, visszahúzó személynek látta ezt az ifjút. Amikor azonban János Márk később megérett a szolgálatra, Pál hálás volt azért, ahogy vele és felé is szolgált.

Pál a munkatársai között említi (Filem 24), illetve fogságában kifejezetten kéri, hogy jöjjön el hozzá, mert hasznára van a szolgálatban (2Tim 4,11).

RÁHANGOLÓDÁS

Gyűjtsünk példákat arra, hogy valaki konfliktusforrás két ember között!

Személyes példát is meg lehet osztani arról, hogy miattam (én csináltam valami rosszul, vagy csak a pusztá létem miatt) veszekedett X és Y. Mi lett a vége a veszekedésnek? Állandósult a harag vagy megoldódott a konfliktus?

Szavazzassuk meg: szerinted két hívó ember összeveszhet-e annyira, hogy külön folytatják útjukat?

Olvassuk el: ApCsel 15,36–41.

FELDOLGOZÁS:

Szeretnénk megismerni János Márkot. Az igék: ApCsel 12,12; ApCsel 13,5.13; Kol 4,10; Filem 24; 2Tim 4,11. (Ha legalább öt fiatal van, akkor mindenki, ha sokan, akkor egy csoport egy igehelyet kapjon; ha kevesen vannak, akkor minden résztvevőre több ige jut.)

Kérdés mindegyik igénél: Mit tudunk meg a kapott ige alapján János Márkról? Kicsoda ő?

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Honnan hová jutott János Márk? Hogyan fejlődött?
- Vannak-e kapcsolópontok a te életed és János Márké között?
- Milyen érzés lehetett János Márknak, hogy két tekintélyes (egyházi) ember miatta került összetűzésbe?
- Neked van-e ilyen Barnabásod, aki kiállt melletted, és segített, hogy a hitben növekedj? Ha bekapcsolódtál már valamilyen szolgálatba, ki biztatott, és hogyan segített ebben?
- A te lelki fejlődésednek milyen állomásai voltak eddig?

ÉNEK:

*Uram, az élttem*²²

Uram, az élttem kezdedbe tettem,
Nem félek többé, áldlak örökké.
Kezedben hadd legyek agyag csupán,
Árassz rám Lelkedet, pecsédet nyomd rám.

22 EKE-énekeskönyv 436. <https://ekealapitvany.hu/enekeskonyv/index.html>.

Nekem ködös még, de te tudod rég,
Mi van előttem, s mi lesz belőlem.
Kezedben hadd legyek agyag csupán,
Áraszd rám Lelkedet, pecséted nyomd rám.

Kegyelmed várom, Uram Királyom,
Igéd vezessen fényben, sötétben!
Kezedben hadd legyek agyag csupán,
Áraszd rám Lelkedet, pecséted nyomd rám.

ZENE

Zion Worship: *Míg kész a szív*²³

Azt mondtam, nem létezel
De látszatválasztás volt a szabadság
Ha buktam, te voltál hibás
Nem éreztem már mást
Kiegett bennem rég az a láng
Minden rossz döntés egyre csak messzebb sodort
Bántam már mindent, de Jézus, a kezed átkarolt
Uram, te mindvégig ott voltál [ott vártál]
Ó, ha hibáztam, nem szóltál [ott vártál]
Meggvárod csendben, míg kész a szív
Tisztán hallom, hogy hangod hív, ó, Uram...
Te mindvégig ott voltál, ott vártál rám
Nem vonzott a keskeny út
Mindennel szemben
Háború dúlt rég bennem
Minden rossz döntés egyre csak messzebb sodort
Bántam már mindent, de Jézus, a kezed átkarolt
Uram, te mindvégig ott voltál [ott vártál]
Ó, ha hibáztam, nem szóltál [ott vártál]
Meggvárod csendben, míg kész a szív
Tisztán hallom, hogy hangod hív, ó, Uram...
Te mindvégig ott voltál

23 <https://youtu.be/x64nzb02uzQ>.

Ha hibáztam, nem szóltál
Te mindvégig ott voltál
Pedig régen sok volt már
De te csak rám gondoltál
Mikor értem meghaltál
Megvárod csendben, míg kész a szív
Tisztán hallom, hogy hangod hív
Megvárod csendben, míg kész a szív
Érzem, hogy szíved szívembe ír
Uram, te mindvégig ott voltál [ott vártál]
Ha hibáztam, nem szóltál [ott vártál]
Megvárod csendben, míg kész a szív
Tisztán hallom, hogy hangod hív
Ó, Uram...
Te mindvégig ott voltál
Többé semmi nem választ el
Jézus, szerelmedtől már
A keresztnél rég láttál
És te csak rám gondoltál
Mindvégig vártál rám

Sófár: *Titkok Istene*²⁴

Titkok Istene vagy, rejtély minden utad,
Mégse félek, ha te vezetsz.
Hogyha eltévedek, kezéd visszavezet,
mindig gondomat viseled.
Segíts látnom azt az ösvényt, ami feléd tart.
Segíts hallanom a hangod a viharban!
Mert te hű vagy, soha el nem hagyysz,
Rád bízhatom az életem.
Titkok Istene, csodás tanácsos,
bölcsé teszel és tanítasz.
Fel nem foghatom a te terveid,
de te lépésenként vezetsz.
Jóságod velem van nap mint nap!

24 <https://youtu.be/LZ5V9yZFpSQ>.

ÚTRAVALÓ

Életünk során folyamatosan formálódunk. Gyermek- és ifjúkorban ez a növekedés nagyon látványos, de később is folytatódik. Legyünk hálásak a mentorainkért, akik mellettünk állnak, segítenek, türelmesen terelgetnek; ha pedig felnőttünk a feladathoz, álljunk be lelkesen abba a szolgálatba, amelyet korábban félbehagytunk!

Ciki!

Eutikhosz története

Alapige: ApCsel 20,7–12

Vésd a szivedbe: *„Ha a holtak hazájában feküdnék le, te ott is ott vagy.”* (Zsolt 139,8)

Pál apostol a harmadik missziói útján, amikor már Jeruzsálem felé vette az irányt, Tróászba érkezett. Egy hetet töltött ott, és az elutazása előtti éjszakán éjfélig prédikált egy ház felső szobájában. Egy ifjú, aki az ablakban ülve hallgatta, kiesett az ablakon. Belehalt a háromemeletnyi zuhánásba. Ám Pál feltámasztotta, majd reggelig folytatta az igehirdetést.

Eutikhosz nevének jelentése: szerencsés. Semmi egyebet nem tudunk róla, csak azt, ami ebből a rövid epizódból kiderül, nincs róla szó máshol a Szentírásban, és a hagyomány sem tartja számon őt.

Hasonló feltámasztási történetek:

Jairus leányának (Mk 5,35–43) feltámasztásakor Jézus ezt kérdezte a gyászolóktól: *„Miért csináltok ilyen zűrzavart, és miért sírtok? A gyermek nem halt meg, csak alszik!”* (Mk 5,39) Eutikhosz esetében Pál ezt mondta: *„Ne zajongjatok, mert a lelke benne van.”*

A sareptai özvegy fiának halálakor Illés háromszor ráborult a gyermekre, és imádkozott (1Kir 17,21). Pál ráborult Eutikhoszra, és átölelte a testét, miután kiesett az ablakon.

RÁHANGOLÓDÁS

Ha több fiatal van, akkor két-három fős csoportokban dolgozzanak.

A feladat: Vannak helyzetek az életben, amikor az ember azt mondja: Hú, de ciki volt ez! Mutassatok be egy ilyen! Ez lehet megtörtént vagy kitalált eset. Fontos: Tilos olyat eljátszani, ami bárki számára megalázó, sértő! Olyat kell, ami „csak” ciki!

Ha néhány fiatal van csak jelen, akkor fejezzék be az alábbi mondatokat!

- Annyira ciki volt, amikor
- Az csak kicsit volt ciki, amikor, de az szörnyen égő volt, amikor
- Majd elsüllyedtem szégyenemben akkor, amikor, de aztán mégis jó sült ki belőle!

FELDOLGOZÁS

Olvassuk el: ApCsel 20,7–12

A Bibliából nem sokat tudunk meg Eutikhoszról, ezért képzeljétek magatokat a helyébe!

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Mit mondhatott, miután magához tért? Milyen érzései lehetettek? Szerinted ugratták később a barátai amiatt, hogy elaludt a híres apostol igehirdetése közben? – Volt-e olyan, hogy elaludtál órán/istentiszteleten? Hogy érezted magad? Hogy viszonyult hozzád utána a tanárod/lelkészed, illetve a társaid?
- Ha Eutikhosz ennyire fáradt volt, miért nem ment el aludni? – Te milyen helyzetben szoktál csak azért is kitartani, azaz maradni és figyelni akkor is, ha nehezedre esik?
- Miért maradt ott Eutikhosz? A saját döntése volt, vagy elvárták tőle? – Te miért jársz templomba? Saját elhatározásodból jöttél most ifire, vagy noszogattak?
- Akkor is keresed-e az alkalmat, hogy Isten igéjét hallgasd, ha fáradt, elfoglalt vagy? Hozol-e áldozatot azért, hogy az Úr Jézusra figyelj? Reggel vagy este szoktad elolvasni az *Útmutató* igéit és imádkozni? Ez mindig így volt, vagy történt valami, ami miatt ez megváltozott?
- Adj tanácsot Eutikhosznak!

ÉNEK

Erőt adsz minden helyzetben – ZÉ 157

ÚTRAVALÓ

Vannak helyzetek, amelyek miatt szégyelljük magunkat, pedig azokban tapasztaltuk meg legmegrendítőbben az Úr erejét. És vannak olyanok is, amikor nagyon igyekszünk odafigyelni Isten igéjére, jelen lenni a gyüle-

kezeti alkalmon, de a fáradság vagy valamilyen zavaró tényező miatt ez nem sikerül. Bátorítson az, hogy ez bárkivel előfordulhat!

Órizd kincsed!

Timóteus története

Alapige: 2Tim 1,1–14

Vésd a szívedbe: *„Tudom, kiben hiszek, és meg vagyok győződve, hogy neki van hatalma arra, hogy a rám bízott kincset megőrizze arra a napra.”* (2Tim 1,12)

Pál a 2. missziói útján ismerkedett meg az ifjú Timóteussal, akinek anyja hívő zsidó, apja pedig görög volt. Mivel magával akarta vinni, de nem akart megbotránkozást okozni zsidó körökben, ezért a mózesi törvények értelmében körülméltelte. Miért tette ezt? Valószínűleg azonnal felismerte, hogy az Úr missziói munkájában Timóteus a segítségére lesz majd, ezért már a legelején minden olyan akadályt elhárított, ami később gondot jelenthetett volna abban, hogy a különböző közösségekben Timóteust elfogadják (ApCsel 16,1–5).

A thesszalonikai zsidók ármánykodása miatt Pálnak tovább kellett mennie Béreából, de mivel hirtelen távozása veszélybe sodorhatta volna a megkezdett munkát, Szilász és Timóteus ott maradt egy ideig. Ez arra utal, hogy megbízható munkatársainak tartotta őket (ApCsel 17,14). Korinthusban csatlakoztak aztán ismét az apostolhoz, aki közben Athént is útba ejtette (ApCsel 18,5).

Timóteus a harmadik missziói úton is kísérője volt Pálnak (ApCsel 20,4).

Két pásztori levélnek is ő a címzettje. Az első Timóteus-levél a gyülekezeti szolgálattal kapcsolatos témákkal foglalkozik, a második sokkal személyesebb hangvételű.

A leveleiben Pál egyszer csak a nevét említi (1Thessz 1,1), amikor rá hivatkozik, de egyébként különböző megnevezéseket is használ vele kapcsolatban, ami sokat elárul arról, kicsoda Timóteus:

- testvér (2Kor 1,1; Kol 1,1; Filem 1; Zsid 13,23), testvérünk (1Thessz 3,2);
- munkatársam (Róm 16,21);

- Krisztus Jézus szolgálója (Fil 1,1);
- a mi testvérünk és Krisztus evangéliumának hirdetésében Isten munkatársa (1Thessz 3,2);
- szeretett és hű gyermekem az Úrban (1Kor 4,17);
- igaz fiam (1Tim 1,2); Pál szeretett fia (2Tim 1,2).

Kiderül továbbá róla az, hogy fiatal (1Tim 4,12; 2Tim 2,22), félénk (1Kor 16,10; 2Tim 1,7) és beteges (1Tim 5,23).

A szolgálatának jellemzői:

- Pálhoz hasonlóan Timóteus is egyértelműen hirdette Krisztust (2Kor 1,19).
- Pál megbízásából hírt hoz egy gyülekezetről (1Thessz 3,6).
- Pál órá bízta az efezusi gyülekezet pásztorolását (1Tim 1,3).

RÁHANGOLÓDÁS

Szeretnénk megismerni Timóteust. Keressétek ki a következő igehelyeket: 2Kor 1,1; Kol 1,1; Filem 1; Zsid 13,23; 1Thessz 3,2; Róm 16,21; Fil 1,1; 1Kor 4,17; 1Tim 1,2; 2Tim 1,2; 1Tim 4,12; 2Tim 2,22; 1Kor 16,10; 2Tim 1,7; 1Tim 5,23; 2Kor 1,19; 1Thessz 3,6; 1Tim 1,3. (Tizennyolc igehely van, ha van rá lehetőség, osszuk csoportokba a fiatalokat, és mindegyik csoport három igét kapjon. Ha kevesen vannak, akkor minden résztvevő kapjon több igét.)

Mit tudunk meg a kapott ige alapján Timóteusról? Kicsoda ő?

FELDOLGOZÁS

Néhány kérdés, szempont a beszélgetéshez:

- Vannak-e kapcsolópontok a te életed és Timóteusé között?
- Van-e olyan személy (nem rokon, hanem tanár, lelkész, ismerős, edző stb.), aki meglátott benned valamit, ami kincset ér, és segített, hogy ezt kibontakoztasd?
- Milyen pozitív tulajdonságodat emelték ki, és mondták, hogy azt valamelyik szülődben, nagyszülődben is tiszteletre méltónak tartják?
- Milyen szolgálatod van a gyülekezetben? Segíted-e a lelkészed munkáját? Bízhatott-e rád már olyat, ami felelősséggel járt?
- Te felfigyeltél-e már egy nálad fiatalabb személyre, akinek egyik tulajdonsága vagy az Úr iránti elkötelezettsége kincset ér, és támogattad-e?

ÉNEK

Eljönnél-e vélem – ZÉ 12

ÚTRAVALÓ

Drága kincs birtokosa vagy: ismered az evangélium üzenetét, amely számodra az élet forrása lehet, és amelyet továbbadhatsz másoknak is. Becsüld meg e kincset, és add tovább a jó hírt!

További elmélkedéshez javasolhatjuk a fiataloknak, hogy olvassák el a Timóteushoz írt első és második levelet.

Hívásod van!

SZTRÓKAY EDIT

1. Hívásod van!

Cél: ráhangolás a sorozatra

- az előzetes ismeretek felidézése és rendszerezése
- személyes megszólítottág élményének megtapasztalása

1. A hívás kifejezés jelentésének közös átgondolása

- Készülhet asszociogram (fürtábra), amelyet csomagolópapírra írunk. Ebben az esetben kérdésekkel is segítsük a különböző jelenségek minél átfogóbb elemzését.
- Megközelíthetjük a témát szituációs játékkal is: a létszámtól függően mindenki külön, vagy két-három fős csoportok kapnak egy-egy kis kártyára leírt hétköznapi szituációt, amelyhez kapcsolódóan mozdulatokkal, mimikával vagy szavakkal megjelenítik a fiatalok a reakcióikat, az érzéseiket és a gondolataikat, és megfogalmazzák, mi lehet a célja annak, akitől a hívás érkezik.

Levélben kapsz egy szép esküvői meghívót egy számodra kedves embertől.

Tesiórán az utolsó között ácsorogsz, miközben a két csapatkapitány sorban hívja a csapatába a tagokat.

Kihívott felelni a kémiantanár...

Az osztály legerősebb embere kihívott egy szkanderra.

A számodra legszimpatikusabb fiú/lány elhívott egy találkozóra.

A nagymamád felhívott telefonon, hogy menj el hozzá szombaton délután.

A nyári táborban a délutáni szabadidőben odahívott magához a lelkész.

Nagy döntés előtt állsz, mert a felvételijelentkezés kitöltésével ki kell választanod a hivatásodat.

Úgy érzed, nagyon nehéz a projektmunkád irodalomból, igazi kihívásnak tűnik.

Kérdések a beszélgetéshez:

- Mitől függ a hívásra adott reakciód?
- Milyen rokon értelmű kifejezéseket tudunk gyűjteni, amelyek a közelebb kerülésre utalnak? (Pl. *szólít; invitál; szól, hogy menj oda* stb.)
- Mi befolyásolja a *hívni* szó jelentését? (Pl. az igekötők, a szituáció, a hívó célja és a vele való kapcsolat, a hívás módja stb.)
- Istennel összefüggésben melyik jelentéstartalmak kerülhetnek szóba?

Istennek nagyon fontos tulajdonsága, hogy szól, és szólítja az embert, magához hív. Célja elsősorban az, hogy kapcsolatban legyen veled, és olyan is van, hogy konkrét megbízatást ad.

2. Bibliai karakterek, akiket Isten szólított, hívott

- Kérhetünk spontán felsorolást, ötletelést is a fiataloktól korábbi tanulmányaik, tábori és más gyülekezeti élményeik alapján. Ebben az esetben kérdések segítségével röviden idézzük fel a történeteket: Miért? Hol? Hogyan? Közben rögzítsük csomagolópapíron egy nagy táblázat vagy plakát formájában. (Célszerű lenne kitenni a teremben, hogy szem előtt legyen a sorozat teljes időtartama alatt.)
- *Ki vagyok én?* játékkal motiválóbbr lehet az előzetes tudás felidézése, az emlékek előhívása. Többféle módon játszható:
 - A felolvasott bemutatkozás alapján kitalálja a csoport, ki az illető személy. Lehet akár verseny is a csoport kisebb csapatokra bontásával.
 - A felolvasott bemutatkozás alapján kiválasztják az előre ki nyomtatott névkártyák közül, kiről van szó. Lehet versenyt is rendezni a csoport kisebb csapatokra osztásával. Ebben az esetben kaphat minden csapat külön névkártyákat, és az nyeri a pontot, aki hamarabb emeli fel a sajátjai közül a helyeset. Vagy ha csak egy példányban rakjuk ki a névkártyákat, az kapja a pontot, aki előbb elvette a megfelelő nevet.
 - Kiosztjuk a névkártyákat és a bemutatkozásokat is egyesével,

és meg kell találniuk egymást az összetartozó kártyák tulajdonosainak.

Ádám	Miután elrejtöttem előle a bokrok közé, Isten bűnöm bevallására akart készíteni kereső szavával: „Hol vagy?”
Nóé	Nyílt parancsot kaptam Istentől a nagy katasztrófa előtt egy életmentő jármű felépítésére.
Ábrahám	Igyekeztem eleget tenni Isten felszólításának, hogy hagyjam el szülőföldemet, és változtassam meg egész életmódomat. Cserébe új és jobb földet meg áldást és utódot ígért.
Jákób	Próbára akartam tenni Istent, aki álomban jelzett nekem. Csak akkor akartam bízni benne, ha elkísér és megőrzi az úton, amelyen haragos testvérem elől menekülve indultam.
Mózes	Isten, akiről akkor még nem tudtam, kicsoda, egy lángoló, de soha el nem égő bokorból szólított meg, ráadásul a nevemet mondta! Próbáltam kifogásokat felhozni a velem kapcsolatos terve ellen, de ő hajthatatlan maradt.
Elizeus	Úgy adta tudtomra Isten, hogy prófétának szán, hogy Illés próféta rám dobta köpönyegét, miközben a szántáshoz készülődtem állataimmal.
Pál	Éppen Jézus általam annyira gyűlölt követőit készültem letartóztatni, amikor útközben egy hatalmas fényáradatból megkérdezte ő, hogy miért üldözöm.
Gedeon	Éppen búzát csepeltem a tanyán, amikor Isten közölte, hogy szabadítsam meg Izrael népét az ellenségtől, nem számít, hogy az én nemzetségem a legkisebb, én pedig a legfiatalabb vagyok benne.
Jónás	Isten közölte velem, hogy Ninivébe kell mennem, de én éppen az ellenkező irányt választottam, végül mégis kénytelen voltam engedelmeskedni.
Ézsaiás	Éppen a templomban voltam, amikor Isten feltette a kérdést, hogy ki lenne a követe az emberek között, én pedig önként jelentkeztem. Előtte egy angyal még a számat is megtisztította forró parázzsal, mégis tudtam beszélni.
Jeremiás	Túl fiatalnak éreztem magam a prófétai feladathoz, amellyel Isten meg akart bízni.

A kártyák legyenek kellően nagy méretűek, mert hasznos lenne készíteni belőlük egy nagy tablót kartonpapírra, amely a sorozat teljes időtartama alatt kint lehetne a teremben szem előtt, így könnyen lehetne utalni rá és folyamatosan használni. A táblóra különböző szempontok szerint különböző színnel jelölt halmazokba rendezve ragaszthatnánk

a neveket és a hozzájuk tartozó kártyákat, pl. *engedelmes* (világoskék), *vonakodó* (sötétkék), *önkéntes* (világoszöld), *kiválasztott* (sötétzöld), *örömmel* (piros), *kényszerből* (fekete). Vagy rá lehet írni a névtáblákra a jellemző kifejezést, esetleg szimbólumokat lehet alkalmazni, pl. a ♥ jelképezheti az engedelmességet, az önkéntességet, az örömet, és ? a vonakodást, a kényszert stb. Illetve lehet színes lapra is nyomtatni a kártyákat a fenti szisztéma szerint.

Mindenképpen fontos beszélgetni arról, hogy milyen célja, elgondolása volt Istennek a megszólítással, a megszólítottal, mit akart értésére adni, és érdemes átgondolni a fenti szempontok alapján az emberi reakciókat is.

3. Ma is megszólít Isten embereket?

A beszélgetés indításához:

- Ma is szól Isten az emberhez?
- A terem két vége legyen a két képzeletbeli pólus: *igen* – *nem*, közöttük helyezkedjenek el a fiatalok a képzeletbeli skálán a véleményük kifejezésére. Ezután a választott helyeken állva hallgassunk meg néhány érvet.
- Ismertek olyan embert, akihez szólt már Isten? Meséljete róluk!

Osszunk meg saját életünkből vett személyes példákat a fiatalokkal. Elmondhatjuk mások tapasztalatait is szűkebb és tágabb környezetünkből, akár név nélkül, de ha hitelesíti a név, a személy a mondottakat a fiatalok előtt, akkor áruljuk el a nevet is. (Pl. „Ismeritek Piroska nénit, tudjátok, milyen segítőkész, szeretetteljes asszony. Elmondta nekem, hogy amikor a zsolttárokat olvassa...”)

4. Isten téged is hív!

A beszélgetéshez:

- Tapasztaltál már olyat, hogy Isten megszólított téged, szólt hozzád? Mesélj róla!
- Ma hogyan szól hozzánk Isten?

Segítsük további kérdésekkel, esetleg tárgyakkal vagy előre kinyomtatott képekkel a válaszok megfogalmazását (pl. Szentírás, *Útmutató*, istentisztelet, iskolai áhítat, imádság, hittanóra, bármilyen tanóra, hívő és nem hívő embertársunk, film, ének, olvasmány, színdarab, természet, időjárás, tulajdonképpen bármi)!

Fontos, hogy a Biblia Isten szavát tartalmazza.

Ez a betűháló is felhasználható:

Z	Ó	T	E	G	I	P
E	T	O	Z	U	M	H
B	I	B	L	I	A	F
A	N	V	É	N	E	K
K	A	Ő	L	Ü	Z	S
Ö	T	L	E	N	E	Z
Ú	V	I	K	É	P	Ó

Z	Ó	T	E	G	I	P
E	T	O	Z	U	M	H
B	I	B	L	I	A	F
A	N	V	É	N	E	K
K	A	Ő	L	Ü	Z	S
Ö	T	L	E	N	E	Z
Ú	V	I	K	É	P	Ó

- Honnan tudom, hogy konkrétan nekem szól egy igehirdetés vagy egy bibliai idézet?
- Mitől válik személyessé?
- Honnan tudom, hogy az a hang valóban Isten megszólítása és nem a saját vágyam, vagy esetleg nem éppen a kísértés hangja-e?
- Tudsz-e azonosulni valamelyik emlegetett bibliai személlyel? Kivel és miért?

Befejezésként figyeljük meg közösen a huszonnyolc éves Bori történetét:

„Közeledni Istenhez – ez volt a célom, amikor karácsony előtt beneveztem egy adventi lelkigyakorlatba. A hat héten át tartó napi imádságok, feladatok nagyon sok ajándékot hoztak számomra, mégis felfedeztem magamban egy ellenállást: akarom, de mégsem igazán, nem megy a teljes elköteleződés. És eljött a böjti időszak, férjem buzdítására belevágtam az újabb lelkigyakorlatba »miért is ne?« alapon. Az első alkalom már rögtön felfogatott, nagy vihar támadt bennem, mert rájöttem, hogy még mindig ott van bennem a vonzás és a taszítás is: igen, igen, közeledni szeretnék Istenhez, de mégsem igazán. Miért? Mi tart vissza? És mi az én utam Jézushoz? A saját utam, amely nem az édesanyám és családom által, csecsemőkorom óta beszívott hit, és nem is a férjem útja, akitől olyan sokat tanulok, de ő mégsem én vagyok. Teljes összezavarodottságot éltem meg, és meg is bántam, hogy beneveztem erre az újabb lelki kaland-

ra. Aztán másnap tiszta fejjel eldöntöttem: semmi más dolgom nincs, mint a napi feladatokra koncentrálni, és Isten talán majd kezd velem valamit... Innentől aztán elindult a lavina, és megtapasztaltam Isten kegyelmét és azt, hogy ő szólni akar hozzám. Megtaláltam a hangomat Jézushoz, és hallottam az ő hangját. Igen, szólt hozzám, többször is, amikor beszélgetni próbáltam vele, és amikor szól semmi mással össze nem téveszthető módon, ezért egy pillanatig sem volt kétségem afelől, vajon tényleg ő-e az. Ez a kegyelem, úgy érzem, hogy Jézus közel akar lenni hozzám. Nem csak én próbálok közeledni, ő is közel akar lenni. A lelki-gyakorlat utolsó napjain történt, hogy a tanítványok elhívását olvastam éppen napi feladatként. Korábban soha nem értettem, hogy miért hagytak ott ezek a férfiak mindent egy idegen első szavára. De most már megértettem: ők is érezték, hogy ez a Pásztor hangja, és ahogy ő szól hozzájuk, azt semmivel nem tudják összetéveszteni, nem kételkednek a szavában. Ekkor tudtam először igazán, ellenállás nélkül kimondani: »Követni akarlak, Jézusom.«

Énekeljünk:

Az Úr van itt (Zarándokének 66)

2. Kinek a hangja ez?

A cél a következő felismerések megfogalmazása:

- Isten hangjának felismerését is tanulnunk kell, ahogy minden más dolgot az életben.
- Vannak, akik tudnak nekünk segíteni ebben.

342

1. Bevezetőként egy játék az alábbiak közül:

Egy önként vállalkozónak bekötjük a szemét. A többiek szétszóródnak a teremben körülötte, és egymás után néhány másodperces szünetekkel különböző hangerővel (kiabálva, halkán, suttogva stb.) és különböző beszédsebességgel (vontatottan, hadarva, normál tempóban stb.) mondják a nevét. Sikerül-e felismernie, ki szólt éppen hozzá? Ha sikerül, kendőcsere. Lehet a mérce az is, hogy adott idő alatt hány társát ismeri fel a bekötött szemű fiatal. A játék végén interjúvolja meg a csoport a bekötött szemű fiatal(oka)t, ezek a kérdések mindenképpen hangozzanak el: Milyen érzéseid voltak játék közben? Változtak-e ezek közben? Ha

igen, mikor és minek hatására? Kit ismertél fel a legkönnyebben? Kit a legnehezebben? Vajon mi lehet az oka?

Egy önként vállalkozónak bekötjük a szemét. A többieknek az a feladata, hogy instrukciókat adjanak neki a terem túlsó végébe való eljutáshoz. Azonban csak egyetlen (ha nagy létszámú a csoport, akkor két) ember ad valóban segítő tanácsokat, a többiek szándékosan rossz utasításokkal bombázzák. Ha célba ért a bekötött szemű fiatal, interjúvolja meg a csoport, ezek a kérdések mindenképpen hangozzanak el: Milyen érzéseid voltak játék közben? Változtak-e ezek közben? Ha igen, mikor és minek hatására? Mennyire tudtad megkülönböztetni az egyes utasításokat? Mikor és miből jöttél rá, hogy nem bízatsz meg mindenkiben? Mi alapján választottad ki azt a hangot, amelyik valóban segítő szándékú volt?

2. A gyermek Sámuel történetének feldolgozása

a) Sámuel levele: ismert történet, ezért megpróbálhatunk önálló értelmezést kérni a fiataloktól.

Idézzük fel közösen 1Sám 3,1–10 sarokpontjait, vagy olvassuk fel az igeszakaszt, majd adjunk minden fiatalnak egy-egy lapot róla (lásd alább). Élje bele magát mindenki Sámuel helyébe, és levélben mesélje el a történeteket édesanyjának úgy, hogy érzelmeket, kérdéseket is beleszó mondandójába.

Te vagy Sámuel.

Édesapád az Úrban mélyen hívó férfi, aki családjával távol lakik attól a vallási központtól, ahol te élsz. Nagyon szereti és megbecsüli édesanyádat, Annát, aki sokáig meddő volt. Édesanyádat ez az állapot nagyon elkeserítette. Te azután születél, hogy egyszer keservesen sírva könyörgött érted Istenhez, és azonnal meg is fogadta, hogy ha megkap téged, akkor az Úrnak ajánl fel egész életedre. Ezért kicsi korod óta a vallási központban élsz, ahol édesanyád az idős Éli főpapra bízott, aki Isten szolgálatára nevel hosszú évek óta, gondoskodik rólad, figyel rád, és tanít.

Szüleiddel évente csak egyszer találkozol, olyankor anyukád mindig hoz neked egy saját készítésű új ruhát. Miközben kedves fiúvá cseperedtél, született három öcséd és két húgod, de velük még nem találkoztál.

Írj egy levelet édesanyádnak, és az érzéseidet, kérdéseidet is beleszóve meséld el neki, mi történt azon az éjszakán, amikor négyeszer is felébresztett egy különleges hang!

Az elkészült levelek felolvasása után beszéljünk a fiatalok által megfogalmazott érzésekről és kérdésekről. Összegezzük, milyen érzések kerültek felszínre, a kérdésekre pedig próbáljunk válaszokat találni közösen a megszólított szemszögéből.

b) Véleményhőmérő

A terem két vége legyen a két képzeletbeli pólus: *igen* – *nem*, közöttük helyezkedjenek el a fiatalok a képzeletbeli skálán a véleményük kifejezésére. Ezután a választott helyeken állva hallgassunk meg néhány különböző álláspont mellett szóló érvet!

- Szerinted kell-e, hogy befolyásolja egy fiatal hitét, döntéseit, Istenhez való viszonyát az, ha tudja, hogy a szülei Istennek ajánlották fel egyszer még kicsi korában? Érvelj!
- Kényszerpályán volt-e Sámuel, vagy volt döntési lehetősége? Érvelj!
- Hazamehetett volna végleg? Mondhatta volna Élinek, hogy túl fiatal és éretlen még az Istennel való kommunikációhoz? Megtehetette volna, hogy nem válaszol az Úrnak?
- Illett volna felismernie Sámuelnek az Úr hangját? Érvelj!

c) Beszéljünk!

- Van-e információd a születéseddel kapcsolatos körülményekről, arról, hogyan vártak téged?
- Van-e, aki tudja magáról, hogy sokat imádkoztak a születéséért?
- Tudsz-e valakiről, aki rendszeresen imádkozik érted most is?
- Hogyan segítették a szüleid az Istennel való kapcsolatod alakulását? Mit gondolsz, tettek-e valamit azért, hogy Isten közelében legyél? Milyen hatással voltak a gyülekezeti életedre?
- Ki volt eddig a legnagyobb hatással az Istennel való kapcsolatod fejlődésére, ki terelgetett eddig Krisztus felé? Hogy látod, ki az az ember, akinek köszönhető, hogy most itt vagy az ifiben?
- Van-e valaki, akihez bizalommal fordulhatsz tanácsért, segítségért Istennel, az ő hangjával kapcsolatos kérdéseiddel?
- Tapasztaltál-e már olyasmit, mintha maga Isten szólna hozzád?
- Érezted-e már úgy, mintha egy prédikáció neked szólt volna?
- Érezted-e már úgy, hogy egy ige, amelyet kaptál, éppen neked üzen?
- Érezted-e már ifis beszélgetés után, hogy valami nagyon megragadt a fejedben, és nem hagy nyugodni?

- Érezted-e már imádság közben, hogy ami akkor eszedbe jutott, azt valahogy Jézus sugallta?
- Érezted-e már egy lenyűgöző tájat szemlélve, hogy Isten csodálatos teremtő hatalmát mutatja?
- Érezted-e már valamelyik ifis szolgálat (pl. passióolvasás, karácsonyi műsor) során, hogy szíven talál téged egy-egy részlet?
- Ha van ilyen tapasztalatod, hogyan reagáltál? Azonnal értetted-e, vagy csak később esett le? Vagy más ember segített megérteni? Nyitott voltál meghallani, mint Sámuel? Vagy esetleg csak most eszmélsz rá, hogy volt olyan helyzeted, hogy Isten mondani akart volna valamit?

Felhasználható vallomás:

„Emlékszem, május 1-jén is az íróasztalomnál álldogálva éppen az érettségi, de még inkább az egyetemi felvételi miatti aggodalom kötött gúzsba, amikor eszembe jutott, hogy lapozni kellene a mögöttem lógó kis falinaptáron. Megfordultam, áthajtottam az oldalt májusra, és ahogy a szemem a gyönyörű virágot ábrázoló kép alatti bibliai ígére tévedt, elakadt a lélegzetem. Életemben először éreztem azt, hogy az Úristen konkrétan nekem szól, konkrétan az én problémámmal foglalkozik, konkrétan az én dilemmáimra reagál, konkrétan az én belső feszültségemben nekem ad megnyugvást. Életemben először tapasztaltam meg Isten gondoskodó, szerető jelenlétét egészen közvetlen módon. Ez az ige állt ott május hónapra: *»Gyönyörködj az Úrban, és megadja szíved kéréseit! Hagyd az Úrra utadat, bízzál benne, mert ő munkálkodik...«* (Zsolt 37,4–5) Onnantól kezdve nyugalommal és békességgel a szívemben készültem és imádkoztam. Tudtam, hogy nem kell félnem, mert Isten velem lesz, akárhogy is vezet utamat.”

3. Reflexió

- A szüleid felajánlottak Istennek (keresztység)?
- Mit gondolsz, mióta figyel téged Isten?

„Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek...”
(Jer 1,5)

„Te alkottad veséimet, te formáltál anyám méhében. [...] Csontjaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálódtam, mintha a föld mélyén képződtem volna. Alaktalan testemet már látták szemeid; könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük.” (Zsolt 139,13–16)

Isten akart téged

„Csonjtajaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálódtam, mintha a föld mélyén képződtem volna. Alaktalan testemet már látták szemeid; könyvedben minden meg volt írva, a napok is, amelyeket nekem szántál, bár még egy sem volt meg belőlük.”
(Zsolt 139,15–16)

„Az élet Isten ajándéka. A tiéd is az. Akkor is, ha a szüleid először nem tudták ajándékként fogadni az érkezésedet. Azért élsz, mert Istennek terve van az életeddel. Ő akarta, hogy létezz. Minden élet tervezett, vágyott, akart élet, mert mind az Örökkévaló döntése révén indult el. Két örökbe fogadott gyermek édesanyjaként ezt nagyon is jól tudom. Amikor a biológiai szülők akarata és szándéka ellenére egy élet megfogant, megszületik, akkor még egyértelműbb, hogy azt az életet maga a Mindenható akarja, mert terve van vele. Bárhogy is indult az életed, erősödj meg ebben a csodálatos igazságban, és helyezd erre az alapra az életedet. Az értékedet, méltóságodat az a Teremtő adja, aki a saját kép-mására formált, és az élet lehetését lehelte beléd. Valahol olvastam egyszer: »Az idő leperog, a külső lefoszlik, s az marad, ami maradandó, örökkévaló alapja az életünknek? Az örökkévalóság szempontjából nemigen lenne jelentősége annak sem, ha a legnagyobb földi család legvágyottabb gyermekeként születünk volna. Az viszont, hogy az Örökkévaló maga akarta a születésed, létezésed, olyan sziklaszilárd alapokat adhat, melyekre stabilan építhetsz, bármit is hozzon az élet.«” (RÉVÉSZ Szilvia: *Az igazság szabadá tesz. Áhítatok az év minden napjára*. Harmat Kiadó, Budapest, 2021. március 21.)

- Szerintetek miért szólít meg benneteket az Úristen? (Mert kapcsolatban szeretne lenni veled, személyes kapcsolatban!)

Énekeljünk:

A belső szobámba lépj be (Zarándokének 83)

3. „Én vagyok!” – A hívó bemutatkozik

Vajon milyen ő, és mennyiben más az életünk amiatt, hogy hiszünk benne?

Lehetőségek a bevezetéshez:¹

Istent soha senki nem látta (Jn 1,18), ennek ellenére a Szentírás tele van róla szóló hasonlatokkal.

- Két önként jelentkező közül az egyik álljon távolabb, a csoportnak háttal, a táblánál, ő lesz a „művész”! A másik, a „műértelmező”

1 LYNN, David: *TÉ-MA. Ötven kreatív, csoportos feladatlap középiskolás fiataloknak*. Új Remény Alapítvány, Debrecen. 1. köt. 2005. 150. o.; 2. köt. 2008. 181–183. o.

a csoporttal szemben áll, a művésznak pedig háttal. Adjunk valamilyen tárgyat a „műértelmező” kezébe (pl. egy villanykörtét vagy egy vállfát)! Feladata, hogy megpróbálja szóban minél részletesebben leírni a másíknak ezt a tárgyat, a művész pedig az elhangzottak alapján lerajzolja. Fontos, hogy nem szabad egymásra nézniük. Beszélgessünk el arról, mennyire példázza egy ilyen rajz azt, hogyan képzeljük el Istent.

- Három-három fős csoportokban készítsenek el egy harminc másodperces reklámanyagot Istenről, amelyet majd a legnépszerűbb tévécsatornán fognak leadni főműsoridőben, és az internetes hírforrásokban is megjelenik. A reklám célja tehát az, hogy „eladja” Istent a világnak. Biztosítsunk elegendő időt a felkészülésre, majd mindegyik csoport mutassa be a többieknek a „reklámfilmét”.
- Kezdeményezzünk beszélgetést! Melyik szó jut legelőször eszedbe, amikor Istenre gondolsz? Írjuk fel az összes javasolt kifejezést a táblára vagy egy csomagolópapírra.
- Egyénileg válogassák ki a fiatalok, hogy szerintük milyennek gondolják Istent azok a nem keresztény fiatalok, akiket ismernek, majd kézfelnyújtással jelezzék válaszukat, és nézzük meg, melyik a leggyakoribb istenkép a nem keresztény fiatalok esetében: aranyos öregember; ő a hibás mindenért; több istenben hisznek; a nagy égi rendőr; olyan, mint egy engedékeny szülő; gyenge alak; más, éspe-dig... Mennyire nehezíti ez meg a velük való barátkozást?
- A következő tulajdonságlistán jelöljék a fiatalok betűkkel, milyenek tűnik számukra Isten!

GY = *gyakran*

N = *néha*

S = *soha*

• személyes	• távoli	• felszabadító	• türelmes
• királyi	• korlátozó	• titokzatos	• büntelen
• gyógyító	• kegyetlen	• megbocsátó	• befolyásos
• véttlen	• igazságos	• szent	• adakozó
• örökkévaló	• szeretetteljes	• leuraló	• kedves
• erős	• hitvány	• erőtlen	• közömbös
• elfogadó	• védelmező	• őszinte	• követelőző
• irgalmas	• gondoskodó	• büntető	• igaz
• dühös	• változatlan	• tiszta	• barátságos
• tétlen	• jó	• megközelíthetetlen	• érdeklődő
		• mindenható	• kritizáló

A leggyakrabban használt jelölések összeszámolásával megnézhetik az alábbi táblázatban, hogy milyen az istenképük:

Elítélő	Kapcsolatteremtő	Igaz	Megváltó	Hatalmas	Távolságtartó
dühös	személyes	szent	megbocsátó	befolyásos	távoli
leuraló	barátságos	jó	gyógyító	királyi	erőtlen
büntető	kedves	igazságos	felszabadító	erős	megközelíthetetlen
kritizáló	érdeklődő	tiszta	elfogadó	örökkévaló	közömbös
követelőző	szeretetteljes	őszinte	adakozó	igaz	tétlen
kegyetlen	gondoskodó	büntetlen	irgalmas	változtatlan	hitvány
korlátozó	védelmező	vétlen	türelmes	mindenható	titokzatos

Hívjuk fel a fiatalok figyelmét, hogy az Istenről alkotott képünk hatással van az életről alkotott képünkre. Például ha Istent megközelíthetetlennek érezzük, akkor nem vesszük komolyan az imát, ha kritizálónak, akkor magunkkal szemben is túlságosan szigorúak leszünk.

Válasszanak ki a listáról három jellemzőt, amilyenek Isten a legtöbbször tűnik számukra! Ezekkel egészítsék ki a mondatokat: „Ha Isten..., akkor ez azt jelenti, hogy...” Ha Isten..., akkor ez azt jelenti, hogy...” Ha Isten..., akkor ez azt jelenti, hogy...”

Néhányan olvassák fel a kiegészített mondataikat, majd beszélgesse-
tek el arról, hogy mennyiben hat az istenképünk a cselekedeteinkre.

- Kezdeményezzünk beszélgetést!

Miért hiszel Istenben? Ne a Bibliát hozd fel bizonyítékként! Képzeld el, hogy egy olyan valaki kérdezi ezt tőled, aki nem hiszi el azt, amit a Biblia mond.

Játsszuk el az ördög ügyvédjének a szerepét, és unszoljuk arra a diákokat, hogy mondjanak valami észszerű okot. Provokáljuk őket egy kicsit! Kérdezzük meg például, mit változtatnának meg az életükben, ha megtudnák, hogy nincs Isten.

2. Kicsoda és milyen az Isten? – A téma feldolgozása

a) Tudatosítsuk a fiatalokban, hogy kicsoda és milyen az Isten, amit abból tudunk meg, ahogyan bemutatkozik, amit magáról elmond, kinyilatkoztat nekünk. Ez legteljesebben a Bibliában olvasható (igei kinyilatkoztatás). Nekünk keresztényként a Szentírásra kell alapoznunk az istenképünket.

b) Az Ószövetségben Isten így jellemzi magát

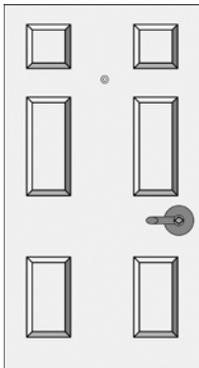
Osszunk mindenkinek egy ígét például az alábbiak közül, amelynek alapján írjanak le a fiatalok egy cetlire egy általuk felfedezett tulajdonságot, majd azokat a táblára vagy egy csomagolópapírra felragasztva készüljön gondolattérkép a középre felírt Isten kifejezés köré.

- „*Én vagyok a Mindenható Isten. Járj színem előtt, és légy feddhetetlen!*” (1Móz 17,1)
- „*Én vagyok atyádnak Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákób Istene.*” (2Móz 3,6)
- „*Isten ezt felelte Mózesnek: Vagyok, aki vagyok. [...] A »Vagyok« küldött engem hozzátok.*” (2Móz 3,14)
- „*Én, az Úr vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a szolgaság házából. Ne legyen más istened rajtam kívül!*” (5Móz 5,6–7)
- „*Mert én, az Úr, a te Istened, erősen fogom a jobbodat, és ezt mondom neked: Ne félj, én megsegítelek!*” (Ézs 41,13)
- „*Ezt mondja az Úr, Izráel királya és megváltója, a Seregek Ura: Én vagyok az első és az utolsó, rajtam kívül nincs isten. Kicsoda olyan, mint én? Szóljon, mondja meg, sorolja fel, hogy mi történt, amióta hajdan népet alkottam; és mondják el a jövődöt, ami következik! Ne rettegetek, és ne féljetek! Hiszen régóta hirdettem, megmondtam, és ti vagytok a tanúim! Van-e isten rajtam kívül? Nincsen kőszikla, nem tudok róla!*” (Ézs 44,6–8)
- „*Én, az Úr vagyok a te Istened, arra tanítalak, ami javadra válik, azon az úton vezetlek, amelyen járnod kell.*” (Ézs 48,17)

Vagy válogassunk ki néhány zsolnárt, és azokat tanulmányozzák át a fiatalok, majd írjanak le öt olyan dolgot, amelyet mostanában tanultak meg Istenről, és közölgék a csoport többi tagjaival is, melyek ezek az újdonságok.

c) „*Istent soha senki sem látta: az egyszülött Isten, aki az Atya kebelén van, az jelentette ki őt.*” (Jn 1,18)

Osszuk ki a kis képeket létszámtól függően egyesével vagy két-három fős csoportokban. Próbálják közösen megállapítani, mi kapcsolhatja össze a képeket!

350

Ha megvan a megfejtés, tegyük középre egy Jézus Krisztust ábrázoló képet, és rendezzük köré a fenti képeket. Majd osszuk ki ismét az idézet-töredékeket, hogy egészítsék ki őket a mondat elejével, és helyezzék el őket a megfelelő képhez.

„...aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet vilá-gossága.”

„...ha valaki rajtam át megy be, az megtartatik, bejár és kijár, és lege-lőre talál.”

„...én ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem...”

„...aki hisz énbennem, ha meghal is, él; és aki él, és hisz énbennem, az nem hal meg soha.”

„...aki énbennem marad, és én őbenne, az terem sok gyümölcsöt, mert nélkülem semmit sem tudtok cselekedni.”

„...senki sem mehet az Atyához, csak énáltalam.”

„...aki énhozzám jön, nem éhez meg, és aki énbennem hisz, nem szomjazik meg soha.”

Ezután röviden értelmezhetjük is Jézus „Én vagyok...” mondásainak a kijelentéseit.

d) Szentháromság

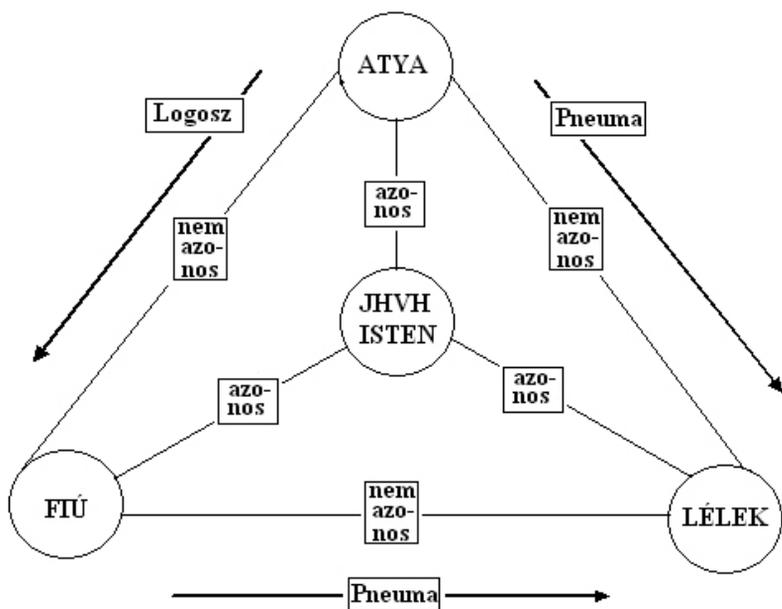
A Biblia Istenről mint Atyáról, Fiúról és Szentlélekről beszél. Három személy, mégis egy; háromság az egységben – egység a háromságban – hittitok. Ismert hasonlatok, amelyek természetesen mindig sántítanak:

- a szüleim gyermeke = az iskola diákja = a társaim barátja
- gőz = víz = jég = H₂O

Hangsúlyozzuk, hogy a három személy nem az egy Isten három viselkedésformája, ezért is sántít a vizes hasonlat, hanem három különálló, önálló személy, akiket a Szentháromság egy isteni lényege kapcsol össze (lásd 2. ábra). Mégsem három, hanem egy Istenben hiszünk, akinek három személye van.

Tegyük ki a lehető legnagyobb méretben kinyomtatva a következő képek közül az egyiket, esetleg mindkettőt. Értelmezzük (őket) közösen, majd szortírozzuk az egyes jellemzőket, és ragasszuk fel őket a megfelelő szentháromsági személy mellé. Ezt lehet közösen vagy egyénileg: mindenki kap egy vagy több jellemzőt, illetve néhány fős kis csoportban is dolgozhatnak a fiatalok. Vannak középre ragasztandó jellemzők. A hasonló jelentésűeket célszerű egymás közélében elhelyezni, hogy segítsék az értelmezést. A csoport további javaslatait is felírhatjuk és felragaszthatjuk.

- a mi mennyei Atyánk
- Jézus Krisztus Atyja
- a világ Teremtője
- a világ Fenntartója
- a világ Gondviselője
- mindenható
- szereti teremtményeit
- „Hiszem, hogy ő teremtett engem, minden teremtményével együtt.” (Luther: *Kis káté*)
- ő adta a teremtett világ rendjét, a természeti és erkölcsi törvényeket
- megadja az életlehetőséget minden embernek
- személyesen is törődik mindegyikünkkel
- csodát is képes tenni: megtörheti a természet rendjét, felhasználhat általunk nem ismert törvényeket, akarata szerint csoportosíthatja az eseményeket
- még a rosszat is javunkra tudja fordítani
- az Isten fölöttünk

- az Isten közöttünk
- az Isten bennünk
- Isten atyai szeretetét mindenki számára ő hozta el a világba
- az örökkévalóságból eljött földi világunkba
- Isten és ember egyszerre
- emberré lett Isten – testté lett Ige
- hirdette Isten országát a földön, azt, hogy Isten eljött a világba
- csodáival mutatta meg Isten országának erejét
- legfontosabb küldetése, hogy megváltott minket bűneink következményétől
- megfizette a büntetést a bűneinkért
- szenvedett és meghalt helyettünk
- kibékített minket Istennel
- élő, feltámadott Úr
- egyetlen közbenjáró az Atyánál (az ő nevében kérjük az Atyát)
- az Atya jobbján van, vagyis öröktől fogva osztozik vele a hatalomban
- vissza fog jönni ítélobíróként
- folyamatosan közbenjár, esedezik értünk az Atyánál
- a láthatatlan Isten képe (Kol 1,15)
- elválaszthatatlan, ugyanakkor összevegyítetlen benne az isteni és az emberi természet
- üdvösséget, örök életet szerzett kereszthalálával az egész világnak
- galamb
- tűz, lángnyelvek
- szél
- a Pártfogó
- vigasztaló
- hitet ébreszt
- megtérésre vezet
- Jézushoz vezet
- közösséget teremt a Krisztusban hívők között
- új életet teremt, életfordulatot idéz elő
- erőt ad a bűn elleni harchoz
- ma is folyamatosan munkálkodik
- elsősorban az egyházban munkálkodik az ige és a szentségek által
- a Szentháromság másik két személye küldi hozzánk
- bűneink megbánására készítet

- megtartja és építi Krisztus egyházát
- Jézus ígérte meg az eljövetelet
- jelen volt a teremtésnél
- örök létező, nincs kezdete és vége
- minden élet forrása, mindenben ő működteti az életet
- láthatatlan
- nincs időhöz és helyhez kötve
- mindent szeretetből tesz
- igaz: törvényét és ígérteit betartja
- szent: gyűlöli a bűnt, és harcol ellene

Ezt az egységet zárjuk egy idézettel, amelyről igény esetén beszélgethetünk is: „Mi az, ami Istenben megfog? Minden. Az, hogy képes egyszerűen irgalmas és igazságos lenni. Az igazságosság annyit tesz, hogy mindenki azt kapja, amit érdemel. A bűnös ember a halált. Az irgalom az, amikor nem azt kapjuk, amit megérdemelnénk valójában, hanem valami jobbat. Amennyiben a bűnös hisz Istenben, nem halált, hanem életet kap.” (Dér Katalin egyetemi tanár)²

3. A foglalkozás lezárása

Imádkozunk közösen: mindenki mondja el Istennek pár rövid mondatban, mi az, amit ma megtudott róla.

Énekeljünk:

Jöjj, itt az idő! (Zarándokének 7)

4. Kettesben

Ismerkedjünk a Szentírással való imádság³ lépéseivel. Ezeknek a segítségével megmutathatunk egy lehetséges módot a fiataloknak arra, hogyan lehet intenzíven figyelni Isten hozzánk intézett szavára, és hogyan válaszolhatunk rá.

2 SZATHMÁRY Melinda: Dér Katalin: „Nem félek, mert az erő, a józanság és a szeretet lelkét kaptam”. *Képmás*, 2021. április 3. <https://kepmas.hu/hu/der-katalin-nem-felek-mert-az-ero-jozansag-es-szeretet-lelket-kaptam>. (Megtekintés: 2023. július 21.)

3 [Sz. n.] Ritmikus imamód. Imádság a Szentírással. *Jézus Szíve Társasága. Societas Jesu Cordis*, [é. n.] <https://www.sjc.hu/imasarok/ritmikus-imamod>. (Megtekintés: 2023. július 21.)

Alakítsunk ki a teremben minél több kis „imasarkot”, „imakuckót”, olyan helyeket, amelyek lehetővé teszik, hogy egyesével elvonuljanak a fiatalok. A berendezési tárgyakat a célnak megfelelően mozgathatjuk, párnákat, plédeket helyezhetünk el a földön. Tegyük barátságossá az összes kis imahelyet virággal, méccessel, kereszttel vagy egy, a bibliai idézetekhez illő tárggyal (pl. sebtapasszal), egy helyre elég egy kellék.

Mindenhova helyezzük el az imádság lépéseit tartalmazó leírást, jegyzetlapokat, írószert, vagy a kezdéskor adjunk minden fiatalnak mindentől egyet-egyet. Az imasarkok központi eleme egy igeválogatás lesz. Minden sarokba csak egyféle igeválogatást helyezzünk el kellő példányszámban, az ifisek létszámának megfelelően.

1. Elcsendesedem. Megkeresem azt a testtartást, amely a leginkább segít az imára figyelésben. Isten jelenlétébe helyezkedem. Rövid időt szánok arra, hogy egész lényemmel megérkezsem az imádságba. (A megérkezésben segíthet, ha egyszerűen tudatosítom a légzésemet. Anélkül, hogy irányítanám, egyszerűen csak engedem, hogy a levegő ki-be áramoljon a tüdőmbe. Belégzésem kifejezheti Isten utáni vágyamat, kilégzésem pedig önátadásomat Istennek.)

2. Tudatosítom, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rám. Kérem, hogy egész lényemmel rá figyeljek: „Uram, add, hogy ezt az imaidőt egészen neked tudjam adni mindazzal, amim van, és ami vagyok. Legyen ez a te dicsőségedre, tiszteletedre és szolgálatodra.”

3. Elolvasom többször is az imádságra kiválasztott szentírási részt, figyelve arra, hogy mely szavak, mondatok, képek érintenek meg belőle.

4. Kérem, amire vágyom: a kegyelmet, amely segít Istennel időzni ebben az imaidőben. Ha egy mondat vagy szó megérint, azt nyugodt légzésem ritmusára ismételni kezdem. Azzal időzöm, ami leginkább érint. Arra figyelek, hol és hogyan találkozik ez a szó vagy mondat az életemmel.

5. Megszólítom az Urat. Arra törekszem, hogy őszinte legyek. Azt mondom, ami valóban a szívemből jön. Talán kérem szeretnék valamit. Vagy egyszerűen kiöntöm előtte a szívem.

6. Odafigyelek a válaszára. Nem csak én szólítom meg Istent, engedem, hogy ő is szóljon, érintsen. Az imaidőt a Miatyánk elimádkozásával zárom le.

7. Visszatekintek az imámra. Esetleg le is jegyezhetem, mivel ajándékozott meg Isten ebben az imaidőben.

Bevezetesként beszélgethetünk erről az idézetről: „Isten szava a Biblia, amely teremtő erő – ugyanúgy ma is, mint a világ teremtésekor. A Szentírás nemcsak felszólít, figyelmeztet, információkat ad, hanem teremt. Ézsaiás próféta mondja: Isten szava nem tér vissza öhozá terméketlenül, hanem megcselekszi azt, amiért Isten kiküldte azt a szót. Ugyanis ha az ember folyamatosan olvassa a Szentírást, akkor a benne lévő szavak idővel beépülnek a szívébe, s onnan kifelé haladva megváltoztatják az életét. Ezért a Szentírás szavait tudatosan beépítem a napi imádságaimba. Például azt, hogy nem félek, mert nem a félelem lelkét, hanem az erő, a szeretet, a józanság lelkét kaptam. Ahogy kimondom ezeket a szavakat, megvalósítják magukat.” (Dér Katalin egyetemi tanár)⁴

Ezután mindenki elfoglalhat egy-egy imakuckót. Minden imasarokba csak egyféle igeválogatást helyezünk el a kellő példányszámban, az ifisek létszámának megfelelően (pl. ha huszonegy imasarkot alakítunk ki, három-három helyen lehet ugyanaz az igeválogatás, mindenhol tíz példány, hogy magukkal vihessék a fiatalok). A különböző témákat praktikus lenne eltérő színnel vagy különböző színű lapokra nyomtatni. Segíthetjük a gyerekek választását, ha ismertetjük, hogy melyik szín milyen témához kapcsolódik. A témák: Nem hagylak el! Ne félj! Meggyógyítalak! Gondoskodom rólad! Megvédelek! Megújítalak! Bízz bennem!

Egy kuckóban körülbelül húsz percet töltsenek a fiatalok. Az idő lejártát egy kis dallammal jelezzük. Jó lenne, ha mindenki négyféle igeválogatást végigimádkozna. A helyváltoztatások között jöjjünk össze minden alkalommal, és énekeljük el közösen a *Zarándokének* 2. énekét: *Szívem csendben az Úrra figyel*. A végén érdemes egy beszélgetésben megosztani az élményeket, tapasztalatokat, kérdéseket és esetleges fenntartásokat.

4 SZATHMÁRY Melinda: Dér Katalin: „Nem félek, mert az erő, a józanság és a szeretet lelkét kaptam”. *Képmás*, 2021. április 3. <https://kepmas.hu/hu/der-katalin-nem-felek-mert-az-ero-jozansag-es-szeretet-lelket-kaptam>. (Megtekintés: 2023. július 21.)

IGEVÁLOGATÁSOK:

Ne félj!

„Ezt mondja az Úr, a te alkotód, aki megformált az anyaméhben, és aki megsegít: Ne félj...!”

„[Íjgy szól az Úr, a te teremtd, a te formálód [...]: Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy! Ha vízen kelsz át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok nem sodornak el. Ha tűzben jársz, nem perzselődsz meg, a láng nem éget meg téged. Mert én, az Úr vagyok a te Istened, Izráel Szentje, a te szabadítód! [...] drágának tartalak és becsesnek, és mivel szeretlek [...]. Ne félj, mert én veled vagyok!”

„Ne félj, mert én veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok Istened! Megerősítelek, meg is segítelek, sőt győzelmes jobbbal támogatlak. [...] Mert én, az Úr, a te Istened, erősen fogom a jobbodat, és ezt mondom neked: Ne félj, én megsegítelek!”

„Maga az Úr vonul majd előtted, ő maga lesz veled. Nem hagy cserben téged, és nem hagy el: ne félj hát, és ne rettegj!”

„Megparancsoltam neked, hogy légy erős és bátor. Ne félj, és ne rettegj, mert veled van Istened, az Úr mindenütt, amerre csak jársz.”

„Ne féljetelek, legyetek erősek!”

(Ézs 44,2; 43,1–5a; 41,10.13; 5Móz 31,8; Józs 1,9; Zak 8,13b)

Meggyógyítalak!

„Láttam, hogyan élt, mégis meggyógyítom! Vezetem őt, vigasztalással fizetek neki és gyászolóinak. Megteremtem ajkán a hála gyümölcsét: Békesség, békesség közel és távol! Ezt mondja az Úr: Meggyógyítom őt!”

„Közel van az Úr a megtört szívűekhez, és a sebzett lelkűeket megsegíti.”

„De Isten megsegít engem, az Úr megtartja életemet.”

Hallgass rám [...], ti, akiket születésetek óta hordozok, világra jöveletek óta viszlek: Vénységedig ugyanaz maradok, ősz korotokig én hordozlak! Én alkottalak, én viszlek, én hordozlak, én mentelek meg.”

„Vesd az Úrra terhedet, és ő gondot visel rád! Nem engedí sohasem, hogy ingadozzon az igaz.”

„Örök szeretettel szerettelek, azért vontalak magamhoz hűségesen.”

(Ézs 57,18–19; Zsolt 34,19; 54,6; Ézs 46,3–4; Zsolt 55,23; Jer 31,3b)

Nem hagylak el!

„Megfeledkezik-e csecsemőjéről az anya, nem könnyörül-e méhe gyermekén? De ha ő meg is feledkeznék, én akkor sem feledkezem meg rólad!”

„Én, én vagyok az Úr, rajtam kívül nincs szabadító. Én mondtam meg, hogy megszabadítalak, én hirdetem, nem valami idegen isten. [...] Ezután is csak én leszek! Nincs, aki kezemből kiragadjon, ha én cselekszem, ki másíthatja meg?”

„Miért mondd ezt, miért beszélsz így: Rejtve van sorsom az Úr előtt, nem kerül ügyem Isten elé. Hát nem tudod, hát nem hallottad? Örökkévaló Isten az Úr, ő a földkerekség terem-tője! Nem fárad el, és nem lankad el, értelme kifürkészhetetlen. Erőt ad a megfáradtnak, és az erőtlent nagyon erőssé teszi. Elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak. De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak, és nem lankadnak meg, járnak, és nem fáradnak el.”

„Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenlők, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket Istent szeretetétől, amely megjelent Krisztus Jézusban, a mi Úrunkban.”
(Ézs 49,1; 43,11–13; 40,27–31; Róm 8,38–39)

Gondoskodom rólad!

„Az Úr vezet majd szüntelen; kopár földön is jól tart téged, és csontjaidat megerősíti. Olyan leszel, mint a jól öntözött kert, mint a forrás, amelyből nem fogy ki a víz.”
„Bizzál az Úrban teljes szívből, és ne a magad eszére támaszkodj! Minden utadon gondolja rád, és ő egyengetni fogja ösvényeidet.”
„Bölcsé teszlek, és megtanítalak, melyik úton kell járnod. Tanácsot adok, rajtad lesz a szemem.”
„Jézus azt mondta: Én vagyok az élet kenyere: aki énhezám jön, nem éhez meg, és aki énbennem hisz, nem szomjazik meg soha. De megmondtam nektek: láttatok ugyan engem, és mégsem hisztek. Akit nekem ad az Atya, az mind énhezám jön, és aki énhezám jön, azt én nem küldöm el...”
„Áldott az Úr! Napról napra gondot visel rólunk szabadító Istenünk.”
„Minden gondotokat óréá vessétek, mert neki gondja van rátok.”
(Ézs 58,11; Péld 3,5–6; Zsolt 32,8; Jn 6,35–37; Zsolt 68,20; 1Pt 5,7)

Megvédelek!

„Aki a Felséges rejtekében lakik, a Mindenható árnyékában pihen, az ezt mondhatja az Úrnak: Oltalmam és váram, Istenem, akiben bízom! [...] Tollaival betakar téged, szárnyai alatt oltalmat találsz, pajzs és páncél a hűsége. Nem kell félned a rémségektől éjjel, sem a suhanó nyíltól nappal, sem a homályban lopódzó dögvészről, sem a délben pusztító ragálytól. [...] Ha az Urat tartod oltalmaznak, a Felségest hajlékoddnak, nem érhet téged baj [...]. Mert megparancsolja angyalainak, hogy vigyázzanak rád minden utadon, kézen fogva vezetnek téged, hogy meg ne üsd lábadat a kőben. Mivel ragaszkodik hozzám, megmentem őt, oltalmazom, mert ismeri nevemet. Ha kiált hozzám, meghallgatom, vele leszek a nyomorúságban, kiragadom onnan, és megdicsőítem őt. Megelégítem hosszú élettel, gyönyörködhet szabadításomban.”
„Segítségem az Úrtól jön, aki az eget és a földet alkotta. Nem engedi, hogy lábad megtanorodjék, nem szunnyad az, aki védelmez téged. [...] Az Úr védelmez téged, az Úr a te oltalmad jobb kezéd felől. Nem árt neked nappal a nap, sem éjjel a hold. Az Úr megőrzi téged minden bajtól, megőrzi életedet. Megőrzi az Úr jártodban-keltdben, most és mindenkor.”
(Zsolt 91,1–2.4–6.9–12.14–16; 121,2–3.5–8)

Megújítalak!

„Ne félj, ne csüggedj el! Veled van Istened, az Úr, ő erős, és megsegít. Repesve örül neked, megújít szeretetével, ujjongva örül neked.”
„Gondold meg mindezeket [...]! Én formáltalak [...], nem feledkezem meg rólad! Eltörlöm hűtlenségedet, mint a felleget, vétkeidet, mint a felhőt. Térj meg hozzám, mert megváltottalak!”
„[H]a valaki Krisztusban van, új teremtés az: a régi elmúlt, és ime: új jött létre. Mindez pedig Istentől van, aki megbékéltetett minket önmagával Krisztus által [...]. Isten ugyanis

Krisztusban megbékéltette a világot önmagával, úgyhogy nem tulajdonította nekik vétkeiket [...]. Krisztusért kérünk, béküljetek meg Istennel! Mert azt, aki nem ismert bűnt, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk őbenne.”
(Zof 3,17; Ézs 44,21–22; 2Kor 5,17–21)

Bízz bennem!

*„Irgalmas és kegyelmes az Úr, türelme hosszú, szeretete nagy. Nem perel mindvégig, nem tart haragja örökké. Nem vétkeink szerint bánik velünk, nem bűneink szerint fizet nekünk.”
Jézus mondja: „Bizony, bizony, mondom nektek, hogy amit csak kértek az Atyától az én nevében, megadja nektek. Eddig nem kértetek semmit az én nevében: kérjétek és megkapjátok, hogy örömeitek teljes legyen.”*

Jézus ezt is mondja: „...ha valamit kértek tőlem az én nevében, megteszem.”

„Velem van az Úr, nem félek, ember mit árthat nekem? Velem van az Úr, segít engem, és én megvetéssel nézek gyűlölőimre. Jobb az Úrnál keresni oltalmat, mint emberben bízni.”

„Bízzatok az Úrban mindenkor, mert az Úr a mi kősziklánk mindörökké!”

(Zsolt 103,8–10; Jn 16,23–24; 14,14; Zsolt 118,6–8; Ézs 26,4)

Énekeljünk:

Ne félj, mert megváltottalak (Zarándokének 5)

5. Szemkontaktus

Három ismert történet újszerű feldolgozását próbáljuk meg.

Osszuk fel három csoportra az ifjúsági kör tagjait! Feladatuk, hogy felkészítsék szereplőjüket egy podcastbeszélgetésre⁵ az ifivezetővel. A felkészülésre elegendő lehet harminc perc. Utána valóban rögzítsük a körülbelül tizenöt perces beszélgetéseket, és töltsük fel az ifi zárt kommunikációs csatornájára.

1. csoport: Zákeus (Lk 19,1–10)

Szemponatok, melyek az interjúkérdések alapját is képezik:

- Foglalkozása, annak jellemzése
- Anyagi helyzete

- 5 Digitálisan rögzített hanganyag, hangfelvétel, amelyet készítője az interneten tesz közzé. Bármilyen hallgatható műfajt tartalmazhat: például interjút, híreket vagy zenét. Olyasmí, mint egy rádióadás, annyi különbséggel, hogy nem egy adott időpontban sugározzák, hanem szabadon elérhető. Pontosan ez az egyik legfőbb előnye, hiszen a feltöltést követően bármikor, bárhol, bárhányszor meg tudjuk hallgatni az online felületen, egyúttal le is tölthető.

- Társadalmi megbecsültsége
- Társas kapcsolatai
- Fizikai állapota
- Lelkiállapota
- Miben szenvedett szükségét?
- Előzetes ismeretei Jézusról, azok lehetséges forrása
- Mit tett a Jézussal való találkozásért?
- Mit várhatott Jézustól?
- Mi játszódott le benne, amikor Jézus hívja, majd beszél vele?
- Mi játszódott le benne, amikor Jézus nála vacsorázott? Miről beszélgettek az este folyamán?
- Mit jelent, amit Jézus mondott neki: *„Ma lett üdvössége ennek a háznak, mivelhogy ő is Ábrahám fia. Mert az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszettet?”*
- Hogyan értelmezhetette Jézus hívását?
- Milyen kapcsolatban áll azóta Jézussal? A követője lett?
- Milyen az élete az emlékezetes vacsora óta?

2. csoport: Bartimeus (Mk 10,46–52)

Szempontok, melyek az interjúkérdések alapját is képezik:

- Foglalkozása, annak jellemzése
- Anyagi helyzete
- Társadalmi megbecsültsége
- Társas kapcsolatai
- Fizikai állapota
- Lelkiállapota
- Miben szenvedett szükségét?
- Előzetes ismeretei Jézusról, azok lehetséges forrása
- Mit tett a Jézussal való találkozásért?
- Mit várhatott Jézustól?
- Mi játszódott le benne, amikor Jézus hívta, majd beszélt vele?
- Mi játszódott le benne, amikor megnyílt a szeme, először körbepillantott, és Jézus szemébe nézett?
- Hogyan értelmezhetette Jézus hívását?
- Miért követte Jézust?
- Milyen az élete, amióta Jézushoz szegődött?

3. csoport: Tamás (Jn 20,24–29; 20,1–10.19–23; az előéletéhez: Jn 11,1–16; 14,1–6)

Szemponctok, melyek az interjúkérdések alapját is képezik:

- Foglalkozása, anyagi helyzete
- Társadalmi megbecsültsége, társas kapcsolatai
- Fizikai és lelkiállapota
- Előzetes ismeretei Jézusról, azok lehetséges forrása
- Miért nem volt ott tanítványtársaival a bezárt szobában Jézus feltámadásának napján?
- Miért gondolta, hogy társai nem mondanak igazat a feltámadott Úrról?
- Mit tett a Jézussal való találkozásért?
- Miben szenvedett szükségét?
- Mit várhatott Jézustól?
- Mi játszódott le benne, amikor Jézus hívta, hogy érintse meg a sebeit?
- Végül megérintette az Úr sebeit?
- Mi játszódott le benne, amikor Jézus így szólt hozzá: „*Mivel látsz engem, hiszel: boldogok, akik nem látnak, és hisznek?*”
- Milyen az élete, amióta megélte ezt a találkozást?

A podcastepizódok lezárásánál beharangozhatjuk a következő epizódot, például: „Legközelebb az emmausi tanítványokkal beszélgetek, őket kérdezem, vajon mi akadályozhatta a látásukat, amikor egy különös idegennel tették meg a Jeruzsálem és Emmaus közti utat. Várom hallgatóinkat!”

362

A lezáró beszélgetéshez:

- Mennyire vagy kíváncsi Jézusra? Szeretnéd látni?
- Érezted már úgy, hogy sötétben tapogatózol?
- Mire lennél képes annak érdekében, hogy szemtől szemben legyél Jézussal, és feltárd neki a szükségedet?
- Gondoltál már arra, hogy bárhol vagy is, ő lát téged, és magához hív?

Énekeljünk:

Jézus szívedbe lát (Zarándokének 113)

6. Bekövessem? – Miért ne?

A gazdag ifjú ismert történetét Mk 10,17–24a.27 alapján a bibliodrámá⁶ eszközeivel tehetjük izgalmassá, és segíthetjük üzenetének belsővé tételét az aktív szereplők számára ugyanúgy, mint a megfigyelő nézők számára. Itt óriási a fiatalok szabadsága, a gyerekek kreatívan kibontakozhatnak, mivel a történeteknek nincs minden részlete leírva. Ezért fontos örködnünk afelett, hogy a történet az eredeti irányban haladjon.

Bemelegítő játékok

1. Rövid beszélgetés a lelki, esetleg a testi ráhangolódás céljából:

- Miben bízol? Mitől várod az előbbre jutást, a jóllétet? Az erődtől, az értelmedtől, az ügyességedtől, a szerencsétől, a kitartásodtól, a szorgalmadtól...?
- Előfordult-e az utóbbi hetekben, hogy megkerestél valakit egy számodra fontos kérdéssel?
- Mikor voltál legutóbb komolyabb döntéshelyzetben, és milyen témában?
- Hogy látod, mennyire próbáltad megtartani a Biblia tanítását a hét során? Hogy érzed, mennyire sikerült?
- Gondolkodtál-e már valaha azon, hogy szeretnél a mennybe jutni, szeretnél örök életet?
- Vannak-e olyan dolgok az életedben, amelyekről nem, vagy csak nagyon nehezen tudnál lemondani?

2. Megjelenítés, azaz az életből ismert jelenségek, szituációk bemutatása (nem kell a történethez kapcsolódnuk):

- Mondok szavakat (pl. siléc, szűnyog, csónak, párbaj, illat), mutassátok meg, milyen mozdulat jut eszetekbe róla!
- Húzódjatok össze picire, mint egy kiscsibe, mielőtt kikel a tojásból! Nőni kezdtek. Szétfeszítitek a tojáshéjat, és kiléptek.
- Ugráljatok vadul, mint a majmok, amikor megtalálják a kókuszdiót!

6 HÉJJ-CSIZMAZIA Gyopár: Hogyan találkozik az „ott és akkor” az „itt és most”-tal. A szerepválasztás változásai, alakulása egy gyerekbibliodrámá-csoportban. *Ötlettár. Gyermekmunkások lapja*, 6. évf. (2006.) 3. sz. 88–91. o. BENKÓCZY Péter – BENKÓCZY-TÓTH Tímea: „Bizzál! Kelj fel! Hív téged!” Egy dramatikus hittanóra leírása. *Ötlettár. Gyermekmunkások lapja*, 6. évf. (2006.) 3. sz. 92–94. o.

- Ereszkedjete le, hogy megcsodálhassatok egy szép ibolyát az árokparton!

Első találkozás a szöveggel: a történet felolvasása (Mk 10,17–24a.27).

- Figyeljék meg, milyen szereplők és helyszínek kerülnek elő a történetben!
- Figyeljétek meg, ki mit mond a másoknak!
- Figyeljétek meg, mit tesznek, és miért!

A háttérismeretek elmondása: rövid kortörténeti ismertetés, amelyhez a gyerekek is hozzá tehetnek előzetes információkat:

- A történet Júdeában játszódik.
- A *mester*, azaz a *rabbi* vallási tanítót jelent – sokan látták így Jézust.
- Jézus Istent állítja előtérbe, őbenne Isten valóságosan jelen van.
- Mely utasításokat nevezi meg Jézus a Tízparancsolatból? Vajon miért csak ezeket? (A többi az Istennel való kapcsolatról szól, azokat csak Jézus követésében lehet megélni és ajándékként lehet kapni, nem a mi igyekezetünkön múlik.)
- Zsidó felfogás szerint a szegényeken való segítség mennyei jutalommal jár, de Jézus nem csupán ennyit tanácsol!

Szerepválasztás, szerepvállalás: önkéntes alapon.

Elsőként az ifjú, majd Jézus, végül a tanítványok. Esetleg lehet a tömegben helyet foglalók (pl. katona, vámszedő, vándor, állatkereskedő, farizeus stb.) szerepeit is elvállalni.

Második találkozás a szöveggel: újra felolvassuk a történetet, amely ki-egészíthető a szereplők helyével és szándékával annak érdekében, hogy a szereplők az elmondottak alapján még pontosabban közelíthessenek az eljátszandó szerephez, még jobban bele tudják élni magukat. Mindenki megfigyeli a saját szerepét, szereplőjét.

Beöltözés: nem szükségszerű, de lehet egyszerű, jellemző kellékeket, szimbólumokat használni, hogy jobban átélhető legyen a szerep.

Szerepbe helyezés: interjú mindenkivel röviden: Ki ő? Mi a neve? Mivel foglalkozik? Hány éves? Hol lakik? Milyen nemzetiségű? Milyen rokoni

kapcsolatai vannak? Mi a szándéka, terve? Érdemes provokálni a kérdésekkel a szereplőket, hogy könnyebben kialakuljanak kapcsolatok, könnyebben elképzelhető legyen a szituáció.

Imagináció: a gyerekek csukott szemmel hallgatják, ahogy saját szavaikkal szemléletesen bemutatjuk a kezdő helyzetet, például így:

„Egy kis városka poros utcáján vagyunk valahol a Jordán folyón túl. Nagyon ritkán járunk erre, távol esik a mi Galileántól. Jobbról és balról földszintes házak, szépek és rendezettek, de nem előkelők. Az idő így délelőtt még egész kellemes, illatos a levegő. Emberek jönnek-mennek, egy kis csoport asszony a piac felé sétál nagy csacsogás közepette, egy előkelő férfi után lehorgasztott fejjel bandukol a rabszolgája, a sarkon, nem túl messze egy koldustól, gyerekek ugróiskoláznak.

Jézus is erre halad tanítványaival. A gyerekek közül többen felugranak, és odaszaladnak hozzá, az egyik házból pedig asszonyok jönnek ki, karjukon kisgyerekekkel. A tanítványok hevesen odaszólnak: »Most ne zavarjátok Jézust! Nem ér rá, mennie kell!« Ám a Mester egész közel lép, átöleli a kicsiket, és megáldja őket. A tanítványok meg már azon tanakodnak, hogy még be kell szerezniük az egész napra való elemózsiát, mert hosszú útra készülnek Jeruzsálem felé. És ekkor hirtelen...”

A játék:

A kezdetét és a végét jelezhetjük valamilyen hanggal (pl. csengettyűvel).

- Néhány percig mindenki élje a hétköznapi életét az interjúban elmondottak alapján!
- Amikor mindenki kezd belemelegedni, jelezhetjük, hogy kezdődhet a történet.
- Engedjük, hogy bátran beleéljék magukat a szerepbe a fiatalok. Csak arra kell figyelni, hogy a végkifejlet ne kanyarodjon el az eredetitől.
- Egy-egy érzés, gondolat tudatosítása érdekében a szereplők gondolkodjanak hangosan, vagy alkalmazzuk a befagyasztás módszerét, azaz a játék megállításával mondassuk ki az érzést, gondolatot!
- Kérdésekkel, bátorítással segítsünk!

Feldolgozás:

Még a szerepekben maradvány vagy a játék utolsó pillanatát befejezve interjúvoljuk meg a gazdag ifjút, hogy most hogyan fogja folytatni az életét! Gondolkodjon hangosan, mérlegeljen, gyűjtsön érveket és ellenérveket! A többi szereplő kérdésekkel, szempontokkal segítheti:

- Elgondolkodik-e, hogy Jézus után fusson?
- Mégis úgy dönt napközben, hogy szétosztja a vagyonát, és elindul Jeruzsálem felé, hogy felkutassa Jézust?
- Este mégis szétosztja a vagyonát, és elkezd imádkozni, hogy Jézus visszatérjen a városába?
- Másnap reggel úgy érzi majd, hogy elszalasztotta élete legnagyobb lehetőségét?
- Éli tovább megszokott életét?
- Vagy?

Szerepvisszajelzés: Miért ezt a szerepet választottam, és mi ment végbe bennem (érzések, gondolatok)?

A szerepből való kivétel (példák):

- Mindenki háromszor megfordul a saját tengelye körül, és megmondja a saját nevét.
- Mindenkit megérintünk, és megmondjuk a nevét.
- Mindenki leteszi a jelképét, és azt mondja: „Eddig Jézus voltam, most már Ákos vagyok.”

A játék megbeszélése: a mondanivaló kiemelése. Az átélt szerepekből szülessen meg a mondanivaló megértése:

- Mitől függ az üdvösségünk? Mi az, amit megtehetünk érte? (Mi nem tudunk tenni az üdvösségünkért! Nem tudjuk kiérdemelni mint jövőbeni jutalmat, hanem a jelenben Jézus követésével kezdődik az üdvösség.)
- Miért volt olyan nehéz döntést hoznia a fiatalembernek? Miben bízott? Hogyan gondolkodott az életről és az örök életről?
- Te hogyan gondolkodsz? Neked mit kell félretenned?
- Előkerülhet Mt 6,19–21 is (az igazi kincs): semmit nem veszítesz, de mindent megnyersz!

- Mit jelent a követés? (Ne függj semmitől, szabadulj meg attól, ami elválaszt Jézustól, válj meg attól, ami a szívedben Jézus helyét elfoglalja, válj meg attól, amiben bízol. Magam helyett Jézusban bízva éljek!)

Énekeljünk:

Oly messzire mennék (Zarándokének 52)

Jöjj, Izrael! (Zarándokének 69)

7. Jó lesz-e ez nekem?

Az alkalom fókuszában: Mit jelent és mit nem jelent Jézust követni? Vállalható-e Krisztus követése? El merjünk-e köteleződni mellette?

Bevezetesként:

- Villantsuk fel a gazdag ifjú döntéshelyzetét, és hogy a csoport hogyan képzelte el a férfi életének a folytatását.
- Idézzük fel, kikről tudjuk, hogy Jézus hívására azonnal mentek, és követték őt (pl. András, Péter, Jakab, János, Lévi).
- Idézzük fel, kikről tudunk, akik speciális felszólítás nélkül követték Jézust (pl. Bartimeus, Zákeus).
- Hozzuk fel a megszabadított gadarai megszállott példáját, aki Jézussal akart volna tartani, de ő ezt mondta neki: *„Menj haza a tiedhez, és vidd hírül nekik, milyen nagy dolgot tett veled az Úr, és hogyan könyörült meg rajtad.”* (Mk 5,19) Miért nem követheti Jézust? Vagy követheti?

Véleményhómérő

1. Könnyű vagy nehéz követni Jézust?

Olvassuk fel és ragasszuk ki jól látható helyre a két idézetet!

„Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok, és alázatos szívű, és megnyugvást találtok lelketeknek. Mert az én igám jó, és az én terhem könnyű.” (Mt 11,28–30)

„Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztyét, és kövessen engem! Mert aki meg akarja menteni az éle-

tét, elveszti, aki pedig elveszti az életét érterem, megmenti azt. Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, önmagát pedig elveszti vagy romlásba viszi? Mert aki szégyell engem és az én beszédeimet, azt az Emberfia is szégyellni fogja, amikor eljön a maga, az Atya és a szent angyalok dicsőségében.” (Lk 9,23–26)

Jelenítsék meg a fiatalok a véleményüket egy képzeletbeli skálán elfoglalt helyükkel:

lehetetlen > meg lehet próbálni, de biztos bukás > meg lehet próbálni, lehet némi esély a sikerre > próbáljuk meg, menni fog > mennie kell, azt mondja Jézus

Hallgassunk meg érveket, amelyek alapján beszélgetés alakulhat.

2. Olvassuk fel és ragasszuk ki jól látható helyre az idézetet ebben a tagolásban!

„Amikor mentek az úton, valaki ezt mondta neki: Követlek, akárhova mégy. Jézus azonban így felelt: A rókáknak barlangjuk van, és az égi madaraknak fészük, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania.

Egy másikhoz pedig így szólt: Kövess engem! De ő ezt kérte: Uram, engedd meg, hogy előbb elmenjek, és eltemessem apámat! Jézus így válaszolt neki: Hadd temessék el a halottak a halottaikat, te pedig menj el, és hirdesd az Isten országát!

Egy másik is ezt mondta: Követlek, Uram, de előbb engedd meg, hogy búcsút vegyek házam népétől! Jézus pedig így felelt: Aki az eke szarvára teszi a kezét, és hátratekint, nem alkalmas az Isten országára.” (Lk 9,57–62)

Jelenítsék meg a fiatalok a véleményüket egy képzeletbeli skálán elfoglalt helyükkel:

Jézus nem mindenkit hív követésre, csak bizonyos embereket? csak a kiválasztottakat > csak azokat, akik megérdemlik > mindenkit hív, kivétel nélkül

A három szereplő közül melyikkel tudsz leginkább azonosulni? „a rókás-madarassal” >> „a temetéssel” >> „a búcsúzkodóval”

Hallgassunk meg véleményeket, érveket, amelyek alapján beszélgetés alakulhat.

Gondoljuk végig közösen, ha még nem került szóba eddig:

Mi a közös és mi különbözik a három szereplőben?

Mi lehetett Jézus célja a különböző válaszokkal?

Vita:

Teljesen esetlegesen, a skálán megjelenített véleményektől függetlenül osszuk két csoportra a fiatalokat. A legjobb módszer a sorsolás lenne. Mindkét csoport megkapja az előbb olvasott igét (Mk 11,28–30; Lk 9,23–26; 9,57–62). Az egyik csoport érveljen a követés vállalása ellen, a másik csoport érveljen a követés mellett.

Adjunk elég felkészülési időt, melynek során szükség esetén nyújtunk segítséget a csoportoknak. A vita szabályait fektessük le előre (pl. egyszerre csak egy percig beszélhet minden csoport felváltva, minden csoportból csak a szóvivő beszélhet, két forduló lesz, és minden csoport lehet kezdő megszólaló az egyikben).

Az ifjvezető legyen a vita során a koordinátor is, és a végén a döntőbíró is, őszintén felvallva, hogy számára melyik csoport volt meggyőzőbb.

Feladat: Mit nem jelent Jézust követni? Mit jelent Jézust követni?

Tegyünk ki két kenyérkosarat vagy tálat. Címkezzük fel az egyiket: *Ezt jelenti Krisztus követése – Ezt nem jelenti Krisztus követése.*

A fiatalok válogassák szét a kellően nagy méretben kinyomtatott állításokat (pl. mindenki húz egyet, ameddig el nem fogynak az állítások, és közösen megállapítjuk, hova kerüljön). Ez ismét lehetőséget ad a beszélgetésre.

Kell hozzá az én engedelmeségem, hitem is.	Jézus mentesít a próbák, a nehézségek alól.	Jézus azonnal begyógyítja a múltam minden sebé.
Kell, hogy legyen bennem igyekezet, és próbálkozzak.	Többé már nem érhetnek kudarcok.	Bármilyen történik velem, egyre jobban megismerhetem Istent.
Apró lépésekben változhatok, fejlődhetek, és a nehézségek is formálnak.	Egyre több dolgot érthetek meg Istennel kapcsolatban.	Bármilyen történjen velem, egyre jobban megérezhetem, mit jelent, hogy Isten szeret.
Megteszem, amit Jézus kér tőlem, a többit pedig rábírom.	Rendszeresen keresem más Jézus-követők társaságát (pl. ifi, istentisztelet, osztály, család).	Bátran felvállalom, hogy Jézushoz tartozom, akkor is, ha nem leszek vele menő (pl. osztályban, az edzésen, a zeneiskolában, a családomon belül).
Az apostolokhoz hasonlóan elhagyom a családomat és az iskolát.	Jézusnál, imában keresek megnyugvást, ha bánt valami.	Igyekszem figyelni, hogy szándékosan senkit ne bántsak meg.

Nem hanyagolom el az imát akkor sem, ha sok a feladatom, kötelességem.	Nem feledkezem meg Jézusról akkor sem, ha minden sikerül, és minden szuper az életemben.	A Jézus követése melletti döntésem több egy érzelmi fellángolásnál. Isten segítségével ki tudok tartani benne.
Szokásaim, időbeosztásom kialakításánál mindig fontos, hogy tudjak Istennel időt tölteni.	Igazából mindegy, mit csinálók, Jézus úgyis meg fog bocsátani.	Kicsi és nagy döntéseimnél gondolok arra, vajon mit tenne Jézus a helyemben.
Keresem az azokkal való konfrontálódás lehetőségét, akik nem hisznek Jézusban, és mindenáron elmondom nekik a saját véleményemet.	Lemondok a finom, kényelmes, kellemes dolgokról.	Soha nem leszek rosszkedvű, és többé nem érzem magam egyedül.
Meg kell válnom minden értéktárgyamtól és pénzemtől.	Meg kellene tanulnom bocsánatot kérni.	Igyekszem egyre jobban megismerni a Bibliát és figyelni Isten szavára.

Lezárás:

Olvassuk fel a következő gondolatsort:⁷

„Teljesítmény vagy követés?

»Maradjatok énbennem, és én tibennetek. Ahogyan a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától, ha nem marad a szőlőtőn, úgy ti sem, ha nem maradtok énbennem.« (Jn 15,4)

A szüret nem csak munka, a szüret ünnep is. Ahogy az érett, lédús fűtökkel megtelnek a kosarak, a szívek is megtelnek hálával és örömmel, hogy az egész éves munka meghozta gyümölcsét. Hogy a befektetett erő, idő nem veszett kárba, mert volt hozzá elég napfény, eső a maga idejében, adatott kegyelem, védelem a kártevők, betegségek ellen, így a munka értelme, a termés is megmaradt. Mert gyümölcs nélkül a munka hiábavaló. A gyümölcsstermés számunkra is kulcskérdés. Jézus azt mondta: »...én választottalak ki titeket, és arra rendelvelek, hogy elmenjetekek, és gyümölcsöt teremjetekek, és gyümölcsötök megmaradjon...« Gyümölcs, amely megma-

7 RÉVÉSZ Szilvia: *Az igazság szabaddá tesz. Áhítatok az év minden napjára*. Harmat Kiadó, Budapest, 2021. szeptember 7.

rad. Gyümölcsstermő élet. Mind ezt szeretnénk. De sokszor célt tévesztünk. Annyi mindent teszünk az Úrért, a gyülekezetért, a szolgálat részeként – csak a kapcsolatra nem marad elég időnk. Elfoglaljuk magunkat a sokféle felelősséggel, a másokért való közbenjárással, de Jézus másra hív: »*Maradjatok énbennem, és én tibennetek.*« A gyümölcsöt nem mi csináljuk. A gyümölcs terem. Teljesítmény vagy követés? Melyiktől várom a gyümölcsöt?»

Énekeljünk:

Megszólított (Zarándokének 11)

Eljönnél-e vélem? (Zarándokének 12)

8. De mennyire! De mennyire?

Fókuszban:

A Krisztust követő élet nehéz és küzdelmes út, de nem egyedül kell végigjárjunk. Krisztus ígérete: velünk van minden napon!

Játék:⁸

A fiatalok hat-nyolc fős oszlopokba állnak. Hívjuk fel a figyelmüket, hogy igyekezzenek pontosan közvetíteni az „információt”, és egyúttal próbálják saját maguk számára értelmezni. A legutolsó megfordul, és ő kapja az instrukciót (írásban, egy lapon felmutatva számára), amely valaminek (pl. egy cselekvés, egy érzelem vagy egy tárgy) a megjelenítése beszéd nélkül. A tanuló megfordul, és az utolsó előtti tanulóval (aki szintén megfordul, és így szemben lesz az utolsóval és háttal a többieknek) továbbadja az adott dolog megjelenítését. A feladat egyszerű utánzás, amely halad tovább az egész oszlopon, de mindig csak a következő ember láthatja a mozgulatsort. Az az oszlop nyer, akinél legjobban hasonlít az első és az utolsó játékos bemutatója.

Megbeszélés: Mennyire volt nehéz? Mire kellett nagyon figyelni? Mitől függött a siker?

8 Alapötlet: Nonverbális üzenet. *Játékbank*, <https://jatekbank.ro/#>. (Megtekintés: 2023. július 22.)

Beszélgetés:

Krisztus példát adott nekünk, jó lenne, ha tudnánk utánozni (imitatio Christi).

Nézzük meg a következő igéket: Ef 5,1–2; Gal 2,20; Fil 2,5–8

Mi okunk van arra, hogy Jézus követésére szegődjünk? A Krisztus-követés melyik elemét hangsúlyozzák az igék? (Mindegyik mást.) Összeségében hogyan jellemeznétek egy-két szóval az igékben megjelenő magatartásformát?

Egészítsék ki a mondatot egyénileg a fiatalok!

Az általam ismert emberek közül ... hasonlít legjobban Jézushoz. Azt hiszem,
jobban hasonlítanak Jézushoz, ha...

Idézzük fel az előző alkalom végén elolvasott gondolatsort, és vizsgáljuk meg hozzá kapcsolódóan ezt a képet!

Rendezzék sorba az igéket a fiatalok! Közösen is csinálhatja az egész csoport, vagy három-négy fős csoportokra is oszthatjuk őket. A sorrend mellett a rendezés logikáját is maguk határozhatják meg, de ötleteket is adhatunk (pl. ok-okozat, időrend: 1. az értelem megújulása – döntés,

2. a lélek változása, 3. eszerint élni stb.) Érdekes beszélgetést generálhat a megosztás, hiszen nem létezik helyes vagy helytelen megoldás.

„[V]áltozzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek, mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.” (Róm 12,2)

„[É]ljetek ahhoz az elhíváshoz méltón, amellyel elhívtattok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel; viseljétek el egymást szeretettel...” (Ef 4,1–2)

„[Ú]ljuljatok meg lelketekben és elmétekben, öltözzétek fel az új embert, aki Isten tetszése szerint valóságos igazságban és szentségben teremtett.” (Ef 4,23–24)

Videó készítése TikTok-stílusban három-négy fős csoportokban:

Minden kiscsoport kap, illetve húz egy-egy előre kinyomtatott igeszakaszt: Ef 4,25–26.29.31–32; 5,18–20; Róm 12,9–12.13–16.17–20; 13,8–10; Fil 4,4–8; Kol 3,12–15.16–17; 4,2.5–6; 1Thessz 4,9.10b–12; 5,5.16–22; 1Pt 3,8–11. Készítsenek egy maximum egyperces videót ennek az igének a hétköznapi megvalósításáról, megéléséről. A minivideók megtekintése lehetőséget ad a beszélgetésre.

Játék:

1. Adjunk minden gyereknek egy-egy igét: Ef 5,20; Fil 4,4.6; 1Thessz 5,5.16–18. Nem baj, ha több gyereknél ugyanaz az ige van, de fontos, hogy mindegyik ki legyen osztva. Vegyüljenek el, és keressék meg azt az egy szót, amely mindegyikben szerepel!

2. Egérrágtá irattekercs párban: a hiányzó szavak beírása, majd közös megbeszélés.

„[A]djatok hálát Istennek, az Atyának ... mindenért...” (Ef 5,20)

„Örüljétek az Úrban ...! Ismét mondom: örüljétek!” (Fil 4,4)

„Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgésben ...

hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Istennek előtt...” (Fil 4,6)

„Vigyázzatok, hogy senki se fizessen a rosszért rosszal, hanem törekedjétek ... a jóra egymás és mindenki iránt.” (1Thessz 5,15)

„M... örüljétek, sz... imádkozzatok, mindenért hálát adjatok, mert ez Isten akarata Jézus Krisztus által a ti javatokra.” (1Thessz 5,16–18)

Összegzésként:⁹

Mindig, mindenkor, szüntelenül – tudatosítsuk magunkban, hogy folyamatosan Isten jelenlétében éljük az életünket, állandóan ott vagyunk Isten színe előtt. Isten jelenlétében van az életünk, és Isten jelen van az életünkben. Nagy lehetőség számunkra, hogy ő mindig elérhető: velünk van küzdelemben, nehézségben, örömben – mindenben. Istenre kell hagyatkoznunk, csak akkor és úgy tudjuk a jót választani, ha Istennek engedjük át a döntést, és neki engedelmessé válunk. Krisztus követése azt jelenti, hogy követjük azt, ami egyezik Isten akaratával. Tehát úgy kell élnünk, és azt kell cselekednünk, szólnunk, tennünk, ami Isten akaratával egyező. Ez egy küzdelmekkel teli út, nehéz megmaradni rajta. De nem egyedül, hanem Krisztussal együtt járjuk. Nem vagyunk magunkra hagyva, ő velünk van, őt kell keresnünk. Isten nemcsak meghív minket a Krisztussal való életre, hanem az erőt is adja hozzá.

Lezárásként:

„»Gyere!« – egy lelki gyakorlatos ház kert kapujában hallottam utoljára tisztán és egyértelműen, amikor kora reggeli sétám után újra a ház felé vettem az irányt. Egészen biztos voltam benne, hogy a kápolnából, még pontosabban az oltártól, Jézustól jött a hívás. Lelkesítő volt a szócska, derű járt a nyomában. Ez a tapasztalat nem csak egy elcsendesedő, szemlélődő hétre szól. Ott cseng a fülemben a munkahelyemen, amikor a háztartás adta kisebb-nagyobb dolgokat végzem, ha az utcán vagyok, ha vonaton utazom. Nem mindig hallom, de ha elcsendesedem, mindig megtalálom. Észreveteti velem szépen sorjában, mit tartok fontosabbnak, mint ő. Miben keresem hamisan a biztonságot? Vezet. Úton vagyok. Felé.” (Viktória, 54 éves)

Énekeljünk:

Várom őt (Zarándokének 87)

9 <https://sopron.lutheran.hu/igehirdetes/2023-04-30-husvet-utani-harmadik-vasarnap-jubilate-1thessz-516-24?fbclid=IwAR0gvrIjNYyXofSNthDhkZEOlxMfW70HFB52DFmx9o076Sok3nKXKKQVIAU>

9. (L)együnk együtt!

Fókuszban: Isten szava, a Szentírás

Ráhangelő:

Készítsünk el előre egy papírtányérra minden csoporttag számára tíz különböző ételből egy-egy falat fogpiszkálóra szúrt kóstolót, és takarjuk le szalvétával. Bekötött szemmel elfogyasztva találják ki, hogy milyen ételeket ízleltek meg. Az alkalom végén aztán minden látható módon is terítékre kerülhet.

Beszélgessünk:

- Milyen ételekkel találkozunk a Szentírásban? (Méz, gyümölcsök, hal, bárány, de a kenyér a meghatározó.)
- Keressünk étkezéssel kapcsolatos történeteket!
- Az étkezés milyen ellentétpárjaival találkozunk a Szentírásban, és mi a különbség köztük? (Éhezés: akaratunktól független, böjt: tudatos.)
- Jézus negyvennapos böjtje során idéz egy ószövetségi igét a kísértőnek válaszul. Melyik az? („*Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem mindazzal él az ember, ami az Úr szájából származik.*” – 5Móz 8,3; „*Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik.*” – Mt 4,4)

Videó:

Kapcsolat Istennel: a Biblia (*Biblia neked*, <https://biblia-neked.hu/kapcsolatistennel/>)¹⁰

Kérdőív a Szentíráshoz való viszonyról:¹¹

1. Válaszd ki a számodra legmegfelelőbb befejezést!

Számomra a Biblia ... érdekes és izgalmas, a kedvenc könyvem/többnyire izgalmas/néha érdekfeszítő, de máskor elég unalmas/legtöbbször unalmas, és nehéz megérteni/szörnyen unalmas és semmitmondó, nem is olvasom soha.

¹⁰ Megtekintés: 2023. július 22.

¹¹ LYNN, David: *TÉ-MA. Ötven kreatív, csoportos feladatlap középiskolás fiataloknak*. Új Remény Alapítvány, Debrecen, 2005. 133. o.

2. Melyik a kedvenc történeted a Bibliából?

3. Az alábbi mondatok közül húzd ki azokat, amelyek nem találhatók meg a Szentírásban!

1. Segíts magadon, az Isten is megsegít!
2. Az Úr csodásan működik, bár útja rejtve van.
3. Mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít engem.
4. Egy úton jár a tisztaság és az Istenség.
5. Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek!
6. Minden ember egyenlőnek lett teremtvé.
7. Azt pedig tudjuk, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál.

4. Egészítsd ki a következő mondatot!

A Biblia különbözik az összes többi könyvtől, mert...

5. Mi a véleményed az alábbi állításokról? Pipáld ki azokat, amelyekkel egyetértesz!

1. A Biblia különböző szabályok gyűjteménye.
2. A tudomány sem tudta bizonyítani, hogy a Biblia időszerűtlen lenne.
3. A Bibliában vannak ellentmondások.
4. Az Ószövetséget nem lehet alkalmazni a mai világra.
5. A Biblia mitológiagyűjtemény.
6. Mindegy, hogy a Biblia melyik fordítását használja az ember.
7. Az egyházi hagyomány ugyanolyan fontos, mint a Biblia.
8. A Biblia mindenki kérdésére választ tud adni.
9. A Biblia fő témája Jézus Krisztus és a megváltás.
10. A Szentírás bizonyítja, hogy van Isten.
11. A Bibliát mindig betű szerint kell értelmezni.
12. A Biblia az egyetlen könyv, amelyet az embernek el kell olvasnia.

6. Az alábbi állítások kapcsán sorold be magad 1-től 10-ig!

- Rendszeresen tanulmányozom a Bibliát, azért, hogy az vezéreljen minden utamon (vö. Zsolt 119,9–16).

- Mindennap olvasom a Szentírást (vö. Zsolt 1,1–3).
- Tisztában vagyok azzal, hogy a Szentlélek megsegít engem abban, hogy megértsem a Bibliát (vö. Jn 14,26).
- Érzem, hogy gyarapodom a keresztény hitben azáltal, hogy rendszeresen tanulmányozom a Bibliát (vö. 1Pt 2,1–9).
- Próbálok a Biblia szerint élni (vö. Jak 1,21–24)

A kérdésekre adott válaszokat egyesével is megbeszélhetjük, vagy a teljes kérdőívről egyben is megoszthatjuk tapasztalatainkat. Ebből kialakulhat egy beszélgetés.

Videó:

Miért olvasd a Bibliát? (*Biblia neked*, <https://biblia-neked.hu/tortenetek/>)¹²

Melyik volt a legszimpatikusabb vélemény? Melyik áll legközelebb a te tapasztalatodhoz? Valamelyikük megfogalmazta-e azt, amire te is vágysz?

Készítsünk gondolattérképet a hallottak és a csoporttagok saját tapasztalatai alapján. Írjuk fel középre: *Szentírás*, köré kerülnek a megállapítások röviden: segít a mindennapokban, válaszokat ad, lenyugtat, feltölt, sokat ad, be tudom illeszteni a saját életembe, erőt ad, igazodni tudok hozzá, naponta olvasni, érzékelhetően átformál, lendületet ad.

A Biblia útjelző Jézus követésében!

„A Szentírást olvasni annyi, mint Krisztustól tanácsot kérni.” (Assisi Szent Ferenc)

Emeljük ki a rendszeresség fontosságát!

Hívjuk fel a figyelmet az evangélikus bibliaolvasó *Útmutatóra* (online formában az *Evangélikus.hu* oldalon: <https://www.evangelikus.hu/hitunk/lelki-taplalek>),¹³ továbbá más, általunk ismert internetes oldalakat is ajánlhatunk (pl. <https://virtualiskavezonoknek.blogspot.com/>).¹⁴

12 Megtekintés: 2023. július 22.

13 Megtekintés: 2023. július 22.

14 Megtekintés: 2023. július 22.

Az alábbi képek¹⁵ alapján tekintsük át:
Mi a Biblia? Miért és hogyan olvasd?

MI A BIBLIA?

A Biblia sokkal inkább egy könyvtárhoz hasonlít, mint egy egyszerű könyvhöz. Könyvek egész gyűjteménye, amely arról beszél, hogy ki Isten, és mi hogyan illeszkedik az élet nagy történetébe.

Ma is segíthet formálni az életünket, és megváltoztathatja azt, ahogyan az identitásunkat látjuk. Felfedezhetjük, hogy Isten szeret bennünket, gondoskodik rólunk és terve van velünk.

Vess egy pillantást a 2. oldalra! Láthatod, hogy a Biblia két részre oszlik: Ószövetségre és Újszövetségre. Az Ószövetség bemutatja a zsidó nép történetét és azt, hogy ők milyenek ismerték meg Istenet. Az Újszövetség Jézus történetéről szól, valamint arról, hogy ő miben formálja át az Ószövetség Istenéről kialakított képünket.

Sokféle könyv szerepel a Bibliában. Ahogyan lehet kedvenc műfajod a filmek terén – például akció, sci-fi vagy vígjáték –, úgy valószínűleg néhány bibliai műfaj jobban megérint majd, mint a többi. Találsz énekeket, verseket, történeteket, leveleket és sok egyéb dolgot.

FEDEZD FEL ŐKET!

Mindezek ellenére a Biblia egy nagy történet, amelynek a különböző könyveit egy közös téma szövi át. (A különleges kifejezés az ilyenfajta nagy történetekre a „metanarratíva”).

Ószövetség

Újszövetség

15 *Biblia neked. Interaktív kiadás fiataloknak.* Harmat Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2021. 6–11. o.

MIÉRT

• OLVASD A • BIBLIÁT?

Szinte minden olyan kérdést illetően van mondanivalója, amellyel küzdünk – legyen szó a kapcsolatainkról, arról, hogy miért vagyunk a földön, vagy hogyan tudjuk jól élni az életünket. Az igazán nehéz helyzetben lévő emberek közül sokan olvasták a Bibliát, és azt vették észre magukon, hogy megváltoztak. Isten ugyanis ezen keresztül szól hozzánk, hogy a reményről, a szeretetről, a megbocsátásról, a szabadságról és az élet értelméről tanítson. Megtapasztalhatjuk, hogy száma semmi nem választhat el Isten szeretetétől, valamint egyre többet tudhatunk meg magáról Istenről is, aki feltétel nélkül szeret minket, és képes változást hozni az életünkbe.

A Biblia egyike minden idők legnagyobb hatású történelmi dokumentumainak, és sokak életét formálja át évszázadok óta. Ha szeretnél arról hallani, milyen változásokat idézhet elő ma is, akkor látogass el ide:

biblia-neked.hu/tortenetek

HOGYAN OLVASD A BIBLIÁT?

Ezen az oldalon olyan ötleteket találsz, amelyek segítenek közelebb hozni a Bibliát. Ha neheéz az elindulás, itt van néhány javaslat, hogy könnyebb legyen megtenni az első lépést.

OLVASD MÁRK EVANGÉLIUMÁT!

Rövid, lendületes és Jézusról szól.

(Ne aggódj, ha nem tudod egyszerre elolvasni az egészet!)

A PÉLDABESZÉDEK TELE VAN ÉLETBÖLCSÉSSÉGGEL

...és tanulmányozhatod versenként is.

A ZSOLTÁROK AZ ÖSSZES LÉTEZŐ EMBERI ÉRZÉST LEFEDIK

...és a verses stílus miatt könnyű olvasni őket.

Érdeemes egy rövidbelemmel kezdeni, például a 23. zsoltárral.

VESS EGY PILLANTÁST A BIBLIAOLVASÁSI TERVEKRE A 19-20. OLDALON!

Ha érdekel, hogyan kapcsolódhatsz Istenhez

a Biblián és az imádságon keresztül, nézd meg a

VIDEÓKAT,

AMELYEKET EZEKRŐL KÉSZÍTETTÜNK!

biblia-neked.hu/kapcsolatistenel és

biblia-neked.hu/kapcsolodasistenhez

5 PERCED VAN?

Nem baj, ha csak pár perced van, viszont akkor érdemes egy evangéliumi történetet vagy egy zsoltárt választanod, mert ezek rövidek és ütősek. Nem az a fontos, hogy a teljes időt olvasással töltsd. Hagyj időt magadnak előtte és utána is, hogy feldolgozhasd a szöveget, és használhadd a kreativitásod!

15 PERCED VAN?

Ez az idő elég arra, hogy egy fejezetet átvegyél a Bibliából. Nem túl jó, ha véletlenszerűen baksz rá valamire. Érdemes esetleg egy új könyvvel kezdeni. Először imádkozz, azután olvasd el a fejezetet, majd állj meg egy pillanatra, és olvasd el újra! Másodjára hűz alá verseket, tegyél fel kérdéseket, színezz és játssz a képzeleteddel! Mindig hasznos elgondolkodni azon: mit jelent ez számodra?

30 PERCED VAN?

Ha kicsit több időd van, akkor egy vagy több hosszabb fejezetet is elolvashatsz. Nyugodtan mélyre evezhatsz egyetlen fejezetben, sőt akár egyetlen igeverben is. A több idő azt jelenti, hogy jobban tudsz elmélyedni. Próbáld megtanulni pár verset, vagy csukd be a Szeméd, és ismételd meg különböző szavakat a szakaszból! Ha ez a fajta elmélyülés szokásoddá válik, megváltoztathatja az életed.

Videó:

Miért bízzak a Bibliában? (*Biblia neked*, <https://biblia-neked.hu/apologetika2/>)¹⁷

A hozzászólásokat, kérdéseket beszéljük meg!

Játék:

1. A következő igék szavait különböző színnel írjuk fel előzetesen kis papírcédulákra úgy, hogy ugyanannak az igének a szavai azonos színnel szerepeljenek. A fiataloknak össze kell rendezniük a szavakat, hogy megkapják az igéket:

„Az én juhaim hallgatnak a hangomra, és én ismerem őket, ők pedig követnek engem.” (Jn 10,27)

„Aki [...] hallja tőlem ezeket a beszédeket, és cselekszi azokat, hasonló a bölcs emberhez, aki kősziklára építette a házat.” (Mt 7,24)

„De még boldogabbak azok, akik hallgatják az Isten beszédét, és megtartják.” (Lk 11,28)

Játszhatunk úgy is, hogy egy körben csak egy ige szavait osztjuk ki a tanulóknak.

Vetélkedőt is rendezhetünk három csapat között, csapatonként egy-egy igét kiosztva.

2. Vegyük kézbe a Bibliát, és egészítsük ki az egérrágtá mondatokat! Ismét lehet vetélkedő is.

„Ha eljutott hozzám ..., én élvezettel forgattam a ..., ... szerzett nekem, és szívbeli ... [...]” (Jer 15,16)

„[N]agyon is közel van hozzád az ige: a ... és a ...; teljesítsd hát azt!” (5Móz 30,14)

„Isten igéje ... és ..., ... minden kétélű kardnál, [...] ... megítéli a szív gondolatait és” (Zsid 4,12)

„Ezt mondta nekem: Emberfia, edd meg, amit itt találsz! Edd meg ezt a ..., azután menj, és szólj Izráel házához! Kinyitottam a számat, ő pedig megetette velem azt a Ezt mondta nekem: Emberfia, rakd tele a ..., töltsd meg a ... ezzel a ..., amelyet adok neked! Meg is ettem, és olyan ... volt a számban, mint a” (Ez 3,1-3)

¹⁷ Megtekintés: 2023. július 22.

„... az igét, állj elő vele, akár ..., akár ... az idő, feddj, ints, biztass teljes türelemmel és tanítással.” (2Tim 4,2)

„A teljes Írás Istentől ..., és ... a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az ... való nevelésre [...]” (2Tim 3,16)

„Isten igéje viszont nincs” (2Tim 2,9b)

Lezárás:

Olvassuk fel a következő gondolatsort!¹⁸

Miből táplálkozik a hited?

„A hit tehát hallásból van, a hallás pedig Krisztus beszéde által.” (Róm 10,17)

„Én úgy hiszem, hogy...” „Szerintem meg nem így van, hanem...” „A nagymamám azt mondta, hogy...” „A mi gyülekezetünkben az a szokás...” – osztják meg sokan határozottan meggyőződésüket. De ha ez a „hit” nem Isten beszédére, nem az igazságra, nem a valóságra épül, akkor nem több hiszékenységnél. Akkor nincs valódi alapja, és félrevezeti azt, aki benne bízott.

A bibliai hit Isten igéjére épül, mert abban van elrejtve a láthatatlan, de örökkévaló szellemi igazság. Nem lesz mélyebb hitünk, mint amennyit megértettünk, ahány kijelentést megragadtunk az igéből. Ha felszínesen, hiányosan ismerjük az igét, hitünk is gyenge vagy bizonytalan marad!

Miből táplálkozik a hited? Milyen helye van az életedben az igének, Isten igazságának? Mennyi időt szánsz rá naponta, hetente? Meg is halod az üzenetet? Hagyod, hogy hasson rád, átformáljon, táplálja benned a hitet?

Énekeljünk:

Ó, Uram, a te igéd lámpás

18 RÉVÉSZ Szilvia: *Az igazság szabaddá tesz. Áhítatok az év minden napjára*. Harmat Kiadó, Budapest, 2021. november 29.

F F/a C C/e F
 Refr. Ó, Uram, a te igéd lámpás,
 F/a B C F B/f *Fine*
 u - ta - mon a fény - for - rás!
 C Gm Dm Am
 1. A-mikor kí-sért szo - rongás, csüg - ge - dés,
 B C B/f F
 Ott vagy, így nem fé - lek,
 C Gm Dm Am
 És e - rőt ve - szek, ve - led to - vább me - gyek,
 D.C. *al Fine*
 B C D^{sus4} D C^{sus4} C
 Míg az út vé - get ér.

Refr.: |: Ó, Uram, a te igéd lámpás, utamon a fényforrás! : |

384

1. Amikor kísért szorongás, csüggedés, ott vagy, így nem félek, és erőt veszek, veled tovább megyek, míg az út végét ér.

2. Nem felejttem el, hogy te vagy itt közel, Jézus van mellettem! Nincs olyan veszély, amit ne ismernél, Te vagy, ki örökké élsz!
 Refr.¹⁹

19 Csécsy.hu A Csécsy család honlapja. https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/o_uram_a_te_iged_lampas. (Megtekintés: 2023. július 22.)

10. Őszinte beszélgetés

Ismert történet feldolgozása új módszerrel: induktív bibliatanulmányozással,²⁰ amely segít a már alaposan ismert történetekben is elmélyülni, új elemeket és összefüggéseket felfedezni. Pozitívuma, hogy önálló gondolkodásra buzdít, és biztosítja a személyes felfedezés örömeinek lehetőségét.

Csak a szövegből induljunk ki, amely számozás és tagolás nélküli szövegfolyamként kerüljön a fiatalok kezébe egyesével, esetleg párosával! A kiosztásra szánt anyagot a *Melléklet* tartalmazza.

1. Mindenki külön, csendes személyes imádságban kérje Istent, hogy megérthesse a szövegnek, Isten igéjének üzenetét!
2. A szöveg többszöri önálló figyelmes elolvasása és megfigyelés az alábbi, kiosztásra kerülő lap kérdései alapján.
3. Közös megbeszélés, saját megfigyelések megosztása.
4. Önálló értelmezés a kiosztott lap kérdései alapján.
5. Közös megbeszélés: önálló gondolatok, következtetések megosztása.
6. Alkalmazás: önálló, személyes elgondolkodás a kiosztott kerülő lap kérdései alapján.
7. Önkéntes megosztás.
8. Imádság azért, hogy az olvasottakat át tudjuk ültetni a gyakorlatba.

MELLÉKLET:

Mindenekelőtt kérd Istent csendes imádságban, hogy segítsen helyesen megérteni a következő szöveget, Isten igéjét!

Olvasd el a szöveget többször figyelmesen!

Ha kérdésed adódik közben, jegyezd fel magadnak!

Amit nem értesz a szövegből, jelöld kérőjellel!

20 Az induktív bibliatanulmányozásról lásd a következő linkeken található tartalmakat: <https://bibliaolvaso.wordpress.com/2018/04/12/induktiv-bibliatanulmanyozas/>; <https://slideplayer.hu/slide/2249979/>; <https://reformatus.hu/egyhazi/hirek/a-bibliat-a-biblia-alapjan-lehet-a-legjobban-ertelmezni/>; <https://reformatus.hu/egyhazi/hirek/egy-modszer-amelynek-segitsegevel-kozelebb-kerulhetunk-az-igehez/>. (Megtekintés: 2023. július 22.)

„Jézus [...] elhagyta Júdeát, és elment ismét Galileába. Samárián kellett pedig átmennie, és így jutott el Samária egyik városához, amelynek Sikár volt a neve. Ez közel volt ahhoz a birtokhoz, amelyet Jákob adott fiának, Józsefnek. Ott volt Jákob forrása. Jézus az úttól elfáradva leült a forrásnál; az idő délfelé járt. Egy samáriai asszony jött vizet meríteni. Jézus így szólt hozzá: Adj innom! Tanítványai ugyanis elmentek a városba, hogy enivalót vegyenek. A samáriai asszony ezt mondta: Hogyan? Te zsidó létedre tőlem kérsz inni, mikor én samáriai vagyok? Mert a zsidók nem érintkeztek a samáriaiakkal. Jézus így válaszolt: Ha ismernéd az Isten ajándékát, és hogy ki az, aki így szól hozzád: Adj innom! – te kértél volna tőle, és ő adott volna neked élő vizet. Az asszony így szólt hozzá: Uram, merítődényed sincs, a kút is mély, honnan vennéd az élő vizet? Talán nagyobb vagy te atyánknál, Jákobnál, aki ezt a kutat adta nekünk, és aki maga is ebből ivott, sőt fiai és jószágai is? Jézus így válaszolt neki: Aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik, de aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik, mert örök életre buzgó víz forrásává lesz benne. Az asszony erre ezt mondta: Uram, add nekem azt a vizet, hogy ne szomjazzam meg, és ne kelljen idejárnom meríteni. Jézus így szólt hozzá: Menj el, hívd a férjedet, és jöjj vissza! Az asszony így válaszolt: Nincs férjem. Jézus erre ezt mondta: Jól mondtad, hogy férjed nincs, mert öt férjed volt, és akivel most élsz, nem férjed: ebben igazat mondtál. Az asszony így felelt: Uram, látom, hogy próféta vagy. A mi atyáink ezen a hegyen imádták Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az a hely, ahol Istent imádni kell. Jézus így válaszolt: Hígy nekem, asszony, hogy eljön az óra, amikor nem ezen a hegyen, nem is Jeruzsálemben imádjátok az Atyát. Ti azt imádjátok, akit nem ismertek, mi azt imádjuk, akit ismerünk, mert az üdvösség a zsidók közül támad. De eljön az óra, és az most van, amikor igazi imádói lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya is ilyen imádókat keres. Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk. Az asszony így felelt: Tudom, hogy eljön a Messiás, akit Krisztusnak neveznek, és amikor eljön, kijelent nekünk mindent. Jézus ezt mondta neki: Én vagyok az, aki veled beszélek. Ekkor megérkeztek a tanítványai, és csodálkoztak azon, hogy asszonnyal beszél, mégsem mondta egyikük sem: Mit akarsz tőle? Miért beszélgetsz vele? Az asszony pedig otthagyta korsóját, elment a városba, és szólt az embereknek: Jöjjetek, lássátok azt az embert, aki megmondott nekem mindent, amit tettem: vajon nem ő a Krisztus? Erre azok elindultak a városból, és

kimentek hozzá. ...Abból a városból pedig a samáriaiak közül sokan hittek benne az asszony szava miatt, aki így tanúskodott: Megmondott nekem mindent, amit tettem. Amikor tehát a samáriaiak Jézushoz értek, kérték őt, hogy maradjon náluk. És ott maradt két napig. Az ő szavának sokkal többen hittek, az asszonynak pedig meg is mondták: Már nem a te beszédedért hiszünk, hanem mert magunk hallottuk és tudjuk, hogy valóban ő a világ üdvözítője.”

MEGFIGYELÉS

Első benyomásaid:

- Ki a főszereplő?
- Kik a szereplők?
- Hol és mikor történtek az események?
- Fogalmazd meg saját szavaiddal, hogy mi történt!
- Hogyan történt?
- Miért történt?
- Oszd fel a szöveget részekre! Használhatsz hozzá színezést is.
- Adj frappáns címet az egyes részeknek!
- Mindegyik részből válaszd ki a kulcsszavakat!
- Vannak-e ismétlődő szavak, kifejezések az egyes részekben?
- Mit hangsúlyoznak?
- Vannak-e rokon értelmű szavak? Mire vonatkoznak?
- Találsz-e ellentétpárokat? Melyeket?
- Vannak-e hasonlatok? Mire vonatkoznak?
- Van-e benne felsorolás? Mi a közös a felsoroltakban?
- Tapasztalsz-e fokozást?
- Szerepelnek-e benne okok és következmények?
- Előfordulnak-e benne indoklások, magyarázatok?
- Mikor következik be fordulat, előre nem várt esemény? Hány ilyen alkalom van?
- Mi a történet tetőpontja, csattanója?
- Hová jutott el a történet? Milyen események által jutottunk el idáig?

ÉRTELMEZÉS

- Milyenek ismertük meg a főszereplőt az események folyamán?
- Vajon miért megy ilyen szokatlan időpontban a helyszínre? Milyen a családi helyzete? A jelleme? A viselkedése, a reakciói, a kommu-

nikációja, a tettei?

- Miért nagyon különleges, hogy az olvasott beszélgetés létrejött?
- Mi lehetett a szerző szándéka?
- Mit jelentettek ezek az akkori emberek számára?
- Mi a fő gondolat, alapelv, amelyre Isten tanít?

ALKALMAZÁS

- Mit mond nekem az olvasott rész?
- Hova helyezem el magamat a történetben?
- Hova helyeznem el a történetet az életemben?
- Hogyan alkalmazhatom az életemre?
- Mi az, amin változtatni fogok?
- Hogyan tudom a mindennapjaimba beépíteni a frissen felfedezett dolgokat?

Válasszunk ki egyet az alkalmazási lehetőségek közül, és próbáljunk meg a következő hetekben arra koncentrálni fejlődést elérni, törekedjünk gyakorlatra váltani az olvasottakat!

Énekeljünk:

Úr Jézus, Megváltóm (Zarándokének 145)

11. Vallomás²¹

„Mit gondol rólam Isten?”

Nagyon fontos segíteni a kamaszkorban a helyes önbecsülés kialakulásában. Fokozott érzékenységgel kezeljük a témát! Minden fiatal számára nyomtassuk ki a *Mellékletet*!

388

Bevezető játék:

A csoport egyik fele alkosson egy kört, melyben kifelé fordulva áll mindenki, és egy A4-es lapot tart a kezében. A csoport másik fele velük szemben állva egy külső kört alkot, náluk legyen írószer. A külső kör tagjai játé-

21 Felhasznált anyagok: *Ajándék Családsegítő Alapítvány*, http://www.tavasza56.hu/tp/onbecsules/text/KeresztenyOnbecsules_1.htm. (Megtekintés: 2023. július 23.) GRÉSZ Gábor – ROBINSON, David M. – MERGL Éva (szerk.): *Fiatalok az élet küszöbén. Tanári kézikönyv*. 1. kötet. 3. kiadás. Timóteus Társaság, Budapest, 2000. 61–105. o.

vezetői utasításra lerajzolják a velük szemben álló arcának egy részletét (pl. kezdjen mindenki a szájjal). Azután szintén utasításra a külső kör tagjai eggyel arrébb lépnek, és következhet egy másik arcrészlet (pl. az orr) lerajzolása. A külső kör minden tagja a belső kör minden tagjának csak egy-egy arcrészletét rajzolja. A külső kör tagjai addig lépegetnek tovább, ameddig el nem készülnek a belső kör tagjainak portréi. Ezután szerepcsere következik. Röviden véleményezzük a képeket: Ki elégedett? Ki milyennek látja a sajátját? Ki mennyire tud azonosulni a portréjával?

Felvezetés:

Kérdéseket feltéve is haladhatunk a fiatalok bevonásával, újra és újra rávezetve őket a következő gondolatra.

Az énkép fogalma: ahogyan magamat látom, ahogyan érzek és gondolkodom magammal kapcsolatban, abból alakul ki az önértékelés, illetve az önbecsülés.

A társadalom vélekedése: én = a teljesítményem + a mások rólam alkotott véleménye

Az egészséges énkép alapjai: Ennek a demonstrálásához behozhatunk egy háromlábú széket, amely csak akkor használható, ha megvan mindhárom lába. A három szorosán összefügg egymással.

Az alábbi, dőlt betűvel szedett magyarázatokat külön kártyákra ki lehet nyomtatni, és a fiatalok kiválogathatják, melyik alapvonáshoz tartoznak az egyes magyarázatok. A széklábakra is felragaszthatjuk, az alappal együtt.

- A „tartozom valahova” érzése: Tudom, hogy *feltétel nélkül szeretnek; elfogadnak, ahogy vagyok; biztonságban vagyok.*
- Az „értékes vagyok” érzése: Tudom, hogy *fontos vagyok; van bocsánat a hibáimra és a gyengeségeimre; méltónak érzem magam arra, hogy mások elfogadjanak.*
- A „képes vagyok” érzése: *az alkalmasság tudata; van valami dolgom, szerepem az életben; a „meg tudom csinálni!” érzése.*

A magunkról való gondolkodás:

Melléklet: 1–2. feladat: az önálló elgondolkodás eredményét rögzítsék maguknak a fiatalok a jegyzetlapon, majd szigorúan önkéntes alapon következhet az eredmények megosztása.

Mondjuk el, hogy akinek valamelyik kérdésre hamis a válasza, annak az önértékelése alacsonyabb annál, mint amit Isten gondol róla. Miért van ez így? Az érzéseink miatt. Lehet, hogy nem érezzük, hogy szeretnek és elfogadnak. Lehet, hogy nem érezzük fontosnak magunkat, és sokszor kudarcba fullad, amit megpróbálunk megvalósítani.

Ennek hátterében a helytelen, magunkat bántó meggyőződéseink csapdája áll. Tanulmányozzuk át a táblázat első négy oszlopát! (Az utolsó oszlopra később kerül sor.) Beszéljessünk is, ha van rá nyitottság a fiatalokban!

Tesztek kitöltése:

A *Melléklet* 3. feladatával megtehetjük az első lépést, hogy változtatunk az esetleges helytelen meggyőződéseinken. Utána körkérdések legyenek csak: Ki lepődött meg az eredményen? Kinek volt előzetes elképzelése? Az kinek jött be?

Feltétlenül mondjuk el: Ha alacsonyabb számérték jött ki, mint amelyet szerettél volna, ne ess kétségbe! Szinte mindannyian küszködünk ilyenfajta félelmekkel. De Isten nem akarja, hogy ezeknek a csapdáknak a megsebzett és összezavart áldozatai maradjunk. Van megoldás!

Ájánljuk fel a külön beszélgetés lehetőségét: ha valaki igényli, jelezze külön, nem kell a csoport előtt.

Hallgassuk meg:

Pintér Béla: *Ki vagyok én?* (A dal felvétele elérhető a YouTube-on.)

Beszélgetés:

- Gondoljon mindenki valamire, amit igazán különlegesnek tart! Nem muszáj elárulni, de mindenki mondja el, miért tartja különlegesnek.
- Gondoljon mindenki valakire, aki különlegesnek tartja őt! Nem muszáj elárulni. Miből tudjuk, hogy így van?

Különleges vagyok! (Lásd a *Mellékletet*.)

Mindnyájan különlegesek vagyunk.

- Különleges vagyok, mert *egyedi* vagyok, az egész világon senki sincs, aki pontosan olyan lenne, mint én. (Pl. egyedi az ujjlenyomatunk; csak ránk jellemző genetikai információval vagyunk ellátva: DNS;

Csapda	Helytelen meggyőződés	Félelem	Érzések	Isten igazságai rólam = az egészséges önbecsülés
A teljesítmény csapdája	„Bizonyos elvárásoknak meg kell felelnem ahhoz, hogy jól érezzem magam.” (Pl. Nem érezhetem jól magam, ha nem kapok ötöst.)	A kudartól	Olyan vagyok, amilyen a teljesítményem.	Elfogadható vagyok, és teljesen, feltétel nélkül, a hibáim ellenére is elfogadnak. A megigazulás miatt Isten tökéletesen meg-bocsátott nekem, és teljességgel gyonyörködik bennem. Többé nem kell félnem a kudartól.
A vád, önvád szava	„Azok, akik kudarcot vallanak, méltatlanok a szeretetre, és megérdemlik a büntetést.”	A büntetéstől	Képtelen vagyok elérni az ideálmomat, nem vagyok tökéletes.	Meg lehet bocsátani a hibáimat, a mértéküktől függetlenül. Senki sem tökéletes, de ettől még nem értéktelen. A kiengesztelés ténye miatt Isten mélységesen szeret. Többé nem kell, hogy féljek a büntetéstől, vagy nem kell másokat büntetnem.
Az elismerés kényszere	„Bizonyos embereknek (pl. apámnak) el kell ismernük engem ahhoz, hogy értékesnek lássam és jól érezzem magam.”	A visszautasítástól	X. Y. feltétlenül meg kell, hogy legyen elégedve velem, különben végem van.	Szeretnek és szeretni is fognak, még akkor is, ha hibázom. Értékes vagyok, függetlenül attól, hogy mások mit mondanak vagy gondolnak rólam. A megbékélés nyomán Isten teljesen elfogadott. Többé nem kell félnem mások elutasításától.
A reménytelenség csapdája	„Mindig is az leszek, aki voltam, és soha nem tudok/fogok megváltozni. Az vagyok, aki vagyok, nem tudok megváltozni. Reménytelen eset vagyok.”	A szegénytől	Én már csak ilyen vagyok, soha nem fogok megváltozni.	Van erőm megváltozni; változni fogok, a múltbeli kudarcaimtól függetlenül. Az újáteremtés nyomán teljesen új ember lettem Krisztusban. Többé nem kell a szegyen fájdalomát tapasztalnom.

eltérő gondolataink, érzéseink, elképzeléseink, véleményünk, ízlésünk, adottságaink, értékeink, tehetségünk van, stb.)

- Különleges vagyok, mert *csodálatosan alkottak*. (Pl. a szervezetünket: a kezünket; hogy az étel energiává alakul át bennünk; hogy a szívverésünk körülbelül percenként hetvenszer ver – hány száz milliószor vert születésünk óta hiba nélkül eddig?) Ami ennyire bonyolult és lenyűgöző, annak nagyon értékesnek kell lennie! Feltétlenül térjünk ki arra, hogy valaki esetleg ilyesmit gondol:
- „Mi van akkor, ha azért nem érzem magam különlegesnek, mert igazából nem vagyok valami rendkívüli személyiség? Sok hibát követek el. Sok mindent rosszul csinálok. Talán nem is vagyok olyan különleges.” „Mi van akkor, ha engem senki sem tart különlegesnek?” Lehet, hogy van, aki nagyon nehéz körülmények között él, esetleg bántalmazták és elhanyagolják. Talán van, aki nagyon kevés jót, tiszteletet vagy szeretetet kapott másoktól. Ennek következtében nehezen hiszi el, hogy különleges. Azonban eddigi tapasztalataitoktól függetlenül valóban különlegesek vagytok. Teremtőtök, Isten különlegesnek tart titeket.
- Hiányosságaink miatt néha nem hisszük el, hogy különlegesek vagyunk, emiatt elcsüggedünk, hogy nem vagyunk tökéletesek, vagy legalább olyanok, amilyenek lenni szeretnénk. Ha úgy érzitek, alkalmatlanok vagytok, és kevés az önbizalmatok: *noha mindenki különleges, senki sem tökéletes!*

A megoldás: *Isten, aki alkotott minket, nagyon, sőt végtelenül szeret a sok-sok hibánk ellenére, sőt annak ellenére, hogy ő mindegyik hibánkat ismeri! Ő akarta, hogy legyél, épp ezért úgy fogad el, ahogy vagy.*

Értékes vagyok! Isten Krisztust adta értem, az ő halála Isten szeretetének legmeggyőzőbb bizonyítéka. Ő a vérével fizetett értem.

Isten szeretete örök! Ezt nem valami váltja ki, hanem van. Nem lehet sem kiérdemelni, sem pedig elveszíteni!

Térjünk vissza a háromlábú székhez!

- Az igazi „tartozom valahova” érzés: Tudom, hogy *feltétel nélkül szeretnek; elfogadnak, ahogy vagyok; biztonságban vagyok.*

Isten ezt mondja neked:

„Elfogadlak téged úgy, ahogy vagy! Mivel a Fiam meghalt a te hibáidért, bűneidért, ezért elfogadlak.” Nem kell semmit sem teljesítened

azért, hogy elfogadjalak. Ehelyett fordulj ide hozzám, és fogadj el engem mint meg nem érdemelt ajándékot.”

- Az igazi „értékes vagyok” érzés: Tudom, hogy *fontos vagyok; van bocsánat a hibáimra és a gyengeségeimre; méltónak érzem magam arra, hogy mások elfogadjanak.*

Ha Krisztus meghalt értünk, és Isten megbocsátott nekünk (mikor még bűnösök voltunk), akkor mi miért nem bocsátunk meg magunknak? Fogadjuk el Istentől a bocsánatot, és azután úgy kell látnunk magunkat, ahogy Isten tekint ránk: úgy, hogy megbocsátott nekünk. Luther Márton megfogalmazásában: „Isten nem azért szeret minket, mert értékesek vagyunk, hanem azért vagyunk értékesek, mert Isten szeret.”

- Az igazi „képes vagyok” érzése: *alkalmasságunk tudata; hogy van valami dolgom, szerepem az életben; a „meg tudom csinálni!” érzése.* Ha elfogadjuk azt, amit a Biblia mond Istenről – hogy ő személyes, szerető, szent Isten –, és kapcsolatba lépünk vele, akkor új bátorság és reményérzet fog kialakulni bennünk. Ha elfogadjuk Isten bocsánatát, és bízunk az ő igazságában, tudhatjuk, hogy mindig velünk lesz. *„Mindenre van eróm a Krisztusban, aki megerősít engem.”* (Fil 4,13) Elkezdte bennem a jó munkát, és el is végzi. Ha valaki ezt elhiszi, és tudja, hogy Isten nekünk adja az erejét, akkor szabad lesz arra, hogy elfogadjja saját gyengeségeit, bukásait és hibáit. Ezek nem fogják fenyegetni többé. Türelemmel és reményteljesen meg lehet oldani a problémákat anélkül, hogy azok lehúznának minket, mivel nem valamilyen képzeletbeli tökéletességmérték akarunk megütni.

Fontos beszélni róla:

Az értelmemmel felfogom, hogy különleges vagyok, de nem érzem magam különlegesnek. Sőt értéktelennek érzem magam. Mit tegyek?

Gyakran időbe telik, míg ismereteink hatni kezdenek érzelmeinkre. Amikor értéktelennek kezdted érezni magad, mondd el magadban: „Igaz-e, hogy értéktelen vagyok? Nem. Én csakugyan különleges vagyok.” Azután tedd fel magadnak ezt a kérdést: „Miért érzek így?” Talán korábban valaki kigúnyolt azért, amit mondtál vagy tettél, lehet, hogy emiatt értéktelennek éreztél magad. Azután valami a jelenben (egy olyan kijelentés vagy tett, amely tőled vagy egy másik embertől származik)

visszahozza azokat a régi, ismerős érzéseket. Miután felismerted érzéseid forrását, elkezdhetsz arra összpontosítani, ami tényleg igaz: csakugyan különleges vagy. Ha az igazságra összpontosítod figyelmedet, idővel érzéseid is ehhez igazodnak.

A táblázat utolsó oszlopának vizsgálata, a teológiai kifejezések értelmezése:

keresztvény önbecsülés = isten igazságai rólam

Osszuk ki a 4. alkalomról (*Kettesben*) már ismerős igéket egy-egy fiatalnak felolvasásra: Ézs 49,15–16; Róm 8,38–39; Jer 31,3b; Ézs 44,21–24; 2Kor 5,17; Ézs 43,4.

Ha elfogadod Krisztust, akkor

- minden bűnöd – a múltban, a jelenben és a jövőben elkövetettek – meg van bocsátva (Kol 2.13–14),
- Isten gyermeke lettél (Jn 1,12, Róm 8,15),
- Krisztus benned fog maradni (Jel 3,20),
- megigazultál Isten által (2Kor 5,17),
- új teremtés leszel (2Kor 5,21),
- belépsz az Istennel való szeretetkapcsolatba (1Jn 4,9–11),
- Isten elfogad téged (Kol 1,9–22).

Mindannyiunknak erős, Isten adta szükségünk van szeretetre, elfogadásra és életcélra. Az Úr azt akarja, hogy szeretetét életünk minden területén átéljük. Meg kell értenünk, hogy az önértékelés iránti éhséget Isten adta, és csupán ő az, aki ki tudja elégíteni. Értékünk nem függ attól, milyen ügyesen gyűjtjük be mások elismerését, amely amúgy is mindig változik. Értékünk valóságos forrása Isten szeretete és elfogadása, amely nem változik. Ő alkotott bennünket. Egyedül ő tudja, hogyan lehet betölteni *minden* szükségünket. Amit ő mond, az az igazság, akár *érezzük*, akár nem. Minél jobban megértjük Isten igéjét, és minél inkább abban élünk, érzéseink is annál inkább az ő jellemére és szeretetére fognak ébredni. Olvassuk el a *Melléklet végéről*, hogy mit tehetünk, ha rossz érzések akarnak ránk telepedni (*Identitásom Krisztusban*)!

Énekeljünk:

A hegyek s tengerek felett (Zarándokének 154)

11. Vallomás

MELLÉKLET

1. a) Nevez meg három dolgot, ami tetszik magadban!

- 1.
- 2.
- 3.

b) Nevez meg három dolgot, ami nem tetszik magadban!

- 1.
- 2.
- 3.

c) Ha választhatnál valamit magadban, amin szívesen változtatnál, mi lenne az?

2. Mi a véleményed önmagadról? Jelöld meg a következő mondatokat, melyik igaz és melyik hamis!

Ki is vagyok én?

___ 1. Örülök, hogy az vagyok, aki vagyok.

___ 2. Szeretem azt, ahogyan vagyok.

___ 3. Szeretek annak lenni, aki vagyok.

___ 4. Egészséges önértékelésem van.

___ 5. Úgy látom, szükséges változtatnom az életemen, és kész is vagyok cselekedni, bízva Isten bölcsességében és fegyelmezésében, hogy ő véghez is viszi ezeket a változásokat.

3. Hogy képet kapj a magaddal kapcsolatos téves hiedelmeidről, töltsd ki az alábbi tesztek! Ahhoz, hogy ezek valóban segítsenek neked, őszintének kell lenned minden egyes kérdés megválaszolásánál. Minden kijelentésre hét lehetséges válasz adható. Olvasd el mindegyiket, majd válaszd ki azt, amelyik leginkább jellemző rád! Írd a válaszod számát a megállapítások után!

1. Mindig 2. Nagyon gyakran 3. Gyakran 4. Néha 5. Ritkán 6. Nagyon ritkán 7. Soha

A kudartól való félelem annak a tévhitnek a következménye, amely ezt mondja: „Bizonyos elvárásoknak meg kell felelnem ahhoz, hogy jól érezzem magam.” Hogyan hat rád ez a hit?

Hívásod van!

1. A félelem miatt gyakran kerülöm a különböző aktivitásokban való részvételt.
 2. Amikor úgy érzem, hogy egy fontos területen kudarcot vallhatok, akkor ideges és nyugtalan leszek.
 3. Idegeskedem.
 4. Minden ok nélkül nyugtalannak érzem magam.
 5. Állandóan a tökéletességre törekszem, nem tudok megelégedni valamivel, ami nem tökéletes (perfekcionista vagyok).
 6. Úgy érzem, hogy meg kell védenem a hibáimat.
 7. Vannak olyan területek, amelyekről úgy érzem, hogy ott sikeresnek kell lennem.
 8. Levert leszek, amikor kudarcot vallok.
 9. Mérges leszek azokra az emberekre, akik úgy alakítják a dolgokat, hogy abból az látszódjon, mintha nem tudnám, mit csinálok, vagy bolond lennék.
 10. Kritikus vagyok önmagamhoz.
- A számok összege:*

A büntetéstől való félelem annak a tévhitnek a következménye, amely ezt mondja: „Azok, akik kudarcot vallanak, méltatlanok a szeretetre, és megérdemlik a büntetést.” Hogyan hat rád ez a vélemény?

1. Félek attól, hogy Isten hogyan fog megbüntetni.
2. Miután kudarcot vallok, félek azoktól, akik mérgesek lesznek rám.
3. Amikor azt látom, hogy valaki nehéz helyzetben van, azt gondolom, hogy rászolgált ezekre a nehézségekre.
4. Amikor rosszul megy valami, hajlok arra, hogy azt gondoljam, hogy Isten büntet engem.
5. Nagyon kemény vagyok önmagamhoz, amikor kudarcot vallok.
6. Észreveszem magamon, hogy vádolni akarom az embereket, amikor kudarcot vallanak.
7. Dühös leszek azokra, akikről úgy látom, hogy erkölcstelenek és becsstelenek, és mégis mindenük megvan, amit akarnak, és büntetlenül élhetnek.
8. Nem tudom megállni, hogy ne kritizáljam az embereket, ha látom, hogy valamit rosszul csinálnak.

9. Ahelyett, hogy dicsérnék másokat az erősségeik és az elért eredményeik miatt, hajlamos vagyok arra, hogy a hibáikra és a kudarcukra figyeljek.

10. Az emberek kegyetlennek tűnnek, és úgy érzem, engem büntetnek.
A számok összege:

A visszautasítástól való félelem annak a tévhitnek a következménye, amely ezt mondja: „Bizonyos személyek el kell, hogy ismerjenek ahhoz, hogy jól érezzem magam.” Hogyan hat rád ez a hit?

1. Kerülök bizonyos embereket.
2. Ideges és nyugtalan leszek, amikor úgy érzem, hogy valaki elutasít.
3. Nem érzem jól magam olyanok között, akik mások, mint én.
4. Zavar, amikor valaki barátságtalan hozzám.
5. Alapvetően szégyenlős és visszahúzódo vagyok, nem érzem jól magam társaságban.
6. Kritikus vagyok másokkal szemben.
7. Észreveszem magamon, hogy megpróbálok másokra jó benyomást tenni.
8. Levert leszek, amikor valaki kritizál.
9. Mindig megpróbálok kitalálni, mit gondolnak mások rólam.
10. Úgy érzem, hogy az emberek állandóan megpróbálnak manipulálni.

A számok összege:

Szégyenlősségünk legnagyobb része annak a tévhitnek a következménye, amely azt mondja: „Mindig az kell, hogy legyek, aki voltam, és azzal az önértékeléssel kell élnem, amim van. Az vagyok, aki vagyok. Nem tudok megváltozni. Reménytelen eset vagyok.” Hogyan hat rád ez a hit?

1. Gondolok a múltbeli kudarcaimra vagy azokra az élményeimre, amikor visszautasítottak.
2. Vannak olyan emlékeim a múltamból, melyek erős és fájdalmas érzéseket (bűntudatot, szégyent, haragot, félelmet stb.) váltanak ki belőlem.
3. Úgy tűnik, hogy ugyanazokat a hibákat követem el.
4. Vannak bizonyos hozzáállásbeli, magatartásbeli dolgok, amelyeket meg akarok változtatni, de azt hiszem, képtelen vagyok rá.
5. Kisebbségi érzésem van.

6. Nem szeretek bizonyos dolgokat a külsőmon.
7. Általában undorodom magamtól.
8. Úgy érzem, bizonyos történések alapvetően tönkretették az életemet.
9. Úgy gondolom, hogy erkölcstelen vagyok.
10. Úgy érzem, elvesztettem annak a lehetőségét, hogy teljes és boldog életem legyen.

A számok összege:

A tesztek értékelése

70–57: Lényegében szabad vagy ettől a félelemtől.

56–47: Van benned egy kicsi ilyenfajta félelem. Lehetséges, hogy csak bizonyos helyzetekben érzed ezt a félelmet.

46–37: Közepesen erős ez a félelem benned. Úgy tűnik, hogy döntéseid jó részét úgy hozod, hogy a lehető legkisebbre csökkentsd a kockázataidat ezen a téren.

36–27: Erősen él benned ez a félelem. Érzelmi mélypontjaid majdnem mindig ezzel a félelemmel kapcsolatosak. Szinte minden döntésedet az alapján hozod, hogy olyan messze kerül el a hasonló helyzeteket, amilyen messze csak lehet. Előfordul, hogy másokat okolsz a bajaidért, vagy olyan döntéseket hozol, amelyek megkímélnék ettől az érzéstől.

26–0: Megsemmisít téged ez a félelem. Emlékezeted tele van hasonló negatív élményekkel. Valószínűleg nagyon levert vagy.

Ha alacsonyabb számérték jött ki, mint amit szerettél volna, ne ess kétségbe! Szinte mindannyian küszködünk ilyen félelmekkel. De Isten nem akarja, hogy ezeknek a csapdáknek a megsebzett és összezavart áldozatai maradjunk. Van megoldás! Ha szeretnél beszélgetni ezekről, keress meg engem vagy egy másik felnőttet, akiben megbízol!

Különleges vagyok!

Különleges vagyok, mert *egyedi* vagyok!
Különleges vagyok, mert *csodálatosan alkotottak!*

Isten, aki alkotott, végtelenül szeret engem.

<p>Keresztyén önbecsülés Identitásom Krisztusban</p> <p>Krisztus megváltása miatt felbecsülhetetlen értékű új teremtés vagyok.</p> <p>Isten mélységesen szeret, tökéletesen megbocsátott, teljességgel gyönyörködik bennem, mindenestül elfogadott.</p> <p>Abszolút tökéletes vagyok Krisztusban. Amikor az életem az új krisztusi identitásomat mutatja, olyankor szilárd és egyedi vagyok.</p> <p>Sohasem élt olyan ember az emberi történelemben, mint én vagyok, és nem is lesz ilyen soha többé.</p> <p>Isten eredetinek alkotott!</p>	<p>Amikor értéktelennek kezdted érezni magad, mondd magadban a következőket: „Igaz-e, hogy értéktelen vagyok? Nem. Én csakugyan különleges vagyok.”</p> <p>Azután tedd fel magadnak ezt a kérdést: „Miért érzek így?” Talán korábban valaki kigúnyolt azért, amit mondtál vagy tettél. Lehet, hogy emiatt értéktelennek éreztél magad. Azután valami a jelenben (egy olyan kijelentés vagy tett, amely tőled vagy egy másik embertől származik) visszahozza azokat a régi, ismerős érzéseket.</p> <p>Miután felismerted érzéseid forrását, elkezdhetsz arra összpontosítani, ami tényleg igaz: <i>csakugyan különleges vagy.</i> Ha az igazságra összpontosítod figyelmedet, idővel érzéseid is ahhoz igazodnak.</p>
--	--

11. + Vallomás

IMAÖSVÉNY

A 11. és a 12. közé beépíthető alkalom, szorosan kapcsolódva a 11. témájához.

Rendezzünk be egy imaösvényt egyéni elcsendesedéshez.¹ Lehetőség szerint ne terem legyen, hanem inkább egy hosszúkás folyosó vagy egy

¹ Az alábbiakban közölt elmélkedések forrása: Révész Szilvia: *Az igazság szabaddá tesz. Áhítatok az év minden napjára.* Harmat Kiadó, Budapest, 2021. Ezúton is köszönjük

valódi ösvény a szabadban. Minden helyszínre tegyük a megnevezett kelléket, és nyomtatva, ha lehet, laminálva a szövegeket. A fiatalok egyésével induljanak el körülbelül tíz percenként. Az imaösvény egyes állomásaira érve minden instrukciót megtalálnak majd. Kérjük meg őket, hogy ha az újabb helyre érkezéskor még ott találnak valakit, finom jelzést adjanak neki a továbbindulásról, és várják meg, amíg az meg is történik. Legyünk egymással türelmesek!

Kezdjük az alkalmat közös énekléssel:

Találkozni jöttem veled, Istenem²

1. Talál-koz-ni jöt-tem ve-led, Is-te-nem, Te
 jól is-mersz en-gem, nézd, ki-tá-rom a szí-ve-m:
 Refr.: Itt va-gyok, Is-te-nem, vizsgájlj meg en-gem.
 Itt va-gyok, Is-te-nem, le-teszem é-le-tem.
 Itt va-gyok, Is-te-nem, hogy
 hall-jam han-go-dat. Itt va-gyok, Is-te-nem,
 hogy te-gyem a-ka-ra-to-dat.

a Harmat Kiadónak, hogy engedélyezte a szövegek közlését.

- 2 Csécsy.hu A Csécsy család honlapja. https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/talalkozni_jottem_veled_istenem. (Megtekintés: 2023. július 22.)

1. Találkozni jöttem veled, Istenem,
Te jól ismersz engem, nézd, kitárom a szívem:
Refr.: Itt vagyok, Istenem, vizsgálj meg engem.
Itt vagyok, Istenem, leteszem életem.
Itt vagyok, Istenem, hogy halljam hangodat.
Itt vagyok, Istenem, hogy tegyem akaratomat.

2. Vágylak megismerni téged, Istenem,
Szentlelkedben járni és élni szüntelen.
Refr.: Itt vagyok...

0. Gyülekező:

Egyesével indulnak a fiatalok, illetve egy idő után érkeznek is vissza. A várakozási idő alatt énekeljük a sorozat alatt már énekelt dalokat a *Zarándokénekből*, de kerüljön elő többször az előbb énekelt *Találkozni jöttem veled, Istenem* kezdetű.

1. helyszín:

Kellék: névjegykártya vagy műanyag névkitűző.

Csendesedj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Ő tudja, ki vagy igazán

„Ékes korona leszel az Úr kezében, királyi fejdísz Istened tenyerén.” (Ézs 62,3)

A legjobban Isten ismer. Látja, honnan jössz, mi minden történt veled eddig, mit hozol magaddal, és mi az, amit nélkülözöl. Pontosan látja értékeidet, erősségeidet, azokat az ajándékokat, amelyek azzá a különleges, egyedi és megismételhetetlen személlyé tettek, aki vagy. Mélyebben ismer, mint a legrégebbi barátod, jobban ért téged, mint te önmagadat. Tudja, mit miért mondasz és teszel vagy nem mersz kimondani, megtenni.

Nem csak a múltadat tudja – a teljes történetedet ismeri. Látja, hogy kivé válhatsz, merre tart életedet, és szeretné megosztani veled a „forгатókönyvet”, amelyet rólad álmódott. Nem kell, hogy az eddig veled történtek „írják” a történetedet. Ha találkoztál Jézussal, és ő lett az Urad, bármilyen fordulat megeshet veled is. A Bibliából látjuk, hogy az Istennel való találkozást követően sokan élete radikális fordulatot vett. Gyakran új nevet is kaptak, melyben jövőjük, Istentől származó identitásuk is megfogalmazódott. A gyermektelen Abrámnak azt mondta Isten: Ábrahám vagy, népek atyja... A szenvedélyes, lobbanékony Simonból Péter, a kőszikla lett, az üldözö Saulból Pál apostol.

Neked is különleges jövőt tartogat, és azt mondja: „*Új neveden szólítanak téged, amelyet az Úr maga ad majd neked. Ékes korona leszel az Úr kezében, királyi fejdísz Istened te nyerén.*” (Ézs 62,2–3) Maga az Úr határozza meg, hogy ki vagy, hiszen ő alkotott. „*Nem mondanak többé elhagytának, országodat sem mondják pusztaságnak, hanem úgy hívnak, hogy gyönyörűségem... Mert gyönyörködik majd benned az Úr...*” (Ézs 62,4) Gyönyörködik benned, és nem az eddig történetekre, hanem a jövőre nézve szólít neveden. Ez a név, amelyet tőle kapsz, kaptál, talán ma hihetetlen, furcsa még, de ebben a névben van a jövőd, mindaz, aki leszel, aki lehetsz. Isten ismer igazán. Hagyd, hogy elmondja, kinek lát valójában!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhetsz, kérdezhetsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömet és fájdalmadat is elmondhatod neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Váraj csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

2. helyszín:

Kellék: üveggolyók.

Csendesedj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Teljes ember vagy

„*[B]enne jutottatok el ti is [...] a teljességhez, mert ő a feje minden fejedelemségnek és hatalmasságnak.*” (Kol 2,10)

Krisztusban teljes vagy. Befejezett. Egész. Ép. Hiánytalan. Sértetlen. Százszázalékos. Általa, benne akként az emberként élhetsz, akinek Isten kigondolt, eltervezett, megálmodott. Amikor Krisztusban újjászületél, Isten családjában ebbe a teljességbe születél bele. Amikor Isten rád néz, ő már teljesnek lát Krisztusban. Ő nem azt nézi, amit az ember, nem azt, ami a szeme előtt van, nem test szerint, hanem szellemben lát és ítél. Milyen ritkán tudjuk ezt az igazságot elhinni, átérezni! Hiszen mindig találhatunk olyan területet, ahol még hiányosságaink vannak. Különösen így van ez ma, amikor mindenfelől azt látjuk és halljuk, hogy mások milyen sikeresek, eredményesek! Amikor minden nap új teljesítmények, új rekordok, új mércék és új elvárások születnek, ki mondhatná, hogy ő már elérte az elérhetőt, hogy ő teljes, egész, befejezett? De míg hiányosságaink a szégyent erősítik bennünk, és vagy további teljesítményekbe hajszolnak, vagy elkészerítenek és passzívvá tesznek, addig teljességünk gondolata békével és örömmel tölt el, ezáltal a legjobbat tudjuk kiharozni lehetőségeinkből. Krisztusban teljes ember vagy! Teljes férfi, teljes nő. Úgy, ahogy vagy.

Amikor megerősödsz ebben az igazságban, az felszabadít, megszabadít a hazugságotól, és megszilárdítja krisztusi identitásodat. Istennek kedves, amikor Krisztus áldozatára nézve, a kegyelemben kapaszkodva, hit által ki tudod mondani: teljes ember vagyok. Értéked istenképüségéből (hogy Isten a saját képmására teremtett) és megszenteltségedből fakad (hogy Krisztusban újáteremtett vagy, és Isten már őrajta keresztül lát). Értékesség vállalása egyben megszenteltséged tudomásulvétele is. Erősödj meg ebben az igazságban ma: Krisztusban teljes vagyok!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhetsz, kérdezhetsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömödet és fájdalmadat is elmondhatod neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Várg csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

3. helyszín:

Kellék: egy csokor vagy egy cserép virág.

Csendesedj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Ő nem kerül el

„De amíg Isten nem veszi el az életet, az a szándéka, hogy még az eltaszított se maradjon tőle eltaszítva.” (2Sám 14,14b)

Remélem, neked nem ismerős az az érzés, amikor a tornaórán a kidobóshoz válogatnak, és téged valahogy senki sem szeretne a csapatába. Végül utolsóként odasomfordálsz az egyik csapathoz, amit a többiek lemondó sóhajjal vesznek tudomásul. A kirekeszttség, az elszigetelődés, a magány borzasztóan fájdalmas. Elkeserítő, ha nem kellünk senkinek, ha méltatlannak tartanak a figyelemre, a szeretetre, ha elhúzódnak, amikor kapcsolódni próbálunk. Ilyenkor kicsinek, jelentéktelennek és magányosnak érezzük magunkat, egy észrevétlen porszemnek a tömegben. Néha ez az érzés csak egy félreértésből, hazugságból ered. Nincs valós alapja, de az értéktelenség, feleslegesség érzése mégis valódi. Mert az ördög mindent megtesz azért, hogy az elutasítottságon keresztül deformálja az ember identitását, életét, hitét. De ha az emberek hátat fordítanak is, Isten nem ilyen, ő soha nem feledkezik el rólad. „Isten választottai, szentek és szeretettek” vagyunk (vö. Kol 3,12). Ő kiválasztott, mert szeretné, hogy vele közösségben, elfogadva, szeretetben, értékesség tudatában élj. Jó terve, értelmes célja van az életünkkel. Ha eddig a periférián, eltaszítva éltél volna, az a szándéka, hogy ne maradj távol tőle. Sohasem késő, hogy közelebb jöjj hozzá. Amíg „Isten nem veszi el az életet”, minden egyes nap újabb lehetőség, hogy megtapasztald, mit is jelent a családjához tartozni, szeretetnek lenni. A mai nap a te napod. Engedd, hogy szeressen az Isten!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhatsz, kérdezhatsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömet és fájdalomdat is elmondhatsz neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Váraj csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

4. helyszín:

Kellék: ékszeresdoboz és/vagy autókulcs.

Csendesedj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Te vagy az érték!

„[D]rágának tartalak, és becsesnek, [...] mivel szeretlek...” (Ézs 43,4)

Az életünket kifosztó hazugságok személyre szabottak, de vannak tipikus hazugságok is, amelyek egy-egy élethelyzetben jellegzetes csapdát jelentenek. Egyedülállóként ilyen hazugság, hogy az életünk csak egy másik ember oldalán lehet teljes, hogy kevésbé vagyunk fontosak, értékesek, mint házasságban élő barátaink. Egy rosszul működő kapcsolatban mások boldogságát látva szintén gyökeret verhet bennünk a keserűség, a harag, de akár a szégyen és az elutasítottság is. Tovább nehezíti a helyzetünket, hogy a többség gyakran hangosabb, néha érzéketlen is, és meg-megfeledkezik azokról, akiknek más út adatott. A sátán előszeretettel látogat meg az ilyen érzelmileg kiszolgáltatott helyzetekben, és felkínálja a negatív érzelmek és hazugságok széles arzenálját. Jusson eszünkbe ilyenkor, hogy mindez hazugság! Az értékünket nem a kapcsolataink adják. Isten önmagunkban, önmagunkért szeret. Ő nem személyválogató, nem szereti jobban azt, akinek látszólag jobban megy a dolga, és nem ítéli el azokat, akik kilógnak a sorból. Az ő szeretete nem függ a körülményeinktől, mások véleményétől, de még saját érzéseinktől vagy a negatív történésektől sem. S ettől a tökéletes szeretettől semmi nem választhat el – csak mi tudunk hátat fordítani neki.

Ne essünk az értéktelenség érzésének csapdájába! Erősödjünk meg az igazságban és Isten szeretetében!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhatsz, kérdezhatsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömet és fájdalomdat is elmondhatsz neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Váraj csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

5. helyszín: Kellék: Biblia.

Csendesdj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Ne hagyj, hogy egy gondolat legyőzzön!

„Le is rombolunk minden emberi okoskodást és vitakozást, és foglyul ejtünk minden gondolatot, hogy engedelmeskedjen a Krisztusnak!” (2Kor 10,5; EFO)

Talán régóta vársz valakire, valamire. Ha a hiányára gondolsz, megmozdul benned valami. Először csak tompa a fájdalom, újra végiggondolva, aztán egyre erősebb, élesebb. Észrevétlenül odaszegődik a hiányérzet mellé a tehetetlenség, az elutasítottság, a magány. És meglátod a másik megosztását, bejegyzését, akinek van, holott talán nem is kérte, nem is várta. Nem, ez nem az irigység, ez a fájdalom alattomos formája, mely a másik örömeivel is képes tört döfni a szívedbe – ha hagyod.

Egyetlen gondolatral kezdődött, mely a következő pillanatban már egy sor hazugságot és negatív érzelmet hozott magával. Önmagában, futó gondolatként nem lett volna komolyabb hatása, de ahogy elkezdte körülfogni, egyre szédítőbb, bénítóbb és erőteljesebb lett. Te sem tudod, mikor hatalmasodott el ennyire feletted, mikor vált kínzóddá, börtönöddé.

Talán mások mondtak rólad valamit. Lehet, hogy tréfának szánták, lehet, hogy rossz napjuk volt. Talán saját frusztráltságuk, fájdalmuk öltött testet benne. De a legrosszabbkor érkezett. Elesett, gyenge, magányos voltál, s a fájdalom és a szégyen túl mélyre vitte a gondolatot. Először tudtad, hogy hazugság, s hogy talán nem is rólad szól. De másodszor már elbizonytalanodtál. Minél többször gondoltad végig, annál mélyebb barázdát hagyott elmédben, annál hihetőbb volt. Végül legyőzött, mert hittél neki.

Ne hagyj, hogy egy gondolat legyőzzön! Azonosítsd be! Ejtsd foglyul! Cseréld igazságra! Hogy ismerheted fel? A negatív érzelmekről. A passzivitásról, ahogy megbénít. A reménytelenségről, amellyel el akar szigetelni a hittől. S arról, hogy nincs összhangban Isten szavával, amely épít.

Hogyan tudod foglyul ejteni? Nem hagysz neki mozgásteret. Nem engeded, hogy újra és újra lefusson a „program”. Nem táplálsz, nem hízlalsz tovább a negatív érzelmekkel. Hogyan cserélheted igazságra? Nézd meg, mit mond róla Isten. S legközelebb, ha támadni akar, második gondolatod már Isten igazsága legyen!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhetsz, kérdezhetsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömödet és fájdalmadat is elmondhatod neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Váraj csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

6. helyszín:

Kellék: Krisztus-ábrázolás/kereszt.

Csendesedj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezek közül azt, amelyik a múlt alkalommal elvégzett teszt alapján vagy saját véleményed szerint rád vonatkozik:

Maximalizmus

„Nem a lovak erejében leli kedvét, nem a férfi izmaiban gyönyörködik. Az istenfélőkben gyönyörködik az Úr, azokban, akik az ő szeretetében bíznak.” (Zsolt 147,10–11)

Isten nem vár el tőlünk emberfeletti teljesítményt. Nem nyugózi le, amikor a végkimerülésig dolgozunk, megrogzottn hajszoljuk a tökéletességet, mindent kézben akarunk tartani, és képtelenek vagyunk megállni, megpihenni. Akkor mégis miért érzünk mindentért felelősséget? Miért van rajtunk a nyomás, hogy mindent vállaljunk el, és végezzük is el hibátlanul? Mert csak akkor érezzük magunkat értékesnek, szerethetőnek és elfogadhatónak. Mert ott lappang elménkben az a hazugság, hogy Isten is annak függvényében szeret, ahogyan teljesítünk. Mert nem tudtunk teljesen meggyökerezni abban az igazságban, hogy Isten szeretett gyermekei vagyunk, függetlenül a teljesítményeinktől, a körülményektől. Mert félünk mások véleményétől, pedig az nem a mi felelőségünk.

„A maximalizmus nem más, mint szélhámoskodás az elismerésért. Önpusztító és addiktív hiedelemrendszer, amely a következő alapképzetet táplálja: ha tökéletes a külsőm, és mindent tökéletesen csinálók, elkerülhetem vagy minimalizálhatom az abból adódó fájdalmat, hogy megszégyenítenek, bírálnak és hibáztatnak” – írja Brené Brown. Pedig a tökéletesség elérhetetlen az ember számára, hiábavaló hajszolni. A jó hír az, hogy Isten a tökéletlenségeinkkel együtt, esendőségünkben szeret bennünket. Azért küldte Jézust erre a földre, hogy megszabadítson az elvárások nyomásától, hogy szabadon élhessünk, átélhessük Isten feltétel nélküli szeretetét. Abban gyönyörködik Isten, amikor megbízunk szeretetében, ahogy a zsoltaár is mondja. Erősödjünk meg ma ebben az igazságban, hogy Isten a teljesítményeinktől függetlenül, örökkévaló szeretettel szeret minket! Ne engedjük magunkat újra a hazugságok igájába fogni!

Elutasítottság

„Ekkor újból megkérdezték az Urat: Eljött-e egyáltalán az az ember? És az Úr ezt felelte: Igen, itt van, elrejtőzött a holmik között.” (1Sám 10,22)

Az elutasítottság érzése olyan bénító, deformáló erő, amely sokakat megfoszt attól az élettől, amelyet Isten nekik szánt. Az értéktelenség, alkalmatlanság érzésének a legtöbbször nincs sok köze a valós tényekhez. Saulról azt írja az ige: „...nem volt nála szebb Izrael fiai között; egy fejjel magasodott ki az egész nép közül.” (9,2) Isten alkalmasnak találta, ezért királynak választotta őt. Saul mégis elrejtőzött, félt igent mondani az elhívásra. Belső bizonytalansága, kisebbségi érzése később is több helytelen döntéshozatelt vezetett.

Mind találkozunk az elutasítással, én is küzdöttem vele. Az oviban nem tudtam kapcsolódni a többiekhez, ügyetlen és félős voltam, utolsó a tornasorban. A lányok kislányos jeleket kaptak, az enyém zöldpaprika volt. A többiek kommunista konfekcióruháival szemben női szabó anyukám különleges, egyedi ruhákban járatott. Vörös hajammal is kilógtam a sorból. Szerettem volna én is olyan lenni, akivel mindenki szívesen játszik, vagy legalább észrevétlen, aki nem tűnik ki a tömegből. Később megértettem, hogy úgy vagyok értékes, ahogy vagyok.

Az első gyerekkori tapasztalatainkat számtalan további követi. Az elutasítás néha csak finom, burkolt formában érkezik, máskor nyilvánvaló durvasággal párosul, de mindkét esetben olyan sérülést okoz, amely megbetegíti, legyengíti a lelkünket, és csak lassan gyógyul. Az igazság az, hogy Jézus a kereszten elhordozta az összes elutasítottságot, így nekünk már nem kell ezzel a teherrel élnünk tovább. Ő azt mondta: „*Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön, és aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el...*” (Jn 6,37) Isten azt szeretné, hogy tudd: soha nem vagy felesleges vagy értéktelen, bárhogy is érezz, bármit is mondjanak vagy tegyenek mások. Nagyszerű terve van az életeddel, s amire ő hív, arra ma is képes leszel. Ne rejtőzködj, mentegetőzz, magyarázkodj, ő téged választott, mert terve van veled!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhetsz, kérdezhetsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömdet és fájdalommat is elmondhatod neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Váraj csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

7. helyszín:

Kellék: Krisztus-ábrázolás/kereszt.

Csendesdj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Mások véleményétől való függés

„*Saul így felelt Sámuelnek: Vétkeztem, mert megszegtem az Úr parancsát és a te beszédedet. Mert féltem a néptől, és hallgattam a szavára.*” (1Sám 15,24)

Sault Isten választotta a királyságra, hogy Izrael vezetője legyen. Feladatokat bízott rá, ezek egyike volt az amálékiakkal való leszámolás is. Ő azonban nem mindig engedelmeskedett Isten szavának, nem úgy és nem akkor cselekedett, mint kellett volna. Amikor Sámuel számonkérte, Saul mindig talált valamilyen indokot. De a magyarázatokon túl ezeknek az „ügyeknek” a hátterében mindig ott volt az a belső nyomás, hogy a király szeretett volna az emberek kedvében járni, nem akarta elveszíteni népszerűségét. Nem

az volt a baj, hogy jó vezető szeretett volna lenni, hanem hogy Isten szavánál többre tartotta az emberek szavát.

Kapcsolatokra teremtettünk, így természetes, hogy odafigyelünk másokra is. Nem szeretnénk a viselkedésünk miatt elveszíteni a kapcsolatainkat. Amikor azonban folyton másokhoz szabjuk a tetteinket, szabadságunk, saját független döntéseink kerülnek veszélybe. Ezt a nyomást még az elhívásunk vagy a pozíciónk sem szünteti meg. Saulnak Izrael első embereként senkitől sem kellett volna tartania. Isten irányítása egyértelmű volt, csak végre kellett volna hajtani. De az alacsony önbecsülés és a negatív megítéléstől való félelem folyton engedetlenségbe sodorta, és végül a bukását okozta.

Talán nekünk sem ismeretlen ez a fajta szorongás, mások véleményének nyomása. Talán már többször kifosztott, bajba sodort ez a kényszer, és tehetetlenül állunk vele szemben. Emlékezzünk arra, amit Jézus mondott: a szabadsághoz vezető első lépés a huzugságok beazonosítása és az igazság felismerése.

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhetsz, kérdezhetsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömet és fájdalmat is elmondhatsz neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Várcsendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

8. helyszín:

Kellék: Krisztus-ábrázolás/kereszt.

Csendesedj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezek közül azt, amelyik a múlt alkalommal elvégzett teszt alapján vagy saját véleményed szerint rád vonatkozik:

A perfekcionizmus csapdája

„De ő ezt mondta nekem: Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz. Legszívesebben tehát az erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem.” (2Kor 12,9)

A tökéletesség biztonságot is jelent. A magas minőség garancia a jó működésre. Minőségre vágyunk, amikor beruházunk valamibe, és akkor is, amikor kiadunk valamit a kezünkől. Különösen akkor, ha az minket minősít, arról üzen valamit, hogy kik is vagyunk valójában. Ezért fektetünk annyi energiát a tökéletességbe. A tökéletes megjelenésbe, munkába, üzenetbe, ajándékba, kapcsolatokba, élményekbe. Minél bizonytalanabbak vagyunk, annál többet. Míg aztán a tökéletesség oltárán elveszített energiák, a hibázástól való félelem miatt beszűkült életünk ráébredt arra, hogy az élet nem a tökéletességről szól. Ahhoz, hogy megszabaduljunk a perfekcionizmus, a tökéletességre törekvés szorításából, először szembe kell néznünk saját törekvésünkkel

és sebezhetőségünkkel. Meg kell tanulnunk elfogadni önmagunkat akkor is, ha hibázunk, nem a teljesítményeinkből meríteni többé értékességünket. Magam is tanulom mindezt. Bátran, felszabadultan élni abban a tudatban, hogy úton vagyok, hogy részleges a megértésem, a tudásom, tökéletlen mindaz, amit teszek és mondok, mert ember vagyok. Ez a kegyelem, a szabadság és a bátorság útja. A perfekcionizmus okozta szorongás naplementéje és a szabadság napfelkeltéje. Sokáig azt hittem, csak akkor vagyok értékes, ha hasznos vagyok. Az igazság szabaddá tesz, és az az igazság, hogy a teljesítményeim-től függetlenül értékes és szerethető vagyok. Akkor is, ha nem vagyok tökéletes, vagy éppen nem teszek semmit. Nem az a bátor, aki maximalistaként mindig többre, perfekcionistaiként egyre tökéletesebbre vágyik, hanem aki úgy is hozzálát, hogy tudja: nem biztos, hogy tökéletes lesz a végeredmény.

Nézz szembe a szégyennel!

„Öröme derülnek, kik rátekintenek, nem pirul az arcuk.” (Zsolt 34,6)

A szégyen a lélek mocsárvidéke, mondják. Beszélni sem szeretünk róla, gondolni sem szeretünk rá. Az ember már abba is belepirul, ha csak visszaemlékezik egy kínos mozzanatra, és mindent megtesz azért, hogy elkerülje a megszégyenülést. Pedig egy szégyen-alapú társadalomban, mint amilyen a miénk is, az élet legkülönbözőbb területein nap mint nap szembesülünk vele. Valószínűleg már gyerekként is hallottuk: „Szégyeld magad!”

A szégyen alattomos tolvaj. Elrabolja önbecsülésünket, magabiztosságunkat, megfoszt a bátorságtól, a kreativitástól, sokszor még a kapcsolatainktól is. Ráadásul minél jobban kerüljük, annál nagyobb hatalma van az életünk fölött. Akkor mégis mit kezdünk vele? Hagyjuk abba a menekülést, és először is nézzünk farkasszemmel vele! Mondjunk le a szégyen takargatásáról. A szégyen mögött nagyon sokszor csak egy hazugság áll. Azt gondolom, hogy ilyennek vagy olyannak kellene lennem, úgy érzem, mások félreértenek... Meglepő lenne egyszer meglátni, mennyit szorongtunk indokolatlanul, mennyi mindent kihagytunk a kudarcoktól való alaptalan félelemből. Igen, időnként nem alaptalan a szégyen, mert emberek vagyunk, hibázunk, elbukunk, eltévesztjük a célt. Céltévesztés – ezt a szót használja a görög Újszövetség a bűnre, a szégyen gyökerére. De a jó hír az, hogy Jézus már szembenézett és helyettünk is leszámolt a bűnnel és a szégyennel. Hagyta, hogy megszégyenítsék, elhordozta a gyalázatot, hogy nekünk ne kelljen ez alatt a teher alatt élnünk. Ezért bátorít minket Isten: *„Nézzünk fel Jézusra, a hit szerzőjére és beteljesítőjére, aki az előtte levő öröm helyett – a gyalázattal nem törődve – vállalta a keresztet, és Isten trónjának a jobbára ült.” (Zsid 12,2)* Jézusra nézzünk, amikor a szégyen megkísért, és átélhetjük, amit Dávid is tapasztalt: *„Öröme derülnek, kik rátekintenek, nem pirul az arcuk.”*

Szólítsd meg az Urat, mond el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhatsz, kérdezhatsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömdönet és fájdalomat is elmondhatod neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Várv csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

9. helyszín:

Kellék: tükör.

Csendesedj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Úgy látod magad, ahogy Isten lát?

„[D]rágának tartalak, és becsesnek, és [...] szeretlek...” (Ézs 43,4)

Reggel, amikor felkeltél, milyennek láttad magad a tükörben?

Az egyik legnagyobb hiba, ha másként látjuk magunkat, mint ahogy Isten lát. Ő Jézuson keresztül szentnek, gyönyörűnek, különös kincsnek lát minket. Azt is látja bennünk, amiről ma még nem is álmodunk, amit el se tudunk képzelni. Az összes bennünk lévő lehetőséggel együtt lát. Szeretné, hogy a bukott világ elvarázsolt kastélyának torz tükrői helyett az ő szemében nézzük meg magunkat. Higgyük el, hogy drágák vagyunk számára, örökkévaló értékkel bírunk. Ha másért nem, legalább arra nézve higgyünk, hogy a Fiában mekkora árat fizetett értünk.

Teljesítményeink, megjelenésünk, kapcsolataink helyett sokkal inkább erre érdemes építenünk önbecsülésünket. Mert nem tudunk addig másokat sem igazán szeretni, amíg nem fogadjuk el önmagunkat úgy, ahogy vagyunk (vö. Mt 22,39).

Ha Isten szemével látjuk magunkat, az nemcsak szebbé, reménytelivé, élhetővé teszi az életet, de meg is erősít. Tudod, hogy valódi identitásod hozzájárul ahhoz, hogy valódi erőben és kegyelemben élj és járj?

Isten a szeme fényének tart. Azt mondja az óvírőről: „*Bizony, aki titeket bánt, a szemem fényét bántja!*” (Zak 2,12) Te se bántsd tovább magad! Ne beszélj többé magadról negatívan, lemondóan, hitetlenül, s ne adj hitelt azok szavának, akik csak kritizálnak, bántanak! Halld meg, amit Isten mond rólad, és kezdj el aszerint élni ma!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhetsz, kérdezhetsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömdöet és fájdalommat is elmondhatod neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Várj csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

10. helyszín:

Kellékek: tükör.

Csendesdj el, keresd meg azt a testtartást, amely a leginkább segít az Istenre figyelésben.

Tudatosítsd magadban, hogy Isten itt és most jelen van, és szeretettel tekint rád.

Kérd imában, hogy Istenre tudj figyelni.

Olvasd el ezt:

Magadról se feledkezz meg!

„Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint magadat.” (Lk 10,27)

Keresztényként másokról gondoskodni, másokat szeretni, nagyra értékelni nem szokatlan elvárás, de hogyan is kellene szeretettel fordulnunk önmagunk felé? Jézus a nagy parancsolatban azt mondta, úgy kell szeretnünk a felebarátunkat, mint önmagunkat. Ha önmagunk iránt képtelenek vagyunk a gyengédségre, nem tudunk magunkról pozitívan beszélni, képtelenek vagyunk a dicséretet vagy a köszönetet helyesen fogadni, akkor hogyan tudnánk másokhoz egészségesen kapcsolódni?

Az egészséges önszeretet olyan, mint egy ház alapja. Kívülről nézve nem is látszik, de stabilnak kell lennie ahhoz, hogy a ház szilárdan álljon. Ugyanígy, ha lelkileg egészséges az ember, akkor az önmaga iránti szeretet és elfogadás nem látható, mégis biztos alap. Ez önmagunk elfogadásával kezdődik. Tudsz ma hálát adni azért, aki vagy? Külsődért, belsődért, ajándékaidért, erősségeidért, de gyengeségeidért és korlátaidért is? Az önismeret segít abban, hogy el tudjuk fogadni és szeretni tudjuk önmagukat – ahogyan Isten is szeret.

Hogyan viszonyulsz önmagadhoz? Odafigyelsz a testedre? Alszol eleget, egészségesen étkezel, pihensz? Mikor és mivel táplálsz lelkedet? Tudsz örülni a sikereidnek, helyet adni a veszteségnek is, felismered az érzéseidet, és tudsz együttérezni önmagaddal? Kezdd ma a szeretetet azzal, hogy kicsit kedvesebb, megértőbb és gyengédebb leszel magadhoz! Úgy beszélj magadról, úgy viszonyulj magadhoz, mintha egy szerettedről lenne szó!

Szólítsd meg az Urat, mondd el neki, ha valami megérintett az olvasottakból. Lehetsz vele nagyon őszinte: kérhetsz, kérdezhetsz, akár szemrehányást is tehetsz, örömdöt és fájdalomat is elmondhatod neki, bármit! „Az ima az a szeretetteljes tér, ahol Isten úgy fogad el engem, ahogy senki más: mindennel együtt, szőröstül-bőröstül.”

Írd le, amit magaddal akarsz vinni: választhatsz a szövegből, de lehet a saját gondolatod, érzésed, következtetésed is.

Várg csendben tizenöt-húsz másodpercig, mielőtt tovább mennél.

Zárjuk az alkalmat énekkel:

Itt vagyok most, jó Uram, hozzád száll e dal³

D G

1. Itt va-gyok most, jó U-ram, hoz-zád száll e dal.
2. Is-mét tér-den ál-lok én, s tudom, hogy hall-gatsz rám.

D G

Tu-dom, sok-szor hív-ta-lak, de ma más-képp szól e dal.
Bár sok-szor hi-deg sza-va-kat szól kopott és halk i-mám.

Em A⁶ A D D/fis G

Mert ma nem azt ké-rem, hogy adj még, nem könyörgök: figyelj rám!
De most el kell, hogy mond-jam egy-szer, a-mit oly rég szeret-nék,

D/fis Hm Em⁷ A^{sus4} A D D⁷

Csak azt mon-dom, hogy sze-ret-lek, A-tyám!
Hogy sze-ret-lek, és szí-ve-m csak Ti-éd!

G A D D/fis G

Refr. Sze-ret-lek, ó, U-ram! Há-lám szí-ve-m-ből fa-kad!

Em Em/d A D H⁷

Hiszen min-dent látsz Te ben-nem, ha-tal-mad olyan nagy!

Em Em⁷ A D D/fis G

Sze-ret-lek, ó, U-ram, há-lám szí-ve-m-ből fa-kad.

D/fis Hm Em D/fis D

És é-nek-lem, hogy ál-dott légy, U-ram!

3 Csécsy.hu A Csécsy család honlapja. https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/itt_vagyok_most_jo_uram. (Megtekintés: 2023. július 22.)

1. Itt vagyok most, jó Uram, hozzád száll e dal.
Tudom, sokszor hívtalak, de ma másképp szól e dal.
Mert ma nem azt kérem, hogy adj még, nem könyörgök: figyelj rám!
Csak azt mondom, hogy szeretlek, Atyám!
Refr.: Szeretlek, ó, Uram! Hálám szívemből fakad!
Hiszen mindent látsz Te bennem, hatalmad olyan nagy!
Szeretlek, ó, Uram, hálám szívemből fakad.
És éneklek, hogy áldott légy, Uram!

2. Ismét térden állok én, s tudom, hogy hallgatsz rám.
Bár sokszor hideg szavakat szól kopott és halk imám.
De most el kell, hogy mondjam egyszer, amit oly rég szeretnék,
Hogy szeretlek, és szívem csak Tiéd!
Refr:

12. Kapcsolatban⁴

Beszélgessünk a Jézussal való bensőséges viszony lehetőségeiről!

Bevezetés:

„Bár nem hívő családban nőttem, a szüleim mégis elvárásnak tekintették, hogy gyermekük vasárnaponként templomba járjon, és az iskolában hittanórára. Kisiskolásként nagyon nem szerettem ezt. Emlékszem, volt olyan, hogy elindultam direkt késve a templomba, és szándékosan olyan lassan mentem, ahogy csak tudtam, várva, hogy megszólaljon a harang. És akkor visszafordultam, hazafele, mondván, harangozás közben már nem illik bemenni az istentiszteletre. Aztán tizenegy évesen minden megváltozott. Testvéremmel együtt elkezdtünk ifjúsági órára járni. Énekelünk Jézusról, mindannyiunk kezében Biblia volt, és világos, érthető tanításokat hallgattunk Jézusról, önmagunkról, a megtérésről. Csodálatos és mély alkalmak voltak ezek. Olyan, mint amikor elkezdik ásni egy

4 Felhasznált irodalom: BEKE Tünde-Lídia, OSB: *Isten szeretete. Gyógyító szolgálat*. 3. köt. Szent Ignác Lelkiségi Iskola, Győr, 2009. *Biblia neked. Interaktív kiadás fiataloknak*. Harmat Kiadó – Kálvin Kiadó, Budapest, 2021. 4–5. o. LYNN, David: *TÉ-MA. Ötven kreatív csoportos feladatlap középiskolás fiataloknak*. Új Remény Alapítvány, Debrecen, 2005. 149. o. MIKLYA Zsolt (szerk.): *A Bibliából jöttem... Játékok a hitoktatásban*. KEPE, Kiskunfélegyháza, 2004. 16–17. o.

ház alapját, egyre mélyebbre és mélyebbre, hogy aztán a falakat és a tetőt is fel tudják építeni. Először a nővérem adta át az életét Jézusnak, majd kis idő múlva vele együtt imádkozva én is. Jézus döntött mellettem, és én is döntöttem mellette. Azóta már két évtized telt el. A kapcsolat nem vált unalmassá és megszokottá. Sőt egyre izgalmasabb életem újabb és újabb útjait vele együtt megélni.” (Júlia, 37)

Ráhangolódás:⁵

Figyeljünk arra, hogy ne ez a rész kerüljön a középpontba! Valószínűleg érdekli a fiatalokat, de most az Istennel való személyes kapcsolat álljon a fókuszban, a barátság témájár0a máskor szánhatunk időt.

Kapcsolatokra vagyunk teremtve, mert az ember Isten képmása. Maga a Szentháromság Isten is kapcsolatban él. Többféle kapcsolattal rendelkezünk: ismerősök, barátok, közeli barátok, elkötelezett barát(ok).

Alkossunk három-négy fős kiscsoportokat a kérdések megvitatására:

- Hány ember tartozhat az egyes kategóriákba?
- Mi alapján tekinthetünk valakit valamelyik kategóriába tartozónak?
- Milyen témákról szoktatok beszélgetni a különböző kategóriákba tartozó személyekkel?
- Mennyire számít a találkozások gyakorisága és időtartama?
- Definiáljuk, hogy ki a barát! (Önszántunkból töltünk időt együtt, élvezzük egymás társaságát, kölcsönös bizalom, tisztelet, megbecsülés és áldozatvállalás jellemzi a kapcsolatunkat.)

Ezután beszéljük meg, tisztázzuk a témát közösen! Piramissal is ábrázolhatjuk, amelybe beleírjuk az információkat, mivel ez a forma jól érzékelteti, hogy minél mélyebb a kapcsolat, annál kevesebb ember tartozik bele.

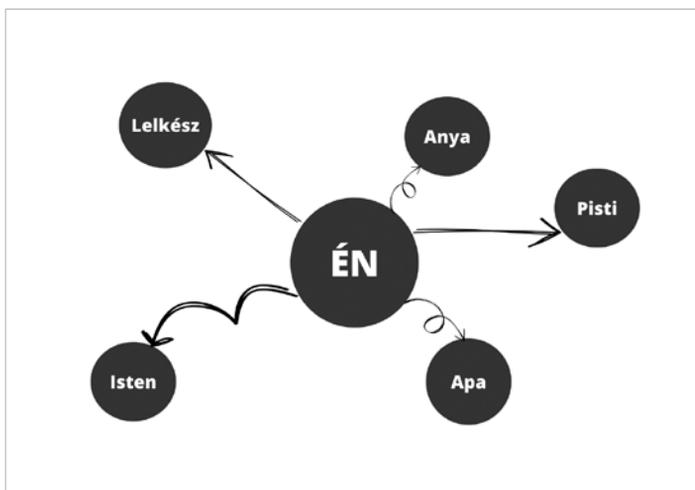
414

Kapcsolattérkép készítése egyénileg:

Mindenki rajzolja le a másokhoz fűződő kapcsolatait egy *én* felirattól kiindulva! A kapcsolatok típusát érzékeltethetik távolsággal, színekkel vagy vonalvastagsággal. Például: a szűk család, a tágabb család, rokonok, osztálytársak, barátok, felnőttek az iskolában, szomszédok, tanárok, orvos, fodrász stb.

5 GRÉSZ GÁBOR – ROBINSON, David M. – MERGL ÉVA (szerk.): *Fiatalok az élet küszöbén. Tanári kézikönyv.* 1. kötet. 3. kiadás. Timóteus Társaság, Budapest, 2000.

Kapcsolat	A beszélgetés témái (Keressünk példákat!)	A beszélgetés időtartama	Számuk
Alkalmi ismerősök	<ul style="list-style-type: none"> • közhelyek • nem személyes • nem a gondolatokról • nem az érzésekről • felszínes témák 	rövid	nagyon sok
Ismerősök	<ul style="list-style-type: none"> • tények • nem személyes • nem a gondolatokról • nem az érzésekről • felszínes témák • nyilvános információk 	hosszabb	sok
Barátok: akivel önszán- tunkból töltünk időt, mert élvezzük egymás társaságát	<ul style="list-style-type: none"> • gondolatok • vélemények, nézetek • mit szeret, és mit nem • megmutatom, ki is vagyok igazán 	hosszú, viszonylag gyakori	néhány
Közeli, elkötelezett barátok	<ul style="list-style-type: none"> • érzések • érzések • nem kell félni a vissza- utasítástól 	hosszú, gyakori	egy-kettő

Mutassuk be a rajzokat az egész csoportnak!

Szerepel-e rajta Isten? Akár tudunk róla, akár nem, Istennel is kapcsolatban állunk. Egyáltalán, beszélő viszonyban vagyunk-e Istennel? Van, akinek az Istennel való kapcsolat élete legfontosabb kapcsolata, és van, aki tudomást sem vesz róla. Aki nem rajzolta fel Istent, utólag kiegészítheti az ábráját! Milyen típusú kapcsolatban állunk vele? Egy körkérdéssel gyors statisztikát készíthetünk, hogy hányan választották az egyes kapcsolódásokat.

Illusztráció:

Hozzunk néhány pár, különböző korú emberekre való cipőt: bébicipőt, típegőre való szandált, óvodásra tornacipőt, kisiskolásra ünneplő cipőt, középiskolásra kosárlabdacipőt és felnőttkörömcipőt. Kezdjük a bébicipővel, majd sorban mutassuk fel mindegyiket a csoportnak! Beszéljünk arról, hogy ezek a lábbelik mind a növekedésre emlékeztetnek! Az ember, ahogy telnek az évek, sorra növi ki a cipőit. Az az ünneplő cipő, amely második korában olyan szépen mutatott a lábán, elsőéves egyetemista korában már sehogyan sem menne rá.

Az Istennel való kapcsolatunk ugyanígy változik az évek múlásával. A gyerekek számára Isten a szülők egyfajta kiterjesztését jelenti, egy idősebb apatípust vagy esetleg afféle Mikulást. Most, kamaszkorukban már sokkal összetettebb istenképük van, már biztosan tisztában vannak azzal, hogy sokkal *személyesebb kapcsolatuk is lehet Istennel.*⁶

A hit kapcsolat!

Mi kell a személyes kapcsolat kialakulásához? Hogyan alakul ki egy bensőséges kapcsolat?

1. Meg kell ismerni a másikat!

Véleményskála:

Álljanak fel a fiatalok a már ismert módon: *igen, nem, talán.*

- Ha tudsz Istenről, akkor ismered is őt.
- A gyülekezetben kell legközelebb éreznünk magunkat Istenhez.
- Istent elég nehéz megismerni.
- A lelkészek közelebb érzik magukat Istenhez, mint mások.

6 LYNN, David: *TÉ-MA 2. Ötven kreatív, csoportos feladatlap középiskolás fiataloknak.* Új Remény Alapítvány, Debrecen, 2008. 89., 161–163., 189. o.

- Nem csak egyetlen helyes módja van annak, hogy az ember növekedjen az Istennel való kapcsolatában.

Vitassa meg a csoport sorra ezeket az állításokat! Mutassunk rá, hogy Istent megismerni nem is olyan könnyű, de nem is olyan nehéz, mint gondolnánk! Isten mindig annyira van közel hozzánk, mint a következő imánk.

Hogyan lehet megismerni valakit? Beszélgetéssel, együtt töltött idő, közös tevékenységek, együtt átélt helyzetek során. Istent is így lehet jobban megismerni!

Teszt (egyéni):

Milyen gyakran gondolkodsz az alábbi dolgokon? *Gyakran, néha, ritkán, soha.*

1. Szorosabb kapcsolatot szeretnék Istennel.
2. Azt kívánom, bárcsak tényleg láthatnám Istent!
3. Eltűnődöm azon, mennyire figyel Isten az imáimra.
4. Úgy érzem, valami hiányzik az Úrhoz fűződő kapcsolatomból.
5. Istennel és a keresztyénséggel kapcsolatban olyan kérdések foglalkoztatnak, amelyekre, úgy tűnik, nincs valódi magyarázat.
6. Vajon ez az egész keresztyenedés nem csak időpocsékolás?
7. Azt kívánom, bárcsak megérthetném Istent!

Néhányan mondják el, milyen kételyek, érdeklődés és vágy van a szívükben az Istennel való kapcsolat iránt! Ezeket hasonlítsuk össze a 42. zsolttárral!

Vagy:

Az alábbiak közül válaszd ki az Istennel való kapcsolatodra leginkább jellemző állítást vagy állításokat!

1. Személyes kapcsolatban állok Istennel.
2. Nagyon távol érzem magamat tőle.
3. Szeretnék közelebb kerülni az Úrhoz.
4. Számomra az a legfontosabb dolog a világon, hogy milyen viszonyban állok Istennel.
5. Hiszem, hogy ő meg van elégedve azzal, ahogyan élek.
6. Nem hiszem, hogy bárki is közeli viszonyba kerülhet az Úrral.
7. Még mindig sok kétségem van Istennel kapcsolatban.
8. Tudom, hogy az Úr szeret engem, és gondomat viseli.
9. Amikor életre szóló döntés előtt állok, azt előbb mindig megbeszélem Istennel.

10. Én már megtapasztaltam Isten szeretetét és megbocsátását.
11. Tisztában vagyok vele, hogy szükségem van Isten folyamatos kegyelmére és szeretetére.
12. Amikor valamilyen problémám van, elgondolkozom azon, vajon mit vár tőlem Jézus.
13. A Bibliát nem csak a gyülekezetben szoktam olvasni.
14. Szoktam beszélgetni a barátaimmal Jézusról.
15. Rendszeresen részt veszek a gyülekezet programjaiban.
16. Igaz, hogy keresztény vagyok, de vannak ennél sokkal fontosabb dolgok is az életemben.
17. A hitem nem sok segítséget nyújt a mindennapi döntéseim meghozatalában.
18. Nem csak a templomban szoktam imádkozni.

Kérjük meg néhány jelentkezőt, hogy olvassa fel a válaszait! Bátorítsuk azokat, akik tényleg őszintén szeretnének mélyebb és közelebbi kapcsolatba kerülni Istennel!

Kapcsolatrajz készítése:

Osszunk ki egy lapot mindenkinek! Rajzoljanak egy X-et valahova erre a lapra, amely kifejezi, milyen közel vagy távol érzik magukat Istentől. Írják mellé a mai dátumot. Időről időre vegyék majd elő, és gondolják végig, történt-e változás az Istennel való kapcsolatukban. Ha igen, rajzoljanak ismét egy X-et, dátummal ellátva!

Mi kell a személyes kapcsolat kialakulásához? Hogyan alakul ki egy bensőséges kapcsolat?

2. Folyamatos kommunikáció, azaz a kapcsolat tudatos ápolása szükséges, amely elmélyíti és folyamatosan építi a kapcsolatot.

Szituáció:

Kristóf mindig is érezte, hogy van Isten, de valahogy soha nem érezte magát hozzá közel, vagy hogy Isten úgy különösebben törődött volna vele. Tudnátok-e javasolni valamit Kristófnak, hogyan lehet az Urat jobban megismerni? Milyen lehetőségek kínálkoznak arra, hogy az ember közelebbi kapcsolatba kerüljön az Úrral?

Készítsünk egy összesített listát a javaslatokból, majd a csoport válasza ki a listáról azt a hármat, amelyikről úgy gondolják, hogy azok a legjobbak, majd a hét folyamán próbáljanak is ki közülük egyet!

Beszélgetés:

- Tegyük fel, hogy egyike voltál Jézus tizenkét tanítványának! Mit gondolsz, ebben az esetben személyesebb kapcsolatod lett volna Istennel, mint amilyen most van? Miért?
- Ha Krisztus nem lett volna emberré, nem lehetne személyes kapcsolatunk Istennel. A Mindenható Isten Jézus Krisztusban szemmagasságba került velünk. A „Jézus Krisztussal való személyes kapcsolat” kifejezés nem szerepel a Bibliában, Isten azonban más szavakkal értésünkre adja, hogy baráti kapcsolatban szeretne lenni velünk, pontosabban a legjobb barátunk szeretne lenni. Olvassuk el Jn 15,12–17-et!

(Istennel a kapcsolatunk magában hordozza gyakorlatilag az összes emberi kapcsolat elemeit: leggyakrabban apa, anyához is hasonlítja magát, felettes vezető, testvér, szerelmes, vőlegény, férj. Ám a kamaszok életkori sajátosságai miatt számukra a baráti kapcsolat lehet ezek közül a legvonzóbb.)

Mennyiben hasonlít barátságra a Krisztussal való kapcsolatod?

Mennyiben különbözik a barátságtól?

3. A hit kapcsolat.

Idegenség érzése, de azért érezzük, hogy valaki áll a dolgok mögött, közben pedig Isten már szeret.

- Üzleties kapcsolat: kérek, és azt gondolom, cserébe tudok teljesíteni, cserealapon, szeretet nélkül.
- Isten gyermeke vagyok: elvárások nélkül bízom benne, jólesik vele lenni, őszinte és személyes kapcsolat.
- Isten a legfontosabb számomra, mindig őt keresem, mintha szerelmes lennék belé.

Mindenki átgondolhatja, hol tart (nem szükséges megosztani). Feltehetőleg megdöbbenő lesz a fiatalok számára néhány megállapítás.

4. Szeretetlenelvek a Jézussal való kommunikációban⁷

1. Isten már a teremtésünk óta bensőséges, mély kapcsolatra vágyik velünk, éppen ezért alkotott meg minket. Arra teremtett, hogy meg-

⁷ Lásd *Az 5 szeretetlenelv* honlapját: <https://szeretetlenelvek.hu/>. (Megtekintés: 2023. július 23.)

ismerjük őt, és viszont tudjuk szeretni. Ezt ki is nyilvánítja, ő kezdeményez, és addig szólogat, ameddig nem válaszolunk. Azt akarja, hogy mi is szeressük őt. Ezt azért akarja, mert fontosak vagyunk neki.

Ne csupán a haszonélvezői legyünk, hanem akarjuk is a kapcsolatot. Nem azt akarja, hogy egy picit szeretgessük, hanem egész lényünkkel: teljes erővel, teljes elmével, teljes szívvel és teljes lélekkel szeressük őt.

Isten őt szeretetnyelve:

- Elismerő szavak: amit a Bibliában mond az emberről, az személy szerint érvényes rám.
- Minőségi idő: (pl. a pusztában a néppel) Jézus a tanítványokkal és most is velünk van! – Hogyan tapasztalom, hogy Isten időt szán rám?
- Ajándékozás: az életem, az emberek körülöttem, a lehetőségeim, a környezetem, a Megváltó: Jézus Krisztus, az örök élet kegyelemből, a bűnbocsánat, a Szentlélek.
- Szívességek, azaz a segítség: a váratlan beavatkozása, időzítései, a dolgok összehangolása.
- Tiszteletteljes érintés: áldás és szentségek.

2. Hogyan reagálunk Isten szeretetére? A mi őt szeretetnyelvünk:

- Elismerő szavak: dicsóítás egyénileg vagy közösségben, hálaadás, bizonyoságtétel.
- Minőségi idő: imádság, igelvasás és igehallgatás, a szolgálat bármely formája.
- Ajándékozás: bűneimet és gyengeségeimet; szívemet, tehetségemet, vagyonomat (adakozás), illetve bármit, amit más embernek Isten kedvéért adok.
- Szívességek, azaz segítség: a szükségten szenvedők segítése, ima másokért.
- Tiszteletteljes érintés: az úrvacsora, a Szentírást használatban elkoportatni, a másik embert mint Isten gyermekét megérinteni.

Keressünk saját példákat! (Oltárdíszítés, igéslapok készítése, süteménysütés a szeretetvendégségre, szereplés az ünnepi műsorban.)

5. Jól működő kapcsolat

Ápolni kell, dolgozni kell rajta, használni kell a szeretetnyelveket.

Lezárás:

Jézus és barátai

Jézus barátai azok, akik szeretik őt, kérnek tőle, és köszönetet mondanak neki. Ha saját szavainkkal elmondjuk kéréseinket és köszönetünket, úgy beszélhetünk Jézussal, mint a legjobb barátunkkal.

Előkészítés:

A színes papírból annyi virágszirmot vágunk ki, hogy minden fiatalnak jusson. (Lehet egyszínű, de többszínű papírból is.) A fiatalok lehetőség szerint körben üljenek. Középen egy gyertya ég. Arrébb papírból kivágott virágszirmok és kis kövek vagy kavicsok vannak. A fiatalok egyenként vesznek egy virágszirmot, és elmondják, hogy mit szeretnének megköszönni Istennek, majd elhelyezik a kiválasztott virágszirmot a gyertya köré, mintha a gyertya lenne a virág közepe (de azért kellő távolságban). A többiek együtt mondják: „Atyánk, köszönjük neked!” A fiatalok általában személyes dolgokat mondanak: „Köszönöm, hogy meggyógyultam, hogy a családom egészséges, hogy vannak barátaim, mehetek kirándulni, Istenről tanulhatok, ő itt van velem...” Amikor mindenkinek lehetőséget adtunk, hogy elmondhassa hálaadását, a virágszirmokból kialakult a virág.

Ezután egyenként veszik a köveket is, és egy-egy kérés megfogalmazásával a virágszirmokra helyezik őket. Például ilyeneket mondanak: „Apukám és anyukám szeressék egymást, és soha ne váljanak el, nekem is legyen testvérem, stb.” A látókört és az imatémákat mindig bővíthetjük: „Legyen béke a Földön! Ne legyenek éhező gyermekek! Forduljanak Istenhez az emberek! Higgyenek benne! Stb.” Amikor valaki elmondta a kérését, a többiek azt mondják: „Urunk/Atyánk, kérünk téged!” Így megtanulnak a másik imádságával is azonosulni, együtt könyörögni.

Énekeljünk:

Nem engedsz el (Zarándokének 143)

Áldalak, jó Uram (Zarándokének 144)

Javasoljuk a fiataloknak:

- Vezessenek „Ielki naplót” egy héten keresztül az Úrral való kapcsolatukról, minden nap jegyezzék le a vele kapcsolatos gondolataikat és érzéseiket! Ezek lejegyzésére azok a pillanatok a legalkalmasab-

bak, amikor imádkoznak, Bibliát olvasnak, dicsőítenek, vagy esténként összefoglalják Istennel együtt az aznap történeteket. Ha kedvük tartja, írhatnak verset, imádságot is, rajzolhatnak valamit, vagy megfogalmazhatnak egy történetet is! A következő alkalmon elmondhatják a naplóvezetéssel kapcsolatos gondolataikat és érzéseiket. Lehet, hogy néhányuknak megtetszik az ötlet, és azt követően is folytatni fogják a naplóírást.

- Kezdjék el gyűjteni maguknak a kedvenc bibliai igéiket, melyekből érzik, hogy Isten szereti őket, és bízhatnak benne.
- Készítsenek egy *Különleges események képtára* című albumot, amelyet aztán folyamatosan bővíthetnek. Olyan dolgok kerüljenek bele, melyek olyan alkalmakra emlékeztetik őket, amikor találkoztak Istennel, vagy különleges pillanatot éltek át vele. Ezek lehetnek például falevelek egy sétából, üzenetek barátoktól, karszalagok programokról, illetve gyakorlatilag bármi.

Kit látunk még magunk körül?

*A vallás- és felekezeti párbeszéd lehetőségei
fotóhangmódszerek felhasználásával*

ROMAN WILLIAMS – SLEZÁK BENCE

1. Bevezetés

Újra egymásra kell találnunk.

Sokat hallhattunk már arról, hogy világválság okozta bezártság, a hazánkban is tapasztalt, világméretű társadalmi válsághelyzetek és a szomszédunkban zajló háború mind eltávolítottak egymástól minket. Itt az ideje, hogy ismét felfedezzük egymást, és megismerjük, mi történt másokkal az utóbbi néhány év alatt.

Ahogy nőtték és szaporodtak a kapcsolati hálóinkat szabdaló akadályok, és egyre nehezebben találhattuk meg olykor a közös hangot még az egyházi közösségeinken belül is, úgy nyitott új kapukat a kapcsolódáshoz a már több éves múltra visszatekintő digitális tartalomgyártás – erre jó példa egyházainkban az online istentisztelet műfaja. Kevésbé tudatos, de éppen ezért még természetesebb, közel mindenki számára elérhető kommunikációs csatornává vált az elmúlt időszakban a mobiltelefonos fotózás.

Ma már nem kell profi fotósnak lenni ahhoz, hogy sok emberhez eljussanak a képek, amelyeket nap mint nap készítünk; könnyedén megoszthatjuk a napjainkat néhány képbe foglalva bármely közösségi oldalon vagy személyes üzenetekben. Egy kortárs felmérés szerint másodpercen-

ként ötvennégyezer fénykép készül el világszerte¹ – vajon ezek közül mennyit látunk nap mint nap? Mennyivel járulunk hozzá mi vagy a gyülekezetünk ehhez a számhoz?

Minden kép üzen – a fotózás pedig egy külön nyelv, amelyet megtanulhatunk beszélni. Erre tanít meg a fotóhangtechnika; vagy ahogyan Dorothea Lange fogalmazta meg már 1978-ban: „A kamera eszköz, amely megtanít minket kamera nélkül látni.”

Az alábbi óravázlatok egy jelenleg is használatban lévő fotóhangképzés alapján készültek el, amelynek egy alkalmán a szerzők is részt vettek – én, Slezák Bence, jelen sorok írója mint résztvevő, Roman Williams, az Interfaith Photovoice² alapítója pedig mint facilitátor és a képzés megalkotója. Ez a képzés 2022. november 8. és 17. között az maszkat Al Amana Központban valósult meg, a Lutheránus Világszövetség támogatásával, hat evangélikussal a világ különböző szegleteiből, valamint hat helyi lakos muszlimmal.

A következő fejezetekben az általánosabb fotóhangtechnikák mellett így megjelennek ennek a képzésnek az eszközei, valamint Roman Williams jelenleg is készülő, fotóhangról szóló könyvének anyagai. Az eredeti képzés a vallásközi párbeszédéről szólt, azonban ezek a technikák alkalmazhatóak felekezetközi kapcsolatépítésre is – a fejezetekben meghatározott célok a csoport saját kitűzött céljai szerint rugalmasan kezelhetőek.

A munka, amely Ománban zajlott – és amely, reméljük, meg tud valósulni azokban a gyülekezetekben, amelyek felhasználják ezt az anyagot – egymás jobb megismeréséről szól. Szükség van az őszinte, nyitott párbeszédre – és talán vannak tapasztalatok, amelyeket szóban nem tudunk könnyen megosztani egymással, de a közösen töltött idő és a közösen készített képek közelebb visznek minket egymáshoz.

A fotóhang alapjai

IGEI MEGALAPOZÁS

„Te vagy a látás Istene.” (1Móz 16,13)

A 2023. év igéje arról szól, hogy Isten előtt semmi sem titok – szerető

1 <https://photutorial.com/photos-statistics/>.

2 www.interfaithphotovoice.org.

figyelemmel kísér mindent. Látja azt is, ami olykor nem nyilvánvaló az emberek számára. Tekintetében mindannyian egyek vagyunk. Isten minket is erre a látásmódra tanít Krisztuson keresztül; és a fotóhang is abban segít elsősorban, hogy meglássuk azt, amit először észre sem vennénk. Isten szemével, az egész képet figyelve, minden különbözőségünkben valójában egyek vagyunk.

JAVASOLT ÉNEK

Tégy eggyé, Urunk! (ZÉ 76)

HÁTTÉR

A vallásközi fotóhang egy művészeti alapú megközelítésmód, amely a különböző hitalapú csoportok közötti párbeszédet segítheti elő.³ Ez a technika arra kéri a résztvevőket, hogy előre meghatározott kérdésekre keressenek választ a saját fotóikkal, majd ezeket a képeket használják fel kis- és nagycsoportos megbeszéléseik alapjául.

Egy tipikus fotóhangprojektben egy állandó csoport vesz részt, akik egymás után több alkalommal találkoznak, hogy megvitassák a hitükkel, általánosabban a vallással és más, spiritualitással kapcsolatos tapasztalataikat a mindennapi életükben. Egy-egy találkozó során a résztvevők három-öt fős csoportokban számolnak be egymásnak a fotóik mögött álló történetekről. Miután minden történet és fotó megosztásra került, a kis csoport többi tagjának lehetősége van kérdéseket feltenni és közös kapcsolódási pontokat felfedezve feldolgozni a témát.

Ezeknek az üléseknek a végén minden kis csoport beszámol egymásnak arról, hogy mit tanultak az adott alkalmon, kihangsúlyozva a beszélgetés során felmerült témákat. Egy-egy ilyen fényképezési és vitafolyamat akár több héten vagy hónapon keresztül is tarthat – természetes, ha az első néhány alkalom még a technikához való hozzászokásról és adott esetben egymás megismeréséről szól. A projekt végén a résztvevők az összegyűlt fotóikból egy művészeti kiállítást, galériát állítanak össze, amelyhez közösen válogatják ki a megfelelő képeket. Műalkotásaikat a kiállításon arra használják, hogy bevonják közösségüket azokba a té-

3 A vallásközi fotóhangról a www.interfaithphotovoice.org oldalon található további információk.

mákba és kérdésekbe, amelyeket megörökítettek és feszegettek ezeken a fotókon és alkalmakon keresztül.

A kiállítások általában valamilyen fogadással kezdődnek, amelyre barátokat, családtagokat és a közösség más tagjait hívják meg. Az esemény során a résztvevők bemutatják képeiket, és beszélgethetnek a vendégekkel a kiállított művekről, valamint azok rövid történetéről. Innen kapta a fotóhang a nevét: a fényképek hangot adnak egy adott csoport közös tapasztalatainak, szükségleteinek és aggodalmainak. A fotók a közösségi médiában is felhasználhatók, hogy szélesebb körben is felhívják a figyelmet, és másokat is bevonjanak a beszélgetésbe.

Evangélikusok és muszlimok egy vallásközi fotóhangképzésen az ománi Maszkatban található Al Amana Központban.

AZ ALKALOM MENETE

1. Érdeemes lehet énekelni kezdeni az összejövetelt, valamint, ha új a társaság, időt szánni arra, hogy valamilyen ismerkedős játékon keresztül megtanulják egymás nevét, és röviden bemutatkozhassanak egymásnak. Ezeken az ifjúsági alkalmakon különösen is fontos a könnyed, személyes, fesztelen jelenlét.
2. Meg lehet kérdezni a résztvevőket a fotózási szokásaikról, esetleg kedvelt műfajaikról és felületeikről, ahol megosztják a képeiket.

Ez elindíthat egy beszélgetést arról is, hogy milyen gyakran és milyen körülmények között készítenek képeket, de akár játékos módon szóba kerülhet az is, hogy kinek hány fénykép van a telefonja albumában.

3. Ezután fontos kihangsúlyozni, mielőtt még a fotóhangról esne szó, hogy a következő alkalmak során a fényképezés tudatos használatára lesz szükség. Ehhez nem kell profi kamera, sőt, akinek esetleg van, őt is arra lehet biztatni, hogy csupán a telefonjával készítsen képeket. Amennyiben tudomásunk van róla, vagy szóba kerül, hogy valamely résztvevőnek nincsen semmilyen saját lehetősége fényképezni, próbáljunk meg valamilyen eszköz biztosításával segítséget és ezáltal részvételi lehetőséget nyújtani: például ha van valakinek működő, de nem használt eszköze, amelyet szívesen kölcsönadna erre a pár hétre. Adott esetben a gyülekezet tulajdonában lévő eszközök használata is felmerülhet lehetőségként.
4. Szükséges, hogy a fotóhang háttéréről és céljairól elhangozzon valamilyen bevezetés, amelyben mindenképpen említsük meg a technika vallás- és felekezetközi használatának lehetőségét is. Sőt, amennyiben ezekre az ifjúsági órákra más felekezetű résztvevő is jár, különösen fontos beszélnünk arról, hogy az egész módszer célja az, hogy közelebb hozza egymáshoz a különböző hitgyakorlókat.
5. Végül hangsúlyozni kell, hogy az alkalmak otthoni felkészüléssel járnak – majdnem minden alkalomra kell hozni néhány fényképet, de ezek között témától függően lehet régebbi fotó is.

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

1. Gondolkodj, kik és mik azok az emberek, helyek, tárgyak és tevékenységek, akik és amelyek segítenek meghatározni, hogy ki is vagy.
2. Készíts legalább három-öt fotót, amelyeken keresztül megmutatod, ki vagy. Lehet ezt úgy is, hogy az első pontban említett minden kategóriából (emberek, helyek, tárgyak és tevékenységek) egy-egy képet készítesz, vagy csak egy-két kategóriához társítasz több fotót. Csinálhatsz teljesen új képeket is, de olyat is választhatsz, amelyet a közelmúltban készítettél.
3. Egy fontos szabály van: nem lehetsz rajta ezeken a képeken. Nem lehetnek ezek a képek szelfik.

4. Küldd el ezeket a képeket az ifjúsági órák vezetőjének, hogy a következő alkalomra kinyomtathassa vagy kivetítéshez előkészítthesse őket.
5. A következő találkozóra úgy gyere, hogy készen állsz rá, hogy beszámolj a fotókról és magadról.

3. Személyes identitás

IGEI MEGALAPOZÁS

„Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek, népek prófétájává tettelek.” (Jer 1,5)

Ez az alkalom személyes történetekről, életetekről és helyzetekről szól. Olyan körülményekről, amelyek mélyen meghatároznak minket. Hány ember, tárgy vagy helyszín van, akiknek és amelyeknek a hiányát el sem tudjuk képzelni? Mire tanít minket magunkról ez a sok kapcsolat? Isten ezeken a kapcsolatokon keresztül is azt mutatja: kötődünk egymáshoz, és kötődünk hozzá is. Születésünk előtt már összekötött minket másokkal, és életünk során számtalan olyan helyzetbe hív el, amikor mi lehetünk más emberek között a kapcsolat. Ennek a végzéséhez azonban fontos lépés lehet, hogy megismerjük a saját történetünket.

JAVASOLT ÉNEK

Ne félj, mert megváltottalak! (ZÉ 5)

HÁTTÉR

Az alkalmakra elkészített fényképek bemutatása mindig nagy körben történjen meg először. Mindenki kapjon lehetőséget arra, hogy az adott témában készült néhány képét meg tudja mutatni az egész csoportnak, valamint annak címet is adhasson. Nagyobb csoport esetén is fontosnak tartom, hogy mindenki láthassa mindenkinek legalább egy-egy képét, címmel, rövid bemutatással – ez a kis csoportokban végzett munkát is megkönnyítheti, de ami még fontosabb, felületet biztosít, hogy mindenki tudjon kapcsolódni a másikhoz.

Vezetőként fontos, hogy időben elkérjük a képeket az ifisektől, és már előre előkészítsük őket papíralapon és/vagy kivetített formában. Előbbi esetén a kis csoportoknak is oda lehet adni a kinyomtatott képeket, hogy

megkönnyítse a beszélgetést, ha azonban a vetítést választjuk, arra kell kérnünk az ifiseket, hogy saját eszközeiken mutassák meg egymásnak a készített fotókat.

AZ ALKALOM MENETE

1. Közös éneklés és ráhangolódás után egyből bele is lehet kezdeni a fényképek bemutatásának előkészületeibe. Mivel ez az első alkalom, amikor ezzel a módszerrel találkoznak az ifisek, fontos, hogy megfelelő mennyiségű időt kapjanak a kibontakozáshoz; és vezetőként is fontos, hogy lássuk, mennyire tölti ki az alkalom kereteit az egyes órák fő foglalkozása, hogy tudjuk, mennyire vihetünk bele más, kiegészítő feladatokat és játékokat.
2. Mielőtt belekezdenénk az órába, ismertessük az alábbi irányelveket a csoporttal – fontosnak tartom, hogy ezek minden órán elhangozzanak, hiszen érzékeny témák is szóba kerülhetnek, és ezáltal védve érezhetik magukat azok is, akik nehezebben nyílnak meg.
3. Helyezkedjünk el úgy, hogy mindenki rálásson az éppen bemutatásra kerülő képre. Amennyiben sokan vagyunk, érdemes lehet előre meghatározott sorrendben haladni a bemutatással, kisebb csoport esetén viszont jó megközelítés lehet az is, ha hagyjuk, hogy egymással megbeszéljék, ki szeretné előbb megosztani a fotóit.
4. Osszuk fel a kis csoportokat, lássuk el őket a kellő instrukciókkal, és hagyjuk őket szabadon dolgozni, majd ennek a végén jöjjünk össze a teljes csoportban beszélgetni.
5. Zárjuk le az alkalmat a következő „házi feladat” ismertetésével, majd imádsággal.

IRÁNYELVEK

Az ifisek ismerjék meg az alábbi irányelveket, és ha kell, egészítsék ki azokat:⁴

- Mindenki a maga nevében beszéljen, ne mások nevében, és ne kérjen rá senkit sem, hogy más nevében szóljon.
- Mindenkinek legyen lehetősége befejezni, amit mond, amikor ő beszél.

4 Ezek az irányelvek az Essential Partners (www.whatisessential.org) munkájából származnak.

- Mindig lehet magyarázat nélkül „passzolni” vagy „egyelőre passzolni” a válaszadást.
- Lehetőleg senki ne vegyen részt mellékes beszélgetésekben, beleértve az üzenetek küldését.
- Mindenki tartsa tisztelőben a többieket azzal, hogy nem osztja meg az ő történeteiket máshol – saját élményekről és tapasztalatokról lehet mesélni, de mások által megosztott részletekről nem.

Felmerül-e bármilyen kérdés vagy aggály? Mindenki egyetért az irányelvek betartásában?

PÁRBESZÉD

1. Öt vagy több ifis résztvevő esetében osszuk fel a csoportot három-öt fős kis csoportokra.
2. Minden csoportban legyen egy önként jelentkező, aki elkezdí a megosztókört.
3. A kis csoportban minden fő körülbelül tíz-tíz perc figyelmet kapjon.
 - Aki beszél, először minden képét röviden bemutatja (négy perc).
 - Utána a csoport többi tagja kérdéseket tehet fel, vagy megjegyzéseket oszthatnak meg, amelyek alapján a fotós többet megoszthat magáról (két perc). Hasznos lehet a szituációban és a későbbiekben is, ha mindenki felírja a kérdéseit egy külön jegyzetlapra.
 - Végül a fotós válaszol a felmerült kérdésekre, és olyan mértékben fejti ki a fotóit és azok készülési körülményeit, amennyire szeretné (négy perc).
4. Miután mindenki, aki szeretne, szóhoz jutott, és elmondhatta történeteit, jöjjen össze ismét a teljes csoport, és osszák meg egymással, miről beszéltek (tíz-húsz perc). Ez alatt a beszélgetés alatt a vezetők is megkérdezhetik a csoportot, hogy milyen témák merültek fel, melyek voltak feltöltő erejűek, mit tanultak az ifisek ezekből a képekből, és mik fogalmazódtak meg a lelkükben.

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

1. A következő alkalom témája a hit mindennapokban való megélése lesz. Erre az órára készíts három-öt képet, amelyek bemutatják

a mindennapokban is megélt vallásos vagy spirituális hitedet, gyakorlataidat, értékeidet!

2. Küldd el ezeket a képeket az ifi vezetőjének, hogy a következő alkalomra kinyomtathassa vagy kivetítéshez előkészíthesse őket.
3. A következő találkozóra úgy gyere, hogy készen állsz rá, hogy beszámolj a fotókról és magadról.

4. Hit és spiritualitás a mindennapokban

IGEI MEGALAPOZÁS

„Jézus így szólt hozzá: »Menj, a hited meggyógyított.« Nyomban visszakapta látását, és követte az úton.» (Mk 10,52; SZIT)

Bartimeus, a vak koldus meggyógyításának története a legegyszerűbb, leghétköznapiabb történetek egyike az Újszövetségben. Jézus úgy gyógyítja meg őt, hogy közben biztosítja róla: a hite az, ami valójában segített neki, hogy újra lásson. Az a hite, amellyel talán ő sem volt teljesen tisztában – és az ereje meglepő lehetett számára. Minket is talán úgy visznek napról napra a meggyőződéseink, a hitünk és minden érték, amelyre az életünket bizzuk, hogy talán észre sem vesszük őket. Jézus szava azonban hozzánk is szól: vessünk egy pillantást mindarra, ami meghatároz minket, és vegyük észre, hogy már akkor is velünk volt, amikor mi még nem is vettük észre. Ez az a felismerés, amely segíthet elidőzni a hitünkön, és ítéletmentesen megismerni mindazt, ami bennünk van.

JAVASOLT ÉNEK

Jézus szívedbe lát (ZÉ 113)

AZ ALKALOM MENETE

Mielőtt még kisebb csoportokra osztanánk a társaságot, ezen az alkalmon hangozzon el az alább bemutatott SHOW'D technika ismertetése. Ez egy olyan, a fotóhangban gyakran használt kérdéssorozat, amely megkönnyítheti és célzottabbá teheti az egyes képekről és témákról való beszélgetést. Amennyiben a vezető szükségesnek érzi, érdemes lehet egy képen keresztül közösen is gyakorolni, még nagyobb körben. Ennek a módszernek nincsen szélesebb körben használt magyar fordítása, így eredeti nyelven is érdemes lehet bemutatni, amennyiben a csoport beszél angolul.

Ezen túlmenően ezen az alkalmon is használható az előző órai menetrend. Az alkalmak vezetésének megkönnyítése érdekében a legfontosabb pontokat itt is megjelenítem:

1. Ráhangolódás
2. Az irányelvek felolvasása, a SHOW'D technika ismertetése
3. A képek közös megtekintése
4. Önálló feldolgozás kis csoportokban
5. Közös megosztókör
6. Lezárás, a következő órára való felkészülés ismertetése

IRÁNYELVEK

Az ifisek ismételjék át az alábbi irányelveket, és ha kell, egészítsék ki azokat:

- Mindenki a maga nevében beszéljen, ne mások nevében, és ne kérjen rá senkit sem, hogy más nevében szóljon.
- Mindenkinek legyen lehetősége befejezni, amit mond, amikor ő beszél.
- Mindig lehet magyarázat nélkül „passzolni” vagy „egyelőre passzolni” a válaszadást.
- Lehetőleg senki ne vegyen részt mellékes beszélgetésekben, beleértve az üzenetek küldését.
- Mindenki tartsa tiszteletben a többieket azzal, hogy nem osztja meg az ő történeteiket máshol – saját élményekről és tapasztalatokról lehet mesélni, de mások által megosztott részletekről nem.

Felmerül-e bármilyen kérdés vagy aggály? Mindenki egyetért az irányelvek betartásában?

A SHOW'D MÓDSZER

Sokan, akik fotóhangképzéseket szerveznek, használják az úgynevezett SHOW'D technikát.⁵ Ez a betűszó öt kérdést jelöl, amelyek segítenek végiggondolni egy fotó jelentőségét. Amikor az elkészült képekről beszélünk, érdemes lehet erre a módszerre és a feltett kérdésekre támaszkodni az ifiórákon is, ha egy résztvevő elakad.

5 A SHOW'D technikát Caroline Wang, a fotóhang úttörője dolgozta ki. Lásd: Photovoice. A Participatory Action Research Strategy Applied to Women's Health. *Journal of Women's Health*, 8. évf. 1999/2. sz. 185–192. o.

S – What do you **See**? (Mit látsz?)

Ez a kérdés arra ösztönzi a résztvevőket, hogy leírják, mit látnak a készített fényképeken vagy az általuk tárgyalt helyzetben. Segít a vizuális részletekre és szempontokra fókuszálni.

H – What is really **H**appening here? (Mi történik itt valójában?)

Ez a kérdés arra hív, hogy az ifisek elgondolkodjanak az adott helyzet mögötti okokon és problémákon. Segít áttérni a felszíni észrevételekről a mélyebb elemzésre.

O – How does this relate to **O**ur lives? (Hogyan kapcsolódik mindez a mi életünkhöz?)

Ez a kérdés feltárja, hogyan kapcsolódik a tárgyalt helyzet az ő saját életükhöz és tapasztalataikhoz. Segít összekapcsolni a beszélgetést a személyes tapasztalatokkal és nézőpontokkal.

W – Why does this situation, concern, or strength exist? (Miért jött létre ez a helyzet, probléma vagy erősség?)

Ez a kérdés megpróbálja megkeresni, miért fontos az a téma, amelyről szó van, és mi lehet a háttere. Segít azonosítani a társadalmi, gazdasági, politikai vagy kulturális tényezőket, amelyek hozzájárulnak a helyzethez.

D – What can we **D**o about it? (Mit tehetünk ezzel kapcsolatban?)

Ez a kérdés arra biztatja a résztvevőket, hogy ötleteket és stratégiákat találjanak a tárgyalt helyzet megoldására. Segít az akció és a változás felé haladni.

Magyarul mindezt a MVTAT (mutat) mozaikszóban is össze lehet foglalni a következőképpen:

M – Mit látsz?

V – Mi a Valóság?

T – Milyen Tapasztalatunk van mindezzel?

A – Miért okoz ez Aggodalmat?

T – Mit Tegyük?

A módszer segíthet a fotók témájának meghatározásában, valamint a később elkészülő kiállítás koncentráltabb megalkotásában.

PÁRBESZÉD

1. Alakítsunk ismét három-öt fős kis csoportokat. Vezetőként érdemes átgondolni, hogy az egyes alkalmakon mindig ugyanazokat vagy nagyjából ugyanazokat az összetételű kis csoportokat szeretnénk, vagy pedig mindig újakat. Mind a kettő megoldásnak vannak előnyei és hátrányai is – általában ez a kitűzött céltól függ.
2. Kérjünk meg egy önként jelentkezőt, hogy kezdje meg a megosztó-kört; nem biztos, hogy lesz elég idejük arra, hogy minden fotót megmutassanak és minden történetet végigmondjanak, így arra kell kérni őket, hogy a számukra legfontosabbal kezdjék.
3. A kis csoportban minden fő körülbelül tíz-tíz perc figyelmet kapjon.
 - Először minden képét röviden bemutatja (négy perc).
 - Utána a csoport többi tagja kérdéseket tehet fel, vagy megjegyzéseket oszthatnak meg, amelyek alapján a fotós többet megoszthat magáról (két perc). Hasznos lehet a szituációban és a későbbiekben is, ha mindenki felírja a kérdéseit egy külön jegyzetlapra.
 - Végül a fotós válaszol a felmerült kérdésekre, és olyan mértékben fejt ki a fotóit és azok készülési körülményeit, amennyire szeretné (négy perc).
4. Miután mindenki, aki szeretne, szóhoz jutott, és elmondhatta történeteit, jöjjön össze ismét a teljes csoport, és osszák meg egymással, miről beszéltek (tíz-húsz perc). Ez alatt a beszélgetés alatt a vezetők is megkérdezhetik a csoportot, hogy milyen témák merültek fel, melyek voltak feltöltő erejűek, mit tanultak az ifisek ezekből a képekből, és mik fogalmazódtak meg a lelkükben.
5. Ahogyan a különböző témák feljönnek, érdemes lehet őket felírni öntapadós cetlikre vagy jegyzetlapokra, hogy azok megjelenjenek egy kijelölt falon vagy asztalon. A találkozó végén pedig erről egy képet is lehet csinálni, hogy direkt módon is rálássunk, milyen témákról volt szó aznap.

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

- A következő alkalom témáját a más felekezetekkel, vallásokkal és kultúrákkal kapcsolatos tapasztalataink és előítéleteink adják. Erre az órára készíts három-öt képet, amelyek bemutatják, hogyan találkozol a sajátodtól eltérő lelkiséggel vagy akár teljesen hétköznapi gyakorlatokkal.
- Küldd el ezeket a képeket az ifi vezetőjének, hogy a következő alkalomra kinyomtathassa vagy kivetítéshez előkészíthesse őket.
- A következő találkozóra úgy gyere, hogy készen állsz rá, hogy beszámolj a fotókról és magadról.

5. Ki van még rajtunk túl?

IGEI MEGALAPOZÁS

„De más juhaim is vannak, amelyek nem ebből az akorból valók. Ezeket is ide kell vezetnem. Hallgatni fognak szavamra, s egy nyáj lesz és egy pásztor.” (Jn 10,16; SZIT)

Ma könnyű megnevezni, miben különbözünk másoktól, falakat vonni magunk közé, és a saját perspektíváink hegemoniájában leélni egész életeket. Jézus szavai azonban másról szólnak: mindig van más világ, amelynek nem értjük a rendszereit és kifejezéseit. Azonban az ige mai olvasóit is biztosítja: egy nyáj vagyunk. Nem kell mindent értenünk és nem kell mindent tudnunk; elég, ha bízunk abban, amit Jézus mond, és nyitott szível közelítünk azok felé is, akik különböznek tőlünk.

JAVASOLT ÉNEK

Akkor majd táncolva (ZÉ 172)

AZ ALKALOM MENETE

Ezen az alkalmon is használható az előző órai menetrend. Az alkalmak vezetésének megkönnyítése érdekében a legfontosabb pontokat itt is megjelenítem:

1. Ráhangelődés
2. Az irányelvek felolvasása, a SHOW'D ismertetése
3. A képek közös megtekintése
4. Önálló feldolgozás kis csoportokban

5. Közös megosztókör
6. Lezárás, a következő órára való felkészülés ismertetése

IRÁNYELVEK

Az ifisek ismételjék át az alábbi irányelveket, és ha kell, egészítsék ki azokat:

- Mindenki a maga nevében beszéljen, ne mások nevében, és ne kérjen rá senkit sem, hogy más nevében szóljon.
- Mindenkinek legyen lehetősége befejezni, amit mond, amikor ő beszél.
- Mindig lehet magyarázat nélkül „passzolni” vagy „egyelőre passzolni” a válaszadást.
- Lehetőleg senki ne vegyen részt mellékes beszélgetésekben, beleértve az üzenetek küldését.
- Mindenki tartsa tiszteletben a többiekkel azzal, hogy nem osztja meg az ő történeteiket máshol – saját élményekről és tapasztalatokról lehet mesélni, de mások által megosztott részletekről nem.

Felmerül-e bármilyen kérdés vagy aggály? Mindenki egyetért az irányelvek betartásában?

A SHOW'D ISMÉTLÉSE

S — What do you **See**? (Mit látsz?)

H — What is really **H**appening here? (Mi történik itt valójában?)

O — How does this relate to **O**ur lives? (Hogyan kapcsolódik mindez a mi életünkhöz?)

W — **W**hy does this situation, concern, or strength exist? (Miert jött létre ez a helyzet, probléma vagy erősség?)

D — What can we **D**o about it? (Mit tehetünk ezzel kapcsolatban?)

PÁRBESZÉD

1. Alakítsunk ismét három-öt fős kis csoportokat. Vezetőként érdeemes átgondolni, hogy az egyes alkalmakon mindig ugyanazokat vagy nagyjából ugyanazokat az összetételű kis csoportokat szeretnénk, vagy pedig mindig újakat. Mind a kettő megoldásnak vannak előnyei és hátrányai is – általában ez a kitűzött céltól függ.
2. Kérjünk meg egy önként jelentkezőt, hogy kezdje meg a megosztókört; nem biztos, hogy lesz elég idejük arra, hogy minden fotót meg-

mutassanak és minden történetet végigmondjanak, így arra kell kérni őket, hogy a számukra legfontosabbal kezdjék.

3. A kis csoportban minden fő körülbelül tíz-tíz perc figyelmet kapjon.
 - Először minden képét röviden bemutatja (négy perc).
 - Utána a csoport többi tagja kérdéseket tehet fel, vagy megjegyzéseket oszthatnak meg, amelyek alapján a fotós többet megoszthat magáról (két perc). Hasznos lehet a szituációban és a későbbiekben is, ha mindenki felírja a kérdéseit egy külön jegyzetlapra.
 - Végül a fotós válaszol a felmerült kérdésekre, és olyan mértékben fejt ki a fotóit és azok készülési körülményeit, amennyire szeretné (négy perc).
4. Miután mindenki, aki szeretne, szóhoz jutott, és elmondhatta történeteit, jöjjön össze ismét a teljes csoport, és osszák meg egymással, miről beszéltek (tíz-húsz perc). Ezalatt a beszélgetés alatt a vezetők is megkérdezhetik a csoportot, hogy milyen témák merültek fel, melyek voltak feltöltő erejűek, mit tanultak az ifisek ezekből a képekből, és mik fogalmazódtak meg a lelkükben.
5. Ahogyan a különböző témák feljönnek, érdemes lehet őket felírni öntapadós cetlikre vagy jegyzetlapokra, hogy azok megjelenjenek egy kijelölt falon vagy asztalon. A találkozó végén pedig erről egy képet is lehet csinálni, hogy direkt módon is rálássunk, aznap milyen témákról volt szó.

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

- A következő alkalomra nem kell fotókat készíteni – csak nyitott szívvel és esetleg kérdésekkel készüljön a csapat, ugyanis egy másik vallást/felekezetet/kultúrát képviselő személyt fogunk elhívni, hogy meséljen magáról.
- A csoport vezetője mindenképpen készüljön kérdésekkel, témákkal és természetesen a meghívott vendéggel való előzetes egyeztetéssel. Fontos még, hogy ügyeljünk arra, hogy a meghívott vendég és a résztvevők között mi is fenntartsuk a tiszteletteljes és nyitott párbeszéd hangnemet. Amennyiben szükségesnek érezzük, ezt a mediátor-szerepet átadhatjuk más, külső személynek is.

6. Más vallások és kultúrák megismerése meghívott vendég segítségével

IGEI MEGALAPOZÁS

Hagyjuk, hogy a meghívott vendég válasszon textust vagy akár tartson is valamilyen lelki felvezetést.

JAVASOLT ÉNEK

Válasszunk a korábban gyakorolt és kedvelt énekekből.

AZ ALKALOM MENETE

Ez az óra teljesen eltérő szerkezetű, mint a többi: vezetőként hívjunk meg valakit, vagy akár több hitközösségből is olyanokat, akik képviselhetik a saját vallásukat vagy felekezetüket. Előzze meg az órát a velük való közös gondolkodás – a feladatuk az lenne, hogy bemutassák a saját közösségüket a csoport számára, lehetőleg interaktív módon. Kérjük meg őket, hogy térjenek ki a saját közösségükben megélt személyes örömeikre, valamint számoljanak be arról, milyen irányba szeretnék, hogy növekedjen a közösségük.

Fontos, hogy mindez pozitív légkörben hangozzon el, tehát csak olyat hívjunk, akivel mi is bátran és kedvesen tudunk együttműködni. Ez jó alkalom lehet arra, hogy a településen erősítsük az ökumené és/vagy a vallásközi párbeszéd lehetőségeit – akár úgy, hogy a meghívott vendég az ifjúsági csoportnak kortárs társaságot is tud hozni.

Attól függően, hogy hány vendéget fogadunk, maradhat idő arra is, hogy a fiatalok bemutassák az első két alkalomra készített képeiket is a jelenlévőknek (akár kis csoportokban), amivel ők is gyakorolhatják, milyen a saját tapasztalataikról beszélni. A lényeg, hogy ez az óra természetesen, kötetlenül teljen, ahol elegendő idő jut a közvetlen párbeszédre.

Az alkalom végén már beszélhetünk a kiállításról, amelyre készülünk, és hívjuk meg a vendégeinket is a megnyitó alkalomra.

1. Ráhangolódás
2. Az irányelvek felolvasása
3. A vendégek bemutatkozása
4. A csoport bemutatkozása (kis csoportokban)
5. Lezárás, a következő órára való felkészülés ismertetése

IRÁNYELVEK

Az ifisek ismételjék át az alábbi irányelveket, és ha kell, egészítsék ki azokat:

- Mindenki a maga nevében beszéljen, ne mások nevében, és ne kérjen rá senkit sem, hogy más nevében szóljon.
- Mindenkinek legyen lehetősége befejezni, amit mond, amikor ő beszél.
- Mindig lehet magyarázat nélkül „passzolni” vagy „egyelőre passzolni” a válaszadást.
- Lehetőleg senki ne vegyen részt mellékes beszélgetésekben, beleértve az üzenetek küldését.
- Mindenki tartsa tiszteletben a többieket azzal, hogy nem osztja meg az ő történeteiket máshol – saját élményekről és tapasztalatokról lehet mesélni, de mások által megosztott részletekről nem.

Felmerül-e bármilyen kérdés vagy aggály? Mindenki egyetért az irányelvek betartásában?

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

- A következő alkalommal a vallásos/spirituális virágzás és növekedés témáját fogjuk körbejárni. Keress egy olyan helyzetet, amikor megtapasztalhattad ezeket a pozitív élményeket a vallásos vagy spirituális beállítottságodnak köszönhetően. Használd fel ezt az élményt, hogy összefoglalhasd benne mindazokat az értékeket és gyakorlatokat, amelyeket korábban megosztottál, és amelyek teljességükben jelenhetnek meg ezekben a helyzetekben. Lehet, hogy ehhez régebbi fotót kell keresned. Lehet, hogy több képet kell beállítanod egymáshoz. Olyan képeket hozz, amelyek szó szerint vagy metaforikusan, de ezt az élményedet örökítik meg. Bárhogy is közelít meg ezt a nehéz témát, hozz három-öt képet, amelyek segítségével a többiek megismerhetik, hogyan növekedsz a hited által.
- Küldd el ezeket a képeket az ifi vezetőjének, hogy a következő alkalomra kinyomtathassa vagy kivetítéshez előkészíthesse őket.
- A következő találkozóra úgy gyere, hogy készen állsz rá, hogy beszámolj a fotókról és magadról.

7. Hogyan néz ki a virágzás?

IGEI MEGALAPOZÁS

„Mint amikor eső hull a rétre, és zápor áztatja a földet: úgy virágozzék napjaiban az igazság, és legyen nagy békesség, amíg meg nem szűnik a hold.” (Zsolt 72,6–7)

Isten virágzó kertbe helyezte az embert. Az volt a szándéka, hogy minden egyensúlyban éljen egymással, és mindenből legyen mindig elegendő. Hogyan nézne ki ma egy világ, ahol ezeket az értékeket próbálnánk megvalósítani? Melyek azok a javaink, amelyek gazdagítanak minket, és amelyeket másokkal is megoszthatunk? Gondoljunk a méces lángjára: nem fogy el, ha mással is megosztjuk, de minél tovább terjed, annál inkább nő a fény. Keressük meg, hol rejlik Isten virágzó kertje! Ő uralkodik mindenben – igazsága fényében pedig talán felsejlik néha egy-egy ág vagy bokr, amely ebből a kertből nőtt ki.

JAVASOLT ÉNEK

Álmodunk (Zarándokének – 175)

AZ ALKALOM MENETE

Ezen az alkalmon is használható az előző órai menetrend. Az alkalmak vezetésének megkönnyítése érdekében a legfontosabb pontokat itt is megjelenítem:

- Ráhangelődés
- Az irányelvek felolvasása, a SHOW'D ismertetése
- A képek közös megtekintése
- Önálló feldolgozás kis csoportokban
- Közös megosztókör
- Lezárás, a következő órára való felkészülés ismertetése

IRÁNYELVEK

Az ifisek ismételjék át az alábbi irányelveket, és ha kell, egészítsék ki azokat:

- Mindenki a maga nevében beszéljen, ne mások nevében, és ne kérjen rá senkit sem, hogy más nevében szóljon.
- Mindenkinek legyen lehetősége befejezni, amit mond, amikor ő beszél.

- Mindig lehet magyarázat nélkül „passzolni” vagy „egyelőre passzolni” a válaszadást.
- Lehetőleg senki ne vegyen részt mellékes beszélgetésekben, beleértve az üzenetek küldését.
- Mindenki tartsa tiszteletben a többiekkel azzal, hogy nem osztja meg az ő történeteiket máshol – saját élményekről és tapasztalatokról lehet mesélni, de mások által megosztott részletekről nem.

Felmerül-e bármilyen kérdés vagy aggály? Mindenki egyetért az irányelvek betartásában?

PÁRBESZÉD

1. Alakítsunk ismét három-öt fős kis csoportokat. Vezetőként érdemes átgondolni, hogy az egyes alkalmakon mindig ugyanazokat vagy nagyjából ugyanazokat az összetételű kis csoportokat szeretnénk, vagy pedig mindig újakat. Mind a kettő megoldásnak vannak előnyei és hátrányai is – általában ez a kitűzött céltól függ.
2. Kérjünk meg egy önként jelentkezőt, hogy kezdje meg a megosztókört; nem biztos, hogy lesz elég idejük arra, hogy minden fotót megmutassanak és minden történetet végigmondjanak, így arra kell kérni őket, hogy a számukra legfontosabbal kezdjék.
3. A kis csoportban minden fő körülbelül tíz-tíz perc figyelmet kapjon.
 - Először minden képét röviden bemutatja (négy perc).
 - Utána a csoport többi tagja kérdéseket tehet fel, vagy megjegyzéseket oszthatnak meg, amelyek alapján a fotós többet megoszthat magáról (két perc). Hasznos lehet a szituációban és a későbbiekben is, ha mindenki felírja a kérdéseit egy külön jegyzetlapra.
 - Végül a fotós válaszol a felmerült kérdésekre, és olyan mértékben fejt ki a fotóit és azok készülési körülményeit, amennyire szeretné (négy perc).
4. Miután mindenki, aki szeretne, szóhoz jutott, és elmondhatta történeteit, jöjjön össze ismét a teljes csoport, és osszák meg egymással, miről beszéltek (tíz-húsz perc). Ez alatt a beszélgetés alatt a vezetők is megkérdezhetik a csoportot, hogy milyen témák merültek fel, melyek voltak feltöltő erejűek, mit tanultak az ifisek ezekből a képekből, és mik fogalmazódtak meg a lelkükben.

5. Ahogyan a különböző témák feljönnek, érdemes lehet őket felírni öntapadós cetlikre vagy jegyzetlapokra, hogy azok megjelenjenek egy kijelölt falon vagy asztalon. A találkozó végén pedig erről egy képet is lehet csinálni, hogy direkt módon is rálássunk, aznap milyen témákról volt szó.

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

- A következő alkalommal még mindig a virágzás és a növekedés témáján haladunk tovább. Tölts időt azzal, hogy gondolkodsz arról és reflektálsz mindarra, ami ma itt történt, és amiről szó esett. Gondolkodj azon, mi teszi ezt a lelki növekedést lehetővé a vallásokban.
- Készíts három-öt fotót, amelyeken keresztül arra keresed a választ, hogy mit kellene tennünk vagy megváltoztatnunk a közösségeinkben, hogy minden ember átélhessen ilyen élményeket.
- A következő találkozóra úgy gyere, hogy készen állsz rá, hogy beszámolj a fotókról és magadról.

8. Virágzó gyülekezetek és közösségek

IGEI MEGALAPOZÁS

„Mert csak én tudom, mi a tervem veletek – így szól az Úr –: jólétet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövő az, amelyet nektek szánok.”
(Jer 29,11)

Ez alatt a néhány hét alatt betekintést nyerhettünk egymás életébe, egymás hitébe, és mindez talán abban is segített, hogy magunkat is jobban megismerjük. Hátratekintettünk, és talán egyes alkalmak során közelebb is kerültünk a Teremtőnkhez. Az ő szemén vagy lencséjén keresztül pedig sok időt töltöttünk el a jelenben. Most tekintsünk előre: mi az a jövő, amelyet szeretnénk magunknak elképzelni? Melyek azok a célok, utak és vágyak, amelyeket kitűzünk magunk elé? Miben legyen más a következő év, mint az előző? Az Úr tervére tekintve láthatjuk, hogy mi az a jövő, amelyet ő szán nekünk.

JAVASOLT ÉNEK

Jöjj, ad tovább a jó hírt! (Zarándokének – 78)

AZ ALKALOM MENETE

Ezen az alkalmon is használható az előző órai menetrend. Az alkalmak vezetésének megkönnyítése érdekében a legfontosabb pontokat itt is megjelenítem:

1. Ráhangelődés
2. Az irányelvek felolvasása, a SHOW'D ismertetése
3. A képek közös megtekintése
4. Önálló feldolgozás kis csoportokban
5. Közös megosztókör
6. Lezárás, a következő órára való felkészülés ismertetése

IRÁNYELVEK

Az ifisek ismételjék át az alábbi irányelveket, és ha kell, egészítsék ki azokat:

1. Mindenki a maga nevében beszéljen, ne mások nevében, és ne kérjen rá senkit sem, hogy más nevében szóljon.
2. Mindenkinek legyen lehetősége befejezni, amit mond, amikor ő beszél.
3. Mindig lehet magyarázat nélkül „passzolni” vagy „egyelőre passzolni” a válaszadást.
4. Lehetőleg senki ne vegyen részt mellékes beszélgetésekben, beleértve az üzenetek küldését.
5. Mindenki tartsa tiszteletben a többieket azzal, hogy nem osztja meg az ő történeteiket máshol – saját élményekről és tapasztalatokról lehet mesélni, de mások által megosztott részletekről nem.

Felmerül-e bármilyen kérdés vagy aggály? Mindenki egyetért az irányelvek betartásában?

PÁRBESZÉD

1. Alakítsunk ismét három-öt fős kis csoportokat. Vezetőként érdeemes átgondolni, hogy az egyes alkalmakon mindig ugyanazokat, vagy nagyjából ugyanazokat az összetételű kis csoportokat szeretnénk, vagy pedig mindig újakat. Mind a kettő megoldásnak vannak előnyei és hátrányai is – általában ez a kitűzött céltól függ.
2. Kérjünk meg egy önként jelentkezőt, hogy kezdje meg a megosztókört; nem biztos, hogy lesz elég idejük arra, hogy minden fotót meg-

mutassanak, és minden történetet végigmondjanak, így arra kell kérni őket, hogy a számukra legfontosabbal kezdjék.

3. A kis csoportban minden fő körülbelül tíz-tíz perc figyelmet kapjon.
 - Először minden képét röviden bemutatja (négy perc).
 - Utána a csoport többi tagja kérdéseket tehet fel, vagy megjegyzéseket oszthatnak meg, amelyek alapján a fotós többet megoszthat magáról (két perc). Hasznos lehet a situációban és a későbbiekben is, ha mindenki felírja a kérdéseit egy külön jegyzetlapra.
 - Végül a fotós válaszol a felmerült kérdésekre, és olyan mértékben fejt ki a fotóit és azok készülési körülményeit, amennyire szeretné (négy perc).
4. Miután mindenki, aki szeretne, szóhoz jutott, és elmondhatta történeteit, jöjjön össze ismét a teljes csoport, és osszák meg egymással, miről beszéltek (tíz-húsz perc). Ezalatt a beszélgetés alatt a vezetők is megkérdezhetik a csoportot, hogy milyen témák merültek fel, melyek voltak feltöltő erejűek, mit tanultak az ifisek ezekből a képekből, és mik fogalmazódtak meg a lelkükben.
5. Ahogyan a különböző témák feljönnek, érdemes lehet őket felírni öntapadós cetlikre vagy jegyzetlapokra, hogy azok megjelenjenek egy kijelölt falon vagy asztalon. A találkozó végén pedig erről egy képet is lehet csinálni, hogy direkt módon is rálássunk, aznap milyen témákról volt szó.

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

A következő találkozón a projektünk során összegyűjtött összes képre fogunk reflektálni, és átgondoljuk, mi a közös történetünk. Már nem kell új képeket készíteni, hanem együtt fogjuk kiválasztani azokat a képeket és történeteket, amelyek segítségével megoszthatjuk családunkkal, barátainkkal és a tágabb közösségünkkel mindazt, amit tanultunk. Ez előtt az alkalom előtt töltsétek el időt azzal, hogy elgondolkodtok, és akár össze is írjátok mindazt a tapasztalataitokat, amelyeket ez alatt a néhány hét alatt szereztek.

Milyen történeteket hoztok magatokkal?

Hogyan kapcsolódnak ezek másokhoz?

Milyen felmerülő témákat tartotok fontosnak?

Melyik fényképet tudnátok felhasználni arra, hogy megosszátok mindezt?

9. Mi a történetünk?

IGEI MEGALAPOZÁS

A csoport vagy a csoport vezetője válasszon egy igét, amelyet a kiállítás során is lehet majd használni, akár úgy, hogy egy rövid áhítattal nyitjuk a galériát, vagy mottóként használjuk az alkalom meghirdetéséhez – a csoport vezetője vagy a gyülekezet lelkésze erre az alkalomra már korábban is felkészülhet, és javasolhat igéket.

JAVASOLT ÉNEK

Válasszunk a korábban gyakorolt és kedvelt énekekből. Amennyiben szeretnénk a kiállításhoz is énekeket, érdemes most ezt is célzottan gyakorolni.

HÁTTÉR

Ma az elmúlt hetek legfontosabb témáit járjuk ismét körül. Először azonban azt kell meghatározni, mi alapján választjuk ki a számunkra fontos témákat és képeket. Többféle megközelítési szempontot is alkalmazhatunk, amikor szűkíteni és konkretizálni próbáljuk ezt a fogalomkört:

Koncentráltság: a kép és a téma minden körítés nélkül a lényegre tör.

Jelentőség: a témának súlya és következményei vannak.

Gyakoriság: széles körben ismert témát vagy jelenséget ragad meg.

Rezonancia: a beszélgetések mélységére vagy érzelmi háttérére helyezi a hangsúlyt, inkább azok befogadását és visszhangját figyeli.

Disszonancia: alternatív, egyébként figyelmen kívül hagyott perspektívákat nyújt.

FELÜGYELET

1. Dolgozzatok kis csoportokban, és állítsatok össze egy listát a korábbi találkozóink legfontosabb témáiról.
2. Minden témához válasszatok fényképeket, amelyek jól érzékeltetik az adott témát.
3. Ragasszátok ezeket a fényképeket egy A4-es lapra úgy, hogy maradjon még hely mellette vagy alatta.

Kit látunk még magunk körül?

4. Írjatok címet és feliratot minden egyes fénykép mellé a papíron, amelyre ragasztottátok. A cím ne legyen túl hosszú, és írja le a fényképet. Egyelőre ne aggódjatok a pontos megfogalmazás miatt; ez még nem a végleges cím és leírás.
5. Minden téma, amelyet meghatároztok, szintén kapjon egy-egy külön lapot, amelyre ráírjátok.
6. Rögzítsétek a témákat jelölő papírokat egy helyiség falaira, lehetőleg jól elkülöníthető távolságban egymástól.
7. Rögzítsétek a témákhoz sorolt képeiteket is a hozzájuk illő téma közelében a falon.
8. Miután minden fotó a falra került, mindenkinek legyen ideje körbejárni, és megnézni ezt a spontán gyűjteményt. Vannak olyan témák, amelyeket össze lehetne vonni egy tágabb témába? Esetleg néhány képet másik kategóriához kellene sorolni? Beszélgetsetek mindarról, amit láttok, és ha kell, közösen rendezgessétek a fotókat addig, amíg úgy nem tűnik, hogy minden a helyére került.
9. Csoportként is járjátok körbe a termet, témáról témára haladva. Van-e esetleg téma, amelyhez túl sok fotó került? Kell-e esetleg még szűkíteni? Vagy esetleg hiányzik még valami valahonnan? Szükség lehet-e további képekre?
10. Amennyiben szükséges, szűkítsétek le a fotók számát kezelhető mennyiségre; a végleges számot egy esetleges, a kiállításra szánt költségvetés is befolyásolhatja.
 - Hol fogjátok őket bemutatni? Hány képet lehetne ezen a helyen megfelelő módon kiállítani?
 - Mekkora a költségvetési keret? Hány fényképet kell végül ki nyomtatni, bekeretezni és kiállítani?
 - Egy esetleges digitális galéria változtat-e azon, mennyi képet választotok ki?
11. Most, hogy a gyűjtemény készen áll, az ifisek feladata, hogy kidolgozzák a végleges címeket és képleírásokat. Erre akár néhány napot is kaphatnak, amennyiben szükséges – a résztvevőknek kellett egy kis idő a megfelelő nyelvezet megtalálásához.
12. Ha az összes fotó, felirat és cím elkészült, elő lehet készülni a kiállításra. A végső formátumot a költségvetés határozza meg, de nyomtatás esetén érdemes lehet minél nagyobb és merevebb lapra nyomtatni.

ELŐKÉSZÜLETEK A KÖVETKEZŐ ALKALOMRA

A következő fejezet már a kiállításról szól, azonban amennyiben szükséges, vezetőként még szervezhetünk egyeztető alkalmakat akár a csapat számára, akár – amennyiben külső helyen tartjuk – a kiállítás helyszínének megbízottjaival. Ezen túl mindenki készüljön arra, hogy be tudjon számolni az elkészített képeiről, valamint, hogy részt tudjon venni a témához kapcsolódó, személyes beszélgetésekben – ez elsősorban ráhangoló-dást jelent ebben az esetben.

Amennyiben kizárólag digitális úton tervezzük megosztani a képeinket, megbízhatunk egy vagy több ifist, hogy elkészítse a felületet, ahová feltöltjük a fotóinkat.

10. Kiállítás

Egy szervezett kiállítás lehetőséget nyújthat arra, hogy megosszuk a történeteinket a gyülekezettel vagy más közösséggel. Az alábbi fényképek illusztrálják, hogyan nézhetne ki egy ilyen galéria.

Ízléses és olcsó megoldás – egy otthoni nyomtatóval készített képek a gyülekezeti terem falán.

Egy csoport egyetemista faliújságra plakátot készített.

A helyi nyomdában kinyomtatott fényképeket akár habkartonra rögzítve is ki lehet akasztani. A képek mögötti fekete háttér segíthet a fényképek művészi értékének hangsúlyozásában.

A képek többek, mint falra akasztott fotók – mások bevonásával válnak teljessé. Egy kiállításmegnyitó tökéletes alkalmat jelenthet a képekkel kapcsolatos beszélgetések megnyitására. Erre meghívhatjuk az egész gyülekezetet, családtagokat, barátokat, támogatókat és a témában érintett közösségek képviselőit – jelen esetben a település más felekezeti, vallási vagy kulturális közösségeit. Továbbá adjunk arra is lehetőséget, hogy az ifisek is meghívják a gyülekezethez nem tartozó barátaikat is, valamint bárkit, akit szeretnének – próbáljunk meg minél nagyobb közönséget összehozni a megnyitóra. A kiállítás során a fotósok helyezkedjenek el egymástól távolabb, olyan képek közelében, amelyekről szívesen beszélnek, és amelyek lehetőleg saját alkotásaik.

A fotós a képeiről beszél egy vendéggel.

A készített fotók online platformokon is megoszthatók – weboldalon vagy közösségimédia-felületeken. Ambiciózus megközelítés lehet egy saját felület vagy közösségimédia-profil megalkotása, ahol nemcsak a képek jelennek meg, hanem az alkotók például rövid videókon keresztül mesélhetnek a tapasztalataikról, reflektálhatnak a tanultakra, és kiegészíthetik a képeiket a saját élményeikkel. Minden ilyen videót vagy egyéb digitális kiegészítést QR-kódokon keresztül a kiállításba is be lehet építeni.

Amennyiben digitális úton szervezzük a kiállítást és a fotók megosztását, érdemes lehet azt a gyülekezet különböző felületein is közölni, vala-

mint a témában érintett helyi közösségeket, civil szervezeteket és művelődési házakat is megkérni, hogy terjesszék a galériát.

A kiállítást érdemes lehet továbbá egy közös fogadással, süteményekkel, majd áhítattal vagy beszéddel nyitni. Jó lehetőség lehet ebbe a feladatba is bevonni az ifiseket, hogy az egész alkalom az ő perspektívájukat tükrözze. A megnyitót követően a vendégek szabadon felfedezhetik a galériát, a fotósok pedig beszámolhatnak az egyes képekről. A képek pedig, a választott helytől függően, akár még hetekig is ki lehetnek állítva.

Mindezek után – nem feltétlenül a következő ifis alkalommal – érdemes egy visszatekintő kört is megszerveznünk, ahol a résztvevők reflektálhatnak az egész sorozatra. Ennek a formátuma elsősorban a beszélgetés lehet, ahol visszajelzésekkel segíthetik egymás munkáját, valamint megoszthatják, hogy nekik hogyan segített ez a néhány alkalom, és mi-ben látják annak hatását vagy jelentőségét. Mennyivel kerültek közelebb a témához, mennyivel egymáshoz? Fontos, hogy azt érezzék: ők is aktív formálói azoknak a közösségeknek, amelyeknek a tagjai. Vezetőként ezt az érzést erősítsük bennük.

Elköteleződés – az önelvesztés és önmegetalálás átalakulásában

Mesék az ifjúsági és bibliaórán

RÉZ-NAGY ZOLTÁN

Aki meg akart gyógyulni...

DINO BUZZATI MESÉJE

- Mesélő Pár kilométerre a várostól, a dombon a nagy lepratelepet magas kőfal vette körül, s tetején az őrszemek fel-alá járkáltak. Akadt köztük fennhéjázó, goromba, de többnyire megértőek voltak. Szürkületkor a leprások összeverődtek a bástya aljánál, és kérdezték a barátságosabb katonákat.
- Leprás Gaspare, mit látsz ma este? Van valami az úton? Azt mondd, szekér? És milyen az a szekér? És a királyi palota ki van világítva? Meggyújtották a fáklyákat a toronyban? A herceg visszajött?
- Mesélő Ez így ment órákig, soha nem fáradtak bele, s bár a szabályzat tiltotta, a jólelkű örök válaszoltak, gyakran nem létező dolgokat találtak ki, elhaladó embereket, ünnepi kivilágítást, tüzeket, még a vulkán kitörését is, mert tudták, hogy minden hír kellemes szórakozást jelent ezeknek a bezártságra ítélt embereknek. A súlyos betegek, a haldoklók is részt vettek az ilyen összejöveteleken, a még jó erőben levő leprások hozták ide őket hordágyon. Csak egyvalaki nem jött, egy fiatal

ember, nemes lovag, aki két hónapja került a leprakórházba. Nagyon szép férfi lehetett, már amennyire ki lehetett venni, mert a lepra elképesztő gyorsasággal fertőzte meg, rövid idő alatt teljesen elcsúfította az arcát. Mseridonnak hívták.

Leprás Miért nem jössz? Miért nem jössz te is hallgatni a híreket? Ma este biztosan tűzijáték lesz, és Gaspare megígérte, hogy leírja nekünk. Nagyon szép lesz, meglátod.

Mseridon Barátaim, megértem, hogy nektek vigasztalást jelentenek az ör hírei. Ez az egyetlen szál maradt számotokra, ami a külvilághoz, az élők birodalmához fűz benneteket. Igaz? Ez azt jelenti, ti már beletörődtetek, hogy soha nem kerültök ki innen. Én pedig... Én pedig meg fogok gyógyulni, nem mondtam le, én olyan... Értsétek meg, olyan akarok lenni, mint régen.

Mesélő Ott ment el a többiekkel együtt Mseridon kunyhója előtt a bölcs, öreg Giacomo, a telep patriarchája. Legalább száztiz éves volt, és majdnem egy évszázada emésztette a lepra. Jóságáért, okosságáért mindenki tisztelte. Mikor az öreg Giacomo meghallotta Mseridon szavait, megállt, s ezt mondta:

Giacomo Mseridon, szegény fiú, én már majdnem száz év óta vagyok itt, és azok közül, akiket itt találtam, vagy később jöttek ide, senki sem került ki soha. Ilyen a mi betegségünk. De meglátod, itt is lehet élni. Van, aki dolgozik, van, aki szeret, van, aki verset ír, van szabónk, van borbélyunk. Boldog is lehet az ember, legalábbis nem sokkal boldogtalanabb, mint a kint élők. Minden azon múlik, hogy beletörődjünk. De jaj akkor, Mseridon, ha a lélek lázadozik, és nem nyugszik bele sorsába, ha a lehetetlen gyógyulásra vágyik, akkor az megmérgezi a szívet.

Mseridon De nekem, nekem meg kell gyógyulnom, én gazdag vagyok, ha felmásznl a falakra, láthatnád a palotámat, két csillogó ezüsttornya van. Lent várnak rám a lovaim, a kutyáim, a vadászaim, és a fiatal kis rabszolgányok is várják visszatérésemet. Érted, kedves bölcs, én meg akarok gyógyulni.

Giacomo *(nevetve)* Ha a gyógyulás csak az akaráson múlna, nagyon egyszerű lenne a dolog, többé-kevésbé mindenki meggyógyult volna.

Mseridon De én ismerem a gyógyulás módját, amit a többiek nem.

Giacomo Ó, gondolom, mindig akad egykét csirkefogó, aki drága pén-

zért titkos és csodálatos kenőcsöket ajánl az újonnan érkezőknek. Én is beleestem a csapdába, mikor fiatal voltam.

Mseridon Nem, én semmiféle kenőcsöt nem használok, csupán imádkozom.

Giacomo Te Istenhez könyörögsz, hogy gyógyítson meg? És meg vagy győződve, hogy meg fogsz gyógyulni? De mit képzelsz? Mi mindannyian imádkozunk; nem múlik el egyetlen este sem anélkül, hogy ne fohászkodnánk Istenhez.

Mseridon Mind imádkoztok, ez igaz, de nem úgy, mint én. Ti esténként kimentek, hogy meghallgassátok az ör híreit, én azalatt imádkozom. Ti dolgoztok, tanultok, kártyáztok, ti úgy éltek körülbelül, mint a többi ember, én meg mindig imádkozom, kivéve azt az időt, ami feltétlenül szükséges az evéshez, egyébként még evés közben is, még alvás közben is; olyan nagy az akaraterőm, hogy egy idő óta azt álmodom, hogy térdelek és imádkozom. A ti imátok csak játék. Az igazi ima mérhetetlen erőfeszítés, és én estére teljesen kimerült vagyok. És milyen kínszenvedés hajnalban, alighogy felébredek, rögtön imába kezdeni; ilyenkor még a halál is elviselhetőbbnek tűnik. De aztán erőt veszek magamon, és letérdelek. Giacomo, te öreg és bölcs vagy, tudhatnád ezt.

Mesélő Ekkor Giacomo imbolyogni kezdett, mintha elveszítené az egyensúlyát, és forró könnyek futottak végig a hamuszínű varon.

Giacomo Igaz, igaz (*zokog*), a te korodban én is... Én is az imába menekültem, és hét hónapig kitartottam, a sebek már összeforrtak, a bőröm kezdett kisimulni... Már-már meggyógyultam... De egyszer csak nem bírtam tovább, és az egész fáradtság kárba veszett... Látod, milyen állapotba kerültem.

Mseridon Tehát te nem hiszed, hogy én...

Giacomo Isten segítsen, nem tudok mást mondani, mint hogy a Mindenható adjon erőt neked!

Mesélő Mseridon bezárkózott kunyhójába, és imádkozott; érzéketlen maradt a leprások hívására. Összeszorított fogakkal, Istenre összpontosított elmével, az erőlködéstől átizzadva harcolt a betegség ellen, és lassan-lassan a piszkos var hámlani kezdett, aztán lehullott, a helyén egészséges hús nőtt. Közben el-

terjedt a híre, a kunyhó körül kíváncsi csoportok verődtek össze. Mseridon már szent hírében állt. Győzni fog, vagy semmit sem ér a sok fáradozás? Két párt alakult, a kitartó fiatalember mellett és ellen. Mígnem aztán majdnem két-éves elzárkózás után Mseridon egyszer előjött a kunyhóból. A nap végre megvilágította az arcát, melyen már nem látszott a lepra nyoma, nem hasonlított az oroszlán képéhez, hanem szépségtől ragyogott.

- Leprás Meggyógyult, meggyógyult!
- Mesélő Nem tudták, hogy sírjanak-e örömben, vagy irigyeljek. Mseridon tényleg meggyógyult, de ahhoz, hogy elhagyhassa a leprakórházat, igazolást kellett szereznie. Elment az orvoshoz, aki minden héten felülvizsgálta a betegeket, levetkőzött, és megvizsgáltatta magát.
- Orvos Fiam, szerencsésnek mondhatod magad, meg kell vallanom, hogy majdnem meggyógyultál.
- Mseridon Majdnem? Miért?
- Orvos Nézd, nézd ezt a csúnya kis vart, nem nagyobb egy tetűnél. Ezt is el kell távolítanod, ha azt akarod, hogy kiengedjelek.
- Mesélő Mseridon visszament a kunyhójába, és maga sem tudja, hogyan volt képes leküzdeni csüggedését. Azt hitte, hogy már egészséges, erejét ellazította, felkészült a jutalomra, és most előlről kezdődött a szenvedés.
- Giacomo Föl a fejjel, még egy kis erőfeszítés, a nagyja már megvan, örültség lenne éppen most lemondani.
- Mesélő Egy parányi ránc volt a kisujján, de mintha nem akarta volna megadni magát. Egy hónap, aztán két hónap megszakítás nélküli, kitartó imádkozás. Semmi. Harmadik, negyedik, ötödik hónap. Semmi. Mseridon már-már fel akarta adni, mikor egy éjszaka, ahogy megszokta, a kezét gépiesen beteg lábára tette, s nem találta ott a kis vart. A leprások ujjongva körülhordozták. Immár szabad volt. Az őrség előtt zajlott le a búcsúztatás. Aztán csak az öreg Giacomo kísérte ugrálva a külső kapuig. Ellenőrizték az iratait, a kulcs megcsikordult a zárban, az őr szem kitérte a kaput. Elé tárult a világ a reményteljes, hűvös reggeli napsütésben. Az erdők, a zöld rétek, az éneklő madarak, és ott a távolban fehérlett a város csillogó tornyaival, ker-

tekkel szegélyezett teraszok, lobogó zászlók, hatalmas, különböző alakú papírsarkányok, és ott lenn, ahová már nem lehet ellátni, ezernyi élet és lehetőség, nők, mámor, fényűzés, kalandok, az udvar, az intrikák, hatalom és fegyverek – az ember birodalma! Az öreg Giacomo kíváncsian figyelte a fiatalember örömtől sugárzó arcát. Mseridon elmosolyodott a szabadság látványán. De csak egy pillanatig tartott, a fiatal lovag rögtön elsápadt.

Giacomo Mi bajod?

Őr Na gyerünk, fiatalember, menj már, mert nekem azonnal be kell csuknom a kaput, remélem, nem fogsz könyörögtetni magadnak!

Mesélő De Mseridon egy lépést hátrált, és kezével eltakarta szemeit.

Mseridon Jaj, de borzalmas!

Giacomo Mi bajod, rosszul vagy?

Mseridon Nem bírom ki!

Mesélő Egy csapásra megváltozott előtte a kép. A tornyok és kupolák helyén most düledező viskók mocskos összevisszasága, trágyalé és nyomor özöne, a háztetőkön lobogók helyett sötét bögölyrajok, mint kórt árasztó porfelhők.

Giacomo Mít látsz, Mseridon? Mondd: rothadást és szennyet látsz ott, ahol eddig minden csodálatos volt? A paloták helyén hitvány kunyhókat látsz? Így van, Mseridon?

Mseridon Igen, igen, minden borzalmas lett. Miért? Mi történt?

Giacomo Én tudtam. Tudtam, de nem mertem megmondani neked. Ez a mi sorsunk, embereké. Mindenért drága árat fizetünk. Soha nem kérdezted önmagadtól, mi adta az erőt az imádkozáshoz? A te imáidnak az ég haragja sem tudott ellenállni. Győztél, meggyógyultál. És most fizetsz.

Mseridon Fizetek? Miért?

Giacomo Mert a kegyelem oltalmazott. És a Mindenható kegyelme nem fukarkodik. Meggyógyultál, de már nem vagy az, aki valaha voltál. Miközben eltöltött a kegyelem, lassan-lassan, észrevétlenül kihalt belőled a magad életének a szeretete. Meggyógyultál, de mindaz, amiért te a gyógyulást áhítottad, egyre távolodott tőled, álomkép lett, papírhajó az évek tengerén. Én tudtam ezt. Azt hitted, legyőzöd Istent, pedig ő győzött le

téged. Így örökre elveszítetted önző vágyaidat. Gazdag vagy, de nem érdekel már a pénz, fiatal vagy, de nem érdekelnek a nők. A várost trágyadombnak látod. Nemes voltál, most szent vagy; érted, hogy billen át a mérleg? Vége a mienk vagy, Mseridon! Egyedül abban lelheted meg boldogságodat, hogy itt maradsz köztünk, s vigasztalsz bennünket, leprásokat... Őr, zárd be az ajtót, mi visszajövünk.

Fordította Ecker Ildikó

DINO BUZZATIRÓL

Az olaszországi San Pellegrinóban született 1906-ban, családjuk ősi villájában. Anyja állatorvos volt, apja pedig a nemzetközi jog professzora és a nagy múltú Bellunese család sarja. A család négy gyermeke közül Dino a másodikként született. 1924-ben beiratkozott a Milánói Egyetem jogi fakultására, ahol korábban az apja is tanított. Jogi tanulmányai alatt, huszonnégy éves korában elszegődött egy milánói újsághoz. Haláláig a lap munkatársa maradt. Először a lap korrektúrarészlegénél dolgozott. Később volt riporter, különleges tudósító, esszéíró, szerkesztő és művészeti kritikus is. Irodalmárok szerint Buzzati újságírói háttere befolyásolta írásmódját, amely a hihetetlen történeteket is valóságként képes elmesélni.

A második világháborúban Buzzati Afrikában szolgált mint újságíró. A háború után kiadták a *Tatárpuszta* című regényét, amellyel az író gyorsan sikert aratott a kritikusok körében, és országos hírnévre tett szert. 1964-ben megnősült. Ugyanebben az évben jelent meg utolsó regénye, az *Egy szerelem története*. Rákban halt meg 1972-ben, hosszas betegség után.

A LEPRÁRÓL

A lepra vagy régi magyar nevén bélpoklosság egy krónikus, bakteriális fertőző betegség. Lappangási ideje változó, pár hónap vagy akár negyven év is lehet. A betegség klinikai formái sokrétűek, legismertebb a viszonylag jóindulatú, lassú lefolyású tuberkuloid lepra, amely a bőrt és a környéki idegeket támadja meg, és van a gyors lefolyású, erősen fertőző lepromatózus lepra, amely a bőrön göböket képez (leprómák), megtámadja az idegeket és a zsigereket is. Jelenleg kettő-tíz évnvi kezeléssel, anti-

biotikumok keverékével gyógyítható. Tudományosan igazolták, hogy az emberek 95%-a eleve immunis a lepra baktériumára.

LEPRA A BIBLIÁBAN

Jézus korában a leprásokat teljesen kiközösítették. A közösségre nézve veszélyesnek tartották őket. Jézus megmutatja, hogy képes áttörni társadalmi tilalmakat, hogy a kitiszítottakon segítsen. A lepra elnevezést mindenfajta bőrbetegsége használták, nem csak az igazi leprára. Gyógyítását különösen nehéznek tartották. Ha egy ilyenfajta bőrbetegséget meggyógyítottak, a meggyógyított személy jelentette a papoknak, akik megvizsgálták, hogy valóban tiszta-e, ezzel a közösség érdekeit védtek. Ez a betegség azzal is összefüggött, hogy ki vehetett részt az istentiszteleten. A vizsgálatra és a tisztulási szertartásra vonatkozó szabályokat („ahogyan Mózes rendelte”) a Léviták könyve írja elő (13. és 14. fejezet).

A tíz leprás történetében abban a csoportban, amely Jézussal szembeállal, két zsidó galileai és egy szamaritánus van. Ezeknek a rendszerint ádázul ellenséges embereknek a baráti kapcsolata helyzetük reménytelenségét jelzi, hogy már csak egymásra számíthatnak. Mivel arra kötelezték őket, hogy kerüljék az egészségesekkel való érintkezést (Lev 13,45–46), viszont életben maradásuk az emberek segítségétől függött, így a leprások a települések határában kószáltak. Ez a csoport megfelelő távolságból kiáltott oda Jézusnak; hallottak együttérzéséről és gyógyító hatalmáról. Jézus egyszerűen parancsot ad nekik – ahogyan Elizeus parancsot adott a leprás Naamánnak (2Kir 5,10–12) –, amivel hitüket és engedelmességüket is próbára teszi, hogy mutassák meg magukat a papoknak, akik felelősek eldönteni, hogy egy leprás visszatérhet-e a közösségbe (Lev 14,2). Jézus utasításának engedelmeskedve elindulnak, holott a gyógyulás majd csak útközben fog bekövetkezni.

MIT MONDOTT AZ IMÁDSÁGRÓL A KÖZÉPKORI TEOLÓGIA?

Aquinói Tamás írja: „Az imádság mint kérés azért szükséges, hogy a megszólítottak tudtára adjuk, amire szükségünk van. Ám »tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek« – mondja az Úr Máténál (6,32). Tehát az imádságos kérésnek nincs helye?

Első: Nem azért kell könyörgéseinkkel Isten elé járulni, hogy tudtára adjuk szükségleteinket, avagy kívánságainkat, hanem hogy eszünkben járjon, hogy ezekben az ügyekben Istenhez kell fordulni.

A második: könyörgésünknek nem célja Isten rendelkezéseinek megváltoztatása, hanem hogy könyörgésünkre megkapjuk, amit Isten rendelt.

A harmadikra pedig ezt kell felelni: Isten sokat ad nekünk bőkezűségében, olyat is, amit nem kérünk. Hogy mégis bizonyos dolgokat csak kérésünkre akar megadni, azzal is javunkat akarja;

Így nő Istenhez való bizodalunk, akit minden javunk szerzőjének ismerünk meg és keresünk fel bajunkban.”

LUTHER AZ IMÁDSÁGRÓL

„Ó, ha én úgy tudnék imádkozni, ahogy a kutya néz a húsrá! Az ő gondolatai kizárólag a darab húson csüggenek, azon kívül nem gondol, nem kíván, nem remél semmit. Látod, a legigazabb szívek is abban vétik el a dolgot, hogy mellékes gondolatok nélkül nem tudnak imádkozni.”

Bár Luther nyilván semmit sem tudott a távol-keleti vallások spirituális gyakorlatáról, de azokkal összhangban arról beszél, hogy a mellékes gondolatok megzavarják az imádságot, eltávolítják eredeti céljától, összezavarják az elmét annyira, hogy nem tud egyetlen egy tárgyra összpontosítani. A keleti meditációs gyakorlatok ugráló majomnak nevezik a gondolkodást, és arra igyekeznek terelni a meditáció során az ember elméjét, hogy megszabaduljon a „mellékes gondolatoktól”.

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A CSOPORTBESZÉLGETÉSHEZ

1. A lepra ma már gyógyítható, de vannak még betegségek, amelyekre jelenleg nem tudunk gyógymódot. Melyek ezek?
2. Van-e összefüggés aközött, hogy mikor imádkoznak egy betegség esetén az emberek Istenhez: ha úgy gondolják, van rá gyógymód, vagy ha úgy, hogy nem?
3. Fogalmazzátok meg, mi tette különlegessé Mseridon imáját!
4. Milyen belső átalakuláson ment át Mseridon? Jellemezzétek ezt az átalakulást!
5. Mi tette lehetővé Mseridon elköteleződését a leprás közösség iránt?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

Lk 17,11–19 – A tíz leprás meggyógyítása

Mese két testvéről és az érvényesülésről

FEHÉR LEÁNYKA ÉS SÁRGA LEÁNYKA (JAPÁN MESE)

Réges-régen Japánban nőtt két vad krizantém, akiket Fehér és Sárga Leánykának neveztek. Ezek testvérek voltak, és boldogan éltek, amíg egy nap egy öreg kertész, aki a kertben sétált, a sárga virág mellett megállt, majd lehajolt. „Á, Sárga Leányka – mondta, és megsimogatta. –Magammal viszlek, és elültetlek az én gyönyörű kertemben.”

Így hát szegény Fehér Leányka könnyei ellenére, aki sok harmatcseppet hullatott, az öreg kertész kiásta Sárga Leánykát a gyökerével együtt, és elvitte magával. Hamarosan az öregembernek a kertjében találta magát, ezernyi másik szép virág között. Kanyargós, ezüst homokos ösvények vezettek apró hidakhoz és zenélő vízesésekhez, és a közelben még egy kis teaház is volt, melynek időnként csilingeltek az ezüstcsengői. Sárga Leánykát elkápráztatta az új hely, és elfelejtette Fehér Leánykát, a testvérét, aki magányosan ott maradt a zöld réten. Sárga Leányka szirmai egyre hosszabbak és sűrűbb növéssük lettek, és fodrozódtak. A szára egyenesebb lett, büszkén állt, és olyan szép lett, hogy senki gondolta volna róla, hogy korábban a zöld mező vadvirága volt.

Egy nap egy nagyon gazdag nemes úr intézője jött el az öreg kertészhez, és elmondta, hogy az ura egy krizantémot szeretne. Egy tökéletes formájút, tizenhat szirmossal. Az öreg kertész karon fogta, hogy odavesse őt Sárga Leánykához. Amikor a lányka meglátta, hogy az intéző hozzá közeledik, még jobban kihúzta magát, büszkébben, mint azelőtt, és a kezével aranyló fejét magasra emelte, és azt gondolta: „Biztos engem fog választani.” De ahogy az intéző odaért, és alaposan megnézte Sárga Leánykát, úgy ítélte, hogy ura nem ilyen virágot szeretne. Ez a virág túl büszke, és túl sok szirma van. Ura a tökéletes virágot akarja, mely egyszerű és kecses. Miután ezt elmondta az öreg kertésznek is, távozott.

De ahogy visszafelé tartott ura kastélyába, úgy esett, hogy átvágott a zöld réten, és véletlenül meglátta Fehér Leánykát, aki magányosan sírdogált. Nézte a lány tökéletes alakját, tizenhat hófehér szirmát, amint ott magányosan sír, és maga is meghatódott. Leszakította Fehér Leánykát, és elvitte a kastélyba.

Amikor gazdája, a gazdag nemes meglátta Fehér Leánykát, átlátszó üvegvázába tette, és az egész országból odahívta a legnagyobb művé-

szeket. Azok eljöttek, és nekiálltak, hogy lefessék Fehér Leánykát. Így aztán a nemesember címere a fehér krizantém lett, felkerült a ruházatára, a kastély csarnokának falára. Az asszonyok ráhímezték a köntösére, a párnájára és a takarójára is. Ez lett a legszebb címer az egész országban.

Ami pedig a Sárga Lánykát illeti, ő továbbra is ott virágzott a kertben, a többi virág között: büszkén, de egyedül magában, csodálók nélkül.

Aztán idővel eljött az a nap, amikor merevnek és száraznak érezte magát. Tartása megváltozott. Egykori ragyogó sárga virágzata barnává, majd szürkévé vált. Látva ezt, az öreg kertész kivágta, és a szemétdombra került.

FELMERÜLŐ KÉRDÉSEK A MESÉVEL KAPCSOLATBAN

- Virágokról vagy emberekről szól?

Ha végignézzünk egy utónévtárat, azt láthatjuk, hogy számos női név van, amely virág- vagy növénynevből származik: Ibolya, Róza vagy Rózsa, Iringó, Viola, Írisz, Amarill, Menta, Hanga, Boglárka, Jázmin és még sorolhatnánk. A nők és a virágok vagy növények közötti analógia minden kultúrában megtalálható. Egyrészt a kertművelés az archaikus társadalmakban a nők feladata volt. Másrészt az esztétikai élmény, amelyet előidéznek: a női szépség és a virág szépsége ugyan más természetű, de mindkettő arra készítet, hogy hosszan, elidőzve szemléljük.

- Mitől indul el a cselekmény?

A mesében a történet éppen a szépségre való rácsodálkozással indul. Az öreg kertész elámul a krizantém szépségén. Annyira megejtő ez a szépség, hogy felébred az öreg férfiban a birtoklás vágya. Kiemeli a sárga krizantémot, és elhelyezi gyűjteményében, ami a kertje.

- Mi idézi elő a bonyodalmat?

Az öreg kertész a két virágból csak az egyikre figyel fel. Elszakítja a testvéreket egymástól. Sárga Leányka pedig saját érvényesülésének eufóriájában elfeledkezik a testvéréről. Fehér Leányka még akkor is sír a történet szerint, amikor a gazdag nemes intézője rátalál.

Nem tudjuk meg, hogy miért csak az egyik krizantémra figyel fel az öreg kertész. De ez megfelel annak az általános tapasztalatunknak, hogy az ízlés irracionális.

- Miért bukik el Sárga Leányka?

A kertben önmaga lehetőségeit a végsőkig feszítő Sárga Leányka élete nagy lehetősége előtt áll, amikor az öreg kertész odavezeti az intézőt.

Csakhogya túlzott büszkeség, mely könnyen átcsaphat beképzeltségbe, igencsak taszító tud lenni. A sokszorosára növelt szzirommennyiség a művileg megcsinált szépséget idézi – átplasztikázott külső soha nem fog tudni versenyezni a természetes szépséggel. Drámai pillanat: nem őt választják. Ott marad Sárga Leányka a művi szépségével leszakítatlanul.

- Fehér Leányka mitől válik végül győztesse?

Mint oly sok esetben, a véletlennek köszönhető a fordulat. Az intező átvág a zöld mezőn, és közben meglátja Fehér Leánykát, aki ugyanaz maradt, aki korábban volt. szomorúságában is megőrizte önmagát és természetes szépségét. Az intezőt is rabul ejti a szépség, mint korábban az öreg kertész. Fehér Leánykának pedig az lesz a sorsa, hogy letépják, és szépsége megsokszorozódjon a művészet által.

A két testvér az érvényesülés terén ellentétes pályát fut be.

- Mit jelent testvérnek lenni?

Szeretetre és elismerésre vagyunk. A kérdés az, hogy vajon megkapjuk-e ezt a szeretetet. Ha gyerekkorunkban azt éreztük, hogy ez a szeretet csak akkor járt nekünk, ha versengéssel és ebből adódó győzelemmel érdemelhetjük ki, vagy bizonyos, a másikat felülmúló teljesítmény felmutatásával, akkor ez a tapasztalat életünk további részére is kihát. Állandóan bizonyítani akarunk majd, mert attól félünk, hogy másként nem érdemeljük ki környezetünk szeretetét.

Hogy miért nem kapnak a testvérek ugyanolyan mértékű szeretetet és figyelmet a szüleiktől? Hiába egyezik a genetikai állományuk fele, már fogantatásuk pillanatától nagyon különbözőek. Lehet nagyon eltérő a születéseményük is. Aztán egyik aktívabb, mint a másik, sűrűn felébred az egyik, a másik nem, az egyik sokat sír, a másik hamar megnyugszik. Másfajta bánásmódot, figyelmet igényelnek szüleiktől. Összeillik-e a szülő és gyerek temperamentuma? Egy csendes, visszahúzóó gyerek könnyű esetnek tűnik egyeseknek, míg a másik szülő aggódik a gyerek inaktivitása miatt.

Sok szülő a jó és rossz merev kategóriáiban, ennek fekete-fehér szemüvegén keresztül nézi saját gyermekét is. Ezek a szülők gyakran minősítik a gyerekeiket jónak vagy rossznak cselekvésre való mobilizálhatóságuk, engedelmisségük, az előzetes elvárásaiknak való megfelelés fényében. Azok, akik gyermekkorukban több fegyvelmezést és kevesebb melegséget kapnak, mint testvéreik, gyermek- és serdülőkorukban számos viselkedési problémát produkálnak.

Tovább ronthatja a helyzetet, ha a szülők kedvezőtlen összehasonlítással élnek a testvérek között, és gyakran hánytorgatják fel, hogy bezzeg a másik mennyivel jobb, ügyesebb. Susan Forward, a *Mérgezõ szülõk* írója szerint a szülõk csak növelik a testvérek közötti feszültséget, és végül az egészséges rivalizáció helyét a szülõk kegyeiért vívott, egymással szemben alkalmazott kegyetlen versengés veszi át. Ez alapjaiban gátolhatja meg az egészséges testvérkapcsolat kialakulását. Holott a megoldott testvérkomplexus segít hozzá bennünket felnőttkorban ahhoz, hogy éltető kapcsolataink és nélkülözhetetlen barátságaink legyenek.

Sokszor a versengés egy életen át tart, de talán még rosszabb, ha a viszonyok stabilizálódnak, és a testvérek belemerevednek a jó, illetve rossz gyermek szerepébe. Ez a felállás egyik félnek sem jó. A „jó gyerek” ugyanis azt tanulja meg, hogy kemény küzdelemmel, de elérheti, hogy szeressék, és innentõl kétségbeesetten harcol azért, hogy ne hogy elveszítse pozícióját. Ennek érdekében tudatosan vagy tudattalanul árt a másiknak. A „rossz gyerek” viszont egyben a vesztes szerepébe is kényszerül, ami rányomja bélyegét önbecsülésére, és önbeteljesítõ jóslatként akadályozhatja majd õt jövõbeli élete alakításában.

- Egy távoli bibliai párhuzam – Kain és Ábel

Ha testvérek közötti versenyhelyzetet akarunk keresni a Bibliában, akkor Kain és Ábel története kerülhet elénk. Az eredeti bibliai történetben mindössze hárman szerepelnek: a két testvér és Isten, aki Kainhoz beszél. Kimaradnak belõle a szülõk. A történet nem említi sem anyát, sem az apát. Csak hiányukkal vannak jelen. Hiszen olyan konfliktus bontakozik ki a két testvér között, amelyet õk magukban – mint testvérek – képtelenek megoldani. Kain testvérgyûlöletén csak szülõi segítséggel kerekedhetne felül.

Németh Lászlónak van egy drámája,¹ amelyet ez a bibliai történet ihletett. Ennek a drámának a története dióhéjban így foglalható össze: egy anya a kisebbik, tanult fia iránt érzett szeretetében a nagyobbikat elnyomja, nehéz munkára kényszeríti. Amikor az a szerelemtõl is féltékennyé téve megõli az õccsét, az anya belátja tévedését, gyilkossá vált fia mellé áll, és családját rákényszeríti, hogy a gyilkosságot szerencsétlenségként

1 NÉMETH László: Káin és Ábel. Paraszt történet egy felvonásban. *Tiszatáj*, 30. évf. 1976/5. sz. 55–60. o. Web: http://tiszataj.bibl.u-szeged.hu/9132/1/tiszataj_1976_005_055-060.pdf.

vigyék a világ elé. S minthogy más nem vállalkozik rá, maga lövi szét a kedves fia fejét és rajta az áruló fejszecsapás nyomát. A vallatás és a nagyobbik fiú megbillent lelki egyensúlya természetesen szétfoszlatja a nagy gonddal felépített megtévesztést, és végül kiderül az igazság.

Németh László drámájában az oknyomozás nem áll meg az idősebb fiúnál. Nemcsak a kívülállók, a darab nézői, de maga az anya is tisztában van azzal, hogy a tragédia oka ő maga.

A történetnek ez a tanulsága érdekes számunkra. Hiszen nem elégedhetünk meg azzal, hogy azt mondjuk, a bűn nyerve el méltó büntetését, és legyen igazság, hanem tovább kell látnunk. Meg kell értenünk, hogy a vétkes sokszor maga az áldozat, és a szálak többnyire mélyebbre vezetnek, mint azt először gondoljuk.

- Testvérek Jézus egyik példázatában

Jézus számára fontos volt a testvérek közötti viszony. Említésre kerül a legismertebb példázatában, a tékozló fiúról szólóban. A kisebb fiú viszatérése után az idősebb testvér nem köszönti a hazatérőt, csak egy szolgától tudakolja meg, hogy mi is történt. Az örömnünpet ülők közé be sem akar menni. Mondata jól mutatja a kettőjük közötti – nyilván kora gyermekkortól meglévő – konfliktusos viszonyt, amikor az apát így szidja le az idősebb fiú: *„Látod, hány esztendeje szolgálok neked, soha nem szegtem meg parancsodat, de te sohasem adtál nekem még egy kecskegidát sem, hogy mulathassak barátaimmal. Amikor pedig megjött ez a te fiad, aki parázna nőkkel tékozolta el vagyonedat, levágattad neki a hízott borjút.”* (Lk 15,29–30)

Ezek a testvérek nincsenek beszélő viszonyban. A nagyobbik testvér nemhogy nem örül a kisebbik hazatérésének, de úgy tűnik, számára az lett volna a legjobb, ha öccse soha többé nem jön haza. Hogy ebben mennyiben hibás az apa, az nem derül ki a rövid történetből, és találgatásokba nem bocsátkozunk.

- A mesében szereplő virágról

Kínában ősidők óta az erőt megőrző és hosszú életet adó gyógynövényként tartották számon a krizantémot. Virága gyulladáscsökkentő hatású, emellett emésztési problémákra is hatásos. Kínában az ősz jelképe, ünnepét a kilencedik holdhónap kilencedik napján tartják. Ezen az ünnepen krizantémbort ittak, és azt tartották, hogy aki iszik belőle, hosszú életű lesz. A művészek előszeretettel ábrázolták. A 8. század táján került át Japánba, ahol *kikunak* nevezték, és még jobban meg-

becsülték, mint Kínában: a japán uralkodók jelképe lett, trónusuk pedig a „krizantém trón”.

Ruth Benedict *Krizantém és kard* című műve remek leírása a japán kultúrának a feudalizmus korától kezdve a második világháborúig.

Magyarországon leginkább temetői virágként ismert.

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A BESZÉLGETÉSHEZ

1. Milyen a viszonyod a testvéreddel? Ha több is van, akkor közelebb érzed-e magadhoz az egyiket, mint a másikat?
2. Volt-e már komolyabb vitátok, amely rossz érzést hagyott magán után benned?
3. A fiúk és a lányok között – a nyilvánvaló biológiai különbségeken túl – milyen egyéb eltéréseket neveznél meg?
4. Melyik édesanyád kedvenc virága? Neked van-e kedvenc virágod? Ha igen, szerinted lehet-e ebből bármilyen következtetést levonni?
5. Egyesek állítják, hogy a mai iskolarendszer a lányoknak kedvez: véleményed szerint ez igaz?
6. Hogyan határoznád meg, hogy számodra mi fontos egy fiú vagy lány külsejében?
7. Mik a mese világában és mai világunkban a legtöbbre értékelt emberi tulajdonságok?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

Mt 21,28–32 – A két testvér példázata

A velünk született képességek

A TITKOLÓZÓ FIÚ ÉS AZ Ő KIS KARDJA (MAGYAR NÉPMESE)

Egyszer volt, hol nem volt egy kis falu, abban a faluban egy özvegyasszony, és az özvegyasszonynak egy szép kisfia, akinek az arcán rózsa nyílt. Ennek a kisfiúnak a bal oldalán, alighogy világra jött, egy kardhüvely termett. Amint a kisfiú nőtt, úgy nőtt vele együtt a kardtok is. Ugyanazon a napon, amikor a fiú született, kinőtt a kertben egy kardhegy. Épp úgy nőtt a kardhegy, mint a kardhüvely. A kisfiú már egyéves korában megtalálta a kardot, és belepróbálta a tokba, és remekül beleillett. A kardnak

az volt a tulajdonsága, hogy a fiún kívül mindenkit megsebzett, aki meg akarta fogni.

A fiúnak volt egy álma, de még az anyjának sem mondta el, hogy mi volt az. Édesanyja sehogy sem tudta kiszedni belőle, még veréssel sem. A fiú pedig ott sírdogált a kertben.

Egyszer a király ment arra a hintójával, meghallotta a sírást, odahívatta a gyereket. Megkérdezte a király, hogy akar-e vele menni, mert a fiávé fogadná.

– Elmennék én, ha anyám engedne – válaszolta a fiú. Elkérték az anyától, aki elengedte gyermekét, hogy a királlyal a palotában éljen.

Mikor már együtt utaztak a hintóban, a király megkérdezte a fiút, hogy miért sírt.

– Azért, mert anyám nagyon megvert.

– Hát miért vert meg?

– Mert volt egy álmom, de nem akartam még neki sem elmondani.

Erre megvert.

– Miért nem mondtad el?

– Nem mondom el, amíg be nem teljesedik.

– Nekem sem mondd el?

– Nem én, senkinek.

– Majd elmondod, ha hazaértünk.

Három nap múlva a király városába érkeztek. Megörült a királyné és a három leánya a fiúnak. De a király figyelmeztette őket, hogy ne szeressek úgy, mert titkot rejteget, és senkinek sem akarja elmondani. Megpróbálták belőle kiszedni a titkát, de a fiú hajthatatlan volt, így a végén azt mondták, hogy ilyen makacs gyerek nem való a királyi palotába.

A szolgák elvitték a fiút oda, ahol ők laktak, és tizenhét éves koráig ott lakott. Amikor a király legkisebb lánya eladósorba került, meghallotta, hogy milyen szép legény lett a fiúból, ezért elment hozzá, és azt mondta neki:

– Ha elmondod nekem a titkodat, feleségül megyek hozzád. – De a fiú hajthatatlan volt. Úgyhogy a legkisebb királykisasszony sírva tért vissza a palotába. Feldühödött ezen a király, és azt mondta, ha ezer lelke van is a legénynek, meg kell halnia.

Már épp fel is akasztották volna, amikor sietve megérkezett a magyar király, kegyelmet kért a fiúnak, és azt mondta, hogy az ő hajnalcsillag szépségű lányának biztos elmondja majd a titkát.

A magyar király és a legény néhány nap alatt Budára értek. A magyar királylánynak tetszett a legény. Kérdezte is az apját, hogy tündérországból hozta talán a fiút, mire az apja:

– Nem tündérországból, hanem az akasztófa alól.

A legényt a kerti házba költöztette a király, ahol könyvekkel tölthette az idejét. Aztán elment hozzá a magyar királylány, de bármit tett, neki sem mondta el a legény a titkát. Úgyhogy a királylány sírva ment vissza a palotába. Ezt látva a király odahívatta az összes kőművest, és építtetett egy tornyot, ahová befalaztatta a titkolózó legényt. Az éhen is halt volna, ha a királylány nem kérte volna meg az egyik kőművest, hogy hagyjon akkora rést egy nem látható helyen, hogy azon keresztül etetni tudja a legényt. Úgyhogy a királylány nem hagyta éhen vagy szomjan halni. Napon-ta háromszor is meglátogatta, még könyveket is vitt neki.

Történt egyszer, hogy a török szultán levelet írt a magyar királynak. A levél mellé három darab nádát. A levélben pedig az állt, hogy ha a magyar király nem tudja megmondani, hogy a három nád közül melyik volt a gyökérhez legközelebb, melyik volt a közepe, és melyik a legvége, akkor háborút fog indítani ellene.

Búsult a magyar király, mert nem tudta a rejtvényt magától megoldani. Elmondta a királylány a titkolózó fiúnak, hogy miért búsul az apja. A fiú azonban megoldotta a rejtvényt: langyos vízbe kell tenni őket, és amelyik a gyökérénél volt, az a legalján marad, amelyik a közepén volt, az lebeg, de nem jön a felszínre, és amelyik feljön a felszínre, az volt a teteje. Megjelölték a nádakat, és leírták hozzá a magyarázatot, így a török szultán nem támadta meg az országot. A szultán próbálkozott még nehezebb rejtvényvel, de a befalazott fiú azt is kitalálta.

A szultánnak volt egy boszorkány nénje, attól kért tanácsot, mitévő legyen, hogy Magyarországot kezére keríthesse. A boszorkány elmondta neki, hogy van ott egy legény, akinek az anyja igen szegény asszony volt, de aki még a magyarok királya lesz, míg őt meg nem öleti, addig hiába fáj a foga Magyarországra.

Ekkor újra levelet írt a török szultán a magyar királynak, hogy azt a legényt, aki nála él, küldje el hozzá, vagy különben hadat üzen neki.

A király maga elé hívatta a legényt, és szomorúan adta át neki a levelet. De a titkolózó legény ezt mondta:

– Nem félek én a kopasz kutyától. Nincs egyébre szükség, csak két ikerfiúra, akik teljesen egyformák. Én olyan álarcot festek, hogy mindhárman egyformák legyünk.

Találtak ikreket, akik semmiben sem különböztek, a legény pedig festett magának álarcot, így indultak el a szultánhoz.

Mikor a török uralkodó palotájába értek, egyszerre köszöntek, egyszerre hajoltak meg. A szultán kérdésére egyszerre feleltek. Az ételt egyszerre vették magukhoz. A szultán nem tudott köztük különbséget tenni, de a boszorkány igen, és ezt mondta:

– Reggel majd meglátod, melyik legény az, akit meg akarsz öletni.

A három fiú egy ágyban aludt, de a boszorkány belopózott hozzájuk, és levágott a titkolózó fiú gallérjából egy darabot. Reggel a titkolózó fiú észrevette, hogy hiányzik a gallérjából egy darab, ezért a másik kettő gallérjából is levágott ugyanannyit. Mikor a szultán reggelizni hívta a legényeket, a boszorkány nem tudta megmondani, hogy melyik a titkolózó fiú. Így hát reggelizés után a legények visszatértek Magyarországra.

Ezután a török szultán azt kérte levélben a magyar királytól, hogy a legényt egyedül küldje el. A legény azt mondta:

– Indulok holnap, és egy esztendő múlva egymáséi leszünk.

Elment a titkolózó legény a szultánhoz, a palota udvarán összetalálkozott a boszorkánnyal, aki odasúgta:

– Most jöttél utoljára szép Törökországba.

Mikor a szultáni palota küszöbén átlépett, tizenöt fegyveres török állt ki vele szemben, de kiugrott a fiú karja a hüvelyéből, és mindet elkergette. Éjszaka a boszorkány megpróbálta ellopni a legény kardját, de az lecsapta a boszorkány vasorrát. Ekkor a szultán egy egész sereget állított ki ellene, de a kard gyorsan forgott a legény körül, és az összes törököt elkergette.

A legény visszatért Magyarországra, a király átadta neki a koronáját, hogy vezesse ő az országot. Ezután a legény elment az anyjához, és ezt mondta neki:

– No, édesanyám, most már elmondom, mit álmodtam. Azt, hogy belőlem magyar király lesz. Álmom beteljesedett. Azért nem mondtam el neked az álmodat, mert te elmondtad volna a királynak, és az a vesztetre tört volna. Áldjon az ég, hogy megvertél, mert ha nem versz meg, a király el nem vitt volna, ha el nem visz, felakasztani sem akart volna,

s ha felakasztani sem akar, akkor a másik király magához nem vett volna. De most elmegyek házasodni.

Úgy is lett, feleségül vette a magyar király lányát. Most is él, ha meg nem halt.

VELÜNK SZÜLETETT KÉPESSÉG

Egy vicc így tanít a velünk született képességről: két fiatal hal úszik lefelé a folyón. Szembejön velük egy öreg hal, elúszik mellettük, és odaszól nekik: „Jó reggelt, fiúk! Na, milyen a víz?” A fiatalok rámosolyognak, és úsznak tovább. Pár perccel később az egyik odafordul a másikhoz: „Te, mi az a víz?” Sokan úgy élik az életüket, hogy fogalmuk sincs arról, hogy milyen velük született képességük van.

A mesében a fiú egy kardhüvellyel az oldalán születik, és hamar meg is találja hozzá a kardot házuk kertjében. Azt hinnénk, hogy ezzel a karddal lesznek majd a bonyodalmak, de nem. Ez a kard mindössze egyszer kerül elő a mesében. De jelképként végig ott van: a kard férfias, maszkulin jelkép. A mese fiú főszereplőjéhez mi más illene? Ugyanakkor a velünk született képességek jelképe is. Figyelemre méltó, hogy a mese – jelképek használatával – hogyan mondja el a hallgatóinak azt, amit mi ezekben az évtizedekben a fejlődéslelektannak köszönhetően fedezünk fel újra.

Egy általános iskolában az elsősök osztályában vagyunk, év eleje van, elkezdődik az oktatás. A tanár felfigyel egy kislányra, aki hátul ül, és nem azt csinálja, amit a tanár kér, hanem rajzol. A tanár megkérdezi:

- Mít csinálsz? – Mire a kislány:
- Lerajzolom Istent.
- De Isten láthatatlan!
- Várj, mindjárt meglátod.

Ilyen kreativitással kezdünk bele a tanulmányainkba. Hová lesz később?

A legtöbb oktatási rendszer nem számol azzal, hogy életünk egyedi, hogy mindenki maga alakítja a sorsát, és folyton változó körülmények között egy folyamatban bontakozik ki. Az oktatási rendszerek többsége elfojtja a kreativitást, és azon téves feltevés köré szerveződik, hogy az élet lineáris és kiszámítható. Az általánosan elterjedt felfogás alapján, ha meghatározott tantárgyakat tanulunk egy előre kialakított tanrend szerint, és aztán letesszük a vizsgákat, attól fogva életünk kellemes mederbe terelődik. De csak akkor, ha így teszünk!

Nos, lehet, hogy így is sikerülhet; attól függ, mennyire vagyunk biztosak abban, hogy mit szeretnénk csinálni. Olykor azonban ez az elképzelés csődöt mond. Sok esetben nincs közvetlen összefüggés aközött, hogy mit tanultunk, és aközött, hogy utána mivel foglalkozunk, vagy milyen életünk lesz.

A mese egyáltalán nem azt mondja el, hogy az élet lineáris lenne, épp ellenkezőleg. A fiút elviszi a király, bekerül a palotába, a királyi udvarba, de onnan a szolgák házába száműzik, majd a vesztőhelyre viszik, onnan egy másik király palotájába kerül, ahonnan egy befalazott toronyba zárják, és a végén az egész török sereg ellen kell helytállnia, és csak ezután visszatérve ér úgymond célba az élete.

A KARD

A legrégebb ismert ősmagyar, illetve hun monda az Isten kardja. A hunok valószínűleg már ott, a szkíta pusztákon ismerték meg és építették be a maguk műveltségébe ezt a mondát. Arany János írja *Naiv eposzunk* című tanulmányában, hogy a népmese, e prózai előadású költemény nem regénye a népnek, hanem valóságos eposza, a monda pedig a nép története. Ez a túlságosan éles határvonal a mese és a monda között a valóságban teljesen elmosódott: az ősi mondák mesék formájában élnek tovább mindmáig. Így a háromezer-ötszáz éves szkíta monda tovább él magyar mesében, amely Erdélyi János magyar népköltészeti gyűjteménye által vált ismeretessé az irodalomban. A mese úgy indul, mint az ősi patriarkális királyságok története, mint akár Targitaosz szkíta fejedelem, Temudzsin mongol ifjú vagy Kalev észet vezéré: puritán egyszerűségbe, szegénységbe születik bele a tüzes arcú kisfiú.

Az észet monda hőisére, Kalevipoegre is gondolhatunk, aki szintén csodálatos kardot kapott a sorstól. Ezt a kardot a Pejpusz-tó varázslója el akarta lopni, míg a hős aludt. Minden bűvös tudományát összeszedve a varázsló végül is elemelte a kardot, de a kard, ez a külön életet élő tárgy a hídon kicsúszott a varázsló hóna alól, és a folyóba ugrott, ahova már nem követte a tolvaj...

Az ősi kovácsisten kultuszának nyomait, az égből ledobott tüzes tárgyak hagyományát őrzi Diószegi Vilmos sámánokról szóló úttörő könyvének története a *küzüngüről*: „Egyik sámán elmondta, hogy egy kivájt kővön tüzes fémlapot talált. Ezt égi ajándéknak tekintette, varázseszköznek használta – azt tartotta: éppen azért van ereje, mert olyan tüzes.”

A mesében a fiú tüzes voltára különös módon utal a mese. Arcán rózsza nyílt, vagyis pirospozsgás volt.

A TALÁNY MEGFEJTŐJE

Ebben a mesében is van egy talány, egy rejtvény, amelyet meg kell fejteni, mert nagy a tét: győzelem vagy bukás.

A hasonlóság József bibliai történetével igen jelentős. Persze van különbség is, de nem döntő: ebben a mesében a király egy levélben kapja meg a rejtvényt, József történetében egy álom szolgáltatja a megoldandó talányt. De mindkét esetben a bebörtönzött fiú tudja csak megfejtetni a feladványt. Még abban is hasonló a titkolózó fiú meséje és a Józsefről szóló bibliai történet, hogy mindketten egy álmuk miatt kerülnek bajba. Mindkét álom igencsak nagyratörő. De míg egyikben az álom elmondása sodorja az álmodót bajba, a másiknál az elhallgatása.

A ROSSZ JÓT EREDMÉNYEZ

A mese utolsó részében a fiú különös gondolatmenetet tár édesanyja elé: bár megverte őt, de mégis ez a verés indítja el az események egész sorát, mely elvezetett oda, hogy a fiúból tényleg magyar király lett. József történetében is hasonló összefoglalást találunk. József a végén arról vall, hogy a testvérei rossz cselekedete, az, hogy bedobták a ciszternába, indította el azt az eseménysort, mely azt eredményezte, hogy őbelőle Egyiptom kormányzója lett. *„Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt, hogy úgy cselekedjék, ahogyan az ma van, és sok nép életét megtartsa.”* (1Móz 50,20)

BESZÉLGETÉST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

1. Mít gondolsz a velünk született képességekről?
2. Van-e tapasztalatod a sajátodról?
3. Van-e tapasztalatod arról, hogy milyen a kreativitás és az oktatás viszonya abban az intézményben, ahová jársz vagy egykor jártál?
4. Mít gondolsz a családot: szüleid, nagyszüleid életútjáról: mennyire voltak ezek lineárisak, vagy mennyire nem?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

1Móz 37– 50 – József története

A szabadság ára és a szolgaság jutalma

A FARKAS ÉS A KUTYA (AISZÓPOSZ MESÉJE)

Volt egyszer egy Farkas, aki sovány volt, és folyton éhes, mert a falu kutyái olyan éberrel vigyáztak a háziállatokra, hogy nem tudott elragadni közülük egyet sem. Tényleg csak csont és bőr volt, és nagyon elszomorodott, ha arra gondolt, mennyire nincs mit ennie.

Egy éjszaka ez a Farkas véletlenül összeakadt egy szép kövér házörző kutyával, aki egy kicsit túl messzire kóborolt otthonról. A Farkas szívesen megette volna ott helyben, de a házikutya elég erősnek tűnt ahhoz, hogy ne adja oda olyan könnyen az életét. Így hát a Farkas nagyon alázatosan szólt a Kutyához, és megdicsérte a szép külsejét.

– Ha akarod, lehetsz te is olyan szép kerekded, mint én – válaszolta a Kutya. – Hagyd el az erdőt, ahol nyomorogsz. Ahol minden falatért keményen meg kell küzdened. Kövesd a példámat, és szépen fogsz boldogulni.

– Mit kell ezért tennem? – kérdezte a Farkas.

– Szinte semmit! – válaszolta a házörző. – Üldözd a botot cipelő embe-
reket, ugasd meg a koldusokat, és hízelegj a háziaknak. Cserébe minden-
féle finomságokat kapsz, csirkecsontot, válogatott húsdarabokat, cukrot,
süteményt, és még sok minden mást is, nem is beszélve a kedves szavak-
ról és simogatásról.

A Farkasnak a képzeletében olyan szép képek jelentek meg az eljövendő boldogságáról, hogy majdnem elsírta magát. De ekkor észrevette, hogy a Kutya nyakán a szőrzet megkopott és a bőr felhorzsolódott.

– Mi az ott a nyakadon?

– Egyáltalán semmi – felelte a Kutya.

– Micsoda!? Semmi!?

– Ó, csak egy apróság!

– De kérlek, mondd el nekem.

– Ja, igen, gondolom a nyakörv nyomát látod, amelyre a lánc van erősítve.

– Micsoda? Egy lánc?! – kiáltotta a Farkas. – Nem mehetsz oda, ahová csak akarsz?

– Nem mindig! De mi a különbség? – kérdezte a Kutya.

– A világon minden a különbség! Engem már egy cseppet sem érdekelnek a ti lakomáitok, és a világ összes zsenge kis báránykáját sem fogadnám el ezért az árért. – És beszaladt a Farkas az erdőbe.

SZOLGASÁG ÉS SZABADSÁG: AISZÓPOSZ ÉLETE

Aiszóposz az i. e. 6. század első felében élt Szamosz szigetén, Xanthosz, majd Iadmon rabszolgájaként, aki végül felszabadította. Kortársa volt Szapphó, a költőnő is. A hagyomány szerint fríg rabszolga volt: alacsony termetű, púpos ember, aki szellemi képességeivel kiemelkedett kortársai közül, s gazdája szabad emberré tette.

Mesemondó tehetségével nagy népszerűsége tette szert, és hamarosan bekapcsolódott a kor politikai életébe is. A hagyomány szerint eljutott Kroiszosz, vagyis Krózus lúd király udvarába, aki diplomáciai feladatokkal különböző utakra küldte. Így jutott el Delphoiba, ott azonban – amint arról Arisztophanész tudósít – összeütközésbe került a helyi papokkal, akik istenkáromlás miatt megölték i. e. 564-ben.

A delphoiak később jóvátétel gyanánt vérdíjat fizettek, amit volt gazdájának unokája kapott meg.

AZ EMBERI ÉLET ALAPKÉRDÉSE – SZABADSÁG VAGY SZOLGASÁG?

Az Ószövetség legfontosabb könyve az Exodus, vagyis a Kivonulás könyve. Arról szól, hogy Mózes vezetésével a héberek elhagyják Egyiptomot, a szolgaság földjét, otthagyják a húsos fazekakat, és elindulnak a szabadság felé, a pusztába. Elutasítják a jómódot, amelyet a szolgálai státuszért cserébe kínálnak, és inkább a szabadságot választják, és a pusztába mennek, még ha ott sokszor nincs is más, amit ehethnének, csak fűrjek és manna.

Ismereteink szerint a legrégebbi irodalmi alkotás a *Gilgames-eposz*. Sumér nyelvű változata több mint négyezer évvel ezelőtt íródott. Ugyanezt a kérdést teszi fel: arról szól, hogy Gilgames Uruk városának vezetője lesz, majd nagyszabású építkezésbe kezd, hogy a város köré védőfalat építtessen. A munkát a település férfijaival végezteti el, de túl könyörtelenül bánik az alattvalóival, akik egyben a munkásai is. Elszakítja őket a feleségeiktől és gyermekeiktől, hogy csak és kizárólag a fal építésével foglalkozzanak. De az emberek panaszkodnak Gilgamesre: „Pusztá helyre hajtja ki népét, éjjel nappal falakat épít, nem lágyítja meg panasz és jaj, anyától fiát elszakítja, s még a jegyeseket is elszakítja egymástól.”

Gilgames azoknak a vezetőknek az őstípusa, akik úgy vélik, hogy az alattvalóknak az a kötelességük, hogy feláldozzák uralkodójukért, mai terminológiával mondhatnánk „munkaadójukért” a szabadságukat. Feladják érte emberi kapcsolataikat, melyek csak hátráltatják a munkát, csökkentik a hatékonyságot, és ha az emberek kevesebbet lennének a családjukkal, és nem ápolnák baráti kapcsolataikat, akkor sokkal produktívabbak lehetnének, gyorsabban épülhetne a fal, és nagyobb lehetne a teljesítmény.

Az ókori keleti költészet legfontosabb eposza, a *Gilgames-eposz* már észlelte ezt a problémát, és megoldást is próbált rá keresni, mégpedig abban, hogy Gilgames felfedezi az emberi kapcsolatok és ezen belül a barátság értékét, és saját példáján bizonyítja be, hogy messze nagyobb hatékonyságra képes az ember akkor, ha van barátja, mint akkor, ha nincs.

A Gilgames történetében kibontakozó konfliktus hasonló Mózeséhez és népéhez. A fáraó csak a nagyszabású egyiptomi építkezésekhez szükséges munkaerőt lát a héber népben. A kezek nem szabadok, le vannak foglalva a gigantikus építkezések számára. Ez a kényszermunka megalázó, lealjasító, és az ellene való szükségszerű lázadást is megőrökíti a Biblia. Így ismerjük meg a felnőtt Mózeset mint egy helyi, egyszemélyes lázadás elszigetelt alakját. A mezopotámiai eposzhoz képest a Mózesről szóló bibliai könyvek másféle megoldásról szólnak: nem a fáraó, vagyis a kényszermunka elrendelője szemléletének megváltoztatásáról, nem helyi reformokról, hanem egy Isten által eltervezett, teljesen új kezdetről, egy „kivonulásról”, amely gyökeresen szakít minden addigival, és a szabadság tágas terére, hűs levegőjére vezet, Isten hívására.

A SZABADSÁG ÉS FÜGGETLENSÉG ELKÖTELEZETTJE, HENRY DAVID THOREAU

Thoreau nem volt remete, ahogy tévesen sokan gondolják róla. Aktív társadalmi életet élt. Napi szinten foglalkozott a politikával. Ellenezte a mexikói háborút. Ennek logikus következményeként 1846-ban nem volt hajlandó megfizetni az adót, így tiltakozott a rabszolgaság és a mexikói háború ellen. Egy éjszakára bebörtönözték, de másnap egy rokon kifizette az adóját, és így felmentették.

Thoreau előadást tartott a kormányzattal szembeni ellenállásáról. Később a gondolatait egy esszéjében véglegesítette, amely végül *A polgári engedetlenség iránti kötelességről* címet kapta.

Thoreau belevágott egy kísérletbe, önként vállalt elvonulásként 1845. július 4-én egy saját maga által épített kunyhóban kezdett el élni, amelyet egy barátja tulajdonában levő földterületen épített fel az erdőben, nem messze a Walden-tó partjától és körülbelül 2,5 km-re a családi otthonától. Itt 1847. szeptember 6-ig élt. Szándéka az volt, hogy minden felesleges civilizációs instrumentumtól megtisztulva, azoktól szabadon az élet lényegét ragadhasssa meg. Ennek az időszaknak a tapasztalatait írta meg a *Walden* című könyvében:

„Azért mentem ki az erdőre, mert nyíltan szemtől szembe akartam kerülni az élet alapvető tényeivel, s kitapasztalni, mit tanulhatok az életből, nehogy majd halálom óráján dőbbsjek rá, hogy nem is éltem. Nem akartam magamat áltatni, s olyasmit élni, ami nem élet, hiszen az élet oly drága kincs; de rezignálni sem akartam, hacsak nem elkerülhetetlenül szükséges. Mélyen akartam merülni az életbe, kiszívni csontja velejét, olyan erőteljesen, spártai módra akartam élni, hogy megfutamodásra kényszerítsem mindazt, ami nem élet; széles rendet akartam vágni, és alacsony tarlót hagyni, sarokba akartam szorítani az életet, ízekre szedni és kivizsgálni; és ha aljasnak bizonyul, akkor ám ismerjem ki teljes, eredendő aljasságát, s ám tudassam ezt az egész világgal; de ha fenséges, hadd ismerjem ki tapasztalatommal, s adhassak róla hiteles leírást legközelebbi kiruccanásomon.”²

„A legrosszabb, ha magad vagy a magad hajcsára! És még arról beszélünk, hogy az emberben isteni lélek lakozik? Nézd meg a szekeres gazdát az országúton, aki éjjel és nappal a vásárba igyekezik: hol villan föl benne az isteni szikra? Legmagasztosabb kötelessége, hogy lovait etesse-itassa. Mit számít neki az ember volta, a szállítási érdekeihez képest? Hiszen Vagyon Uraságért hajszolja magát! Hol látsz benne valami istenit, valami halhatatlant? Nézd csak, hogy ügyeskedik és hízeleg, milyen aggodalomban tölti napjait, hiszen se nem isteni, se nem halhatatlan, hanem foglya és rabszolgája önnönmagáról alkotott véleményének, cselekedeteivel nyert hírnevének. A közvélemény gyenge zsarnok a magunk véleményéhez hasonlítva. Az ember sorsát az pecsételi, vagy inkább: az mutatja meg, hogy miképpen vélekedik önmagáról. [...]

2 THOREAU, Henry David: *Walden. A polgári engedetlenség iránti kötelességről*. Ford. Szöllösy Klára. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2015. 46. o.

Ha megnézzük, hogy a katekizmus kifejezésével élve, mi az ember legfőbb célja, s mik az élet igazi kellékei és nélkülözhetetlen szükségletei, úgy tetszik, mintha az ember szántszándékkal választotta volna az élet legelterjedtebb módját, mert ezt jobbnak vélte bármi másnál. De nem: a legtöbben őszintén és szentül hiszik, hogy nincs választásuk. Némely egészséges és éber természetűek azonban még emlékeznek rá, hogy a nap felhőtlen tisztaságban kelt fel. Sosem késő, hogy feladjuk előítéleteinket. Cselekvés, gondolkodás semmilyen módozatát nem szabad vizsgálatlanul elfogadnunk, akármilyen ősi. Amit ma mindenki igaznak szajkóz, vagy hallgatagon elfogad igaznak, arról holnap kitudódhat, hogy hamis.”³

HEINRICH BÖLL: BESZÉLGETÉS A TENERPARTON

A tengerparton szegényesen öltözött ember fekszik egy halászbárkában, és szunyókál. Mellette áll egy elegánsan öltözött turista, és éppen színes filmet fűz a fényképezőgépebe, hogy megörökítse az idilli képet, a kék eget, a békésen tarajozó, fehér hullámokkal barázdált zöld tengert, a fekete bárkát, a halász piros sapkáját. Katt! Még egy kattanás, és – mivel az Isten a hármasságot szereti – biztonság kedvéért harmadszor is: katt! Az idegen, csattanó zajra a halász felriad, feltápászkodik, álmosan cigarettát keres, az udvarias jóindulattal eltelt turista azonban megelőzi, és maga nyújt feléje egy csomag cigarettát. Szemlátomást beszélgetésbe akar egyyedni vele.

– Ma gazdag fogás várja, ugye?

A halász a fejét rázza.

– De azt hallottam, hogy ilyen időben jó a kapás!

A halász bólint.

– No, és nem fut ki a tengerre?

A halász a fejét csóválja. A turista levertnek látszik.

– Talán rosszul érzi magát?

A halász a taglejtések nyelvéről végül áttér a normális beszédre.

– Nagyszerűen érzem magam – mondja. – Soha életemben nem éreztem magam ilyen jól.

Feláll és kinyújtózik, mintha atlétaszerű testalkatáról szeretne bizonyosságot tenni.

3 Uo. 6. o.

– Egyszerűen fantasztikusan jól érzem magam!

A turista arca egyre szomorúbb lesz, és már nem tudja elfojtani kérését, amely úgyszólván a szívéből fakad:

– De akkor miért nem megy ki a tengerre?

– Mert ma reggel már kint jártam.

– És jó fogás volt?

– Olyan jó, hogy most már nincs miért még egyszer kimennem. Négy homárt, két tucát makrélát fogtam...

A halász végre teljesen felébred, beszédesebb lesz, és megnyugtatólag veregeti a turista vállát, akinek gondterhelt arckifejezését az alaptalan, de megható bánat jelének tartja.

– Még holnapra és holnaputánra is futja –, jelenti ki, hogy végképp levegye a terhet az idegen válláról. – Nem akar rágyújtani az én cigaretámra?

– Köszönöm.

A cigaretta a szájban, megint katt! A turista fejét csóválva letelepszik a csónak szélére, fényképezőgépét maga mellé teszi – most szüksége van arra, hogy mindkét keze szabad legyen, mert kellő nyomatókat akar adni beszédének.

– Nem szeretnék beavatkozni személyes ügyeibe – kezdi –, csak hát képzelje el, hogy ma másodszor, harmadszor, sőt talán negyedszer is kifut a tengerre, és akkor három, négy, öt, sőt talán tíz tucát makrélát fogna... Képzelje csak el!

A halász bólint.

– És nemcsak ma, hanem holnap, holnapután is – folytatja a turista –, egyszóval mindennap, ha szerencsés napnak bizonyul, kétszer, háromszor, sőt talán négyszer is kifutna a tengerre... El tudja képzelni, hogy akkor mi lesz?

A halász a fejét rázza.

– Legfeljebb egy év múlva motort vásárolhat, két év múlva újabb bárkája lesz, három-négy év múlva pedig bizonyára vásárolhat két csónakot, és azzal aztán még többet fogna – egy szép napon pedig két motorhajója lenne, és... – a lelkesedéstől egy pillanatra elakad a turista hangja. – Kis hűtőházat épít, esetleg füstölőt is, aztán meg konzervgyárat, saját helikopterre tesz szert, hogy a levegőből figyelhesse a halvonulást és rádióan utasíthassa a motorhajóit. Aztán engedélyt szerez, halvendéglőt

nyit, és saját maga közvetítő nélkül exportálná a homárjait egyenesen Párizsba... És akkor...

A lelkesedéstől megint elszorul a turista lélegzete: a fejét rázza, szinte megfélekedzik szabadságának örömeiről, lelke mélyén szomorkodik, és úgy nézi a békésen gördülő hullámokat, melyek között a ki nem fogott hal bukfeneczik.

– Akkor... – mondja, de az izgalom még mindig megbénítja.

A halász megveregeti a vállát, mint ahogy a gyermekét szokás, akinek a torkán akadt valami.

– Akkor mi lesz? – kérdezi halkán.

– Akkor – mondja halk elragadtatással az idegen –, akkor leülhet ide a partra, szunyókálni a verőfényben, és nézheti ezt a gyönyörű tengert.

– De én most is ezt teszem! – válaszol a halász. – Nyugodtan üldögélek a parton, és bóbiskolok. Csak a maga kattogása zavart meg...

A turista töprengve távozik a parttól. A munkára gondol, amelyet mindig eszköznek tartott ahhoz, hogy egy szép napon megszerzi magának azt a lehetőséget, hogy többé ne kelljen dolgoznia. Arcán most nyoma sincs az együttérzésnek a szegényesen öltözött halász iránt – csak egy kis irigység látszik rajta.

Fordította Spiró György

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A BESZÉLGETÉSHEZ

1. Tart-e a családotd kutyát? Ha igen, jellemezd a társaidnak a házi-kedvenceteket!
2. Volt-e valaha olyan vágyad, hogy elszöksz otthonról?
3. Ha egy lakatlan szigetre kitennének, és előtte eldönthetnéd, hogy mi az a hét dolog, amit magaddal vihetsz, mik lennének azok?
4. Milyen esetben döntenél úgy, hogy megtagadnád a kormánynak az engedelmisséget?
5. Hogyan határoznád meg, hogy mik a felesleges luxuscikkek?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

Mt 6,25–34 – Isten gondviselése

Az eltérített halálos járvány

A FEHÉR EMBER AJÁNDÉKA, A FEKETE HIMLŐ (KAJOVA INDIÁN MESE)

A kajova indiánok szerint a világot Saynday teremtette, és amikor Saynday újra eljött a világba, azt látta, hogy a világ, amelyet alkotott, igencsak megváltozott. A bölények helyett marhacsordák legeltek a füves legelőkön. A folyók, melyekben korábban kristálytisztá víz hömpölygött, most zavarosak voltak a kosztól. Megváltoztak az otthonok is, nem indiánok által használt sátrak magasodtak a kék ég felé, hanem az Európából érkező telepesek vályogkunyhói terpeszkedtek a domboldalakon és a patakok mentén.

Lejárt az én időm, ezt gondolta magában Saynday. A világ, mely az enyém volt, nincs többé. A népem, a kajovák hamarosan kerítés mögé lesznek zárva, mint a marhák, és nem tudnak onnan kitörni, mert a szögdrót beletép a húsukba. Nem tudom többé segíteni a népemet azzal, hogy velük maradok. Eljött az idő, hogy elhagyjam ezt a megváltozott világot.

Ahogy haladt keresztül a prérin, egy fekete folt jött szembe vele, keletről jött és lassan mozgott. Különös – gondolta Saynday –, keletről jön, az a születés és az új élet helye. A dolgok, melyek keletről jöttek, gyorsan elértek az emberekhez. De ez a dolog lassan jön, mint a halál egy öregember számára. Kíváncsi vagyok, mi lehet ez.

Így összezavarodva Saynday elkezdett keletre menni. És ahogy ment, a folt elkezdett nőni. Ahogy egyre közelebb ért, azt látta, hogy egy ember az fekete lovon. A ló azonban vörös port fújt ki az orrlyukain. Ez pedig vörösre pöttyözte a ruháját, és az angyal látta, hogy a lovas arca tele van förtelmes sebekkel.

Az idegen leszállt a lóról, és odaállt Saynday elé.

– Ki vagy te? – Kérdezte Sayndaytól.

– Én Saynday vagyok, a kajova nép öregapja. És az vagyok, aki mindig eljön, ha kell – felelte.

– Sosem hallottam rólad, és a kajova népről sem. Kik ők? – kérdezte az idegen.

– A kajova az én népem – felelte Saynday, és büszkén kihúzta magát.

– De ki vagy te?

– Én vagyok a fekete himlő – felelte az idegen.

– Sosem hallottam rólad – felelte Saynday. – Honnan jöttél, és mit akarsz tenni?

– Egészen a messzi keletről jöttem – válaszolta a lovas. – Mindig a fehér emberrel vagyok, ahogy te a kajova néppel; van, amikor megelőzőm őket, és van, amikor mögöttük kullogok. De mindig a társuk vagyok, és megtalálhatsz a házaikban és a telepeiken.

– Mit fogsz tenni most? – kérdezte Saynday.

– Halált hozok – válaszolta a lovas. – A leheletem olyan, mint a kora tavaszi idő, amely a kezdődő rügyeket lefagyasztja. Az asszonyok, akik oly szépek, ha rám néznek, olyan rútak lesznek, mint a halál. A férfiakra nemcsak halált hozok, hanem elpusztítom a gyerekeiket is és megvakítom az asszonyaikat. Még a legerősebbek is térdet fognak hajtani előttem. Bármely nép, mely meglát engem, soha többé nem lesz olyan, mint azelőtt – mondta a fekete himlő, és rejtélyesen kuncogott mély hangján. Majd felemelte a karját, hogy letörölje az arcáról az út porát, és Saynday láthatta a mély sebeket, amelyek eltorzították az arcát.

Saynday egy pillanatra lecsukta a szemét, hogy ne is lássa, majd újra kinyitotta, és ezt kérdezte:

– És mindenkivel ez fog történni, akit csak meglátogatsz?

– Mindenkivel! – felelte a lovas. – Ez fog történni a te népeddel is. Hol is élnek ők? Vigyél el engem oda, és én majd megfertőzőm őket, de ha nem viszel el engem hozzájuk, akkor rád lehelek, és hamarabb meghalsz, mint a nagyapád.

De a lovas egyelőre nem lehelt rá Sayndayra, és nem szabadult reá a halál, mely körülvette őt.

– Az én kajova népem csekély számú és szegény – mondta Saynday.

– Nem érdemes rájuk vesztegetned az idődet és a fáradságodat!

– Ó, van elég időm, és nem kerülök bajba, ha nem végzek elég gyorsan – válaszolta a lovas. – Még ha csak egy embert is sikerül megfertőzőnöm, azt is számon tartom!

Erre Saynday:

– Ó, ebben hasonlítasz a kajova népemre, ha megérintik az ellenségüket, az már tennék számít!

– Nekem nincsenek ellenségeim! – mondta a Feketehimlő. – Lehet férfi, nő vagy gyerek, az ember minden fajtáját szeretem, és elhozom számára a halált. De bizony számon tartom azokat, akiket elpusztítottam. Ahogy ti, emberek is számon tartotok mindent: mennyi lett a termés,

mennyi háziállatotok van, vagy mennyi csecsemő született, hány élő és hány halott van. A te néped is ugyanezt teszi? – tette fel végül a kérdést Sayndaynek.

– Nem, ők csak az ellenségeiket veszik számba, akiken ütést számolnak. Ők nem számolják az élőket, hiszen az emberek nem marhák, ahogy az asszonyok és a gyerekek sem.

– Akkor honnan tudod, hogy a te néped kicsi és szegény? – vonta kérdőre a fekete himlő Sayndayt.

– Hát azt bárki láthatja – válaszolta Saynday. – Nézd meg a kajova táborát, és láthatod, milyen kicsi. Mi nem hasonlítunk a pauni népre. Nekik nagy házaik vannak, félig a földben, ott lent a folyó mellett, és minden ház telis-tele van emberekkel.

– Hm, azt szeretem – állapította meg a fekete himlő. – Akkor tudom a legjobb munkát végezni, ha az emberek összezsúfolva vannak egy helyen.

– Hát akkor a paunik tetszenének neked – biztatta Saynday. – Ők az egyik olyan nép, mely majdnem kiirtotta a kajovákat. Ezért vagyunk mi oly kevesen és olyan szegények. Ezért ha csak meglátunk egy idegent, menekülünk előle, hátha egy pauni.

– Azt feltételezem, hogy a paunik sosem menekülnek el – mosolygott gúnyosan a fekete himlő.

– Nem, ha nem akarnak – válaszolta Saynday. – A paunik gazdagok. Halomban állnak náluk a takarókötegek, van egy csomó főzőedényük és ágyuk, és ezeket mind ott tartják azokban a félig földbe ásott házakban. A paunik nem tudnak elmenekülni, mert nem hagyhatják ott a javaikat.

– Miért meséltél nekem arról, hogyan élnek? – kérdezte a fekete himlő elgondolkodva.

– Arra vannak! – mondta Saynday, és az állával észak felé bökött.

– És tényleg gazdagok, és zsúfolt házakban laknak, és tele vannak takarókkal, melyek alá bebújnak? – kérdezett vissza a fekete himlő.

– Igen, valóban ilyenek ezek a paunik – mondta Saynday könnyeden, mert egyre jobban kezdte magát érezni. A halál szaga már nem volt olyan erős.

– Úgy gondolom, először elmegyek meglátogatni a paunikat – jelentette ki a fekete himlő. – És később pedig majd elmegyek a kajova táborba is.

– Jó, tegyél így! – javasolta Saynday. – Menj, látogasd meg a paunikat, és ha majd kifáradtál attól a sok munkától, amit ott fogsz elvégezni, akkor gyere el az én szegény népemhez. Ők pedig mindent megtesznek majd a kedvedért!

– Jó! – mondta a fekete himlő. Majd felemelte a kantárt, és megrántotta, hogy lova felébredjen. – Szólj a népednek, hogy amikor jövök, felkészülve várjanak. Mondd meg nekik, hogy vigyék el a táborukból a tüzeiket. A tűz az egyetlen egy dolog az egész világon, amelytől félek. Ez az egyetlen dolog a teremtett világon, amely képes engem elpusztítani.

Saynday nézte, ahogy a fekete himlő és halott lova elindul észak felé, egyre messzebb a kajova nép területétől. Aztán elővette a kovakövet és az acélját, és felgyújtotta a lábánál növekvő magas prérifüvet. A szél pedig felkapta a tüzet, és vitte tovább, hogy körbevegye a tűz a kajova tábort.

– Talán ezzel csak teszek valami jót az én népemmel! – mondta magában Saynday, és egyre jobban érezte magát.

Így volt, így van, így lesz ez ezen a szép napon is.

A KULTÚRHÉROSZOK MESÉI

Az észak-amerikai bennszülött népek körében megfigyelhető, hogy meséikben gyakori szereplő egy olyan személy, aki hősi cselekedetekkel, esetleg heroikus közdelem árán teremti meg népe számára a megélhetést biztosító körülményeket. Ez akár a világ teremtését is magában foglalhatja. De leginkább arra ad magyarázatot, hogy az egyes dolgok miért olyanok, amilyenek: például hogy a hiúznak miért van bojt a fülén, vagy a varjúnak miért olyan csúnya károgó a hangja. Ezeket a figurákat összefoglaló néven kultúrhéroszoknak nevezi a kultúrantropológia.

A MESE FŐ JELLEMZŐI

A *fehér ember ajándéka* című mesében Saynday, a kajova indiánok kultúrhérosa rezignáltan tapasztalja, hogy a világ mennyire megváltozott. Már éppen távozni készül, arra gondolván, hogy úgysem tud már ebben a megváltozott világban népen segíteni, amikor meglátja a távolból, mégpedig keletről közeledő pontot.

A lemondóan és belenyugvóan viselkedő kultúrhérosz magatartása a beszélgetés során megváltozik, amikor rájön, hogy milyen nagy veszélyben van a népe. Az addigi tehetetlenségérzést felváltja a leplezett aggodalom és a könnyed stílus, mely valójában az elterelést szolgálja, és a féltő

szeretet leleményes és furfangos megnyilvánulásait ismerhetjük fel benne. A beszélgetés során kiderül Saynday szellemi fölénye a kissé együgyűnek bizonyuló, megszemélyesített fekete himlő felett.

A drámai és feszült helyzet ellenére megmosolyogjuk a fekete himlő ostobaságát, és felszabadultan nevetünk azon, ahogy Saynday bolondot csinál belőle.

Ezeket a jellemzőket összegezve *A fehér ember ajándéka, a fekete himlő* című mese minden egyszerűsége mellett képes a megszabadulás élményét nyújtani: a mese hallgatói kinevetik a halált és a borzalmat. Mi, akik magunk is Saynday védenecinek gondolhatjuk magunkat, átéljük, hogy számítunk, hogy a lemondáson és tehetetlenségen lehet győzedelmeskedni, és a legreménytelenebbnek hitt helyzetben is velünk van leleményes gondviselőnk.

AZ ALKUDOZÁS

A bibliai történetek között találunk olyat, amelyben a bibliai szereplő alkudozásba kezd Istennel. A legismertebb ilyen történet, amikor Ábrahám alkudozni kezd Sodoma városáért.

Ábrahám azzal kezdi a beszélgetést, hogy megkérdezi: „*Elpusztítod-e az igazat a bűnössel együtt?*” De mielőtt Isten válaszolhatna, Ábrahám már folytatja is: „*Hátha van ötven igaz ember abban a városban? Akkor is elpusztítod, és nem bocsátasz meg annak a helynek...?*”

Ám Ábrahám ennél is tovább megy, és amellet érvet, hogy Isten ilyet nem tesz: „*Távol legyen tőled, hogy ilyet tégy, hogy megöld az igazat a bűnössel együtt. Hogy úgy járjon az igaz is, mint a bűnös.*” Arra apellál, hogy az egész föld bírójához méltatlan lenne egy ilyen tett. Isten ezt már nem hagyja válasz nélkül: „*Ha találok Sodoma városában ötven igazat, megkegyelmezek értük az egész helynek.*”

Ábrahám azonban emeli a tétet: mi van akkor, kérdezi, ha ötten kevesebb van? Aztán megy még tovább: hátha csak negyven van... vagy csak harminc, vagy csak húsz. Az utolsó próbálkozásában tíz igazról van szó, de ennél tovább már nem megy. Így is lealkudott negyvenet.

A fehér ember ajándéka című mesében a helyzet fordított. A Teremtő kezd el alkudozni, és próbál rábeszélni. Ez nem egy mindenható, omnipotens isten, hiszen a kereszténység tanai a mese születésének idején még nem voltak általánosan ismertek. A kajovák által ismert „teremtő” tehetetlen a közelgő járvánnyal szemben. Nem parancsol neki, legfeljebb

szellemi fölénye miatt eltéríteni, más irányba, más néphez küldeni tudja, és ha úgy alakul, akkor kiszedi belőle a titkát.

AZ ÓVILÁGBÓL ÉRKEZŐ, PUSZTÍTÓ JÁRVÁNYOK

Amikor Hernando Soto 1540-ben mint első európai konkvisztádor bejárta az USA délkeleti részét, már két éve teljesen kiürült indián városokra akadt, amelyek lakóit járványok pusztították el. A járványokat a tenger partján élő, a spanyolok partra szállása után megfertőződött indiánok hozták magukkal. A spanyolok által hozott mikroorganizmusok hamarabb eljutottak a kontinens belsejébe, mint maguk a spanyolok. Soto még látott néhány sűrűn lakott várost a Mississippi alsó szakasza mentén. De mire 1600 körül odaértek a franciák, addigra a nagy indián városoknak már nyoma sem volt.

Jared Diamond, a *Háborúk, járványok, technikák* című könyv szerzője leírja, hogy amikor fiatal volt, az iskolában nekik még azt tanították, hogy legfeljebb egymillió indián élt Észak-Amerikában. A régészeti ásatások és a legelső európai utazók leírásainak elemzése alapján arra lehet következtetni, hogy ez a szám valójában húszmillió volt. Az indián lakosság pusztulása a Kolumbusz érkezését követő két évszázad alatt 95%-os lehetett.

Ezért az elképesztő népiirtásért az óvilág baktériumai és vírusai voltak a felelősek: a himlő, a kanyaró, az influenza, a tífusz, majd később a torokgyík, a malária, a mumpsz, a szamárköhögés, a pestis, a TBC és a sárgaláz. Ezekre a kórokozókra az Újvilág bennszülöttjeinek sem az immunrendszere, sem a génjei nem voltak felkészülve.

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A BESZÉLGETÉSHEZ

1. Voltál-e már hosszabb ideig beteg, akár csak egy hétig is? Emlékeid szerint változott-e a dolgok fontossági sorrendje számodra ebben az időszakban?
2. Voltak-e félelmeid a koronavírus-járvány kitörésekor? Családod hogyan élte meg?
3. Milyen fontosabb egyezségeket, illetve alkukat kötöttél már életedben?
4. Az emberiség életében – globális szinten – mi az, amiben a leginkább rászorul a segítségre?

5. Az „Ábrahám könyörög Sodomáért” elnevezésű bibliai történet szerint Isten a kevés igaz miatt kegyelmez meg a bűnös sokaságnak. Mennyiben felel meg ez a látásmód szerinted a kereszténység tanításának?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZOK

1Móz 18,22–33; 1Krón 21,1–14 – Dávid a dögvészt választja

Etikai kérdések (nem csak) filmvásznon

Filmek az ifjúsági órán

RÉZ-NAGY ZOLTÁN

Csaló vagy hős?

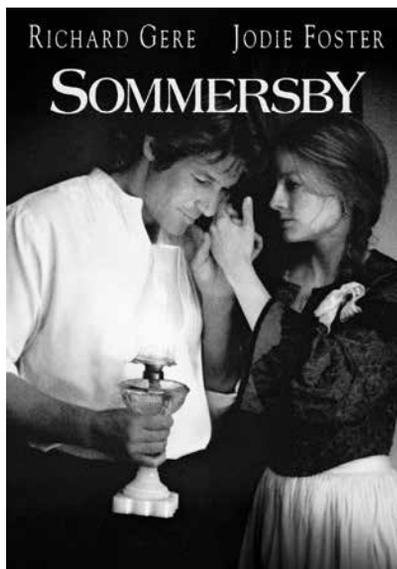
Sommersby (amerika–franciai film, 1993)

Rendező: Jon Amiel

A film egy megtörtént eset alapján készült francia film újrafeldolgozása.

AZ EREDETI TÖRTÉNET

Martin Guerre egy 16. században élt, paraszti származású valós személy volt, aki egy híres csalási per főszereplőjévé vált. A történet központi mozgatórúgójaként az szolgál, hogy miután Guerre váratlanul elhagyta családját és faluját, egy férfi – nevezzük Arnaud de Tilh-nek – Guerre-nek adta ki magát, és a helyébe lépett, megtévesztve mind a falut, mind pedig a feleséget, Bertrande de Rols-t három éven keresztül. Azonban minden próbálkozása ellenére lelepleződött, perbe fogták, és a per során az igazi Martin Guerre újra előkerült, és leleplezte a csalót, akit kivégeztek.

A történetet feldolgozó francia film (*Le retour de Martin Guerre – Martin Guerre visszatér*, 1982) különböző narratív vonalon és szinten mutatja be a történetet. Elsősorban Jean de Coras bíró személyén keresztül, amit a feleség, Betrande vallomása egészít ki, és amelyet a rendező narrációja keretez.

MÁS TÖRTÉNELMI KONTEXTUSBA HELYEZVE

Jon Amiel filmje több ponton eltér a francia változattól, önálló alkotás születik, melyben a leghangsúlyosabbá nem maga a csalás, hanem az autonóm emberként elvállalt elköteleződés válik.

A Jack Sommersby nevű férfi a polgárháborúba megy, ahonnan nem tér vissza, de semmilyen nyom nem marad utána, így az otthon maradt felesége és fia nem tudják, hogy a férfi él-e, vagy meghalt. Majd váratlanul megjelenik egy férfi, aki Sommersbynek vallja magát.

A *Sommersby* című film narratíváját az évszakok járása foglalja keretbe, a háború utáni hideg télből eljutunk az ősziig, amikor is az ál-Jack halálra ítélik és kivégzik. A film nyitójelenetében Richard Gere-t látjuk a téli vidéken vándorolni, körülvéve a halál jelképeivel, mintegy megelőlegezve a történet végkifejletét is. Az ismeretlen férfi a film nyitójelenete után nem sokkal eltemet egy holttestet a kövek alá – talán az igazi Jackét –, majd keresztülétál egy temetőn, a háttérben gyerekek játszanak egy akasztott ember körül. A remény szimbolikusan visszatér tavasszal, amikor is Jack – a régi Jacktól szokatlan módon – földet oszt a felszabadított rabszolgáknak és a falu közösségének. Elindítja dohánytermesztési vállalkozását, Laurel, a feleség pedig állapotos lesz. A nyár a dohánytermesztés üzleti sikerét hozza el, és Sommersby szerencséjének végét is.

Ebben a filmben azonban, ellentétben a francia eredetivel, a néző előtt a film végéig kérdéses, hogy vajon az igazi vagy az imposztor Sommersbyvel állunk-e szemben. Bár a néző figyelmét felkelti, hogy a család kutyája először megugatja visszatérő „gazdáját”, majd hirtelen a rákövetkező éjszaka az állat rejtélyesen kimúlik, vagy amikor a suszter mintát vesz Sommersby lábáról, kiderül, hogy az két számmal kisebb lett „rég lábnál”. Mindenesetre a film karakterábrázolásában kiemeli, hogy Sommersby teljesen megváltozott, jószívú apa és szerető hitves lett, ami korábban nem volt rá jellemző, megszűnt rasszista lenni, esténként Homéroszt olvas, amit a régi Jack sohasem tett.

FORDULÓPONT

A film fordulópontja az a látványos jelenet, amelyben a Ku-Klux-Klan emberei egy éjszaka az egyik felszabadított rabszolgát brutálisan megverik, és Sommersby ajtaja elé dobják, válaszul földosztási kezdeményezésére.

A film végén Jacket elfogják, és bíróság elé állítják egy másik városból származó ember feltételezett meggyilkolásáért, amit az igazi Jack Sommersby állítólagosan elkövetett. Amennyiben bűnösnek találják, Jacknek a halálos ítélettel kell szembenéznie, hacsak be nem vallja, hogy ő nem az „igazi” Jack. A tárgyalás során megpróbálnak fényt deríteni a személyazonosságára, és kideríteni, ki is ő valójában: az „igazi” Jack, vagy csak egy imponzor, aki találkozott az „igazi” Jackkel a börtönben, miután dezertáltak a hadseregből?

A *Sommersby* című filmben a bírósági tárgyalás a film egyik „gyenge pontja”, összehasonlítva a francia eredetivel, ahol is a tárgyalás – Leger Grindon szavaival – valódi látványosság (spectacle), a film drámai csúcspontja.

A *Sommersby*ben ugyanis a tárgyalási jelenet nincs jól felépítve, és inkább egy melodrámára hasonlít, amelyben Jack és Laurel érzelmi dominálnak. A tárgyalás során a vád tanúkat sorakoztat fel, hogy bebizonyítsa, Sommersby csaló, és valójában egy virginiai angoltanár, akit Horace Townsendnek hívnak.

HORACE-BŐL JACK

De aztán jön a tárgyalás talán legizgalmasabb jelenete, amikor az egyik tanú megvádolja Sommersbyt azzal, hogy korábbi városának közösségét elárulva több ezer dollárt sikkasztott el az iskolaszék fejlesztési pénzéből. Sommersby a vádat ügyesen cáfolva kijelenti, hogy a vádló valójában a KKK egyik tagja, és azok között volt, akik Sommersby egyik felszabadított rabszolgáját meglincseltek. A jelenet feszültségét az adja, hogy a bírót egy briliáns fekete színész, James Earl Jones játssza, akinek láthatóan szimpatikus Sommersby magatartása, és szembesíti a KKK-tag tanút tetteivel, aki erre erősen rasszista felkiáltásban tör ki: „Ha a jenkik innen elmentek, te vissza fogsz kerülni a földekre, ahová való vagy!” A bíró csendre inti, és harminc nap börtönfogságra ítéli, amelyet hatvanra emel a férfi zajos ellenkezésére.

A drámai helyzet kibontakozásával Sommersby saját védőügyvédjeként kikérdezi tanúként Laurelt, és rákérdez, miért gondolja Laurel azt, hogy ő nem az „igazi” Jack Sommersby. Laurel válasza érzelmi kitörés: „Mivel én őt soha nem szerettem annyira, mint téged!” A bíró erre magához szólítja Jacket, és rákérdez, valóban akarja-e, hogy Jack Sommersbyként ítéljék el, mert akkor biztos halálos ítélet vár rá. Jack válasza előtt rápillant a fekete bérlőkre, akiknek megígérte, hogy földet ad el, majd Laurelre és a fiára tekint, és végül kijelenti, hogy ő valóban Jack Sommersby. A tárgyalás során végül Jack Sommersbyt bűnösnek találják gyilkosság vádjával, és halálra ítélik.

A halálsoron Laurel meglátogatja, és megkéri, válaszoljon neki egyszer és mindenkorra őszintén: „Te valóban John Sommersby vagy?” Ezután Jack/Horace elmeséli, hogy míg a hadseregből való dezertálás miatt börtönben ült, találkozott egy emberrel, aki teljesen úgy nézett ki, mint ő. A börtön után együtt vándoroltak, míg Townsend meghalt. Jack állítása szerint eltemette őt a kövek alá egy hegytetőn Virginiában. Laurel erre visszakérdezett: „Mármint John Sommersbyt temeted el?” Mire Jack így válaszol: „Én úgy értem, hogy Horace Townsendet temettem el.” Mindezzel Jack/Horace szándékosan választja Sommersby identitását, és visszatartja korábbi életét Horace Townsendként, ezzel időközben megszületett közös gyermekük személyazonosságát is legitimálva.

A film zárójelenetében Laurelt láthatjuk, amint egy dombra megy fel kezében virágokkal, majd letérdel „Jack Sommersby” sírja előtt, és virágokat helyez el rá. A film záróképe a város templomának tornya, amelyet Jack/Horace sikeres dohányültetvény-vállalkozásának a hasznából építettek.

A józan ész szempontjából Horace áldozata örülségnek tűnik. Ennek az embernek azonban adva volt egy lehetőség arra, hogy a halálban kiérdemelje azt az önbecsülést, amely egész korábbi életében elkerülte. Ami még ennél is fontosabb, ez a tett új, addig elképzelhetetlen esélyeket teremt. A közösséget megmenti az ő áldozata. Sommersby szinte lehetetlent valósít meg azzal, hogy hús-vér tartalmat ad a helyettes áldozat komoly és kijózanító spirituális témájának.

„NINCS SENKIBEN NAGYOBB SZERETET ANNÁL, MINT HA VALAKI ÉLETÉT ADJA BARÁTAIÉRT” (JN 15,13)

A Sommersby története egy lehetséges kapcsolópont a kereszténység által hirdetett megváltáshoz, mégpedig a helyettesítés lehetősége által. Mivel a főszereplő előtt minkét lehetőség fennáll, és van választási lehetősége, szabad emberként felelős döntést hoz, és döntésével fejezi ki szeretetből fakadó elköteleződését családjá és faluközössége iránt.

Wolfhart Pannenberg írja: „Sajátos esetnek tekintendő, ha valaki feláldozza az életét mások megmentése érdekében vagy a közösségért. Ekkor ugyanis már nem valaki vagy valakik helyett a különböző társadalmi pozíciók összefüggésében végzett szolgálattal állunk szemben; aki feláldozza az életét, az az egész egzisztenciáját odaadja, aki pedig részesül benne, az e nélkül az áldozat nélkül elveszítené az egzisztenciáját. Ezzel azonban nem feltétlenül jár együtt engesztelő funkció. Ha valaki feláldozza az életét másokért, az rendszerint meg akarja menteni a többiek életét. És vajon ugyanerről van-e szó Jézus »értünk«, illetve »bűneinkért« halt halálánál? [...]

A Fiú [azaz Jézus Krisztus] behelyezkedik az emberi életnek a bűn által meghatározott földi létfeltételeibe, legalább bennfoglaltan az az értelme, hogy így a bűnösök helyére tud lépni, s el tudja szenvedni sorsukat. Ennek értelmében tehát a megtestesülés eleve helyettesítő aktus. Nem csak arról van itt szó, hogy a bűntelen Jézussal Isten a bűnösök helyett elszenvedteti a halált, vagyis a bűnre lesújtó ítéletet, hanem magáról Istenről állítja a szöveg, hogy (Fiában) a bűnösök helyére lép, és magára veszi a bűnre lesújtó ítéletet.”¹

René Girard *A bűnbak* című munkájában azt állítja, hogy Jézus passiójában fordulat következett be. Jézus ugyanis legyőzte a mások ellen irányuló és bűnbakokra összpontosított erőszakot, mivel azt mások helyett saját maga szenvedte el.

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A BESZÉLGETÉSHEZ

1. Az eredeti történet és annak francia filmfeldolgozása a család lelepleződése – tudsz-e olyan esetet, amikor szemtanúja voltál egy család vagy hazugság lelepleződésének?

1 PANNENBERG, Wolfhart: *Rendszeres teológia*. 2. Ford. Görföl Tibr. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 314–315. o.

2. Próbáltál-e gyerekkorodban azért füllenteni, hogy megússz valamit, vagy ne kelljen kellemetlen helyzetbe kerülnöd?
3. Mennyiben lehet azt állítani, hogy a film története szerint a lelepleződés azoknak sem volt igazán érdeke, akik egyébként időközben rájöttek a személycserére? Miért nem leplezték le a csalót?
4. Keress olyan példákat az életedből, amikor egy számodra sokat jelentő ember helyett – lehetett az tanár vagy más hivatású ember – egy másik érkezett, és vette át a szerepét? Hogyan élted meg ezt a cserét?
5. Keress példákat, amikor jó lenne, ha valaki átvenné azt a szerepet vagy feladatot, melyet neked kellene elvégezned!

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

Jn 15,13–17

Mohóság és önkorlátozás – a társadalmi egyenlőtlenség kérdései

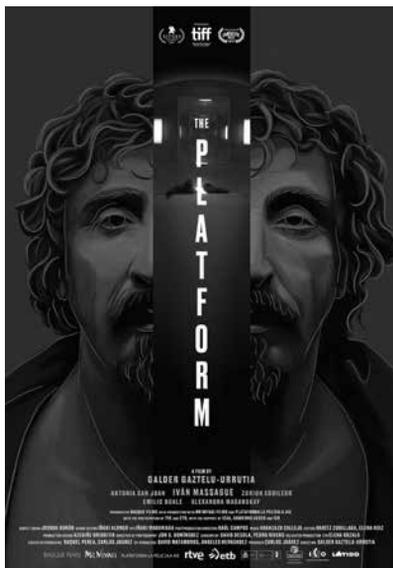
A platform (spanyol film, 2019)

Rendező: Galder Gaztelu-Urrutia

Szabadságuktól megfosztott emberek: Ilyen témával már találkoztunk filmen. De hogy egy fikció jelképesen képes legyen leképezni társadalmunk legjellegzetesebb hibáit? Erre a feladatra vállalkozik ez a film.

A BÖRTÖN LEÍRÁSA

Goreng önként bevonul fél évre egy Gödör nevű helyre. Az épület egy ki tudja, milyen magas börtön, amelynek minden szintjén két ember él egy hónapig összezárva. Ajtó, ablak nincs, csak egy hatalmas lyuk a cella közepén és tetején. Száznál is több szint van. Minden-

nap egy liftszerű platform hozza fentről lefelé az ételt, amit a raboknak

kell maguk között elosztani. Teljesen véletlenszerű, hogy ki hányadik emeleten tartózkodik, havonta ez úgyis változik. A fentiek mindennap leküldenek egy hatalmas asztal ételt, amelyből mindenki kénye-kedve szerint falatozhat. Elvileg. De gyakorlatban inkább az emberi mohóság, falánkság érvényesül, belülről újratereztve az egyenlőtlenség rendszerét. Aki felül van, mindent megkaphat, aki lejjebb, az egyre kevesebbet és kevesebbet. Hősünk igyekszik alkalmazkodni, majd saját kezébe venné a gyeplőt.

A főhőssel együtt mi, nézők sem tudunk semmit a helyről. Szépen lassan derül ki, hogy hány szint van, kinek mi a szerepe ebben a játékban, mik a szokások, illetve hogyan lehet a legjobb módszerekkel kijutni. Goreng társa fekteti le az alapokat, hogy aztán szépen fokozatosan szabaduljon el a káosz. Túl sokat nem időzünk egy szinten sem, a cselekmény inkább ízelítőket ad, majd rövid jelenetek segítségével meséli el, hogyan telik egy hónap. Mindegyik fontosabb állomásba betekintést nyerünk, a bőség zavarától kezdve a csak üres edényeket továbbvivő platformig.

Goreng cellatársa, az idős Trimagasi mondja: „Eszel, vagy különben megesznek.” Minél lejjebb van az ember, annál kevesebb jut neki, ha pedig már nincs a platformon semmi, akkor jön az éhezés, az örület, a halál, a szükség pedig néha azt követeli meg, hogy az ember a cellatársából egyen. De az erőszaknak, a cellatárs kihasználásának módját is megtapasztalja Goreng.

UTOLSÓKBÓL ELSŐK ÉS ELSŐKBŐL UTOLSÓK

Minél feljebb van valaki, annál jobban él, minél lejjebb van, annál szegényebb és éhesebb. A platformban minden héten véletlenszerűen emeletet cserélnek a rabok az egykori szociális státuszuktól függetlenül. Aki az előző héten a hatodik szinten minden földi jót megkaphatott, az utána könnyen száz emelettel lejjebb találhatja magát, hogy megtapasztalja a nélkülözést és az éhezést. A Gödör lakóit a sorsolás vagy a véletlen sordorja egyik szintről a másikra.

Jóllakottból lehet éhező, utolsóból első. Az egymás iránti szolidaritás eltűnik, és helyette jön az alattuk lévők megalázása. Olyan ez a helyzet, amilyenné a résztvevők teszik. A Gödör – ahogy a rabok hívják a börtönüket – elviekben az egyenlőség fontosságára kéne, hogy tanítson, hiszen senki sem tudhatja, hová kerül legközelebb, ezért a saját érdeke lenne, hogy szolidáris legyen az alatta lévőkkel, de ehelyett a legrosszabb énjét

mutatja az alatta lévőkhöz felé. Az emberi gyarlóság és bűn pokoli helyévé változtatja a Gödröt.

MI HOZHATNA VÁLTOZÁST?

A kutyás nő reformja, hogy mindenki kevesebbet egyen önszántából, és maga készítse el az alatta lévőkhöz számára az optimális adagokat, idealista elképzelésnek bizonyul. Goreng kénytelen elfogadni, hogy nem képes megváltoztatni az emberek viselkedését. Békésen, a belátásukra apelálva sajnos nem. Ettől viszont ő még nem változik meg, nem változtatja meg sem a hely, sem annak vezetői, sem pedig lakói.

Közben feltűnik egy nő, aki a lányát keresi, ezért ráül az asztalra, és folyamatosan halad egyre lejjebb, hogy megtalálja.

Goreng végül összeáll egy társával, hogy a platformon utazva maguk biztosítsák, ha kell, erőszakkal azt, hogy senki ne egyen többet a szükségesnél, és minél több jusson az alattuk lévőkhöz. A terv az, hogy egészen a legaljáig mennek a platformon, ahonnan az majd felfelé repül, és épségben hagynak egy panna cotta desszertet, hogy ezzel üzenjenek a legfelső szintnek, az étterem dolgozóinak. Goreng lejut a legalsó szintre, ahol viszont megtalálja a nő kislányát, aki megeszte a panna cottát, majd ő maga fog a platformon felrepülni az étteremig.

A TÁRSADALMUNK

Thomas Nagel: „A világ tele van egyenlőtlenségekkel – az országokon belül és az országok között is. Egyes gyermekek kényelmes és gazdag otthonba születnek, és jó táplálkozási és tanulási feltételek közepette nőhetnek fel. Más gyermekek szegény körülmények közé születnek, nincs elég ennivalójuk, és egyetlen időpontban sincs esélyük említésre méltó iskolázásra vagy orvosi ellátásra.

Itt nyilvánvalóan a szerencséről van szó: az emberek nem felelősek azért a társadalmi gazdasági osztályért és azért az országért, amelybe beleszülettek. A kérdés mármost az, hogy milyen súlyosak az egyenlőtlenségek, amelyek miatt az emberek szenvednek, miközben nem is felelősek ezekért. Igaz-e, hogy a kormánynak be kell vetnie a hatalmát az ilyen fajta egyenlőtlenség csökkentése érdekében?”²

2 WEISS János: *Az igazságosság-elméletek korlátai*. Megjegyzések Thomas Nagel egyik passzusából kiindulva. In: Laczkó Sándor, Dékány András (szerk.): *Az igazságosság*.

A LEGSZEGÉNYEBB ÉS A LEGGAZDAGABB KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉG

A világ nyolc leggazdagabb emberének akkora a vagyona, mint a legszegényebb 3,6 milliárdnak – ezt állította a szegénységgel foglalkozó brit Oxfam intézet vizsgálata 2017-ben. A szervezet 2016-ban még úgy számolt, hogy a leggazdagabb hatvankét ember vagyona akkora, mint a Föld szegényebb feléé. Azóta viszont pontosították a számításaikat. A mért különbség oka nem elsősorban az, hogy a szupergazdagoknak még több pénzük lett, hanem az, hogy a szegények helyzete még annál is sokkal rosszabb, mint ahogy eredetileg mérték. Az előző becsléshez képest elsősorban Indiában és Kínában romlottak a legszegényebbek mutatói.

Ráadásul a társadalmi különbségek egyre nőnek. A Föld lakóinak hetven százaléka olyan országban él, ahol az elmúlt harminc évben nagyobb lett az egyenlőtlenség.

A fenti adatokhoz érdemes hozzátenni, hogy azóta a globális felmelegedés okozta víz- és élelmiszerhiány, a Covid19-világjárvány, majd Oroszország háborúja Ukrajna ellen mind olyan tényezők, amelyek csak tovább mélyítették a legszegényebbek és leggazdagabbak közötti szakadékot.

AZ ÖNZÉS ÖKOLÓGIAI HATÁRAI: A KÖZLEGEŐK TRAGÉDIÁJA - GARRETT HARDIN PÉLDÁZATA

Egy adott méretű közlegeő tíz tehenet tud eltartani, és így mindegyik tehen tíz liter tejet ad. A legeőön kiinduláskor tíz gazda tart fejenként egy tehenet. Az egyik gazda egyszer csak gondol egyet, és kihajt még egy tehenet a legeőre. Ekkor egy-egy tehennek már kevesebb fű jut, ezért mindegyik tíz helyett csupán kilenc liter tejet ad naponta – de az a gazda, amelyik két tehenet legeletet, tíz helyett tizenkilenc liter tejhez jut. Ezt idővel észreveszi egy másik gazda, és ő is kihajt még egy tehenet a legeőre. Ekkor már az elégtelen táplálék miatt minden tehen csak nyolc liter tejet ad, de akinek két tehene van, annak tizenhat liter teje lesz. És így tovább, mivel minden egyes gazda jobban jár, ha még egy tehenet hajt a legeőre, sorra meg is teszik. Azonban amikor már legalább hatan cselekednek így, akkor azok is az eredeti tíz liternél kevesebb tejet kap-

Lábjegyzetek Platónhoz (7). Pro Philosophia Szegediensi Alapítvány, Magyar Filozófiai Társaság, Szeged, 2009. 133. o. http://acta.bibl.u-szeged.hu/49149/1/platonhoz_007_133-141.pdf (letöltés: 2023. július 23.)

nak, akiknek két tehenük van. Végül, amikor már nyolc gazda tart két tehenet, a kétéhenes gazdák csak négy liter tejet kapnak az eredeti tízhez képest. A kilencedik gazda már nem nyerne semmit egy második tehennel. Ennek ellenére, ha egy gazda úgy döntene, hogy visszavonja az egyik tehenét, rosszul járna.

A közlegelő mint erőforrás addig működik megfelelően, amíg minden felhasználó betartja a közös megegyezéssel megállapított szabályokat. Azonban egy szabályokat betartó szereplő számára bármely időpontban nyereségesebb a „dezertálás”, mint a szabályok betartása – miközben a szabályokat betartó többi szereplő számára egyénenként csak mérsékelten, esetenként alig érzékelhetően romlik a helyzet. Végső soron a szereplők azáltal, hogy a közvetlen érdekeiknek megfelelően cselekednek, saját maguknak ártanak.

AKARATGYENGESÉG – MILYEN MÉRTÉKŰ?

Az egyháztörténet egyik legnagyobb hatású elméleti vitája Augustinus és Pelagius között bontakozott ki a szabad akarat, illetve az akaratgyengeség kérdésében. Augustinus az emberi akarat szabadságának problémáját éppen abban látja, hogy képtelen irányítani önmagát; ezért van mindenkinek szüksége nem saját akaratának, hanem Istennek a segítségére, de ugyanakkor az akaratgyengeség jelenségét úgy írja le, hogy az nemcsak néhány embert, hanem mindannyiunkat jellemez.

Pelagius viszont az egyéni felelősség alapvető jelentőségét hangsúlyozta, ám túlzottan támaszkodott az ember önerejére, és ez teljesíthetetlen erkölcsi követelményekhez vezet.

Ugyanakkor azzal az alapvető társadalomirányítási problémával függ össze ez a vita, hogy a jónak és követendőnek tartott önmérsékletre, önkorlátozásra képes-e az egyén önerejéből, mert ha igen, akkor elég felvilágosítani az önkorlátozás módjáról, és annak megfelelően fog cselekedni. Ez némileg leegyszerűsítve a pelagianista vélemény.

A másik, az ágostoni álláspont viszont az, hogy az egyén akaratgyengesége olyan mértékű, hogy nem lehet azzal számolni, hogy önkorlátozásra saját erejéből képes lesz, és aszerint is fog cselekedni, ezért szükség van egy erőszakszervezetre, amely az akaratgyenge embereket kordában tartja.

Visszatérve *A platform* történetére: a kutyás nő arra próbálja rávenni az alatta lévőket, hogy készítsenek az alattuk lévőnek egy kimért porciót,

bízva abban, hogy az illető beéri annyival, és így egyre lejjebb haladva mindenki önkorlátozást gyakorol, és a legalsó szinten is tudnak majd enni – ez a pelagianista hozzáállás. A *platform* készítői azt üzenik, hogy ez bukásra van ítélve. Az Augustinus-féle álláspontot mutatják be a film-ben működőképesnek, amikor Goreng és társa az erőszak eszközével veszik rá az alattuk lévőket az önkorlátozásra, úgy, hogy egyszerűen nem engedik oda őket a platformhoz, hogy egyenek, mondván, hogy ők még nem lehetnek nagyon éhesek, hiszen nemrég ettek.

EGYENLŐTLENSÉG KERESZTÉNY NÉZŐPONTBÓL

Jézus betániai megkenetése alkalmával ezt mondta: „...a szegények mindig veletek lesznek.” (Mk 14,7a) Kijózanító mondat ez minden idők minden szociális aktivistája számára. De a szegénységről nem gondolta Jézus, hogy az lenne a legnagyobb baj, hiszen Lukács evangéliuma szerint „[b]oldogok vagytok, ti szegények, mert tiétek az Isten országa” (Lk 6,20b). A megkísértés történetében (Mt 4,1–11) nem mond a kövek kenyérré változtatására, vagyis arra, hogy a kenyérgondok megoldásába ölje bele minden energiáját. Ezért mondja, hogy „nem csak kenyérral él az ember” (Mt 4,4).

Minden erkölcsi teljesítmény csak eszközjellegű. A versenypályán a végső cél túlesik az életünkön. Ez egyeseket kényelmessé tesz: nem kell semmivel foglalkozni, úgy sincs ellenőrzés. Másokat elszomorít: hiába küszködünk, úgy sincs semmi látszatja. De a Krisztus követésében járók hűségesen és alázatosan kitartanak útjukon, mert megtanulták már az utolsó helyek értékét. A kisebbedve növekedést, a veszítve nyerni tudást, a meghalva újjászületést. (Róm 9,16)

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A BESZÉLGETÉSHEZ

1. Előfordult-e már veled, hogy nem volt nálad pénz, éhes voltál, nem tudtál magadnak ételt venni, és kénytelen voltál nézni, ahogy mások finomakat esznek melletted?
2. Mit gondolsz, meddig bírja ki egy ember evés nélkül? És ivás nélkül?
3. Szerinted mekkora lehet a leggazdagabb és a legszegényebb ember közötti vagyoni különbség?
4. Szerinted kinek van igaza: annak, aki abból indul ki, hogy az egyén képes annyi önkorlátozásra, ami elég az egyenlőtlenség kezelésére,

vagy annak, aki szerint az egyének nem képesek erre, és ezért szükséges az állam mint erőszakszervezet beavatkozása?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZOK

Mt 4,1–11 – Jézus megkísértése

Mt 20,1–16 – A szőlőmunkások példázata

Boszorkányüldözés egykor és ma

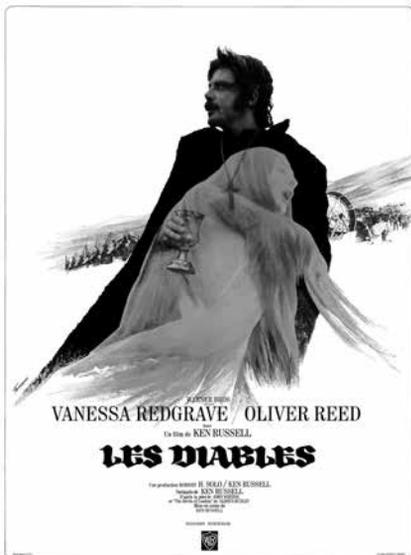
Ördögök (angol film, 1971)

Rendező: Ken Russell

Az angol film fenegyerekének tartott Ken Russell életműve óriási, közel hetven alkotás, harmada nagyjátékfilm. Russell bemutatóinak egy része botrányba fulladt, a vetítésekről felháborodva és szörnyülködve távoztak a nézők. Mára már a filmművészet élő klasszikusának lehet nevezni. Magyarországon annak idején nem engedték bemutatni a filmjeit. Az áttörést 1989-ben az *Ördögök* magyarországi bemutatója jelentette, míg a kilencvenes

évektől a mozikban is feltűntek kései, jelentéktelenebb filmjei. Lássuk az embert, akiről a színész barát, Oliver Reed némi blaszfémiával azt mondta: „Isten nem Jézus, inkább Russell!”

Ken Russell Southamptonban, középosztálybeli kereskedőcsaládban született 1927. július 3-án. Gyermekkorá magányosan telt, nagymama házában lakott, és kedvenc időtöltése a mozi volt. Chaplin és Fritz Lang filmjei, különösen a *Metropolis* hatott rá, de rajongott az egzotikus szépségű Dorothy Lamour és Betty Grable zenés filmjeiért is. Házi vetítőnek egy kurbilis laterna magicát használt, és egy karácsonyra kapott gramofon

segítségével hangot is játszhatott a némafilmek alá. Neveltetése – saját bevallása szerint – abból állt, hogy egy sor közepes iskolában elijesztették őt a tanulástól és olvasástól. 1941-ben a Pangbourne Királyi Tengerészeti Kollégium kadétja lett, ám a fegyelem, a viselkedési normák merevsége elviselhetetlenné vált számára, idegösszeomlást diagnosztizáltak nála, és leszerelték a hadseregből. Egy nap a rádióban Csajkovszkij hallva felfedezte a zene gyógyító erejét, elmerült a klasszikusok tanulmányozásában, és minden pénzét lemezekre költötte. Rövidesen válaszút elé került: apja cipőüzletében folytatja, vagy beáll a légierőhöz. Az utóbbi mellett döntött, de rövidesen rájött tévedésére. Leszerelését követően a Nemzetközi Balettiskolába járt, ugyanakkor tagja volt a vidéken turnézó London Theatre Ballet-nek. Tehetségéből azonban csak a tánckarig futotta, ezért színészzel próbálkozott, kevés sikerrel. Beiratkozott az egyetemre, fotográfiát tanult, s itt ismerkedett meg későbbi feleségével és filmjei állandó kosztümtervezőjével. Russell, majd felesége is áttért a római katolikus vallásra. Az évek múltával jó nevű fényképész lett, aki elég pénzt tudott félretenni ahhoz, hogy három amatőr filmet csináljon. Ez referenciaként szolgált a BBC-nek, ahol 1959-ben rendezőként debütálhatott az angol televízió első rendszeres művészeti programjában, a *Monitorban*.

Tíz éven át készítette e műsor számára rövidfilmjeit. Első életrajzdokumentumfilmjét Prokofjevéről forgatta 1961-ben, hamarosan pedig következtek a nagyjátékfilmek.

A United Artists munkát ajánlott Russellnek, készítse el Aldous Huxley *Loudun ördögei* című regényének filmváltozatát. Az *Ördögök* provokatív, forradalmi erejű film lett.

AZ EREDETI TÖRTÉNET

A hírhedt 1634-es louduni ördögűzések a legnagyobb port kavart esetek közé tartoznak a történelemben. Már a maguk korában is vitákat eredményeztek és különböző elméleteket szültek.

A történet főszereplője, Urbain Grandier plébános a jezsuitáknál tanult. Kiváló hitszónoknak számított, ezért is kapta azt a nehéz feladatot, hogy a hugenottafészeknek számító nyugat-franciaországi Loudun városában igyekezzen minél több hívet visszaszerezni a katolikus egyháznak. E munka során a papokkal szembeni elvárásokhoz képest jelentős engedményeket tett önmagának: szenvedélyes szoknyapecérnek számí-

tott, és csábításaival sok ellenséget szerzett. A nők körében viszont számos alaptalan fantázia szövődött alakja köré.

A városban több férfi és női rendház is működött. Az Orsolya-rendiek ifjú perjelnöje, Jeanne megpróbálta felkérni Grandier-t, hogy legyen a gyóntatójuk, de a pap ezt határozottan visszautasította. Ezek után kezdődtek el az apácák körében a rendszeres „kísértések”, és az üzekedő, mocskos szájú ördögök napi vendégei lettek a rendháznak. A megszállott nővérek tornamutatványokat és orgiákat mutattak be az egyre terebélyesedő közönség nagy mulatságára.

1632 Franciaországban kapóra jött a botrány. A harmincéves háború időszakában Richelieu le kívánt számolni a protestáns lázadókkal, és Loudun nemcsak egy város, de egy jól megépített vár is volt tele protestánsokkal.

A bíboros fizetett ördögűzőket küldött a helyszínre, akik nyilvános műsorokat rendeztek az apácák főszereplésével. Tömegek zarándokoltak Loudunba. Bár a „szakszerű ördögűzés” kizárja a nyilvánosságot, valamint a démonok, ördögök és boszorkányok szavainak nem szabadna hitelt adni, ám ez esetben az apácákon keresztül megnyilvánuló pokolfajzatok tanúvallomásai többet nyomtak a latban bárki másénál.

Richelieu nagyjából elérte célját: Grandier-t máglyahalálra ítélték és szörnyű kínok közt ki is végezték. Csakhogy a dolog némileg félresiklott. Grandier nem ismerte el „ördögi tetteit”, és a kivégzésen összesereglett tömeg is inkább az ő pártjára állt, mint a bíráiéra. Azért a falakat lerombolták, és a protestánsokat is kiűzték Loudunból.

HOGY TÖRTÉNHESETT ILYEN?

Aldous Huxley *Loudun ördögei* című tényfeltáró dokumentarista regényében ezt írja: „Mai nyugati szemmel a középkori vagy kora újkori boszorkányperek legabszurdabb, egyben legigazságtalanabb jellemzője az, hogy a hétköznapi élet szinte bármely furcsa vagy szerencsétlen eseményét jogosan lehet mágia vagy varázsló által közvetített ördögi beavatkozás hatásának tulajdonítani.”³

A *Malleus maleficarum* (Boszorkánypörölly), a boszorkányüldözés szakkönyvének Domonkos-rendi szerzői azt bizonygatják: „Mivel a bo-

3 HUXLEY, Aldous: *Loudun ördögei*. Ford. Czigányik Zsolt. Cartaphilus, Budapest, 2011. 169. o.

szorkányság Isten uralma elleni felségárulás, így (a vádlottakat) meg kell kínozni, hogy valljanak. Minden személy, bármi legyen is a rangja vagy tiszttsége, ilyen vád alapján kínvallatásnak vethető alá. És az, ki bűnösnek találtatik, még ha bevallja is bűnét, vonassék kínpadra, vetessék alá minden egyéb kínzásnak, amit a törvény előír, hogy vétkének megfelelő mértékben bűnhődjék.”

„Kínvallatás közben, kötelességtudattól vagy valamilyen hisztérikus kényszertől hajtva a férfiek bevádolják a feleségüket, a nők a legjobb bárátnőiket, a gyermekek szüleiket, a szolga pedig urát. És nem csak ilyen gonoszságok történtek az ördögök kísértette társadalomban. A boszorkányok szüntelen emlegetése, az ördöggel kapcsolatos mindennapi figyelmeltetések sokaknál katasztrofális következményekkel jártak. A féltőbbek közül néhányan elvesztették az eszüket, s voltak, akik behaltak a szüntelen rettegésbe. [...] Azáltal, hogy olyan nagy figyelmet szenteltek az ördögnek, és a boszorkányságot a legszörnyűbb bűnként kezelték, a teológusok és az inkvizítorok valójában terjesztették azokat a hiedelmeket és támogatták azokat a praktikákat, amelyeket olyan nagyon próbáltak elfojtani. A tizennyolcadik század elejére a boszorkányság már nem volt olyan súlyos társadalmi probléma. Többek között azért halt ki, mert már szinte senki nem törődött az elfojtásával. Minél kevésbé üldözték, annál kevésbé propagálták. A figyelem a természetfelettiről a természetes felé fordult. Körülbelül 1700-tól napjainkig nyugaton az üldözések szekuláris jellegűek voltak, és mondhatni humanisztikusak. Számunkra az Abszolút Gonosz metafizikai jellege megszűnt, s politikaivá vagy gazdasági jellegűvé vált. És ez az Abszolút Gonosz most nem mágusokban és varázslókban testesül meg [...], hanem valamilyen gyűlölt osztály vagy nemzet képviselőiben. A tevékenység indítékai és indoklásai némileg megváltoztak; de az a gyűlölet, melyeket motiválnak és azok a kegyetlenkedések, melyeket igazolnak, nagyon is ismerősek.”⁴

A FILM FŐ HANGSÚLYAI

Ken Russell 1971-es, Aldous Huxley regényét alapul vevő feldolgozása mind közül a leghíresebb és egyben (mivel Russellről van szó) a legbotrányosabb. A film már Angliában is elszenvedett némi cenzori beavatkozást (de főként a szexualitás nyílt ábrázolása okán jókora sikert aratott),

4 Uo. 172–173. o.

mire pedig Amerikába került, tovább csonkították – ott a mai napig nem mutatták be vágatlanul.

Russell úgy jeleníti meg Grandier-t, mint robosztus alakot, aki merész intellektussal és szabados életvitelével a reneszánsz embereszményt képviseli. Ugyanakkor ellentétnek ott van az Orsolya-rendi Johanna, aki kielégületlen szexualitása miatt kóros vágyakozástól szenved. A nővér egyik víziójában Grandier megfeszített Jézusként a keresztről lelépve átöleli őt, mint Mária Magdolnát, miközben a nő a férfi véres testét nyalogatja.

A film több egy történelmi esemény sokkoló dramatizálásánál. Nyomasztó atmoszférájával az egész emberi társadalom felett mond ítéletet: itt mindenki aljas, és ármányt sző, vagy behódol a gonosznak, kivéve a cölibátust megszegő Grandier-t, aki a pusztulás felé tartó világban kiáll igaz meggyőződése mellett a sok kínzás és halál ellenében is, a végsőkig.

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A BESZÉLGETÉSHEZ

1. 1989 jelentős és sok változást hozó év volt Magyarországon. Mi történt 1989-ben? Tanítottak nektek erről az iskolában valamit, vagy a családotokban beszéltek-e erről az időszakról a szüleid?
2. Van-e számodra olyan Ken Russell életútjában, ami hasonlít valamely családtagodéra?
3. Szerinted változott-e a történelem során az, hogy mitől félnek igazán az emberek?
4. A 20. század egyik meghatározó teológusa, Karl Barth úgy fogalmazott: „Az ördög nem része a hitvallásnak.” Hogy kell ezt érteni szerinted?
5. Van-e jelenleg olyan esemény a mi történelmi jelenünkben, amely hasonlatos valamennyire a boszorkányüldözéshez?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

Mk 3,22–30 – Jézust Belzabúb szövetségésének mondják

A jó vezető ismervei

Shackleton (angol film, 2002)

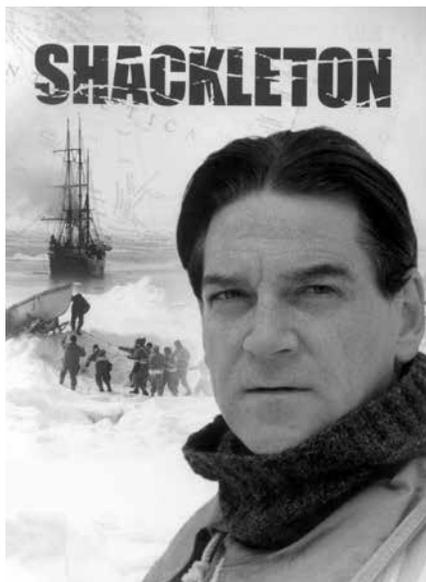
A *Shackleton* egy 2002-es brit televíziós minisorozat. Írta és rendezte Charles Sturridge, a főszerepben Kenneth Branagh jelenik meg mint Sir Ernest Shackleton. A film Shackleton 1914-es antarktisi expedíciójának igaz történetét meséli el az *Endurance* nevű hajóval. A filmet az Egyesült Királyságban, Izlandon és Grönlandon forgatták. A film az expedícióban részt vevő férfiak első kézből származó beszámolóit használta fel a történet elmeséléséhez. Roland Huntford, Shackleton életrajzírója a produkció tanácsadója volt.

A *Shackleton* című filmet először 2002 januárjában, két részben sugározták. Észak-Amerikában a filmet hét Emmy-díjra, hat BAFTA-díjra és egy Golden Globe-díjra jelölték.

MILYEN A JÓ VEZETŐ?

A humor, a nagylelkűség, az intelligencia, a lelkierő és a részvétel – ezek a tulajdonságok együttesen jellemzik az igazán jó vezetőt. Miért pont ezek a tulajdonságok és ismervek? Az elmúlt évtizedekben a vezetéselmélet tudománya felfedezte Ernest Shackleton mint olyan vezetőt, akitől érdemes elsajátítani vezetési modelljét. 2001-ben Margot Morrell és Stephanie Capparell könyvet írt ezzel a címmel: *A Shackleton-modell*, és Ernest Shackleton déli sarki expedícióját úgy elemezték, mint vezetéselméleti paradigmát.

Ernest Shackleton 1914-ben vezetett expedíciót a déli Sarkvidékre, és az volt a terve, hogy kutyaszánokon szeli keresztül embereivel a déli

kontinentst. Csakhogy a hajójuk zátonyra futott, mivel abban az évben különösen zord és hideg volt az idő. Huszonhét emberével Shackleton a jég fogságába került közel két évre. Bár az expedíció kudarcral végződött, a maga módján mégis az egyik legnagyobb vezetői siker lett, hiszen a zord és néha kibírhatatlannak tűnő körülmények ellenére Shackletonnak sikerült két éven keresztül életben tartania és végül épségben hazahoznia embereit.

A kortárs felfedezők eseteinek ismeretében még inkább figyelemre méltó ennek a ténynek a jelentősége. Az ausztrál felfedező, Douglas Mawson 1912-ben vezetett expedíciót az Antarktiszra. Csapatának két tagja életét veszítette: az egyik balesetet szenvedett, a másik éhen halt. Maga Mawson skorbutos lett, és olyan súlyos állapotba került, hogy a leváló talpbőrét fáslival kellett rögzítenie. Még 1871-ben indítottak amerikai sarkvidéki expedíciót. A legénység körében sok volt a viszály. Az expedíció vezetőjét végül a saját emberei mérgezték meg. Ezután a hajón eluralkodott a káosz, a legénység rendszeresen leitta magát, és lassan megőrült. Egy másik amerikai expedíció legénysége a vezetőjét azzal vádolta meg, hogy embereivel kegyetlen brutalitással bánt, és őt hibáztatták a legénység két tagjának öngyilkosságáért. A harmadik amerikai expedíció során a huszonöt emberből tizenkilenc odaveszett. A belgák is indítottak egy Antarktisz-expedíciót 1898-ban, már az első két hónap során valamennyi ember, a harminc alattiak is mind megöszültek.

Shackleton expedíciójának emberei sikeresen túléltek az emberfeletti megpróbáltatásokat, lelkesen tértek vissza hazájukba, és az eltelt két évet úgy emlegették, mint életük legnagyobb élményét. Egymás között Shackletont egyszerűen csak úgy hívták: a Főnök.

MI VOLT ENNEK A VEZETÉSI MODELLNEK A TITKA?

Íme egy példagyűjtemény, mely betekintést nyújt ebbe a lenyűgöző és rendkívül eredményes vezetési modellbe:

- A jelentkezők kiválasztása

Hogyan lehet ötezer jelentkezőből kiválasztani huszonhetet? Shackleton helyettesének volt három fiókja. Ezekbe rakta a jelentkezők táviratait: az egyikre ez volt írva: „őrült”, a másokra: „reménytelen”, és a harmadikra ez: „esélyes”. Csak a harmadik fiókba került táviratokat mutatta meg Shackletonnak.

- Egy jelentkező Shackleton előtt

Shackleton szigorú tekintettel, hidegen mérte végig a jelentkezőt. Majd feltett egy sor kérdést: jók-e a fogai, vannak-e visszerei, jó-e a keringése, végül megkérdezte: „Tud énekelni?” Erre a kérdésre a jelölt döbbsen képet vághatott, ezért a főnök hozzátette: „Ó, nem arra gondoltam, hogy úgy, mint Caruso. De azért biztos együtt tudna kurjongatni a fiúkkal, nem?” A jelentkező rövid habozás után bólintott. Ettől kezdve az énektudást firtató kérdés Shackleton szokásos tesztkérdése lett.

- Aki a legjobban akarja

Aznap Shackletont elkapta egy felhőszakadás, az iroda ajtaján pedig egy üzenet várta az egyik jelölttől: „El kell utaznom, kérem, tegyék át a találkozózt hétfőre.” A másik jelölt üzenetet küldött, hogy csak akkor teszi meg a négyórás utat, ha biztosan felveszik. A harmadik jelölt felől semmi hír nem érkezett. A főnök már menni készült az irodából, amikor ziláltan, bőrig ázva beesett hozzá egy fickó: „Épp gyalogtúrán vettem részt, amikor a távirat megérkezett a szállásra. Azonnal vonatra szálltam, és a főváros felé vettem az irányt, többször át kellett szállnom, de most végre ideértem” – mondta. Erre Shackleton így szólt: „Ha valaki így tud sietni, hogy megkapjon egy munkát, akkor csak ő lehet az én emberem.”

- A potyautas

Már két napja voltak a tengeren, amikor előkerült egy potyautas. A hajófenék egyik kamrájában rejtőzött el. Egy tizenkilenc éves fiú volt. Mikor Shackleton megtudta, így szólt: „Micsoda egy ötlet!” Majd később hozzátette: „Akinek van mersze potyautasként felszökni egy hajóra, az értékes fickó lehet.”

- A karácsonyi ajándék

A hajó a Déli-sark felé tartott. A hajószakács azt ígérte, hogy duplán kapnak az egyébként igen szűkös porciójukból. Ahogy vacsorához készülődtek, Shackleton a csomagjából előhúzott egy fél pár zoknit, és előbányászott belőle egy karácsonyi kuglófot. Majd a táskájában kezdett kotorászni, és abból pedig egy műmágyal került elő: ezt dekorációnak szánta. Bármilyen éhes és legyengült volt is, ezeket megőrizte karácsony ünnepére.

- A biztonság az első

Amikor a hajó a jég fogságába került, az emberek fociztak, hokiztak és futtatták kutyáikat a jégen. A legénység egyik tagja – Orde-Lees – elő-

vette a biciklijét, hogy menjen egyet vele a jégen, ha már egyszer magával hozta az expedícióra. Egyszer túl messzire kerekedett, és nem talált vissza a téli éjszakában. Ezért a főnök megtiltotta neki, hogy még egyszer biciklire üljön. A döntés nagyon rosszul esett Orde-Leesnek. De a főnök hajthatatlan volt. Amikor aztán az egyik gyakorlott matróz eltévedt, könyörgött megtalálónak, hogy az esetet ne mondják el Shackletonnak, mert tudta, hogy ez a végét jelentené hosszú, magányos sétáinak. Jég-hokizás közben aztán egy matrózt úgy arcon talált a korong, hogy felrepedt a szája, és össze kellett varrni. Aki csak részese volt a dolognak, mind tudta, hogyan kell ezt az ügyet elintézni, és ezt mondták: „Csak meg ne lássa, mert mindig nagy hűhót csap, ha valakit olyan sérülés ér, ami elkerülhető lett volna.”

- Hogyan etessünk fókát és pingvint a legénységgel, hogy ne kapjanak skorbutot?

Bár a hajón bőséggel volt élelmiszer, de az embereknek friss húsról is szükségük volt, hogy ne kapjanak skorbutot. De a tengerészek nem akartak fókát és pingvint enni, amikor tele volt a hajó drága konzervekkel. Amikor aztán a legénység egyik tagja lelőtte az első fókát, Shackleton felment a fedélzetre, hogy megcsodálja a zsákmányt, majd így szólt: „Csak annyi hús van, amennyi a tisztai étkezdében vacsorázó tiszteknek és a tudósoknak elegendő. Az altiszti és legénységi állománynak várnia kell a következő sikeres vadászatiig.” Kisvártatva megjelent a matrózok küldötte: „Követeljük a minden élelemből nekünk járó huszonöt százaléket, így a mostani zsákmányból is!” „Rendben van – válaszolta Shackleton –, megkapják a részüket.” Az altisztek és a legénységi állomány soha többé nem utasították vissza a foka- és pingvinadagjukat.

- Négy szemközti beszélgetések

Shackleton vagy a kora reggeli, vagy a késő esti órákban szeretett beszélgetni az embereivel. Többnyire azt csinálta, hogy kiment az órhöz, és elszívott vele közösen egy-egy cigarettát. Mivel váltásban őrködtek, így idővel mindenkire rákerült a sor. A legénység egyik tagja emlékszik rá, hogy egy alkalommal hajnali négykor jelent meg a főnök, csak azért, hogy oldja éjszakai magányát az őrsgében. Forró kakaóval és egy verseskötettel volt felfegyverkezve, és nekiállt „végtelen verseket” felolvasni.

- Gyűjtőgetőből raktárost

Orde-Leest Shackleton eredetileg motorszakértőnek vette fel. De hamar kiütözött, hogy Orde-Lees a legjobban attól retteg, hogy kifogy-

nak valamiből. A legénység tudta, hogy ha valamit nem találnak, akkor az egészen biztosan Orde-Lees ágya alá került. Ezért aztán az egyik nap a főnök odalépett Orde-Lees elé, és így szólt: „Mostantól te vagy a rak-táros.” Orde-Lees állandó aggodalmaira megnyugtatólag hatott a döntés, és az út során már nemigen foglalkozott más problémákkal.

- Az eloldott hordó

A legfiatalabb matróz eloldott egy hordót a hajó fedélzetén. Épp kinyitotta, amikor Shackleton odalépett hozzá, majd így szólt: „Ne akarj túl sok mindent egyedül csinálni addig, amíg ki nem tapasztalod annak minden csínját-bínját. Ha baleset történne, mert a hordó lesodródna a fedélzetről, a vitorlamestert hibáztatnák érte, mert a biztonságos tárolás az ő felelőssége. Ha beavatkozol egy másik ember munkájába, mindig jusson eszedbe, hogy ő viszi el a balhét, amit igazság szerint neked kéne.” Aztán visszaerősítette a helyére a hordót, miközben ezt mondta: „Te csúszócómót tettél rá, de nem ez a jó megoldás. A tengeren csak jó megoldásnak van helye.”

- Ki aludjon hálózsákban?

Amikor a süllyedő hajót el kellett hagyniuk, és nekivágtak, hogy szánokkal átkeljenek a jégen, viszonylagos kényelmüket is maguk mögött kellett hagyniuk. A csapat huszonnyolc tagból állt, de csak tizennyolc hálózsákjuk volt. Ekkor Shackleton utasítására mind a huszonnyolcan sorsot húztak, hogy ki legyen az a tizennyolc, aki a meleg hálózsákban alhat. Akik a rövidebbet húzták, takaróból készített hálózsákat kaptak, de kaptak mellé egy-egy szarvasbőrt, amelyet maguk alá teríthettek.

- Csak egy kilogramm holmi

A hajó végleges elhagyása előtt Shackleton kiadta a parancsot: mindenki legfeljebb egy kiló holmit vihet magával. És ebben legyen benne hat pár zokni, egy pár tartalék csizma, egy pár szőrmekesztyű és fél kilogramm kakaó vagy dohány. Mindenki kapott egy tekeres WC-papírt. Csak nagyon kevés hely maradt személyes holminknak. Shackleton a hóba dobta az aranyóráját, ötven font aranyat, az ezüstnyelű keféjét, a Bibliát, amelyet Alexandra királynőtől kapott, de előtte kitépte belőle azt a lapot, amelyen a királynő ajánlása állt, meg egy szakaszt Jób könyvéből. Aztán sorra mindenki követte a példáját.

Miközben a többiek pakoltak, a Főnök félrehívta Hussey-t, és így szólt hozzá: „Visszamentem a hajóra, és az étkezdeben találtam valamit, ami a tiéd, kihoztam az élelmiszercsomagokkal együtt.” Hussey nagyon

meglepődött, amikor kiderült, hogy a bendzsójáról van szó. Ezért ezt kérdezte: „Elég nehéz, gondolod, hogy el kéne vinnünk?” Mire így szólt a válasz: „Igen mindenképp. Létfonosságú szellemi gyógyír; szükségünk lesz rá.”

- Partot érés

Shackleton, hogy javítson a legénység hangulatán, az egyik mentőcsónakból átkiabált a másikba, hogy holnap partot érnek. A kapitány erre visszaabált, hogy az lehetetlen. Shackleton ekkor – először és utoljára – rárvallt a kapitányra, mert attól tartott, hogy ezzel elcsüggeszti a legénységet.

- Az amputált lábujjak

Egyetlen embere szenvedett maradandó károsodást az expedíció során, az a fiatal fiú, aki potyautasként csatlakozott az expedícióhoz. És mindössze a miatt az ostobasága miatt kellett amputálni a bal lábának lábujjait, mert makacsul ragaszkodott hozzá, hogy a legjobb csizmáját megkímélje.

- A negyedik lélek

Amikor Shackleton két másik társával elindult, hogy megtalálja az Elefántsziget egyik települését, hogy onnan segítséget hozzon, és megmenthesse legénységét, a harminchat órás menetelés során a gleccserek között Shackletonnak az az érzése támadt, hogy nem hárman vannak, hanem négyen. Nem beszélt a többieknek erről az érzéséről, de ekkor a kapitány megszólalt: „Főnök, a menetelés alatt az a különös érzésem támadt, hogy velünk van még valaki.” A harmadik társuk is megerősítette, hogy hasonlóan érez.

Ez a történet 1919 után számtalan vasárnapi prédikációban elhangzott.

Shackletont feltehetően az tette a legboldogabbá, hogy ez az eset ihlette T. S. Eliot *Átokföldje* című költeményének egy részét:

„Ki megy melletted mindig harmadiknak?

Ha számolom, csak te meg én vagyunk mi ketten

De ha fölfelé nézek a fehér úton

Melletted mindig ott megy valaki más is...”

(Ford. Vas István)

BESZÉLGETÉST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

1. Elmennél-e egy hosszú expedícióra, amelynek kimenetele bizonytalan? Te jelentkeztél volna Shackleton felhívására?
2. Voltál-e már olyan helyzetben, hogy gyorsan kellett dönteni valami nagyon fontos dologban? Milyen érzés volt, hogyan élted meg?
3. Milyen esetben érezted azt, hogy olyan döntést hoztak a megkérdésed nélkül, amely mélyen érintett téged?
4. Szerinted mi lehet a legnehezebb egy közösség vagy csoport vezetőjeként? Alkalmasnak tartod-e magad arra, hogy vezető legyél?
5. Örültél valaha annak, hogy egy nehéz helyzetben másnak kellett döntenie, és nem neked?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

Bír 9,7–15 – A királyt választó fák példázata

Hazaérkezni és üdvösségre találni

Solaris (orosz film, 1972)

Rendező: Andrej Tarkovszkij

A 1972-es cannes-i filmfesztiválon elnyerte a zsűri nagydíját.

A TÖRTÉNET RÖVIDEN

Stanisław Lem sci-fi író egyik regénye adta a film alapötletét. A *Solaris* egy távoli bolygó, amelyet plazmaóceán borít, és az intelligencia jeleit mutatja, de az emberek mindeddig sikertelenül próbáltak kapcsolatot teremteni vele.

Az úrállomásra küldött pszichológus lassan felismeri a bolygó működésének titkát – vagy legalábbis megsejti, hogy milyen veszély leselkedik az emberekre: a plazmaóceán az örületbe hajszojja a kutatókat: személyiségük legbelső, eltitkolt démonait szabadítja rájuk.

BŰN ÉS BŰNHŐDÉS

Tarkovszkijt Lem regényéből legfőképpen a bűn és bűnhődés kérdése, a megelevenedő lelkiismeret motívuma foglalkoztatta. A rendező tervei között szerepelt Dosztojevskij regényének, a *Bűn és bűnhődés*nek a filmre vitele is, így ennek a – meg nem valósult – filmtervnek az elemei kerültek be végül a *Solaris*ba. Tarkovszkij így nyilatkozott erről: „Bűn és bűnhődés. Természetesen ez tökéletesen összeegyeztethetetlen volt Lem alap gondolatával. Őt az ember és a Kozmosz, az ember és az Ismeretlen összeütközése érdekelte, engem viszont az emberi benső, a lélek problémája. Csakis azért nyúltam a regényhez, mert először bukkantam olyan műre, amelyre úgy tekinthettem, mint egy vezeklés, egy bűnhődés történetére. Márpedig mi a vezeklés, a bűnbánat a szó közvetlen, klasszikus jelentésében? Az, amikor néhai cselekedeteink, bűneink emléke valóságba fordul át.”

Az égítést borító óceán valóságosnak tűnően hozza létre mindazokat a személyeket, akikre az úrállomás dolgozói büntudattal vagy lelkiismeret-furdalással emlékeznek vissza.

Tarkovszkij *Solarisa* így a tudományos-fantasztikus művek úrutazásaival ellentétben egy – az ember lelkében történő – belső utazás, az úrkutatással szemben pedig: lelki elmélyülés, belső vizsgálgódás.

NEM AZ ÉG, HANEM A FÖLD

A sci-fire jellemző, Földön kívüli helyszínekkel szemben a film cselekményének jelentős része a Földön játszódik. Tarkovszkij munkatársa, Mihail Romagjin írja: „Egész munkánk a filmen nem volt egyéb, mint küzdelem a műfaj ellen, kísérlet a regény földiesítésére. Tarkovszkij új, rendezői forgatókönyvet írt, amelyben a cselekmény kétharmada a Földön játszódott, az úrutazás pedig epizóddá zsugorodott benne.” Ezt maga Tarkovszkij is hasonlóan látta: „A Lem regényéből készült forgatókönyv első változatában a cselekmény szinte teljes egészében a Földön játszódott volna. Később az egész Harey-előtörténetet innen kellett a *Solaris*ra áthelyezni.”

A *Solaris* név a latin *sol*, *solis* 'Nap' szóból ered – magyar megfelelője: szoláris. A *Solaris* bolygó a regényben és a filmben is az emlékezet óceánját, az Abszolútumot, a „másik világot” testesíti meg.

Tarkovszkij *Solarisa* mégsem a Nap, hanem a Föld filmje: a földtől való elszakadás, majd a földre való visszatérés művészi megfogalmazása.

„Nem az a bizonyos lebegő entellektüel vagyok én, aki más bolygóról érkezett. Éppen ellenkezőleg: végtelenül erősnek érzem a köteléket, amely a földhöz és az emberekhez kapcsol” – vallja Tarkovszkij.

A filmben megjelenő festmények – amelyek kivétel nélkül az űrben, a Solaris űrállomáson fordulnak elő – mind-mind a Földre utalnak vissza. Kelvin kabinjában egy alkalommal Andrej Rubljov Szentháromság-ikonjával találkozunk, és ekkor felhangzik a Rubljov-film zenéjének egy jellegzetes részlete is. A kulcsfontosságú könyvtárjelenetben hőseink Cervantes *Don Quijotéjét* olvassák, és a súlytalanság állapotában is ez a könyv repül el a szemünk előtt. A könyvtár egyik falán Bruegel *Téli vadászat*, *Ikarosz bukása* és *Bábel tornya* című képeit látjuk.

A FIÚ ELINDULÁSA

A film elején Kris Kelvin hosszan, merengve sétálja körbe az atyai ház környékét, lelkében nyilván megelevenítve a gyerekkor emlékeit.

Ugyanakkor távozni készül. Szüleivel utoljára van együtt. Bár nem úgy, mint a tékozló fiú, de abban a biztos tudatban, hogy soha nem fog már visszatérni. Búcsúzik, és egyben töltődik is azzal, ami a szülői ház.

EGY MÁSIK FIÚ

A tékozló fiú is elment otthonról – ezzel pedig a szülői ház bebizonyította, hogy nem börtön. Mert el lehet hagyni. De hogyan gondol vissza rá? Mennyiben segíti őt a felnőtt élet kihívásai között az otthonról hozott lelki hagyaték?

Erich Kästner írja:

„A felnőtt így tanítja gyermekét: végezzétek el az iskoláitokat, és ha felértetek a csúcsra, akkor felejtsetek el, fűrészeljétek le magatokról a múltatokat, azt, hogy egykor ti is gyermekek voltatok.

c – föl és le lehet közlekedni benne. Van benne pince, ahol illatos gyümölcsöket tárolnak.”

Aki engedelmesen fűrészel, abban már nem ébredhet nosztalgia. Nosztalgia, mely szerintem a tékozló fiú példázatának is a kulcsa.

Nosztalgia, amikor torokszorítóan feltör a múlt, képzeletünkben megjelennek gyerekkorunk helyszínei. Valahányszor hazalátogatok szülővárosomba, és sétát teszek gyermekorom ifjúkorom életének helyszíneinek valamelyikén, mindig elfog ez a torokszorító érzés, ez

a nosztalgia. Nem tudom, érez-e ilyet az, aki felnőttként is ott lakik, ahol gyerekként élt, ahol felnőtt.

HAZAÉRKEZÉS

Pilinszky János írja az *Apokrif* című versében:

„Haza akartam, hazajutni végül,
ahogy megjött ő is a Bibliában.
Irtóztató árnyam az udvaron.
Törődött csönd, öreg szülők a házban.
S már jönnek is, már hívnak is, szegények
már sírnak is, ölelnek botladozva.
Visszafogad az ősi rend.
Kikönyöklök a szeles csillagokra –”

Hazamenni, visszatérni, megtérni – a bibliai héber nyelv mindezekre ugyanazt a szót használja.

Tékozló fiúk és lányok, akik az otthont egykor fojtogató börtönnek élték meg, vagy egyenesen pokolnak, később visszatérnek, és a szülői házat immár mennyországnak látják, az üdvösség helyének: ugyanazt a helyet! A kora középkori teológia egyik legjelentősebb személye, Scotus Erigena hirdette azt, hogy pokol és mennyország ugyanaz a hely, hogy minek érezzük, minek tartjuk, az csak a mi érzékelésünk függvénye.

Az üdvösségre találás helye ugyanaz, mint a hely, ahonnan egykor fojtogató érzéseinktől hajtva szinte menekültünk. Ahová visszatérhettünk, hogy visszafogadjon az ősi rend. Hazajutás és egyben a végtelenbe táulás: kikönyöklés a szeles csillagokra. És Istenre találás a visszatérésben.

A SOLARIS ZÁRÓ KÉPSORA

A film végén először úgy vélhetjük, hogy a Földre tértünk vissza, az atyai házba. Igen, de ez a Föld már egy fordított világ. Kelvint a film elején először szemből látjuk – a film végén kétszer is hátat fordít nekünk. A film eleji eső is visszatér – ám a film végén az apai házon belül esik. Minden megfordul: ami kívül volt – belülré kerül. Kris Kelvin az apját keresi az üveglakon át benézve a házba, majd mikor az apja kilép hozzá, ő térdre hull előtte, mintegy felidézve számunkra Rembrandt *A tékozló fiú*

hazatérése című festményét. Majd távolodva, egyre messzebről látjuk a jelenetet, és már nem a valódi Földet, csak a Solaris óceánjában egy szigetet látunk, az atyai házzal, az apával és a térdelő fiával.

Az üdvösség helye nem lehet idegen hely. Csak az lehet az üdvösség színtere számunkra, ahonnan kinőttünk, és ahová gyökereink nyúlnak. A visszatérésben, a hazatalálásban van az Istenre találás és az Istennel való közösség, sőt talán az egység titka, a benne való részesedés, a bele való tágulás titka. A „kikönyöklés a szeles csillagokra”. Ez az egység, mint az eljövendő Isten országa, talán egy különös vízióban ragadható meg, amelyről Plótinosz így írt:

„Ott majd egy olyan világ látványa tárul eléjük, mely még nem született meg. Semmi sem áthatolhatatlan ott, semmi sem homályos, ott csak fény találkozik fénnel. Mindenki mindenütt van, és minden dolog egy időben minden. Minden egyes tárgy valamennyi tárgy is... Ott senki sem érzi úgy, hogy idegen földön jár.”

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK A BESZÉLGETÉSHEZ

1. Elképzelhetőnek tartod, hogy valaha földön kívüli élettel találkozunk?
2. Egy ilyen elképzelt jövőbeli találkozás milyen lehetséges veszélyeket és milyen előnyöket hozna az emberiség számára?
3. A bűnhődésről milyen tapasztalataid vagy elképzeléseid vannak?
4. Idézz fel egy olyan embernek, akit nyilvánvalóan nagy bűnök elkövetőjének tartanak. Milyen büntetést, illetve bűnhődést tartanál igazságosnak vele szemben?
5. Mennyiben alkotják a lezáratlan konfliktusok, megoldatlan kapcsolatok a bűneinket?
6. Volt már olyan az életedben, hogy hosszabb időre elutaztál otthonról? Ha igen, milyen érzéseket éltél át a távolléted alatt?

AJÁNLOTT BIBLIAI SZAKASZ

Lk 15,11–32 – A tékozló fiú

Adventi és böjti sorozat

Adventi és böjti sorozat

BARTHA ISTVÁN

Bevezető az adventi és böjti sorozatokhoz

Gyülekezetenként változik, hogy az ünnepi időszakban hetente egy-egy este vagy valamelyik teljes hét minden estéjén tartanak-e ilyen sorozatot. Az is változó, hogy vendéget hívnak-e rá, és ha igen, akkor egyet, vagy minden alkalomra mást és mást. A mostani felkérésben ötletként szerepelt, hogy alkalmanként egy-egy személy nézőpontján keresztül kerülne fókuszba advent és böjti üzenete. Így esett a választásom konkrét bibliai személyekre.

Élve a felkérés adta lehetőséggel, a saját közösségemben mindenképpen meg szeretném valósítani ezt a sorozatot. Remélem, hogy oktatási intézmények, ifjúsági körök vagy egyetemi gyülekezetek lelkészei is hasznát veszik.

Az itt megosztott szövegek azt feltételezik, hogy minden alkalmon más és más módon dolgozzák fel az adott témát a jelenlévők. Önkéntes vagy felkért személyek némi felkészülést követően eljátszhatnak egy rögtönzött dialógust, kreálhatnak egy vagy több jelenetet vagy felolvashatnak egy monológot, akár kiegészítve azt a saját szavaikkal.

Adventi sorozat: Égben kötve és oldva – időnek előtte

ZAKARIÁS ÉS ERZSÉBET BESZÉLGETÉSE

Zakariás (térdelve, magasba emelt karokkal) Áldott légy, Örökkévaló, mindenség királya! A te szavadra lett világosság! Te teremtetted a mennyet és a földet! Te feszítetted ki az égboltozatot! Kezed alkotása

a Nap, a Hold és a csillagok sokasága! Meghatározta pályájukat, és korlátaitat ők sem hághatják át. Te szabta gátat a tengernek. Rendelkezéseidnek engedelmeskedik minden teremtményed és az angyalok sokasága. Te hívtad el ősatyánkat, Ábrahámot, és mutattál neki új utat. Elhatározta és meg is valósította, hogy vénségére fia szülessen Izsák személyében. Te tetted nagy néppé utódját, Izraelt. Tudod, Uram, hogy ha gyermek nélkül megyek el a minden halandók útján, akkor magva szakad Erzsébetben Áron nemzetségének. Végtelen bölcsességében bízva könyörgök hozzád! Ha Sára nevetése nem lehetett akadálya a te bölcs tervednek, akkor nézz le rám is, és könyörülj Abijjá rendjén! Ne vesd meg méltatlan szolgád könyörgését, hiszen igen-igen irgalmas és könyörületes Isten vagy te, ó, Uram, Izrael Istene, szabadító!

Erzsébet Ne eméssz magad, édes Uram! Igaz és becsületes ember vagy te! Emlékezz Jóbra! Fogadjuk el, amit ránk mért az Úr! Tudja ő, hogy mit miért tesz.

Zakariás Akkor emészténem magam, ha nem az Örökkévalót zaklatnám éppen. Ő az ilyesmit még senkitől sem vette rossz néven. Gondolj csak Jákób ősatyánkra, aki bűnös létére megragadta az Úr angyalát, és nem eresztette el addig, amíg az meg nem áldja őt! (1Móz 32,27)

Erzsébet Hiszen tudod, hogy miattam nem lehet gyermekünk! Úgy illenék, hogy én könyörögjek olyan buzgón, mint te. Akárcsak Elkána felesége, Anna tette ezt (1Sám 1,10). Csakhogy elém oly sokszor hozta a Lélek Ézsaiás próféta igéjét, hogy elfogadtam a sorsomat, és elengedtem a vágyamat. „Ujjongj, meddő, aki nem szültél, vígan ujjongj! Örvendj, aki nem vajúdtál, mert több fia lesz az elhagyottnak, mint a férjes asszonynak! – mondja az Úr.” (Ézs 54,1)

Zakariás De te férjes asszony vagy, Erzsébet! Mindazáltal nem korhollak, ha így érzel. Szeretlek, hiszen tudod. Amiként Elkána szerette Annát (1Sám 1,8). De mit tegyek, ha nekem meg azt adta az Úr, hogy buzgón könyörögjek hozzá gyermekért?

Erzsébet Imádkozz csak, persze! Hiszen az volna különös, ha épp egy pap ne imádkozna. De most már pihenj, Uram, hiszen holnaptól nehéz napok várnak rád!

Zakariás Szolgálat, igen. Ez is milyen egyoldalú dolog. Hosszú évek óta mutatom be újra meg újra a füstölőáldozatot az Úrnak, és még egyszer sem adta jelét annak, hogy ő is észrevenné ezt. Hacsak a belső

készítést nem tartom annak, amely arra ösztönöz, hogy buzgón könyörögek hozzá továbbra is, a reménytelenség ellenére. Érteni vélem, mit érezhetett Kain, amikor azt látta, hogy az ő áldozatára nem tekintett az Úr, testvére áldozatára viszont igen (1Móz 4,3–5).

Erzsébet Oly sok éven át szolgáltál hűségesen! Ne vétkezz most nyelveddel, se gondolataiddal az Örökkévaló ellen!

Zakariás Tudod, Erzsébet, az a legnehezebb, hogy miközben imádkozom, az évek múlásával egyre inkább magam is kételkedem, hogy meghallgatásra találnék. Hiszen megöregedtünk. Anna helyében vagyok, de Éli lelkével. Legalább a saját imámat nem vélem tévesen részeg motyogásnak. Az lenne csak a meghasonlás! Ámde úgy látszik, a makacs, földhözragadt hitetlenség és álmatag közöny szakmai ártalom minálunk, papoknál.

Erzsébet Mondom én, hogy emészted magad! Hanem tudod mit? Zaklasd csak tovább az Örökkévalót! Ha valaki, én tudom, hogy imád nem részeg motyogás. Meg aztán annyira mégsem vagyunk öregek, hogy ne adnánk a meghallgatásnak némi alapot. Igaz? Még ha az utóbbi években már egyre ritkábban is.

Zakariás Tudod mit? Talán nem is élünk annyira eseménytelen korban, mint hittük. Még az is lehet, hogy a mi életünkben jön el a Messiás.

Erzsébet Bár én nem vagyok pap, most mégis úgy szólok hozzád, mint Annához Éli: „Menj el békekességgel! Izráel Istene teljesítse kérésedet, amivel hozzá folyamodtál.” (1Sám 1,17)

Zakariás (magához öelve Erzsébetet) Ámen.

JÓZSEF ÁLMA

József (ágyban fekve, ásitozva) Nem lett volna ebben semmi különös.

Néhanapján megesik, hogy egy leány megesik. Aztán vannak balekok meg igazságosztók. Az igazságosztók többnyire azok közül kerülnek ki, akiktől a legtöbb lány megesik. Ők szokták bíróság elé hurcolni az úgymond házasságtörőket. Már ugye ha rajtakapja vagy akár csak meggyanúsítja valamelyiküket, hogy épp nem vele törte a házasságot. A balekok meg azok közül kerülnek ki, akik a saját feleségüknek sem tudnak gyereket csinálni. Habár ez néha fordítva igaz. Lényeg, hogy az erősebb kutya... Ki miben erős. Evolúciós törvény. Elfogadott szép rendje ez már a társadalomnak. *Manus manum lavat* – kéz kezét mos. Csak épp a lavórban már nem víz van, hanem csatornaszenny. Ők azért

továbbra is mímelik a jó erkölcsöt. Az iparszerű abortusz csak később vált a jó erkölcs megvédelmezőjévé. De Mária olyan kicsi még. Inkább apja helyett apja lennék, és csak néhány év után kezdeményezném, hogy ismerjük meg egymást közelebbről. Van elég munkám, neki meg lenne ideje beletanulni, hogyan legyen házunk úrnője. Persze az ilyen korban férjhez adott lányokat mindjárt mélyvízbe dobják. Az viszont elég ritka, hogy közülük valaki idő előtt megcsik. Pláne olyan korú vőlegény mellett, mint én, aki már igazán érett gondolkodású és türelmes ember vagyok. Nem is akarom elhinni. Máriáról nem feltételezem, hogy saját elhatározásából odaadta volna magát valakinek. Pont az esküvőnk előtt. Talán csak ellenállni volt gyenge. Sőt lehet, hogy erőszak történt. Ha tudnám, ki volt, bizony elégtételt vennék. Vagy mégse. Merthogy nem vagyok heves természetű ember. De most mégis mit csináljak? Tehetek én arról, hogy se baleknak, se igazságosztó tenyészbikának nem születtem? Sajnálom szegényt, de valahogy nincs ínyemre, hogy felneveljem más gyerekét, és még jó képet is vágjak hozzá. Ha titokban veszünk búcsút, azzal nem ártok neki. Nyugodtan férjhez mehet egy balekhoz. Sőt amilyen szép és szerény teremtés, talán még egy igazságosztó tenyészbika vagy maga a természetes apa is bevállalja. Sajnálom, mert tényleg szeretem ezt a kislányt. Pedig ezek szerint alig ismerem. Nem nagyon jön álom a szememre. Csak pörög az agyam. Bár néha nem tudom, hogy álmomban gondoltam valamit, vagy ébren... Ez meg mi?

Angyal (sokkal hangosabban Józsefnél) József, Dávid fia, ne félj feleségül venni Máriát, mert ami benne fogant, az a Szentlélektől van. Fiút fog szülni, te pedig majd Jézusnak nevezed, mert ő fogja megszabadítani népét bűneiből. Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta által: „Íme, a szűz fogan méhében, és fiút szül, és Immánuélnak nevezik majd” – ami azt jelenti: Velünk az Isten. (Mt 1,20–23; Ézs 7,14)

József (hosszú, dermedt hallgatás után) ...ilyenkor szokás megilletődni és örülni, hogy ép bőrrel megúsztuk a dolgot. Nem akarok kötekedni, de most akkor Jézus vagy Immánuél? Mindkét névnek szép jelentése van, csak el kéne dönteni, hogy melyik legyen. Amúgy meg összetehetem a két kezem. Össze is teszem. Amennyire emlékszem, az iskolában úgy tanultuk, hogy ezt a jövendölést Ézsaiás Áház királynak mondta, aki nem volt épp a hit és az erkölcs mintaképe. Amikor viszont a pró-

féta arra biztatta, hogy kérjen jelet az Úrtól, akkor hirtelen nagyon kegyes lett, és nem volt hajlandó „istenkísértésre”. Ekkor kapta ezt a kijelentést, nagy valószínűséggel fiának, Ezékiás királynak a születéséről. De hogy jövök én ehhez? Mindig agyamra mentek a családfakutatók. Mintha bármi múlna azon, ha utólag be tudom bizonyítani, hogy valamelyik őszám híres ember volt! Például Dávid király. Na, nekem mondjuk tényleg. Hahaha! Szóval ami azt illeti, ehhez a proféciához tényleg közöm van. És számít ez? Hrrrm... Ez meg már megint mi volt? ... Ja, ébren vagyok. Azaz mostanáig aludtam, és a saját horkolásomra ébredtem. Kiszáradt a szám. Alighanem alvási apnoé. Az én koromban ez már nem ritka. Meg a fűrészpör is. Szegény Máriát előre sajnálom, ha majd tényleg velem kell aludnia. Márpedig nagyon úgy néz ki, hogy ez vár rá. Azért én egyelőre csak apja helyett apja leszek. Ahogy eredetileg is terveztem. Talán ő sem bánja majd. Ha tényleg igaz, hogy a Szentlélek... Na, majd reggel megbeszélem vele. Édes kis szerelmem... Hehe, ez azért elég izgalmas! Micsoda előkelő társaságba kerültem! Csak vigyorgok itt fektemben... Ja, és persze Jézus lesz a neve.

KAVARGÓ GONDOLATOK ÉS HANGFOSZLÁNYOK EGY ANYAMÉHBEN
Négyszázötven embert mészárolt le valaki. Az igazság nevében. Előtte három és fél évig nem esett eső az országban. Azt beszélik, olyan éhínség volt, hogy még kannibalizmusra is sor került. Aztán valaki megmutatta nekik, hogy hol lakik az Úristen. Az ő szavára lett is aztán eső.

Én vagyok az az ember.

A király szerint Izrael megrontója vagyok (1Kir 18,17). Olyan düh fogott el a lapítás, sunnyogás és a kétfelé sántikálás láttán (1Kir 18,21), hogy pont azokat öltem meg, akik nyíltan vállalták, hogy rossz oldalon állnak (1Kir 18,22.40). Pedig a többieket kellett volna. Az Úr szerint maradt köztük hétezer, akik nem hajtottak térdet a Baalnak (1Kir 19,18). Sokra megyek velük. Őket se láttam. A bálványimádó királyné persze a fejemet akarta (1Kir 19,2–3). Menekültem is előle. Negyven napig mentem egyhuzamban. Csak azért, hogy a nagy szövetségkötés hegyénél megkapjam az útilaput. Azt mondta nekem az Úr, hogy iktassam be utódomul a tanítványomat, Elizeust (1Kir 19,16). Hát köszí! Megy ez nélkülem is. De legalább érdemeim elismerése mellett helyeztek nyugdíjba. Sőt, egyenesen a mennybe juttattak. Méghozzá nem is akárhogyan. Tüzes harci székéren (2Kir 2,11–12). Látványos búcsúztatást kaptam.

Megúsztam a halált. Legalábbis ekkor még. Rajtam kívül ilyen csak a kezdetekkor történt Énókkal (1Móz 5,24). Malakiás próféta azt jövendölte, hogy az idők végén még visszatérek. Sőt, hogy én fogom megelőzni a Messiás eljövetelét (Mal 3,23). Az én időmben ezt még senki nem értette volna. Később, amikor már mindkét országrész elpusztult, és a júdeai trónon sem ült Dávid utóda, a nagyrészt szétszóródott maradékban feléledt a remény, hogy lesz egy sarj, aki által újra felvirágzik az ország (Ézs 4,2; 11,1).

Nekem kisebbednem kell, neki növekednie (Jn 3,30). Aki visszaküldött, ilyesmiket mondott: „Akire látod leszállni a Lelket, ő az... (Jn 1,33) Menj, és mosd meg őket vízzel, mielőtt én megyek el, hogy tűzzel tisztítsam őket! Hirdesd nekik, hogy tartsanak bűnbánatot, és jobbitsák meg életüket! Mert kívágnak és tűzre vetnek minden fát, amelyik nem terem jó gyümölcsöt.” Nekem való feladat. És én nem futamodok meg, mint Jónás. Sőt elememben vagyok ilyenkor.

De újra megszületni? Jó ez a meleg, sötét, biztonságos rejtkehely, ahol megvan mindenem. Nekem való. Szeretek egyedül lenni. Aztán meg kiáltani a pusztában, egyengetni az eljövendő Úr útját. Az apák szívét a fiakéhoz, a fiakét az apakéhoz téríteni, hogy megbékéljenek, és hogy ne érje őket ítélet, hanem gabonaként betakarításra kerüljenek, mielőtt megjelenik az emésztő tűz, amely megégeti a pelyvát. Már megvan mindenem. Kezem, fejem, lábam. „Te alkottad veséimet, te formáltál anyám méhében. [...] Csontjaim nem voltak rejtve előtted, amikor titkon formálódtam, mintha a föld mélyén képződtem volna. Alaktalan testemet már látták szemeid...” (Zsolt 139,14–16)

Most érzek egy különleges erőt a közelemben. Mintha villámok cikázának. Mégis olyan szeliden és óvatosan, ahogyan én sohasem tudnék közeledni bárkihez. Itt van. Tudom, hogy itt van ő, akivel majd találkoznom kell. Akiről csak sok évvel énutánam kezdtek el jövendölni a próféták. Aki nagyobb, mint én, mert előbb volt, mint én (Jn 1,30), bár most a születésben én fogom megelőzni őt. Aki már kezdetben és öröktől fogva volt. A Logosz (Jn 1,1). Aki majd tűzzel és az Úr Lelkével keresztel. Akinek saruja szíját sem vagyok méltó megoldani. Aki minden földi és égi lény közül a legszebbeket mondja majd rólam (Mt 11,7–15). És aki majd aggódo és kétkedő kérdésekre küldött válaszával csillapít és megnyugtat (Lk 7,18–23), mielőtt az istentelen királyné végre megkapná a fejemet (Mt 14,11). Most ezért összeszedem minden erőmet, és ebben

a kényelmes, puha, meleg, rugalmas rejtekben, mintha csak ugrani akarnék egy hatalmasat, az összes végtaggal kapálódzni kezdek, és ujjongok örömben! Halleluja! (Lk 1,41)

MIKEÁS KÖSZÖNŐ BESZÉDE, A NÉPSZERŰ PRÓFÉCIARÉSZLETE OKÁN TARTOTT ÜNNEPSÉGEN

Tisztelt egybegyűlteik! Kedves Barátaim! Köszönöm a megtiszteltetést! Némelyek szerint csak az hal meg, akit elfelejtenek. (*Hallgatóság: Aaww!*) Ebben én nem hiszek. (*nevetés*) Vannak, akiket méltatlanul mellőznek, de őket az Úr tartja emlékezetében. (*Valaki bekiáltja: Halleluja!*) És olyanok is, akiknek kétes az emlékezetük. Erről később. (*nevetés*) Azt viszont tudom, hogy bármilyen kicsinek is számítok a próféták közt, (*nevetés*) századokkal a halálom után is említeni fogják a nevemet egyetlen kijelentésem miatt. (*Igeen!*) Azután pedig egy új történet kezdődik, amelyben már kipárnázott és állandó helye lesz annak az ominózus mondatnak. (*taps, éljenzés*)

Kortársam, Ézsaiás (*ováció*) nevéhez sokkal több és kétségtelenül szebb, gyakrabban idézett mondat kötődik. (*taps*) Mindketten tanúi voltunk az egyik istenfélő és jó király, Ezékiás uralkodásának. (*Halleluja!*) Persze sajnos épp az ilyenek nem hosszú életűek. (*Aaww!*) Pedig hősies kor volt az övé, és elmondható, hogy ritka az olyan vezető, aki tudja, ki előtt muszáj megalázkodni, és ki előtt végképp nem szabad. És hogy az Úr előtti megalázkodás nem merő formalitás meg komoly képpel térdelés néhány tenyérből etetett vazallussal, (*erősödő mozgolódás*) hanem valóban az ő akaratának keresése és annak való engedelmesség. (*nevetés, fütty*) Nem a saját hagymázás rögeszméit akarta megáldatni Istennel, hanem a terveit és céljait igazította őhozza. (*ováció, halleluja*) Nagyon nem mindegy. (*taps*) Nem szégyellt sírni, és nem szégyellte megvallani elesettségét sem. (*Halleluja!*) Személyes sorsa épp ezért több tekintetben is a majdan eljövendő Messiás alakját rajzolja előre.

Sajnos nemcsak az ő királyságát ismertük meg, hanem az előtte lévőket, Ézsaiás pedig az utána következőét is, tehát nagyon másféle vezetési stílusoknak is tanúi lehettünk. (*halk zsvaj*) A vezetői személyiségegyeokről nem is szólva. (*nevetés, zajongás*) Mi még nem tudhattuk, hogy a méltatlan utódok áldatlan tevékenységének köszönhetően egy évszázaddal később kis híján magva szakad Dávid dinasztiájának, és Júda országa is Izrael sorsára jut. (*hatásszünet, dermedt csönd*) Bennünk csu-

pán az Úr Lelke által keltett bizalom munkált, amikor a jelenről sok szépet és jót nem mondhatván, megfogalmaztuk a jövőbeni reményt és vigasztalást. A Sion szerény, kicsiny dombja eddigre jóformán elhomályosította a Hóreb komor magasztát. (*hatásszünet, csönd*)

Mózes egyre inkább a múltbéli, egyre kevésbé komolyan vett és egyre inkább újraértelmezett vagy jelképpé szelídült szent hagyomány képviselőjévé vált, míg Dávid és dinasztiája a jelent és a reménytelen dicső jövőt vetítette előre. (*hatásszünet, csönd*)

Ki jósolta volna meg, hogy még a fogságba hurcolás és szétszórás is áldássá válhat? Pedig a spórák is azáltal jutnak el messzire, ha az anyanővény közben elhal. Így vált Izrael bűne és hűtlensége áldássá az egész világ számára. Vajon azok a perzsa mágusok, akik az eget kémelve eljutottak arra a felismerésre, hogy Júda országában király született, miből gondolták, hogy ennek az ő számukra is jelentősége lehet? Nyilvánvaló, hogy a Babilonba hurcolt papok és bölcsek termékenyítették meg a már amúgy is meglévő és fejlett keleti természettudományt. Persze ők is a fősodor gyermekei voltak abban az értelemben, hogy ugyan hol máshol, mint Jeruzsálemben, az akkor hivatalban lévő királynál érdeklődtek. Na róla például nem feledkeztek meg azóta sem, sőt nagyon menő előnévvel is illeti őt az utókor, (*nevetés, mozgolódás*) valahogy mégsem irigykedem az ismertségére: Nagy Heródes. (*Fúúú!*) Az viszont a kiüresedett formaságok megtartó ereje melletti érv, hogy az ő udvari bölcsei mégsem voltak annyira tanácstalanok, mint Egyiptom varázslói, akiknek fogalmuk sem volt, mit jelenthet a fáraó álma. Ezek ugyanis, mihelyt megkapták a feladatot, már mondták is a megoldást: „Te pedig, efratai Betlehem, bár a legkisebb vagy Júda nemzetségei között, mégis belőled származik az, aki uralkodni fog Izráelen. Származása visszanyúlik a hajdani időkbe, a távoli múltba.” (Mik 5,1–3)

Amikor leírtam, még nem volt sejtésem arról, hogy ez a „távoli múlt” János evangéliuma prológusának tükrében mennyire új áthallással bír majd. (*ováció, szűnni nem akaró taps, majd lassú elcsendesedés*) Máté így adta ezt vissza, igaz, hogy a nevem említése nélkül, de ezt igazán nem veszem zokon tőle (*kisebb kacaj*): „Amikor ezt Heródes király meghalotta, nyugtalanság fogta el, és vele együtt az egész Jeruzsálemet. Összehívott minden főpapot és a nép írástudóit, és megkérdezte tőlük, hol kell megszületnie a Krisztusnak. Azok ezt mondták neki: A júdeai Betlehem-

ben, mert így írta meg a próféta: »Te pedig, Betlehem, Júda földje, semmi képpen sem vagy a legkisebb Júda fejedelmi városai között, mert fejedelem származik belőled, aki legeltetni fogja népemet, Izráelt.«” (Mt 2,6) Csupán annyit szerettem volna mondani, hogy egy próféciát megírni nem nagy dolog. Töméntelen próféciát írtak már és fognak is. A nagy dolog, hogy ez beteljesedett. És ez végképp nem az én érdemem. Köszönöm, Jézus! (*ováció*)

Böjti sorozat: Találkozások

MENNYIRE SZERETED JÉZUST? – ADALÉKOK A LEPRÁS SIMON ÉS MÁRIA ELKÉPZELT PÁRBESZÉDÉHEZ

János evangéliuma (12,1kk) szerint Betániában Mária, Márta és Lázár testvére megkenete Jézus lábát drága illatos olajjal, és a saját hajával törölte meg. Júdás kifogásolta a pazarlást. Szerinte háromszáz dénárért lehetett volna eladni azt a kenetet, és az árát a szegényeknek adni. Az evangélista ezt visszafordítja arra, hogy valójában Júdás nem a szegényekért aggódott, hanem tolvaj volt. A szinoptikus evangéliumok viszont nem említik az asszony nevét. Máté (26,6kk) és Márk (14,3kk) szerint Betániában a „leprás Simon” házában történt, és nem a lábára, hanem a fejére öntötte az olajat „egy asszony”. Itt csak az illatszert pazarlása kerül említésre kifogásként, de nincs kihegyezve Júdásra. Lukács (7,36kk) szerint egy farizeus házában történt, akit Simonnak hívtak, és azt is meg tudjuk, hogy az asszony „bűnös” volt. A házigazda ki nem mondott kifogása is ez volt, nem az illatszert pazarlása. Jánoshoz hasonlóan Lukács is Jézus lábának megkenéséről ír. Jézus ehhez kapcsolódóan mondja el az ötven és ötszáz dénáros adósok példázatát.

A vacsoravendégeket földön ülve vagy fekvé képzeljük el. Jézust hátulról megközelítve egyszerre vált lehetségessé akár a lábainak vagy a hajának a megkenése. Ezek alapján a házigazda és az asszony alakját így rekonstruálhatjuk: egyikük Simon, a farizeus, akit Jézus korábban (feltételezhetően) meggyógyított a leprából. Mindenki ismeri a környéken, vagyis a Jeruzsálemhez közeli Betániában. Bátor és tisztességes embernek is tarthatják, hiszen farizeustársai többségével ellentétben, akárcsak Nikodémus, ő is vállalja a Jézus iránti szimpátiáját. Meghívta a mestert vacsorázni, és nem volt kifogása az ellen sem, hogy vele tartsanak azok,

akik állandó kíséretéhez tartoznak. Így az is lehetséges, hogy Jézus nála való vendégeskedése alkalmával olyanok is szabadon bemehettek a házába, akikkel egyébként nem árult volna egy gyékényen.

Ilyen lehetett Mária, Márta és Lázár testvére, akit „könnyűvérű” nőként ismertek. A róla szóló legismertebb történetből kirajzolódik személyiségének egy vonása (Lk 10,38–42). Míg testvére, Márta sűrög-forog, és a vendéglátással foglalkozik, ő csak ül Jézus lábánál, és áhitattal hallgatja. Nyilván szerelmes is. Ez szinte elkerülhetetlen akár egy ilyen nagyon spirituális kapcsolatnál is. Nem testi és nem erotikus ez a vonzalom, hiszen abból valószínűleg épp elég sok volt az életében. Inkább valami rácsodálkozás arra, hogy „jé, lehet fura, izgató bizsergést érezni még nekem is?” Megnyugtat, betölt, elcsitít, de nem parancsra és illemből, hanem azért, hogy a lelkem legmélyebb vágyát csillapítja. Azt, amit sem étel, sem ital, sem bódulat, sem muzsika, sem tánc, sem gyönyör, sem szépség, sem humor nem tud maradéktalanul betölteni és kielégíteni. Épp ezért ártatlan a testi érintés. Legyen akár a lábnál, akár a fejnél.

A Mária és Jézus közti bensőséges kapcsolat eléggé nyilvánvalóvá válik Lázár feltámasztásának történeténél is (Jn 11). Amikor megtudják, hogy Jézus a falu határában van, Márta azonnal elébe siet, míg Mária inkább otthon marad. Márta „füllentése”, miszerint „[a] Mester itt van, és hív téged” (Jn 11,28), egyértelműen békítő szándékú taktika a nővér részéről, aki tudja, hogy milyen mély lelki kapcsolat van a Mester és húga között, és nem szeretné, ha a bátyjuk halála miatti sértett duzzogás elválasztaná őket egymástól. A találkozáskor mindketten ugyanazokkal a szavakkal tettek szemrehányást Jézusnak: „*Ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem*”; Márta azonban mindjárt hozzátette, mintegy megelőlegezve a bizalmat: „*De most is tudom, hogy amit csak kérsz az Istentől, megadja neked az Isten.*” (22. vers)

Júdás háromszáz dénárba becsüli a Jézusra „pazarolt” kenet árát. Jézus Simonnak mondott példázatában ötven és ötszáz dénáros adósságról beszél. A tízszeres szorzó soknak tűnhet, de valójában mégsem olyan nagy különbség, mint a gonosz szolga példázatában (Mt 18,21–35), ahol száz dénárral tízezer talentum áll szemben. Ott azt a különbséget hivatott szemléltetni a példázat, ami az emberek közti megbocsátás és Isten mindennél nagyobb kegyelme között van. Itt viszont ugyanaz az úr engedett el az egyiknek ötvenet, a másiknak meg ötszázat. Vajon ez azt jelentené, hogy Mária „nagyobb bűnös”, mint Simon farizeus? Aligha. Sokkal

inkább az elengedés feletti öröm és hála megnyilvánulásának különbségére akarta tenni a hangsúlyt. Vagyis: ki mennyire szereti Jézust?

Az igeszakaszok tanulmányozása után önkéntes szereplők eljátszhatnak egy párbeszédet. Akár egy pár egy jól kidolgozottat, akár több páros rögtönözve egy-egy rövidebbet. Azután beszélgethetnek a jelenlévők a történetről és a szereplőkről.

JÚDÁS INTELMEI

Sosem leszek túl rajtam. Nevem, személyem és sorsom ijesztőbb a legszélsőségesebb bűnösökénél is. Nagy Heródes, Caligula, Hitler, Sztálin vagy a 20. század ismert sorozatgyilkosainak bármelyike könnyed feladvány hozzám képest.

A nürnbergi perben a többség tagadott, ártatlannak vallotta magát, vagy sikerült szétharapnia az eldugott ciánkapszulát. A kambodzsai Vörös Khmer rémuralom egyik magas rangú vezetője, aki sok ember szenvedéséért és haláláért volt felelős, amikor évekkel később bíróság elé került, egyik pillanatban elsírta magát, aztán mégis blazírt maradt. Ki tudja, mi lakik – mi fér el – egy ember lelkében? Vagy mivé kívülhet a szív?

Tényleg létezik pokol? Létezik örök tűz, örök büntetés? És ki lehet ott? Caligula, Hitler, Sztálin meg a sorozatgyilkosok és a többi szörnyeteg?

Vagy egyedül csak én?

Van, aki még ezt a kiváltságot is elvenné tőlem, és osztoznom kellene a kárhozonon minimum a melegekkel.

A keresztények néha szeretnek teoretikus kérdéseken vitatkozni bibliaórán: Üdvözülhet-e Néró? Egyrészt kit érdekel? Másrészt meg ugyan ki hasonlítaná magát hozzá? Ezzel szemben lelkészek ezrei járnak börtönökbe szerte a világon hirdetni az evangéliumot – akár kegyetlen gyilkosoknak is, akik közül egyesek tényleg megtérnek. Nincs olyan nagy bűn, amelyre ne volna bocsánat. A jobb oldali lator, egy köztörvényes bűnöző, akit a tettei miatt méltán halálra ítélték, egy szempillantás alatt a paradicsom legitím örökösévé lépett elő. Történelemből nem tanítják, pedig talán ez fontosabb, mint ami előtte volt, hogy Napóleon is megtért élete végén, Szent Ilona szigetén a száműzetésben. Ami ennél különösebb, hogy ennek ismeretének hiányában is inkább nagy emberként tartják számon, mintsem zsarnokként. Sőt olyan kegyetlen diktátorok, mint Ceaușescu vagy Szaddám Huszein, a videóra vett kivégzésüket látva, valósággal szánakozást váltanak ki jó érzésű emberekből. Még

Barabbásról is készítettek kosztümös filmet, amelyért rajonganak a keresztények.

De Júdás? Rólam egyetlen jó szó nem hangzik el. Jézus szájából sem. És a feltámadás fényében a tanítványok részéről sem. Választanak a helyemre egy másikat. Apostol-apostol. Az egyik méltatlanná vált, hát ne maradjon foghíjas a társaság. Volt Júdás, nincs Júdás. Időtöltésnek viszont hasznos lehet velem foglalkozni. Szakdolgozat, doktori értekezés, biblióra, böjti sorozat? Júdás örökzöld téma!

Össze lehet hasonlítani például más árulókkal. Érdekes előadást lehet tartani arról, hogy mi a közös bennem és Brutusban. Sőt vannak ünneptelt árulók is: Ráháb, a jerikói parázna, aki a hódító agresszor kémeit rejtegette, vagyis háborús időben elárulta a saját hazáját: a hit hőse lett – no persze a történelmet a győztesek írják. Nem mellesleg Ráháb Dávid király dédanyja is, amit Máté apostoltársam büszkén ki is emel mindjárt az evangéliuma elején.

Ó, és az öngyilkosság mint etikai probléma! Mekkora magas labda! A középkorban még nem is vacakoltak ezzel, hanem tisztességgel kimondták, hogy aki önkézevel vet véget az életének, az elkárhozik. Punctum. Most meg már lehet hímezni-hámozni, pro és kontra érvelni, diskurzust folytatni. Sőt egyes országokban – habár szigorú feltételekhez kötve – intézményesítették is az öngyilkosságot, és a szebben hangzó eutanázia nevet adták neki. Vajon az én érveimet elfogadná a bírálóbizottság? Vagy maradna a köté!?

No és a motiváció! A nagy titok! A legelterjedtebb magyarázat, hogy egyszerűen tolvaj voltam, és a harminc ezüst tényleg elvakított. Ez azért elég szimpla feltételezés, de nem zárható ki, hogy valakinek már ennek megértése is nagy kihívás. A másik változat kissé intellektuálisabb: eszerint ki akartam provokálni Jézus hatalmának nyilvánvalóvá válását, és azt hittem, ha ráengedem a templomórséget, akkor csak megvédi magát. Habár gondolhattam volna, ha a samáriai falura nem kért tüzet az égből, akkor itt sem fog ilyesmit tenni. És ami már lélekbúvárkodás, sőt spekuláció: Jézus legbizalmasabb barátja vagyok, és egyedül velem beszélt meg ezt az árulásos dramaturgiát, hogy beteljesedjenek az írások. Úgy látta, hogy sem Péter, sem János, sem Jakab, sem Tamás, sem a többi társam nem bírná el ezt a terhet. Hát megsúgom – vagy hogy stílszerű legyenek: elárulom – én sem bírtam.

Szerinted melyik változat igaz?

Te voltál már mélyponton? Érezted már úgy egy zavaros ügy kapcsán, hogy „csak nem én vagyok a ludas”? Netán: megtörtént veled valami, és nem értetted, hogy „miért pont velem”? Érezted már úgy, hogy jobb lett volna meg sem születned? Érezted már úgy, hogy „jaj nekem”? Volt már, hogy azon gondolkoztál, kötél vagy gyógyszer, vonat vagy toronyház? Árultak már el? Tartottak már árulónak? Érezted már magad árulónak? Voltál már tényleg áruló? Szakadt már rád úgy istenigazából a tetteid súlya? Amikor az eredetileg jó ötletnek tűnő döntésed következményeit látva hirtelen eldobod, amit addig markoltál, és ezt mondod: „elárultam az igaz vért”? Legmélyebb nyomorodban láttál már közönyös képű klebrikusokat, akik hümmögnek, cserben hagynak, de a tőled kapott pénzt azért csak elköltik valamire?

Jézus nekem adta a falatot.

Én pedig kimentem a sötét éjszakába.

Addig jó neked, amíg hátborzongató titok számodra a személyem. Amíg nem vagy túl rajtam.

PÉTER IMÁJA

Uram! Viccet csináltak abból, hogy azért tagadtalak meg, mert meggyógyítottad az anyósomat. Eközben szigorú ábrázattal intik rendre, aki szerintük nem elég komoly és áhítatos, amikor épp annak illik lenni. Te megmostad a lábunkat. Amikor tiltakoztam, azt mondtad, enélkül semmi közöm hozzád. Amikor meg többet akartam ennél, arra emlékeztettél, hogy „aki megfürdött, annak csak arra van szüksége, hogy a lábát mossák meg, különben teljesen tiszta” (Jn 13,10). Tehát ez alkalommal nem mostad meg a fejünket. Valóságosan sem, meg átvitt értelemben sem. Pedig korábban több ízben korholtál minket a hitelenségünkért, különösen is engem. Sőt egy alkalommal még le is sátánoztál, de ebben a meghitt órában csak a lábamat akartad megmosni. Sűrű egy éjszaka volt, mit ne mondjak. Félreértések tömkelege, fogadkozások és lelepleződések. Egyik sokk a másik után. Most is szédülök, ha csak felidézem. Tudod, miután elhívtál engem a háló mellől, tényleg egy lapra tettem fel mindent. Te voltál számomra az egyetlen. Nem véletlen, hogy a tanítványok közül épp én voltam, aki többféle módon is megvallottam a hozzád való ragaszkodásomat, és hogy mit gondolok a személyedről. Pont emiatt voltam hajlamos túlzásokba is esni. Amikor tiltakoztam az ellen, hogy szenvedj és meghalj, ekkor lettem sátán. Aztán meg a heveskedés, amikor levágtam

annak a szerencsétlen szolgának a fülét. A tagadást inkább hagyjuk. Azaz mégse. Az volt számomra a fordulópont. Addig azt gondolhattam, hogy valami közöm nekem is van ahhoz, hogy a tanítványod vagyok. Ha nem is az érdem, a rang vagy a méltóság, akkor épp az, hogy az írásban nem annyira jártas egyszerű halász vagyok. Mert te mindent fordítva csinálsz. Azaz nem te, hanem az emberek – hozzád képest. Főleg a nagyon bennfentesek. Ezért tűnsz te furának a szemükben. Nekem ugyan nem sok közöm lenne hozzájuk, de látod, mégis az ő szempontjaik szerint működtek az én reflexeim is. Még hogy én köszikla! Az mondjuk tényleg igaz, hogy a mennyei Atya adta tudtomra, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia, de ezt is csak utólag értettem meg. Mint a mennyei jele- nést is a hegyen Mózes-szel és Illésszel. Kivételeztél velem és Zebedeus fiaival. Elvittél minket Jairus kislányának betegágyához, vagyis halottas ágyához is. És minket kértél meg, hogy virrasszunk veled egy kicsit az emlékezetes vacsora után. Szégyeltem magam. De tudom, hogy felesleges. Hiszen ez is csak azt erősíti meg, hogy mindvégig te küzdöttél értünk. Sokszor éppen ellenünkben. Ha valamire mégis büszke lehetek, akkor az nem más, mint hogy talán az én személyemen és sorsomon keresztül válik leginkább nyilvánvalóvá, hogy te vagy a hősünk. Ez most nagyon profánul hangzik, de nyilván érted, hogy mire gondolok. Ábrahám a hit hőse. Mózes az egész nép terhét cipelő, karizmatikus hős vezető. Sámson is hős volt. Dávid a szíved szerint való király, nemcsak háborús hős és Machiavellit messze megelőzve birodalomépítő, hanem sok bűne ellenére, alázatával, hozzád mindig visszatalálásával a bűnbánat hőse is lett. Dániel és Nehémiás a nép helyett és a népért elmondott töredelmes bűnbánat hősei. Jób a szenvedés hőse. És akárhogy is, Péter apostolként, a kulcsos emberként én, az egyszerű halász is bekerültem ebbe az előkelő társaságba: a bibliai hősök közé. Apostolként aztán mindegyikünket megelőzte Pál, aki ellenségből lett a megtérés, majd a fáradhatatlan szolgálat hőse. De minek is vagyok én a hőse? A hitetlenkedésnek? A félreértéseknek? A buta kérdéseknek? A rosszkor rossz helyen való okoskodásnak vagy heveskedésnek? Igaz ugyan, hogy az imént felsorolt személyek is bűnösök és esendők voltak. De egyvalamiben, az Istenhez való hűségben mind jeleskednek. Még Jákób is, a csaló, aki olyan makacsul ragaszkodik az áldáshoz, hogy még a csipőjét is kifecamítja a veled való tusakodás közben. De tőlem mi telt? „Menj el tőlem, Uram!” (Lk 5,8) Aztán meg a döntő pillanatban, a csak nekem adatott kairoszban ez:

„Esküszöm, hogy nem ismerem azt az embert!” (Mt 26,72) Esküszöm, Uram, hogy nem értelek. Azaz mégis. Én vagyok az érdemtelenül, ingyen, kegyelemből, szinte erőszakkal üdvözített ember példaképe. Mondom, hogy te vagy a hősöm.

CIRÉNEI SIMON HÉT SZAVA KERESZTVITEL KÖZBEN

Na szép! Hajnaltól a mezőn güriztem, most meg ez a gerenda! Én lettem épp az a random paraszt, aki rosszkor volt rossz helyen. Lehet velem üvöltözni, lehet engem ráncigálni. Mintha bűnöző lennék. Hát, így jártam. Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el?

Rómaiak! Hah! A világi ékes jó rend. Nem elég, hogy szinte naponta hurcolnak legyilkolni valakit okkal, ok nélkül, ezeknek a beteg perverz állatoknak még emellett kell az az érzés is, hogy az egész itteni leigázott népséget folyamatosan megalázhassák, félelemben tarthassák. Hogy senki ne érezze magát biztonságban. Mert megtehetik. Bizonyára, ha az a fene nagy magasztos jogrendjük, amire olyan rohadt büszkék, nem lenne úgymond törvényesen lehetővé azt, hogy bárkit kényszeríthetnek ilyesmire, akkor eszükbe sem jutna ezt tenni. Haha. A legitim hatalom. Felsőbbrendű nép. Ők képviselik a nyugodt erőt. A szemükben mi vagyunk az izgága, semmivel soha meg nem elégedő birkanépség, akikkel csak így lehet, mert így érdemes bánni. Páncélzat, döngő léptek, röhejes cirkuszba való sisak, zord tekintet, az oldalukon meg full extrás gyilkoló szerszámok. Hogy nem röhögik el magukat, amikor egymásra néznek? De nem, ezek ezt komolyan gondolják! „Ezt nézd meg, milyen éles! Huhuhú! Ha ezzel odacsapsz, akkor nem kell már orvos neki! Hahaha! De most komolyan! Egy haverom, aki jártas a fémmunkákban, tehát tudja, hogy mit beszél, azt mondta, hogy ez a páncélt is átviszi! Nemá! Vazz! Hiába na, ez a modern technika csodákra képes!” Ilyen magasröptű beszélgetéseket folytatnak egymás közt ezek a felsőbbrendűek. A történelmet formáló rendíthetetlen idióták. Atyám, bocsáss meg nekik, ezek nem tudják, mit tesznek!

Na, hát mindenesetre úgy kerültem ebbe a történetbe, mint Pilátus a krédóba. Tényleg rosszkor voltam rossz helyen. Elvégeztetett. Ha úgy döntenek felsőbbrendűek, hogy végig én viszem ezt az izét, azért remélem, legalább nem tévesztenek össze majd ezzel a szerencsétlennel, akit tényleg rá akarnak szögezni. Hú, ez most viccnek is rossz. Végére is annyiban van benne valami, hogy egyszer majd valamikor azt is kitalál-

hatják, hogy valójában tényleg én haltam meg a kereszten. Na, ez azért most egy pillanatra elég ijesztő gondolat, még ha valószínűtlen is. Habár egyszer én is meghalok, de azért remélem, hogy nem így. Atyám, a te kezembe teszem lelkemet!

És persze lesznek majd ilyen vallásos tanítások is, hogy ez a szegény Jézus hogyan lehet egyszerre Isten és ember, és miért nem halhat meg, vagy miért pont az a lényeg, hogy ő hal meg. Hanem hallod, ez most honnan jött? Biztos a fájdalom meg a fáradtság okozza. Szomjazom.

Már hülyeségekre gondolok. Szerintem minimum vérzik a vállam, ahol lehorzsolta a fa. Hagyjatok már! Mikor lesz ennek vége? Na, megint jönnek ezek a furcsa gondolatok, Máté evangéliuma ellentmond Jánosnak, aki engem meg sem említ, hanem úgy emlékszik, hogy Jézus maga vitte a keresztet. Hát, most megint elbizonytalanodtam. Ki is vagyok én tulajdonképpen? Jámbor asszonyok az út mentén. Siratnak. Zokognak. Hadonásznak. Azt legalább szabad. Sőt, ezek a magasabb rendűek kifejezetten élvezik is az ilyesmit. Erre izgulnak. Meg ettől látják eredményesnek a munkájukat. Íme anyád, íme fiad!

Mit mond ez a Jézus? Hogy ne engem sirassatok, hanem magatokat? Na, ebben mondjuk tényleg van valami.

Jézus! Veled lehetek majd a paradicsomban?

ARIMÁTIAI JÓZSEF NAPLÓJEGYZETEI

Vasárnap este • Jézus nem akárhogy érkezett a városba. Valósággal gúnyt űzött a hamis messiási reményekből. De olyan diszkrétén, intelligensen és olyan leheletfinom iróniával, hogy csak azok vették észre, akik tényleg közel állnak hozzá, vagy egynél több agysejtjük van. Ezt nem hiszem el! Még most is vigyorgok, ha felidézem. Egy számár háttára ült rá, és a tanítványai meg a többiek, akik vele voltak, ágakat dobáltak elé, meg a ruhájukat is az útra terítették, mint valami szőnyeget. A diadalmas királynak kijáró „hózsánna” már szinte magától jött. A gyerekek különösen is élvezték, még ha nem is értették egészen. A többiek csak tátották a szájukat, és vagy csatlakoztak az éljenzőkhöz, mintha ez egy általuk kivételesen nem előre tudott hagyományos népünnepély lenne, vagy távolról figyelték a menetet. Na, bezzeg a farizeusok értették a viccet! És ahogy lenni szokott, nagyon nem is szerették. Beszólni, ünnepet rontani azt mindig tudtak. De Jézus sem maradt adós a válaszal: „...ha ezek

elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani.” (Lk 19,40) Annyira ismeri az emberi szívet! Remélem, az enyém sincs rejtve előtte! Furcsa kettősség ez bennem, hogy nem merem nyíltan vállalni a velem való szimpátiámat. Uram, irgalmazz!

Hétfő este • Az a templomi jelenet engem is meglepett. Sőt bevallom, megijesztett. Nem is tudom. Néha azon töprengök, hogy ami a fejemben van, a gondolataimban, az hogyan viszonyul ennek a valóságos világnak az állapotához. Tehetnék valamit, hogy más legyen? Kéne tennem valamit? Jézus számomra túl bátor. Én meg túl konformista vagyok. Jézus olyan, mint amikor valaki fejfelé megy a falnak. De vajon nem csak idő kérdése, hogy a fal bizonyul-e erősebbnek, vagy az a fej, amelyik vette a bátorságot, hogy nekimenjen? Amire gondolok, az csak a képzeletem szüleménye? Valami ködpára vagy tünet, ami valójában kísértés arra, hogy szembemenjek a valósággal, és összetörjem magam? De akkor mégis milyen lehet az Örökkévaló királysága, amit annyira várok? És miért gondolom azt, hogy nekem semmit sem kell tennem érte? Mert majd te úgyis megoldod? Ó, Uram, köszönöm, hogy észrevétlenül imádsággá vált a naplóírásum! Hiszen érzem, hogy sokkal erősebb és maradandóbb ennél a világnál az, amiről még mindig hajlamos vagyok azt hinni, hogy csak a képzeletem játszik velem. Igen, egyre biztosabb vagyok benne, hogy ami most valóságnak látszik, az igazából tünékeny ködpára. Az én léteimmel együtt. Uram, irgalmazz!

Kedd este • Két nap múlva páska. Jó kis ünnepi készülődés. Igazi kegyes, vallásos lelki elmélyülésben volt részem. Áldott alkalom az ékes jó rend nevében a vallási felsőbbtség jóvoltából. Kajafás délutánra összehívtak minket. Olyanok voltak együtt a papok meg a tanács tagjai, mint egy kiéheztetett, vérszomjas kutyafalka. Elnézést a nemes állatoktól. Szégyellem magam a gyávaságom miatt. Láthatták rajtam, hogy idegenül érzem magam köztük, de szerencsémre a figyelmük legkevésbé rám irányult. Sunnyogáson kívül így sem futotta másra. Tudtam, hogy egy ellenszavazat nem változtatna azon, amit már úgyis elhatároztak. Itt most nem arról volt szó, hogy megjavíttassuk-e a pogányok udvarába vezető gyalogút kövezetét, és hogy mennyit szánunk rá. Emberéletről döntöttek. Én meg sodródtam, mint szemét az áradó patakban. Uram, irgalmazz! Ja, jut

eszembe! Az a szegény fügefafa, amit Jézus tegnap megátkozott, mintha ennek az elcsesztett világnak a sorsát példázná. Ködpára. Na, ezen majd még tűnődöm. De most nagyon álmos vagyok.

Szerda este • Édes egy leányzó ez a Mária. Csak távolról figyelem, és csodálom, mint valami magas hegyet vagy a végtelennek tűnő tengert. Ahogy ő Jézushoz ragaszkodik, és ahogy ki tudja mutatni a szeretetét, bámulatos. Nem törődik a szégyennel, megvetéssel. De miért is törődne? És vajon én mitől félek? Elkoboznák a vagyonomat, ha megtudnák, hogy Jézushoz húzok? Egyáltalán kicsoda ez a Kajafás, Heródes, Pilátus és a többi szerencsétlen, akik megfojtanak egymást egy kanál vízben, de ha életellenes és rossz döntést kell hozni, akkor összezárnak? Most komolyan: Hozzájuk kellene igazodnom? Őket kellene normának tekintenem? De mégis melyiket? És milyen vonatkozásban? Jézus az egyetlen koherens személyiség, akit ismerek. Irigylem ezt a drága kis kincset, ezt a Máriát, hogy megérintheti őt, és pironkodás nélkül, szende mosollyal tűrheti némelyek gúnyos megjegyzéseit.

Csütörtök este • Azt mondják, Jézus is azok közé tartozik, akik ma tartják a páskát. Egy ideje ennek a hagyománynak az értelmezése már kettéválasztja a hitűkhöz hűséges zsidókat. És ilyenkor derül ki, hogy mennyire álságos és viszonylagos is ez a hithez való hűség. A papok, Jézus tanítványai közül az iskarióti Júdás személyében meg is találták a közös pontot a tervük véghezviteléhez. Ez a jóember ugyanis önként és dalolva ajánlkozott, állítólag némi pénz fejében azért, hogy elárulja mesterét, és feltűnés nélkül tudják elfogni, elkerülvén a zavargást. Mert azért még mindig elég sokan vannak, akik emlékeznek a csodáira, és sokakat meg sokak hozzátartozóit meggyógyította. De szép is, amikor arról szól a történet, hogyan lehet valakit minél kevesebb felhajtással elintézni! Mit keresek én még mindig ebben a bagázsban?

Péntek hajnal • Uram, ez borzalmas. Nincsenek szavaim. Már lehet látni, mi lesz a vége. Szégyen és botrány az egész. Irgalmazz!

Péntek este • Köszönöm, Uram, hogy legalább erre adtál nekem erőt és

bátorságot. Szörnyű emberek vesznek körül, és magamat is annak látom. A véres kezű Pilátus ehhez képest még a leginkább emberi magatartást tanúsította mind közül. Ha megmenteni nem tudtam, legalább tiszteséggel eltemethettem a Mestert. Mire nem elég a vagyon, és mire jó mégis! Talán erre vonatkozik az a prófécia, hogy „a bűnösök közt adtak sírt neki, a gazdagok közé jutott halála után” (Ézs 53,9)...

Családi istentiszteletek

Egymásra hangolódva

Családi istentiszteletek

PETRINÉ CHIKÁN KATALIN

Előszó

Mindaz, amit az első pár fejezetben írok, nem lesz újdonság a legtöbb lelkésznek, de újra és újra szükség van az alapoktól való építkezésre. Olvashatjátok majd a sorok között a családi istentiszteletek szervezése közbeni mélységet, veszélyforrásokat, amelyeket nem céloim titkolni. Volt idő, amikor püspököt és esperest hívtunk meg a családi istentiszteletre, mert ellentétes vélemények támadtak a gyülekezetben, elsősorban a presbitériumban, hogy kell-e nekünk egyáltalán családi istentisztelet tartani a délelőtti főistentisztelet idejében, amikor nincs más alternatíva a sűrű istentiszteleti beosztás miatt. Azon a vasárnap reggelen, amikor megérkeztek a meghívott „vendégszolgálók”, szó szerint az első (filiában tartott) istentisztelet közben elment a hangom, és hagyatkoznom kellett a többi jelenlévő szolgáló jóindulatára, hogy kiségiessenek. Ekkor tudtam, hogy tovább folytatódik az én ottani gyülekezeti pályafutásom és a családi istentiszteletek sorozata is, de változtatni kell, például több felnőtteknek szóló részt kell tenni a családi istentiszteletbe.

Írásom stílusa azért közvetlen, mert azt remélem, hogy őszinte és egyértelmű szavaimmal bátoríthatok, segíthetek olyanokat, akik a családok közötti szolgálat hullámvasútján utaznak. (Talán ismerős mondatok: „Köszönjük, örülünk, hogy ide tartozhatunk”, majd hónapokkal később: „Elnézést, hogy nem jöttünk templomba, de elutaztunk, betegek voltunk, elfoglaltak vagyunk”, aztán egy nyári táborzáró istentisztelet után: „Meny-nyire hiányzott már a közösség!”) Nem céloim az új dolgok felfedezése

a családi istentisztelet témáján belül, hanem inkább az az igény fogalmazódott meg bennem, hogy közösséget vállaljak azokkal, akik ezt elolvasás és használni fogják. Egymásra hangolódva... Ezt a közösségteremtő témát kaptuk ebben a tanévben.

Mi a családi istentisztelet?

A családi istentisztelet neve alapján általában népszerű csengésű, mert egy olyan csoportot szólít meg, amelynek tagjai az élet sok területén újra be kell hogy illeszkedjenek, mert már a családi parkolóba állhatnak a bevásárlóközpontnál, családi napközibe írathatják a gyermeküket, családbarát étteremben ehetnek és családbarát szállodában nyaralhatnak, családi autót vásárolhatnak, és így tovább. Nemcsak ez volt az oka, hogy Gödön és Dunakeszin elkezdtük a családi istentiszteleteket tizenkét évvel ezelőtt, hanem az az igény mutatkozott, hogy a szülői lét kihívásaiban lévőket elérhessük istentiszteleti keretben is. Amikor agglomerációs településeken szolgáló lelkészként gondolkozom erről, akkor számításba veszem azokat is, akik szórványhelyzetben élő evangélikusok, de beköltöznek családok köréjük, és velük együtt szeretnének vasárnapi közösségben lenni. Gondolok azokra is, akiknek megfogytak az elvándorlás miatt a gyülekezete, és valami új megoldást keresne az egyedül maradt lelkész/gyülekezeti munkatárs és néhány presbitere, hogy a néha visszalátogató családtagok és a templomba járó idősebb család- és gyülekezeti tagok miért ne maradjanak otthon „főzni” családotul. Nem marad ki ebből a körből az a nagyvárosi gyülekezet és esetleg plántáló gyülekezet sem, ahol milliányi alternatívát kínálnak a környéken istentiszteleti időben, mégis vonzó maradhat a vasárnap megünneplése. A családi istentisztelet műfaji tisztázásához tartozik az, hogy kinek szól, és ezért számításba kell venni azokat a gyülekezeteket, ahol a diakónia és az oktatás területén működő intézményekből érkezők számára a vallásgyakorlás formája lehet a családi istentiszteleten való részvétel, esetleg szolgálat.

A családi istentisztelet tulajdonképpen nem is más, mint ami eddig volt, hiszen liturgiájában követi a hagyományos istentiszteletet, ezért nem célja az élmény-istentiszteleti kultusz meghonosítása, hogy aztán egyházunk valami más színezetet kapva elveszítse mostani jellegét és identitását. A családi istentisztelet az Istennel való találkozás rendszeres

és közeli lehetőségét kínálja a gyülekezetem, intézményem és a családom, esetleg a keresők (pl. Tamás-mise) közösségben. Amint megszokottá válik az évek alatt ez a forma, már nem az a kérdés, hogy ifjúsági zene vagy korálok hangzanak el, hanem hogy van egy istentisztelet, ahol rám, a felnőttre, a gyerekre, a nagyszülőre, a keresztszülőre, az egyedülállóra, az időse, a fiatalra, a kérdéseivel és egyéni élethelyzetével érkezőre külön gondolnak, és megérthetem, láthatom, ízlelhetem Isten jelenlétét. Ha igazán meggyökerezne bennünk ezeknek az istentiszteleteknek az igénye, és egyúttal mindenki számára elfogadottá válnának, akkor előbb-utóbb a szentségeink is bevonulnának a családi istentiszteletre, és az istentiszteletet szeretetvendégség is követné. Évtizedes viszonylatban számomra ez már-már alakuló gyakorlat, mert vannak, akiket a családi istentiszteleten keresztelünk, a gyermekúrvacsora kérdésének felvetődése óta pedig tervezzük a családi úrvacsora bevezetését is. Szinte majdnem mindig lehetséges az istentisztelet utáni asztalközösség megtartása, amely segíti a fentről kapottak „emésztését”.

Miből áll?

<https://docs.google.com/document/d/1aQXQv5jji5ZAcu1QDv1oAFRSP7ZVschM/edit?usp=sharing&oid=115242557388789140288&rtpof=true&sd=true>

Liturgia a családi istentisztelethez

Azt a liturgiát adom most közre, amelyet mi is használunk a gyülekezetekben, a havi egyszeri istentiszteleteken. A szeptemberi nyitóalkalom anyagának ppt-jét és Word dokumentumát is elkészítettem, és akinek tetszik, az kedvére formálhatja tovább az év többi hónapjában. Célszerű egy olyan ismerős, gyülekezeti (pl. táboros) képet betenni a fedőlapra, amely a közös élményeket hozza elő. Vannak a prezentációban képek, néma videók, főleg az igehirdetés illusztrálására. Minden évben lehet valami kicsit módosítani, hogy meg tudják tanulni az emberek, sokat egyszerűre nem ajánlatos. A mi saját gyülekezetre szabott célunk kezdettől fogva az volt, hogy mindenki valamilyen módon bevonódjon a liturgiába, tehát énekeljenek az emberek, mondják együtt a zsoltárt, olvassanak imádságot a kijelölt lektorok, olvassák fel az igeszakaszt (a hosszabbakat

akár párbeszédes formában), hiszen úgy tudjuk dicsérni az Urat, ha nem csak színház üzemmódba állítjuk magunkat a templomba beülve.

A liturgia menete gördülékeny és viszonylag gyorsan változik, és váltják egymást a lektorok is, miközben megérkezünk Isten igéjének közvetlen közelébe. Egyszerű módon, képekkel tarkítva, zenében is megfogalmazva könnyen elvihetem magammal azt, ami megragadott, bárki is legyen egy család tagjaként. (Az már csak hozzáad az értékhez, hogy a családi istentiszteletet rövidebb ideje és aktív, többszereplős jellege miatt egyre kevesebbszer érzik a késztetést a szülők, hogy ki kell vinni a templomból a kicsi, nyűgös gyereket, mert megzavarja a többieket, őket pedig szégyenbe hozza. A családi istentisztelet hoz magával egy olyan változást, amely azt sugallja, hogy nem is tartjuk, hanem megéljük az alkalmat.) Nehéz, mégis természetes igényből táplálkozó műfaj ez, és egyszerre kell érteni a kicsik nyelvén, szólni kell a bambuló kamaszokhoz és megfelelő szilárd táplálékot kell adni a bibliaismeretben érettebb testvéreknek is, ugyanakkor Isten jó illatát árasztani a közömbösöknek, keresőknek, csalódottaknak. De hiszen ettől is családi az istentisztelet, mert egy családban is jelen van mindenféle korú, kedvű ember. Velük együtt és az ő nevükben is szólunk Istenünkhöz.

<https://docs.google.com/presentation/d/1Pu5g4V4apCbg5Z-s7WPrW52XOMuE1CGx/edit?usp=sharing&ouid=115242557388789140288&rtpof=true&sd=true>

Vetíthető prezentáció családi istentisztelethez

FELÉPÍTÉS

- Kezdőének (igehirdetéshez vagy egyházi esztendőhöz illeszkedik)
- Invokáció (lelkész mondja)
- Zsoltár (lektor is olvashatja, és felváltva mondják a gyülekezettel)
- Bűnvallási ének (minden tanévben érdemes erre egy állandó éneket választani a *Zarándokének*ből)
- Bűnvallás (lelkész mondja, de ki is vetítjük, lásd a ppt-t)
- Főének (igehirdetéshez vagy egyházi esztendőhöz illeszkedik)
- Igeolvasás (ha hosszabb igeszakaszt választunk, több olvasónak is adhatjuk hangjukra igazítva)
- Hitvallás (javasolt a kivetítés, lásd a ppt-t)

- Igehirdetés (képekkel illusztrálva, igei szakaszokat röviden megjelenítve, a végén egy-két összefoglaló dia, hiszen ilyenkor legtöbbször tanító igehirdetés hangzik)
- (Plusz egy ének vagy főének ismétlése, kihagyható)
- Általános könyörgő imádság (lektorok és a lelkész mondják; előre is lehet megadott témában imádságot kérni két családtagtól, akik együtt írják meg, és mondják el: pl. apa-fia, nagymama-unoka, keresztszülő-keresztgyermek stb. Egy gyakorló gyülekezeti tag könyvebben megfogalmaz egy imádságot, és be tudja vonni a gyermeket, míg az, aki bizonytalan, sok segítséget igényel első alkalommal.)
- Miatyánk
- Áldás
- Záróének (minden tanévben egy állandó éneket választunk. A Szélrózsát megelőzően lehet a Szélrózsza-ének pár versszaka, máskor az, ami ide illik, és szeretnénk, hogy mindenki jól megtanulja.)
- Hirdetés (a jól összefoglalt, egy dián megjelenített leírás sokat segít, például milyen szolgálati lehetőség van most a gyülekezetben, mikor lesz a következő családi jellegű alkalom stb.)
- Szeretvendégség (jó, ha sikerül beosztani mindig valakit, aki segít, pl. konfirmandusok egy felnőtt családtaggal, gyülekezeti taggal megterítenek és elpakolnak)

Kik szolgálnak?

Komoly előkészület nélkül nem érdemes családi istentiszteletet tartani. Ha a lelkészre hárul minden, akkor felmerül a kérdés, kell-e a neki projektort pakolni, hirdetések és meghívókat szerkeszteni, nyomtatni és osztani, templomot és gyülekezeti termet takarítani és másként berendezni az alkalomra, a szeretetvendégséges süteményt előkészíteni, majd gitározni Luther-kabátban. Esküje szerint a lelkész mindent megtesz legjobb tudása szerint, sőt még el is ismerik a gyülekezeti tagok a nehezen mérhető munkánkat, de ebben az esetben jól tesz-e ez a *one-(wo)man-show* a családi istentisztelet üzenetének? Nem. A lelkészcsalád bizonyára jelen van és szolgál, így máris családi az istentisztelet, de sok más lehetőség is adódik más szolgáltók felkeresésére, ezért ne pótlék legyen a családunk, hanem inkább számukra is lehetőség a szolgálatra, amelyet vállal(hat)nak. Abban a helyzetben örömteli a készülődés, ha egy istentisztelet van,

és nem egymást követik az alkalmak, így nem kell a lelkésznek mindent vállalnia, hiszen akkor hamar belefáradhat, mielőtt bárki meglátná a lehetőséget, hogy szolgáljon vele együtt. Nincs annál rosszabb, mint a rossz kedvvel, sietősen megérkező lelkész, akinek ideje sincs végignézni a gyülekezeten, és úgy kezdik a családi istentiszteletet, hogy közben zsonglőrködni kell a sok előkészület miatt.

Ahogy a családban, úgy a gyülekezetben is eltolódhatnak a hangsúlyok. Mindig van, aki egy területen többet végez, és a többiek természetesen vesznek. Erre már a kezdetektől figyelhetünk a családi istentiszteletnél. Amíg arra igény nem mutatkozik, hogy legyen ilyen alkalom, addig a munkatársak hiánya is megérződik majd. Amint viszont pár emberben megfogalmazódik a közös akarat arra nézve, hogy kezdjük el ezt, vagy gondoljuk újra azt, amit családi istentiszteletnek neveztünk, akkor először leülhetünk közösen imádkozni.

Ahol presbiterek és hitoktató(k), lelkész(ek), gyülekezeti munkatársak közössége tud annyira egyszerű és őszinte lenni, hogy imádkozzanak, ott kezdődhet a családi istentisztelet tervezése. Már ott és akkor sokat fog jelenteni a munkatársak közössége és azok, akiket ők tudnak meghívni. Az évek alatt a legtöbb családi istentiszteleti lektor és szolgáló megszólításában a lelkész felé volt egy elvárás, hogy ő találja ki és végezze el a hívogatást. Ebben aztán a hitoktatók, presbiterek is segítettek, hogy mindig legyen egy gyermek is, aki egy rövid kis mondatot olvas, legyen egy nagyszülő korú olvasó, legyen kamaszkorú is, és képezzék a biztos alapot az állandó olvasók, akik mutatják az újaknak az utat.

Az elő- és utómunkálatoknál (pl. projektor összeállítása, szeretetvendégséges asztal pakolása) leginkább az ifjúsági óra tagjaira és a konfirmandusainkra számítunk, bár nagyon nehéz előre tervezni a vasárnapjukat. A konfirmandusok gyakorlatának része a havi családi istentiszteleten való részvétel és szolgálat is, úgy, mint a diakóniai intézményi találkozások és gyülekezeti tagok látogatása, konfirmandusóra alatti szeretetszolgálatok, zöld szombatos tevékenységek, napközis tábor segítői szolgálata stb. A megvalósítás sokkal nehezebb, mint elsőre tűnik, mert van, hogy éppen akkor betegszik le hetekre mindenki, és utaznak el, vagy sürgős tanulnivalójuk akad, amikor a konfirmandusoknak szánt és írt imádságot kellene mondani.

Általában legalább egyszer a köszönet szavával együtt elhangzik a családi istentiszteleten az, hogy ma is igyekeztünk teljesíteni azt, hogy

egész családukkal jöjjünk Isten elé imádságban, énekben, bármilyen szolgálattal, és erre hívjuk is a következő alkalommal azokat, akik kipróbálnák, milyen együtt munkálkodni.

Sorozat kilenc részre

Isten harmóniájára hangolódva (szeptember vagy augusztus vége, tanévnyitó)

IGEI TÉMA

A szövetség ládáját a templomba viszik

„Akkor összegyűjtötte Salamon Izráel véneit és minden törzsfőjét, Izráel fiainak családfőit Jeruzsálemba, hogy elvigyék az Úr szövetségládáját Dávid városából, azaz Sionból. Összegyülekeztek tehát a királyhoz mindezek az izráeli férfiak a hetedik hónapban, az ünnepen. Amikor Izráel vénei mind megérkeztek, a lévíták fölemelték a ládát, és fölvitték a ládát meg a kijelentés sátrát meg a szentély egész fölszerelését, amely a sátorban volt. A papok és a lévíták vitték azokat. Salamon király és Izráel egész közössége, amely megjelent nála, ott állt a láda előtt. Olyan sok juhot és marhát áldoztak, hogy sem megszámolni, de még csak megbecsülni sem lehetett azokat. Azután bevitték a papok az Úr szövetségládáját a helyére, a templom legbelső részébe, a szentek szentjébe, a kerúbok szárnyai alá. A kerúbok ugyanis kiterjesztették szárnyaikat a láda helye fölé, és betakarták a kerúbok fölülről a ládát és annak rúdait. A rudak olyan hosszúak voltak, hogy a ladához tartozó rudak végei láthatók voltak a szentek szentje felől, de kívülről már nem voltak láthatók. Ott vannak még ma is. Nem volt a ladában más, csak a két tábla, amelyeket Mózes adott át a Hóreb-ben, amikor az Úr szövetséget kötött Izráel fiaival, miután kijöttek Egyiptomból.

Amikor a papok kijöttek a szentélyből – az ott levő papok ugyanis mindnyájan megszentelték magukat, beosztásukra való tekintet nélkül –, fősorakozott az oltártól keletre valamennyi énekes lévita, tehát Ászáf, Hémán és Jedútún a fiaikkal és testvéreikkel együtt, fehér ruhába öltözve, cintányérokkal, lantokkal és citerákkal, és velük együtt százhusz harsonát fújó pap. A harsonásoknak meg az énekeseknek egyaránt az volt a tisztük,

Egymásra hangolódva

hogy összehangolva zengjék az Úr dicséretét és magasztalását. Amikor felzendültek a harsonák, a cintányérok és a hangszerek, és dicsérték az URat, mert ő jó, és örökké tart szeretete, akkor a házat, az Úr házát felhő töltötte be, úgyhogy a papok a felhő miatt nem tudtak odaállni, hogy szolgálatukat végezzék, mert az ÚR dicsősége betöltötte az Isten házát.” (2Krón 5,2–15)

ÉNEKEK

ZÉ 4: *Induljunk, érkezzünk*

ZÉ 155: *Az Úr szent nevét új énekkel zengjük*

EÉ 574: *Szeretni nem pusztá szó*

Lelkem, áldd az Urat...¹

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

Ki látott már gitárhangolást családi istentisztelet előtt? Nagy hangzavarban nem végezhető. Ki látott már egy zenekart, amint készülődtek az előadásra, amikor kiállt az első hegedűs, és hosszú ideig húzta az üres húrt, hogy egy közös hangra hangolódjanak mindannyian? Tudtad-e, hogy a torkodban is húrok vannak, és amikor reggel felébredsz, be kell hangolnod őket, hogy ne legyen rekedt a hangod? Játszótál-e már egy gumival, amit az ujjaid közé feszítettél ki? A széked lábán találsz egy gumit, vedd le, és próbáld ki! Hangoljunk be együtt! Kinek van magasabb és kinek mélyebb hangú húrja? Ebben a szülők mindenképpen segítsenek, nemcsak azért, mert a kisebbek-nagyobbak ellövik a beföttes gumit, hanem azért is, mert ezzel máris feladatot adtunk a család egy részének, és bevontuk őket. Oda lehet fordulni a körülöttünk ülőkhöz, hogy együtt pendítsük meg a húrokat, és hallgassuk meg a hangokat. Kezdünk-e hasonlítani azokhoz, akik a Bibliában összehangoltak? „A harsonásoknak meg az énekeseknek egyaránt az volt a tisztségük, hogy összehangolva zengjék az Úr dicséretét és magasztalását.”

Vagy:

Öltöztessük fel az oltárunkat! Egyvalaki vigye a keresztet, másik a Bibliát, ketten pedig a gyertyatartókat. A bevonuló ének alatt tegyük az oltárra, és szépen rendezzük el őket. Ez lehet egy új vagy már meglévő szokás is, hogy minden családi istentiszteleten így teszünk. Ezen az alkalmon

¹ https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/lelkiem_aldd_az_urat.

megteremthetjük vele a tanévnyitó ünnepi hangulatát is, és jelezhetjük egy oltárra tett szép, kis dobozzal, hogy régen volt még szövetség ládája, amelyben a kőtáblák voltak. A köszöntő szavaknál a lelkész nyissa ki a dobozt, és kérje meg a gyülekezeti tagokat, hogy imádságunkban helyezzük el legdrágább kincsünket most ebben a dobozban Istennél. (Ehhez rakjunk a padokra rövid imádságjavaslatokat, képeket azoknak, akik nem tudnak olvasni. Ha ez beválik, akkor ez a doboz lehet imádságkérő doboz, amelybe minden családi istentiszteletre be lehet dobni az imádságokat.) Jöjjön az oltárhoz valaki, aki kinyitja a Bibliát, mert a nyitott Biblia azt jelenti, hogy Isten ígését ma is hirdetik. Jöjjön ki másik két ember az oltárhoz, és gyűjtsák meg a gyertyákat, mert Jézus a világ világossága. Jöjjön ki a legkisebb résztvevő, és szagolja meg az oltáron lévő virágokat, hogy jelezzük, a gyülekezet hálaadása is ott van az oltáron. Ha szeretnénk, tegyünk egy perselynek szánt kosarat az oltárra, és majd abba gyűjtsük az offertóriumot, hogy megmutassuk, tőle kaptunk erőt, hogy dolgozzunk, munkálkodjunk, és szeretnénk a templom tégláira pénzt adni, hogy fennmaradjon még sokáig ez a hajlék nekünk. Minden, amit a templomban teszünk, Istenre mutat, ezért kellett összehangolva dicsérni a régi, jeruzsálemi templomban is mindenkinek Istent a hangszerekkel és minden eszközzel, amijük csak volt.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK A FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Van-e rossz és állandó tapasztalatom a családi életből az összevissza hangoltságra?

A felhangolt, felpörgött gyermek esténként nem ismeretlen a legtöbb a családban. A lehangolt felnőtt munka után vagy csalódást okozó élet-esemény miatt szintén nehéz helyzet otthon. Valami mindig történik, összehangoltságnak kevés jelét adják a családjaink, és pont ezért... Ezt reméljük és vágyjuk. Talán az istentiszteletre is ezért hívtak bennünket, hogy megízleljük Isten harmóniáját?

- Van-e bennem vágy, hogy összehangolva családot és saját szívemet-lelkemet, Isten harmóniájába kapcsolódhassak be? Kérhetek-e, kaphatok-e összehangoltságot Istentől (és hogyan), még ha nem is érem el a megálmodott ideális életet?

Sokat imádkozom... Családért, benne magamért is. Bízom benne, hogy egyszer jobb és könnyebb lesz. De mindennap várnak új kihívások. Arról

álmodom néha, hogy minden tiszta és szép, senki nem szenved hiányt, és mindenki békében van körülöttem. Isten országában ez biztos lehetséges... Ott minden össze van hangolva. De csak most hallottam meg igazán, hogy ez az ország itt, a családi istentiszteleten kezdődött el, amióta Jézusról éneklünk, mert ő mondta, hogy vele és benne együtt elérkezett Isten országa. Jó ezt az isteni rendet megtapasztalni!

ESZKÖZÖK

- Minden szék lábára vagy a padoknál ötletesen elhelyezett befőttes gumi
- Projektor, laptop, hangszerek, kották, olvasóknak liturgia füzet formában kinyomtatva, szeretetvendégséges asztal megterítve
- Oltár berendezése: virág, gyertya, Biblia, kereszt, kis diszes doboz, perselyes kosár, hosszú szárú gyertyagyújtó

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://docs.google.com/presentation/d/1Pu5g4V4apCbg5Z-s7WPrW52XOMuE1CGx/edit?usp=sharing&ouid=115242557388789140288&rtppof=true&sd=true>

<https://www.istockphoto.com/hu/vektor/kereszt%C3%A9ny-kereszt-elszigetelt-zenei-jegyzetek-hull%C3%A1mok-%C3%A9s-sir%C3%A1lyok-vektor-gm1367534843-437764103?phrase=worship+music>

<https://pixabay.com/illustrations/gold-god-good-sun-metal-glow-4900699/>

<https://pixabay.com/illustrations/grades-music-melody-musical-note-2570451/>

<https://www.istockphoto.com/en/video/flying-above-the-clouds-loop-gm1158228158-316306175>

Egymás terhére hangolódva (október, reformáció)

IGEI TÉMA

„Miután kigúnyolták, levették róla a köpenyt, felöltöztették a saját ruhájába, és elvitték, hogy keresztre feszítsék. Kifelé menet találtak egy cirénei emberrel, akinek Simon volt a neve: ezt arra kényszerítették, hogy vigye a keresztet.” (Mt 27,31–32)

„Egymás terhét hordozzátok, és így töltsétek be Krisztus törvényét.”
(Gal 6,2)

ÉNEKEK

ZÉ 148: *Jézus a mi oltalmunk*

ZÉ 81: *Annyi mindent hordozunk a világban*

EÉ 254: *Erős vár a mi Istenünk*

547

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

Szép emlék lehet, ha a reformáció hónapjában tartott családi istentiszteletre előre elkészítünk a templom oltárképéről, esetleg az úrvacsorai készletről egy olyan puzzle-t, amely minél nagyobb darabokat tartalmaz. Célszerű a fényképet vastagabb, kartonszerű anyagra ragasztani és azt darabolni tetszőleges méretben. Ha valaki inkább hagyományos puzzle-t rendelne, olyan is létezik, csak költségesebb, és idő sem lesz összerakni az istentiszteletnek ebben a szakaszában egy sokdarabos puzzle-t. A kirakós darabjait szétszjtjuk az istentiszteleten lévő családok, résztvevők között úgy, hogy végül minden darab találjon gazdára. Segítségként a kivetített képek közé is be lehet rakni az eredetit (ha nincs ott oltárkép-ként a templomban), és először csak pár másodpercre mutassuk meg, majd utána rakjuk ki állandóra. Mindenki jöjjön ki, akinél egy darabka van, és rakjuk össze a képet. Szemléltetőeszköz ez a játékos feladat arra, hogy szétszakadva él az egyház, és emiatt is terheket hordoz, de mégis egy egyház, Krisztus Urunk tartja össze azzal, hogy elhordoz bennünket, szétszakadó kis darabokat.

Vagy:

Mindenkinek adjunk a kezébe egy követ és egy filctollat. Válasszunk egy számot, olyat, ami jelent a gyülekezetnek aznap valamit, például hogy hányan vagyunk evangélikusok a településen (aktuális népszámlálási adatok alapján?), hány hittanórát tartottunk az elmúlt évben az iskolákban összesen, lényeg, hogy ez a szám kijöjjön a végén az összeadásnál. A szülők segítségével mindenki írjon a köre egy számot, aszerint, hogy hány kilogrammot tud felemelni, odébb rakni vagy elcipelni. A kamasz fiúk és edzett apukák, fizikai munkát, felújítást végzők rögtön fogják tudni, hogy mennyi súly tudnak kinyomni, és milyen nehéz volt az a zsák, amelyet a vállukra vettek legutóbb, ezért ők előnyben részesíthetik ezt a feladatot. (Ha valaki templomfelújítás utáni hálaadást tart, akkor szép,

Egymásra hangolódva

hogy pont azokat hívja ki először a kövekkel, akik sok terhet hordozták a felújítási folyamatnak. Velük meg is lehet ezt beszélni, hogy ne maradjanak szerénységből a háttérben, hanem írjanak rá bátran nagy mennyiséget a köveikre.) Először hozzák ők ki a köveiket az oltártérhez, a térédeplő köré, hogy lássuk, milyen nagy terhet tudnak ezek az emberek megemelni. Utána jönnek azok, akik egyre kisebb súlyt írtak fel, dicsérjük meg őket is. Lehet két beépített emberünk, akik csak az utolsó pillanatban írják fel a súlyt a kőre, mert ők lesznek a feladat megoldásának kulcsa, egyikük nagyobb súlyt írjon, és az utolsó csak 1 kg-ot. Amint összeadtuk a köveken található számokat, már valóban csak 1 kg hiányzik. Ekkor kérdezzük körbe, hogy kinek van még terhe, amit szeretne idecipelni. Mert ezúttal már csak kicsi súly kell, és anélkül nem lehet befejezni a játékot (csakúgy, mint a dartsban, vagyis éppen annyi pont kell, amennyire szükség van). Ekkor érkezhetsz meg a beépített ember a maga 1 kg-jával. Ez lehet maga a lelkész is vagy egy nagy és erős ember, akinek láttán mindenki meglepődik, hogy miért nem írt nagyobb súlyt a kövére. Talán nem bír el többet? A választ elárulhatjuk: nem mindig a nagy számok és terhek döntenek, hanem az éppen megfelelő és odaillő a fontos. Azt kell vinnünk, amire a másinak szüksége van, nem többet és nem kevesebbet, csak azt, amit a Szentlélek Isten ránk bíz. Jézus tudja a mi terhünket, és mindent elhordozott a kereszten értünk és helyettünk. Jézus azt kéri, hogy így hordozzuk a másikat a szeretet parancsa alapján, és Pál arra hivatkozik, hogy így töltsük be a Krisztus törvényét.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Igaz-e a játszóterei mondás a te életedben: a szülő rögtön felismeri a játszóterei hangok közül sajátja segélykiáltását?

Minden rezdülés és hang fontos az életben: az első, amely az anyaméhből üzen, és az utolsó, amellyel távozzunk erről a földről. Szeretteink hangjára van hangolva a fülünk és a szívünk. Jézus, a jó Pásztor ne ismerné fel a mi kiáltásunkat? Én is megismerhetem szeretetének hangját, mert fülemben cseng a kereszten mondott szava: „*Elvégeztetett!*” Minden bűnömet elvette és átvállalta, és ma is hozzá térhetek vissza mint báránya, gyermeke.

- Van-e valaki, akinek én hordom a keresztyét, mint Cirénei Simon? Feladatot kaptam, nehéz kereszt... A gyermekem is az, de nem adnám

semmiért. A családom sem könnyű, de nélkülük nem tudnám elképzelni az életemet. Hordom a magam megtört kapcsolatait is, de jólesik tudni, hogy nem fogok egyedül maradni, mert más is komolyan veszi majd ezt: „Egymás terhét hordozzátok...”

ESZKÖZÖK

- kövek, filctollak, puzzledarabok

KÉPEK, VIDEÓK LINKJEI

<https://www.istockphoto.com/hu/vektor/vektoros-illusztr%C3%A1ci%C3%B3-boldogtalan-f%C3%A1radt-%C3%BCzletember-karakterkez%C3%A9ben-hatalmas-k%C5%91-a-gm1368394829-438392221>

<https://pixabay.com/illustrations/friends-acrobatics-shoulder-wear-1013944/>

<https://www.istockphoto.com/hu/fot%C3%B3/bizalom-a-m%C3%A9hek-csapatmunk%C3%A1j%C3%A1-ban-amely-k%C3%A9t-m%C3%A9hraj-alkatr%C3%A9szt-%C3%A1thidal-gm478066390-67121403>

<https://pixabay.com/illustrations/lady-chess-piece-circular-puzzle-1721678/>

Adventre hangolódva (november)

IGEI TÉMA

Az utolsó ítéletről

„Amikor pedig az Emberfia eljön az ő dicsőségében, és vele az angyalok mind, akkor odaül dicsősége trónjára. Összegyűjtenek elé minden népet, ő pedig elválasztja őket egymástól, ahogyan a pásztor elválasztja a juhokat a kecskéktől. A juhokat jobb keze felől, a kecskéket pedig bal keze felől állítja.

Akkor így szól a király a jobb keze felől állókhöz: Jöjjetek, Atyám áldottai, örököljétek az országot, amely készen áll számotokra a világ kezdete óta. Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövény voltam, és befogadtatok, mezítelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és eljöttetek hozzám. Akkor így válaszolnak neki az igazak: Uram, mikor láttunk téged éhezni, hogy enned adtunk volna, vagy szomjazni, hogy innod adtunk volna? Mikor

láttunk jövevénynek, hogy befogadtunk volna, vagy mezítelennek, hogy felruháztunk volna? Mikor láttunk betegen vagy börtönben, hogy elmentünk volna hozzád? A király így felel majd nekik: Bizony mondom nektek, valahányszor megtettétek ezeket akár csak eggyel is az én legkisebb testvéreim közül, velem tettétek meg.

Akkor szól a bal keze felől állókhoz is: Menjetek előlem, átkozottak, az ördögnek és angyalainak elkészített örök tűzre! Mert éheztem, és nem adtatok ennem, szomjaztam, és nem adtatok innom, jövevény voltam, és nem fogadtatok be, mezítelen voltam, és nem ruháztatok fel, beteg voltam, börtönben voltam, és nem látogattatok meg. Akkor ezek is így válaszolnak neki: Uram, mikor láttunk téged éhezni vagy szomjazni, jövevénynek vagy mezítelennek, betegen vagy börtönben, amikor nem szolgáltunk neked? Akkor így felel nekik: Bizony mondom nektek, valahányszor nem tettétek meg ezeket eggyel a legkisebbek közül, velem nem tettétek meg. És ezek elmennek az örök büntetésre, az igazak pedig az örök életre.” (Mt 25,31–46)

ÉNEKEK

ZÉ 40: *Ajtódnál valaki megáll*

ZÉ 32: *Urunk, kérünk, taníts örülni minket*

ZÉ 111: *Ma nem lázadtam fel*

EÉ 560: *Indulj az úton*

EÉ 557: *Új reménység*

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

Bizalomjátékhoz hívunk ki öt-hét embert, akiken bemutatjuk, hogy mindig ébernek kell lennünk az emberek felé. Félkörben állnak öten, kezüket pókhálószerűen összefonják. Egyvalaki háttal áll nekik, és beledől a kezükbe, ők pedig elkapják, és megtartják legalább fél percig. Ezt megismételhetjük pár alkalommal, hogy belejöjjenek. Egyvalaki pedig figyel a többieket. Ő lesz az, aki mindenkit lát kívülről, és beszámol a segítő kérdésekre válaszolva. Megkérdezzük azt, aki beledőlt a többiek kezébe, hogy mit érzett és élt át. A játék lényege, hogy megtanuljuk és gyakoroljuk azt, amit Jézus mondott: „...velem tettétek meg...”

Vagy:

Készítsük el a gyülekezet közös bárányát plakát vagy adventi koszorú formájában!

1. Plakát: Egy nagy kartonra vagy újrahasznosított hungarocellre rögzített kartonra rajzoljunk fel előre egy bárányt (ehhez szükséges egy ügyes kezű felnőtt vagy gyerek, akit bevonhatunk az előkészületekbe). Az istentiszteletre érkezve mindenkinek adjunk egy kis vattacsomót, esetleg összegyűrt krepp-papírt, nem muszáj, hogy minden csomó fehér legyen. Az ének alatt járuljon oda mindenki, és ragassza oda/tűzze rá a csomóját, mintha az életét tenné oda. Most mindenki élete egy helyen van, Isten őriz minket nyájában, és nevünk Krisztus által fel van írva az élet könyvében. Azért jövünk ide, a templomba, hogy életünk Krisztusban maradjon, és ha majd visszajön, akkor maga mellé vegyen minket.

2. Koszorú: Ha adventet kezdünk ezzel az istentisztelettel, akkor szerezzünk be egy szörmével bevont koszorút, és az legyen a hittanos adventi koszorúnk abban az időszakban. Gyűjtsuk meg ezután minél többször hittanon, gyülekezeti családos alkalmon a gyertyákat. Csak kicsit díszítsük fel előre (gyertyával, egyébbel), mert az istentisztelet elején kiosztott és meggyűrt vattapamacsoknak hely kell. Hívjuk ki az embereket, hogy készítsük el a báránykoszorúkat, amely olyan, mint a Krisztus, akire életünket rábizzuk, feltűzzük rá még a bűneinket is. Ezután gyűjtsuk meg a minél magasabb gyertyá(ka)t.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Elérkezhet-e hozzám is Jézus az idei adventben?

Tavaly mindenre figyeltem, csak befelé nem, pedig annyira vágytam rá! Nagyon szeretem az adventet és a karácsonyt, de annyi mindent kell ilyenkor csinálnom, hogy már az elején elfáradok benne. Valamin biztosan változtatnom kellene. Az Úr érkezésére valóban vágyom. A világban tapasztalt zűrzavar és gonoszság miatt is szükség lenne már rá. Az adventi csend és béke hol található? A szirupos dallamok csak hangulatot hoztak eddig nekem, de ennél több kell. Érkezz meg hozzám is, Jézus, és ne csak karácsonyi ajándékként!

- Miről szól az advent?

Most jövök rá, hogy újra advent van, és az Úr érkezése nem csak egyszer történt meg, hanem készülődik, hogy majd eljöjjön minket megítélni. Saját gyermekemre való várakozásra emlékezem most, amikor örül-

tem minden rezdülésének, és vártam, hogy láthassam, és egy más világban üdvözölhessem. Vajon Jézust is így kell várni, ilyen lelkesen? Félek attól, ami elkövetkezik, hogy minden, amit idáig éltem, eltűnik majd. Most, hogy a családukban már nőnek a gyerekek, átérzem a változás és fejlődés szakaszait. Nem tudom visszafogni azt, aminek történnie kell. Advent lehet, hogy most az én változásom ideje lesz, és el kell hogy fogadjam, hogy várni Jézusra jó dolog, mert többször meg kell érkeznie az életembe, és mire megérkezik, lesz időm elfogadni azt, amit addigra megváltoztatott bennem.

ESZKÖZÖK

- Karton, filctollak, hungarocell, ragasztó, gombostű, tábla a karton kiállítására, szörmés adventi koszorú, vattapamacsok, krepp-papírból összeyűrt csomók

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://pixabay.com/vectors/alpha-omega-typography-god-5905986/>

<https://pixabay.com/illustrations/woman-flower-grow-self-love-7306978/>

<https://pixabay.com/photos/teddy-dog-stuffed-animal-ill-242848/>

Az Úr eljövetelére hangolódva (december, advent/karácsony)

IGEI TÉMA

Mária Erzsébetnél

„Azokban a napokban útra kelt Mária, és sietve elment a hegyvidékre, Júda egyik városába. Bement Zakariás házába, és köszöntötte Erzsébetet. Amikor Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, megmozdult a magzat a méhében. Betelt Erzsébet Szentlélekkel, és hangos szóval kiáltotta: Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhed gyümölcse! Hogyan lehetséges, hogy az én Uram anyja jön el énhozzám? Mert ime, amint meghallottam köszöntésed, ujjongva mozdult meg méhemben a magzat. Boldog, aki elhitte, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neki.”
(Lk 1,39–45)

ÉNEKEK

ZÉ 78: *Jöjj, add tovább a jó hírt*ZÉ 28: *Most keljetek fel*ZÉ 18: *Csillag gyűlt*

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

Mi lennél, ha gyümölcs lennél? Soroljunk fel pár ötletet! Mert Isten gyümölcssei vagyunk valójában, szüleinken keresztül. Áldás, hogy mi élünk, és áldás, hogy egészségben és betegségben is emberek maradunk. A játék célja az élet méltóságának, ajándékának és szépségének felfedezése. Karácsonykor Jézus születését, Mária méhének gyümölcsét ünnepeljük. De Jézus mint gyümölcs a többiek táplálására született erre a földre. Amikor Jézus teste és vére bűnbocsánatot, életet, üdvösséget ad nekünk, akkor megéljük, hogy életünk, mint egy gyümölcs, újra és újra növekedhet. Ha van még őszről, teremési hálaadásról eltett óriás sütőtök, akkor helyezük ki látható helyre, és vizsgáljuk meg. Ha van a gyülekezetben várandós kismama, akkor kérjük meg, hogy jöjjön ki az oltárhoz, hogy megcsodálhassuk azt, milyen szép eszközei lehetünk a gyümölcsök kihordásának. Mutassunk a kivájt sütőtökre, és annak belsejébe nyugodtan tekintsenek bele a kíváncsiak. Elrejthetünk ott pirított tökmagot, bármit, amivel meg lehet kínálni a „gyümöcslátogatókat”. Ilyen kicsivé lett Isten fia is, gyümölcs volt édesanyja méhének, és ő azért jött, hogy nekünk életünk és táplálékunk legyen. Legyünk hálásak a Krisztus életéért és a sajátunkért is általa!

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK
FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Milyen ajándékra vágyom?

Nem kérek sokat, de azt az egyet nagyon szeretném, mégsem tudom pontosan megfogalmazni. Ez nem írható fel a gyerekek karácsonyi listájára, mert magamban kell keresnem ezt az ajándékot. Mindennek a csírája és a magva ott van bennem, a teremtő Isten, aki a szív mélyén rejtőzik. Karácsonykor növekedni szeretnék, de eddig ez inkább testiekben sikerült, mint lelkiekben. Van-e a családnaknak más, jó hagyománya az évésen és ajándékozáson kívül? Valami újra, szép ajándékra vágyom, aminek gyümölcséből élhetnénk az év további részében is.

- Mikor kezdődik az én karácsonyom?

Sok szülővel beszélgettem már, és én is úgy élem meg, mint ők. Miután mindenki megkapta az ajándékot, és mindenki jóllakott, lefeküdtek és elaludtak a családtagok, akkor jövök én. A karácsonyi csendem csak az enyém. Lehet, hogy csak ötperces, mert én is elalszom, vagy megzavar valami más körülmény kintről vagy odabentről, de tudom, hogy létezik ilyen: karácsonyi csend. Bánom már, hogy nem minden évben mentem el a szentesti istentiszteletre, és nem túl nyugodt a lelkiismeretem amiatt sem, amikor ott voltunk, mert nekem nehéz volt igazán jelen lenni. A szent család karácsonyi csendje is ilyen lehetett: nem minden volt idilli, de végül mindenki elpihent és megnyugodott. Holnap kelni kell, mert indulunk a rokonokhoz, remélem, hogy Jézus megvár engem, amikor ismét rágondolhatok. Ilyen most az én karácsonyom.

ESZKÖZÖK

- Sütőtök, magvak

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://pixabay.com/photos/watermelon-berry-fruit-heart-2367029/>

<https://pixabay.com/photos/christmas-advent-cinnamon-2918569/>

<https://pixabay.com/illustrations/christmas-crib-barn-bethlehem-1010749/>

Kereszttségünkre hangolódva (január, újév/vízkereszt)

IGEI TÉMA

Jézus megkeresztelése

„Akkor eljött Jézus Galileából a Jordán mellé Jánoszhoz, hogy keresztelje meg őt. János azonban megpróbálta visszatartani őt: Nekem volna szűkségem arra, hogy megkeresztelj, és te jössz hozzám? Jézus ezt válaszolta: Engedj most, mert így illik minden igazságot betöltenünk. Akkor engedett neki. Amikor pedig Jézus megkeresztelkedett, azonnal kijött a vízből, és íme, megnyílt az ég, és látta, hogy Isten Lelke mint egy galamb aláereszkedik, és őreá száll. És íme, hang hallatszott a mennyből: Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm.” (Mt 3,13–17)

Az apostolok kiküldése

„A tizenegy tanítvány pedig elment Galileába arra a hegyre, ahova Jézus rendelte őket. És amikor meglátták őt, leborultak előtte, némelyek azonban kételkedtek. Jézus pedig hozzájuk lépett, és így szólt: Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjetek el tehát, tegyetek tanítványnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”
(Mt 28,16–20)

ÉNEKEK

ZÉ 5: *Ne félj, mert megváltottalak*

ZÉ 11: *Megszólított*

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

A legkézenfekvőbb, ha tartunk egy rövid kereszteleési emlékűnnepet, hogy a keresztségünkben kapott kegyelemben megerősödhessünk. Szükséges róla jól tanítani, érthetően és hangosan, hogy mindenki megértse, nincs második keresztség, csak emlékezünk az elsőre. Akinek a gyülekezetében nem furcsállják, ott áldás fakadhat ezekből az emlékűnnepekből.

Itt találjuk a liturgiát hozzá: <https://liturgia.lutheran.hu/evangelikus-istentisztelet-liturgikus-konyv/keresztelesi-emlekunnap/view>.

Vagy:

Készüljünk előre az ifjúsággal, konfirmandusokkal, de leginkább a szülők egy csoportjával, akik valamilyen hétközi csoportba el szoktak jönni vagy meg tudjuk őket keresni, és van tíz percük erre. Ebben a tíz percben megkérhetjük őket arra, hogy válasszanak egy tanítványnevet, például Péter, és fogalmazzanak meg egy mondatot az ő nevében (ebben valószínűleg segíteni kell őket és példákat mondani). Pl.: „Én vagyok Péter, engem Jézus háromszor is megkérdezett, hogy szeretem-e őt.” Ezt a mondatot mondják el az istentiszteleten, és legyen rajtuk legalább egy csíkos fejkendő vagy bármi, ami tanítványságukra emlékeztethet. Az ige felolvasása után jöjjenek ki a beöltözött tanítványok, és mutassuk

Egymásra hangolódva

őket be név szerint, majd mondják el a mondataikat. Ezután kérjük meg a gyülekezetet, hogy hadd üljenek le közénk a tanítványok, adjanak nekik helyet. Az egész istentiszteleten ebben a tanítványi szerepben, kendőkben üljenek ott, és csendben tanítsák a mellettük lévőket a tanítvány különleges, sóként és világosságként megjelenő szerepére. Ahol ezt az előkészületet nem spóroljuk meg, ott egészen más jellege lesz az egész istentiszteletnek.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Ki és hol keresztelt meg?

Egyszer azt hallottam a keresztfiam konfirmációján, hogy nem emberek, hanem a Szentlélek Isten keresztelt meg az embereket, mert kegyelmével az újjászületés fürdőjét adja. Nem teljesen értem a dolgot, mert szülő és keresztszülő is vagyok, és mi döntöttünk a keresztség mellett. Mégis megragadt engem azóta ez a mondat, mert kíváncsi vagyok, hogy mit jelent ez számomra. A kicsi gyerekek fürdetése kész szertartás számomra, és amikor először fürdethettem a saját gyerekeimet, akkor csodákat éltem át még a legnagyobb ügyetlenségeim ellenére is. Mintha lelkileg én fürödtem volna meg, amikor fürdöttem, mert kezemben tarthattam azt, aki az én vérem, a gyermekemet. Lehet, hogy a keresztelés alkalmával is ezt éltem át, csak nem döböntem még rá? Lehet, hogy az én régi, gyermekkori keresztségemben is ugyanez történt, csak már senki sem emlékszik rá? Csoda, újjászületés, istengyermekség?

- A keresztség lehet olyan, mint a második születésnap?

Engem nem kereszteltek meg gyermekként, és úgy éreztem, hogy elkéstem velem. Amikor a gyerekünket elvittük a templomba, akkor egyértelmű volt, hogy szeretnénk kérni, hogy megkereszteljék. Nem is mondtak nemet. Nagy ünnepséget rendeztünk, még a nagynéném is eljött, és egész végig a templomban tartotta a kezében a tálca zserbót, amit hozott a keresztelőre. Furcsállták is ezt a templomban, és beszélhettek rólunk, hogy kik vagyunk. Rosszul éreztem magam sokáig, hogy valamit nem csináltunk jól. Egyszer meghívást kaptam egy konfirmanduscsoportba, ahol sok beszélgetésre volt lehetőség. Úgy döntöttem, hogy én is megkeresztelkedem. Elmeséltem a csoportnak, hogy milyen volt az én gyerekkori keresztelője, és olyan sok mindent nem tudtam még akkor. Isten elhozta az én napomat is, keresztelkedtem és konfirmáltam. Azóta úrvacsorát

is veszek. Kezdem úgy érezni, hogy Isten számára láthatóvá váltam, mintha újra születtem volna. A barátaim és a családtagjaim látták, hogy nekem sokat jelent a keresztség, ezért egyre többet kérdeztek róla. Jézus szavait ma már jobban értem, hogy nemcsak kereszttelni kell, hanem először elmenni, tanítani, megtartani a parancsolatot. Nekem ez utóbb lett így, és most már hálás vagyok ezért.

ESZKÖZÖK

- Keresztelőkancsó, paténa, víz, kendők, tanítványi ruhák

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://pixabay.com/photos/baptism-believe-christianity-infant-331580/>

<https://pixabay.com/illustrations/jesus-christ-disciples-footsteps-1004977/>

Szerepekre és álarcokra hangolódva (február, farsang)

„Akkor Jákób bement az apjához, és így szólt: Apám! Ő pedig így felelt: Itt vagyok. Ki vagy te, fiam? Jákób ezt felelte apjának: Én vagyok Ézsau, az elsőszülötted. Úgy cselekedtem, ahogyan mondtad nekem. Gyere, ülj hát fel, és egyél a vadpecsenyéből, azután áldj meg engem! Izsák azt kérdezte a fiától: Hogy találtál vadat ilyen hamar, fiam? Ő erre így felelt: Mert Istened, az ÚR elém vezette. Akkor Izsák ezt mondta Jákóbnak: Gyere közelebb, hadd tapogassalak meg, fiam, hogy csakugyan te vagy-e az én Ézsau fiam, vagy sem? Jákób közelebb ment apjához, Izsákhoz, aki megtapogatta, és ezt gondolta: A hang Jákób hangja, de a kéz Ézsau keze. Nem ismerte meg őt, mivel szőrös volt a keze, mint bátyjának, Ézsau keze, ezért áldotta meg őt. De megkérdezte: Te vagy az, fiam, Ézsau? Ő így felelt: Én vagyok. Akkor ezt mondta: Hozd ide, hadd egyem a fiam vadpecsenyéből, hogy utána megáldjalak téged! Odavitte neki, és ő megette. Bort is vitt neki, ő pedig megitta.

Akkor ezt mondta neki az apja, Izsák: Gyere közelebb, és csókolj meg, fiam! Erre odament, és megcsókolta őt. Amikor Izsák megérezte ruhájának az illatát, megáldotta őt, és ezt mondta: Lám, fiam illata olyan, mint a mező illata, amelyet megáldott az Úr. Adjon neked az Isten égi harmatot, zsíros földet, sok gabonát és mustot! Népek szolgáljanak neked, nemzetek

boruljanak le előtted! Légy ura testvéreidnek, boruljanak le előtted anyádnak fiai! Átkozott lesz, aki átkoz, áldott, aki téged áld!

Miután elmondta Izsák Jákób felett az áldást, Jákób éppen csak kijött apjától, Izsáktól, amikor a bátyja, Ézsau is megjött a vadászatból. Ő is elkészítette a finom falatokat, bevitte apjának, és ezt mondta neki: *Kelj föl, apám, egyél a fiad vadpeccsenyéből, és azután áldj meg engem! De az apja, Izsák, ezt kérdezte tőle: Ki vagy te? Ő így felelt: Én vagyok az elsőszülött fiad, Ézsau. Ekkor megrendült Izsák, nagyon-nagyon megrendült, és ezt kérdezte: Ki volt akkor az, aki vadat lőtt, behozta nekem, meg is ettem mind, még mielőtt megjöttél? Én őt megáldottam, és áldott is lesz!*" (1Móz 27,18–33)

„Mert mindnyájunknak leplezetlenül kell odaállnunk Krisztus ítélőszéke elé, hogy mindenki megkapja, amit megérdemel, aszerint, amit e testben cselekedett: akár jót, akár gonoszt.” (2Kor 5,10)

„Viszont legyetek egymáshoz jóságosak, irgalmasak, bocsássatok meg egymásnak, ahogyan Isten is megbocsátott nektek Krisztusban.” (Ef 4,32)

ÉNEKEK

Pillangó, ha lehetnék²

Én nem vagyok gyalogos katona³

ZÉ 69: Jöjj, Izrael

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

Készítsünk elő karakteres vagy névtáblás álarcokat (pl. Jákób, Ézsau, Izsák, Rebeka stb.), amelyeket a jelentkezőkre ráadunk. Ne lássák meg az álarcokat, adjuk rájuk fordítva. Kérjenek segítséget azoktól, akiknek háttal állnak, hogy kitalálhassák, kik ők. Ha nem szeretnének nagy kavardást és hangzavart ezzel a tevékenységgel, akkor adjunk az álarcos szomszédainak a kezébe cetliket, amelyeket együtt elolvasnak, és kitalálják, hogy kinek az álarca van rajta. A játék célja, hogy minél több mindent megtudhassunk azokról a bibliai szereplőkről, akiknek az életük múltott az álarcukon, a felvett szerepükön (pl. Jákóbnak menekülnie kellett a csa-

2 https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/pillango_ha_lehetnek.

3 <https://enekeskonyv.hu/song/78>.

lása miatt, Rebeka magában hordozta a felbujtó szerepét, Ézsauak kellett felvenni a haragos és sértett testvér szerepét, stb.).

Vagy:

Fejezd be őszintén ezt a mondatot, és oszd meg bizalmasan a melletted ülővel! „Egyszer azt hazudtam, hogy...” Ezután kérdezzük meg, kik mertek mondani valamit a másiknak. Ha nem túl sokan tették fel a kezüket, akkor kérjük meg őket, hogy csak azt mondják el a mellettük ülőnek, hogy kinek hazudtak már valamit (pl. tanárnak az iskolában, szülőnek, Istennek, saját magának stb.). Ezután is kérjük meg őket, hogy tegyék fel a kezüket, hogy kik mondtak valamit a mellettük ülőnek. Amennyien felteszik a kezüket, abból vonjunk le egy következtetést: sokan felteszik: dolgozik bennük az élmény; kevesen teszik fel: még mindig gondolkoznak, esetleg szégyellik magukat. A játék célja, hogy a magunk hazugságaira irányítsuk a figyelmet.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Ki vagyok én?

Olyan sok szerepem van, és mindegyikre sok idő kellene; néha úgy érzem, szétszakadok. Most még a templomban is ez a kérdés, nehezen veszem rá magam, hogy mindennek a mélyére tekintsek. Könnyebb volt a három gyerekünket az iskolai és a szakkörös farsangokra felkészíteni, elvinni, mint ez a mai. Kicsit úgy érzem magam, mintha versenyezni kellene, hogy kinek jobb a jelmeze. Egyszer a lányom osztályában valaki söröskorsónak öltözött, és az összes apuka neki drukolt, hogy nyerje meg a versenyt. Még én is adtam volna rá egy szavazatot, ha lehetett volna. Őszinte akarok lenni, elég volt a képmutatásból. A munkahelyemen sok az elvárás, otthon is példát kell mutatni, és bevallom, van, hogy a templomba sincs mindig kedvem elmenni. Nem szeretem magamban ezt látni, hogy mindent csak kell. Keresem magamat, Isten azért tudja, hogy hol vagyok?

- Meg lehet-e bocsátani sok év után?

Tudom, hogy Jákób és Ézsau története hosszú évek után megbocsátással végződik. Én is tudok ilyenről a saját családomban, ott az örökségen vesztek össze. Sosem békültek ki. Lehet, hogy én sem tudtam volna megbocsátani abban a helyzetben. Jákób is ettől tartott, és félt is végig a testvérétől. Menekült lett. Minden ember, aki a megbocsátani nem aka-

rás terhe alatt él, olyan, mint a menekült. Sosem tud megnyugodni, még akkor sem, ha elfelejtette már a másík felet. Kezdem egyre komolyabban venni Jézus szavait, hogy bocsássunk meg egymásnak. Tudom, hogy tartozom ezzel, mert Isten is megbocsátott nekem. Mégis olyan ez, mint a világ legnehezebb dolga.

ESZKÖZÖK

- Álarcok, névtáblák, megoldásra vezető mondatok az álarcokhoz cetlin

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://www.istockphoto.com/hu/vektor/h%C5%91s-maszk-vektor-szuperh%C5%91s-arc-maszk-%C3%A9s-maszkol%C3%B3-rajzfilm-figura-illusztr%C3%A1ci%C3%B3-k%C3%A9szlet-gm936584178-256223689?phrase=%C3%A1larc>

<https://pixabay.com/vectors/comedy-funny-glasses-mask-carnival-156776/>

<https://pixabay.com/illustrations/caricature-painting-fantasy-5266210/>

<https://pixabay.com/illustrations/board-flower-excuse-me-sorry-1500391/>

Húsvétra hangolódva (március, húsvét)

IGEI TÉMA

Jézus megjelenik a Tibériás-tengernél: a nagy halfogás

„Ezután ismét megjelent Jézus a tanítványoknak a Tibériás-tengernél. Így jelent meg: együtt voltak Simon Péter és Tamás, akit Ikernek hívtak, Nátánaél a galileai Kánából meg Zebedeus fiai és a tanítványok közül még kettő. Simon Péter így szólt hozzájuk: Elmegyek halászni. Ők erre ezt mondták: Mi is elmegyünk veled. Elindultak, és beszálltak a hajóba, de azon az éjszakán semmit sem fogtak. Amikor már reggel lett, megállt Jézus a parton, a tanítványok azonban nem tudták, hogy Jézus az. Jézus megkérdezte tőlük: Fiaim, nincs valami ennivalótok? Így válaszoltak neki: Nincs. Ő pedig ezt mondta nekik: Vessétek ki a hálót a hajó jobb oldalán, és találtok. Kivetették tehát, de kivonni már nem tudták a rengeteg hal miatt. Ekkor odaszólt Péterhez az a tanítvány, akit Jézus szeretett: Az Úr az!

Amikor Simon Péter meghallotta, hogy az Úr az, magára vette felsőruháját, mert mezítelen volt, és belevetette magát a tengerbe. A többi tanítvány pedig a hajóval jött, mert nem voltak messze a parttól, csak mintegy kétszáz könyöknyre, és kivonták a hálót a halakkal. Amint kiszálltak a partra, paraszt láttak ott, rajta halat és még kenyeret is. Jézus így szólt hozzájuk: Hozzatok a most fogott halakból! Simon Péter beszállt, és kivonta a partra a hálót, amely tele volt nagy halakkal, szám szerint százötvenhárommal; és bár ilyen sok volt, nem szakadt el a háló. Jézus ezt mondta nekik: Jöjjetek, egyetek! A tanítványok közül azonban senki sem merte őt megkérdezni: Ki vagy te? Tudták ugyanis, hogy az Úr ő. Jézus tehát odament, vette a kenyeret, és odaadta nekik, ugyanúgy a halat is. Ez már a harmadik alkalom volt, hogy Jézus megjelent a tanítványoknak, miután feltámadt a halottak közül.” (Jn 21,1–14)

ÉNEKEK

ZÉ 57: *Ott voltál?*

ZÉ 62: *Miért kullogsz még a kő felé?*

ZÉ 71: *Ímé, mily jó*

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

A homokba írt titkos jel a hal volt, amely betűszóként Jézus megváltó hatalmát jelentette azoknak, akik ezt üzenték egymásnak. Még ma is ismerjük ezt a jelet, és keresztény vallásunk közös jele. Jézus és tanítványai két nagy találkozása is „halas” volt. Az a legszebb ebben, hogy Jézus ad fogást a tanítványoknak, és ő adja szájukba, kezükbe a halat és a kenyeret. Önmagát adja nekünk ma is. Ez a közösség mindig megmarad azok között, akik benne bíznak. Húsvét fénye sosem halványulhat el bennünk, ezért nézzünk körül a templomhajónkban! Ott, ahol ülünk, az a hajó; van valaki, akinél a kormány van, és aki a fogást biztosítja. Jézus vezet és táplál bennünket. Az egyház hajója is az övé. A szülőket kérem, hogy vegyék ölükbe gyermeküket, és mutassuk meg nekik, hogy milyen az életünk. Énekeljük, miközben csendes vizeken ringatózunk, és figyeljük az arra úszkáló halakat: „Életünk hajója reménység-hajó, / Szállj be gyorsan, kérünk, mert utazni jó! / Száz veszélyen, viharon biztos átjutunk, / Mert a mi kormányosunk Jézus Krisztusunk!”⁴ Énekeljük még egyszer,

4 Az ének megtalálható az evangélikus óvodai hittanos kézikönyv énekes mellékletében.

most lendületesebben, miközben kivonjuk a halakkal teli hálót a partra. Vegyünk elő egy hálót, benne papírhallakkal, hajtogatott halakkal, bármi jó, amit kevés idő alatt el lehet készíteni. A cél, hogy rengeteg hal legyen benne. Hívjuk előre a szülői hajóból a kicsiket, és vigyen mindenki egy maroknyi halat a családjának. Hal a kezemben, Jézus a szívemben. Ezt tapasztalták meg a tanítványok is. Mi is tanítványok vagyunk.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

• Húsvét és halak?

Nem meglepő senki számára, hogy a Halak csillagjegy március környé-
kére tehető, amikor általában a húsvétot szoktuk ünnepelni. A halak is
Jézusnak engedelmességek a történetben, a tanítványok is újra rádöb-
bentek arra, hogy Mesterük milyen nagy csodát képes véghez vinni.
Nekünk is Jézusban van elrejtve az életünk, ezért újra kell gondolni hús-
vétí szokásainkat, amelyek néha olyan nehezek, mint a halakkal teli háló,
és nem bírjuk kivonni a partra. Egyedül nem fog menni, szakadozik a háló,
ezért együtt, Jézussal és az általa küldöttekkel jobb lehet. Egyházunk
hajója nem süllyedhet el amiatt, mert nem vagyunk jó gazdái a hálóknak,
a halfogásnak. Legyen újra halas a húsvét, vagyis engedjük vissza a ke-
resztények jelképét az ünnepünkbe, amely ezt üzeni a hal bibliai görög
nyelvű szavának betűivel: Jézus Krisztus, Isten fia Megváltó!

LITURGIAI JAVASLAT

Ha rövidebb a családi istentisztelet játékos tevékenysége és igemagyará-
zata, akkor éppen húsvét hónapjában válhat alkalmassá az idő és adódhat
a lehetőség arra, hogy a gyermekek úrvacsorája egy rövid tanítással,
majd gyónással és úrvacsorával bekapcsolódjon a felnőttekébe. Nem sok
hely van, ahol a családi istentisztelethez úrvacsora kapcsolódik, ezért
ez egy újítás, és előre meg kell fontolni, hogy megtehessük a megfelelő
előkészületeket. Ha vannak, akik vágnak egész családjukkal arra, hogy
úrvacsorát vehessenek, akkor őket előre felkészíthetjük arra, amit az
úrvacsora jelent számunkra. A korábban áldásért jövő gyermekek most
először léphetnek úgy az oltárhoz a felnőttekkel, hogy mindannyian
Jézus testét és vérének vesznek. Lehet, hogy először ez csak egy család lesz.
A következő családi istentisztelettől kezdve meg lehet hirdetni a lehető-

séget a többi családnak is, hogy miután megszületett bennük a vágy, találkozzanak és beszélgessenek (ne csupán bejelentsék és megbeszéljék) a lelkészükkel, hogy a következő havi családi istentiszteleten ők is együtt vehessék az úrvacsorát. Minden gyülekezet más, lehet, hogy van, ahol fel sem vetődött ez a kérdés, vagy éppen visszautasításra talált. Ha viszont semmi ellenérzés nem merült fel eddig, akkor az Úr asztalához kell hívogatni a legújabb és leginkább formabontó közösségi alkalmaink résztvevőit is.

ESZKÖZÖK

- Papírhalak, háló, úrvacsorai készlet (ostya, bor, szőlőlé?)

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://pixabay.com/illustrations/sea-fish-blue-submarine-animals-4677421/>

<https://pixabay.com/vectors/submarine-fishing-sea-fantasy-6487509/>

<https://pixabay.com/videos/fish-underwater-aquarium-swim-110879/>

Elhívásunkra hangolódva (április)

IGEI TÉMA

Só és világosság

„Ti vagytok a föld sója. Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. Lámpást sem azért gyűjtanak, hogy a véka alá tegyék, hanem a lámpatartóra, hogy világítson mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Mt 5,13–16)

ÉNEKEK

ZÉ 8: *Adj értelmet*

ZÉ 144: *Áldalak, jó Uram*

EÉ 473: *Ízt ad a só*

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

Sólámpát gyújtunk egy jól látható helyen. Ebben benne van mindaz, amiről Jézus beszél. Só és világosság látható helyen. Idézzük fel a tábortűz élményét is, amely sokkal nagyobb fényt ad, mint ez a kis sólámpa, és amely által közelebb kerülünk most saját hitünkhöz. A tűzrakáshoz tudás kell, a tűz őrzéséhez éberség, a tűzből parázssá váláshoz türelem, a sós sült szalonna megevéséhez jó gyomor. Mindezek szükségesek a keresztyéneknek is: tudás, melyet a bibliai történetekben Istenről megkaphattunk; éberség, amelyet a Szentlélek ad nekünk hitünk megmaradására; türelem, amikor könyörgünk valamiért, és várjuk eredményét; jó gyomor, amikor el kell viselnünk a nehezen emészthető emberi szavakat és isteni parancsolatokat. Bármihez is hasonlítható a te hited, sólámpához vagy nagy tűzhöz, úgy ragyogjon, hogy az emberek Istent lássák meg benned, és őt dicsérik nagy tetteiért, ne pedig téged!

Vagy:

Gyűjtsünk össze olyan tárgyakat, amelyek ragyognak! Tükör, fényes karikagyűrű, legfényesebb gyertyatartó az oltáron, kanál stb. Amikor ezek ragyognak, akkor nekünk válik hasznunkra ragyogásuk. A tükör ragyogásában látjuk magunkat, és meg tudunk fésülni: hasznos. Az ékszer ragyogásában látjuk azt, akinek hűséggel tartozunk, és emlékeztet rá, kit szeretek: hasznos. A gyertyatartó ragyogása nem önmagáért van, a gyertyát őrzi, amelyet meggyújthatunk, és sokáig él a fénye a sötétben: hasznos. A kanál ragyogásában azt látjuk meg, hogy tiszta, ezért ehetünk vele: hasznos. Minden tárgy megmutatta, hogy hasznos a ragyogása. A mi életünk és hitünk ragyogása, felcsillanása is hasznos lehet az embereknek, látják Istent bennünk, és ez az Isten kell nekik is. A kudarc, az erőtlenség és a méltósággal viselt sikertelenség is a ragyogó hit részévé válhat.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Milyen az élet íze?

Az élet ízei című film egy francia étterem- és szállodatulajdonos és egy beköltöző indiai család harcát mutatja be. Az ízek kavalkádjában keverednek a különböző kultúrák. A francia étterem tulajdonosa korábbi indiai ellensége fiával éri el a Michelin-csillagos elismerést. A szigorú francia hölgy egy rántottából meg tudja állapítani, hogy valaki jó szakácsa

válhat-e. Kérzi az ízeket, és hamar döntést hoz. Az indiai fiú, aki sosem tanult szakácsnak, indiai fűszerekkel készít egy omlettet. Az új íz elvárás-zsolja Madame Malloryt, és nyitottá válik olyanra, amire azelőtt sosem. Kibékülnek ellenfelével, és a két család együtt látja vendégül a környék-belieket. De a fiú elutazik, hogy tanuljon, távolra kerül a hazai ízektől és emberektől, és a pohár után nyúl. Nem épp ilyen küzdelmes a mi életünk is? Ízeket fedezünk fel, és sok minden kísértést jelent. Harcokkal teli ez a földi tér, mert először Krisztus értünk kellett, hogy küzdjön, de végül szívünkbe zártuk őt, mert az életet minden ízével együtt önmagában kínálta nekünk. Amikor „a föld sója” címet viseljük, nekünk sincs könnyű dolgunk, mert túl különleges a mi hitünk azoknak, akik még nem ismerték meg Megváltónkat. De az íz attól létezik, és bárki megérezheti benne Isten-jóságát és szeretetét. Ugyanígy adja Jézus a feladatot a keresztyének-nek soként, világosságként, hegyen épült városként, lámpásként.

- Van-e ember, akinek ragyog a hite?

A feleségem által megpuccolt ablaküveg fényesen ragyogó, a gyerekek szép bizonyítványa büszke ragyogást mutat a szülői szemünkben, és a kedvenc autóm karosszériája csillogásában ragyogó. De a hit, ami nem látható, hogyan válhat ragyogóvá az én szememben és mások szemében? Nem gondoltam volna, hogy a gyülekezet lelkészen és hitoktatóin kívül bárki tudna szépen beszélni Istenről. Egyik napsütéses őszi szombaton a templomunk előtt utcamissziót tartottunk, és engem is meghívtak. Kirakodtunk mindent a templom elé, és vártuk a meg-megálló embereket. Közben mi éreztük magunkat a legjobban. A gyerekek színezték és szaladgáltak, a felnőttek bibliai kvízt oldottak meg, sütíválaszték is bőven volt. Sokáig senki sem jött vagy hamar továbbment, miután megnézett minket. Furcsa érzés volt, mintha magunkat és hitünket portékaként árultuk volna. De aztán egyre jobb volt kimondani, hogy mi evangélikusok vagyunk, amikor megkérdezték, hogy kik vagyunk, és mi ez itt a templom előtt. Végre mertem beszélni a hitemről pár idegennek, amikor több is érdekelte őket. Szerintem ez már ragyogó volt, mert hitelesen tudtam tanúskodni arról, amit eddig én csak meghallgattam a templomban. Presbiter is vagyok, van feladatom, ragyog előttem a cél, és tudom, hogy Isten világít majd rajtam keresztül. Jövöre azért más testvér is jöhet „ragyogni” a templom elé, nem szeretnék egyedül maradni.

ESZKÖZÖK

- Sólámpa, tükör, fényes karikagyűrű, legfényesebb gyertyatartó az oltáron, kanál

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://pixabay.com/videos/feet-salt-salt-marshes-nature-spa-7320/>
<https://pixabay.com/photos/lightbulb-idea-creativity-base-3104355/>

<https://pixabay.com/videos/fireplace-fire-wood-house-winter-7070/>
<https://pixabay.com/videos/glitter-sparkle-particles-wave-80310/>

Nyárra hangolódva (május–június, pünkösöd/tanévzáró)

IGEI TÉMA

„Péter így válaszolt: Térjetek meg, és keresztelkedjete meg mindnyájan Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát. Mert tiétek ez az ígéret és gyermekeiteké, sőt mindazoké is, akik távol vannak, akiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk.” (ApCsel 2,38–39)

„Mert magatok is tudjátok, hogyan kell követnetek minket; hiszen mi nem tétlenkedtünk közöttetek, nem éltünk senkinél ingyenkenyéren, hanem fáradtsággal és vesződéssel dolgoztunk éjjel és nappal, nehogy valakit is megterheljünk közületek. Nem azért, mintha nem volna meg a jogunk erre, hanem azért, hogy önmagunkat állítsuk elétek követendő példaként. Mert akkor is, amikor nálatok voltunk, azt parancsoltuk nektek: ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék. Mert halljuk, hogy némelyek tétlenül élnek közöttetek, nem dolgoznak, hanem haszontalan dolgokat művelnek. Az ilyeneknek pedig megparancsoljuk, és a lelkükre kötjük a mi Urunk Jézus Krisztusban, hogy csendben dolgozva, a maguk kenyerén éljenek. Ti pedig, testvéreim, ne fáradjatok bele a jó cselekvésébe.” (2Thessz 3,7–13)

ÉNEKEK

ZÉ 161: Valami véget ér

ZÉ 16: Az Úr jósága

ZÉ 113: Jézus szívedbe lát

JÁTÉK VAGY AKTIVIZÁLÓ TEVÉKENYSÉG

Ökumenikus szeretetvendégségen szép példát láttunk a templomtérben. Gyülekezeti terem nem állt rendelkezésre, ezért az istentisztelet végén az összes gyermek kiment a konyhába, és a felnőttek mindenkinek a kezébe adtak valamit. Ők pedig hozták a poharakat, a szalvétákat, majd az innivalót is. Utána jöttek a tálcák. Nem minden gyerek volt iskolás, és mégsem esett le egy morzsa sem, hozták, és kedvesen kérték, tessék venni egyet! Majd újabb kör következett, jöttek a poharas gyerekek, és érkezett az innivaló a kedves kérdéssel: Biztos, hogy van még? Megható volt, a mindenható Isten erőterében maradtunk az istentisztelet után is. A ma itt lévő gyerekek is megtennék ezt jó szívvel? „Mert [...] ha valaki nem akar dolgozni, ne is egyék.” Meg tudod-e állni, hogy nem te eszel először, hanem mást megkínálsz? Ha rossz szájjal teszed, akkor ma még ne gyere ki, majd legközelebb jelentkezz! Észreveszed-e, hogy sokszor otthon is az történt, hogy a szüleid utánad ették meg a maradékot, hogy ne menjen kárba, amikor te már nem kérted? Észrevesszük-e, hogy mennyi ember dolgozik miértünk? Közülük első volt az Emberfia, Jézus, aki életét adta értünk. Ha vannak jelentkezők, akkor jöjjenek, osszák ki a kis pogácsákat a gyülekezeti tagoknak, és egy mosollyal, kedves nézéssel, simogatással köszönjék meg azt a sok mindent, amit itt gyerekként a felnőttektől kaptak a templomban.

HATÁRFESZEGETŐ KÉRDÉSEK ÉS MEDITATÍV GONDOLATOK FELNŐTTEKNEK/FELNŐTTEKTŐL

- Miért (ne) adjak hálát?

Sok dolog van, amit meg kell köszönnöm. Az életemet, a szeretteimet, a munkámat, az egészségemet, a pihenést, a szórakozást, a csodálatos természetet, a világban tanulható dolgokat mind megköszönöm. Nem jobb-e, ha hálát adok Istennek mindenért, vagyis miért ne adjak hálát? Miért ne? Meggyőztem magam. Jobb nekem, ha hálát adok, mint ha panaszkodom. Pedig tudnék sok mindenért, és szoktam is, de nem felejttem el, hogy miért vagyok aznap hálás. Eltelt egy év, és kezdődik a nyári időszak, a pihenés várva várt időszaka. Jó lenne egy listát készítenem a hónapjaimról, hogy mit kaptam, amire nem számítottam, kik segítettek nekem, milyen események történtek az életemben ebben az időszakban. Visszatekintek, és emlékezem. Hálát adok így is, mert az emlékek gyűjtése hálaadásban végződik.

- Mire való a jó cselekedet?

Jót cselekedni – sok ismerősöm él eszerint, és jó emberek. De elég, ha legalább napi egy jó cselekedetet tettem? Istennek lehet, hogy nem elég? Mintha azt érezném, hogy ez nekem sem elég. Van, amikor a jó cselekedet nem segít. Azért nem segít, mert nem is vagyok rá képes, ha igazán őszinte vagyok magammal. De tétlenül nem élhetek, haszontalan, dolgotlan lenni nem akarok! Isten engem is elhívott valamire, amit nekem kell elvégezniem. Így állította az életemet jó irányba, és velem nagyon jót cselekedett ezzel. Mindennapi munkámmal Isten dicsőségét szolgálom és az emberek javát akarom. Konyhai kiségitőként dolgozom napi négy órában. Szellemi fogyatékkal élő vagyok, és egy otthonban lakom. Nehezen viselem el az igazságtalanságot, a kegyetlenséget. Édesanyám fekvőbeteg lett, én is be vagyok hozzá osztva, és járok őt ápolni. Mire való a jó cselekedet? Már nincs is időm gondolkodni ezen, csak csinálom, mert ez a feladatom. Rossz gondolatok sokszor gyötörnek, mert csalódnom kell az emberekben, akikben megbíztam. Sokat imádkozom, és elhiszem, amit a Bibliában olvastam, és ez nekem elég most.

LITURGIAI JAVASLAT

A tanévzáró és pünkösdi ünnepe lehet, hogy ebben az évben távolabb esik egymástól, de sok gyülekezetben már mennybemenetel után, legkésőbb pünkösdkor zárjuk az évet, és készülünk a táborokra. Ezért nem lehet eléggé hangsúlyozni a hálaadás fontosságát. Érdemes igyekezni arra, hogy a különböző gyülekezeti területeken szolgálókért és velük együtt hangozzon el a hálaadó imádság az istentiszteleten. Akkor a lelkész és a felügyelő együtt írhat és olvashat fel imádságot, sőt kérhet meg a presbiterek közül olyanokat, akik nem szoktak felolvasni az istentiszteleten. A hitoktatói csapat is készülhet pár előre megírt mondattal, akár a gyerekek bevonásával, és a konfirmandusok, fiatalok, gyermekek, bibliaóráskok, hétközi kis csoportba járók felé is mondjuk el a felhívást a közös imádságra. Akár az egyház születésnapját, akár egy tanév lezárását üljük meg, éreztessük azt, hogy túlradó és sokféle ágazó hálaadás fakad fel a szívünkből. A szolgálóknak ez a csoportja, miután mindenki sorban, szép rendben beosztva elmondta az imádságot, térdeljen az oltárhoz, és velük együtt mondja a lelkész és a gyülekezet a Miatyánkot harangszó kíséretében.

ESZKÖZÖK

- Pogácsa, előre megírt imádságok a gyülekezeti tagoktól

KÉPEK, VIDEÓK, PREZENTÁCIÓK LINKJEI

<https://pixabay.com/videos/jesus-christ-god-holy-spirit-26725/>

<https://pixabay.com/videos/ants-insects-work-wildlife-workers-83422/>

Táborok

„Műveld és őrizd”

Teremtésvédelmi tábor

BÖRÖCZKYNÉ DÓZSA LÍVIA, KÁLDI ANDREA, KISS JUDIT, PABLÉNYI EDINA, RÓKÁNÉ VARGA MÓNIKA, SZÜCSNÉ GERGELY JUDIT

1. Előljáróban

Idei évben a Gyurátz Ferenc Evangélikus Iskola és Óvoda pedagógusai segítettek abban, hogy ez a tábor tematika, vagy ahogy mi szívesebben nevezzük, „ötletcsokor” összeálljon. Célunk az volt, hogy inspirációt adjunk gyülekezeti vagy iskolai hittantábort tervezők számára. Igyekezett mindenki a maga szakterülete felől megközelíteni a „Műveld és őrizd” témát, reményeink szerint ezáltal lett összetett és sokszínű.

2. Célmegjelölés

Művelni és őrizni a földet közös feladatunk. Ezért is tartjuk fontosnak, hogy a legkisebbek is megtanulják, hogy apró odafigyeléssel is sokat tehetünk teremtett világunk megőrzése érdekében. Táborainkban mi magunk is odafigyelhetünk arra, hogy környezettudatosan valósítsuk meg a programokat, és ezzel példát adjunk a hittanosok számára is. Kis odafigyeléssel is megoldható az, hogy szelektíven gyűjtsük a szemetet, a gyermekek saját kulacsaikból igyanak napközben, vagy a záró alkalomhoz kapcsolódó szeretetvendégségen „repharakat” (tartós műanyag) használjunk.

A kézműves foglalkozásokat is ki lehet úgy alakítani, hogy például újrahasznosított eszközöket vagy olyan tartós eszközöket készítsenek a gyermekek, amelyeket a hétköznapokban is tudnak hasznosítani.

Elöljáróban hadd említsem meg az újrahasznosított papírból készült jegyzetfüzetet, amelyet saját elképzelésük szerint tesznek egyedivé, vagy a maguk által festett, decoupage-olt vászontáskát, amelybe például a könyveiket, szendvicseiket tehetik.

A tábor tematikája azonban túlmutat a környezet védelmén. A „Műveld és őrizd” téma ennél sokkal sokrétűbb. Az embert a teremtett világ részeként szemléli, aki egyedül Isten jelenlétében tapasztalhatja meg élete értelmét és célját. Az Úristennel való kapcsolatunkban fedezhetjük fel a teremtett világ szépségeit, az élet értékét és embertársainkban Krisztus arcát. A gyermekekkel közösen ráismerhetünk megajándékozottságunkra és arra, hogy az élet, a feladataink és a lehetőségeink Istentől kapott ajándékok.

Megfogalmazhatjuk a diákokkal közösen azt, hogy mit jelent az egyéni és kollektív felelősségünk arra nézve, hogy a ránk bízott kincsekkel jól sáfárkodjunk, és a teremtett világot megőrizzük az utánunk következő generációk számára is.

3. Teológiai alapvetés

A Krisztust követő ember számára sosem lehet közömbös a teremtett világ és annak sorsa. Az embernek Istentől kapott feladata az, hogy uralkodjon a teremtményeken, és a világ fejlődését úgy irányítsa, hogy az valóban a remény jele legyen a világ számára.¹ A Teremtés könyvének első lapjain arról olvashatunk, hogy „Isten megáldotta őket, és ezt mondta nekik: szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be a földet, és vonjátok uralmatok alá” (1Móz 1,28). Ez az Istentől kapott feladatunk sokkal inkább nagyfokú hála és tiszteletre ébreszti az embert Teremtője és a teremtett világ iránt egyaránt.² A teremtett világ és az ember helyes kapcsolatának a kialakításához szükség van a gondolkodásmódunk megújulására, vagy pontosabban visszatérni a forráshoz.

Szebik Imre fogalmazza meg a kultúrparanccsal kapcsolatban: „Ez a kijelentés nem engedély, hanem parancs. Isteni mandátum, amely egyetemességénél fogva minden embernek szól. Isten mindnyájunkat felelőssé tesz teremtett világáért.”³ Püspök úr megfogalmazza azt, hogy Isten

1 VERES 1994, 102. o.

2 Uo. 99. o.

3 SZEBIK 1994, 110. o.

nemcsak a földet, hanem a kozmoszt is az embernek ajándékozza, de ez nem jelenti azt, hogy magára hagyta volna az univerzumot. A szavával teremtette, és igéje által ma is irányt mutat az ember számára, akire a földet bízta. A kultúrparancs magában foglalja, hogy a teremtett világ Istené, ezért joga van a benne lévő rendet meghatározni és idejét megszabni.⁴

3.1 VESZÉLYZÓNÁK A TEREMTETTSÉGBEN

Az ember Isten elleni lázadása széttörte a Teremtő és a teremtenyei közti harmonikus egységet. A bűneset következményeként tapasztalhatjuk az ember és a természet egyensúlyának felborulását. A föld átkozottá vált, kemény munkával, arcának verítékével tudja csak megművelni az ember (1Móz 3,17–18).

Fontos kihangsúlyozni azt, hogy bár feladatunk a teremtett világunk védelme, annak sorsa mégsem a mi kezünkben van. Jól kell ezt értenünk. „A bűn realitása, a természet pusztítása olyan nagymértékű, amely megmutatja, hogy az ember képtelen rajta segíteni. Amint önmagunkat sem tudjuk megváltani, akként a teremtettséget sem tudjuk megmenteni. Isten megváltó cselekvésének egészébe tartozik, hogy az egész világot megújítsa.”⁵ Ez azonban nem ad felmentést az ember számára, sőt! Azt erősíti fel, hogy felelősséggel kell őrködnünk a ránk bízott világ életképes rendje és harmóniája felett.

3.2 VALLÁSPEDAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉS

Veres András római katolikus teológiai tanár fogalmazta meg azt, hogy szükségünk van ökológiai nevelésre. Ezt írja: „Alapjában véve minden erkölcsi probléma nevelési kérdés. Az értékek, amelyeket az erkölcs mutat, és az azok eléréséhez vezető utak ismertetése a személyes nevelhetőségének képességét feltételezik. [...] A nevelés elsődleges feladata az, hogy kialakítsunk egy ökológiai lelkiismeretet, amelyben szembesülnek a tudomány eredményei és a veszélybe került értékek. E nevelés jó eszköznek mutatkozik, ha az embereket természetközeli viszonyokba visszük, ahol ráéreznek létüknek a természettől való nagyfokú függőségére.”⁶

4 Uo.

5 SZEBIK 1994, 111. o.

6 SZABÓ-JILEK 1994, 101. o.

4. Ráhangolódás, megérkezés

A táborhely kiválasztásánál, az előkészítés során igyekezzünk a környezet tehermentesítésére is odafigyelni. A szelektív kukákat jól látható helyen helyezzük el, egyértelmű utasításokkal felszerelve. A gyermekeket már a táborba érkezés előtt kérjük arra, hogy egyutas palackok helyett műanyag kulacsban hozzák magukkal az innivalót, és készüljünk fel arra, hogy rendszeresen pótoljuk a folyadékot a saját ivóalkalmatosságukba.

Igyekezzünk a helyi értékeket előre feltérképezni, a közelben lévő skanzeneket, nyitott tanyasi portákat vagy tangazdaságokat, tankerteket, állatsimogatókat meglátogatni, ahol újabb ismeretekkel gazdagodhatnak a gyermekek.

4.1 CSALÁDALAKÍTÁS

A táborba érkezéskor létszámtól függően hat-tíz tagú családokat alakítunk. Vegyes korosztály esetén a legidősebb fiúk, lányok a családfők, akiknek fontos feladatuk a legkisebbek segítése, a tábori szokások megismertetése. A testvéreket, „legjobb barátokat” lehetőség szerint egy családba soroljuk, és arra is figyeljünk, hogy egyformák legyenek az erőviszonyok. Minden családba jusson „képzőművész, színész, sporttehetség”, lehetőség szerint egy-egy korosztály azonos létszámban legyen a családon belül. Az együtt töltött hét minden napjára jutnak könnyebb és nehezebb feladatok is, amelyeket a családoknak teljesíteniük kell. A feladatok megoldása során rá kell jönniük, hogy milyen fontos a családon belüli együttműködés, kölcsönös segítségnyújtás, a családfő irányító szerepe. A családok kialakításánál az is szempont, hogy a különböző korosztályú gyermekek egymást megismerve, segítve munkálkodjanak együtt a héten. Ennek a célja, hogy a pedagógusokat apróbb feladatokban tehermentesítsék, és ezzel együtt a diákok egymás iránti felelősségérzetét erősítsék.

5. A hét tematikája

A hét tematikájában az áhítatok és a bibliai történet feldolgozása is arra fókuszál, mit jelent a „műveld és őrizd” kultuszi parancs. Hol a helye az embernek a teremtett világban, milyen feladataink és lehetőségeink

vannak? A témafeldolgozást az *Erények és értékek* című könyvből választott értékekkel egészítettük ki.⁷

A napok részletes leírása mellett igyekeztünk kézműves ötleteket javasolni, és énekekből is összeállítottunk egy válogatást. Az énekszövegek elérhetőségének linkjeit a mellékletbe helyeztük. A kezdőnapon alakítjuk ki a családokat, akik egész héten együtt fognak a sorversenyben, vetélkedőben részt venni. Segíthetnek a terítésben, a kézműves alapanyagok előkészítésében elpakolásában is.

Hétfő

REGGELI ÁHÍTAT – A TERMÉSZET ÉS ANNAK VÉDELME

Isten mondta: „*Uralkodjatok a tenger halain az ég madarain, és a földön mozgó minden élőlényen.*” (1Móz 1,28)

A bevezető áhítatban ráhangolódunk a hét témájára. Már az elején felhívhatjuk a diákok figyelmét arra, hogy uralkodni felelősségteljes feladat számunkra. Isten ránk bízta a földet annak minden élőlényével együtt. Övnünk és vigyáznunk kell rá.

A NAP TÉMÁJA: KI TEREMTETTE EZT A VILÁGOT? (1MÓZ 1,1-31)

- Feldolgozási lehetőség alsósokkal

A hét folyamán a táborozók egy közös nagy terepasztalt készítenek természetes és maradék anyagokból, háztartási hulladék újrahasznosításával. Vihetünk magunkkal textilt, tojástartót, flakont, de a természetben megtalálható, gyűjtögetett elemek felhasználását is igyekezzünk beépíteni a terepasztalba. A hét folyamán gyűjtsenek köveket, ágakat, mohát, bogyókat.

Első nap megbeszéljük a gyermekekkel, hogy terepasztalt fogunk készíteni. Biztassuk őket arra, hogy fogalmazzák meg ötleteiket. A cél, hogy közösen készüljön egy alkotás, mindenki kapjon lehetőséget és feladatot egyaránt. A csoportvezető felelőssége, hogy koordinálja a feladatokat.

Miután a terepasztal készítésének menetét megbeszéltük a gyerekekkel, felolvassuk a teremtéstörténetet a Bibliából.

⁷ BLANCO-CARBONELL 2005.

Megbeszéljük, hogy a teremtés hét napját hogyan tudjuk elképzelni és megjeleníteni a terepasztalon. Például a sötétséget és a világosságot, az égitesteket, a zöldellő növényeket és az állatok sokaságát. Segíthetjük a folyamatot azzal, hogy rávezető kérdéseket teszünk fel.

A terepasztalon a hét folyamán kialakítjuk a domborzatot. Megjelenítjük a vizeket folyók, tavak formájában. A szárazföldet növényekkel borítjuk. Építhetünk a természetismeret-órákon tanultakra (a növényzet szintjei, különböző felszíni formák, az állatok együttélése stb.).

Játék: A teremtés bemutatása szerepjátékkal különböző szempontok alapján.

Feladat: A hét nap megjelenítése egy rajzban. Domborzat előkészítése sógyurmából, földből, mohából. Nap, hold, csillagok készítése újságpapírgombócok és krepp-papír segítségével.

- Feldolgozási lehetőség felsősökkel

A csoportmunkát közös bevezető játékkal kezdhetjük. Az úgynevezett „lecsapós” játékot használhatjuk ismerkedésre. A játék menete a következő: először mindenki bemutatkozik. Majd középre áll egy játékos, a többiek körben állnak. A játékvezető mond egy nevet, a középen lévő játékosnak meg kell érintenie (vagy összetekert újságpapírral „lecsapni”) azt a játékos, aki ezt a nevet viseli, mielőtt a megnevezett játékos mondana egy másik nevet (nem lehet az előző név, és a szomszédja sem). Ha a középen állónak sikerül időben megérintenie a megnevezettet, akkor helyet cserélnek. A játék a nevek memorizálása mellett a csoportkohézió erősítésére is szolgál.

Csoportalkotás: Történhet spontán a csoportalkotás, de bármilyen csoportalkotási módszer is használható. Például a teremben szétszórt papírlapokon emlősök, rovarok, növények, madarak nevei szerepelnek. Mindenki felvesz egyet, és meg kell találnia az azonos csoportba tartozókat, ők lesznek egy csoport. Vagy annyi képet, ahány csoport van, annyi részre vágunk, ahány tagja lesz egy csoportnak. A darabokat szétszórjuk a teremben, és meg kell találni az összetartozó darabokat. Egy kép egy csoportot alkot.

Csoportfeladat: Készítsetek gondolattérképet a természetvédelemről. Szükségetek lesz csomagolópapírra, filcre, gyurmaragasztóra. Először írjátok le mindazt, amit saját környezetetekben tapasztaltok. Majd egy

másik színű filccel írástok az ábrába, hogy ti mit tudtok tenni a környezetünk védelméért.

Beszélgetés: A csoportok bemutatják ábrájukat. (Ha lehet, kiragasztjuk a papírokat.) Mely gondolatok szerepeltek mindegyik papíron? Melyek csak egyiken? Miért?

Levezető játék: Ugyanaz a játék, mint az elején, de most mindenki választ magának egy állatnevet, és ezzel a névvel játszik (kutya, macska, kenguru stb.). Lehet növénynevekkel is játszani.

- **Érték:** felelősséggel a világot

Felelősségem, hogy óvjam és védjem a földet annak minden teremtményével együtt. Figyeljük meg, hogyan von be Isten minket teremtő munkájába!

- **Üzenet a gyermekeknek**

Rácsodálkoztál már arra, mennyi szépség vesz körül minket? Isten jónak és tökéletesnek teremtette a földet.

Gondoljuk végig, hogy mi hogyan tudjuk óvni, szebbé, élhetőbbé tenni a környezetünket. Hogyan vigyázhatunk a teremtett világra, miként gondozhatjuk a növényeket, hogyan védhetjük az állatokat, a természetes vizeinket, tarthatjuk tisztán a levegőt? Beszélgethetünk arról, miért fontos az, hogy az élelmiszert megbecsüljük, ne pocsékoljunk, hogy minél kevesebb felesleget termeljünk, hogy törekedjünk minél inkább arra, hogy évszaknak megfelelő, lehetőleg helyben termelt zöldséget, gyümölcsöt vásároljunk. Igyekezzünk minél kevesebb hulladékot termelni, szelektíven gyűjteni.

- **Üzenet a nagyoknak** (kisebb csoportban a beszélgetésekhez javasolt témák)

A következőkben felsorolunk néhány témát, amelyekről tudunk beszélgetni a nagyobb diákokkal.

- Hogyan romolhat el, ami jó? A bűn következményei
- Teremtettség, biodiverzitás
- Ökosisztémák
- Klímaegyezmény (klímanövekedés féken tartása)

- Figyeld meg a hét folyamán...
 - merre kirándulunk, milyen növény- és állatvilág vesz körül.
 - a különböző illatokat. Mi az, amit felismersz?

ESTI ÁHÍTAT

„*Akkor ezt mondta Isten...*” (1Móz 1,3)

Az esti áhítaton térjünk ki Isten mindenhatóságára. Az ő szava által lett minden. Isten megmutatja hatalmának nagyságát a teremtésben. A teremtett világ pedig Isten dicsőségét hirdeti számunkra.

Kedd

REGGELI ÁHÍTAT

„*Énekelek az Úrnak, amíg élek, zsoltárt zengek Istenemnek, amíg csak leszek.*” (Zsolt 104,33) Ez a zsoltár Istenünkhöz, a mindenség Teremtőjéhez szóló hálaének. Gondoljuk végig, mi mindenért lehetünk hálásak. Törekedjünk arra, hogy nyitott szemmel és nyitott füllel járjunk a teremtett világban. Vegyük észre a természet szépségein keresztül Isten gondoskodó szeretetét. Éljük át megajándékozottságunkat.

A NAP TÉMÁJA: A TEREMTÉS NAPJAI (1MÓZ 1,1KK)

- Érték: hála, köszönet

- Üzenet a gyerekeknek

Beszélgessünk a gyerekekkel arról, hogy a „dolgok nem maguktól teremnek”, mindenért meg kell dolgoznunk. A kertet művelni kell ahhoz, hogy termés legyen; mire asztalunkra kerül az étel, sokan fáradoztak érte. Azonban minden fáradozásunk hiábavaló lenne, ha Isten nem gondoskodna rólunk. De ő szeretetéből teremtette az embert, és szeretetéből tartja fenn a világot.

Beszélgessünk arról is, hogy több olyan terület van a világon, ahol az embereknek nélkülözniük kell. Nem minden gyereknek jut új cipő, drága ruha. Sok országban a tiszta, iható víz is ritka kincs.

Ezért fontos, hogy igyekezzünk mértékletesen élni, óvni a vizeinket, a levegőt. Ne halmozzunk feleslegesen, igyekezzünk víztakarékosan élni, óva, védve a vizek élővilágát. Ne csak önmagunkra figyeljünk, hanem embertársainkra is.

- Kulcsszavak
 - Isten teremtménye vagyok
 - Hála és dicséret
 - Engedelmesség
 - Szolgálat (ne csak a magam javát keressem, hanem igyekezzem embertársaim javára élni)

FELDOLGOZÁS ALSÓSOKKAL

Csoportosítsuk a növényeket a következő szempontok alapján: zöltség – gyümölcs, lágú szárú – fás szárú, ehető – nem ehető.

Milyen létező növény lennél szívesen? Miért? Hogyan tudod a növényeket megvédeni?

Mire van szüksége a növényeknek?

- Játék
 - Növények felismerése tapintás vagy illatok alapján. Bekötött szemmel formájuk, tapintásuk vagy illatuk alapján ismerjük fel a növényeket.
 - Bevásárlás. Osszuk több csapatra a gyerekeket. Minden csapat kapjon egy bevásárlólistát. Adott időre ki mennyi növényt tud beazonosítani? Legjobb, ha olyan növényekkel tudjuk megvalósítani, amelyeket akár a vacsorához tálalni is tudunk, például a paprika, zeller, karalábé, répa, paradicsom, uborka tökéletesen felhasználható, de igyekezzünk olyan növényeket is hozzá tenni, ami több érzékszervi aktivitást igényel. Vigyünk magunkkal levendulát, mentát, kakukkfűvet, citromfűvet. Ezeket szaglás vagy ízlelés alapján fogják felismerni, délutánra pedig kiváló limonádé készülhet belőlük.

- Feladat

Hegy elkészítése – újságpapírból, amelyet krepp papírral vonunk be.

Fák elkészítése – törzs parafadugókból összeragasztva, lombkorona a tábor területén a földről szedett száraz gallyakból, fűszálakból és növényekből.

- Beszélgessünk!

Az állatvilág megismerése – a biodiverzitás fogalma

Milyen állatokat látsz a közvetlen környezetben, a táborban?

Te hogyan gondoskods az állatokról?

Mit jelent a felelős állattartás?

A vadon élő állatoknak is kell védelem?

Hogyan tudod ezeket az állatokat megvédeni?

Milyen állat lennél szívesen? Miért?

- Játék

- Hangfelismerés – YouTube-videók segítségével állatok felismerése a hangjuk alapján, természeti jelenségek felismerése.
- Rajzolj képzeletbeli állatot! Te mit teremtettél volna? Nevezd el! Találj ki neki hangot, és hangoztasd!
- Vonalakból rajz. Mindenki egy vonallal egészítse ki a rajzot! Milyen állat lesz belőle? Közösén adjunk neki nevet!
- Állatfelismerés bábok segítségével. A bábokat egy zsákba rakva tapintás útján kell felismerni.
- Az állatbábok hangjának utánzása.

- Feladat

Terepasztal állatainak elkészítése sógyurmából, festés

Talajszint elkészítése – fű, tó: krepp-papír gyűrése, ragasztása

FELDOLGOZÁSI LEHETŐSÉG FELSŐSÖKKEL

- Bevezető játék

Minden tanuló hátára ragasztok egy állatnevet. A tanulóknak ki kell találniuk, hogy milyen állatnév van a hátukon úgy, hogy a többiektől kérdeznek, de csak eldöntendő kérdéseket tehetnek fel. Lehet játszani úgy is, hogy a csoportból valaki másnak a neve szerepel a tanulók hátán.

- Csoportmunka

Az előző foglalkozás csoportjai, papírjai

- Feladat

Mit jelent a természetvédelem? Miben más/több a természetvédelemnél? Az előző foglalkozáson készített gondolattérképet egészítsétek ki ezekkel a gondolatokkal. Használjátok a korábbiól eltérő színű filctollat.

Ha végeztetek, járjatok körbe! Nézzétek meg a többi csoport gondolat-térképeit, majd menjetek vissza a csoportotokhoz, és beszéljétek meg, milyen új gondolatokat találtatok. Ha egyetértetek, írjátok fel a saját papírotokra is.

- Beszélgetés

Ismét kiragasztjuk az ábrákat. Foglaljuk össze, mit jelent a teremtésvédelem! Miért teremtette Isten az embert utolsónak a teremtmények közül? Szerintetek milyen üzenete van ennek? Uralni a Földet: gondozni, művelni vagy „leuralni”?

- Játék: „Apuka, anyuka, gyerek”

Vezetékeveket írok papírdarabokra, mindegyikből négyet, és ellátom őket apuka, anyuka és gyerek utótagokkal, mint pl. „Kovács apuka”, „Kovács anyuka” és „Kovács nagy gyerek”, „Kovács kisgyerek”. (Biztosítani kell azt, hogy a résztvevők mindnyájan létre tudjanak hozni teljes családokat. Lehet növelni a család létszámát egy újabb családtaggal.) A papírdarabokat szétszórom a játékterületen, és adott jelzésre minden egyes játékos megragad egy papírdarabot, és próbálja megtalálni a másik három családtagját úgy, hogy elkezdi kiabálni például azt, hogy „Bíró apuka”. Hatalmas zaj garantált. A négytagú család létrehozásában a csoportnak kell keresni egy üres helyet, és leülni úgy, hogy „apuka” legalul, azután „anyuka”, aztán „nagy gyerek”, és végül a „kisgyerek” legfelül. Az győz, akinek ez először sikerül. Nagyon népszerű játék szokott lenni.

ESTI ÁHÍTAT

„Látta Isten, hogy minden, amit alkotott, igen jó.” (1Móz 1,31)

Az esti áhítat a nap összegzése. Közös visszatekintés arra, mi mindenért lehetünk hálásak.

Szerda

REGGELI ÁHÍTAT

8. zsoltár

Az áhítat ráhangol arra, hogy az Istentől kapott életünk ajándék. Isten az embernek méltóságot ajándékozott. A zsoltárossal együtt mi is rá-

csodálkozhatunk arra, hogy Isten különös gondoskodással, szeretetből teremtette az embert. A teremtett világ nagyságához képest az ember apró pont, Isten mégis kiemeli a teremtményei közül.

A NAP TÉMÁJA: AZ EMBER TEREMTÉSE (1MÓZ 1,26–31; MÓZ 2,4B–23)
Vizsgáljuk meg, mit jelent az, hogy Isten az embert a saját képmására teremtette.

Az Ószövetségben kétféle leírást olvashatunk az ember teremtéséről, az úgynevezett elohista és a jahvista elbeszélést a két hagyományréteg szerint.

- Elohista elbeszélési mód

„Akkor ezt mondta Isten: Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlónak: uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a jószágokon, az összes vadállaton és az összes csúszómászon, ami a földön csúszik-mászik. Megteremtette Isten az embert a maga képmására, Isten képmására teremtette, férfivá és nővé teremtette őket. Azután megáldotta őket Isten, és ezt mondta nekik Isten: Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be a földet, és hajtsátok uralmatok alá! Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a szárazföldön mozgó minden élőlényen.” (1Móz 1,26–28)

Ebből az igazszakaszból emeljük ki a *קִדְמוֹתָיו* (képmás, alak) és a *כְּדְמוּתָיו* (hasonlóság) többes szám első személyű suffixummal ellátott főneveket, és a *נִצְוּנוּ* (alkossunk) qual coholtivus többes szám első személyű igét.

A képmásunkra és hasonlatosságunkra kifejezések együtt azt jelentik, hogy a képmás hasonló az eredetihez. Ez a hasonlóság természetesen nem pusztán a külső vonásokra vonatkozik, hanem arra, hogy az ember szabad akarattal, önálló gondolatokkal rendelkező teremtménye Istennek.⁸

- Jahvista elbeszélési mód

„Azután megformálta az Úristen az embert a föld porából, és az élet lehelétét lehelte az orrába. Így lett az ember élőlény.” (1Móz 2,7)

Ebből az igehelyből az élet lehelete (*נִשְׁמַת חַיִּים*) és az élővé levés (*לִנְפֹשׁ*) kifejezéseket emeljük ki. A *נִפְּחָה* (élő) a bibliai gondolkodásban az állatokra is vonatkozott. Ami mégis megkülönbözteti az állatoktól az embert,

8 ÁRUS 1996, 2–3. o.

az az, hogy Isten az élet lehetését lehelte az első emberbe. Ez azt fejezi ki, hogy a létünk egyedül Istenen keresztül értelmezhető.⁹

Az emberi élet mint érték és az ember méltóságának tiszteletben tartása is erre vezethető vissza. Ez az emberi méltóság bibliai alapja. Az élet érték, amelyet tisztelnünk kell. Az élet Istentől kapott ajándék.

Fontos megemlíteni, hogy a hatodik napon Isten látta, hogy amit teremtet, igen jó. Beszéljessünk a gyerekekkel arról, hogy ha Isten jónak és tökéletesnek teremtette a világot, miért van benne annyi nehézség, szenvedés.

FELDOLGOZÁS ALSÓSOKKAL

- A beszélgetést segítő kérdések
 - Ádám, a férfi mellé miért kellett a nő? Hogyan éltek az Édenkertben?
 - Te mit tettél volna egy ilyen idilli helyen?
 - Az ember felelőssége a teremtett világ felett – Te miért vagy felelős?
 - Hálaadás – Kinek és miért adsz hálát? Miért romlik el, ami jó?
- Játék
 - Szerepjáték: Isten és Ádám – Éva teremtése; Ádám és Éva – az Édenkertben az állatok között.
 - Szüleim kertje és az édenkert: Társaid az édenkert lakói. Nevezd el őket, és népesítsd be velük a szüleid kertjét!

- Feladat

Ádám és Éva megformázása sógyurmából, festés. Elhelyezés az Éden kertjében.

FELDOLGOZÁS FELSŐSÖKKEL

Luther Márton a *Kis káté*ban ezt írja:

„Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében.

Mit jelent ez? – Felelet: Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtménnyel együtt. Ő adta testemet, lelkemet, szememet, fületem

⁹ Uo. 3. o.

és minden tagomat, értelmemet és minden érzékemet, és ezeket most is fenntartja. Ezért ad nekem ruhát és lábbelit, ételt és italt, házat és gazdaságot, feleséget és gyermeket, szántóföldet, barmot és mindenféle jót. Testemet s életemet naponként mindennel bőven ellátja, táplálja. Megoltalmaz minden veszedelem ellen. Megvéd és megőriz minden gonosztól. És mindezt csupán atyai, isteni jóvoltából és irgalmasságából cselekszi, és én arra sem érdemes, sem méltó nem vagyok. *Mindezért én neki hálával és dicsérrettel, szolgálattal és engedelmességgel tartozom. Ez így igaz!*”

ESTI ÁHÍTAT

„Fogta tehát az Úristen az embert, és elhelyezte az Éden kertjében, hogy művelje és őrizze azt.” (1Móz 2,15)

A nap összefoglalásaként az áhítatban térjünk ki arra, hogy Isten jó és tökéletes világot teremtett, és az embernek ajándékozta azt. Isten célt és feladatot adott az embernek azáltal, hogy a világ művelésével és őrzésével bízta meg. Az Éden kertjében Isten és ember szoros szeretetkapcsolatban élt.

Csütörtök

REGGELI ÁHÍTAT

„Miért gerjedtél haragra, és miért horgaszod le a fejed? Hiszen ha jót cselekszel, emelt fővel járhatsz.” (1Móz 4,6)

A NAP TÉMÁJA: MEGELÉGEDETTSÉG

Kain azért horgasztotta le a fejét, azért szomorodott el, mert azt látta, hogy Isten számára kedvesebb Ábel áldozata. Egy addig ismeretlen érzés, az irigység hatalmasodott el benne. Ismerős érzés ez mindannyiunk számára. Időről időre megkísért, amikor a másikat szebbnek, okosabbnak, ügyesebbnek, szerencsésebbnek látjuk. Fontos üzenete az igének, hogy ne lefelé, a hiányosságainkra tekintsünk, hanem felfelé. Ne elégedetlenkedve vágyjunk arra, ami nincs, hanem hálával vegyük azt, amivel Isten megajándékoz.

- Érték: elégedettség (szemben az irigységgel)

Ez az igeszakasz Kain és Ábel történetét mondja el. Kain földműves volt,

Ábel pedig juhpásztor. Mindketten áldozatot mutatnak be Istennek, de Ábelé kedvesebb Isten számára. Kainban felgyülemlik a harag. A *gyűlölet* sokatmondó szavunk. Kifejezi azt, hogy a sok felgyülemlett haragnak pusztító ereje van. Minél több negatív érzést szív fel és táplál magában az ember, annál megkeseredettebb lesz. A sok negatív érzés pusztító – akár magára nézve (aki folyton a másokban keresi a hibát, belülről emészti fel önmagát), akár embertársai felé.

Beszélgessünk arról, hogy Jézus hogyan értelmezi a parancsolatokat. A „ne ölj!” parancsát nem csak fizikai síkon kell értelmeznünk. Jézus azt mondja, „*aki haragszik testvérére, megérdemli az ítéletet, aki pedig azt mondja testvérének: Ostoba! – megérdemli, hogy a nagytanács elé kerüljön; aki pedig azt mondja: Bolond! – méltó a gyehenna tüzére*” (Mt 5,22).

FELDOLGOZÁS ALSÓSOKKAL

- Beszélgessünk!
 - Isten jónak és tökéletesnek teremtette a világot. Mitől romlik el, ami jó?
 - Kire/mire vagyok féltékeny? Mi miatt alakul ki bennünk a féltékenység, az irigység érzése?
 - Hogyan tudjuk leküzdeni magunkban ezt a rossz érzést?
- Szerepjáték
 - Ádám, Éva és a kígyó – bűnbeesés
 - Kain és Ábel – testvérféltékenység
- Feladat

Jó és rossz tudásának fája, és a kígyó megformázása sógyurmából, festés

FELDOLGOZÁS FELSŐSÖKKEL

Nagyokkal beszélgethetünk arról, hogy a világban mit okozhat (globálisan) az elégedetlenség, az irigység. Milyen negatív hatása van a saját életünkre nézve az irigységnek, viszálykodásnak?

Mit tehetünk, azért, hogy a világ jobb hely legyen?

Lezárásként ismét ülünk körbe. Van lehetőség spontán gondolatok meghallgatására, vélemények megfogalmazására, visszajelzések meghallgatására.

A végén mindenkinek adok egy cukrot, és megkérem a csoport tagjait, hogy adják oda annak a csoporttagnak, akit valami miatt megbántottak, vagy úgy érzik, nem voltak vele elég kedvesek. Nem kell mondani semmit, csak odaadni. Nagyon megható pillanatoknak lehetünk tanúi.

• Kulcsszavak

Beszélgessünk arról, mit jelent úgy élni, hogy tekintettel vagyok a teremtett világra, embertársaimra. Beszéljük meg, mit jelentenek a következő kifejezések, hogyan tudjuk aktivizálni magunkat.

- szeretet – szeretetlenség
- kizsákmányolás
- háborúk
- (társadalmi) felelősségvállalás
- fair trade
- ökolábnyom

Nagyobbakkal beszélgetünk arról, hogy globális és helyi szinten is tehetünk az igazságosabb életért.

Még egy vitaindító kérdés: Vásárolnál-e továbbra is a kedvenc ruhamárkából, ha tudnád, hogy gyermekek kizsákmányolásával vagy rabszolgamunkával állítják elő?

ESTI ÁHÍTAT

„Nektek pedig még a hajatok szála is mind számon van tartva.” (Mt 10,30)
Jézus a verebegről szóló példázatában arra hívja fel a tanítványai figyelmét, hogy Isten előtt minden ember értékes. Isten egyenként számon tart bennünket, mert fontosak vagyunk számára.

Péntek

REGGELI ÁHÍTAT

„Van itt egy gyermek, akinél van öt árpakenyér és két hal, de mi ez ennyi embernek?” (Jn 6,9)

A reggeli áhítattal arra irányítjuk a figyelmet, hogy Jézusnál a kevés is elég. Amit meg tudunk osztani egymással (még ha kevésnek tűnik is), áldássá lehet Isten által. Jézus minden bizonnyal előre tudja, mit fog tenni, de próbára teszi a tanítványokat. Arra, ami van, az öt kenyérré és a két halra vajon úgy tekintenek, mint hiányosságra, vagy mint lehetőségre?

- **Érték:** önzetlenség

Jézus tanítványainak ötezer embert kellett volna élelemmel ellátnia, de nem tudták, hogy mitévők legyenek. Volt egy fiú, akinél ugyan öt árpa-kenyér, és két hal, de ez elég kevésnek bizonyult a tanítványok szemében. A fiú azonban jó szívvel adta azt a kevéskét amije volt. Jézus pedig arra kérte a tanítványait, hogy ültessék le az embereket. Megáldotta és megtörte a kenyereket, és mindenkinek jutott belőle elég, sőt 12 tele kossárral szedték össze a maradékot.

BESZÉLGESSÜNK!

- Mit jelent önzetlennek lenni, mit jelent megosztani a másikkal, amink van?
- Miről tudunk jó szívvel lemondani mások javára?

Mit gondolsz ezekről az igékről?

- *„A sokaság pedig megkérdezte tőle: Akkor hát mit tegyünk? [Keresztelő] János így válaszolt nekik: Akinek két ruhája van, adjon annak, akinek nincs, és akinek van ennivalója, hasonlóan cselekedjék!”* (Lk 3,10–11)
- *„Van, aki bőven osztogat, mégis gyarapszik, más meg szűken méri a járandóságot, mégis inségbe jut.”* (Péld 11,24)
- Pál írja: *„Mindezekben megmutattam nektek, hogy milyen kemény munkával kell az erőtlenekekről gondoskodni, megemlékezve az Úr Jézus szavairól. Mert ő mondta: »Nagyobb boldogság adni, mint kapni.«”* (ApCsel 20,35)

FELDOLGOZÁS ALSÓSOKKAL

Befejezzük a terepasztalt. Beszéljük át a gyerekekkel, honnan hova jutottak el, hogyan sikerült megvalósítani az elképzeléseiket, melyik munkafolyamat tetszett nekik a legjobban, mi volt az, ami esetleg nehézséget okozott.

Újra pontokba szedjük a teremtés napjait. Igyekezzünk időt és teret adni arra, hogy a gyermekek meg tudják fogalmazni a saját gondolataikat, kérdéseiket, és hagyjuk, hogy a közösségben is feltegyék, megosszák egymással.

FELDOLGOZÁS FELSŐSÖKKEL

- Bevezető játék

Körben ülünk, és mindenki elmondja: mi lennék, ha madár/virág/szín/stb. lennék?

- Beszélgetés a szeretet kettős parancsáról
 - Szeresd az Urat, a te Istenedet!
 - Szeresd felebarátodat, mint magadat! Ehhez önmagunkat is el kell fogadni olyannak, amilyenek Isten teremtett. Ez nem könnyű. Mit kell tennünk, hogy ez sikerülhessen? Mit tehetünk azért, hogy a világ jobb hely legyen? Elégedettség-elégedetlenség. Tanuljuk meg értékelni azt, amink van!

A beszélgetés után mindenki kap egy lapot, amelyre felírja középére a saját nevét. Ezeket a lapokat elhelyezzük a terem különböző pontjain. Mindenki körbejár, és ír a többiek lapjára egy pozitív gondolatot/üzenetet. Ez különösen jó, ha ismerős gyerekek (nálunk nyolcadikosok voltak) vannak a csoportban, de néhány nap ismeretség után is működik. A tábor végén mindenki megkapja a saját lapját.

ZÁRÓ ÁHÍTAT

„Menj el, te is hasonlóképpen cselekedj!” (Lk 10,37)

Jézus szavával, biztatásával zárjuk le a tábort. Az irgalmas samaritánusról szóló példázat végén hangzik el ez a mondat, amely nemcsak a farizeusoknak és az írástudóknak, hanem nekünk is szól. Vigyük tovább a megszerzett ismereteket! Igyekezzünk a tábor lezárulása után is Isten dicsőségére és embertársaink javára élni, harmóniában a teremtett világgal. Kezdjük kicsiben, a saját környezetünkben, a hétköznapjainkban éljünk küldésünknek megfelelően, tudatosan.

Ha van lehetőség, a tábor végén ültessünk egy fát például a gyülekezeti terem udvarán, amely a későbbiekben is arra emlékeztet bennünket, hogy Isten azt a feladatot bízta ránk, hogy műveljük és őrizzük a földet. Fát általában nem magának, nem a jelennek, hanem a jövőnek, a következő generációnak ültet az ember. Isten áldását kérjük erre a kis facsemetére, abban a reményben, hogy akik most ültették, egykor majd az ő gyermekeik játszanak az árnyékában.

ZÁRÓ JÁTÉK

Kincskereső játék: a tábor lakói családokra vannak osztva, és ebben a játékban a családok vesznek részt.

A játék menete: több helyszín van, amelyeket előre nem ismernek a családok. Minden helyszínen egy feladványt kell megfejteni, amelyből kiderül a következő helyszín neve. A helyszíneken elrejtjük a feladványokat különböző színű borítékokban. Az első lépésben tőlem húz minden család egy borítékot. Ebből kiderül, hogy melyik színű borítékokat kell keresniük, és benne van az első helyszínt rejtő feladvány is. Minden család más helyszínen kezd, de a helyszínek sorrendje ugyanaz. Arra kell figyelni, hogy minden családnak az utolsó helyszínén legyen az utolsó megfejtés, amely nem egy helyszín, hanem a tábori énekeskönyv egyik énekének a száma. Az a család győz, aki először kezdi el énekelni a dalt. (Ha sorrendet akarunk felállítani a családok között, akkor úgy kell megcsinálni a feladatokat, hogy minden családnak más énekszám legyen a megfejtés.

Helyszínek lehetnek: szobák, étkező, közösségi tér, templom stb. Ha jól ismerjük a tábor helyszínét, akkor a tábor környékét vagy a település nevezetes helyszíneit is használhatjuk.

Feladványok (jó, ha a hét témájához kapcsolódnak, de nem szükséges): keresztrejtvények; szókereső; titkosírással készített feladvány, amelynek megoldókulcsát is elrejtjük; matematikai feladvány; a helyiségben elrejtett puzzle-darabokból kell összerakni a megfejtést; a helyiségben elrejtett könyvben kell szavakat keresni, és az oldalszámokhoz matematikai feladványokat adunk meg.

Kézműves ötletek

- Pólófestés: A hét folyamán (délutánonként) pólót festhetünk. Érdeemes előre beosztani a táborozókat, hogy mindenkire sor kerüljön, de egyszerre ne legyenek túl sokan a pólófestésnél.
- A tábor előkészítése folyamán laticelből és falapokból, parafa dugóból nyomdát készíthetünk (fa, virág, lepke, stb.). A gyermekek a nyomdákat befestik, és azzal viszik fel a mintát a pólóra.
- Tartós szövettáska: A pólóhoz hasonló módon nyomdázhatunk lenvászon táskára mintát, de akár decoupage-technikával is díszíthetjük, gombok felvarrásával tehetjük egyedivé vászontáskáinkat.
- Makramé nyaklánc: A nyakláncához maradék fonalra és függönykarikára lesz szükségünk. A karikát makramétechnikával vonjuk be. A végén nyakba köthető szálát kötünk rá.

- Halas nyaklánc füzése: Kásagyöngyből és gyöngyfűző drótból halas medált készíthetünk. A technikát a következő honlapon egyéb gyöngyálatok elkészítése mellett találjuk meg: <https://www.bigyi-bogyo.hu/>.
- Monogramos, szótt gyöngymedál: Kásagyöngyből fűzzük a gyöngyöt úgy, hogy a gyermek nevének kezdőbetűje más színből legyen, mint a többi gyöngy. További ötletek az egyszerű gyöngyszövéshez: <https://www.bigyi-bogyo.hu/>.¹⁰

Énekjavaslatok

A TEREMTETT VILÁG KINCSEI

Mikor látom egeidet: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/mikor_latom_egeidet

Róla beszél fű, virág: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/rola_beszeli_fu_virag

Fivérem, Nap: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/fiverem_nap

Minden, mi él: <https://youtu.be./HZDj4NShzNA>

ISTEN, JÉZUS ÚTJÁRA INDÍTÓ DALOK

Menjete be kapuin: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/menjetek_be_kapuin_halaadassal

Az Úr van itt: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/az_ur_van_itt

Ez az a nap: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/ez_az_a_nap

Utazós dal: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/utazos_dal

Legyen áldás az úton: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/legyen_aldas_az_uton

HÁLAADÁS

Kegyelem, nagy kegyelem: <https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/kegyelem>

Hála, hogy újra itt a reggel: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/hala_hogy_itt_a_csendes_reggel

¹⁰ További játékötlek: <https://docplayer.hu/793251-Jatektar-a-nemformalis-pedagogia-modszertanara-epulo-gyakorlatok-jatekok-fiataloknak-es-veluk-foglalkozo-szakembereknek.html>.

Az Úr jósága: https://durkonyv.hu/wp-content/uploads/2019/07/Az_Ur_josaga.pdf

Jó Atyám, imádlak: https://youtu.be/_2ftGbvNzRc

Tüzed, Uram, Jézus: https://csecsy.hu/konyvek/enekeskonyv/tuzed_uram_jezus

Szívemben hála: https://www.keresztenydalok.hu/enek/szivemben_halalahala

Hivatkozott művek

ÁRUS Lajos (szerk.): *Ószövetségi héber-magyar szómagyarázat I.: Mózes öt könyve*. Iránytű Kiadó, Budapest–Gödöllő, 1996.

BLANCO, Laura – CARBONELL, Silvia: *Erények és értékek*. Kálvin János Kiadó, Budapest, 2005.

SZEBIK Imre: *Keresztény felelősségünk a világért*. In: Szabó-Jilek Iván (szerk.): *Felelősségünk az élő világért. Ökumenikus-tudományos szimpózium*. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, Budapest, 1994.

VERES András: *A környezet és az élővilág megőrzésének felelőssége*. In: Szabó-Jilek Iván (szerk.): *Felelősségünk az élő világért. Ökumenikus-tudományos szimpózium*. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, Budapest, 1994.

Építsd fel a templomod!

Tábori tematika

BARCSIK ZOLTÁN

A következőkben egy olyan ötnapos napközis tábor tematikáját osztom meg, amely vegyes korosztályú táborozóknak készült, és felekezettől függetlenül jelentkeztek rá falubeliek és Nagybörzsöny környékén élő családok. A tábortervezet tehát egy már megvalósult tábor alapján íródott, azt ott elhangzottakat kiegészítve néhány plusz elemmel.

A hét mottóját Jansik Tamás dala, a *Térj be, vendég, hozzám* című ifjúsági ének egyik sora ihlette. Ezt az éneket minden áhítat alkalmával elénekeljük gitárkísérettel. A tábor plakátját egyik hittanosunk tervezte és rajzolta meg.

A tábor célja – többek között – az volt, hogy megismertesse a gyermekekkel a templomokat, illetve a miénk sajátosságait. Ezért minden napot a templomban indítottunk reggeli áhítattal, hogy természetessé és otthonossá váljon számukra a szakrális tér. Itt mutattuk be nekik a szószéket, a harangokat, az orgonát, az oltárt stb. A templom főhajójában, annak közepén „saját templomot” építettünk fel, napról napra hozzátéve valamit. Ez lett a gyermekek temploma, templom a templomban, amelyet még heteken keresztül megcsodálhattak gyülekezeti tagjaink és a templomba látogató vendégek is. Ennek darabjait napról napra elrejtettük a templom aznap megismerni kívánt részében. Miután megtalálták, magukkal kellett vinniük a csoportoknak, hogy a bibliaismereti foglalkozásokon vagy szünetben kiegészítsék, kifessék azt.

Mivel helyszínünk nem igényelt előzetes bejárást, könnyedén ki tudtuk használni a település nyújtotta lehetőségeket: felültünk a nagybörzsönyi erdei vasútra, meghívtuk a Tatay Színházat, akik a községben laknak, illet-

ve olyan szülőket szólítottunk meg, akik nemezeléssel, batikolással, kézműves termékek gyártásával is foglalkoznak. Sokat segítettek sütemények elkészítésében, programok előkészítésében is. Részvételükkel a tábor nemcsak a gyermekek számára, hanem a felnőtt gyülekezeti tagok számára is közösségépítő jelleggel bírt.

Alkalmainkhoz minden évben új énekfüzetet készítünk, ezúttal is kiválasztottunk néhány dalt az *Új énekből*, az *Evangelikus énekeskönyvből* és a *Zarándokénekből*, amelyeket az áhítatok során hangszeres kísérettel elénekeltünk. Célunk volt az is, hogy az *Új ének* kiadvány és a *Zarándokének* énekeit megismertessük a különböző felekezetből érkező gyerekekkel és szülőkkel. A tábor végére a gyerekek egyre lelkesebben vettek részt a közös zenélésben, amelyekhez hangszeres kísérettel segítőtünk. Nagy örömmünkre szolgált, hogy szülők és gyülekezeti tagok rendszeresen részt vettek a reggeli áhítatokon, majd a táborzáró istentiszteleten.

Napi beosztás

- 9.00 – Áhítat a templomban
- 10.00 – Tízórai a Reménység Házában
- 10.30 – Csoportfoglalkozások
- 11.30 – Séta a Nagybörzsönyi Ifjúsági Táborba
- 12.00 – Ebéd
- 13.00 – Csendes pihenő
- 14.00 – Kézművesség, csoportos játékok
- 15.00 – Uzsonna
- 16.00 – Táborzáró játékok

Utolsó nap kirándulás.

A tábor végén táborzáró áhítat.

Csoportok beosztása

Három csoportot alkottunk, az óvodásokkal két fő, a kisiskolásokkal (alsósokkal) és nagyokkal (felsősökkel) egy-egy fő vezető foglalkozott. Emellett voltak önkénteseink, akik besegítettek a tízórai és uzsonna készítésébe, a gyermekek kísérésébe és a szervezésbe.

A hét fő témái

A templomépítés és a templom részeinek megismerése mellett a hét fő

Építsd fel a templomod!

témáját a Lélek gyümölcssei adták a Galata levél (Gal 5,22–23) és a reggeli áhítatok igéi alapján.

A hét végére minden csoport választott több gyümölcsöt, azokat kartonból megalkotva szalaggal egy galambra ragasztottuk, majd az egészet a záró alkalmon a szószekre rögzítettük. Jó volt látni, hogy ekkorra a gyerekek annyira otthonosan érezték magukat a templomban, hogy maguktól mentek oda megcsodálni és szüleiknek megmutatni alkotásaikat.

Hétfő: szeretet és hűség; *kedd:* jóság és szelídség; *szerda:* öröm és békeség; *csütörtök:* türelem; *péntek:* szívesség és önmegtartóztatás.

1. Nyitó áhítat – hétfő, első nap

Az első alkalommal megbeszéljük a tábor kereteit és szabályait, mindezt áhítat előzi meg a templomban, ahová szülőket, nagyszülőket és gyülekezeti tagokat is várunk. Az első nap, így a nyitó áhítat témája is a templomkapu a 100. zsoltár alapján. Az alapige mondanivalója mellett mindennap beszéltünk a Lélek gyümölcséről. Gal 5,22–23 alapján egy-egy tulajdonságot kiemelhetünk, és készíthetünk belőle egy gyümölcsfát, amelynek ágairól egy-egy gyümölcs lóg, rajtuk valamilyen felirattal, mint például szeretet, hűség vagy szelídség.

Téma: Nyitás – templomkapu

Alapige: Zsolt 100,1–5

Csoportfoglalkozások témája: szeretet és hűség

Ének: *Térj be, vendég, hozzám* (ÚÉ 135)

KÉRDÉSEK

- Észrevettük-e, hogy milyen német felirat van a templom bejárata felett? (Gott ist die Liebe – Isten szeretet)
- Milyen kapun szoktunk bemenni iskolaidőben, a suliban és otthon?
- Mit látunk meg először, amikor belépünk a templomba?
- Mit jelent hűségnek lenni? Mihez vagy kihez lehetünk hűségesek?
- Mit jelent az, hogy Isten hűséges az emberhez?

JÁTÉKOK

Kapitánylabda; sorverseny, ismerkedős játékok

2. Különleges hangok – kedd, második nap

A nap témája a harangok és a jó Pásztor, akinek hangját megismerik övéi. A községben gyakran szól a harang, és be tudjuk azonosítani a harangozás módjából, hogy miért szól. Erre a napra már áthoztuk a hétfőn elkezdett templomrészletet, ami a templom főhajójának része lesz (gyakorlatilag egy lefestett kartondobozról beszélünk). Jézus bennünket is követésére hív, az ő hangját felismerik azok, akik hozzátartoznak.

Téma: Harangok

Alapige: Zsolt 23,1–6

Csoportfoglalkozások témája: jóság és szelidség

Ének: Minden, mi él (ÚÉ 191); *Olyan örömet, mint a forrás* (ÚÉ 201)

KÉRDÉSEK

- Mit jelent jónak lenni?
- Aki jó, az szelíd is?
- Ki a jó Pásztor?
- Hogyan/miről ismerhetjük fel a jó Pásztort?

JÁTÉKOK, KREATÍV FOGLALKOZÁS

Indulóírás, „ezek vagyunk mi” plakát készítése csoportonként

3. Mennyei rezonancia – szerda, harmadik nap

A nap témái az orgona és az öröm, békesség. Sokan gondolták úgy a lezárások idején, hogy milyen rossz énekar és orgonazene nélkül istentiszteletet tartani. A gyerekek egy része már önállóan válogatja ki a zenéket a telefonján, amelyeket meg szeretne hallgatni. Úgy érezzük, hogy a zene képes megnyugtatni, örömet adni, megvigasztalni. Ahogyan a zene átszövi életünket, és elengedhetetlen része annak, úgy az orgonajátéknak is fontos szerepe van az istentiszteleten. Isten sokféleképpen szólít, érint meg minket, ennek egyik eszköze a zene, az orgonajáték.

Téma: Orgona

Alapige: Zsolt 33,1–4

Csoportfoglalkozások témája: öröm és békesség

Építsd fel a templomod!

Ének: Olyan örömet, mint a forrás (ÚÉ 201); Rád bízom, rád bízom (EÉ 573)

KÉRDÉSEK

- Milyen hangszereket ismerünk? Milyen lehet a tizhúrú lant?
- Mikor épült az orgonánk, és ki ajándékozta a gyülekezetünknek?
- Vajon hogyan kell játszani rajta?
- Milyen énekeket ismerünk?
- Lehet bármilyen hangszerrel dicsérni Istent?

JÁTÉKOK, KREATÍV FOGLALKOZÁS

Imádság írása, filmnézés, kartontemplom festése

4. Az Úr oltárához készülni - csütörtök, negyedik nap

Ezen a napon az oltárral foglalkozunk, a Lélek gyümölcsei közül pedig a türelem kerül középpontba. Amikor a konfirmációról gondolkodunk, sokszor érzem úgy, hogy az első önálló úrvacsoravétel megéléséhez türelemre van szükség. Az Úr oltárához nem rohanunk. A gyerekek szívesen szaladgálnak a templomban, de az oltár előtt mindig megtorpannak, érzik, hogy az valamiért különleges tér. Templomaink nagy részében az oltár el van kerítve, valamilyen módon el van választva a többi tértől. Azonban Jézus közelségét és jelenvalóságát élhetjük meg akkor, amikor odatérdelünk az oltárhoz, és úrvacsorát veszünk. Érdekes az is a gyermekek számára, hogy milyen az oltárterítő, illetve mi van az oltáron, és miből olvasunk fel az istentiszteleten.

Téma: Oltár

Alapige: Zsolt 130,1–8

Csoportfoglalkozások témája: türelem

Ének: Mélységeknek mélységéből (ZÉ 45)

KÉRDÉSEK

- Amikor nehézségeket élünk meg, van-e türelmünk kivárni, hogy rendeződjenek a dolgok?
- Hogyan éljük meg, amikor nem kapjuk meg azonnal, azt amit akarunk?

- Kiben bízunk a nehézségek között? Hisszük, hogy van, aki meghallja imádságunkat/hangunkat?

ELŐADÁS

Gyermekműsor, bábműsor megtekintése a templomban

5. Mérégre tett szavak – péntek, ötödik nap

Az utolsó nap nálunk azért különleges, mert erre napra szervezzük meg a félnapos kirándulást. Ezen a napon nem a templomban kezdünk, hanem a kisvasúttól indulunk a természetbe, és ott állunk meg egy rövid elcsendesedésre, áhítatra. A nap végén záró istentiszteletet tartunk, ahová ismét hívogatjuk a szülőket, nagyszülőket, testvéreket, hozzátartozókat. Az utolsó nap a szószekről szól, illetve javasolt téma lehet a Lélek gyümölcsei közül a szívesség és az önmegtartóztatás. Első hallásra furcsának tűnhet a párosítás, de a gyermekek számára azt próbáljuk meg megfogalmazni, hogy Isten ad nekünk erőt arra is, hogy bölcsen végiggondoljuk, mit mondunk a másíknak. A szavak bántani tudnak, a szószeék pedig az Istenről való beszéd helye. A mi életünk is ígíhírdetés, amelyben súlya van a szavaknak, a másíkhöz való hozzáállásunknak.

Téma: Szószeék

Alapíge: Zsolt 121,1–8

Csoportfoglakozások témája: szívesség, önmegtartóztatás

Ének: Szívem csendben az Úrra figyel (ZÉ 2); Induljunk, érkezünk (ZÉ 4)

KÉRDÉSEK

- Kitől várunk segítséget: otthon, munkahelyen, gyülekezetben?
- Általában milyen segítségre van szükségünk?
- Vannak-e példaképeink, ki(k)re nézünk fel igazán?
- Van-e súlya szavainknak? Belegondolunk-e, hogy más hogyan mondaná, amit mi mondunk? Átérezzük-e a másík gondját/baját?
- Isten ígéje vigasztal, megerősít. Hogyan mondanánk ezt el barátunknak?
- Kire hallgatunk, kire figyelünk igazán a hétköznapokban?

Építsd fel a templomod!

TÁBORZÁRÓ KIRÁNDULÁS

Kisvasutazás és rövid túra

JÁTÉKOK, KREATÍV FOGLALKOZÁS

A „kartontemplomunk” befejezése, bemutatása

6. KIEGÉSZÍTÉS

Táborunk során rögtönzött zenekar alakult meg, amely játszott a záró istentiszteleten. Az áhítatokon kiosztottuk azokat a hangszereket, amelyekkel a kisgyermek is hozzá tudtak járulni az alkalomhoz (mini cintányér, csörgő, csörgődob stb.) Ezeket az alkalmak végén összeszedtük, majd másnap újra kiosztottuk. Kiváló alkalom volt ez arra, hogy a szégyenlősebb gyerekek is bátran és lelkesen kiálljanak mindenki elé.

7. A TÁBOR RENDJE

Időpont	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
9.00	Áhítat a templomban (Alapige: Zsolt 100,1-5; Téma: Templomkapu)	Áhítat a templomban (Alapige: Zsolt 23,1-6; Téma: Harangok)	Áhítat a templomban (Alapige: Zsolt 33,1-4; Téma: Orgona)	Áhítat a templomban (Alapige: Zsolt 130,1-8; Téma: Oltár)	Indulás a kisvasúthoz
10.00		Tízórai			Tízórai és rövid áhítat (Alapige: Zsolt 121,1-8; Téma: Szószék)
10.30	Csoportfoglalkozások <i>A Lélek gyümölcsei</i> (Gal 5,22-23) és a reggeli áhítatok igéi alapján. Hétfőn: szeretet és hűség; kedden: jószág és szelídség; szerdán: öröm és békeség; csütörtökön: türelem; pénteken: szívség és önmegtartóztatás				Játék és túra hazafelé
11.30		Indulás a börsőnyi táborba			Szendvicsebéd
12.00		Ebéd			Saját templomunkhoz kövek, egyebek keresése
13.00		Csendes pihenő (Hétfő: indulóírás; kedd: ezek vagyunk mi plakát; szerda: imádság írása; péntek: építsd fel a templomot)			Érkezés Nagybörzsönybe
14.00	Kézműves feladatok, egyéni és csoportos játékok (ajtódísz készítése, táskabatikolás, nemezelés stb.)			A Tatay Színház előadása, majd nemezelés	Játék, pihenés
15.00		Uzsonna			Közös záróalkalom a templomban a szülőkkel együtt (Alapige: Zsolt 84,5-6; Téma: Gyülekezet)
16.00					

Napi táborozás, szülők érkezése a gyermekekért

(hétfő: kapitánylabda; kedd: sorverseny; szerda: bibliai vetélkedő; csütörtök: nemezelés; péntek: egyérintős foci)

GYÜLEKEZETI ÉS MISSZIÓI OSZTÁLY

1085 Budapest, Üllői út 24.

gyulmisz@lutheran.hu

<http://gyulmisz.lutheran.hu>

Alaptételünk, hogy életünk elsődleges célja nem a haszonszerzés, a munka vagy az egyre feljebb jutás a társadalmi ranglétrán, hanem a Szentháromság közösségébe vont létünk örömének megélése és továbbadása.

„Utaidat, Uram, ismertesd meg velem, ösvényeidre taníts meg engem! Vezess hűségesen, és taníts engem, mert te vagy szabadító Istenem, mindig benned reménykedem.” (Zsolt 25,4–5)